

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU ANABİLİM
DALI
ULUSLARARASI TİCARET VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU DOKTORA
PROGRAMI

TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU ÖRNEĞİNDE
FİKRİ MÜLKİYETİN KORUNMASI VE AVRUPA
BİRLİĞİ HUKUKU İLE KARŞILAŞTIRMA

Doktora Tezi

Jordan DELEV

100024685

İstanbul, 2019

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU ANABİLİM
DALI
ULUSLARARASI TİCARET VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU DOKTORA
PROGRAMI

TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU ÖRNEĞİNDE
FİKRİ MÜLKİYETİN KORUNMASI VE AVRUPA
BİRLİĞİ HUKUKU İLE KARŞILAŞTIRMA

Doktora Tezi

Jordan DELEV

100024685

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yücel OĞURLU

İstanbul, 2019



T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
..... DİŞ TİCARET..... ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ ONAY FORMU

Uluslararası Ticaret ve Avrupa Birliği Hukuku
Doktora programı öğrencisi Jordan DELEV in
Türk Patent ve Marka Kurumu Önceliğinde Fikri Mülkiyetin
Korunması ve Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırılması başlıklı tez çalışması,
Enstitümüz Yönetim Kurulu 18.06.2019 tarih ve ...144/09.....sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	İMZA
TEZ DANIŞMANI	Prof. Dr. Yücel DEVRİME	Müce
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Saban Koyhan	Saban Koyhan
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Mehmet Melemez	Mehmet Melemez
JÜRİ ÜYESİ	Dr. Öğr. üyesi Muhterem Adıgüzel	Muhterem Adıgüzel
JÜRİ ÜYESİ	Dr. Öğr. üyesi Ebru ŞEKİRCİOĞLU	Ebru ŞEKİRCİOĞLU

ÖZET

Sosyal hayatın her alanındaki modern teknolojik dinamiklerin ihtiyaçlarını karşılayan etkin, yeterli ve erişilebilir bir fikri mülkiyet sistemi inşa etmek bu tezin hedefidir. Söz konusu sistem, ulusal-Türk ve bölgesel-Avrupa çerçevelerinde bir cevap teşkil etmelidir. Bu nedenle, bu tezin vurgulamayı amaçladığı husus, fikri mülkiyet haklarının korunması ve bu hakların etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacak bir sistemi kurmak için ana esasları tanımlamak, fikri mülkiyet kültürünü inşa etmek, inovatif ve yaratıcı endüstrilere, kültür ve sanata yatırım yapılmasını teşvik etmek ve piyasadaki rakipler arasında eşit rekabeti temin etmektir. Bu tez, Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki fikri mülkiyet sistemleri arasında uygun bir karşılaştırmalı analiz sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Tezin başlangıç kısmının amacı, fikri mülkiyet kavramının ve fikri mülkiyet alanına giren tüm hakların tanımlanması ve modern yasal anlayış içinde fikri mülkiyetin önemini açıklanmasıdır. Tezin ikinci odak noktası, Türkiye'deki fikri mülkiyet sisteminin kurumsal, hukuki ve yargılama bakımından ve sistemdeki diğer bileşenler bakımından analiz edilmesidir. Sistemde çok önemli bir kurum olan Türk Patent ve Marka Kurumunun rolü, fikri (sınai) mülkiyet haklarının korunması bakımından analiz edilmektedir. Bir sonraki odak noktası ise Avrupa Birliği'nin fikri mülkiyet sistemi üzerinedir ve bu sistemin analizi; hukuki, kurumsal ve yargılamaya ilişkin çerçevede yapılacak bir analizi ve bunun yanı sıra yakında açıklanacak olan patent reformunun ve BREXIT'in etkisinin analizini içermektedir. Son olarak, iki sistem arasında yerleşik hale gelmiş uyum ve ahenge dair genel bir değerlendirme sunulmaktadır. Söz konusu uyum, her iki fikri mülkiyet sistemindeki mevzuatların ve merkezi kurumların rolü arasındaki ahengin derecesi üzerinden incelenmektedir. Buna ilave olarak, her iki sistemin geleceğine dair perspektifler; küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin fikri mülkiyet haklarının korunması sürecine katılımlarının teşviki, fikri mülkiyet kültürünün inşa edilmesi ve bunun yanı sıra fikri mülkiyet sisteminin bütününde eğitimin önemi açısından analiz edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Fikri Mülkiyet, Fikri Mülkiyet Sistemi, Türk Patent ve Marka Kurumu, Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Hukuku.

ABSTRACT

Building an effective, adequate and accessible intellectual property system that meets the needs of modern technological dynamics in all spheres of social life is the goal of this thesis. The effective system should provide an answer in national-Turkish frameworks and in regional-European frameworks. Therefore, the emphasis of this thesis is aimed at defining guidelines for creating a system that provides protection of intellectual property rights and their effective enforcement, building an intellectual property culture, stimulating investment in innovative and creative industries, investment in culture and art, and ensuring equal competition between market competitors. This thesis is structured in a way to provide an appropriate comparative analysis between the intellectual property systems of Turkey and the European Union. The beginning of the thesis is aimed at defining the notion of intellectual property, the importance of intellectual property in the modern legal concept and defining all rights that enter the field of intellectual property. The second focus on the thesis is to analyze the system of intellectual property of Turkey from a legislative, institutional and judicial aspect and from the aspect of the other constituents in the system. The role of the crucial institution in the system, Turkish Patent and Trademark Office, is analyzed in terms of its function in the protection of intellectual (industrial) property rights. The next focus is on the European Union's intellectual property system, whose analysis involves analyzing the legislative, institutional, judicial framework, as well as analyzing the forthcoming patent reform and the impact of BREXIT. Finally, an overview of the established compatibility and harmonization between the two systems is provided. This compatibility is followed through the degree of harmonization between the legislations and the role of central institutions in intellectual property systems. In addition, the future perspectives of the two systems are analyzed regarding the stimulation of the participation of small and medium enterprises in the process of protection of intellectual property rights, building of intellectual property culture, as well as the importance of education in the entire system of intellectual property.

Key words: Intellectual Property, Intellectual Property System, Turkish Patent and Trademark Office, European Union, Intellectual Property Law of European Union.

TEŞEKKÜR

Doktora tezimi hazırlarken ve tüm doktora eğitim süreci boyunca, bir çok kişi ve kurumun da desteğini aldım, onlara şükranlarımı sunmak isterim.

İlk olarak, doktora tezi hazırlık sürecindeki tüm desteği ve faydalı tavsiyeleri için danışmanım Prof. Dr. Yücel OĞURLU'ya teşekkür ederim. Doktora eğitim sürecinde gösterdiği ilgi ve daimi yardım için Prof. Dr. Ömer ÖZKAN'a şükranlarımı sunarım, ayrıca gelecekte akademide çalışacak bir insanın nasıl gelişme kaydetmesi gerektiğine dair tüm tavsiyeleri için de şükranlarımı sunarım. Daimi sabrı ve tez yazımı sırasında rehberlik eden faydalı tavsiyeleri için Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ'ye içten şükranlarımı sunarım. Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ'nin öğrencileri arasında takdire layık görüldüğüm için özellikle gurur duyduğumu vurgulamak isterim. Prof. Dr. Şaban KAYIHAN, Prof. Dr. Mehmet MELEMEN ve Dr. Öğr. Üyesi Ebru ŞENSÖZ MALKOÇ'a, eğitim süreci boyunca ve tez hazırlama aşamasında verdikleri özverili destek için şükranlarımı sunarım.

Araştırmaya yönelik malzemelerin kavram ve kaynağına ilişkin olarak Dr. Cahit SULUK'a büyük şükranlarımı sunarım. Dr. Cahit SULUK'un müdahil olması, özellikle tezde kullanılan kaynakçanın genişletilmesinde ve Türk Patent ve Marka Kurumuna gerçekleştirilen ziyarette büyük katkı sağladı. Bu konuda, misafirperver tutumu ve Türk Patent ve Marka Kurumu Sınai Mülkiyet Merkezi bünyesinde verimli bir çalışma yürütmeme olanak veren tavrı için Dr. İsmail FİDAN'a duyduğum minnettarlığı eklemek isterim.

Son olarak, bana doktora eğitim hayalimi gerçeğe dönüştüren bir burs verdiği için Türkiye Bursları'na şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

Özet.....	iii
Abstract.....	iv
Teşekkür	v
İçindekiler	vi
Tablolar Listesi.....	xiv
Şekiller Listesi	xvii
Kısaltmalar	xix

TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU ÖRNEĞİNDE FİKRİ MÜLKİYETİN KORUNMASI VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU İLE KARŞILAŞTIRMA

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM: FİKRİ MÜLKİYET İLE İLGİLİ GENEL BİLGİ.....	12
1.1 Fikri Mülkiyet Kavramı	12
1.2 Fikri Mülkiyetin Amacı, Önemi ve Kapsamı	15
1.3 Fikri Mülkiyet ile İlgili Olumlu ve Olumsuz Argümanlar.....	23
1.4 Fikri Mülkiyetin Özellikleri.....	28
1.5 Fikri Mülkiyet Hakların Sınıflandırması	31
1.6 Fikri Mülkiyet Hakların Türleri	34
1.6.1 Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar.....	34
1.6.2 Patent.....	40
1.6.3 Faydalı Model	45
1.6.4 Tasarım	46
1.6.5 Marka	50
1.6.6 Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adları	56
1.6.7 Entegre Devre Topografyası	58

1.6.8 Yeni Bitki Çeşidi.....	59
1.6.9 Biyoteknolojik Buluşlar	60
1.6.10 Ticaret Unvanı ve İşletme Adı.....	61
1.6.11 Alan Adı.....	63
1.6.12 Ticari sırlar ve know-how	64
İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE FİKRİ MÜLKİYET SİSTEMİ	66
2.1 Türkiye Fikri Mülkiyet Sisteminin Yasal Altyapı	68
2.1.1 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu	68
2.1.2 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu	82
2.1.3 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun.....	89
2.1.4 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun.....	91
2.2 Türkiye Fikri Mülkiyet Sisteminin İdari Altyapı.....	94
2.2.1 Türk Patent ve Marka Kurumu	95
2.2.2 Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü.....	105
2.2.3 Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü	112
2.2.4 Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu	117
2.2.5 Emniyet Genel Müdürlüğü	118
2.2.6 Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü.....	121
2.3 Türkiye Fikri Mülkiyet Sisteminin Yargasal Altyapı: Fikri ve Sınai Haklar Mahkemeleri	122
2.4 Meslek Birlikleri	138
2.5 Patent ve Marka Vekilleri	142
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU’NUN KAPSAMINDA KORUNAN FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI	149
3.1 Patent Tescili.....	150
3.1.1 Ulusal Patent Tescili	151
3.1.2 Uluslararası ve Bölgesel Patent Tescili.....	176
3.2 Faydalı Model Tescili	179

3.3 Marka Tescili	187
3.3.1 Ulusal Marka Tescili.....	187
3.3.2 Uluslararası Marka Tescili.....	207
3.4 Tasarım Tescili.....	209
3.4.1 Ulusal Tasarım Tescili	210
3.4.2 Uluslararası Tasarım Tescili	222
3.5 Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adı Tescili.....	224
3.6 Entegre Devre Topoğrafyaları Tescili	236
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: AVRUPA BİRLİĞİ FİKRİ MÜLKİYET SİSTEMİ	242
4.1 Avrupa Birliği ve Avrupa Birliği'nin Kurumsal ve Hukuksal Yapısı.....	242
4.1.1 Genel Olarak Avrupa Birliği.....	242
4.1.2 AB Kurumları	246
4.1.2.1 Avrupa Parlamentosu.....	246
4.1.2.2 Avrupa Birliği Konseyi.....	247
4.1.2.3 Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi	248
4.1.2.4 Avrupa Komisyonu.....	249
4.1.2.5 Avrupa Birliği Adalet Divanı.....	250
4.1.2.6 Avrupa Merkez Bankası	252
4.1.2.7 Sayıştay	253
4.1.2.8 Danışma organları.....	253
4.1.3 Avrupa Birliği'nin Hukuksal Yapısı	254
4.1.4 Avrupa Birliği' de Yasama Süreci.....	256
4.2 Avrupa Birliği'nin Fikri Mülkiyet Sistemi.....	256
4.2.1 Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Sisteminin Yasal Çerçevesi.....	256
4.2.1.1 Fikri Mülkiyet ve Avrupa Birliği Antlaşmaları	257
4.2.1.2 Fikri Mülkiyet Alanında İkincil Mevzuat.....	259
4.2.1.2.1 Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar.....	259
4.2.1.2.1.1 Uydu Yayını ve Kabloların Yeniden İletilmesi için Geçerli Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklarla ilgili Belirli Kuralların	

Koordinasyonuna İlişkin 27 Eylül 1993 tarihli ve 93/83/EEC sayılı Konsey Direktifi.....	259
4.2.1.2.1.2 Orijinal Bir Sanat Eserinin Yazarının Yararına Satış Hakkına İlişkin 27 Eylül 2001 tarihli ve 2001/84/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi.....	260
4.2.1.2.1.3 Telif Hakkı ve Bazı Bağlantılı Hakların Korunmasına İlişkin 12 Aralık 2006 tarihli ve 2006/116/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.....	262
4.2.1.2.1.4 Veritabanlarının Yasal Olarak Korunmasına İlişkin 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi.....	263
4.2.1.2.1.5 Bilgisayar Programlarının Yasal Korunmasına İlişkin 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.....	264
4.2.1.2.1.6 Şartlı Erişime Dayalı veya Bunlardan Oluşan Hizmetlerin Yasal Olarak Korunmasına İlişkin 20 Kasım 1998 tarihli ve 98/84/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	266
4.2.1.2.1.7 Fikri Mülkiyet Alanındaki Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar ile ilgili Kira Hakkına İlişkin 12 Aralık 2006 tarihli ve 2006/115/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	267
4.2.1.2.1.8 Yasal Çevrim İçi Müzik Hizmetleri için Telif Hakkı ve Bağlantılı Hakların Sınır Ötesi Meslek Birliklerine İlişkin 18 Mayıs 2005 tarihli ve 2005/737/EC sayılı Komisyon Tavsiyesi	269
4.2.1.2.1.9 Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Meslek Birlikleri ve Müzik Eserlerinde İç Pazarda Çevrimiçi Kullanım için Çok Bölgeli Lisanslandırılmasına İlişkin 26 Şubat 2014 tarihli ve 2014/26/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	270
4.2.1.2.1.10 Bilgi Toplumunda Telif Hakkı ve Bağlantılı Hakların Belirli Yönlerinin Uyumlaştırılmasına İlişkin 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	271
4.2.1.2.2 Buluşun korunması	273

4.2.1.2.2.1 Topluluk patenti	273
4.2.1.2.2.2 Biyoteknoloji.....	274
4.2.1.2.2.2.1 Biyoteknolojik Buluşların Yasal Olarak Korunmasına İlişkin 6 Temmuz 1998 tarihli ve 98/44/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	274
4.2.1.2.2.3 Topluluk Bitki Çeşitleri Hakkı.....	275
4.2.1.2.2.3.1 Topluluk Bitki Çeşitleri Haklarına Dair 27 Temmuz 1994 tarihli ve 2100/94/EC sayılı Konsey Tüzüğü.....	275
4.2.1.2.2.4 İlaç ve bitki koruma ürünleri için ek koruma sertifikaları	276
4.2.1.2.2.5 Entegre Devre Topografyası	277
4.2.1.2.2.5.1 Entegre Devre Topografyalarının Yasal Olarak Korunmasına İlişkin 16 Aralık 1986 tarihli ve 87/54/EEC sayılı Konsey Direktifi.....	277
4.2.1.2.3 Marka	279
4.2.1.2.3.1 Üye Devletlerin Markalarla ilgili Kanunlarına Yaklaşmak Üzere, 16 Aralık 2015 tarihli ve (AB) 2015/2436 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	279
4.2.1.2.3.2 Avrupa Birliği Markası Hakkında 14 Haziran 2017 tarihli ve (AB) 2017/1001 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.....	280
4.2.1.2.4 Topluluk Tasarımı.....	282
4.2.1.2.4.1 Topluluk Tasarımlarına İlişkin 12 Aralık 2001 tarihli ve 6/2002/EC sayılı Konsey Tüzüğü	282
4.2.1.2.4.2 Tasarımların Yasal Korunmasına İlişkin 13 Ekim 1998 tarihli ve 98/71/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	284
4.2.1.2.5 Coğrafi İşaret	285
4.2.1.2.5.1 Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri için Kalite Planları Hakkında 1151/2012/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü	286
4.2.1.2.5.2 Tarım Ürünlerinde Pazarların Ortak Bir Organizasyonunu Oluşturan 1308/2013/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü	287

4.2.1.2.5.3 Aromatize Edilmiş Şarap Ürünlerinin Tanımı, Tarifi, Sunumu, Etiketlenmesi ve Coğrafi İşaretlerinin Korunması ile ilgili 251/2014/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü	287
4.2.1.2.5.4 Alkollü İçeceklerin Tanımı, Tarifi, Sunumu, Etiketlenmesi ve Coğrafi İşaretlerinin Korunmasına İlişkin 110/2008/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.....	288
4.2.1.2.6 Ticari Sırların Korunmasına İlişkin Avrupa Birliği Kuralları	289
4.2.1.2.6.1 Açıklanmayan Know-How ve Ticari Bilgilerin (Ticari Sırlar) Yasa Dışı Olarak Edinilmeleri, Kullanımları ve İfşa Edilmelerine Karşı Korunmalarına İlişkin 8 Haziran 2016 tarihli ve 2016/943/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi	289
4.2.1.2.7 Fikri Mülkiyet Haklarının Uygulanması.....	291
4.2.1.2.7.1 Fikri Mülkiyet Haklarının Uygulanmasına İlişkin 29 Nisan 2004 tarihli ve 2004/48/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.....	291
4.2.1.2.7.2 Komisyondan Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesine Haberleşme: Fikri Mülkiyet Haklarının Uygulanması Üzerine Yenilenmiş Bir Uzlaşmaya Doğru: AB Eylem Planı (1 Temmuz 2014)	295
4.2.1.2.8. Farklı Özel Hükümler	296
4.2.1.2.8.1 Savunma ile İlgili Ürünler: AB İçindeki Devir Kuralları	296
4.2.1.2.8.1.1 Topluluk İçinde Savunma ile ilgili Ürünlerin Transfer Şartlarını ve Basitleştirmiş Koşullarına İlişkin 6 Mayıs 2009 tarihli ve 2009/43/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi.....	296
4.2.1.2.8.2 Teknoloji Transfer Anlaşmalarının Rekabet Kurallarına Uymasını Sağlamak	297
4.2.1.2.8.2.1 Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 101 (3) Maddesinin Teknoloji Transferi Anlaşmaları Kategorilerine Uygulanmasına İlişkin 21 Mart 2014 tarihli ve 316/2014/AB sayılı Komisyon Tüzüğü.....	297

4.2.1.2.8.3 Fikri Mülkiyet Hakları İhlali.....	298
4.2.1.2.8.3.1 Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ile İlgili Avrupa Gözlemevi Hakkındaki 19 Nisan 2012 tarihli ve 386/2012/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.....	298
4.2.1.3 Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Hukuku	299
4.2.1.3.1. Dünya Ticaret Örgütü: Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS).....	299
4.2.1.3.2 WIPO Antlaşmalarına Katılım.....	299
4.2.2 Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Sisteminin Kurumsal Çerçevesi	300
4.2.2.1 Genel Olarak	300
4.2.2.2 Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi – EUIPO	302
4.2.2.3 Topluluk Bitki Çeşitleri Ofisi – CPVO.....	310
4.2.3 Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Sisteminin Yargısal Çerçevesi: Avrupa Birliği Adalet Divanı	315
4.2.3.1 Adalet Divanı	316
4.2.3.2 Genel Mahkeme	327
4.2.4 Avrupa Birliği Patent Sisteminin Reformu.....	337
4.2.4.1 Üniter Patent'in Yasal Çerçevesi	340
4.2.4.2 Üniter Patent'in Kurumsal Çerçevesi.....	345
4.2.4.2.1 Avrupa Patent Organizasyonu	345
4.2.4.2.2 Avrupa Patent Ofisi'nin Üniter Patent Bölümü.....	347
4.2.4.3 Üniter Patent'in Yargısal Çerçevesi: Birleşik Patent Mahkemesi	349
4.2.5 Avrupa Birliği'nin Fikri Mülkiyet Sistemi ve BREXIT.....	354
4.2.5.1 Patent.....	355
4.2.5.2 Ek Koruma Sertifikası.....	356
4.2.5.3 Marka	356
4.2.5.4 Tasarım	357
4.2.5.5 Bitki Çeşidi Hakları	358
4.2.5.6 Coğrafi İşaretler	359
4.2.5.7 Telif Hakkı	359

BEŞİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE’DE VE AVRUPA BİRLİĞİ’NDE FİKRİ MÜLKİYET KORUNMASI – TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ PERSPEKTİFLERİ	361
5.1 Türkiye Fikri Mülkiyet Mevzuatının ve Uygulamalarının Avrupa Birliği Müktesebatı ile Uyum Derecesi.....	361
5.2 Türkiye ve Avrupa Birliği’ndeki Fikri Mülkiyet Kurumlarının Uygulamalarının Karşılaştırılması	404
5.2.1 Marka İstatistikleri	404
5.2.2 Tasarım İstatistikleri	416
5.2.3 Patent İstatistikleri	432
5.2.4 Coğrafi İşaretler İstatistikleri	449
5.3 Fikri Mülkiyet ve Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler	459
5.4 Fikri Mülkiyet Kültürü.....	471
5.5. Fikri Mülkiyet Eğitimi	479
SONUÇ	486
KAYNAKÇA	494

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. Fikri Mülkiyet Hakların Sınıflandırılması (1)	32
Tablo 1.2. Fikri Mülkiyet Hakların Sınıflandırılması (2)	33
Tablo 2.1. Fikir ve Sanat Eserlerinin Zorunlu Kayıt-Tescili.....	107
Tablo 2.2. Fikir ve Sanat Eserlerinin İsteğe Bağlı Kayıt-Tescili	108
Tablo 2.3. Bandrol (2010-2012).....	108
Tablo 2.4. Bandrol (2013-2018).....	109
Tablo 2.5. Sertifika.....	109
Tablo 2.6. İl Denetim Komisyonları Tarafından Gerçekleştirilen Operasyonlar (2010-2014).....	111
Tablo 2.7. İl Denetim Komisyonları Tarafından Gerçekleştirilen Operasyonlar (2015-2018).....	111
Tablo 2.8. Türkiye’de Meslek Birlikleri	140
Tablo 3.1. Patent ve Faydalı Model Arasındaki Farklar	179
Tablo 4.1. Türüne Göre Temyiz Başvurusu.....	307
Tablo 4.2. EUIPO’nun Temyiz Kurullarının Kararları	307
Tablo 4.3. Genel Mahkeme/Adalet Divanı Önüne Açılan Davalar	308
Tablo 4.4. Adalet Divanı Genel Faaliyeti (2010–2018).....	320
Tablo 4.5. Adalet Divanı - Yeni davalar - Davaların Niteliği (2010–2018)	320
Tablo 4.6. Adalet Divanı - Tamamlanan Davalar - Davaların Niteliği (2010–2018)	321
Tablo 4.7. Adalet Divanı - Destest Davalar - Davaların Niteliği (2010–2018)	322
Tablo 4.8. Genel Mahkemenin Genel Faaliyeti (2010–2018).....	329
Tablo 4.9. Genel Mahkeme - Yeni Davalar - Davaların Niteliği (2010–2018)	329
Tablo 4.10. Genel Mahkeme - Yeni Davalar - Dava Türü (2010–2018)	329
Tablo 4.11. Genel Mahkeme - Tamamlanan Davalar - Davaların Niteliği (2010–2018)	330
Tablo 4.12. Genel Mahkeme - Derdest Davalar - Davaların Niteliği (2010–2018).....	330
Tablo 4.13. Genel Mahkeme Kararlarına Adalet Divanı’na Temyiz Davaları (2010-2018)	331
Tablo 4.14. Adalet Divanında Görülen Temyiz Davalarının Sonuçları (2010–2018).....	331
Tablo 4.15. Genel Mahkeme kararlarına Adalet Divanı’na temyiz davaları (2010-2018) - Fikri mülkiyet	335

Tablo 5.1. Türkiye’de Marka Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı	405
Tablo 5.2. AB’de Marka Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı	406
Tablo 5.3. Türkiye’de Marka Başvurularının İllere Göre Dağılımı (İlk 15).....	407
Tablo 5.4. Türkiye’de Marka Başvurularının İllere Göre Dağılımı (Son 5).....	407
Tablo 5.5. AB’de Marka Başvurularının Üye Ülkelere Göre Dağılımı	408
Tablo 5.6. Marka Başvurularının TÜRKPATENT’e Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 15)	409
Tablo 5.7. Marka Başvurularının EUIPO’ya Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 10)	410
Tablo 5.8. Türkiye’de Marka Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	410
Tablo 5.9. AB’de Marka Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı	411
Tablo 5.10. Türkiye’de Marka Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (İlk 15)	413
Tablo 5.11. Türkiye’de Marka Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (Son 5).....	413
Tablo 5.12. AB’de Marka Tescillerinin Üye Ülkelere Göre Dağılımı.....	414
Tablo 5.13. Marka Tescillerinin TÜRKPATENT’e Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 15)	415
Tablo 5.14. Marka Tescillerinin EUIPO’ya Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 10).....	416
Tablo 5.15. Türkiye’de Tasarım Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı.....	417
Tablo 5.16. AB’de Tasarım Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı.....	418
Tablo 5.17. Türkiye’de Tasarım Başvurularının İllere Göre Dağılımı (İlk 15)	419
Tablo 5.18. Türkiye’de Tasarım Başvurularının İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2010-2014	420
Tablo 5.19. Türkiye’de Tasarım Başvurularının İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2015-2018	421
Tablo 5.20. AB’de Tasarım Başvurularının Üye Ülkelere Göre Dağılımı	422
Tablo 5.21. Tasarım Başvurularının TÜRKPATENT’e Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 15)	423
Tablo 5.22. Tasarım Başvurularının EUIPO’ya Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 10).....	424
Tablo 5.23. Türkiye’de Tasarım Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı	424
Tablo 5.24. AB’de Tasarım Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı	426
Tablo 5.25. Türkiye’de Tasarım Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (İlk 15).....	427
Tablo 5.26. Türkiye’de Tasarım Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2010-2014.....	427
Tablo 5.27. Türkiye’de Tasarım Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2015-2018.....	428
Tablo 5.28. AB’de Tasarım Tescillerinin Üye Ülkelere Göre Dağılımı	429

Tablo 5.29. Tasarım Tescillerinin TÜRKPATENT'e Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 15)	430
Tablo 5.30. Tasarım Tescillerinin EUIPO'ya Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 10)	431
Tablo 5.31. Türkiye'de Patent Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı.....	432
Tablo 5.32. Türkiye'de Patent Başvurularının İllere Göre Dağılımı (İlk 15)	434
Tablo 5.33. Türkiye'de Patent Başvurularının İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2010-2014	435
Tablo 5.34. Türkiye'de Patent Başvurularının İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2015-2018	436
Tablo 5.35. EPO'da Patent Başvurularının AB Üye Ülkelere Göre Dağılımı	437
Tablo 5.36. Patent Başvurularının TÜRKPATENT'e Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 15)	438
Tablo 5.37. Patent Başvurularının EPO'ya Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı	439
Tablo 5.38. Türkiye'de Patent Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı	440
Tablo 5.39. Türkiye'de Patent Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (İlk 15).....	442
Tablo 5.40. Türkiye'de Patent Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2010-2014.....	442
Tablo 5.41. Türkiye'de Patent Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2015-2018.....	444
Tablo 5.42. EPO'da Patent Tescillerinin AB Üye Ülkelere Göre Dağılımı	446
Tablo 5.43. Patent Tescillerinin TÜRKPATENT'e Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 15)	448
Tablo 5.44. Patent Tescillerinin EPO'ya Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı.....	448
Tablo 5.45. Türkiye'de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adları Tescili ve Başvurusu Sayıları.....	449
Tablo 5.46. Türkiye'de Coğrafi İşaret Başvuruları ve Tescillerinin İllere Göre Dağılımı	453
Tablo 5.47. AB'de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adları Tescili ve Başvurusu Sayıları.....	455
Tablo 5.48. AB Üye Ülkelerinin Toplam Tescilli Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adlarının Sayılarının Oranı	456
Tablo 5.49. AB'de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adları Başvuruları ve Tescillerinin Üye Ülkelere Göre Dağılımı – Genel Analiz	457
Tablo 5.50. AB'de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adları Başvuruları ve Tescillerinin Üye Ülkelere Göre Dağılımı – Detaylı Analiz.....	458
Tablo 5.51. Türkiye'de KOBİ Tanımı	460
Tablo 5.52. AB'de KOBİ Tanımı.....	460

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1. TÜRK PATENT'in Organizasyon Şeması.....	99
Şekil 2.2. Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat Yapısı	106
Şekil 2.3. Yeni Bitki Çeşitleri Sisteminin İdare Yapısı	112
Şekil 2.4. Yerli ve yabancı yeni bitki çeşitlerine ait ıslahçı hakkı başvuruların oranı (2018)..	114
Şekil 2.5. Yıllara göre yeni bitki çeşitlerine ait ıslahçı hakkı toplam başvuru, koruma ve iptal edilen çeşit sayıları	116
Şekil 2.6. İçişleri Bakanlığı Kapsamında Fikri Mülkiyet Suçları ile İlgilenen Organları	119
Şekil 3.1. Patent Tescil Süreci	170
Şekil 3.2. Faydalı Model Tescil Süreci.....	185
Şekil 3.3. Marka Tescil Süreci.....	202
Şekil 3.4. Tasarım Tescil Süreci.....	218
Şekil 3.5. Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adı Tescil Süreci	233
Şekil 4.1. EUIPO'nun Temyiz Kurullarının Genel Faaliyeti	307
Şekil 4.2. 2010-2017 Arasında Her Yıl Yapılan Temyiz Başvuru Sayısı	314
Şekil 4.3. 2010-2017 Yılları Arasında Yılda Temyiz Kurulu Kararları	315
Şekil 4.4. Adalet Divanı - Yeni Davalar - Davanın Konusu (2018) - İlk 5	322
Şekil 4.5. Adalet Divanı - Tamamlanan Davalar - Davanın Konusu (2018) - İlk 5	323
Şekil 4.6. Adalet Divanı - Tamamlanan Davalar - Davanın Konusu (2010–18) - Fikri ve Sınai Mülkiyet	323
Şekil 4.7. Genel Mahkeme - Yeni Davalar - Davanın Konusu (2018) - İlk 5	332
Şekil 4.8. Genel Mahkeme - Yeni Davalar - Davanın Konusu (2010–2018) - Fikri ve Sınai Mülkiyet	333
Şekil 4.9. Genel Mahkeme - Tamamlanan Davalar - Davanın Konusu (2018) - İlk 5	333
Şekil 4.10. Genel Mahkeme - Tamamlanan Davalar - Davanın Konusu (2010–2018) - Fikri ve Sınai Mülkiyet.....	334
Şekil 4.11. Genel Mahkeme - Derdest Davalar - Davanın Konusu (2010–2018) - Fikri ve Sınai Mülkiyet.....	334

Şekil 4.12. Adalet Divanı Huzurunda Temyiz Davaları Sonuçları (2018) - Fikri ve Sınai Mülkiyet.....	335
Şekil 5.1. Türkiye’de Marka Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı.....	405
Şekil 5.2. AB’de Marka Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı.....	406
Şekil 5.3. Türkiye’de Marka Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	411
Şekil 5.4. AB’de Marka Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	412
Şekil 5.5. Türkiye’de Tasarım Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı.....	417
Şekil 5.6. AB’de Tasarım Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı.....	419
Şekil 5.7. Türkiye’de Tasarım Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	425
Şekil 5.8. AB’de Tasarım Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	426
Şekil 5.9. Türkiye’de Patent Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı.....	433
Şekil 5.10. EPO’da Patent Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı.....	434
Şekil 5.11. Türkiye’de Patent Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	440
Şekil 5.12. EPO’da Patent Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	441
Şekil 5.13. Türkiye’de Coğrafi İşaret Tescili ve Başvurusu Sayıları.....	450
Şekil 5.14. Türkiye’de Coğrafi İşaret Tescil Türleri.....	450
Şekil 5.15. Türkiye’de Coğrafi İşaret Tescili ve Başvurusu Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı.....	451
Şekil 5.16. Türkiye’de Coğrafi İşaret Tescil Sahipleri.....	452
Şekil 5.17. AB’de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adları Tescili ve Başvurusu Sayıları ..	456

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.r.	: Adı Geçen Rapor
a.g.s.	: Adı Geçen Strateji
AB	: Avrupa Birliği (<i>European Union</i>)
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı (<i>Court of Justice of the European Union</i>)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri (<i>United States of America</i>)
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu (<i>European Economic Community</i>)
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu (<i>European Coal and Steel Community</i>)
Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
b	: Baskı
BREXIT	: Birleşik Krallığın Avrupa Birliği'nden ayrılma kararını anlatmak için kullanılan terimdir. (<i>British Exit</i>)
C	: Cilt
CPVO	: Topluluk Bitki Çeşitleri Ofisi (<i>Community Plant Variety Office</i>)
ÇES	: Çevrimiçi Evrak Sistemi
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü (<i>World Trade Organization</i>)
EPC	: Avrupa Patent Sözleşmesi (<i>European Patent Convention</i>)
EPO	: Avrupa Patent Ofisi (<i>European Patent Office</i>)

EUIPO	: Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Kurumu (<i>European Union Intellectual Property Office</i>)
Euratom	: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (<i>European Atomic Energy Community</i>)
FSEK	: 5846 nolu Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
PCT	: Patent İşbirliği Antlaşması (<i>Patent Cooperation Treaty</i>)
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SMK	: 6769 nolu Sınai Mülkiyet Kanunu
TRIPS	: Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (<i>Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights</i>)
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜRKPATENT	: Türk Patent ve Marka Kurumu
UPC	: Birleşik Patent Mahkemesi Anlaşması (<i>Agreement on a Unified Patent Court</i>)
UPOV	: Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Birliği Sözleşmesi (<i>International Union for the Protection of New Varieties of Plants</i>)
WIPO	: Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (<i>World Intellectual Property Organization</i>)
YİDDB	: Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı

GİRİŞ

Bilginin ve enformasyonun kontrol edilmesi hususu, 21. yüzyılda tam bir savaş alanıdır. Sebebi ise basit: modern ekonomik yaşamda enformasyon ‘birincil kaynak’ haline gelmiştir. Öte yandan; genel refahın sürdürülebilir şekilde iyileştirilmesi ve en nihayetinde herkes için daha iyi bir yaşam sağlanması bakımından, ekonomik büyümenin kilit itki kuvvetlerinden biri olmak inovasyonun kaderidir. Bundan dolayı inovasyonun arzu edilir olmasına, ülkelerin politik organizasyonlarına bakılmaksızın; çoğunlukla karşı çıkılmamaktadır. Yasama organları veya devlet makamlarının, üzerinde etki etmeye niyet ettikleri tüm inovasyon etmenlerinin ziyadesiyle karmaşık etmenlerini gerçekten anladıklarını hayal etmek güç. Daha doğrusu; bir bağımsız faktör ile o bağımsız faktörün etki etmesinin beklendiği ortamda gözlenen belli başlı etkiler arasındaki rastlantısallığı tespit edebilmek en zor görevlerden biridir. Dolayısıyla; aslında inovasyonu en iyi destekleyecek şey olan en uygun yasal veya fiili çerçevenin tespit edilmesinin son derece zor olduğu ortaya çıkmaktadır. Devlet müdahalelerinin etkisini değerlendirmenin zor olduğu göz önüne alınca; dünya üzerindeki tüm ulusal ekonomilerin inovasyon politikalarının ortak bir noktaları varmış gibi görünmesi şaşkınlık vericidir: Fikri mülkiyetin korunmasının, inovasyon için kilit bir etmen olması beklenmektedir. Bu yaklaşım, hâlihazırda ilk sanayi devriminde kabul edilmiş, yeni fikirleri “aşırmanın” inovasyona sekte vuracağını söyleyen köklü bir inanışa dayanmaktadır. Enformasyon ve inovasyonun karmaşık sistemi, hukuk dilinde zihin veya yaratıcı emek sonucunda ortaya çıkan yasal hakları ifade eden fikri mülkiyet olarak özetlenir.

Fikri mülkiyet hakkı, başlangıçta olduğu biçimde, modern bilim ve teknolojideki yeni gelişmelerin ve uluslararası ticaretin rekabetçi doğasından kaynaklanan zorlukların bir sonucu olmasının çok daha ötesinde; bugün yaşamın her alanında artan önem arz etmektedir. Nitekim dünyanın her yerinde ülkeler, fikri mülkiyetin gelişimi ve korunmasına çok daha fazla dikkat göstermeye zorlanmaktadır. Ayrıca; yeni teknolojilerin, zihne ait çalışmaların yaratılmasına, üretilmesine ve dağıtılmasına uygulanması da, geleneksel fikri mülkiyet anlayışları tarafından ortaya konulmuş sınırları bulanıklaştırma eğilimi göstermiştir. Ortaya çıkan sonuç odur ki; ülkeler fikri mülkiyet haklarının korunması, yönetilmesi ve uygulanmasına dair yeni gelişmeler ve zorluklarla giderek daha fazla yüzleşmek durumundadır. Buna bağlı olarak; çağımızın

teknolojik evrimi tarafından yaratılan yeni gelişmeler ve zorluklarda uzmanlaşırken, fikri enformasyonun alışverişi konusunda işbirliği yapmak, ülkeler için zorunlu hale gelmiştir.

Fikri mülkiyet giderek daha artan biçimde küresel bir emtia haline gelmektedir. Gayri maddi tabiatı, sınırlar ötesinde gezinmesi için biçilmiş kaftandır. Tüm sektörlerde her tür teknoloji, neredeyse inanılmaz bir hızda gelişmiştir. Bunun sonucunda; fikri mülkiyetin birçok ürününden, tüm dünyadaki – ister eğitilmiş ister eğitimsiz – kullanıcılar tarafından anında yararlanılabilir. Fikri mülkiyet hukukunun da bu gerçeklere cevap vermesi gerekmiştir. Geleneksel olarak; fikri mülkiyet hakları doğası gereği ülkesel olagelmıştır. Ticaretin sıklıkla uluslararası ve gitgide küresel olduğu ekonomik bir dünyada ise; bu gerçek ulusal sistemler arasında zorluklara ve uyuşmazlıklara sebep olmaktadır. Bu da ticaret yapılmasının önündeki engelleri azaltmak ve fikri mülkiyetin korunmasına dair genel uluslararası standardı artırmak amacıyla, işbirliği ve uyumlaştırmaya yönelik uluslararası seviyede çabalar yaratmaktadır. Ancak; fikri mülkiyet haklarının mevcuttaki ekonomik önemi, uyumlaştırma için daha da artan bir baskı oluşmasıyla sonuçlanmaktadır.

Fikri mülkiyet hakları, bir bireye veya tüzel kişiliğe, kendi zihnine ait bir ürünle ilgili olarak, çalışmasının kullanımının, belli bir süre boyunca ayrıcalıklı kullanımını garantileyecek şekilde yasalar tarafından verilen haklardır. Burada korunacak nesne genellikle “zihne ait bir çalışma” veya insan zihnidir. Fikri mülkiyet hakları korunduğunda; haklar sahiplerine, emek verdikleri üründen azami oranda fayda sağlamalarına ve dolayısıyla gayret, zaman, iş gücü ve para anlamında yaptıkları yatırımı tazmin etmelerine imkân sağlayacak biçimde verilmektedir.

Dahası; fikri mülkiyet haklarının korunması, yenilikçi, yaratıcı ve özgün aktiviteleri teşvik etmek ve dolayısıyla mucitlerin icatlarını açığa çıkarması, çalıştırması ve/veya insanoğlunun yararına olmak üzere icatlarından istifade edilmesine yönelik, münhasır veya münhasır olmayan lisanslar vermesinde baskın bir rol oynamaktadır. Fikri mülkiyet haklarının korunması, patent sahiplerine sunduğu güvenlik vasıtasıyla teknolojinin transferi için iletken bir ortam yaratmaktadır. Fikri mülkiyet haklarının yeterli oranda korunması ayrıca; ulusal ve yabancı yatırımları çekici kılmamanın bir yoludur. Yine aynı şekilde; kültürel değerler ve folklor gibi geleneklerin korunduğu bir yöntem olarak hizmet etmektedir. İlave olarak; fikri mülkiyet haklarının korunması, ticaret ve alım satımın gelişimini teşvik edip canlandırmaktadır. Hepsinden önemlisi; fikri mülkiyet haklarının korunması bütün alt dallarıyla birlikte, hem birey

ve ilgili tüzel kişilik, hem de telif hakkı ve patent ücreti ödemesi ile döviz yaratması bakımından ilgili ülkelere gelir sağlamaktadır.

Bu araştırmanın amacı; günümüz fikri mülkiyet sistemlerine dair optimum görünümü verebilmektir. Fikri mülkiyet sisteminin icat edilmesi muhteşem bir başarıydı – bu önerme, bugünlerde neredeyse tüm hukukçu ve ekonomistlerin muhtemelen katılacağı bir ifadedir. İdeal bir sistemin tam olarak nasıl gözükmesi gerektiği ise süregelen bir tartışmanın konusudur.

Tipik olarak fikri mülkiyet sistemleri, üretim maliyetini karşılamak amacıyla; bilgi ve enfomasyona serbest erişim vermek yerine, ticari kullanım için münhasır haklar şeklinde politika kısıtlamaları yaratır. Yürürlükteki münhasır haklar, erişimi satılabilir bir mal haline getirir ve bilgiyle teknoloji pazarının temelini yaratır. Bu münhasır haklar bilgi ve teknoloji pazarlarını olanaklı kılsa da erişim bedeli ve erişimin olmaması konularında sosyal gerginlik yaratmaktadır.

Fikri mülkiyet konusu; hak sahipleri, ortaya çıkan rakipler ve son kullanıcılar arasındaki çıkar dengesi bakımından hala bir savaş alanı durumundadır. Küresel düzeyde, bu mücadelenin geldiği anlam; fikri mülkiyet mallarının sıklıkla net üreticisi ve ihracatçısı olan gelişmiş ülkeler ile fikri mülkiyet mal ve hizmetlerinin net tüketicisi ve ithalatçısı olan az gelişmiş ülkeler arasında genel bir gerginlik halindedir. Gelişmiş ülkeler yeni haklar ve uygulama araçları isterken; az gelişmiş ülkeler esneklikler (istisnalar ve kısıtlamalar) ve fikri mülkiyet korumalı mallar istemektedir. Pazarın aktörleri için bir koruma inisiyatifi ile sonuçta ortaya çıkan inovasyonlar ve yaratımlara umumi erişim ve bunların dağıtımını arasında bir ödünleşme sunmak; fikri mülkiyet düzenlemelerinin görevidir. Genel itibariyle bu denge; yenilikçilere ve yaratıcılara zaman ve kapsam bakımından verilmiş münhasır hakların kısıtlanması ile başarılmaktadır.

Genel olarak ülkeler, fikri mülkiyet müzakerelerini serbest ticaret anlaşmalarına, bölgesel ve diğer çok taraflı anlaşmalara kaydırarak, daha yüksek fikri mülkiyet standartları elde etmekte ilgilenmektedir. İki taraf bulunan durumlarda, çok taraflı anlaşmalarda fikri mülkiyet korumasındaki artışlara katılmaya yanaşmayan ülkeler, serbest ticaret anlaşması ortaklarının pazarlarına imtiyazlı erişim elde edebilmek adına daha güçlü fikri mülkiyet korumasına ve uygulama kanunlarına katılmaya zorlanmaktadır.

Fikri mülkiyet sistemlerinin kurulması iki önemli amaca ulaşmayı hedefler; bir taraftan bir dizi münhasır hak vererek yaratmak için teşvik oluşturmak ve diğer taraftan, enfomasyonun

akışı ile bilginin dağıtımını engellenmesin diye bu münhasır haklar üzerinde bir dizi kısıtlama tesis ederek kültürel ilerlemeye ve kamu yararına katkıda bulunmak.

Bununla beraber; fikri mülkiyetin genişlemesi sınırsız olmamalıdır. Fikri mülkiyet korumasının genişletilmesi yalnızca; kamu erişimi ve kullanımı, sahiplerin ekonomik kazanç yaratmalarına ve elde etmelerine dair teşviklerini tehdit ettiğinde meşru sayılmaktadır. Fikri mülkiyetin korunmasının aşırı şekilde genişlemesi de yine, sınırlar çok dar çizildiyse, dengeyi bozacaktır. Fikri mülkiyetin aşırı derecede korunması yalnızca erişimi engellemekle kalmayacak, ayrıca gelecekteki yaratımlara da engel teşkil edecektir.

Hukuki ve kurumsal altyapısının Türkiye’de tamamlanması yirmi beş yıl süren fikri mülkiyet sisteminin tarihi yüz elli yıl öncesine dayanmaktadır. Hakların oluşturulması ve alınması üzerine çalışan yönetsel kuruluşların temeli atılmış, bu konudaki yasal düzenlemeler güncellenmiş ve uzmanlık sahibi kişilerin dahil olduğu bir adli sistem kurulmuştur. Hakların oluşturulması ve savunulmasından sorumlu gruplar da (patent ve marka vekiller, meslek birlikleri) bu sisteme dahildir. Devamlı gelişen bu sistem, yapı olarak değişime yatkındır. Hak alanında yenilikler yaşandıkça, uygulanmaları için yeni araçlar üretilmekte ve bu yenilikler dünya çapında yankı yaratmaktadır. Türkiye’nin de bu değişim ve gelişimden nasibini alması kaçınılmazdır. Sistem güncellendikçe onu güçlü tutmayı gerektiren önlemler alınmakta ve doğru çalışmayan kısımlarını onarmak için ihtiyaç duyulan adımlar atılmaktadır.

Günümüzde, fikri mülkiyet sisteminin gelişmesi ve derinlik kazanabilmesi için bazı yeni araçlar geliştirilmesi gerekmektedir. Atılması gereken en önemli ilk adımlar, mevcut araçların daha aktif olarak çalıştırılması, sistemin fayda sağlayacağı üretici, kurum ve bireylerin sistemi daha iyi tanınmasına yardımcı olunması ve bu konudaki bilgi dağarcıklarının geliştirilmesidir. Sistemi kullanacak kişiler, sistemde yararlanmaya teşvik edilmeli ve sistemin altının doğru şekilde doldurulması gerekir. Fikri mülkiyet hakları ve ona bağlı ürünlerin ülke ekonomisinin bir parçası haline getirilmesi ve ticarete dahil edilmesi, bu alandaki girişimlerin en önemli hedeflerinden biridir.

Mevcut durumda sistemin kuralları ve kuruluşu her ne kadar destekli olsa da haklar zarar görebilmektedir. Örneğin, Türkiye’de sahte ve kaçak ürünlere karşı farkındalık artırılmış ama önlem ve aksiyonlar henüz ihtiyaç duyulan seviyeye gelmemiştir. Bu sebeple, kuralları uygulayan kuruluşların her açıdan desteklenmesi ve potansiyele kapıların açılması çok kritiktir. Ancak sahte ve kaçak ürünler konusunda sınırların çizilmesinden çok daha fazla önceliğe sahip

adımlar vardır. Öncelikle içinde yaşanılan toplumda bireyin verdiği emeklere karşı saygı duyulması ve saygı bilincinin canlandırılması gereklidir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB)'yle takip ettiği süreçte aktif rol alıp, fikri mülkiyet konusunu ele alan kuruluşlar, birbirleriyle iletişim ve işbirliği içinde olmalı, otorite sahibi oldukları alanlar ve iş tanımları farklı olsa da paylaşımına destek verip bilgi akışını sağlamalıdır.

Avrupa düzeyinde, tek Pazar oluşumunun hayata geçirilmesi, fikri mülkiyet alanında bir dizi inisiyatifte mahal vermiştir. Uyumlaştırma direktifleri, bir grup hakiki Avrupalı fikri mülkiyet hakkına yönelik hareketle akuple oldu ve Birliğin yeni teknolojilere cevabı yeterli bir koruma ihtiyacı olarak algılandı.

Fikri mülkiyetten istifade edilmesi ve korunması, AB'in küresel ekonomideki pozisyonuna ait çok önemli bir özellik. Komisyon şu ana kadar, inovasyon, istihdam, rekabet ve dolayısıyla ekonomik büyümenin temelini oluşturan bu hakların önemini tekrar tekrar vurguladı. Bu alandaki AB aktivitesi geniş çaplıdır. Üst düzey politika meselelerinde kayda değer gelişmeler olmaktadır ve içtihat hukuku önerilerinin süregelen artışı geniş çaplı uyumlaştırma önlemlerine dair detaylar vermektedir. Bunlardan bazıları, ticarete engel bariyerleri kaldırmak için, üye devletlerin kanunlarını uyumlaştıran geleneksel araçlardır. Bunların çoğu, belli fikri mülkiyet hakları (veya hakların özellikleri) ile ilgilenirken, birkaç tanesi de hukukun bu geniş bölgesinin, hakların uygulanması gibi yatay eksenli özelliklerini ele almaktadır. Bunlardan başka, tek bir uygulama vasıtasıyla AB çapında koruma önererek belirli fikri mülkiyet haklarının korunması için üniter sistemler yaratan birtakım planlar bulunmaktadır. AB için fikri mülkiyet haklarının güçlü olmasına karşın, bu hakların AB'nin temel prensipleri serbest hareket ve rekabet ile asla çelişemez olması önemlidir. Fikri mülkiyet haklarının kullanımının kontrol edilmemesi durumunda, ülkesel olmaları tabiatları kaçınılmaz olarak serbest ticaret ve serbest rekabetin önüne engeller çıkmasına yol açacaktır. Denge, hem tek pazar dâhilinde hem de sınırlarında sürekli olarak tartışmalıdır. Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), AB çapında hakların tüketilmesi doktrinini yaratarak, bu alanda büyük bir etki yapmıştır. Bu durum soruna, fikri mülkiyet haklarının korunmasının garanti edildiği pratik bir çözüm getirir, ancak hak sahibi tarafından serbest dolaşım ve serbest rekabeti men edecek biçimde kullanılmasının da kayda değer oranda kısıtlanmasına neden olur. Doktrin, yaratılmasından bu yana birçok AB yasal metnine uyarlanmıştır. AB ayrıca, sahtecilik gibi fikri mülkiyeti daha geniş çapta etkileyen meselelerle giderek artan biçimde ilgilenmektedir.

Araştırmanın kapsamı, iki sistem arasında uygun bir karşılaştırma gerçekleştirerek, Türkiye'nin fikri mülkiyet sistemi ile AB sisteminin gözlemlenmesi etrafında dönmektedir.

İlk olarak; karakteristik özellikleri, amacı ve sosyal önemi ile birlikte fikri mülkiyetin tanımlaması yapılmıştır. Fikri mülkiyet, doğal sınırları ile beraber sorgulanacaktır ki bu da telif hakkı ve fikri mülkiyetin kapsamlarının tarif edilmesi anlamına gelmektedir. Fikri mülkiyetin bütünleşik parçaları olan haklardan her biri, ilgili karakteristik özelliğiyle beraber bireysel olarak tanımlanacaktır.

Türkiye'nin fikri mülkiyet sistemi, hukuki bakımdan, kendine ait parçası olan kurumlar bakımından ve fikri mülkiyetin korunması alanında yargısal işlevsellik bakımından değerlendirilecektir. Hukuki bakımdan, 22 Aralık 2016 tarihli ve 6769 nolu Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) ve 5 Aralık 1951 tarihli ve 5846 nolu Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) dâhil edilecektir. Kurumlarla ilgili olarak, öncelikle Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT), bunu takiben Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü ve ayrıca Tarım ve Orman Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Gümrükler Genel Müdürlüğü gibi kurumlar üzerinde durulacaktır. Fikri mülkiyet haklarının yargısal olarak korunması ile ilgili analiz, mahkeme türleri ve mahkemelerin dâhilinde hareket ettiği uygun prosedürler ile sınırlandırılacaktır. Fikri mülkiyet sisteminin çok göze çarpan parçaları olmayan patent ve marka vekilleri ile meslek birlikleri de araştırmamız tarafından kapsamaktadır.

Araştırmanın başlığı göz önüne alındığında, fikri mülkiyet haklarının korunması TÜRKPATENT örneği vasıtasıyla tanınacaktır. TÜRKPATENT'in hukuki yetkisi bilindiği için bu, prensipte araştırmanın yalnızca sınai mülkiyet hakları ile sınırlandırılacağı anlamına gelmektedir. Yalnızca Kurumun varlığından önceki tescil prosedürlerinin, yani patent, marka, tasarım, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı ve entegre devre topoğrafyası tescil prosedürlerinin sorgulanması ile sınırlandırılacaktır.

AB'nin fikri mülkiyet sistemiyle ilgili olarak, araştırma yalnızca yürürlükteki mevzuatın (birincil ve ikincil), kurumsal çerçevenin ve AB düzeyindeki yargısal korumanın analizi ile sınırlandırılacaktır. Fikri mülkiyet sisteminin sorgulamasına girmeden önce, genel olarak AB'nin tamamıyla, kurumlarıyla ve yasa yaratım yöntemiyle ilgili kısa bir öngörü sunulacaktır. Bu araştırmanın hazırlanması sırasında, AB'ye üye devlet sayısı 28'dir, bu da Birleşik Krallık'ın da AB üye devleti muamelesi gördüğü anlamına gelmektedir. Fikri mülkiyet sistemi ilk olarak, ağırlıklı olmak üzere birincil AB mevzuatı tarafından oluşturulan yasal çerçevesi dâhilinde, daha

sonra ise ikincil mevzuatın detaylı analizi dâhilinde görülecektir. Kurumsal bir bakış açısından araştırma, fikri mülkiyet ile ilgilenen tek AB kurumu olan Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Kurumu (EUIPO) üzerinde yoğunlaşacaktır. Yargısal boyut, ABAD’ın, fikri mülkiyet ile olan bağlantısının ve içtihat hukukunun işlevi aracılığıyla sorgulanacaktır. Ancak; henüz fikri mülkiyet sisteminin aktif bir parçası olmadığı için, patent reformu AB’de uzun dönem planıdır. Araştırma, patent reformunun yasal dayanaklarının, bunu uygulamak durumunda kalan kurumun, yani Avrupa Patent Organizasyonu’nun ve yeni patent ihtisas mahkemesinin oluşturulmasının detaylandırılmasına kadar uzanmaktadır. Fikri mülkiyet sistemi üzerinde belli bir etkisi olan AB içerisindeki herhangi bir politika değişikliği, bu araştırma dâhilinde ele alınmayı hak etmektedir ve bu amaçla araştırma çerçevesinde, BREXIT’in AB fikri mülkiyet sistemi üzerindeki etkisi analiz edilecektir.

Son olarak, araştırma iki fikri mülkiyet sisteminin klasik biçimde karşılaştırılması ile sınırlandırılmıştır. Karşılaştırma, fikri mülkiyet haklarının korunmasını düzenleyen yasal metinlerle ve ayrıca bu hakları korumakla görevlendirilmiş kilit nitelikteki kurumların çalışmasıyla ilgili gerçekçi bir resim ortaya koyan istatistiki verilerle ilgili olarak, ortak uyumlaştırma ile ilgilenmektedir. Ancak araştırma; fikri mülkiyet haklarıyla ve bu hakların küçük ve orta ölçekli teşebbüslere etkisiyle ilgili ilgi ve farkındalığı artırmak, fikri mülkiyet kültürü yaratmak ve bu alanda süregelen eğitimi oluşturmak amacıyla sistemin ortaya çıkardığı etkilere kadar uzanmaktadır. Karşılaştırma, hem ulusal (Türk) hem bölgesel (Avrupa) düzeyde etkili bir fikri mülkiyet sistemi yaratmak amacıyla alınması lazım gelen gerek ve planlı gelecek adımlar ile son bulmaktadır.

Araştırmanın başlığı “Türk Patent ve Marka Kurumu Örneğinde Fikri Mülkiyet Korunması ve Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırma” ve öncelikli amacı Türkiye ve AB’de kurulmuş fikri mülkiyet sistemleri arasında bir karşılaştırma yapmaktır.

Buna binaen; araştırmanın dayandığı temel (ana) hipotez şudur: Türkiye Cumhuriyeti’nin fikri mülkiyet sistemi, AB’nin fikri mülkiyet sistemi ile uyumlaştırılmış ve tutarlıdır. Temel hipotezin kanıtı yine birkaç belli hipotez tarafından desteklenecektir:

- Türkiye Cumhuriyeti’nin fikri mülkiyet sisteminin dayandığı yasalar, AB müktesebatı ile uyumlaştırılmıştır.
- Türkiye’nin fikri mülkiyet sisteminin kurumsal kapasitesi, fikri mülkiyet alanında çalışan Avrupa kurumlarının işleyişindeki eğilimleri takip etmektedir.

- Türkiye’de fikri mülkiyet alanında ihtisas mahkemelerinin olmayışı, Avrupa’daki fikri mülkiyet alanındaki davalarla özel olarak uğraşacak uygun mahkemeler oluşturulması çabası ile uyumludur.
- Mevcuttaki uygulanma şekli bakımından, Avrupa ile aynı koruma seviyesine ulaşabilmek için, Türkiye’de fikri mülkiyet korumasının gelişim alanı vardır.
- Türkiye’nin fikri mülkiyet sistemi ve AB’nin sistemi, son kullanıcılar içerisinde fikri mülkiyeti teşvik etmeye yardımcı olma, bir fikri mülkiyet kültürü inşa etme ve bu alandaki eğitimsel kapasitenin artırılmasını teşvik etme temeline sahiptir.

Esas ve yardımcı hipotezleri kanıtlamak amacıyla; araştırma çeşitli araştırma sorularını dâhil edip analizlerini gerçekleştirecektir: Türkiye kanunları Avrupa’nın fikri mülkiyet kanunlarıyla uyumlaştırılmış mıdır? TÜRK PATENT ve diğer fikri mülkiyet kurumları, aynı alandaki Avrupalı kurumlar tarafından uygulanan modern eğilim ve politikaları takip etmekte midir? Fikri mülkiyet haklarının mahkeme korunması Türkiye’de ve Avrupa’da hangi mahkemeler tarafından ve nasıl yapılmaktadır? Türkiye’nin fikri mülkiyet sistemi, uygulamadaki bu hakların etkin biçimde korumasını uygulama alanında geliştirilmeli midir? Türkiye ve Avrupa’nın mevcut kurumsal kapasiteleri, küçük ve orta ölçekli teşebbüsler arasında fikri mülkiyeti teşvik etmekte midir? Türkiye ve Avrupa’nın fikri mülkiyet sistemleri, bir fikri mülkiyet kültürünü ve bu alandaki eğitimlerin artmasını tetiklemek de midir?

Metodolojik yaklaşım, araştırmanın konusu olan her türlü kavramı tanımlamak ve değerlendirmek ve bilimsel ve kullanışlı bir açıklama sunabilmek amacıyla olgucu ve disiplinler arası olarak gerçekleştirilecektir. Disiplinler arası kuşkusuz dikkatli davranarak incelenmelidir, çünkü her bir disiplin kendi dezavantajlarından da mustarıdır; yine de hukuki analizi diğer disiplinlerle bağlamak ilginç yeni sonuçlar ortaya çıkarabilir. Bu disiplinler arası alandaki altta yatan varsayım, hukuk biliminin hukuki kanunları ve normları kaynakların etkin kullanımını önemsiyor mu yoksa engelliyor mu olduğuna göre değerlendirmesi gerektiğidir. Bu yaklaşım, fikri mülkiyet hukuku alanında uzun süre boyunca ihmal edilmiş ve yalnızca yakın zamanda önem kazanmaya başlamıştır ki aslında fikri mülkiyet hukukunun, ağırlıklı olarak ekonomik sebepler dolayısıyla imtiyaz hakları içeren bir sistem olarak kurulmuş olduğu gerçeğine bakılırsa bu durum gün gibi ortada olarak görülecektir.

Teorik araştırmanın büyük kısmı, kavrama ait farkındalığı, tescil edilmiş veya henüz tescil edilmemiş fikri mülkiyet haklarını ve fikri mülkiyet haklarının ulusal ve bölgesel düzeyde

korunmasının önemini belirlenmesini daha derinlemesine anlayabilmek için; araştırma metodunu kullanacaktır. Bu yaklaşım, yasal değerlendirmeler ve gözlemleri (teorik özellikler, gerçekler ve diğer deneysel bulgular da dâhil olmak üzere) kullanarak mevcut kanunu analiz edip değerlendirmek, ayrıca değişiklikler için öneri sunmak anlamına gelmektedir.

Diğer taraftan; fikri mülkiyetin önemli uluslararası anlaşmalar ve ulusal yasa sistemi tarafından düzenlenmesi durumu, hukuk bilimine özgü araştırma metotlarının kullanılması ihtiyacını doğurmaktadır. Dolayısıyla, normatif hukuk ve karşılaştırmalı hukuk (karşılaştırmalı metot) metotlarının uygulanması, araştırma açısından çok değerli olacaktır. Normatif hukuk metodu, bu meseleyi düzenleyen hukuk kanunlarının detaylı şekilde analiz edilmesine ve fikri mülkiyet hakları sisteminin hukuki yapı ve organizasyonunu görmeye olanak sağlayacaktır. İlgili AB mevzuatı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin mevcut yasalarının karşılaştırılması yoluyla karşılaştırmalı hukuk metodunun kullanılması ile mevcut fikri mülkiyet sistemlerinin benzerlikleri ve farklılıkları, avantajları ve dezavantajları ortaya konacak ve Avrupa ile ulusal düzeydeki uyumlaştırma çabalarının ne derece başarılı olduğu açıklanacaktır.

Bu araştırmanın amaçlarından birinin, en iyi Avrupa normlarını ve Türkiye (Türkiye Cumhuriyeti AB aday üye bir ülkedir) yasa sisteminden tecrübeleri kullanmak olduğu akılda tutulmak suretiyle; deontolojik metot da kullanılabilir. Deontolojik metot, yasa ile fikri mülkiyet sisteminin gerçekteki ilişkileri, sorunları ve ihtiyaçları arasındaki uyumlaştırma ihtiyacını gösterebilmek için kullanılacaktır.

Bu araştırma, fikri mülkiyet haklarının korunmasının gerekçelendirilmesine dair disiplinler arası bir araştırma sağlamaktadır. Mevcut fikri mülkiyet hakları rejiminin ışığında, bu araştırma AB-Türkiye ticaret ilişkisini gözden geçirmekte ve fikri mülkiyet hakları meseleleri üzerindeki iki taraflı endişeleri ortaya koymaktadır. Bu bağlamda; çok katlı bir analiz, işbirliğinin tanımlayıcı elemanlarına ve ticaret politikalarının zorlayıcı limitlerine ait referans noktaları sağlamaktadır.

Ayrıca; araştırmanın özel olarak önem verdiği, kendi yayınladıkları istatistiki raporlar vasıtasıyla ifade edilmek suretiyle, fikri mülkiyet haklarının korunması alanında icraat yürüten ana kurumların faaliyetlerine dair direkt araştırma yaklaşımını benimsemektir. Bu çalışmada sunulacak istatistiki analiz ve örnekler için, istatistiki metot kullanılacaktır. İstatistiki raporların sonuçlarının analiz edilmesine ilave olarak; küçük ve orta ölçekli teşebbüsler tarafından fikri mülkiyet haklarının uygulanmasına ve fikri mülkiyet sisteminin, korunma amacıyla bir kültür

oluşturulmasını ne kadar tetiklediği analiz edilecektir. Araştırma, fikri mülkiyeti son kullanıcılarla yakınlaştıracak bir eğitsel sistem inşa edilmesinin önemini sorgulayacaktır. Son olarak; etkin bir fikri mülkiyet sisteminin inşa edilmesine katkıda bulunması gereken gelecekteki adımların bir analizi sunulacaktır.

Fikri mülkiyet hakları meselesi, küreselleşen toplumda giderek artan biçimde tartışmalı hale gelmektedir, çünkü ekonomik büyüme, sosyal gelişim ve kültürel değerlerin kesiştiği noktada var olan bir kavramdır. Bu araştırma, fikri mülkiyet hakları normlarının oluşturulması ve yürütülmesini etkilemiş ekonomik, politik ve felsefi düşünceleri göz önünde bulundurarak çok disiplinli bir yaklaşımı benimsemekte ve fikri mülkiyet haklarının uygulanmasının etkililiğini izlemeyen iş uygulamasını araştırmaktadır. Bu tarz çeşitlendirilmiş bir ortamda fikri mülkiyet haklarının rolünü, ya da salt varlığını tartışmak, gelişimle ilgili daha geniş çaplı bir tartışmanın değerlendirilmesi için kritik nokta gibi işlev görecektir.

Araştırmanın son kısmında, ulusal yasalar ve Avrupa mevzuatı arasındaki hizalanmanın derecesi hakkında sonuçlara ulaşmamızı sağlayacak şekilde, bu sentez metodu en geniş uygulamaya sahip olacaktır. Aynı zamanda bu metod, yasal çevreyi ve ekonomik durumun gelişmesini ve bunlara ilaveten fikri mülkiyet sistemindeki tüm hak sahiplerinin sayısız fayda kazanmasını etkileyecek olan, mevcut düzenlemelerin fikri mülkiyet hakkı sahipleri tarafından doğru biçimde uygulanması için rehberlik sağlamak amacıyla; fikri mülkiyetin korunması ve sistemdeki tüm ilgili tarafların eğitilmesiyle alakalı sorunların gerçekleşmesine karşı çeşitli önlemler alınması ihtiyacına dikkat çekecektir.

Bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, fikri mülkiyet kavramına, kapsamına, amacına ve karakteristik özelliklerine dair tanıtıcı açıklamalar verilmiştir. Ayrıca bu bölüm, fikri mülkiyetin bileşen dalları olarak telif hakkı ile bağlantılı hakları ve sınai mülkiyeti, ayrıca bilgi güvenliğindeki günümüz trendleri ile yakın zamandaki bilimsel kazanımlarla uyumlu olarak, bu bahsi geçenlere ait kapsamı tanımlamaktadır. Bu karakteristik tip mülkiyetin korunmasına dair iki yönlü koruma perspektifini kavrayabilmek amacıyla, fikri mülkiyet korumasının pozitif ve negatif özellikleri sunulmuştur.

Araştırmanın ikinci bölümü, Türkiye Cumhuriyeti'nin fikri mülkiyet sistemine ayrılmıştır. Bu bölümde sistemin elemanları, yasal çerçeve, kurumsal çerçeve, yargısal çerçeve ve sistemdeki patent ve marka vekileri ile meslek birlikleri gibi uygun kategorilere ayrılmak suretiyle analiz edilmektedir. Bu da alandeki mevcut yasaların analizini, fikri mülkiyetin

korunması ile görevlendirilmiş kritik önem arz eden kurumların yürüttüğü temel işlevler ve operasyonların tanımlanmasını, ayrıca korumanın uygulandığı mahkeme tipleri ile bu koruma için uygulanan prosedürlerin analizini içermektedir. İlave olarak; şüphesiz ki etkin bir fikri mülkiyet sistemini yaratan ve işlemlerini sağlayan patent ve marka vekilleri ile meslek birliklerinin rol ve önemi tanımlanmıştır.

Üçüncü bölüm, TÜRK PATENT kurumunun, fikri mülkiyetin korunmasına katkı bulunma yönteminin analiz edilmesine ayrılmıştır. Bu durum ayrıca sınai mülkiyetin korunması için de geçerlidir, zira TÜRK PATENT sınai mülkiyet hakları için özel bir tescil prosedürü uygulamaktadır. Bu bölüm, patent, marka, tasarım, coğrafi işaretler ve entegre devre topografyası gibi belli başlı sınai mülkiyet haklarının tescil prosedürünün analizine ayrılmıştır.

Dördüncü bölüm, AB'nin fikri mülkiyet sistemini tanımlamaktadır. En başta, genel olarak AB ve kurumları ve AB hukukunun ortaya çıkarılış biçimi ile ilgili kavramlar verilmiştir. Odaklandığımız ikinci nokta, direkt olarak AB'nin fikri mülkiyet sistemidir. Sistem parçalar halinde, yasal, kurumsal ve yargısal açılarından analiz edilmiştir. AB mevzuatının bütününe genel bir bakış, AB'nin fikri mülkiyet alanındaki esas kurumu EUIPO'nun ve ayrıca ABAD'ın bu alandaki işlevinin bir analizini sunar. Analiz, öngörülmesi patent reformu ve ilgili yasal, kurumsal ve yargısal özellikleri de içerecek şekilde genişletilmiştir. Avrupa Birliği'nin karşı karşıya kaldığı en son eğilimler de incelenmiştir ve dolayısıyla BREXIT'in fikri mülkiyet hakları üzerindeki etkisi de analiz edilmiştir.

Araştırmanın beşinci ve son bölümünde, iki fikri mülkiyet sistemi, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve AB'nin fikri mülkiyet sistemleri arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırma birincil olarak, fikri mülkiyet alanında, Türk mevzuatının Avrupa'nınkiyle uyum derecesinin değerlendirilmesiyle ve elde edilmiş olan uyumla ilgilidir. İkinci olarak karşılaştırma, fikri mülkiyet haklarının tesciline ait sistemde bulunan kilit nitelikteki kurumlara ait istatistiksel veriyi hedef alır. Bu bölümün üçüncü odak noktası ise, sistemin küçük ve orta ölçekli teşebbüslere etkisi ve harekete geçirmesi yanında bir fikri mülkiyet kültürü inşa edip bu alandaki eğitimsel kapasitenin ve dayanıklılıklarının analiz edilmesine özellikle dikkat edilmek suretiyle; mukayese edilebilir iki fikri mülkiyet sisteminin gelecekle ilgili öngörüleridir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİKRİ MÜLKİYET İLE İLGİLİ GENEL BİLGİ

1.1 Fikri Mülkiyet Kavramı

Fikri mülkiyet, ilk yaratıldığında somut olmayan ancak ürünler olarak somut şekilde değer kazanan fikirleri, icatları, teknolojileri, sanat, müzik ve edebiyat eserlerini açıklayan terimdir. Fikri mülkiyetin, hayali düşüncenin teknik veya sanatsal güçlükleri çözmeye yönelik ticari bir uygulaması olduğunu da söylemek gerekir. Esas olan ürünün kendisi değil, arkasındaki özel fikir, fikrin ifade edilişi ve farklı biçimde adlandırılışı ve açıklanışıdır. “Mülkiyet” sözcüğü bu değeri açıklamak için kullanılmaktadır çünkü bu terim bir kişi veya kişiler grubunun, üzerinde sahiplik iddia ettiği buluşlar, çalışmalar ve isimler için geçerlidir.¹

Türkiye’de 1850 yıllarında yürürlüğe giren "Hakkı Telif Nizamnamesi", fikri mülkiyet ve yaratıcı düşünce ürünleri üzerindeki hak kavramlarını gündeme getirmiştir. 1871 tarihli Alameti Farika Nizamnamesi (Markalar Kanunu) ve 1879 tarihli İhtira Beratı Kanunu (Patent Kanunu) bu konunun ilk resmi örnekleridir. “Fikri” kelimesi, fikri mülkiyet, fikri mülkiyet hakkı ve hukuku konularında, genel bir anlam taşımak yerine mülkiyetin cinsini tanımlamak için kullanılır. Bu bağlamda mülkiyet kelimesi eşya ya da somut nesnelere alakalı değildir ve bilgiye ifade eder. Türkiye’deki fikri mülkiyet literatüründeki metinler, sadece sanat ve düşünce ürünü olan çalışmaları değil, aynı zamanda sanayi teknolojilerine uygulanabilen modelleri ve tasarımları da kapsar. Çünkü bu çalışmalar da fikrin ve düşünce eforunun ürünü olarak kabul edilir. Şirketlerin ticari ünvanları, marka ve işletme adları da ayırıcı özellik olarak kategorilendirilir.² Bu konudaki literatürün Amerikan ve İngiliz öğretilerinde fikri mülkiyet kavramına tanınan geniş anlam alanı, dünyada da aynı genişlikte kabul edilmeye başlamıştır. Son dönemlerde Türk literatüründe ve uygulamalarında da aynı şekilde bu kavram geniş kapsama alanı ile değerlendirilmektedir.³

¹ BIRON, Laura, “Public Reason, Communication and Intellectual Property”, **New Frontiers in the Philosophy of Intellectual Property**, ed. Annabelle LEVER. Cambridge University Press. New York. 2012. s. 227.

² TEKİNALP, Ünal, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 5. b. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012, s. 2.

³ SULUK, Cahit, ORHAN, Ali, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku: Genel Esaslar Fikir ve Sanat Eserleri**, C. 2. İstanbul: Arıkan Yayıncılık, 2005, s. 9.

İngilizce karşılığı *intellectual property*, Fransızcası *propriété intellectuelle* ve ayrıca İspanyolcası *propiedad intelectual*, Almancası *Geistiges Eigentum* aynı anlama sahiptir; fikrin veya zihinsel bir sürecin ürünü olup somut olmayan veya maddi olmayan mülkiyet anlamına gelir. Genellikle “fikri mülkiyet” terimi geleneksel açıdan “sınai mülkiyet” ve “telif hakkı” olmak üzere iki dalı kapsar. Fikri mülkiyet kavramı, düşünsel efor ve hayat gücüyle ortaya koyulan ürünleri kapsar.

“Copyright” terimi, *common-law* geleneğinde yaygın olarak kullanılsa da yanlış bir adlandırmadır. Avrupa hukuk geleneğinde kullanılan doğru terim telif hakkıdır (*author’s right*). Bu terim, ifadesinin hâli veya biçimi her ne olursa olsun, edebi, bilimsel ve sanatsal alanda her üretimi içerecek şekilde, eserleri genel olarak tanımlar. Fransız yasalarından türetilen “sınai mülkiyet” terimi patentleri, faydalı modelleri, tasarımları, ticari markaları, hizmet markalarını, ticari isimleri, coğrafi işaretleri ve haksız rekabetin önlenmesini içerir.⁴

Fikri mülkiyet, her şeyi kapsayan bir terimdir ve liste bununla bitmez. Yeni bitki çeşitleri, entegre devre topografyaları, biyoteknoloji, gen teknolojisi, bilgisayar programları, veri tabanları, ticari sırlar ve son zamanlarda uluslararası arenada folklor, biyoçeşitlilik, geleneksel bilgi ve hatta nanoteknoloji de bu terimin ilgi alanındadır. Bu sebeple hassasiyet gerektiğinde “fikri mülkiyet” teriminden kaçınılmalıdır çünkü terim çok az ortak noktası olan telif hakkı, patentler, markalar ve diğerleri gibi apayrı hukuki sistemleri aynı tutar.⁵

Fikri mülkiyet insan yaratıcılığının, buluşçuluğunun ve girişimciliğinin çok çeşitli somut olmayan ürünlerini ifade eden çok geniş bir terimdir. Yıllarca bu tür somut olmayan yaratımların hukuki açıdan bir mülkiyet şekli olarak yorumlanıp yorumlanamayacağı tartışılmıştır ancak bugün bu yorum yaygın olarak kabul edilmiştir.⁶ Fikri mülkiyet ve klasik veya somut mülkiyet arasında çeşitli hukuki benzerlikler ve farklılıklar bulunsa da bir karakteristik özellik bilhassa önemlidir. Fikri mülkiyetin varlığı, somut olmayan yönü içine alan maddi formdan kavramsal olarak bağımsızdır.

“Fikri mülkiyet” teriminin kullanımı farklı kavramları ifade etmekte ve bu da büyük karışıklığa neden olmaktadır. Bu terimi fikri mülkiyet okuryazarlığında tanımlamak üzere önemli bir adım olarak, kaynağa ve bunu tanımlayan kişiye dayanan farklı tanımlar söz konusudur. Fikri

⁴ WIPO-World Intellectual Property Organization, **The Enforcement of Intellectual Property Rights: A Case Book**, 3. b. Geneva, 2012, s. 16.

⁵ BOUCHOUX, Deborah E., **Intellectual Property for Paralegals: The Law of Trademarks, Copyrights, Patents, and Trade Secrets**, 3. b. New York: Delmar, Cengage Learning, 2009, s. 3.

⁶ TOMKOWICZ, Robert, **Intellectual Property Overlaps: Theory, strategies and solutions**, Oxon: Routledge, 2012, s. 2.

mülkiyetin belli yönleriyle deneyimi bulunan uygulayıcılar bile tüm tanımların farkında olmayabilir. Aşağıdakiler “fikri mülkiyet” teriminin bazı standart tanımlarına genel bir bakış niteliğindedir:

- Sözlükler: Sözlükler fikri mülkiyeti, esasen, zihinsel yeteneğin kullanılmasıyla oluşturulmuş, beraberinde yasal haklar getiren, somut olmayan eşyalar olarak tanımlar. Roma dönemlerinden bu yana genellikle mülk sahibi olmayla ilişkilendirilen yasal haklar bütününe bir mülk parçasını kullanma, başkalarını hariç tutma ve mülkten faydalanma, mülkü aktarma veya yok etme hakkı dâhildir.
- Hukuk: Hukukçular “fikri mülkiyet” terimini, tarihsel olarak (a) sınai mülkiyet (patentler, markalar) ve (b) telif hakkı (fikri ve sanat eserleri) olarak ortaya çıkmış olan çeşitli ayrı yasal doktrinleri ifade etmenin kısa bir yolu olarak kabul etmiştir.
- Muhasebecilik: Muhasebeciler fikri mülkiyeti somut olmayan bir varlık türü olarak görmektedir. Fikri mülkiyetin yanı sıra, somut olmayan varlıklar şerefliyi de içermektedir ve bir firmanın piyasa değerinin genellikle nakit, emlak, bilgisayar donanımı vb. gibi “maddi varlıkların” değerinden çok daha fazla olduğu gerçeğini yansıtmaktadır.
- Yönetim: İş insanları fikri mülkiyeti, yeni bilgileri tanımlayarak ve yakalayarak insan sermayesini değere dönüştürmeye yönelik bir yönetim aracı olarak görmektedir. Fikri mülkiyet şirkete ait, yasalarca korunan fikri varlıklardır.
- Akademisyenler: Felsefeciler, tarihçiler ve diğer bilim bilginler fikri mülkiyet tanımlarına daha geniş yelpazede fikirler sunmaktadır. Onlara göre fikri mülkiyet, bilinen her şeye değer veren etik bir sistemi ifade etmektedir. Buna bireysel yaratıcılık ve sosyal olarak benimsenen yeniliklerin yanı sıra, eski ve kolektif bilgiler dâhildir. Akademisyenler için “fikri mülkiyet” terimi yasal tanımın ötesine geçerek kamuya açık olan her şeyi içerebilir.⁷
- Örgütler: Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'ne (WIPO) göre, fikri mülkiyet artık “zihnin yarattıkları: buluşlar, edebi ve sanatsal eserler ve ticaretle kullanılan semboller, isimler, görüntüler ve tasarımlar” anlamına gelmektedir.⁸ 1995 Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet

⁷ LEVER, Annabelle. “Introduction: Philosophy of Intellectual Property – Incentives, Rights and Duties”. **New Frontiers in the Philosophy of Intellectual Property**. ed. Annabelle LEVER. Cambridge University Press. New York. 2012. s 1-3.

⁸ WIPO-World Intellectual Property Organization, **WIPO Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use**, 2. b. Geneva, 2008, s. 3.

Hakları Anlaşmasında (TRIPS), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tüm üye ülkelerde telif hakkı ve bağlantılı haklar, markalar, coğrafi işaretler, endüstriyel tasarımlar, patentler, entegre devre topografyaları ve ticari sırların korunması olarak tanımlanan fikri mülkiyetin korunmasına yönelik asgari standartlar belirlemiştir.⁹

Fikri mülkiyetin tanımlanmasıyla ilgili zorluklar olduğu iyi bilinmektedir. Terim, kolayca tanımlanabilen bir nesneyi, duyguyu, inancı veya davranışı tanımlamaz ve bir şeyin “fikri mülkiyet” olup olmadığını tanımlamak için kullanılacak tek bir kıstas listesi yoktur. Bir şeyin “fikri mülkiyet” olarak görülüp görülmemesi, genel olarak fikri mülkiyet olarak kabul edilen doktrinlerden birinde yer alıp almadığına karar verilmesine bağlıdır ama bir doktrin fikri mülkiyet olarak kabul edilip edilmemesi, hukuk beyanlarında yansıtılan (ya da bunlarla hareket eden) örfi fikir birliğiyle alakalıdır.¹⁰

Dolayısıyla buradan fikri mülkiyetin birçok farklı alanı kapsadığı sonucu çıkarılabilir. “Fikri mülkiyet” yenilikçi bir işin farklı yönlerini korumaya yönelik toplu olarak kullanılabilen bağımsız fikri mülkiyet hakları (buluşlar, özgün yaratıcı eserler, tasarımlar, semboller, isimler, görüntüler, coğrafi işaretler, vb.) için kullanılan müşterek bir terimdir.¹¹ Bir dizi farklı hak ve ilgili konular için faydalı bir şemsiye işlevi görür. Fikri mülkiyet hukuku, yenilikçi ya da yaratıcı çabalarla ilişkili yasal hakları konu alır. Endüstriyel, bilimsel, edebi veya sanatsal alanlarda fikri faaliyetten kaynaklanan tüm hakları kapsar.

1.2 Fikri Mülkiyetin Amacı, Önemi ve Kapsamı

Dünyada yaşanmakta olan teknolojik gelişmeler sayesinde endüstriyel toplum yapısı, bilgiye dayalı toplum yapısına doğru değişim göstermektedir. Günümüzde bilgi, üretime sermaye ve fiziksel aktiviteden daha fazla zemin sağlamaktadır. Fikri yani düşünsel üretim, fiziksel üretime de öncülük etmektedir. Toplumların fikri üretim seviyesi, diğer tüm açılardan kalkınma hızını, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişme konularındaki verimini etkilemektedir.

⁹ KAYIHAN, Şaban, “Fikri Mülkiyet Hakkının Uluslararası Alanda Düzenlenişi”, **3rd International Congress on Entrepreneurship**, Kyrgyzstan – Turkey Manas University, Bishkekö Kyrgyzstan, 2011, s. 134.

¹⁰ GEORGE, Alexandra, **Constructing Intellectual Property**, New York: Cambridge University Press, 2012, s. 32-33.

¹¹ ARUP, Christopher, **The World Trade Organization Knowledge Agreements**, Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 292.

Fikir hazineleri bir ülke için maddi hazinesi kadar önemli olduğundan aynı şekilde yasalarla korunması gerekir. Çünkü düşünceyle üretilen fikri ürünler insanlığın bilgi kaynağı ve sermayesidir. Fikri mülkiyet haklarını yasalarla yeterince koruyamayan ve haklara gereken önemi vermeyen toplumlarda hem içsel olarak sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlar yaşanmakta, hem de uluslararası alanda ilerleme kaydedilememektedir. Bu tür problemlerin önüne geçebilmek ve çözüm üretebilmek için atılması gereken en büyük adım, fikri mülkiyet haklarının daha geniş kapsamda korunması ve resmi hale getirilmesidir. Ayrıca koyulabilecek yasalardan, ihtiyacı olan kişilerin faydalanabilmesi için sistemin de doğru ve özenle kurulması gerekir.¹²

Fikri mülkiyet haklarının korunması ülkelerin teknolojik gelişimini, uluslararası alanda yatırım kazanma verimini, ihracat ve iş alanı oluşturma potansiyelini ve refah seviyesini de etkilediğinden, ülkelerin büyümesine direkt olarak katkıda bulunur. Bu nedenle ekonomik performans konusunda büyük rol oynar.¹³

Fikri mülkiyet sisteminin çoğu dalının¹⁴ birincil amacı, insanın fikri yaratıcılığını ve yenilikçiliğini teşvik etmek ve korumaktır. Fikri mülkiyet hukuku ve politikası bunu, bir yandan yenilikçiler ve yaratıcıların bir yandan da genelde kamunun hakları ve çıkarları arasında dikkatli bir denge kurarak yapar. Bu nedenle, fikri mülkiyet sistemi bir buluşta münhasır haklar sağlayarak daha fazla yeniliği teşvik eder, yaratıcı çabayı ödüllendirir ve buluşu yapmak ve ticarileştirmek için gerekli (çoğunlukla büyük) yatırımları korur. İnsanlığın gelişimi ve iyi oluşu, teknoloji ve kültür alanlarında yeni yaratımlara yönelik kapasitesine dayanır. Fikri mülkiyetin teşviki ve korunması, ekonomik büyümeyi teşvik edebilir, yeni işler ve endüstriler yaratabilir ve yaşam kalitesini ve zevkini artırabilir. Öte yandan, fikri mülkiyet sistemi ayrıca halkın ihtiyaçlarına cevap verir. Çoğu fikri mülkiyet hakları sınırlı sürelidir ve bu süreden sonra, korunan eserler kamuya açık hâle gelir (yalnızca ticari markalar süresiz olarak yenilenebilir ve coğrafi işaretler süresiz olabilir). Fikri mülkiyet hakları ilk kez gündeme getirildiğinde, avrupa hukuk ve *common law* sisteminin yasa koyucularının esas gayesi “yaratıcılık, bilim ve demokrasiyi” teşvik etmek olmuştur. Nitekim öncelikli olarak kullanıcıların çıkarlarına

¹² SULUK, Cahit, **2023 Vizyonu Işığında Türk Sınai Mülkiyet Raporu**, MÜSİAD Araştırma Raporları, İstanbul: Mavi Ofset, 2014, s. 19.

¹³ GREENHALGH, Christine, ROGERS, Mark, **Innovation, Intellectual Property, and Economic Growth**, New Jersey: Princeton University Press, 2010, s. 32.

¹⁴ Markalar ve coğrafi işaretler hariç.

odaklanarak yazarlara ve yayımcılara, onları teşvik edip ödüllendirecek kadar güçlü, kültür ve bilginin serbestçe akışını engellemeyecek kadar zayıf bir koruma düzeyi sağlamışlardır.¹⁵

Ülkelerin, iki ana amaç için fikri mülkiyet haklarını koruyacak yasaları vardır. Birincisi, yaratıcıların yaratımları üzerindeki manevi ve ekonomik haklarına ve kamunun bu yaratımlara erişme hakkına meşruluk kazandırmaktır. İkincisi, hükûmet politikasının kasıtlı bir eylemi olarak yaratıcılığı ve sonuçlarının yayılmasını ve uygulanmasını desteklemek ve ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkıda bulunacak olan adil ticareti teşvik etmektir.¹⁶

Fikri mülkiyetin yasalarla korunmasındaki amaç, öncelikle bireysel çıkarların gözetilmesi, hak sahibi bireylerin maddi ya da manevi açıdan hiçbir şekilde haksızlığa uğrayıp mağduriyet yaşamamasıdır. Böylece bu bağlamda yapılan tüm yatırımlar da korunmuş ve yeni yatırımlar ve gelişmelere teşvik sağlanmış olur. Aynı zamanda sistem yaygınlaşır ve daha evrensel hale gelebilir.

Yenilik, tüm dünyadan bireyler, kuruluşlar, kamu kurumları ve topluluklar için başarıya açılan bir kapıdır. Fikri mülkiyet (bin yıldır geliştirilmiş haklar, yasalar ve uygulamalar sistemi) ise yeniliğin kapısını açacak anahtarları sağlar. Fikri mülkiyet hakları korunduğu zaman, orijinal çalışmaların yapılması potansiyeli toplum içinde artar ve geleceğe de yatırım yapılmış olur. Çalışmaların gereğince takdir edilmemesi, ortaya koyulan ürünler üzerindeki hakların gözetilmemesi, üreticilerin istek ve verimini azaltacaktır. Korumanın yetersiz kalması durumunda da orijinal ürünlerin kolayca kopyalandığı ve kalitenin düştüğü bir ortam oluşacaktır.¹⁷

Fikri mülkiyet haklarının korunması ve uygulanması, teknolojik yeniliğin tanıtımına ve teknolojinin aktarılmasına ve yayılmasına, teknolojik bilgi üreticilerinin ve kullanıcılarının karşılıklı avantajına, sosyal ve ekonomik refah getirecek şekilde haklar ve yükümlülükler dengesine katkıda bulunmalıdır. Korumanın genel amacı, bu tür ürünler oluşturmak, finanse etmek veya bu ürünlerden faydalanmak isteyenleri, özellikle de korunma rahatlığı olmadan başka şekilde hareket edemeyecekleri veya daha az veya daha az iyi hareket edebilecekleri durumlarda, harekete geçmelerini teşvik etmektir.

¹⁵ WIPO-World Intellectual Property Organization, **Intellectual Property Needs and Expectation of Traditional Knowledge Holders: WIPO Report on Fact-Finding Missions on Intellectual Property and Traditional Knowledge**, Geneva, 2001, s. 31.

¹⁶ LUCCHI, Nicola, **Digital Media & Intellectual Property: Management of Rights and Consumer Protection in a Comparative Analysis**, Berlin: Springer, 2006, s. 27-28.

¹⁷ SULUK, 2023..., **a.g.e.**, s. 20.

Yeniliklerin üretilmesi pahalı, kopyalanması ucuzdur. Bilgi üretmenin sabit maliyetleri yüksektir. Koruma olmadan, başkaları yaratıcının ilk yatırımını bedavaya elde edecek ve buluşu ya da yaratımı çok daha düşük bir maliyetle satacaktır. Yenilikçi, başka birinin bunu kolayca yapabileceğini biliyorsa, ilk etapta yenilik yapmak için finansal bir teşvik bulamayacaktır.¹⁸

Fikri mülkiyet hakları, bu teknolojik yenilik çağında ekonomik hayatta önemli bir rol oynamaktadır. Varlıkları, daha fazla destek sağlayan diğer faktörlerle birlikte ekonomik olarak gerekçelendirilebilir.

Mülkiyete dayalı gerekçeler, çoğunlukla iki genel kategoriden birine girer. Birinci kategoride insanlar genellikle fikri mülkiyetin istenen davranışı tetiklemesine veya teşvik etmesine odaklanan araçsal gerekçeye güvenir. İddialara göre, yatırım (yeterince saygın, kullanışlı ve geçerli düzeyde satış elde edecek kadar ticari açıdan çekici olmaları kaydıyla) yeni eserlerin yayımlanmasının veya yeni ürünlerin imalatının kârlı olmasını sağlayacak bir çerçeve sunan güçlü yasaların varlığı ve uygulanmasıyla teşvik edilmelidir. Yatırımın teşvik edilmesi, refahın ve istihdamın artmasını sağlayacaktır. Bu gerekçelendirmenin bir başka nedeni de bu alanda hak sahiplerine yönelik güçlü çözüm yollarını içeren güçlü yasaların, bilginin yayımlanması ve yayılmasını teşvik etmesi ve bunun daha geniş yelpazede tüm insanlar için bilgi birikimi oluşturmasıdır. Fikri mülkiyet hakları adı verilen sınırlı yasal tekellerin oluşturulması, bize sanat ve teknolojiye yenilikçilerin korunması ve ödüllendirilmesinin bir yolunu sunmaktadır ve bu da firmaları kaliteli ürünler üretmeye teşvik etmekte, tüketicilerin, aldıkları ürünlerin kimliğine güvenmesini sağlamaktadır.¹⁹

Genel olarak fikri mülkiyet haklarına yönelik ana gerekçeler aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Fikri mülkiyetin korunması, insan yaratıcılığının bir teşvikidir.
- Yeni Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) için gerekli teşviki sağlar.
- Fikri mülkiyet kültürel, sosyal, ekonomik ve teknolojik kalkınmaya yönelik bir araç görevi görür.
- Yeni yaratıcılık, yerel ve uluslararası çapta sürdürülebilir ve rekabetçi işletmelerin kurulmasını sağlar.
- Fikri mülkiyet temelli sektörler, ulusal ekonomilere büyük katkılarda bulunur.

¹⁸ GOWERS, Andrew, **Gowers Review of Intellectual Property**, London: The Stationery Office, 2006, s. 12.

¹⁹ TORREMANS, Paul, **Holyoan and Torremans Intellectual Property Law**, 7. b., Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 21.

- Fikri mülkiyet hakları, bilgi teknolojisinin geliştirilmesinde bir katalizör niteliğindedir.²⁰

Fikri mülkiyet haklarının tanınmasına yönelik gerekçeler üzerine çok miktarda literatür bulunmaktadır. Literatür en önemlileri asli haklar, faydacı ve ekonomik gerekçeler olan, fikri mülkiyet hukukuna yönelik bir dizi gerekçe temelini ortaya koymaktadır. Fikri mülkiyet gerekçelendirilmesi hakkındaki en önemli kavramlardan bazıları genel olarak aşağıda sunulmaktadır.

- Asli Haklar: Her kişi, fikri emeklerinin mülkiyetine sahiptir. Dolayısıyla bir kişi fikri emeğini ortak varlıklarla (fikirler, teoriler veya ham madde) her bir araya getirişinde, onu kendi mülkiyeti yapmış olur. Somut olmayan varlıklardaki mülkiyet hakları, yazarın fikri emeğinin bir ödülü olarak işlev görür. Alternatif olarak, bu haklar somut olmayan yaratımın topluma yaptığı katkı için birer ödüldür. Her iki durumda da bir kişinin emeğinin veya katkısının buna göre ödüllendirilmesi gerektiği öne sürülmektedir. Diğer bir deyişle, bu bir asli hak gerekçesidir. Muhtemelen bu mülkiyet kuramına (ve dolayısıyla fikri mülkiyeti gerekçelendirmeye yönelik faydasına) karşı en ciddi itiraz, emeğin rolüyle alakalıdır. Birincisi, örneğin fikri yaratımlar, önceki yaratıcılar ve eserlerden etkilenmiş sosyal ürünler olarak düşünüldüğünde, fikri bir yaratımın toplam değerinin tamamıyla bir kişinin emeğine atfedebileceği kesin değildir. İkincisi, bir kişinin emeği tüm değerini değil, yalnızca fikri yaratım dâhilindeki katma değeri açıklayabilirken, emeğin bir kişiye tüm bir eser üzerinde neden mülkiyet hakkı vermesi gerektiği belirgin değildir. Son olarak emek, somut olmayan nesnelere sınırlarını belirlemeye yönelik özensiz bir araçtır. Bu mülkiyet kuramına diğer bir itiraz da yaratıcıları ödüllendirmek için mülkiyet haklarının yerine alternatif mekanizmaların kullanılabilmesidir.²¹
- Kişisellik Teorisi: Kişisellik gerekçesindeki önemli güçlüklerden biri, “kişisellik” ile neyin kastedildiğidir. “Kişiselliğin” doğası konusunda hem fikir olmak mümkün olsa bile bazı yorumcular kişiselliğin, bir yaratıcının eserinde ayırt edilip edilemeyeceğine dair şüphelerini dile getirmektedir. Bazı eserler bir yaratıcının kişiselliğini göstermeye diğerlerinden daha uygundur. Romanlar, şiirler, müzik ve güzel sanatlar gibi yaratımlar

²⁰ International Chamber of Commerce, **Intellectual Property: Source of innovation, creativity, growth and progress**, Paris: International Chamber of Commerce, 2005, s. 8-10.

²¹ APLIN, Tanya, DAVIS, Jennifer, **Intellectual Property Law: Text, Cases, and Materials**, 2. b. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 6.

“kişisellik için biçilmiş kaftan” iken bilgisayar yazılımları ve buluşlar, mikroçipler ve ticari sınırlar gibi diğer teknolojik yaratımlar genellikle “bir bireyin kişiselliğinin tezahürü değil; ham, neredeyse genel bir içgörünün tezahürü” olarak görülmektedir çünkü ekonomik etkinlik ve fiziksel sınırlama hususları, ifadenin kapsamını kısıtlar.²²

- İnsan Hakları: Fikri mülkiyet hakları ve insan haklarının birbirine bağlanması oldukça yeni bir gelişmedir. Fikri mülkiyet haklarının insan hakları olarak ele alınmasının temeli, uluslararası sözleşmelerden doğmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 27. Maddesine göre "Herkesin yarattığı, her türlü bilim, edebiyat veya sanat eserlerinden mütevellit manevi ve maddi menfaatlerin korunmasına hakkı vardır." Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Protokol No. 1, 1. Maddesi “Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır.” der ve buradaki “mal ve mülk” Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından patent, telif hakkı ve markaları kapsayacak şekilde yorumlanmıştır. ABAD fikri mülkiyet haklarının korunmasına yardımcı olmak için temel mülkiyet hakkına başvurmaktadır. Mahkemelerin zorlandığı husus, mülkiyet hakkına karşın ifade özgürlüğü hakkı gibi rekabet hâlindeki hakları değerlendirip tartmak olacaktır.²³
- Faydacı Gerekçe: Faydacı yaklaşım, yasaların en fazla sayıda insana en büyük mutluluğu veya yararı getirmesi durumunda sosyal açıdan meşru olduğu iddiasındadır. Fikri mülkiyetin korunması bağlamında, fikri mülkiyet hukukuna yönelik faydacı fikirlerin etkisine en büyük örnek, sınırlı sürelerde yazarlara ve mucitlere ilgili yazı ve keşiflerinin münhasır haklarının verilmesi yoluyla bilimin ve faydalı sanatların ilerlemesini sağlamaktır. Faydacı sav, “fikri mülkiyetin gerekçelendirilmesine yönelik en güçlü ve muhtemelen en çok başvuru olan savdır”. Faydacı gerekçelendirmenin özü, fikri mülkiyet haklarının somut olmayan eserlerin yaratılması için gerekli olan teşvikleri sağlamasıdır. Ancak bu gerekçe üç önemli zorluk teşkil etmektedir. Birincisi, yazarların veya mucitlerin fikri mülkiyet haklarının yokluğunda eser/ıcat yaratamayacağına dair ampirik kanıtın yokluğudur. İkincisi, fikri mülkiyet hakları somut olmayan yaratımların kullanımını ve yayılmasını kısıtladığı için yasaların en uygun korumayı, yani sadece yaratımı teşvik etmek için gerekli miktarda korumayı sağlayacak şekilde düzenlenmesini

²² SPENCE, Michael, **Intellectual property**, Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 77.

²³ APLIN, DAVIS, **a.g.e.**, s. 9.

beklememiz gerekir. Son olarak, eserlerin kullanımını ve elverişliliğini kısıtlamayan teşvikleri sağlamak için alternatif yollar mevcut olabilir.²⁴

- Hukuk ve Ekonomi: Hukuk ve ekonomi yaklaşımı aynı zamanda fikri mülkiyet yaratmak için hangi teşviklerin gerekli olduğu ve buna tanınması gereken en uygun koruma miktarının ne olduğu sorularını ele alır. Genel olarak, hukuk ve ekonomi yaklaşımı fikri mülkiyetin özel olarak sahip olunduğu bir piyasanın dağılım etkinliğine güvenir. Özel mülkiyet, bir piyasası olan fikri malların üretimi için teşvikler sağlar. Fikri mülkiyet korunmazsa, piyasanın ihtiyaçları karşılanmaz. Güçlü fikri mülkiyet koruması, beraberinde hem maliyet hem de fayda getirebilir. Maliyetler arasında, bir kamu malı olarak doğası gereği fikri mülkiyetle bağlantılı olarak yüksek olması muhtemel işlem maliyetlerinin (ya da fikri mülkiyet haklarının aktarılması maliyetlerinin), rant arayışının (tekel fiyatları uygulama fırsatı) ve koruma maliyetinin belirlenmesi bulunmaktadır. Gerekenden daha kapsamlı koruma sağlanması, sosyal maliyetlerin herhangi bir dinamik faydayı aşmasına neden olur. Kapsamlı fikri mülkiyet korumasının sağlanması da yüksek ihtimalle yaratmak için bir teşvik teşkil edecektir ama fikri mülkiyet oluşturulduğunda, oluşturduğu etki daha az yararlı olacaktır.²⁵
- Kamusal Alan: Fikri mülkiyet haklarına yönelik ana gerekçelendirmenin ortak özelliklerinden biri, her birinin fikri mülkiyet yasalarının işlememesi gerektiği, sıklıkla “kamusal alan” olarak ifade edilen şeylerin korunmasına duyulan ihtiyacı tanıyor olmasıdır. Bir kamusal alanı koruma ihtiyacı geniş çapta tanınsa da sınırlarının nasıl çizilmesi gerektiği konusunda daha az fikir birliği vardır. Kamusal alan, sadece koruma süresinin dolduğu veya koruma için uygun bulunmayan fikri ürünleri kapsar. Kamusal alan aynı zamanda, prensip olarak korunabilen, ancak bununla birlikte, serbest bırakılmalarında kamu çıkarı bulunan fikri ürünleri içerir. Kamusal alana giren unsurların neler olduğunun tartışıldığı bir başka alan, kamuya ait olarak ve zaman içinde üretilen (genellikle biyolojik, genetik veya kültürel) fikri yaratımlarla ilgilidir. Bu somut olmayan yaratımları nitelemek için kullanılan genel terim “geleneksel bilgidir”. Şu anda, bu

²⁴ FISHER, William, “Theories of Intellectual Property”, **New Essays in the Legal and Political Theory of Property**, ed. Stephen R. MUNZER, Cambridge University Press, Cambridge, 2001, s. 172.

²⁵ SHI, Wei, **Intellectual Property in the Global Trading System: EU-China Perspective**, Berlin: Springer, 2008, s. 25-26.

“geleneksel bilginin” çoğunun kamusal alana girdiği kabul edilmektedir çünkü fikri mülkiyet haklarının belli hiçbir kategorisine uymamaktadır.²⁶

Bir gerekçelendirme teorisi, diğerlerinden daha ikna edici değildir. Nitekim, fikri mülkiyet haklarını belli bir gerekçelendirmeye göre açıklama girişimi, yasaların üretilmesinde kullanılan yöntemleri aşırı basitleştirir.

Fikri mülkiyet yasaları genellikle koruma kapsamı, tanınan münhasır haklar, bu hakların sınırlandırmaları, korumanın süresi, uygulama mekanizmaları ve ihlal yaptırımlarıyla ilgili hükümleri içerir.

Fikri mülkiyet, birbiriyle alakasız birçok alanı kapsamaktadır. WIPO’nu kurmuş olan Stockholm Sözleşmesi, fikri mülkiyetin aşağıdakilerle ilgili hakları içerdiğini belirtmektedir:

- Edebi, sanatsal ve bilimsel eserler,
- Sanatçıların performansları, fonogramlar ve yayınlar,
- Tüm insan gayreti, bilimsel keşif alanlarındaki buluşlar,
- Endüstriyel tasarımlar²⁷,
- Ticari markalar, hizmet markaları ve ticari unvanlar ve işaretler,
- Haksız rekabete karşı koruma ve
- Endüstriyel, bilimsel, edebi veya sanatsal alanlardaki fikri etkinlikten kaynaklanan tüm diğer haklar.²⁸

Fikri mülkiyet yüksek oranda gelişmiş ekonomik hayatımızın hemen her yönüne girmiş durumdadır ve teknolojik ilerlemeyi ve marka isimlerini bilhassa vurgulamaktadır. Fikri mülkiyet hakları sürekli gelişme hâlinindedir. Tüm insan etkinliklerindeki teknoloji katlanarak geliştiği için fikri mülkiyet sahası da buna göre genişlemektedir. Bilimsel ve teknolojik ilerlemenin gerekliliğine göre yeni kalemler, korunmasının kapsamı uzatılarak ve genişletilerek fikri mülkiyet hakları ortamına eklenmektedir. Biyolojik patentler, yazılım telif hakları ve yeni bitki çeşitliliği korumaları, fikri mülkiyet hakları alanındaki çağdaş gelişmelere örnek olarak verilebilir. Teknolojik ilerlemeler ve sosyal evrimler fikri mülkiyet hakları sisteminin sürekli yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Teknoloji çağında, özellikle bilgi teknolojisi ve

²⁶ APLIN, DAVIS, a.g.e., s. 20.

²⁷ Endüstriyel tasarım terimi, Stockholm Sözleşmesinde geçmektedir ama modern literatürde ve uygulamada terk edilmiştir ve tasarım terimi kullanılmaktadır. Türkiye mevzuatı, yeni bir sınai fikri mülkiyet yasasının kabul edilmesiyle birlikte, fikri mülkiyet hukukundaki modern trendlerin takip edilmesi için tasarım terimini kullanmaktadır.

²⁸ WIPO, **Convention Establishing the World Intellectual Property Organization**, Stockholm, 1967, md. 2.

biyoteknoloji alanlarındaki gelişmeler fikri mülkiyet haklarının düzenli olarak gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Fikri mülkiyet sistemi dinamiktir ve evrim geçirebilme ve zamanın taleplerine ayak uydurabilmesiyle nitelik kazanmaktadır.

Folkloru, geleneksel bilgiyi ve genetik kaynakları fikri mülkiyet olarak korumaya yönelik bir hamle de hazırlanmaktadır. Bazı yorumcuların bu hamle konusunda çekinceleri bulunmaktadır. Bunun sebebi, bu unsurların korunmaya değer olmaması değil, geleneksel fikri mülkiyet kavramlarına uyarlanmalarının zorluğudur. Bazı yorumcuların bu tür çekinceleri yoktur. Öte yandan sorun, bu yeni düzen haklarının değişmez ve sürekli tekeller yaratacak olmasıdır.

Hukuk geleneğine göre fikri mülkiyet haklarının kapsamı ve kullanımı, bireysel ifadeci eserlerin yayılmasını destekleyen, tekeli önleyen ve korsana karşı bir savunma sunan demokratik ilkeleri teşvik ettikleri için meşrudur.

Fikri korumaya dair esas gaye, toplumsal refahla ilgilidir. Bu bakımdan fikri mülkiyet hakları, iki tarafı keskin bir kılıç olarak görülmektedir. Bunlar bir yandan bilgiyi ifşa ederek yeniliği ve büyümeyi teşvik etmektedir, diğer yandan da üretimin marjinal maliyetinden yüksek bir fiyatı müşterilere dayatarak bir ekonomik verimsizlik, bir “dara kaybı” oluşturmaktadır. Yeni bilgi açıklandığı zaman, herkes bunun olumlu dışsallıklarından faydalanacaktır. Faydalananların sayısı arttıkça, toplumun payına daha fazla değer düşecektir.²⁹

1.3 Fikri Mülkiyet ile İlgili Olumlu ve Olumsuz Argümanlar

Fikri mülkiyet yasalarının amacı, özel sahiplik hakları tanıyarak teknik beceri ve kültürel yaratıcılığı desteklemektir. WIPO'nun belirttiği gibi “Fikri mülkiyetin korunması başlı başına bir amaç değildir; yaratıcı etkinliğin, sanayileşmenin, yatırımın ve dürüst ticaretin teşviki için bir araçtır. Tüm bunlar, insanların hayatına daha fazla güvenlik ve konfor, daha az yoksulluk ve daha fazla güzellik katmak üzere tasarlanmaktadır.”³⁰

Ancak fikri mülkiyetin aslında bu hedeflere ulaşıp ulaşmadığı ve herhangi bir durumda korumaların ne kadar güçlü olması gerektiği konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Fikri

²⁹ PRIFTI, Viola, **The Breeder's Exception to Patent Rights: Analysis of Compliance with Article 30 of the TRIPS Agreement**, Cham: Springer International Publishing, 2015, s. 73.

³⁰ World Intellectual Property Organization – WIPO, **Understanding Industrial Property**, 2. b., Geneva: World Intellectual Property Organization, 2016, s. 5.

mülkiyet yasalarının, belirli durumlarda uygulanan belirli yasalara atıfta bulunmadan genel olarak “iyi” veya “kötü” olduğunu söylemek, durumu basite indirgemek olur. Bu nedenle, şüphesiz fikri mülkiyetin her iki tarafını görmek ve olumlu ve olumsuz eleştirileri karşılaştırmak gerekir.

Fikri mülkiyet ile ilgili olumlu argümanlar: Güçlü fikri mülkiyet haklarına yönelik argümanları teşvik, ödül, emek, ahlak, kamuya ifşa, teknolojinin devri, teknoloji geliştirme ve sanayi politikası teorileri olarak adlandırmak mümkündür.

- İnsanların yaratıcı olması için teşvikler sağlar: Fikri mülkiyet hakkıyla güvence altına alınan münhasırlık olasılığı, insanları yaratıcı çabalara başlamaya teşvik eden güçlü bir motivasyondur. Bu tür kararlar üzerindeki etkisi sayesinde, fikri mülkiyet, yenilik döngüsünün bir anahtarını elini tutar. Toplum daha iyi, daha az pahalı ürünlerden ve daha çok sanatsal ve kültürel çeşitlilikten yararlanır. Bireyler ve şirketler, neyin yaratılacağına veya icat edileceğine ve bu işte daha fazla geliştirme veya yatırım yapılıp yapılmamasına karar verirken fikri mülkiyeti dikkatlice değerlendirir.
- İnsanları yaratıcı olduktan sonra ödüllendirir: Bazı insanlar merak ya da özgecilik sebebiyle teşvik almadan yaratıcı olur. Bir yeniliği üretmek için teşvik gerekmeseyse bile, yaratıcı eylemden sonra bir ödülün sunulması onları ve diğerlerini gelecekte daha fazla yaratıcı eser üretmeye teşvik eder.
- İnsanlara yaratıcı emeklerinin meyveleri toplama hakkı tanır: Ödüllerin yanı sıra, birçok insan, emekçilerin iş ürünleri üzerinde hakları olduğuna inanmaktadır. Zihin vücudun bir parçasıdır ve zihnin emeği, yaratıcı ürünlerin ait olması gerektiği yaratıcıya aittir. Çalışmaları doğrudan kamusal alana girerse, emekleri için ne ödül ne de takdir aldıklarından elleri boş kalır. Fikri mülkiyet hakları, yaratıcılara, başkalarını hariç tutma ya da onlara erişim tanıma tercihi şeklinde kontrol sunar.
- Manevi veya asli hakların ilkelerini yerine getirir: Sanatçılar, mucitler ve diğer yaratıcı insanlar, sıklıkla somut mülkiyet haklarından veya ekonomiden öte bir ilişki teşkil eden işlerine karşı bir ebeveynlik hissi içindedir. Toplum bu ilişkiyi, yaratıcılara çalışmalarının ve ilgili fikri mülkiyetlerin kullanımı üzerinde kontrol sağlayarak destekleyebilir. Fikri mülkiyet hakları, yenilik döngüsünü teşvik ederek önemli yeniliklere erişimi korur ve kaybedilme ihtimallerini sınırlar.

- Yeni bilgilerin kamuya açıklanmasını teşvik eder: İnsanlar yeni bilgileri açıklamaya teşvik edilirse ve bunu kendi şartlarıyla yapabilirse, bunların paylaşılması geliştirilmiş olur. Fikri mülkiyet yasaları olmadan, insanlar buluşlarını paylaşma konusunda isteksiz olacaklar ve yeni bilgiler bir topluluk tarafından geniş oranda benimsenemeyeceği için bu durum yenilik döngüsünü bozacaktır.
- Yeniliğin devrini kolaylaştırır: Kayıt altına alınmaya tabi olmak üzere devredilebilir mülkiyet haklarının belirlenmesiyle, fikri mülkiyet hakları, tıpkı gerçek veya somut mülkiyette olduğu gibi, insanlara somut olmayan mülkiyeti alma, satma, kiralama veya ticaretini yapma ya da kredi teminatı olarak kullanma imkanı verir. Güçlü bir fikri mülkiyet hakları sistemi, örgütlere anlaşılan koşullarda başka örgütlere yenilikler devredebilme ve alıcının bu koşulları yerine getirme zorunluluğu konusunda birtakım güvenceler tanır. Herhangi bir koruma yoksa, örgütlerin yeniliklerini sır olarak tutmaya yönelir.
- Yeniliğe yatırım yapılmasını kolaylaştırır: Teknolojinin ve diğer yaratıcı eserlerin geliştirilmesi ve yayılması, büyük miktarda çaba ve sermaye yatırımı gerektirir. Fikri mülkiyet hakları yatırımcılara, daha yüksek kârlar şeklinde mali geri dönüş elde etmelerinin bir yolunu sunar. Yatırımcılar, münhasır hakları bulunmayan bir teknolojiye yatırım yapmaktan kaçınır çünkü bir rakip, bu ürünü her zaman kopyalayabilir ve yeniliği üretenden daha ucuza satabilir. Yaratma eyleminde de olduğu gibi, fikri mülkiyet hakları yatırım için bir teşvik sağlayıp piyasa ilkelerini yerine getirerek yatırımcıların, yatırımlarına ne olacağını kontrol edebilmelerini sağlar.
- Sanayi politikasını uygular: Ulusal fikri mülkiyet yasaları, yenilik döngüsünü güdülemek ve yönünü etkilemek için kullanılabilir. Bir ülke, fikri mülkiyet korumasını titizlikle belirleyerek, güçlendirerek, zayıflatarak veya ortadan kaldırarak belirli sektörleri ve faaliyetleri destekleyebilir veya caydırabilir. Gelişmekte olan ülkeler, gelişmiş ülkelerle daha iyi ticaret ilişkileri karşılığında, fikri mülkiyet yasalarını güçlendirerek başka siyasi avantajlar elde edebileceklerini keşfetmiştir.³¹

Fikri mülkiyet ile ilgili olumsuz argümanlar: Eleştirilenler, olumsuz sonuçlara ilişkin kaygılara dayanan farklı argümanlar kullanarak, bazı fikri mülkiyet koruma türlerini kısıtlamayı

³¹ GOLLIN, Michael A, **Driving Innovation: Intellectual Property Strategies for a Dynamic World**, Cambridge: Cambridge University Press., 2008, s. 37-40.

veya hatta ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu argümanlar teknolojiye kısıtlı erişim, artan maliyet, tekelleşme, uygunsuz yatırım teşvikleri, rekabet, gider, kurumsal gereksinimler ve etik temelli kuramlar şeklinde özetlenebilir.

- Yenilikleri kamusal alanın dışında tutar: Münhasırlık, kamunun bir yeniliğe tam erişime sahip olmasının önüne geçen fikri mülkiyetin birincil özelliğidir. Münhasır haklar aşırıysa (çok uzun süreli veya çok genişse), yeniliğe erişimi azaltır. Bu tür aşırı koruma mal sahibine fayda sağlayabilir ama topluma daha büyük bir avantaj getirmez. Münhasır haklar, yeniliğin gelecekte devam etmesini sağlamak üzere yukarıda belirtilen teşvikleri, ödülleri ve diğer avantajları sunmak için çok önemli olsa da hiç kimse tam olarak doğru dengeyi bilmemektedir.
- Teknolojinin maliyetini arttırır: Bir fikri mülkiyet sahibinin münhasır hakları, ortada rekabet varsa, rekabettekinden genellikle daha yüksek bir fiyat belirlemek için kullanılır. Tüketici için artan maliyet, fikri mülkiyet haklarının yenilikçi için bir teşvik ve ödül aracı olarak kullanılmasının ayrılmaz bir parçasıdır.
- Tekeller yaratır: İnsanlar fikri mülkiyet haklarının belirli teknolojiler çevresinde, belirli şirketler veya belirli ülkeler için tekeller yarattığını söylemektedir. Açıkçası, bir patent veya telif hakkı veya hak portföyüne sahip olmak, bir tekel için gerekli piyasa kontrolünü yaratmayabilir. Bunun altında yatan eleştiriye göre fikri mülkiyet portföyleri büyük şirketlerdeki yenilikçiliğin ve yaratıcılığın merkezileşmesine ve diğer şirketlerin girişindeki engeller nedeniyle rekabetin azalmasına yol açmaktadır. Tekelciliğe karşı yasalar, fikri mülkiyet haklarının bir tekilde aşırı güç yoğunlaşmasına neden olmaması amacıyla kullanılabilir. Bununla birlikte, rekabetteki her kısıtlama, tekelciliğe karşı bir ihlale yol açmamaktadır. Bir rakip, yenilik yoluyla eski tekeli yıkıp bunun yerine daha yeni ve iyi bir tekel getirebiliyorsa, kısa bir süreliğine belli bir teknoloji üzerindeki sınırlı bir tekel sakıncalı değildir.
- Endüstriyi en iyi olana değil, korunabilecek olana odaklar: Fikri mülkiyet, yaratıcı gayreti ve yatırımı, fikri mülkiyet hukukuyla korunabilecek yeniliklere yöneltir ve kamusal alandaki bilgilerden uzak tutar. Araştırmacılar ve yatırımcılar, daha yüksek ekonomik getiri umuduyla, daha iyi performans özelliklerine sahip benzer ürünlerden daha iyi fikri mülkiyet korumasına tabi ilaç, mahsul ve teknoloji geliştirme ve pazarlama konusunda daha fazla çaba sarf etmektedir. Yeni bir şirkete yatırım yapıp yapmama konusundaki

yatırımcı kararları sadece teknolojinin etkililiğine, yönetim ekibinin becerisine ve pazarın büyüklüğüne değil, aynı zamanda fikri mülkiyet korumasının yatırımlarını garanti altına alacak kadar güçlü olup olmadığına da dayanmaktadır.

- İnsanları iş birliğinden rekabete zorlar: Bireysel düzeyde, fikri mülkiyet hakları iş birliğinin aksine ticari tutumu teşvik edebilir. Şirketler birbirlerinin fikri mülkiyet haklarını engellemeye veya bunlardan kaçınmaya çalışarak rakiplerle kesin bir şekilde başa çıkabilir.
- Elde edilmesi ve tutulması pahalıdır: Telif hakları ve ticari sırların korunması nispeten basit olmakla birlikte, patentler ve bazı markaların edinilmesi pahalı ve karmaşıktır. Bu nedenle yoksul ve eğitimsiz bireyler veya örgütler, çokuluslu şirketlere ve varlıklı kuruluşlara kıyasla dezavantajlı durumdadır.
- Ayrıntılı ulusal hukuki ve düzenleyici kurumlar gerektirir: Birçok ulusal yasama organı yeni yasalar çıkarmıştır ve her bir ülke, fikri mülkiyet uygulama davalarını idare edebilecek bir patent ve marka dairesi ve mahkeme sistemine fon sağlamalıdır. Bu kurumlar, ulusal fonların ve uzmanlığın önemli oranda kararlılığını gerektirir. Daha yoksul ülkelerin, gerekli idari altyapıyı sağlamak için yetersiz kaynakları yönlendirmesi gerekmektedir.
- Mülkiyet haklarına karşı çıkan ahlaki görüşlerle çelişir: Serbest kalması gereken bir şeye mülkiyet hakları dayatılmasının ahlaki olmadığı gerekçesiyle, geleneksel çiftçilikte veya dini uygulamalarda kullanılan bitkilerin patentlerine yönelik çeşitli itirazlar ortaya çıkmıştır. Genetik dizileri, insan vücudundan elde edilen materyaller üzerindeki mülki haklara karşı muhalefet de gündeme gelmiştir. İnsan vücudu bileşenlerinin kutsal olarak ele alınması gerektiği ya da en azından piyasa güçlerine tabi mülkiyet muamelesi görmemesi gerektiği düşüncesi, etik gerekçelerle birçok insana hitap etmektedir.³²

Fikri mülkiyet ile ilgili olumlu ve olumsuz bu argümanlar, modern sistemin doğal ikiliğini ve gerilimini gözler önüne sermektedir. Belki de en bariz karşıtlık, fikri mülkiyeti olmayan bir dünya ve hakların aşırı güçlü olduğu bir dünya hayal etmektir. Fikri mülkiyetin olmadığı veya fikri mülkiyet haklarının çok güçsüz olduğu bir dünyada insanlar, yaratıcılığa yönelik teşvik ve ödüllerden yoksun olacağı için yenilik döngüsünün birinci safhası yavaşlar. Yeni bir şeyler yaratmaya başlaması durumunda, insanlar bununla ne yapacaklarına dair tercih

³² GOLLIN, a.g.e., s. 40-44.

ve kontrolden mahrum bırakılır ve böylece bunu tamamen gizli tutmaya yönelirler. Yeniliği gizlilik olmaksızın başkalarıyla paylaşırlarsa, yenilik herkese açık hâle geldiği için başkalarının yeniliği geliştirmeye ve toplumda yaymaya büyük zaman veya kaynak yatırması için ortada teşvik olmaz. Yenilik kendiliğinden toplumun hizmetine açılabilir ama öte yandan benimsenmesi ve kullanılmasını kimse savunmadığı için silinip yok olabilir.³³

Diğer uç durumda, aşırı güçlü ve fazla fikri mülkiyetlerin bulunduğu bir dünyada bireysel yaratıcılık, bilgiye erişimin kısıtlanmasıyla sekteye uğrar. Bir haklar bolluğunda araştırmacılar, tazminat ve tedbir kararı riski altında iş birliğine gitmez, mevcut teknolojileri geliştirmez. Toplum da yeniliklerden faydalanamaz. Belki de aşırı münhasırlığın yol açtığı en yaygın zarar, gücün fikri mülkiyet sahiplerinde yoğunlaşması sebebiyle, tüketiciler dâhil olmak üzere buna sahip olmayanların aleyhine bir rekabet kaybı olur. Küresel bir bağlamda, gelişmekte olan ülkeler fikri mülkiyet haklarının, yeniliği desteklemeye veya ürünleri için ödeme yapmaya gücü yetmeyen daha yoksul ülkelerin aleyhine, varlıklı ülkelerde yoğunlaşma eğiliminde olduğunu ileri sürmektedir.³⁴

1.4 Fikri Mülkiyetin Özellikleri

Fikri mülkiyet haklarının kendine has özellikleri vardır. Bu özellikler, fikri mülkiyeti diğer türlerden ayırmaya hizmet edebilmektedir. Fikri mülkiyet haklarının özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Fikri ürünler, maddi bir varlığa sahip değildir, yani soyuttur. Fikri mülkiyeti diğer mülkiyet biçimlerinden ayıran en büyük özellik, somut olmama durumudur. Fikri mülkiyet haklarının ortak olarak paylaştığı etmenlerden biri, somut olmayan mülkiyet ile somutlaştırılan maddi nesne arasında yakın bir ilişki varken fikir, buluş, işaret ve bilgi gibi somut olmayan şeyler üzerinde mülkiyet koruması sağlamalarıdır. Fikri mülkiyet hukuku, zihnin yarattıklarını şekillendiren somut, maddi nesneyi ele almaz. Fikri mülkiyet hakları temel olarak, somut bir varlığın veya mülkün değerinden daha yüksek

³³ BUCCAFUSCO, Christopher, MASUR Jonathan, “Intellectual Property Law and the Promotion of Welfare”, **Coase-Sandor Working Paper Series in Law and Economics**, The University of Chicago Law School, Chicago, 2017, s. 5-6.

³⁴ LEWIS, James A., **Intellectual Property Protection Promoting Innovation in a Global Information Economy: A Report of the CSIS Technology and Public Program**, Washington: The CSIS Press, 2008, s. 17-18.

olabilecek maddi bir değere hükmeden, somut olmayan bir mülk biçimini ortaya çıkarmaktadır.³⁵

- Ülkesellik ilkesi. Fikri mülkiyet yasaları, mahiyeti itibarıyla her şeyden önce ülkeseldir ve yalnızca belirli yetki alanlarında geçerlidir. Çeşitli fikri mülkiyet türlerinin yaratıcıları ve mucitlerinin, fikri mülkiyetlerini ilgili ulusal yasalara göre, ilgili yetki alanlarında güvenceye alması ve uygulaması gerekir. Böyle bir korumanın kapsamı, ilgili ulusal mevzuata bağlıdır. Farklı mülkiyet haklarının tescil prosedürleri, korunması, süresi ve uygulanması, öncelikle ulusal kanunlarına tabidir.³⁶
- Fikri mülkiyet hakları belirli bir süreye tabidir. Diğer dört kriter gibi, fikri mülkiyet hakları sahiplerine sınırsız süre için verilmez. Süre, fikri mülkiyet haklarının niteliğini tespit etmenin ve temellerini oluşturan hedefleri ne ölçüde başardıklarını veya engellediklerini belirlemenin önemli bir parçasıdır. Belli bir hakkın sağladığı kontrolün derecesi, hakkın süresiyle belirlenir. Piyasa bilgisi olarak süregelen kullanışlılıkları sebebiyle, sadece markalara yönelik tescil süresiz olarak yenilenebilir. Genel olarak patentler, herkesin kullanımına açık kamusal alandaki yeniliğin hatırı sayılır toplumsal faydası sebebiyle sadece 20 yıllık korumaya sahipken telif hakları, daha uzun süreli korumaya tabidir çünkü ifadeci eserlerin hızlı ve yaygın olarak dağıtılmaması daha az maliyetli olarak görülmektedir.³⁷
- Fikri ürün, somutlaştığı eşyadan farklı bir varlığa sahiptir ve hukuki rejime tabidir. Fikri mülkiyet hakları, açık bir şekilde, mahiyeti gereği hususidir. Fikri mülkiyet yalnızca belli türdeki somut olmayan varlıkları korur. Somut olmayan bir varlığın meydana gelmek için alması gereken biçim, çeşitli düzenlerin konusunun ana konseptiyle belirlenir: Telif hakkı, bir eserin konseptiyle; patent, bir buluşun konseptiyle; marka, bir işaretin konseptiyle. Bununla birlikte, somut bir nesne üzerindeki mülkiyet haklarıyla bunların içinde vücut bulabilen somut olmayan fikri mülkiyet haklarını birbirinden ayırmak önemlidir. Örneğin A, B'ye bir mektup yazarsa, B'nin teslim aldığı kağıt B'ye ait olacaktır çünkü gönderen tarafından bir hediye niyetiyle gönderilmiştir. Ancak mektubun içerdiği sözcükler üzerindeki telif hakkı, yaratıcısı olan A'ya aittir. Dahası A, mektubu yazmak için bir kalem kullanabilir. Kalem, A'nın kişisel mülkiyetinde olacaktır ama C şirketine

³⁵ BENTLY, Lionel, SHERMAN, Brad, **Intellectual Property Law**, Oxford: Oxford University Press, 2003, s.1.

³⁶ NORMAN, Helen, **Intellectual Property Law Directions**, 2. b., Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 13.

³⁷ SULUK, Cahit, KARASU, Rauf, NAL, Temel, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Ankara: Seçkin. 2017, s. 2.

ait kalemin bir patendi de olabilir ya da belki de kalemin farklı bir şekli varsa, C şirketi kalemin tasarım hakkına sahip olabilir. Kalem üzerindeki fikri mülkiyet hakları, A'nın somut nesneyi kullanmasına veya buna sahip olmasına engel değildir; aynı şekilde A'nın mektup üzerindeki telif hakkı da B'nin mektubun yazılı olduğu kağıda sahip olmasını etkilemez. Öte yandan B (bir gazetede yayımlanmak üzere öz yaşam öyküsünde kullanmak gibi) A'nın telif hakkı kapsamına girecek bir şey yapmaya kalkışır, A'nın telif hakkı (koşullara bağlı olarak) ihlal ediliyor olabilir.³⁸

- Fikri ürün, kullanılmakla tükenmez/tükenme ilkesi. Hakların tüketme yoluyla tükenmemesi, fikri mülkiyetin önemli bir özelliğidir. Fikri mülkiyet hakları genellikle tükenme ilkesine tabidir. Tükenme temel anlamıyla, hak sahibi tarafından veya tükenme yetkisi yoluyla ilk satış sonrası, kişinin hakkının sona ermesi ve artık malların dolaşımını durdurmaya yetkisi olmamasıdır. Dolayısıyla bir fikri mülkiyet hakkı sahibi, üzerinde fikri mülkiyet haklarının bulunduğu fiziksel bir ürünü sattığında, ardından o ürünün tekrar satışını yasaklayamaz. Bu ilke malların, fikri mülkiyet hakları üzerindeki çoklu iddialarla engellenmemiş ticaret akışında dolaşmasına izin verir. Bu, hak sahibinin rızası veya yetkisiyle dolaşıma giren malların serbest dolaşımı kavramına dayanmaktadır.³⁹
- Fikri mülkiyet hukuki işlemlere konu olabilecek. Hukuki anlamda fikri mülkiyet, sahip olunabilen ve ele alınabilen bir mülktür. Gerçek ve kişisel mülkiyetle ortak birçok mülkiyet hakkı, fikri mülkiyetle de ortaktır. Fikri mülkiyet, bir mülkiyet hakkıdır ve dolayısıyla miras yoluyla kalabilir, satın alınabilir, hediye edilebilir, satılabilir, lisanslanabilir, atanabilir veya rehine koyabilir. Tüm devletlerdeki hukuk sistemleri fikri mülkiyet haklarının sahipliği, kullanılması, devredilebilmesi ve aktarılabilmesi gibi mülkiyet olaylarına atıfta bulunmaktadır. Fikri mülkiyet haklarının sahibi, istediği gibi kullanabildiği, belli koşullara tabi olan bir mülk biçimine sahiptir ve tıpkı bir gayrimenkul sahibi gibi izinsiz kullananlara karşı hukuki süreç başlatabilir ve tazminat alabilir.⁴⁰
- Fikri mülkiyet hakları, sahibine tekel niteliğinde mutlak yetkiler verir. Çeşitli fikri mülkiyet hakkı kategorilerinin açıklamalarında sıklıkla “münhasır hak” ifadesi geçer. Bu,

³⁸ NORMAN, a.g.e., s. 15.

³⁹ VALLETTI, Tommaso M., SZYMANSKI Stefan, “Parallel Trade, International Exhaustion and Intellectual Property Rights: A Welfare Analysis”, **The Journal of Industrial Economics**, C. 54. S. 4. (Aralık 2006), s. 515.

⁴⁰ BAINBRIDGE, David, **Intellectual Property**, 5. b., Country Harlow: Pearson Education, 2003, s.10.

bünyesinde iki önemli kavram barındırmaktadır: Birincisi, sahibine başkalarını hariç tutma hakkı verdiği için, fikri mülkiyet haklarının mahiyeti gereği olumsuz olmasıdır. İkincisi, “münhasır hak” ifadesi, fikri mülkiyet hakkının sahibinin, haktan yararlanabilecek tek kişi olduğu anlamına gelir. Başka bir deyişle, bir fikri mülkiyet hakkı yasal bir tekele yol açar. Ancak tekelinin, rakiplerinden etkilenmeksizin keyfi hareket edebilmesi anlamındaki gerçek bir tekele pek tekabül etmez. Diğer bazı yorumlara göre fikri mülkiyet haklarının tanıdığı tekel türü uygun bir tekeldir. Buna göre tekel hiçbir şekilde kesin değildir ve zaman olarak sınırlıdır. Buluşun münhasır kullanımına dayalı kârların nadiren tekeli rantlar teşkil etmesi için buluşlar, ikame teknolojilerle rekabet hâlinindedir. İkinci durum yalnızca, bir buluşun ikame edilebilirlikten kesinlikle (geçici olarak) yoksun olması gibi köklü bir adım teşkil ettiği nadir durumlarda ortaya çıkar. Fikri mülkiyet hakları, sahiplerine otomatik olarak kazanç sağlamaz; doğrudan talep odaklıdır. Yenilikçi etkinlik için sağladıkları ödül, ilgili piyasanın rekabet yapısına bağlıdır. Ancak piyasa, yeniliği meziyeti için takdir ettiğinde sahibi ödüllendirilecek ve kâr edecektir.⁴¹

1.5 Fikri Mülkiyet Hakların Sınıflandırması

Fikri mülkiyet haklarını sınıflandırma çabası, pratik bir uygulama olduğu için kuramsal bir ihtiyaçtan daha fazlasıdır. Kuramsal olarak, fikri mülkiyet haklarını sınıflandırmanın nasıl gerekli olduğuna dair farklı görüşler mevcuttur.

Görüşlerin bir kısmı, üzerinde fikri mülkiyet haklarının uygulandığı yeniliği/eser/tasarımı oluşturmaya sarf edilen tamamen fikri eserlerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla fikri ürünler ve ayırt edici ad ve işaretler üzerindeki fikri mülkiyet haklarını birbirinden ayıran bir sınıflandırma söz konusudur. Fikir ve sanat eserlerini, patent ve faydalı modelleri, tasarımlar, entegre devre topografyaları, yeni bitki çeşitleri ve yeni biyoteknoloji ürünleri, fikri ürün söz konusudur, bunlar da fikrin, yaratıcı faaliyetin sonuçlarıdır. Markalar, coğrafi işaretler, ticaret unvanı ve işletme adları, alan adlarıyla fikrî ürün kapsamında değerlendirilmekte iseler de, bu tür hukuki varlık ve değerler mahiyetleri gereği fikrî ürünü sayılmazlar. Çünkü bunlar yaratıcı insan düşüncesinin ürünü değildir. Bunların fikrî ürünleri ile tek ortak yönleri gayri maddi nitelik taşıyan hukuki

⁴¹ TORREMANS, a.g.e., s. 21.

varlık ve değerlerden olmalarıdır. O nedenle denilebilir ki, her fikrî ürünü gayri maddi niteliğe sahiptir, ancak her gayri maddi varlık fikrî ürünü değildir.⁴²

Tablo 1.1. Fikri Mülkiyet Hakların Sınıflandırılması (1)

Fikri Mülkiyet	
Fikri Ürünler	Ayrıt Edici Ad ve İşaretler
Fikir ve Sanat eserleri	Markalar
Patentler	Coğrafi İşaretler
Faydalı Modeller	Ticaret Unvanı
Tasarımlar	İşletme Adları
Entegre Devre Topografyaları	Alan Adları
Yeni Bitki Çeşitleri	
Biyoteknoloji Ürünleri	

Kaynak: DELİGÖZ, Halil, “Türkiye’de Fikri Mülkiyet Haklarının Gelişimi ve Sorunları”, (T.C. Başbakanlık Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi) Ankara, 2010, s. 10.

Öte yandan, WIPO ve DTÖ gibi uluslararası fikri mülkiyet örgütlerinin sağladığı genel bir fikri mülkiyet hakları sınıflandırması bulunmaktadır. Bu örgütlere göre, fikri mülkiyet geleneksel olarak “sınai mülkiyet” ve “telif hakkı” olmak üzere ikiye ayrılır. Edebi, sanatsal ve bilimsel eserler gibi alanlar fikri mülkiyetin telif hakkı koluna aittir. Sanatçıların performansları, fonogramlar ve yayınlar gibi alanlara genellikle “bağlantılı haklar”, yani telif hakkıyla bağlantılı haklar denir. Buluş, tasarım, marka, ticari isim ve coğrafi işaret gibi alanlar fikri mülkiyetin sınai mülkiyet kolunu oluşturur. Sınai mülkiyet, buluşları ve tasarımları kapsar. Basitçe belirtildiği üzere, buluşlar teknik sorunlara yeni çözümler sunar ve tasarımlar endüstriyel ürünlerin görünümünü belirleyen estetik yaratımlardır. Ek olarak sınai mülkiyet, markaları, ticari isimleri, mahreç işaretleri ve menşe adı dâhil olmak üzere coğrafi işaretleri ve haksız rekabete karşı korumayı içerir. Burada, fikri yaratımlar konusu (mevcut olsa da) daha az belirgindir, ancak önemli olan nokta sınai mülkiyet nesnesinin, özellikle piyasada sunulan ürün ve hizmetlerle ilgili olarak tüketicilere bilgi ileten işaretlerden meydana gelmesi ve tüketicileri ve genelde uygulamaları yanlış yönlendirmesi muhtemel işaretlerin yetkisiz kullanıma karşı korumanın sağlanmasıdır.

⁴² TEKİNALP, a.g.e., s. 7-8, 20-21.

Tablo 1.2. Fikri Mülkiyet Hakların Sınıflandırılması (2)

Fikri Mülkiyet Hakları	
Telif Hakları	Sınai Mülkiyet Hakları
Bilim ve Edebiyat Eserleri (Bilgisayar Programları Dahil)	Patentler
Musiki eserleri	Faydalı Modeller
Güzel Sanat Eserleri	Tasarımlar
Sinema Eserleri	Markalar
İşleme ve Derleme Eserler (Eser Niteliğindeki Veri Tabanları Dahil)	Coğrafi İşaretler
Bağlantılı Haklar	Entegre Devre Topografyaları
İcracı Sanatçıların Hakları	Yeni Bitki Çeşitleri
İcrayı Organize Eden Müteşebbislerin Hakları	Biyoteknolojik Buluşlar
Fonogram Yapımcılarının Hakları	Ticaret Unvanları ve İşletme Adları
Film Yapımcılarının Hakları	Alan Adları
Radio-TV Kuruluşlarının Hakları	Ticari Sırlar
Sui-Generis Veri Tabanı Yapımcılarının Hakları	Know-how'lar

Kaynak: SULUK, Cahit, KARASU, Rauf, NAL, Temel, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Ankara: Seçkin. 2017, s. 4.

WIPO ve DTÖ, fikri mülkiyet hakları sınıflandırılmasının tamamen kuramsal gerekçeleri olduğunu uzun süre savunmuştur. Uygulamada, fikri mülkiyet haklarının herhangi bir sınıflandırması terk edilmiştir. Bu adım, farklı haklar arasındaki büyük etkileşimin sonucudur ve bunların örtüşmesine neden olmaktadır. Aynı ticari nesne, farklı fikri mülkiyet haklarını içerebilir veya yansıtabilir ve aynı fikri çaba, birden fazla fikri mülkiyet hakkıyla korunabilir. Örneğin, bir etiket marka ve telif hakkı koruması hakkına sahip olabilir ve bir kap, hem marka hem de tasarım koruması hakkına sahip olabilir. Bu durum, öte yandan, farklı fikri mülkiyet hakları arasındaki farkların birbirine karıştırılmasını haklı çıkarmaz; hakların her biri, katı yasal sınırları dâhilinde tutulmalıdır.⁴³

⁴³ WIPO, WIPO Handbook..., a.g.e., s. 4,

1.6 Fikri Mülkiyet Haklarının Türleri

Tüm fikri mülkiyet hakları eşit olarak ortaya çıkmaz. Ekonomik açıdan bakıldığında, fikri mülkiyet sisteminin en önemli bölümleri patent hakları, marka hakları ve telif haklarıdır. Bunlar çoğu kez fikri mülkiyet davalarının konusudur ve hukuk düşünürlerinin dikkatini çok fazla çekmektedir. Diğer bölümler, daha az belirgin olsa da üç ana bölümün tamamlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bunlar daha az dava konusu olmakta ve hukuk literatüründe sıklıkla ihmal edilmektedir ancak yine de fikri mülkiyet ortamının gerekli unsurlarıdır.⁴⁴ Ekonomik öneminden bağımsız olarak amaç, fikri mülkiyet sisteminin genel bir resmini elde etmek için tüm hakları, tüm özellikleriyle beraber temsil etmektir. Bu nedenle sıradaki konu, fikri mülkiyet haklarına genel bir bakışı ele almaktadır.

1.6.1 Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar

Telif hakkı genel anlamda, bir telif hakkı sahibinin, telif hakkı bulunan bir eserin izinsiz üretimini önleme konusundaki fikri mülkiyet hakkıdır. Telif hakkı, eser sahibinin eseriyle olan fikri ve kişisel ilişkisini ve eserin kullanımını korur ve eserin kullanımı için makul bedeli garantiye alır.

Telif hakkına yönelik iki temel yaklaşım vardır. Birleşik Krallık, İngiliz Milletler Topluluğu devletlerinin çoğu (örneğin, Avustralya, Güney Afrika, Yeni Zelanda ve Hindistan), İrlanda ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) *copyrights* sistemini kullanırken, Kıta Avrupası ülkeleri, Fransız sistemini benimsemiş bazı Afrika ülkeleri ve Orta ve Güney Amerika ülkeleri *droit d'auteur* sistemini uygulamaktadır. *Droit d'auteur* geleneksel olarak eser sahibi ve eseri arasındaki ilişkiyi ve sistemin, ayırt edici özelliği olan manevi hakları merkeze almasıyla bilinir. *Copyrights* sisteminin *common law* yaklaşımı, eserin ekonomik değerine odaklanır. Ancak son yıllarda iki sistem arasındaki ayrım çizgisi belirsizleşmiştir. Bunun nedeni, AB mevzuatının İngiliz hukuku üzerindeki etkisi, ABD'nin Bern Sözleşmesi'ne uyumu ve uluslararası anlaşmaların kabulü gibi bir dizi etmendir.⁴⁵

⁴⁴ TOMKOWICZ, a.g.e., s. 2-3.

⁴⁵ ROTHMAN, Jennifer E., "Copyright, Custom, and Lessons from the Common Law", **Intellectual Property and the Common Law**, ed. Shyamkrishna BALGANESH, Cambridge University Press, New York, 2013, s. 232.

Öte yandan telif hakkı, fikirlerin kendisini değil, yalnızca fikrin ifade ediliş biçimini korur. Bu ilke, telif hakkı korumasının fikirleri, prosedürleri, çalışma yöntemlerini veya matematiksel kavramları kapsamadığını, ancak yalnızca ifadeler için geçerliği olduğunu dile getirmektedir.

Telif hakkı koruması konusu, ifade kipi veya biçimi ne olursa olsun, edebiyat, bilimsel ve sanatsal alandaki her üretimi içerir. Bir eserin telif hakkı korumasından faydalanması için özgün bir eser olması gerekir. Eserdeki fikirlerin yeni olması gerekmez fakat, edebi veya sanatsal olsun, ifade ediliş biçimi eser sahibinin özgün bir yaratımı olmalıdır. Özgünlük, telif hakkı hukukunda kilit kavramdır. Kıta Avrupası ve *common law* ülkeleri bunu tanımlamak için farklı yaklaşımlar benimsemiştir. Kıta Avrupası ülkelerinin çoğunda özgünlük, eser sahibinin kişiliğinin ifadesine, eser sahibi ve eseri arasındaki kişisel bağlantıya, kişisel izine bağlıdır. *Common law* ülkeleri geleneksel olarak daha pragmatik bir yaklaşım benimsemiştir. Eser halihazırda mevcut bir eserin basit bir kopyası olmamalıdır ve eser sahibi eserin yaratımına beceri, yargı ve çaba vakfetmiş olmalıdır. Yaratıcılık gerekli değildir.⁴⁶

Neredeyse tüm telif hakkı yasaları aşağıdaki eser türlerinin korunmasını sağlar.

- Edebi eserler: Yayınlanmış veya yayınlanmamış romanlar, kısa öyküler, şiirler, drama eserleri ve içeriklerine, uzunluklarına, amaçlarına, biçimlerine bakılmaksızın diğer yazılar,
- Müzik eserleri: Ağır veya hafif; şarkılar, korolar, operalar, müzikaller, operetler; talimatlara yönelik olması durumunda bir enstrümanlı, birkaç enstrümanlı veya çoklu enstrümanlı,
- Sanat eserleri: İçeriğe ve amacına bakılmaksızın iki boyutlu veya üç boyutlu;
- Haritalar ve teknik çizimler,
- Fotografik eserler: Konuya ve üretilme amaçlarına bakılmaksızın,
- Sinema filmleri (“sinematografik eserler”): Sessiz ya da bir film müziği eşliğinde ve amaçlarına, kullanım türlerine, uzunluklarına, izlenen yöntemlere veya kullanılan teknik işlemlere bakılmaksızın;
- Bilgisayar programları (ya edebi eser olarak ya da bağımsız olarak).

Bir eserdeki telif hakkının sahibi genellikle, en azından ilk etapta, eseri yaratan kişi, yani eserin sahibidir. Bu genel ilkenin istisnaları olabilir. Bu istisnalar kanunla düzenlenmektedir. Bir

⁴⁶ WIPO-World Intellectual Property Organization, *The Enforcement...*, a.g.e., s. 204.

eserin yaratılması amacıyla istihdam edilen bir eser sahibi tarafından bir eser yaratıldığı zaman eserin telif hakkı sahibi yaratan kişi değil, iş verendir. Bununla birlikte, telif hakkı sahibi kim olursa olsun, “manevi hakların” her zaman eserin sahibine ait olduğu da unutulmamalıdır. Bir eser birden fazla kişinin katılımının sonucu olabilir. Genel bir prensip olarak, ancak eserin özgünlüğüne yapılan bir katkı, kişiye ortak eser sahibi statüsünü bahşedecektir. Yalnızca fikirler sunan ya da katılımı bir eserin gözden geçirilmesiyle sınırlı bir kişi ortak eser sahibi olarak kabul edilmez.

Korumalı bir eserdeki telif hakkının sahibi, işi istediği gibi (ama başkalarının yasal hak ve çıkarlarını göz ardı etmeksizin) kullanabilir ve başkalarını, eseri kendi izni olmadan kullanmaktan men edebilir. Bu nedenle, korumalı bir eserdeki telif hakkının sahibine yasanın tanıdığı haklar, başkalarına korumalı eseri kullanma yetkisi vermeye yönelik sıklıkla “münhasır haklar” olarak tanımlanır. Telif hakkıyla korunan eserlerin esas sahipleri, ekonomik nitelikteki münhasır haklarına ek olarak “manevi haklara” da sahiptir.⁴⁷

- **Çoğaltma Hakkı:** Telif hakkı sahibinin, başkalarının kendi eserlerini kopyalamasını engelleme hakkı, telif hakkı altındaki en temel haktır. Temel çoğaltma hakkının gözetilmesini sağlamak için başka haklar tanınır. Dağıtım hakkı genellikle belli bir kopyanın mülkiyetinin ilk satışında veya başkasına devrinde tükenmeye tabidir; bunun anlamı, telif hakkı sahibi bir eserin belli bir kopyasının mülkiyetini sattıktan veya devrettikten sonra, o kopyanın sahibinin o eseri, artık telif hakkı sahibinin izni olmaksızın elden çıkarabilmesidir. Diğer bir hak, eserlerin belirli kategorilerdeki kopyalarının kiralanmasına yetki verme hakkıdır. Kiralama hakkı meşrudur çünkü teknolojik gelişmeler bu tür eserleri kopyalamayı çok kolaylaştırmıştır. Son olarak, telif hakkının bölgeselliği ilkesinin ihlalinin önlemenin bir yolu olarak kopyaların ithalatını kontrol etme hakkı; yani, telif hakkı sahibi çoğaltma ve dağıtım haklarını bölgesel olarak kullanmazsa, meşru ekonomik çıkarları tehlikeye girer.
- **Yayma Hakları:** Yetki gerektiren başka bir eylem, kamu performansı eylemidir. Bu kamu performansı eylemini kontrol etme hakkı, sadece kamu performansı için tasarlanmış eserlerdeki telif hakkının sahiplerini değil, ayrıca başkaları, esasen çoğaltılarak ve

⁴⁷ ATKINSON, Benedict, FITZGERALD Brian, **A Short History of Copyright: The Genie of Information**, Cham: Springer International Publishing, 2014, s. 4.

yayımlanarak kullanılması amaçlanan eserlerin kamu performansını düzenlemek istediği zaman telif hakkı sahiplerinin izin verdiği kişileri ilgilendirmektedir.

- **Kayıt Hakları:** Ses kayıtları, yalnızca müzik, tek başına sözlerden veya hem müzik hem de sözlerden oluşabilir. Bir ses kaydı yapılmasına izin verme hakkı, müzikteki telif hakkının sahibine ve aynı zamanda sözlerdeki telif hakkının sahibine aittir. Bu iki sahip farklı kişilerse, ses kaydının hem müzik hem sözlerden oluşması durumunda, ses kaydını yapan kişi, iki hak sahibinden de izin almalıdır.
- **Sinema Filmi Hakları:** Bir “sinema filmi”, izleyicilere hareket izlenimi veren görsel bir kayıttır. Telif hakkı hukukundaki teknik diliyle, sıklıkla “sinematografik eser” veya “görsel-işitsel eser” olarak adlandırılır. Esasen hazır bulunan izleyici kitlesi için oyuncular tarafından oynanmak üzere yazılan bir drama, görsel olarak kaydedilebilir ve canlı performansta hazır bulunabilecek olanlardan çok daha fazla sayıdaki izleyicilere gösterilebilir; bu izleyiciler sinema filmini, canlı sahneden çok uzakta ve canlı performanstan çok daha sonra izleyebilir.⁴⁸
- **Yayın ve Umuma İletim Hakları:** Telif hakkıyla kısıtlanmış büyük eylem kategorilerinden biri, tel veya kablo yoluyla kamuya sunulan yayın eserleri ve iletim eserleridir. Bir eser yayınlandığında, bir kablosuz sinyali havaya yayılır ve sinyalin menzili içindeki, sinyali seslere veya ses ve görüntülere dönüştürmek için gerekli donanıma (radyo veya televizyon alıcısı) sahip herhangi biri tarafından alınabilir. Prensipte telif hakkı sahipleri, eserlerin hem kablosuz yayını hem de kabloyla yayılmasına izin vermeye yönelik münhasır hakka sahiptir.
- **İşletme Hakları:** Telif hakkıyla korunan bir eseri çevirme veya uyarlama eylemleri, telif hakkı sahibinin iznini gerektirir. “Çeviri” bir eserin özgün versiyonundan başka bir dilde ifade edilmesi anlamına gelir. “Uyarlama” genelde bir eserin bir eser türünden diğerine dönüştürülmesi olarak anlaşılır. Çeviriler ve uyarlamalar, telif haklarıyla korunan eserlerdir. Dolayısıyla, bir çeviriyi veya uyarlamayı çoğaltmak ve yayımlamak için, yayımcı hem özgün eserin telif hakkı sahibinin hem de çeviri veya uyarlamanın telif hakkı sahibinin iznini alması gerekir.

⁴⁸ GERLACH, Carsten. “Copyright”. **Key Aspects of German Business Law: A Practical Manual**. 3. b. ed. Michael WENDLER, Bernd TREMML, Bernard BUECKER. Springer. Berlin. 2006. s. 191.

- Manevi Haklar: Ekonomik haklardan bağımsız olarak, eser sahiplerine manevi haklar tanınır. Ekonomik haklar üçüncü bir tarafa devredilse bile, eser sahibi bu haklar üzerinde hak iddia edebilir. İlk manevi hak, “köken hakkı”, yani bir eserin sahibi olarak adlandırılma veya tam tersine anonim kalma hakkıdır. İkincisi, eser bütünlüğü hakkıdır. Bütünlük hakkı bir eserin tahrifini önler. Üçüncü hak, özellikle hayattayken eser sahibinin, eserin kamuya sunulmamasını istediğini defalarca belirttiği durumlarda, bir eserin ölümden sonra yayımlanmasıyla ihlal edilen, açığa vurma hakkıdır. Geri çekme hakkı, mevcut lisans sözleşmelerine rağmen eser sahiplerinin eserlerinin yayınlanmasını durdurmasına izin verir. Bir eser sahibi, önceki bir eserin artık görüşlerini veya inançlarını yansıtmadığını düşündüğü takdirde bu durum ortaya çıkabilir. Manevi haklar atanamaz ancak bunlardan feragat edilebilir. Manevi hakların amacı, eser sahipleri ve eserleri arasındaki yakın ilişkiyi korumaktır. Kıta Avrupa ülkelerince ortaya koyulmuşlardır.⁴⁹

Normalde telif hakkıyla kısıtlanan belli eylemler, kanunda belirtilen bazı koşullarda, telif hakkı sahibinin izni olmaksızın gerçekleştirilebilir. Bu duruma, çoğaltmayı yapan kişinin kişisel ve hususi kullanımına yönelik olarak bir eserin çoğaltılması ve eser sahibinin ismi dâhil alıntının kaynağı belirtildiği takdirde ve alıntının adil uygulamalara uyduğu ölçüde, korunan bir eserden alıntılar yapılması dâhildir.

Telif hakkıyla bağlantılı haklar, yani “komşu” haklar da mevcuttur. Bu haklara kısaltılmış bir ifadeyle genelde “bağlantılı haklar” (veya “komşu haklar”) denir.

Genellikle beş tür bağlantılı hak olduğunu anlaşılmaktadır: İcracı sanatçıların performansları üzerindeki hakları, icrayı organize eden mütesebbislerin hakları, fonogram yapımcılarının fonogramları üzerindeki hakları, film yapımcıların hakları ve yayın kuruluşlarının radyo ve televizyon programları üzerindeki hakları. Kamuya geniş çapta mesajlarını iletme ve eserlerini yayma konusunda fikri yaratıcılara yardımcı olanların korunması, bağlantılı haklar yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılır.

Zihin eserleri, olabildiğince çok insan arasında yayılmak için yaratılır. Bu genelde bizzat eser sahibi tarafından yapılamaz çünkü eserlere geniş kitleye erişilmelerini mümkün kılacak biçimlerini kazandıran profesyonel kabiliyetlere sahip araçlar gerektirir.

⁴⁹ MAZZIOTTI, Giuseppe, **EU Digital Copyright Law and the End-User**, Berlin: Springer, 2008, s. 211.

“Bağlantılı haklar” kavramı eser sahibinin eserlerinin kamusal kullanımı, her türlü sanatçı sunumu ya da olayların kamuya iletilmesi, bilgiler ve herhangi ses ya da görüntülerle ilgili olarak etkinliklerine istinaden icracı sanatçıların, fonogram yapımcılarının ve yayın kuruluşlarının çıkarların korunması için tanınan haklar olarak anlaşılmaktadır.⁵⁰

İcracı sanatçıların korunmasının amacı oyuncu, şarkıcı, müzisyen, dansçıların veya edebi veya sanatsal eserleri ya da folklor deyişlerini oynayan, söyleyen, sunan, dile getiren ya da üreten diğer kişilerin çıkarlarını, performanslarının belli başlı yasa dışı kullanımlarına karşı koruma altına almaktır. “Fonogram yapımcısı” terimi, önce bir performansın veya başka seslerin tespitini yapan bir kişiyi veya tüzel kişiliği ifade eder. Fonogram, bir performansın seslerinin veya diğer seslerin münhasıran işitsel tespitidir. Bir fonogramın bir kopyası, doğrudan veya dolaylı olarak bir fonogramdan alınan sesleri içeren ve o fonograma tespit edilen seslerin hepsini veya büyük kısmını kapsayan herhangi bir üründür. Yayıncılık genel anlamda kamu tarafından alınması için radyo dalgaları yoluyla seslerin ve/veya görüntülerin telekomünikasyonu olarak anlaşılmaktadır. Bir yayın, seslerin ve görüntülerle seslerin kamu tarafından alınması amacıyla yayın yoluyla iletilen, diğer bir deyişle, (uydu iletimleri dâhil) herhangi bir kablosuz yolla iletilen herhangi bir programdır.

Kamuya kablo yoluyla iletim genel anlamda, bir eserin, performansın, fonogramın veya yayının özel bir gruba ait olan belli bireylerle kısıtlı olmayan alıcılara, kablolu bir şebeke aracılığıyla sesler veya görüntülerle iletilmesi olarak anlaşılmaktadır.

Yasalar icracı sanatçıların performansları, fonogram yapımcılarının fonogramları ve yayın kuruluşlarının yayınlarında 70 yıllık bir koruma sağlar.

Telif hakkı (manevi haklar hariç) devretebilir veya lisanslanabilir. Bu, telif hakkı sahibinin, hakkı başka bir kişiye veya kuruluşa devretmesi ve o kişinin telif hakkı sahibi olması demektir. Lisanslama, telif hakkı sahibinin sahip olarak kalması ama haklarının tümünü veya bir kısmını olası sınırlamalara tabi olmak üzere kullanması için başka birine izin vermesi anlamına gelir.

Telif hakkı süresiz olarak devam etmez. Yasalar telif hakkı sahibinin haklarının mevcut olduğu bir dönem, bir süre belirler. Telif hakkı dönemi veya süresi eserin yaratılmasıyla başlar. Dönem veya süre, eser sahibinin ölümünden bir süre sonraya kadar devam eder. Telif hakkının süresi, eser sahibinin yaşamı ve eser sahibinin ölümünden sonraki yetmiş yıldır.

⁵⁰ BOUCHOUX, a.g.e., s. 205.

Bir eserdeki telif hakkının sahibi, bir ülkenin yasaları tarafından, o ülkede telif hakkının kısıtladığı eylemlere karşı korunmaktadır. Başka bir ülkede gerçekleşen bu tür eylemlere karşı koruma için, telif hakkı sahibi o ülkenin yasalarına başvurmak zorundadır. Her iki ülke de telif hakkıyla ilgili uluslararası sözleşmelerden birinin üyesiye, bu coğrafi sınırlamadan kaynaklanan uygulama sorunları büyük oranda azaltılmış olur.⁵¹

Telif hakkı koruması elde etmek için tescil şart değildir. Telif hakkı koruması, bir eserin somut bir ifade biçiminde yaratıldığı andan itibaren mevcut olur; telif hakkı koruması, tescil veya diğer formalitelere ihtiyaç duymadan otomatik olarak elde edilir. Ancak bazı ülkelerde eserlerin gönüllü tescilini sağlayacak bir sistem vardır. Bu tür bir tescil, finansal işlemleri gerçekleştirmek ve hakları atamayı ve/veya devretmeyi kolaylaştırmak üzere mülkiyet ya da yaratım üzerindeki anlaşmazlıkları çözmeye yardımcı olabilir. Arjantin, Brezilya, Kanada, Meksika, İspanya, Türkiye ve ABD’de tescil kullanılmaktadır.⁵²

Telif hakkı koruması genellikle, sanat ve zeka eserlerinin teşvik edilmesinde ve yayılmasında kamunun ilgisini artırmak ile yaratıcı için adil bir ödül elde etmek arasında bir denge teşkil etmektedir. Bunlar ve diğer kamu politikası hedefleri arasındaki doğru denge, sadece yaratıcının haklarının tanınmasında değil, ayrıca sınırlı doğalarına gereken ağırlığın verilmesinde yatmaktadır. Kabaca ekonomik anlamda, çoğaltma hakkı için sanatçıları ve yazarları aşırı telafi etmek etkisiz olacağı gibi, onları yeterince telafi etmemek de kendi önlerine geçecektir.

Telif hakkı sahiplerinin kullandığı ve diğer fikri mülkiyet biçimlerinin üzerindeki aşırı kontrol, kamusal alanın yaratıcı yeniliği bir bütün olarak toplumun uzun vadeli çıkarlarına dâhil edebilmesi ve donatma ya da kullanımına pratik engeller oluşturabilmesini gereksiz yere sınırlayabilir.

1.6.2 Patent

Bir patent, bir buluşu tanımlayan ve patentli buluşun normalde sadece patent sahibinin izniyle istifade edilebileceği (üretim, kullanım, satım, ithalat) hukuki bir durum oluşturan, bir devlet dairesi tarafından başvuru üzerine verilen bir belgedir. “Buluş”, teknoloji alanında belirli

⁵¹ ISIKO ŠTRBA, Susan, **International Copyright Law and Access to Education in Developing Countries: Exploring Multilateral Legal and Quasi-Legal Solutions**, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2012, s. 59.

⁵² WIPO, WIPO Handbook..., a.g.e., s. 40.

bir soruna bir çözüm anlamına gelir. Bir buluş, bir ürün veya işlemle ilgili olabilir. “Patent” terimi genellikle “buluş” ile eş anlamlı olarak kullanılsa da terimler eş anlamlı değildir. Patentler, buluşlar için verilir. Bir patent, bir buluş için devlet tarafından münhasır hakların verilmesidir. Başka bir deyişle bir buluş, bir patentin konusudur.⁵³

Patentler sıklıkla “tekeller” olarak ifade edilir fakat bir patent mucide veya patentli bir buluşun sahibine herhangi bir şey yapma, kullanma veya satma hakkını vermez. Patent verilmesi sonucunda, patent sahibi istifadeyi kabul etmediği takdirde, patentli buluş ülkedeki kendisi dışındaki kimselerce istifade edilemez. Dolayısıyla patent sahibine, buluşunu kullanmaya yönelik yasal bir hak verilmezken, başkalarının onun buluşundan ticari olarak istifade etmesini engelleyen yasal bir hak verilmiş olur; bu hak sıklıkla başkalarını buluşu yapmak, kullanmak veya satmaktan men etme hakkı olarak ifade edilir. Ülkede patent sahibinin rızası olmaksızın patentli buluştan istifade eden herhangi bir kimseye karşı eyleme geçme hakkı, patent sahibinin en önemli hakkıdır çünkü bu hak, onun fikri çabası ve eserinin ödülü olarak tanınan maddi faydalar ve buluşa yol açan araştırma ve denemelerinin ortaya çıkardığı giderlerin tazminatını elde etmesine izin verir. Basit anlamıyla bir patent, başkalarının buluştan fayda elde edebilmesi amacıyla, buluşun ifşası karşılığında, başkalarını buluştan ticari olarak istifade etmekten belli bir süre men etmesi için devletin bir mucide tanıdığı haktır. Buluşun ifşası bu nedenle herhangi bir patent verme prosedüründe önemli bir husustur.⁵⁴

Bir buluş patent koruması için uygunsa çeşitli kıstasları karşılıyor olmalıdır. Bu kıstasların en önemlileri şunlardır: Buluş patentlenebilir bir konudan oluşmalıdır, buluş endüstriyel olarak uygulanabilir olmalıdır, yeni olmalıdır, yeterli bir “buluş basamağı” sergilemelidir (aşıkâr olmamalıdır) ve buluşun patent başvurusundaki ifşası belirli standartları karşılamalıdır.

- Endüstriyel Uygulanabilirlik (Fayda): Bir buluşun patentlenebilir olması için tamamen kuramsal değil, pratik amaçlar için uygulanabilir olması gerekir. “Uygulanabilirlik” ve “endüstriyel uygulanabilirlik”, sırasıyla pratikte yapım ve üretim imkanını ve uygulamada gerçekleştirme veya kullanma imkanını yansıtan ifadelerdir. “Endüstriyel” terimi, herhangi bir endüstri dâhil olmak üzere, en geniş anlamıyla düşünülmelidir.

⁵³ FISHER, Matthew. **Fundamentals of Patent Law: Interpretation and Scope of Protection**. Portland: Hart Publishing. 2007, s. 14.

⁵⁴ PRESSMAN, David, **Patent It Yourself**, 7. b. Berkeley: Nolo Press, 1999, s. 10.

- Yeni Olma: Yeni olma, içerik olarak herhangi bir incelemede temel bir gerekliliktir ve tartışmasız bir patentlenebilirlik şartıdır. Bir buluş, önceki teknik tarafından öngörülmediği takdirde yenidir. “Önceki teknik” genel olarak ister yazılı ister sözlü ifşa yoluyla mevcut olsun, bir patent başvurusunun ilgili başvuru veya öncelik tarihinden önce mevcut bulunan tüm bilgilerdir.
- Buluş Basamağı (Aşık Olmama): Buluş basamağı gerekliliğine istinaden, buluşun “teknikte sıradan becerilere sahip bir kişi için aşık olup olmadığı” sorusu, içerik olarak incelemede belirlenmesi gereken standartların belki de en zor olanıdır. Böyle bir gerekliliğin patent mevzuatına dâhil edilmesi, korumanın halihazırda önceki tekniğin parçası olduğu bilinen buluşa ya da sıradan beceriye sahip kişinin aşık bir sonuç olarak çıkarabileceği herhangi bir şeye verilmemesi gerektiği önermesine dayanır.

Yeni olma ve buluş basamağının farklı kıstaslar olduğu unutulmamalıdır. Buluş ile önceki teknik arasında herhangi bir fark varsa, yeni olma söz konusudur. “Buluş basamağı söz konusu mu?” sorusu sadece ortada yeni olma varsa sorulur. “Buluş basamağı” ifadesi, üzerinde hak talep edilen buluşun yeni olmasının, yani teknolojide mevcut olandan farklı olmasının yeterli olmadığı fakat bu farkın iki özelliğe sahip olması gerektiği fikrini yansıtır. Birincisi, “bulunmuş”, yani yaratıcı bir fikrin sonucu olmalı ve bir basamak, yani fark edilebilir olmalıdır. İkincisi, bu gelişmenin veya ilerlemenin buluş için önemli ve esas olması gerekir.⁵⁵

Patentlenebilir konu yasalarca belirlenir ve genellikle patentlenebilirlik istisnaları çerçevesinde tanınır; genel kural, patent korumasının tüm teknoloji alanlarındaki buluşlar için mevcut olmasıdır.

Aşağıdaki teknoloji alanları, patentlenebilirlik dışında tutulabilecek konuya örnek olarak gösterilebilir:

- doğada zaten mevcut olan malzemelerin veya maddelerin keşifleri,
- bilimsel kuramlar veya matematiksel yöntemler,
- mikroorganizmalar dışındaki bitkiler ve hayvanlar ve biyolojik olmayan ve mikrobiyolojik işlemler dışında, bitki ve hayvanların üretimine yönelik esasen biyolojik işlemler,

⁵⁵ BARTON, John H., “Issues Posed by a World Patent System”, **International Public Goods and Transfer of Technology Under a Globalized Intellectual Property Regime**, ed. Keith E. MASKUS ve Jerome H. REICHMAN, Cambridge University Press, New York, 2005, s. 627.

- ticaret yapma, zihinsel eylemler gerçekleştirme veya oyun oynama gibi eylemlere yönelik tasarılar, kurallar veya yöntemler,
- insanlar veya hayvanlara yönelik tedavi yöntemleri ya da insanlar veya hayvanlar üzerinde uygulanan teşhis yöntemleri (ama bu yöntemlerde kullanılmaya yönelik ürünler değil).⁵⁶

Devletler, örneğin ticari istifadesi kamu düzenini veya ahlakını bozabilecek buluşlar gibi belli başlı buluşları patent koruması dışında bırakabilir.

Patentlenebilirliğin bir diğer gerekliliği, buluşun başvuruda yeterince ifşa edilip edilmediğidir. Başvuru, buluşun teknikte uzman bir kişi tarafından gerçekleştirilebileceğini yeterince açıklar şekilde buluşu ifşa etmelidir.

Patent türleri, ürün patentleri veya usul (yöntem) patentleri olarak sınıflandırılır. Tipik olarak, bir patent her iki türdeki buluş için de hak talep edebilir. Usul patenti, patent sahibini yalnızca usulun, yetki alanındaki kullanımına karşı değil, aynı usulla başka bir yerde yapılan ürünlerin ithalatına karşı da korur.⁵⁷

Patent koruması, mucitle kamu arasındaki pazarlık kavramına dayanır. Buluşun kamuya ifşası karşılığında mucit, sınırlı bir süre için ondan münhasıran istifade etme hakkını elde eder. Bir patentin tanıdığı münhasır haklar aşağıdaki gibidir:

- patent konusunun bir ürün olduğu durumlarda üçüncü şahısların, sahibinin rızasını almadan bu ürünü yapmasını, kullanmasını, satışa sunmasını, satmasını veya bu amaçlarla ithal etmesini önlemek,
- patent konusunun bir süreç olduğu durumlarda üçüncü şahısların, sahibinin rızasını almadan bu süreci kullanmasını ve en azından doğrudan bu süreçle elde edilen ürünü kullanmasını, satışa sunmasını, satmasını veya ithal etmesini önlemek.

Bir patent, patent sahibine buluşu kullanma hakkı değil, ancak başkalarının kullanmasını engelleme hakkı (negatif hak) tanır. Geçerli olan daha sonraki (bağımlı) bir patentin istifadesi, örneğin (ikinci patent sahibi zorunlu lisans alabilmesine rağmen) önceki ana patenti ihlal edebilir.

Patent sahibi, daha sonra bağımsız olarak aynı buluşu yapan mucitler de dâhil olmak üzere, herkesi buluşu ticari olarak kullanmaktan men edebilir. Ancak bazı istisnalar vardır. Başka

⁵⁶ NOYAN, Erdal. **Patent Hukuku**. Ankara: Adalet. 2015, s. 215.

⁵⁷ NOYAN, a.g.e., s. 217-218.

bir mucit bağımsız olarak aynı buluşu yapar ve patent başvurusundan önce kullanmaya başlarsa, birçok yargı alanında buluşu kullanmaya devam etmesine izin verilir. Patentlerle verilen yasal haklar, özel olarak veya ticari olmayan amaçlarla yapılan eylemleri ya da patentli buluşun konusuyla ilgili deneysel amaçlarla yapılan eylemleri de kapsamaz. Patent hakları, patentin satılması, lisanslanması veya bağışlanmasıyla devredilebilir.⁵⁸

Patentler ülkeseldir. Patentlerdeki ülkesellik ilkesi, bir ülkedeki patent hakkının o ülkenin diğer birçok şeyin yanında patentin tesisi, devri ve geçerliliğiyle ilgili yasalarıyla tanınması ve patent hakkının yalnızca o ülkenin sınırlarında uygulanabileceği anlamına gelir.

Endüstriyel olarak uygulanabilir bir buluşun kamuya ifşasına yönelik tazminat olarak, patent sahibine, patentli buluştan kâr elde etmek için istifade etme hakkı verilir ve fiyatlandırmanın tekel karşıtı yasalar, vb. uyarınca kamu çıkarına veya kamu düzenine aykırı olduğu özel durumlar bulunmadığı takdirde patent sahibinin, patentli ürünlerin ve diğer ilgili ürünlerin fiyatlarını belirleme yetkisi vardır.

Bir patentin asgari süresi 20 yıldır ve bu süre patentlenme tarihinden değil, başvuru tarihinden itibaren hesaplanır. Patent hakları, bir patent başvurusu yapıldıktan ancak yıllar (bazen uzun yıllar) sonra verildiği için patent korumasının geçerlilik süresi 20 yıldan daha kısa olabilir. Diğer bir karmaşık etmen, piyasaya sürülmeden önce ilaçlar gibi belli ürünler için bazı veya başka düzenleyici izinlerin gerekmesidir; bu durum korumanın geçerlilik süresini daha da kısaltabilir. Bu nedenle bazı ülkeler yetersiz bedel veya başka gerekçelerle bir patentin süresine uzatma tanımıştır.

Günümüzün patent sisteminin temel amaçları (buluş çalışmasının sonuçlarına koruma sunarak) yeniliği teşvik etmek ve insanların birbirinden bir şeyler öğrenebilmesi için (patent talep edildiğinde buluşun ayrıntılarının yayımlanmasını talep ederek) bilginin paylaşılmasını teşvik etmektir. Patent sisteminin bu ikili doğasına bazen (bilgiyi alan) toplum ve münhasır haklar edinen mucit arasındaki bir sözleşme olarak anılır.⁵⁹

⁵⁸ HUNT, David, NGUYEN, Long, RODGERS, Matthew, **Patent Searching: Tools & Techniques**, New Jersey: John Wiley & Sons, 2007, s. 53.

⁵⁹ KATHER, Peter, "Patent Law as an Investment Factor?", **Economic Law as an Economic Good: Its Rule Function and its Tool Function in the Competition of Systems**, ed. Karl M. MEESEN, Sellier European Law Publishers, Munich, 2009. s. 228.

1.6.3 Faydalı Model

Türkiye dâhil birçok ülkede “faydalı modeller” için koruma elde etmek mümkündür. Faydalı model, bir buluş için sınırlı bir süreliğine bir dizi hak tanır; bu sürede, faydalı model sahipleri, buluşlarından ticari olarak münhasıran istifade edebilir. Faydalı modellerin verilmesine yönelik şartlar ve koşullar “geleneksel” patentlerden farklıdır. Faydalı modeller daha kısa bir süre için verilir ve çoğu ofislerde, başvurular kapsamlı bir inceleme yapılmadan alınır. Patentler gibi, faydalı model haklarının tanınmasına yönelik prosedürler ulusal fikri mülkiyet ofislerinin kural ve yönetmelikleriyle yönetilir ve haklar, veren makamın yetki alanıyla sınırlıdır.

Faydalı modellerin patentlerle birçok ortak noktası bulunmaktadır. Diğer fikri mülkiyet haklarının aksine, faydalı modeller ve patentler teknik bir buluşun aynı yönlerini koruyabilir. Faydalı modeller, patenlerden iki açıdan farklıdır. Birincisi, gereken teknolojik ilerleme, bir patent için gereken teknolojik ilerlemeden (“buluş basamağı”) daha küçüktür. İkincisi, yasalarca bir faydalı modele tanınan korumanın azami süresi, genellikle yasalarca bir patente tanınan süreden genellikle çok daha kısadır.⁶⁰

Faydalı model, üçüncü tarafların, tescillendiği ülkede korunan konuyu üretmesini, satmasını, pazarlamasını, ithal etmesini veya kullanmasını yasaklayan münhasır bir ülkesel haktır.

Bununla birlikte, patentler yöntemler ve usul için koruma sunsa da bu normalde faydalı modeller için geçerli değildir ve büyük oranda ulusal faydalı model hukukuna bağlıdır. Faydalı modeller incelenmemiş fikri mülkiyet haklarıdır. Bu, yeni olma ve buluş basamağına yönelik bir inceleme yapılmadan verildikleri anlamına gelir. Bu yüzden başvuru yapıldıktan sonra birkaç ay içinde tescillenebilirler. Çoğu ülkede, faydalı modelin yeni olmaya ve buluş basamağına istinaden geçerliliği ancak geçersizlik veya ihlal davalarında vb. itiraz edildiği takdirde gözden geçirilir.

Faydalı modelin tescili ve yayımlanması normalde bir araştırma gerektirmez. Buna göre kamu ve/veya başvuru sahipleri, kendi araştırmalarını yapmadıkları sürece, tescilli bir faydalı modelle ilgili olan önceki teknikten mutlaka haberdar olmayabilir. Öte yandan faydalı modele

⁶⁰ SULUK, Cahit, “AB ve Türk Hukukunda Faydalı Modellerin Korunması (II)”, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Y.2, C. 2, S.2002/2 (2002), s. 29-30.

itiraz edildiği an, yeni olmanın ve buluş basamağının incelenmesi için bir araştırma raporu talep edilir.⁶¹

Faydalı modeller tescilli fikri mülkiyet haklarıdır. Faydalı modeller normalde usullar için değil, teknik buluşlar için koruma sağlar. Faydalı modeller en fazla on yıl boyunca koruma sağlar. Hızlı tescil süreciyle beraber bu sınırlama, faydalı modelleri daha kısa yaşam döngüsü olan buluşlar için çekici kılmaktadır.

Faydalı modellerin stratejik potansiyeli, tescilli fikri mülkiyet hakları kategorisinde benzersizdir. Bir yandan faydalı model, patent gibi teknik buluşlar için koruma sağlar. Diğer yandan, incelenmemiş, tescilli bir fikri mülkiyet hakkıdır. Patentler teknik buluşlar için koruma sağlar fakat bir patentin verilmesinden veya bir başvurunun reddedilmesinden önceki araştırma ve inceleme aşamaları birkaç yıl sürebilir. Bazı buluşlar için bu süre çok uzayabilmekte ve faydalı modeller özellikle bu noktada yararlı olabilmektedir. Bir mucit bir patent başvurusunda bulunabilir ve paralel olarak birkaç ay sonra tescilli bir faydalı model aracılığıyla buluşu için koruma elde edebilir.⁶²

1.6.4 Tasarım

Diğer tüm fikri mülkiyet biçimlerine yönelik hukuki korumanın sağlanması gibi, tasarımların korunmasına yönelik hukuki bir sistem oluşturulması, bir çıkarlar dengesinin kurulmasını gerektirir. Bir yandan, yasanın üretim hâlindeki tasarım unsurunu destekleme işlevini yerine getirebilmesi için etkin ve etkili koruma sağlama ihtiyacı söz konusudur. Diğer yandan, mevcut tasarımların serbest kullanımında en az sayıda engel ortaya çıkması için yasanın, tasarım etkinliğine yönelik gerekli teşviki yaratmak üzere gerekli olanın ötesinde bir koruma sunmamasını sağlamak gerekir.

Tasarım, bir ürünün özelliklerinin sonucu olarak tümünün veya kısımlarının dış ve apaçık görünümüdür. Bu özellikler şunlar olabilir: çizgiler, renkler, şekiller, dokular, kontürler, malzemeler, süsleme. Sınırlama olmaksızın bu çok geniş bir tanımdır. Apaçık yönleri olan her yaratım buna dâhil edilebilir.⁶³

⁶¹ BİÇER ÖZÇELİK Zeynep, ÖZÇELİK Cenk, “Türkiye’de Sınai Mülkiyet Hakları”, **Mühendis ve Makina Dergisi**, C.53, S. 629, (2012) s. 15.

⁶² Türk Patent ve Marka Kurumu, **Patent/Faydalı Model**, Ankara, 2017, s. 3-4.

⁶³ European Commission, **Legal Review on Industrial Design Protection in Europe**, Brussels, 2016, s. 54.

Tasarım olması için bir ürünün endüstriyel ölçekte üretilmesi gerekmez. Konsept, üretim yöntemine veya üretim hacmine sınırlama olmaksızın tüm ürünleri kapsar. Tasarımlar uygulamalı tekniğin tümünü korur.

Tasarımlar bir ürünün dış veya apaçık görünümünü korur. Teknik işlevini korumazlar. Koruma, aynı ürünün birden çok korumaya sahip olduğu durumlarda belli uygulamaya yönelik koruma mevcut olmasına rağmen, soyut buluşu korumazlar. Tanıma göre bir tasarım, bir ürünün dış görünümüdür. Bu nedenle salt bir fikir korunamaz. Bilgisayar programları, hukuken tasarım korumasından çıkarılmıştır. Bunlar özellikle bir ürün tanımının dışında tutulmaktadır. Bu yalnızca bilgisayar programlarının görünümüyle ilgilidir. Bilgisayar simgeleri, web tasarımları ve grafiksel kullanıcı arayüzleri korumanın dışında değildir.⁶⁴

Tasarım hakları tescilli veya tescilsiz olabilir. Tescilli tasarım hakları, tasarımın bir fikri mülkiyet ofisinde tescil ettirilmesiyle elde edilebilir. Tescilsiz tasarım hakları, kamuya açıklanması ve kullanılması yoluyla elde edilir. Herhangi bir tescile gerek yoktur.

Tescilsiz tasarımlar, son derece kısa bir ömre sahip türdeki ürünler için yararlı olabilir. Tescilsiz tasarımların avantajları: Başvuru gerektirmez, dolayısıyla masrafsızdır. Tasarım ilk kez ifşa edildikten sonra üç yıl boyunca koruma otomatiktir. Tescilsiz tasarımlarda, koruma ilk ifşadan sonra başladığı için belli bir mühlete gerek yoktur. İlk başvuru tarihi de olmadığı için önceliğe başvurulması gerekmez. Ortada tescil olmadığından, tasarımın geçersizliği için fikri mülkiyet ofisinde değil, ancak bir mahkemede başvuruda bulunulabilir. Öte yandan, tescilsiz tasarımlar yalnızca kopyalamaya karşı koruma sağlar. Özdeş veya benzer olan bağımsız eserlere veya yaratımlara karşı koruma söz konusu değildir. Tasarımcı, ihlal eden kişinin, önceki tasarımını kopyaladığını ispatlamak zorunda kalacaktır. Tasarımın ilk ifşa tarihinin kanıtlanması da gereklidir ve birçok kanıt türüne izin verilse de bunu sağlamak zor olabilmektedir. Bu asgari koruma derecesi, tescilsiz tasarımların ana zayıf noktasıdır.⁶⁵

Diğer yandan, tescilli tasarım sadece kopyalamaya değil, bağımsız yaratımlara ve benzer ya da özdeş tasarımlara da karşı tam koruma sunar. Kullanımın kanıtlanması gerekli değildir. Tasarım tescilli olduğu için açıklamayı kanıtlamaya gerek yoktur. Tescil belgesi yeterlidir. Tescilli tasarım, azami 25 yıla kadar mümkün yenilemeyle beraber, beş yıl gibi uzun bir süre

⁶⁴ AKSU, Mustafa, **Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması**, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2006, s. 97.

⁶⁵ SULUK, Cahit, **Avrupa Topluluğu Hukukunda Tasarımların Korunması, Topluluk Tasarımı (Community Design)**, Ankara: Seçkin, 2002, s. 146.

boyunca korunur. Tasarımcı, 12 aylık mühleti dikkate almak zorundadır. Tescilli bir tasarım, yeniliğin olmaması sebebiyle iptal edilme riskine karşın tasarımın ifşasından sonraki ilk 12 ayda tescil edilmelidir. Tescilli tasarım, altı aylık bir öncelik süresinin avantajına (ruşhan hakkı) da sahiptir.

Korunabilmesi işin bir tasarım önce iki esas ve temel koşulu yerine getirmek zorundadır. Yeni olmak ve ayırt edici niteliğe sahip olmak zorundadır. Yenilik veya ayırt edici karakterden yoksunsa, üçüncü şahıslar tarafından ihlal veya kopyalanmaya karşı korunmaz. İki gerekliliği yerine getirirse bile, koruma dışında bırakılabilir. Özellikle bazı tasarımlar, örneğin kamu ıkarına yönelik sebeplerle koruma dışında bırakılmaktadır.

Tüm tasarımlar yeni olmak zorundadır. Yeni olma gerekliliği, ancak benzer hiçbir tasarım kamuya daha önce, yani belli bir tarihten önce sunulmamışsa yerine getirilebilir. zdeş tasarımlar, özellikleri sadece “nemsiz detaylarda” farklılık gösteren tasarımları içerir. Bu, iki tasarımın tüm özelliklerde mutlaka özdeş olması gerekmediği anlamına gelir. Bir tasarım aynı zamanda yeni olmalıdır. Öyle ki tasarımcı, kendi tasarımını bir başvuru tarihinden önce kamuya sunmamış olabilir. Tasarım kamuya sunulduktan sonra, artık yeni değildir.

Yeni olma gerekliliğini karşılamanın yanı sıra, bir tasarım ayırt edici karaktere sahip olmak zorundadır. Diğer bir deyişe yeni olabilir, yani başka hiçbir özdeş tasarım mevcut değilse de ayırt edici karakterden yoksundur. ayırt edici karakter gerekliliği, tasarımın daha önceden ifşa edilen herhangi başka bir tasarımdan farklı genel bir izlenim vermek zorunda olması demektir. Bir tasarımın bilgilendirilmiş kullanıcı üzerindeki genel izlenim, kamuya daha önce sunulmuş herhangi başka bir tasarımın bu kullanıcı üzerinde oluşturduğu izlenimden farklılaşmalıdır. “Genel izlenim”, tasarımların dünya ıapında karşılaştırılması gerektiği anlamına gelir. Ürünün bilgilendirilmiş kullanıcı tarafından kullanılma şekli dikkate alınmalıdır. Genel izlenimi değerlendirirken, bilgilendirilmiş kullanıcı söz konusu ürün türünün sıradan ve ortak özelliklerine daha az dikkat edecektir. “Bilgilendirilmiş kullanıcı” bir ara karakterdir. Ne tasarımcı ne de teknik uzmandır. İlgili sektörde var olan tasarımlar hakkında bir miktar bilgisi olan kişidir. Bu tasarımların normalde işerdiği özellikler hakkında belirli bir bilgiye sahiptir. İlgili ürünlere karşı ilgisinin bir sonucu olarak, bunları kullandığında görece yüksek bir ilgi

gösterir. Bununla birlikte, dikkat derecesi veya farkındalığı, ancak ürünün hangi yönlerinin teknik işlevinden etkilendiğini bilecek ölçüde yüksektir.⁶⁶

Ürünün görünüm özellikleri sadece teknik bir işlevden etkileniyorsa, tasarım koruma dışında tutulur. Bu, ürün özelliklerinin bilhassa işlevini yerine getirecek bir ürünün tasarlanması için seçildiği durumlarda geçerlidir. Karmaşık ürünlerin bileşen parçaları için, bir görünürlük gerekliliği söz konusudur. Ürünün “normal kullanımı” sırasında görünmeyen parçalar koruma kapsamı dışındadır. Normal kullanım, ürünün son tüketici tarafından kullanılmasıdır. Ara bağlantı tasarımları da yasalarla kapsam dışında tutulmaktadır. “Uygun olması gereken” muafiyet adı verilen husus budur. Ürünü başka bir ürüne yerleştirecek ya da ürünlerin mekanik ara bağlantısını sağlayacak şekilde şekillendirilmesi gereken bir ürünün özellikleri için tasarım koruması verilemez.⁶⁷

Tescilden sonra tasarımlar ilk beş yıl boyunca korunur. Koruma süresi, her biri beş yıllık bir veya daha fazla dönem için yenilenebilir. Azami koruma süresi başvuru tarihinden itibaren 25 yıldır. Bir tasarımın kullanılması zorunlu değildir. Kullanılmama, tasarımın geçersizliği için gerekçe teşkil etmez. Bazı tasarımlar, ömrü boyunca geçersiz sayılabilir. Bir üçüncü taraf, bir tasarımın geçersizliği için başvuruda bulunabilir. Bir tasarımın geçersiz olduğu ilan edildikten sonra, başlangıçtan itibaren hiçbir etkisinin olmadığı kabul edilir.

Tescilli haklarca sunulan koruma: Tasarımcıya tasarımı kullanma ve başkalarının kullanmasını önleme konusunda münhasır hak verir. Bunun kapsamı özellikle tasarımın dâhil edildiği veya uygunlandığı bir ürünün yapımı, sunulması, piyasaya sürülmesi, ithalatı, ihracatı veya kullanılmasıdır. Bu aynı zamanda böyle bir ürünün bu amaçların herhangi biri için stoklanması kapsamaktadır.

Tescilsiz tasarımların tasarımcıları üçüncü tarafların, tasarımın dâhil edildiği herhangi bir ürünü yapmasını, sunmasını, vs. ancak bu kullanım, korunan tasarımın kopyalanmasından kaynaklandığı takdirde önleyebilir.

Tasarım şunlara karşı koruma sunar: Herhangi özdeş tasarım, “önemsiz ayrıntılar” ile farklılaşan herhangi tasarım (tasarımın özdeş olduğu kabul edildiğinde), bilgilendirilmiş kullanıcıda farklı bir genel izlenim bırakmayan herhangi tasarım. Hak sahibi, aynı genel

⁶⁶ FILITZ Rainer, HENKEL Joachim, OHNEMUS Jörg, “Digital Design Protection in Europe: Law, Trends, and Emerging Issues”, **Center for Economic Policy Research (CEPR)**, Discussion Paper No. 17-007, London, 2017, s. 6-7.

⁶⁷ WIPO, WIPO Handbook..., **a.g.e.**, s. 115.

görünüme sahip tescilli tasarım üzerinde münhasır hakka sahiptir. Bununla birlikte, koruma kapsamı belirlenirken, tasarımcının tasarımını geliştirmedeki serbestlik derecesi dikkate alınmalıdır. Bu serbestlik derecesi, tasarımın dâhil edildiği ürünün niteliğine ve kullanım amacına ve ürünün ait olduğu (endüstriyel) sektörün türüne bağlıdır.⁶⁸ Tasarım koruması tasarımcıya nesnelere veya ürünlerin ticari istifadesi üzerinde münhasır haklar tanıyacak şekilde nesnelere veya ürünler için geçerli değildir. Aksine, tasarım koruması yalnızca korumalı tasarımı uygulayan veya çoğaltan nesnelere veya ürünler için geçerlidir. Bu nedenle koruma, diğer üreticileri aynı faydacı işlevi yerine getiren benzer kalemelerde, bu ikame nesnelere korumalı tasarımı uygulamadığı veya çoğaltmadığı takdirde, üretim veya satış yapmaktan alıkoymaz.

1.6.5 Marka

Sanayileşme ve piyasa odaklı ekonomi sisteminin büyümesi, rekabet hâlindeki üreticilerin ve tüccarların tüketicilere aynı kategoride çeşitli mal ve hizmetler sunmasına olanak vermektedir. Sıklıkla tüketici için bariz farklılıkları olmasa da, genelde kalite, fiyat ve diğer özellikler bakımından farklılaşmaktadırlar. Açıkçası, tüketicilere alternatifleri göz önüne alarak rakip mal ve hizmetler arasında tercih yapmalarını sağlayacak bir rehberlik verilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, mal ve hizmetler isimlendirilmelidir. Piyasadaki mal ve hizmetleri isimlendirme aracı markanın kendisidir.

Marka, bir girişimin (şirketin veya kişinin) mal ve hizmetlerini diğerininkinden ayıran bir işaret veya işaretlerin bir birleşimidir. Markalar, bireyler veya işletmelerce ürünlerin veya hizmetlerin benzersiz bir kaynaktan çıktığını göstermek için kullanılan belirgin işaretler veya göstergelerdir. Markalar, tüketicinin farklı şirketlerin veya sağlayıcıların benzer mal ve hizmetleri arasında seçim yapmasına yardımcı olur.⁶⁹

Marka uzman makamların veya kamunun, mülkiyet sahiplerine tanınan korumanın net ve kesin konusunu belirlemesini sağlayacak şekilde temsil edilme kabiliyetine sahip işaretlerden meydana gelebilir. Temsil açık, kesin, müstakil, kolay erişilebilir, anlaşılır, dayanıklı ve nesnel olmalıdır. İşaretler, bir şirketin mallarını veya hizmetlerini diğerlerinden ayırt edebildiği takdirde

⁶⁸ European Commission, Legal Review..., **a.g.e.**, s. 68.

⁶⁹ DAVIS, Jennifer, "Protecting the Common: Delineating a Public Domain in Trade Mark Law", **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**, ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2008, s. 358.

kişisel isimler, tasarımlar, harfler, rakamlar ve malların şekli veya ambalajları da dâhil olmak üzere sözcükler içerir.

Bir markanın ana işlevi, ilgili ürün ve hizmetlerin ticari kaynağını veya menşeyini belirtmektir. Ticari markalar bir menşe rozeti işlevi görür. Tüketicinin bir şirketin ürünlerini veya hizmetlerini diğerlerinden ayırt etmesine izin vermeleri gerekir. Markalar aynı zamanda kalite standardı olarak işlev görür. Belli bir markayı taşıyan bir ürün veya hizmeti alırken, tüketici beklenen ürün veya hizmetin sağlanacağına emin olabilir. Markalar, deneyim olumluysa tüketicilerin mal tercihini tekrarlamasını ya da deneyim tatmin edici değilse tekrarlamamasını sağlar. Reklam diğer bir işlevdir. Bir markanın sahibi, markayı tüketicileri bilgilendirmek ve ikna etmek için tasarlanan reklam amaçları için kullanılabilir. Marka satış promosyonunda bir etmen olarak ya da bir ticari strateji aracı olarak kullanılabilir.⁷⁰

Markaların birçok farklı türü vardır. Geleneksel markalar (sözcükler, figüratif unsurlar, şekiller ve renkler) için temsil gerekliliğinin karşılanması kolaydır. Ancak “geleneksel olmayan” markaların (sesler, hareketler, kokular, tatlar, vb.) bu engelin üstesinden gelmesi daha zordur.

➤ Geleneksel markalar

- Sözcük markalar: Sözcük marka harfler, sözcükler, sayılar, klavye işaretleri ve/veya noktalama işaretleri gibi unsurlara sahip, daktiloyla yazılmış bir markadır.
- Figüratif markalar: Figüratif markalar, bir logo veya figüratif unsurlardan (sadece sözel unsurlarla veya bunlarla birlikte) ve standart olmayan bir yazı tipindeki veya renkli sözlü unsurlardan oluşan markalardır.
- Üç boyutlu markalar: Üç boyutlu markalar, üç boyutlu bir şekilden oluşan markalardır. Buna kaplar, ambalaj ve ürünün kendisini dâhildir.
- Renk markalar: Renkler sıklıkla diğer türdeki markalarda kullanılır. Markalar olarak renk durumunda ise, belli bir şekil veya yapılandırma aranmaksızın bir veya daha fazla renk için koruma talep edilir. Hem tek renkler hem de renk bileşimleri ticari marka olarak tescillenebilir.⁷¹

➤ Geleneksel olmayan markalar

⁷⁰ BEEBE, Barton, “The Semiotic Account of Trademark Doctrine and Trademark Culture”, **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**, ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2008, s. 59.

⁷¹ FIRTH, Alison, “Signs, Surfaces, Shapes and Structures – the Protection of Product Design under Trade Mark Law”, **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**, ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2008, s. 513.

- Ses markalar: Ses marka, herhangi bir ses, müzik veya cıngıldan oluşabilir. Diğer her marka gibi, ses markalarının da temsil edilmesi gerekir. İşaret, özellikle müzik notalarıyla sesi çoğaltmaya yönelik olarak, standart yöntemler kullanılarak temsil ediliyorsa gereklilik karşılanabilir. Bazı sesler standart müzik notalarıyla gösterilemez; bu durumda, yalnızca ses içeren elektronik bir dosyaya eşliğinde oldukları takdirde, sonograflar gibi başka temsil araçlarına ihtiyaç duyulur.
- Animasyonlu/hareketli markalar: Hareketli markalar farklı sekanslardan oluşur ve animasyon içerir. Hareketin farklı sekansları gösterilerek temsil edilebilirler. Markanın bu görüntülerine/temsillerine, animasyonu açıklayan ayrıntılı bir açıklama eşlik etmelidir.
- Koku/koku duyusu markaları: Şu an tüm kıstasları karşılayacak şekilde bir kokuyu temsil etmenin hiçbir yoktur. Kimyasal bir formül yoluyla temsili elde etmek de kolay değildir. Sadece bir uzman o formülü anlamlandırabilir.
- Diğer markalar: Hologramların temsili özellikle zordur çünkü kağıt bir temsil, görüntünün doğal olarak holografik kağıttaki gibi değişmesine imkan vermez. Konum markalar, bir ürünün belli bir parçasında tutarlı bir boyutta veya ürüne belli oranda konumlandırılmış işaretlerdir. Amaç markanın üründeki yerleşimini veya konumunu korumak olduğu için konumlandırmayı ayrıntılandırır bir marka açıklaması önemlidir. İzleyici markalar belli ürünlere uygulanan renkli çizgilerden veya şeritlerden meydana gelir ve tekstil sektöründe popülerdir.⁷²

➤ Diğer koruma kategorileri

- Garanti markaları: Garanti markası, uygulandığı mal veya hizmetlerin doğasını veya menşeyini belgeler. Bu marka ürün veya hizmetlerin bölge, konum veya menşeyini, yapım malzemelerini, imalat veya tedarik yöntemi veya kipini, kalite güvencesini, mal veya hizmetlerin doğruluğunu ya da ürün veya hizmetlerin tanımlanabilir özelliğini içerebilir. Garanti markaları ayrıca hizmetlerin belli standartları karşılayan bir kuruluşun üyeleri tarafından imalatı veya tedarikini garanti edebilir. Garanti markaları, bir kuruluşu veya örgütünün markayı, garantilendirme gerekliliklerine uyan mal veya hizmetlere yönelik bir işaret olarak

⁷² CALBOLI, Irene, “Overlapping Rights: the Negative Effects of Trademarking Creative Works”, **The Evolution and Equilibrium of Copyright in the Digital Age**, ed. Susy FRANKEL ve Daniel GERVAIS, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, s. 67.

kullanmaları için tarafların garanti sistemine girmesine izin vermesini sağlar. Dolayısıyla garanti markaları denetlenmiş kalitedeki işaretlerken ortak markalar böyle bir kalite iddiası yansıtmaz.

- Ortak markalar: Ortak marka, bir örgütün sahip olduğu ve üyelerince kendilerini bir kalite veya doğruluk seviyesiyle, coğrafi menşei veya örgütün belirlediği başka özelliklerle tanıtmak için kullanılan bir ticari markadır. Diğer bir deyişle ortak markalar tek bir tüccardan ziyade, bir grup tüccardan gelen malların kaynağını veya menşeiini gösterir. Ortak markalar sadece o örgütün üyeleri tarafından kullanılabilir.⁷³

Bir işaretin bir marka görevi görmek için yerine getirmek zorunda olduğu gereklilikler iki farklı türde toplanmaktadır. İlk gereklilik türü, bir markanın temel işlevi, yani bir işletmenin mal veya hizmetlerini diğerlerinin mal ve hizmetlerinden ayırma işleviyle ilgilidir. Bu işlevin yanı sıra, markanın farklı mallar arasında ayırt edilebilir olması gerekir. İkinci gereklilik türü, yanlış yönlendirici olduğu veya kamu düzenini veya ahlakını bozduğu takdirde bir markanın olası zararlı etkileriyle ilgilidir.

İşaretler doğuştan ayırt ediciliğe sahip değilse, mal ve hizmetleri ayırma kabiliyetleri yoktur. Ortalama tüketici, markayı ayırt edici bir işaret olarak algılamaz. Bu markalar markalı mal veya hizmetlerin menşeiinin kimliğini tüketiciye garanti etmek gibi mühim bir işlevi yerine getiremez. İşaretler ayrıca ayırt edici karakterden yoksun olabilir çünkü tescilin uygulandığı mal ve hizmetleri açıklar. Bu gerekçenin altında yatan kamu çıkarına göre hiçbir münhasır hak, başka tüccarların da kullanmak isteyebileceği salt açıklayıcı koşullar için oluşturulmamalı ve kamu çıkarına, salt bilgisel değeri olan koşullar tek bir tüccara sağlanmamalıdır.

Bir işaretin ayırt ediciliği, markanın üzerine tescil edildiği ürün veya hizmetler hakkında ortalama tüketicinin bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Ortalama tüketici makul oranda iyi bilgilendirilmiş, makul oranda gözlemci ve tedbirlidir. Ortalama tüketicinin dikkat seviyesi, ilgili ürün ve hizmetlere göre değişiklik gösterebilir.⁷⁴

Marka ne kadar ayırt ediciyse, marka o kadar güçlüdür. Güçlü markalar bu yüzden daha geniş koruma kapsamına girer. Öte yandan daha ayırt edici markalar, yani açıklayıcı olmayan

⁷³ POPP, Eugen, "Trademark Protection in Germany and Europe", **Key Aspects of German Business Law: A Practical Manual**, 3. b. ed. Michael WENDLER, Bernd TREMMML, Bernard BUECKER, Springer, Berlin, 2006, s. 393.

⁷⁴ GÜNEŞ, İlhami, "Marka Tescilinde Kazanılmış Ayırt Edicilik Özelliği", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 4, S. 15, (2013), s. 335.

veya genel olmayan markalar, genelde tüketici farkındalığı yaratmak amacıyla pazarlamaya daha fazla yatırım gerektirmektedir.

Kamu politikası veya kabul edilen ahlaki ilkelere zıt işaretler, ticari marka koruması kapsamına alınmaz. Bu dışlamaların amacı, bir tekel tanımının hukuk devletini hiçe sayacağı ya da ilgili topluluk tarafından, doğrudan toplumun temel ahlaki normlarına karşı olarak algılanacağı durumlarda markaları tescilden men etmektir. Uygulanan markanın öznelikleri, redde yönelik bu gerekçenin değerlendirilmesinde ilgi konusudur. Ticari marka başvurusunda bulunan kişinin tavrı ve hareketiyle ilgili koşullar alakasızdır.

Marka, bir tüccarın mal ve hizmetlerinin diğer tüccar veya şirketlerinkinden ayırt etmeye yarayan bir işarettir. İşaret, kafa karışıklığına mahal vermemek suretiyle, tüketicinin ilgili mal ve hizmetleri farklı bir ticari menşei olan mal ve hizmetlerden ayırt etmesini sağlamalıdır. Mal ve hizmetlerin menşei hakkında kafa karışıklığı olmadığı sürece, iki marka piyasada sıkıntı olmaksızın barınabilir.

İki markanın ayırt edilemeyecek kadar benzer olması ya da müşterilerin mal ve hizmetlerin menşei karıştırabilmesi, yani aynı şirketlere ait olduklarını düşünebilmesi durumunda, durum farklı olabilir. Buna karıştırılma ihtimali denir.

Karıştırılma ihtimali, bir dizi etmene dayanır. En önemli iki etmen, mal ve hizmetler arasındaki benzerlik derecesi ve işaretler arasında benzerlik derecesidir.

- İşaretler arasındaki benzerlik derecesi: Karıştırılma ihtimalinin olup olmadığı belirlenirken, markaların, aralarındaki görsel, fonetik ve kavramsal benzerliklerin genel bir değerlendirmesi yoluyla karşılaştırılması gerekir.
- Mal ve hizmetler arasındaki benzerlik derecesi: Mal ve hizmetlerin arasındaki benzerliğin değerlendirilmesinde, bunlarla ilgili tüm etmenler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu etmenler malların doğası, son kullanıcıları, kullanım yöntemleri ve birbiriyle rekabet hâlinde veya birbirini tamamlayıcı olup olmadıklarıdır. Diğer etmenler, mal ve hizmetlerin kullanım amacı, olağan menşe ve dağıtım kanallarıdır.⁷⁵

İlgili topluluk ve ilgili tüketicinin dikkat derecesi gibi etmenler de bu durumla ilgili olabilir. Daha önceki markanın ayırt ediciliği veya işaretlerin baskın unsurları ayrıca göz önüne alınabilir. Nihai sonuca, tüm bu etmenlerin birlikte değerlendirilip tartılmasıyla varılır. Bu, iki

⁷⁵ AUSTIN, Graeme W., “Tolerating Confusion about Confusion: Trademark Policies and Fair Use”, **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**, ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2008, s. 386.

işaret arasındaki daha düşük dereceli benzerliğin, mal ve hizmetler arasındaki daha yüksek dereceli bir benzerlikle telafi edilebileceği anlamına gelmektedir. Bunun tam tersi de mümkündür.⁷⁶

Tescilli markaların sahipleri, bunları gerçek anlamda kullanmak zorundadır. Kullanım yükümlülüğü hemen uygulanmaz. Bunun yerine, marka sahiplerine tescilden sonra beş yıllık bir dönem tanınır. Bu dönemde icra etmek için markalarının kullanımını ispat etmek zorunda değildirler. Bu dönemde, markanın salt resmi tescili tam koruma sağlar. Daha sonra, mal ve hizmetlerle ilgili olarak markanın kullanımını kanıtlamaları istenebilir.⁷⁷

Markanın kullanımı gerçek olmak zorundadır. Bunun anlamı, ilgili şirket tarafından göstermelik veya iç kullanım değil, piyasada esas kullanımdır. Bir marka ancak piyasada kullanıldığında esas işlevini yerine getirebilir ki bu, mal ve hizmetlerin menşeiini belirtmek ve bunları diğer tüccarların mal ve hizmetlerinden ayırmaktır. Markanın ticari istifadesi hakiki olmalı ve piyasada bir pay sürdürebilecek veya yaratabilecek kabiliyeti bulunmalıdır. Kullanım yükümlülüğü, tescillenen marka sayısını kısıtlamayı ve aralarında doğabilecek anlaşmazlıkları sonlandırmayı amaçlar. Amaç ürünün ticari başarısını yargılamak ya da ticari markanın korumasını yalnızca büyük ölçekli ticari kullanım ile sınırlandırmak değildir.⁷⁸

Kullanılmamanın sonuçları vardır. Bir markanın sahipleri kullanıma yönelik yeterli delili sağlayamazsa, daha sonraki benzer markalar karşı muhalefet veya geçersizlik davalarında (kullanılmayan) markayı dayanak olarak kullanamaz. Ayrıca markalar, beş yıl boyunca sürekli olarak gerçek anlamda kullanılmamışsa, kullanılmamaya yönelik gerçek gerekçeler bulunmadığı takdirde, geçersiz kılınabilir ya da iptal edilebilir.

Tescilli markalar, sahiplerine, izin almayan diğer tarafların markayı ticarete kullanmasını engellemeye yönelik münhasır hak tanır. Özdeş mal ve hizmetler için kullanılan özdeş bir işaretin izinsiz kullanımını engelleyebilirler. Marka sahipleri ayrıca özdeş veya benzer mal ve hizmetlerin özdeş bir işaretinin kullanımını ve özdeş veya benzer mal ve hizmetlerin benzer bir işaretinin kullanımını, ancak karıştırma ihtimali varsa engelleyebilir.

Marka, tescil edildiği ülkede koruma sağlar. Yani ülkesellik ilkesi geçerlidir. Özellikle ilkesi, yani bir markanın yalnızca belli başlı mal ve hizmetlere istinaden uygulanabileceği fikri,

⁷⁶ KARAHAN, Sami vd., **İçtihatlı-Notlu Marka Hukuku Mevzuatı**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 159.

⁷⁷ ÖZKÖK, Başak, **Tanınmış Markanın Kullanılması Zorunluluğu ve Kullanılmaması Nedeniyle Kısmen İptali**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 74.

⁷⁸ ÖZKÖK, a.g.e., s. 97.

koruma kapsamını sınırlar. Özellik ilkesi, mal ve hizmetler farklıysa, tüketicinin iki markanın aynı girişimciden geldiğini düşünmeyeceği fikrine dayanmaktadır. Dolayısıyla karışıklık riski söz konusu değildir. İtibara sahip markalar, özellik ilkesinin sınırlamalarının ötesinde, daha geniş kapsamda bir korumadan faydalanır. İlgili işaretler arasında karışıklık ihtimali yoksa bile, marka sahibinin münhasır hakkı zarar görebilir. İşaretler özdeş veya benzer olmalıdır ama mal ve hizmetler benzer olmayabilir. İşaretler arasındaki benzerlik, karışıklık ihtimali durumunda olduğu gibi incelenir. İtibar bu nedenle bilgi eşiği şartıdır. Bu nitel değil, nicel bir gerekliliktir. Buna göre, bir marka çok kötü bir kaliteye sahip olabilir fakat kamunun büyük bir kısmı tarafından bilindiği sürece, itibara sahip olacak ve artırılmış korumadan faydalanacaktır.⁷⁹

Markalar, başvuru tarihinden itibaren on yıl süreyle korunmaktadır. Bu koruma, on yıllık dönemler için yenilenebilir. Yenileme sayısında sınırlama yoktur. Zaman açısından sınırlı diğer tescilli fikri mülkiyet haklarıyla arada büyük bir fark vardır.

Teoride, markalar süresiz olarak sürdürülebilir. Uygulamada, durum nadiren böyledir. Marka sahipleri, markayı artık kullanmadıkları ve yenileme ücreti ödemek istemedikleri için markalarının süresinin dolmasına izin vererek bunları yenilemeyebilir. Markalar ayrıca iptal edilebilir. Marka geçersiz ilan edilebilir. Tescilden sonra bile, üçüncü tarafların geçersizliğe yönelik kesin ve görece gerekçeler sunması mümkündür.

1.6.6 Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adları

Coğrafi işaretler büyük bir itibara sahip olabilir ve dolayısıyla değerli ticari varlıklar olabilir. İşte bu nedenle, genellikle suistimale, taklitçiliğe veya tahrifata maruz kalırlar ve korunmaları istenir.

Coğrafi işaretler, menşe adlarına ve mahreç işaretlerine ayrılan, sınai mülkiyetin konuları olarak tanımlanmaktadır.

- Menşe adı, bir ürün veya hizmetin bir ülke, bir bölge veya belli bir yerden geldiğini göstermek için kullanılan herhangi bir ifade veya işaret anlamına gelir.
- Mahreç işaret, bir ürünün oradan geldiğini ve doğal ve insani etmenler veya hem doğal hem insani etmenler dâhil olmak üzere, belirleyici niteliklerinin münhasıran ve esasen o

⁷⁹ AUSTIN, Graeme W., **a.g.m.**, s. 393.

coğrafi ortamdan kaynaklandığını belirlemeye yarayan, bir ülke, bölge veya belli bir yerin coğrafi işaretidir.

Menşee adları ve mahreç işaretleri arasındaki fark, bir mahreç işaretlerinin kullanılması için ürün ve üretim alanı arasında bir nitelik bağı gerekmesidir. Bu nitel bağlantı ürünün, örneğin iklim, toprak veya geleneksel üretim yöntemleri gibi, coğrafi menşeeine münhasıran veya esasen atfedilebilecek belli özelliklerinden oluşur. Öte yandan, belirli bir üründe bir kaynak işaretinin kullanılması yalnızca bu ürünün kaynak göstergesinde belirtilen yerden gelmesi koşuluna tabidir.⁸⁰

“Coğrafi işaret” terimi, belli bir ürünün belli coğrafi menşeeini belirten adlar ve sembollerin korumasına konu olduğunu ifade eder. Bu bağlamda, belli bir ürünün niteliklerinin coğrafi menşeeinden mi kaynaklandığı (mahreç işaret gibi) yoksa sadece bir ürünün menşee yerini mi belirttiği (menşee adı gibi) dikkate alınmaksızın, terim bu ad ve sembollerin tüm mevcut koruma yöntemlerini kapsamaktadır. Bu tanım, coğrafi işaretler sadece bir şehir, bölge veya ülke ismi gibi isimlerden (“dolaysız coğrafi işaretler”) meydana gelmediği ama semboller içerebildiği için sembolleri de kapsamaktadır. Bu semboller malların menşeeini, menşee yerini tam anlamıyla adlandırmadan belirtebilir.

Coğrafi işaretler, ticarete kullanılan özel türde bir ayırt edici işaret olarak, dolayısıyla ayrı bir fikri mülkiyet kategorisi olarak düşünüldüğünde, bunları markalardan ayırt etmek önemlidir: Bir marka, piyasadaki belli ürün veya hizmetleri sunan girişimi belirtirken coğrafi bir işaret, kullanıldığı türde ürünleri üreten bir veya birden çok girişimin bulunduğu coğrafi bir alanı belirtir. Dolayısıyla coğrafi bir işaretin “sahibi” yoktur ve bir kişi veya işletme, diğer kişi veya girişimleri coğrafi bir işareti kullanmaktan men edemez ama coğrafi işaretin ifade ettiği alanda bulunan her bir işletme, söz konusu işareti, söz konusu alandan gelen ama muhtemelen belli başlı kalite gerekliliklerine tabi olan ürünler için kullanma hakkına sahiptir.⁸¹

Coğrafi işaretlerinin kullanımının korunması, yetkisiz kişilerin ya belirtilen coğrafi yerden gelmeyen ya da belirlenen kalite standartlarına uymayan ürünler için coğrafi işaretleri kullanmasını engelleme hakkı anlamına gelmektedir. Koruma hususuna ilişkin ikinci nokta, coğrafi işaretlerin cazip genel ifadelerle karşı korunması sorunudur: Bu durumda bu işaretler tüm

⁸⁰ GANGJEE, Dev, **Relocating the Law of Geographical Indications**, Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 24.

⁸¹ PARRY, Bronwyn, “Geographical Indications: not all ‘champagne and roses’”, **Trade Marks and Brands: An Interdisciplinary Critique**, ed. Lionel BENTLY, Jennifer DAVIS, ve Jane C. GINSBURG, Cambridge University Press, New York, 2008, s. 367.

ayırt ediciliğini yitirerek korumalarını kaybeder. Coğrafi bir işaretin genel bir terim olup olmadığı ve korumadan mahrum bırakılıp bırakılmayacağı sorusuna ulusal hukuk karar verir.

Son olarak, geleneksel ürün adları kullanılarak üretilen ve geleneksel bir bileşimle ya da bir üretim yöntemi ya da geleneksel bir üretim/işleme yöntemine karşılık gelen bir işlemeyle karakterize ürünler için ayrı bir tescil söz konusudur.⁸²

1.6.7 Entegre Devre Topografyası

Fikri mülkiyet korumasındaki diğer bir alan, entegre devre topografyasıdır. Entegre devre topografyası, insan aklının eserleridir. Bunlar genellikle hem çok kalifiyeli uzmanların zamanının hem de ekonomik açıdan büyük bir yatırımın sonuçlarıdır. Mevcut entegre devre topografyasının boyutlarını küçülterek işlevlerini artıran yeni düzen tasarımlarına yönelik süregelen bir ihtiyaç söz konusudur.

Entegre devre topografyası, en azından biri aktif olan unsurların ve ara bağlantıların bazılarının veya tümünün bir materyal parçası içinde ve/veya üstünde entegre olarak oluşturulmuş ve elektronik bir işlevi yerine getirmesi amaçlanan, nihai biçiminde veya ara biçimindeki bir ürün anlamına gelmektedir.⁸³

Düzen tasarımı (topografya), entegre bir devrenin en azından biri aktif olan unsurlarının ve ara bağlantılarının bazılarının veya tümünün, nasıl ifade edilirse edilsin, üç boyutlu tertibi ya da imalat amaçlı entegre devre için hazırlanmış üç boyutlu bir tertip anlamına gelmektedir.

Entegre devre topografyası, yaratıcılarının kendi fikri gayretinin sonucu olmaları ve oluşturdukları sırada düzen tasarımı yaratıcıları ve entegre devre topografyasının üreticileri arasında yaygın olmamaları bakımından özgündür.⁸⁴

Şu eylemler, hak sahibinin izni olmadan gerçekleştirildikleri takdirde yasa dışı olarak kabul edilir: Entegre devre topografyasının çoğaltılması, entegre devre topografyasının veya dâhil edildiği entegre devre topografyasının ithalatı, satışı veya ticari amaçlarla diğer türlü dağıtımı.

Bununla birlikte belli eylemler özel amaçlarla veya salt değerlendirme, analiz, araştırma veya öğretim amacıyla serbest olarak gerçekleştirilebilir.

⁸² Türk Patent ve Marka Kurumu, **Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adları**, Ankara, 2017, s. 4.

⁸³ Türk Patent Enstitüsü, **Entegre Devre Topografyaları**, Ankara, 2012, s. 3.

⁸⁴ WIPO, WIPO Handbook..., **a.g.e.**, s. 119.

Bu bağlamda, “ters mühendislik” kavramından söz etmek gerekir. Entegre devre topografyasının sektörü bağlamında ters mühendislik, mevcut bir entegre devre topografyasının üzerine geliştirme yapılması için kullanılmasıdır. Sonuçta geliştirilmiş bir topografyası, kamunun genel çıkarına bir teknolojik gelişme ortaya çıktığı takdirde, mevcut bir topografyasının kopyalamasını içerse bile, ters mühendisliğe izin verilmesinde sakıncalı görülmez.

Entegre devre topografyasının korunması, ticari istifadelerine veya tescil başvurularına ya da tescillerine bağlıdır. Koruma süresi, başvuru tarihinden veya dünyadaki ilk ticari istifa tarihinden itibaren en az 10 yıldır.

1.6.8 Yeni Bitki Çeşidi

Fikri mülkiyet hakları, belli fikri gayret ve marifet ürünleri için bir devlet makamının tanıdığı haklar olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte, yeni bitki çeşidinde uygulanan fikri gayret ve marifet mülkiyet haklarıyla her zaman korunmamıştır. Bitkilerin ve bitki çeşitlerinin üretimine yönelik biyolojik süreçlerin korunması, bitkilerin üretimine yönelik mikroorganizmaların, biyolojik olmayan ve mikrobiyolojik süreçler için ülkelerin fikri mülkiyet koruması sağlamasını gerektirmektedir.⁸⁵

Fikri mülkiyet hakları, yeni bitki çeşidi sürecinde uygulanan bilgi birikimini korur. Bu korumanın sebebi, bilgi birikiminin rakipsizlik özelliğinde yatar. Bilgi açıklandığında, herkesin ondan faydalanma ihtimali ortaya çıkar. Bir bireyce kullanılması, başkalarının bunu kullanma ihtimalini etkilemez. Diğer yenilikçiler, esas yeniliğin üstüne koyarak daha ucuz, rekabetçi ürünler yaratabilir. Bu durumda, esas yenilikçi yatırılan kaynakları elde edemeyebilir ve tahmin edildiği üzere yenilik caydırılmış olur. Esas yeniliğin Ar-Ge maliyetlerine yönelik finansal destek, devlet müdahalesiyle veya sınırlı yıllarla tekel gücünü tanıyan fikri mülkiyet haklarıyla garanti edilebilir. Hem kamu hem özel sektör yeni bitki çeşitliliği üretiminde yer almaktadır ama kamunun katılımı, genellikle özel sektör tarafından ve temel araştırmayla yetiştirilmeyen mahsuller için önemlidir. Bu bağlamda ıslahçının hakları, gerekli bir koruma biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu koruma fikri mülkiyete özgü klasik bir değiş-tokuş üzerine kuruludur.

⁸⁵ PRIFTI, Viola, a.g.e., s. 23.

Değiş-tokuş, bilginin açıklanmasından kaynaklanan fayda karşılığında fikri mülkiyet haklarının tekel gücünün yol açtığı toplumsal kayıpları içerir.⁸⁶

1.6.9 Biyoteknolojik Buluşlar

Biyoteknoloji genellikle “bilim ve teknolojinin, canlı veya cansız materyallerin bilgi, mal ve hizmetlerin üretimine yönelik değiştirilmesi amacıyla canlı organizmalara ve parçalarına, ürünlerine ve modellerine uygulanması” olarak tanımlanmaktadır. Biyoteknoloji, teknolojinin hızla geliştiği ama yatırımların yavaş getiri sağlayabildiği bir alandır. Bu nedenle kamu araştırma kuruluşları ve işletmelerin, ürettikleri yeniliği fikri mülkiyet haklarıyla korumaları önemlidir. Bu durum, sahiplerine belli bir süreliğine tekel hakları tanıyarak Ar-Ge’ye yatırımın getirisi için bir temel teşkil eder.⁸⁷

Diğer biçimler uygulanabilir olsa ve pratikte kullanılsa da biyoteknoloji sektöründe en alakalı fikri mülkiyet biçimi patentlerdir. Biyoteknoloji patenti, işleyişi, yapılışı ve hatta kullanılışı dâhil olmak üzere teknik yeniliği korumak için kullanılır. Başkalarının bir buluşu onun izni olmadan, belli bir süreliğine, tanımlanmış bir bölgede yapmasını, kullanmasını, satmasını, satışa sunmasını veya ithal etmesini önlemeye yönelik olarak sahibine münhasır hak tanır. Biyoteknolojik buluşların patentle korunmasının arkasındaki gerekçe, patentlerin mucide yeni bir biyoteknoloji ürününün geliştirme masraflarını karşılama imkanı vermesi ve ayrıca patentlerin yeni teknolojinin toplumun yararına ifşasını gerektirmesiyle ilgilidir. Yeni teknolojinin kamusal alana sunulması, rakip şirketlerin daha fazla yenilik ve geliştirme yapmasına ilham verir, bilimsel yayımlar yeni keşif çabalarını ve yeni sorgulama hatlarını ortaya çıkarır.

Biyoteknolojik buluşların patent alabilmek için diğer teknoloji alanlarındaki buluşlarla aynı kıstasları karşılması gerekir. Bir keşif değil, buluş olmalıdır ve ihraç listesinde bulunmamalı, yeni olmalı, bir buluş basamağı içermeli ve endüstriyel uygulaması olmalıdır.

Biyoteknolojik buluşlar, biyolojik materyalden meydana gelen veya onu içeren bir ürünle ya da biyolojik materyalin üretilmesi, işlenmesi veya kullanılmasında uygulanan bir süreçle ilgili

⁸⁶ TÜYSÜZ, Mustafa, **Fikri Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Yeni Bitki Çeşitleri Üzerindeki İslahçı Hakkı**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2007, s. 74.

⁸⁷ SINGH, Kshitij Kumar, **Biotechnology and Intellectual Property Rights: Legal and Social Implications**, New Delhi: Springer, 2015, s. 10.

buluşlar olarak tanımlanmaktadır. Biyolojik materyal, genetik bilgi içeren ve biyolojik bir sistem kendini çoğaltabilen ya da çoğaltılabilen herhangi bir materyaldir. Bu tanım canlı organizmaları ve DNA'yı da kapsamaktadır. Biyolojik buluşlar ayrıca şunlarla ilgiliyse patent alabilir: (a) doğal ortamından izole edilmiş veya doğada daha önce meydana gelse bile teknik bir süreçle üretilmiş biyolojik materyal, (b) buluşun teknik uygulanabilirliği belli bir bitki veya hayvan çeşidiyle sınırlı değilse, bitkiler veya hayvanlar, (c) mikrobiyolojik bir süreç veya başka bir teknik süreç ya da böyle bir süreçle elde edilmiş, bitki veya hayvan çeşidi dışındaki bir ürün.⁸⁸

Biyoteknoloji alanında patent alabilen ve alamayan unsurlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Patent alabilenler: Genler ve nükleik asit molekülleri, proteinler, enzimler, antikorlar, virüs ve virüs dizileri, hücreler, mikroorganizmalar, transgenik bitkiler, transgenik hayvanlar.
- Patent alamayanlar: Bilinen bir işlevi olmayan diziler, önemli tıbbi yararları olmaksızın acı çeken, genetiği değiştirilmiş hayvanlar, bu tür bitki çeşitleri, hayvan çeşitleri, insan embriyoları, insan embriyolarının kullanımı ve imhasını gerektiren süreçler, insan üreme hücrelerinin (sperm, oositler), insan-hayvan kimeraları.⁸⁹

1.6.10 Ticaret Ünvanı ve İşletme Adı

Ticari ünvan, ticari aktiviteler yapan kişilerin firmaları ile yaptıkları işlemlerde kullandıkları resmi isimdir. Firmanın aktiviteleriyle ilgili tüm belgeler ve evraklar bu isim altında imzalanıp onaylanır. Ticari ünvan sadece ticari firmalar tarafından kullanılabilir ve esnaf tarafından kullanılmaz. Ünvan kullanılmasının amacı, ticari firma sahiplerinin birbirinden ayırt edilebilmesini sağlamaktır. İşletme adı ise, işletmenin sahibini değil işletmeyi tanımlar ve benzer tanıma sahip işletmelerden ayırır. İşletme adı hem ticari hem de ensaf işletmeleri tarafından kullanılabilir.⁹⁰

Bu konudaki uygulamalar Türk Ticaret Kanunu'nda bulunur. Tescil edilmemiş olan işletme adları ve ticari ünvanlar, belirli koşullara uyuyorlarsa, haksız rekabet konusundaki düzenlemeler kapsamında korunurlar.

⁸⁸ STORZ, Ulrich, vd, **Biopatent Law: European vs. US Patent Law**, Heidelberg: Springer, 2014, s. 9-10.

⁸⁹ European IPR Helpdesk, **Fact Sheet: Intellectual property in Biotechnology**, Luxembourg, 2014, s. 7-8.

⁹⁰ SULUK, ORHAN, Uygulamalı..., **a.g.e.**, 23.

Türk Ticaret Kanunu'na göre ticaret ünvanının, ticari işletme açıldıktan sonra 15 gün içinde merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret sicili tarafından tescil edilmelidir. İşletme ve sahibinin türüne göre çeşitli kurallara uyularak ticari ünvan oluşturulur. Mevcut bir şirketle ilişkisi olmayan ve tek başına çalışan gerçek kişilerin ünvanı, tam isim ve soyismi kullanılarak oluşturulur. İsim ve soyisme ek de yapılabilir, ancak mevcut bir şirketin olduğu yapılacak ekler ima edilemez. Bir ticari işletme şirket haline gelmişse de, türüne göre farklı ünvanlar alabilmektedir. Anonim ya da limited şirketi olması ve aktivite alanı, ünvan belirlenirken kullanılan ifadelerin ve kelimelerin seçilmesinde gözetilen şartlardır. Aynı alanda aktif olan birçok şirket olduğundan, ticari ünvanlarda genelde ayırt edici ekler zorunlu olarak kullanılmaktadır. İşletme sahibinin kimliği, işletmenin büyüklüğü, önem seviyesi ya da finansal durumu hakkında yanlış bilgi yansıtmamak, gerçeğe ve kanunlara aykırı durum yaratmamak için şirketin ticari ünvanında her türlü ek kullanılabilir.⁹¹

İşletme adı, işletme merkezinin olduğu bölgedeki ticaret sicil memurluğu tarafından tescillenir. İşletme adının oluşturulması için herhangi bir kural yoktur. Gerçeğe ve kamu düzenine ters bir durum yaratmadığı sürece, her türlü işletme adı kullanılabilir. Ayrıca aynı sicil memurluğunda tescillenmiş diğer adlardan ayırt edici ekler de kullanılmak zorundadır.

Ticari ünvanlar sayesinde işletme sahipleri arasında ayırım oluşturulurken, işletme adı sadece işletmeleri birbirinden ayırmaya yarar ve esnaflar da işletme isimleri kullanabilir.

Kişiler ticari ünvanlarını ve işletme adlarını marka olarak da tescil ettirebilir. Eğer böyle bir işlem yapılacaksa, ticari ünvan ve işletme adı ticaret siciline kaydedildikten sonra, marka olarak TÜRKPATENT markalar siciline de kaydedilmelidir.

İşletme adı ve ticari ünvan tescilliyse, üzerinde sahibinin tekeli vardır. İşletme sahibi ve ticari işletmenin aktiviteleri ünvanın korunabilmesi açısından önemlidir. Gerçek kişi olan işletme sahipleri isimlerinde, aynı sicil dairesinde kendisinden önce tescillenmiş ünvanlardan ayırt edecek şekilde ekler kullanmalıdır. Aynı isme sahip olan ticaret ünvanı başka bir dairede tescillendiyse, sahibinin haksız rekabet konusundaki hakları geçerliliğini korur. Gerçek kişilerin ticaret ünvanları tescillenmezse, ticaret sicili tarafından korunamaz. Tüzel kişi işletme sahiplerinin ünvanları da ülke genelinde korunmaktadır.

Ticari ünvan ve işletme adı tescilli olduğu halde başkası tarafından haksız olarak kullanılıyorsa, ünvan ya da işletme sahibi hakkını aşağıdaki hukuki yollarla arayabilir:

⁹¹ SULUK, ORHAN, Uygulamalı..., a.g.e., 23.

- Adın ya da ünvanın yasa dışı şekilde ikinci kez kullanılmasını önlemek
- Ünvan veya ad haksız olarak kullanan kişi de aynı adı tescillettiyse ikinci tescili kayıttan kaldırmak
- Haksız kullanım yapan kişiye ayırt edici ek kullanma zorunluluğu getirilmesi
- Haksız kullanım herhangi bir kayıp ya da zarara neden olduysa tazminat talep etme hakkının tanınması

1.6.11 Alan Adı

Geçen yüzyıldaki büyük devrim, bilgisayar teknolojisinin icadı ve ilerlemesi sayesinde yaşanmıştır. Bilgisayar ve internetin daha hızlı gelişmesi, geçen yüzyıldaki hemen her alanda ani bir değişikliğe yol açmaktadır. Yasalar da durumdaki bu değişime göre değiştirilmelidir çünkü teknolojik gelişmeler ulusal ve uluslararası hukukta büyük değişikliklere yol açmaktadır ve fikri mülkiyet de bilgisayar ve internetteki gelişmeler sebebiyle büyük değişikliklere uğramıştır. Dijital ve bilgi teknolojilerinin 20. yüzyılın son yıllarına doğru, yeni çağ iletişimlerinin tanımlayıcı paradigmaları olarak ortaya çıkması, fikri mülkiyet hakları yönetiminde, alan adları gibi yepyeni zorluklar meydana getirmiştir.⁹²

Basit bir ifadeyle alan adları, internete bağlı bir sistemi diğer milyonlarca sistemden ayırır ve kullanıcının bir internet sitesine erişmesini, dosya alıp göndermesini ve paylaşmasını sağlar. Alan adı sisteminin a) alan adları ve b) internet protokolleri (IP) olmak üzere iki bileşeni vardır.

Bir işletmenin internet sitesi, belli bir şirketin adını taşıyan internet sitesinin, aynı şirketin sitesi olduğu izlenimini yaratır. Bir internet sitesi veya bir evrensel kaynak bulucu (URL) 3 bölümden oluşur:

- herkesin paylaştığı dünya çapında ağ (www.),
- internet adresinin orta kısmı olan ikincil alan ve
- son olarak üst düzey alan.

Üst düzey alanlar genel üst düzey alanlar ve ülke kodu üst düzey alanlar olmak üzere ikiye ayrılır.

⁹² SHARMA, Vakul, **Information Technology Law and Practice**, New Delhi: Universal Law Publishing, 2005, s. 9.

Alan adı sistemi bir kamu kuruluşu tarafından düzenlenir ve dünya çapında mevcudiyetle sonuçlanacak, dünyada her yerden ulaşılabilen tescilleri beraberinde getirir. Ulusal kanunlarınca yönetilir. Alan adı genelde bir marka değildir ama markayla alakalıdır. İnternetin büyümesiyle birlikte, alan adları giderek ticari markalarla çatışır hâle gelmiştir. Günümüzde alan adı çevrim içi bir marka, kaynak belirteci görevi görmekte ve şerefîyenin niteliği ve havuzlarını belirtmektedir ve markalar gibi mülkiyet haklarıyla karıştırılmamalıdır.

1.6.12 Ticari sırlar ve know-how

Ticari sırlar ve know-how, geçerli ve çoğunlukla değerli fikri mülkiyet biçimleridir. Ticari sırların ve know-how'ın özü, gizli tutulan ve ancak eksiksiz, hukuken bağlayıcı güven durumunda ifşa edilen bilgilerdir. Bu durum, ticari sırları ve know-how'ı bilginin kamuya ifşasını gerektiren diğer fikri mülkiyet hakkı biçimlerinin (patentler, tescilli tasarımlar, telif hakkı, ticari markalar) zıddı yapar.⁹³

Ticari sırlar, bir işletmeye rekabet avantajı sağlayan gizli ticari bilgilerden oluşur. Bunun yanı sıra aşağıdaki kıstaslar yerine getirilmelidir:

- Bilgi bilinmeyen türde bir iş, ticari veya ekonomik değere sahip olmalıdır. Bilginin ticari sır olarak kabul görmesi için bağımsız ekonomik değere sahip olma gerekliliği göz ardı edilmeye meyilli olduğundan, önce bunu ele almak yerinde olacaktır.
- Ticari bir sırdaki bilgi, genel olarak bilinir olamaz veya kolayca keşfedilemez. Daha da önemlisi (elde edilmesi çok zor olabildiği için) ticari bir sır, sır olarak kaldığı sürece ticari sır olabilir.
- Bilginin gizliliğini korumaya yönelik makul çabalar gösterilmelidir. Ayrıca ticari bir sırrın sahibi, bir mahkemede, bilgiyi gizli ve güvende tutmak için atılan adımların kabul edilir bir standartta makul ve sağlam olduğunu gösterebilmelidir.⁹⁴

En genel tanıma göre know-how, istenen bir sonucu elde etmek için bir yeteneği açığa vuran, o alandaki diğer uzmanlar için “bariz” olmayan, ilgili alanın ne içinde ne dışında (kamusal alan) bilinen bir uzmanlık becerileri ve bilgileri bütünüdür. Daha katı hukuki tanımlara göre

⁹³ QUINTO, David W., SINGER, Stuart H., **Trade Secrets: Law and Practice**, Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 3.

⁹⁴ European Commission, **Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market**, Brussels, 2013, s. 19.

know-how esasen bir üretim etmenidir. Olasılıkla malların ve materyallerin imalatında veya işlenmesinde yardımcı olan endüstriyel bilgi veya tekniktir. Ticari sırlarda olduğu gibi know-how bir fikri mülkiyet olup olmadığı, ne kadar gizli tutulabilmiş olduğuyula sınıanır. Artık sır olmadığı anda know-how da olmaz.⁹⁵

Ticari sırlar ve know-how tescillenebilir fikri mülkiyet haklar olmadığından, gizli bilginin patentlere kıyasla korunmasında daha az maliyetler ortaya çıkar. Dezavantajı, ortada tescil olmadığı ve dolayısıyla yasal koruma olmadığı için bir ticari sırrın veya know-how'ın var olduğunu kanıtlamak için çok pahalı bir mahkeme süreci gerektirebilmesidir.

Erişimi kontrol etmenin en yaygın yolları, yasal olarak bağlayıcı sözleşmeler ve ifşa etmeme anlaşmalıdır. Sözleşmeler, yardımcı olmak ve yasaklamak üzere imzalanır. Bunlar korunacak bilgileri, bilgiyi kullanmaya hakkı olanları, imza taraflarına hangi yasal yükümlülüklerin, hangi amaçlarla ve hangi şartlarda verildiğini ayrıntılı biçimde belirtir. İfşa etmeme anlaşmaları gizlilik anlaşmaları ya da gizliliğin ifşası anlaşmaları olarak da bilinir. İfşa etmeme anlaşmaları normalde tedarikçi, danışman, tasarımcı, yüklenici, bileşen üreticisi ve en önemlisi hususi teknolojinin potansiyel ruhsat sahipleri gibi üçüncü taraflarla kullanılır. Bireysel ifşa etmeme anlaşmalarının üslubu belli dereceye kadar farklılaşabilir ama herkes için aynı derecede özenli olmalıdır. Şirket makul olarak bir taraftan ifşa etmeme anlaşması imzalamasını talep etmeyebilir ama benzer koşullarda başka bir taraftan bu talepte bulunabilir.⁹⁶

Hangi fikri mülkiyet hakkının/haklarının kullanılacağı konusunda kesin kararlar vermek genelde zordur. Fikri mülkiyet haklarının bir bileşimi genelde en geniş korumayı sunar, dolayısıyla teknolojinin hem bir patent hem de ticari sırlar veya know-how ile korunması yaygın bir durumdur. Özellikle gelişmiş teknolojinin devri genelde patentler ve know-how'ın bir bileşimiyle korunur. Know-how'ın iyi kullanım alanlarından biri, yeni veya iyileştirilmiş bir sürecin korunmasıdır. Normal varsayıma göre şirket bir teknolojiyi patentliyorsa, şirketin kullandığı süreç patentte açıklanmış veya ima edilmiş olmalıdır. Farklı biçimlerde fikri mülkiyet hakkının bulunmasının bir nedeni vardır. Bunların her birinin kendi güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır. Ama korunması gereken fikri mülkiyete uygun, stratejik bir bileşimde, bir fikri mülkiyet portföyünün tümü, parçalarının toplamından daha güçlü olacaktır.

⁹⁵ WIPO, WIPO Handbook..., a.g.e., s. 174.

⁹⁶ QUINTO, SINGER, a.g.e., s. 250-254.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE FİKRİ MÜLKİYET SİSTEMİ

Fikri mülkiyet sistemi, kıta Avrupa hukukuna dayanan Türk hukuk sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. İyi işleyen bir fikri mülkiyet sistemi, yasal ve ekonomik düzeyde, birden fazla kısıtlama ve hedef arasında seyretmeli ve birden fazla aktör arasında uzlaşma yaratmalıdır. Ulusal fikri mülkiyet sisteminin katkısının en üst düzeye çıkarılması, yeni çağın karşı karşıya olduğu zorlukları göz önünde bulunduracak politikaları gerektirmektedir. Söz konusu zorluklara çözüm bulunmaması halinde, bu zorluklar fikri mülkiyet sisteminin olumlu etkilerini azaltabilir hatta yok bile edebilir. Bu zorlukların niteliği özel analizler gerektirmektedir.

Türkiye, fikri mülkiyet haklarını güvence altına alma konusunda geçmişe sahip bir ülkedir. Söz konusu hakların korunmasının kökenleri, Osmanlı İmparatorluğuna dayanmaktadır. Telif hakları alanında yapılan ilk düzenlemelerden bazıları şu şekilde sıralanabilir: Encümen-i Daniş Nizamnamesi (1850), Telif Nizamnamesi (1857), Telif ve Tercüme Nizamnamesi (1870) ve Hakk-ı Telif Kanunu (1910). Osmanlı Devleti’ni, dünyanın sınai mülkiyet konusunda lider ülkelerden biri statüsüne taşıyan uygulamalar ise, Alamet-i Farika Nizamnamesi (1871) ve İhtira Beratı Kanunu’dur (1879).⁹⁷

Osmanlı Devleti’nin fikri mülkiyet mevzuatını ilk oluşturan ülkelerden biri olduğu ve bu alandaki haklara önem verdiği, ülkenin bu konudaki geçmişine bakıldığında görülebilmektedir. Türkiye, cumhuriyetin ilanından sonra bu alandaki hakların korunması için dünyadaki gelişmeleri takip ederek gerekli düzenlemeleri yapmıştır. 1925 yılında “Sınai Mülkiyetin Korunması için Uluslararası Bir Birlik Oluşturulması Hakkındaki Paris Sözleşmesi”ni, 1952 yılında “Edebiyat Ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi”ni, 1976 yılında ise “Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Kuruluş Anlaşması”ni imzalamıştır. 1955 yılında Milletlerarası Patent Enstitüsü’ne (daha sonra Avrupa Patent Ofisine dönüşmüştür) üye olan

⁹⁷ SULUK, Cahit, “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenikler”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. 4, S. 1, Ankara, 2018, s. 92.

Türkiye’de, 1952 yılında 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu” çıkarılmış, 1965 yılında 551 sayılı “Marka Kanunu” çıkarılmıştır.⁹⁸

Türk Patent Enstitüsü kendisine ait bir bütçeyle, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’na bağlı olarak 24 Haziran 1994’te, 544 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’ye istinaden kurulmuştur. Bu kararnamenin dönemin şartlarına uyarlanabilmesi ve yasalaşması için, 19 Kasım 2003’te “5000 Sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun” yürürlüğe koyulmuştur. 1995’te Türkiye’nin patent, marka, endüstriyel tasarım ve coğrafi işaretler konularında, “Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Kuruluş Anlaşması” ve ona ek olarak TRIPS Antlaşması sonucu oluşan sorumluluklarına istinaden kararnameler yürürlüğe alınmıştır.

Sınai mülkiyet hakları, 10 Ocak 2017 yılından önce Kanun Hükmünde Kararnameler kapsamında olup, bu tarihte 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nun çıkarılmasıyla modern bir kanuni kapsama alınmıştır. Ayrıca bu dönemde Türk Patent Enstitüsü’nün adı Türk Patent ve Marka Kurumu olarak değiştirilmiştir.

Türk fikri mülkiyet sistemleri, fikri mülkiyet haklarının tasarımı, uygulaması ve icra edilmesinde yer alan kurumlar, kurallar ve organlar kümesi olarak tanımlanabilir. Fikri mülkiyet sisteminin kritik boyutlarını tanımlamak özellikle önemlidir. Fikri mülkiyet için belirlenen yasal hükümler; fikri mülkiyet sisteminin işlemleri ve usulleri; fikri mülkiyet hakları uygulanma şartları; ülkenin kararlaştırmış olduğu fikri mülkiyete ilişkin uluslararası anlaşmalar; ve hem kamu yönetimi hem de kullanıcı tarafında fikri mülkiyet becerileri ve eğitimi fikri mülkiyet sistemleri örgütlenmesinin kilit konularındandır. Söz konusu hususlar, fikri mülkiyet haklarının gerçekten teminat altına alınıp alınmadığını belirleyen fikri mülkiyet sisteminin yasal kalitesi için oldukça önemlidir.

Türkiye'nin fikri mülkiyet sisteminin analiz edilmesi, yasama çerçevesinin incelenmesini, kurumsal altyapıyı, adli koruma ve sistemdeki diğer aktörlerin (meslek birlikleri ve patent ve marka vekilleri) analizini kapsar.

⁹⁸ YALÇINER, Uğur, “Türk Patent Enstitüsü, Türkiye’deki Yeni Mevzuat Çalışmaları ve Uluslararası Anlaşmalara Katılım Konusundaki Gelişmeler”, **Sınai Mülkiyet Korunması ve Türkiye’deki Gelişmeler Hakkında Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) Sempozyumu 19-20 Haziran 1995**, Türk Patent Enstitüsü, Ankara, 1995, s. 10.

2.1 Türkiye Fikri Mülkiyet Sisteminin Yasal Altyapı

Uluslararası standartlara göre uygun, modern mevzuatın var olması, etkili bir fikri mülkiyet sisteminin mevcudiyeti ve işleyişi için temel ön koşuldur. Türkiye, yaratıcılık, inovasyon ve piyasa aktörleri arasındaki rekabet eşitliğini teşvik edecek ve bunlar için başlangıç noktası olacak mevzuatı temin etmeye ilişkin amacı gerçekleştirmek için geliştirilmiş önlemler almıştır.

Fikri mülkiyet haklarının korunmasıyla ilgili şu an yürürlükte olan mevzuatlar, aşağıda koruma alanlarına göre belirtilmiştir.

- 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu
- 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
- 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun
- 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun

2.1.1 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu, 22 Aralık 2016 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiş ve 10 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir. SMK, Patent ve Faydalı Modeller, Ticari Marka ve Hizmet Markaları, Endüstriyel Tasarım ve Coğrafi İşaretler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameyi yürürlükten kaldırmakta ve değiştirmektedir. SMK, TÜRKPATENT'in iç örgütlenmesine ve mesleğin organizasyonuna ilişkin hükümler içerdiği için, fikri mülkiyet alanının yasal, idari ve mesleki bileşenlerini etkileyecek biçimde Türkiye'deki fikri mülkiyet hakları alanını değiştirmesi beklenmektedir.

SMK aşağıdaki alanlarda geniş kapsamlı bir etki yapmıştır:

- sınai mülkiyet haklarının kurulması, kovuşturulması, idamesi ve icrası ile ilgili olarak yasal seviyede;
- TÜRKPATENT'in idari yapısı ve işlevi ile ilgili olarak idari seviyede;
- özellikle de disiplinler bakış açısıyla patent ve marka vekillerinin örgütlenmesi ve faaliyetlerine ilişkin yeni kurallar getirerek mesleki seviyede;
- kullanılmadığı gerekçesiyle marka tescillerinin iptali gibi TÜRKPATENT'in yargı yetkilerine ilişkin olarak yargı seviyesinde.

SMK'nın amacı, tasarımlar için AB mevzuatı (AB Topluluk Tasarımları Tüzüğü (6/2002) ve AB Topluluk Tasarım Direktifi (98/71/EC)) ile Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşmelere yönelik olarak Türkiye'nin sınai mülkiyet mevzuatının markalar için AB mevzuatıyla (AB Marka Tüzüğü (2015/2424/EU) ve AB Ticari Marka Direktifi (2015/2436)) daha fazla uyumlaştırılmasını sağlamaktır. SMK aynı zamanda tescil tarihine kadar geçen süreyi kısaltma, koruma ve geçerlilik araçları ve gerekliliklerine yönelik olarak yapısal değişikliklere neden olma ve muhalefet ya da dava işlemleri sırasında karşılaşılan/tecrübe edilen zorlukları ve eksiklikleri gidererek icra etkinliğini artırma amacıyla kovuşturma işlemlerini basitleştirmeyi ve hızlandırmayı amaçlamaktadır.⁹⁹ Sınai mülkiyet mevzuatı ile ilgili olarak, Kanun, yürürlükteki Kanun Hükmünde Kararnamenin hükümleri esas alınarak hazırlanmıştır. Buna göre, Türkiye'nin 1995'ten bu yana yürürlükte olan mülga hale gelmiş Kanun Hükmünde Kararnamelerden faydalandığı sınai mülkiyet haklarının tutarlı ve bütünleşik hali, değişikliklerle birlikte SMK'nın bünyesinde bulunmaktadır. Uyumun daha da artması amacıyla getirilen süreklilik ve değişiklikler, Türkiye'nin fikri mülkiyet mevzuatını ve kurumlarını/organlarını modernize etmeye ve uyarlamaya devam etme niyetinin işaretidir.

SMK beş bölüm, 193 madde ve altı geçici maddeden oluşmaktadır:

- Başlangıç Hükümleri;
- Birinci Kitap: Marka;
- İkinci Kitap: Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı;
- Üçüncü Kitap: Tasarım;
- Dördüncü Kitap: Patent ve Faydalı Model; ve
- Beşinci Kitap: Ortak ve Diğer Hükümler.

Bu Kanun şimdiye kadar 2018'de yalnızca bir değişiklik geçirmiş, bunun nedeni de Türkiye'deki politik sistemin değişimidir.

SMK tarafından getirilen değişikliklere göre, öncelikle kanunun adı "Sınai Mülkiyet Kanunu"dur ve SMK, adına uygun olarak "sınai mülkiyet" kavramını kullanmaktadır. 2. maddede "sınai mülkiyet hakkı", "marka, coğrafi işaret, tasarım, patent ve faydalı model" olarak tanımlanmaktadır.

Bugünün dünyasında ülkelerin sınai hakları koruma şekil ve seviyeleri, onların ne kadar gelişmiş ya da geride kalmış olduğunu göstermektedir. Sınai haklar sayesinde, hak sahipleri daha

⁹⁹ TEKİNALP, Ünal, ÇAMOĞLU, Ersin, **Sınai Mülkiyet Kanunu**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017, s. 6-8.

çok üretmeye teşvik edilmiş ve ödüllendirilmiş olur. Ayrıca hak sahiplerinin fikri çabalarının sonucu olan çalışmalardan fayda sağlamasına ve bu sırada iki tarafın da dengeli çıkar gözetebilmesini sağlar. Ayrıca bu alanda haklar korundukça canlı bir rekabet ortamı da oluşacağından, sosyal ve ekonomik gelişmeler ivme kazanır. Sınai haklar alanında yapılan düzenlemeler ve uygulamalarla önemli uluslararası anlaşmalara ve öncelikli olarak da Marka Kanunu Antlaşmasına uyum sağlamak amaçlanmıştır. Bu uygulamalara marka hakkı da dahildir. Bu uyum hedefiyle TRIPS Anlaşması bir kez daha değerlendirmeye alınmış, AB Marka Direktifi ve AB Marka Tüzüğü 2015 yılında değiştirildikten sonra bu doğrultuda yeni düzenlemeler de yapılmıştır.

Söz konusu kanun, markalarla ilgili yepyeni düzenlemeler sunmaktadır. Marka yasasında en önemli ve istenen değişikliklerden biri de “markaların birlikte varolma” ilkesinin getirilmesiyle yapılmıştır. Söz konusu değişiklik, daha önce tescili alınmış marka/marka başvurusuna ayırt edilemez şekilde benzer ya da özdeş olan markaların tescilini engellemiştir. Mevcut durumda TÜRKPATENT, bir marka başvurusunun ön incelemesini re’sen yapıp, mutlak ret hükümlerinden birinin kapsamına girmesi halinde başvuruyu reddetmektedir.

SMK, daha önceki marka sahibinden tescil başvurusuna yönelik olarak noter onaylı yazının TÜRKPATENT'e ibraz edilmesi halinde TÜRKPATENT'in re'sen ret yetkisini ortadan kaldırmaktadır. 5. maddeye göre, önceki marka sahibinin noter onaylı belgenin TÜRKPATENT'e sunulması halinde, TÜRKPATENT marka başvurusunu re'sen reddedemez. TÜRKPATENT'in re'sen ret yetkisini tamamen kaldırmaya da markaların birlikte varolma ihtimali hoş karşılanan bir değişikliktir.¹⁰⁰

SMK'nın 19. maddesine göre, itiraz edilen markaya yönelik başvuru sahibinin talebi üzerine ve itiraz edilen markanın, itiraz başvuru tarihinden önce en az beş yıldır Türkiye'de tescilli olması kaydıyla, itiraz işlemleri sırasında TÜRKPATENT, itiraz sahibinden, markasını, itiraz edilen başvurunun başvuru tarihinden önce beş yıldır Türkiye'de ciddi olarak kullandığını ya da kullanmamaya dair haklı sebepleri olduğuna ilişkin delil sunmasını talep eder. İtiraz sahibi tarafından bu hususların ispatlanamaması durumunda itiraz reddedilir; İtiraz gerekçesi markanın, tescil kapsamındaki mal veya hizmetlerin sadece bir kısmı için kullanıldığının ispatlanması hâlinde TÜRKPATENT itirazı, sadece kullanımı ispatlanan mal veya hizmetler esas alınarak

¹⁰⁰ SULUK, Cahit, “Basics of the new Turkish Industrial Property Law”, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, C. 13, S. 6, (2018), s. 494.

inceler. Bu nedenle, itiraz edilen markanın Türkiye'deki ciddi kullanımını ispatlanamazsa, TÜRKPATENT itirazı artık reddedebilir. Bu durum aynı zamanda hükümsüzlük ve marka ihlali davalarında savunma olarak da kullanılabilir.¹⁰¹

Ek olarak, 26. maddeye göre TÜRKPATENT, tescil tarihini takiben beş yıl içerisinde, tescilli mal ya da hizmetlerin haklı gerekçelerle kullanıma konulmaması ya da beş yıl boyunca kullanımının kesintisiz bir şekilde askıya alınması halinde markayı iptal edebilir. Ancak, bu hükmün yürürlüğe girme tarihi yedi yıl ertelenmiştir ve o vakte kadar kullanılmaması nedeniyle bir markayı iptal etme hakkı yetkili fikri mülkiyet mahkemelerine aittir.

Ayrıca, SMK'nın 25. maddesi son olarak, “marka sahibi, sonraki tarihli bir markanın kullanıldığını bildiği veya bilmesi gerektiği hâlde bu duruma birbirini izleyen beş yıl boyunca sessiz kalmışsa, sonraki tarihli marka tescili kötü niyetli olmadıkça, markasını hükümsüzlük gerekçesi olarak ileri süremez” diye belirterek “sessiz kalarak hak kaybı”na yönelik özel bir hüküm koymuştur.

Bu nedenle, SMK, bu ilkeye yönelik olarak beş yıllık bir süreci uygulamaya koymuş ve kötü niyetli yapılan ticari marka başvurularını kapsam dışına çıkarmıştır. Bu maddeyle birlikte hükümsüzlük davası açmaya yönelik beş yıllık süreç başka bir hüküm kapsamında düzenlenmiştir.¹⁰²

SMK'nın 163. maddesi, Türk sınai mülkiyet mevzuatına “hızlı imha prosedürü” getirmektedir. Bu maddenin hükümlerine göre, elkonulan suça konu eşya zarar görmüş ya da değerini büyük ölçüde kaybetmiş veya nedenlerle emanet bürosunda muhafaza edilemeyecek olması hâlinde, hakim veya mahkemenin talimatı doğrultusunda söz konusu eşya, davanın esasına yönelik karar verilmeden önce bilirkişi incelemesinden sonra imha edilir. Bu ‘hızlı imha prosedürü’ olumlu bir değişikliktir.

Diğer bir yeni hüküm, marka olarak kaydedilebilecek işaretlerin bir tanımını içerir. Marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla denilerek 4. madde, tescil için yeni bir şart getirmiştir. Bu maddede, marka olabilecek işaretlerin tanımı “kişi adları dâhil sözcükler,

¹⁰¹ TEKİNALP, Ünal, “Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Öne Çıkan Yenilikleri”, **6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu 9-10 Mart 2017**, ed. ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2017, s. 25.

¹⁰² ÖZER, Fatma, **Sınai Mülkiyet Kanunu Neler Getirdi?**, Ankara: Seçkin, 2017, s. 41.

şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işaretten oluşabilir” olarak değiştirilmiştir.

Ek olarak, 5. maddeye göre tescilli coğrafi işaret içeren işaretler marka olarak tescil edilemez. Paris Sözleşmesi kapsamında tanınmış markaların korunması, itiraz ve hükümsüzlük nispi ret nedeni olarak öngörülmüştür. 6. maddeye göre, tanınmış markalara benzer veya onlarla aynı olan ticari marka başvuruları, benzer veya aynı mal ya da hizmetlere yönelik gerçek hak sahibinin itirazı üzerine TÜRK PATENT tarafından reddedilir. Bu durum aynı zamanda hükümsüzlüğe yönelik nispi ret nedeni olarak da kullanılabilir.¹⁰³

Son olarak SMK'nın 6. ve 25. maddelerinde kötü niyet itiraz ve hükümsüzlük için ayrı bir gerekçe olarak düzenlenmiştir. İtiraz süreci, 18. madde uyarınca üç aydan iki aya düşürüldü. 7. maddeye göre, marka sahibi, üçüncü kişiler tarafından dürüstçe ve ticari hayatın olağan akışı içinde, özellikle aksesuar, yedek parça veya eşdeğer parça ürünlerinde, malın ya da hizmetin kullanım amacının belirtilmesinin gerekli olduğu hâllerde markasının kullanılmasını engelleyemez.¹⁰⁴

Bir ürünün, özellikleri ve ününe istinaden, kökeninin olduğu ülke, bölge, yöre veya alanla özdeşleştiğini gösteren coğrafi işaretler de sınai haklar arasında yer alır. Bu alandaki uluslararası gelişmelere ayak uydurmak ve pratikte ortaya çıkan problemleri çözmek için düzenleme yapılması gerekmiştir. Gerekli düzenlemeler SMK'nın “Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı” isimli kitabında belirtilmiştir. Böylece, coğrafi işaretlere benzemesine rağmen, ürünün geleneksel niteliği ve üretim yöntemini ifade eden konular, “geleneksel ürün adları” olarak koruma altına alınmıştır.¹⁰⁵

SMK, coğrafi işaretleri ve geleneksel ürün adlarına yönelik koruma içermektedir. Türkiye'nin bu konuya yaklaşımı, coğrafi işaretlerin tescilsiz işaretlerden daha geniş bir koruma sağlayarak tescil edilmesini teşvik eder. SMK, geleneksel ürün adlarının korunmasını AB mevzuatına uygun olarak Türk hukukuna getirmiştir.

Söz konusu kanun, tarımsal ürünler, gıda maddeleri, metaller, el sanatları ve sınai ürünlere yönelik coğrafi işaretlerin ve geleneksel ürün adlarının korunmasına ilişkin kuralları

¹⁰³ KAYIHAN, Şaban, “Yargıtay Kararları Işığında Tanınmış Marka”, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.VII, S.1 –2, Haziran 2003, Erzincan, s. 426.

¹⁰⁴ KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru, “Sınai Mülkiyet Kanunu”, **Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, Y.18, C.19, Ankara, (2017), s. 19.

¹⁰⁵ YAŞAR, İbrahim, “Türk Sınai Mülkiyet Sistemindeki Temel Yenilikler ve Kurumsal Kapasite”, **6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu 9-10 Mart 2017**, ed. ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2017, s. 90.

ortaya koyar. Coğrafi işaretler, bir bölge, alan, yer veya menşe ülkesi ile tanımlanmış bir ürünü belirli bir ün, ayırım veya diğer özellikler açısından gösteren işaretlerdir. Coğrafi işaretler özelliklerine göre menşe adı veya mahreç işareti olarak tescil edilir.

Coğrafi işaret kavramı kapsamında Kanun iki terim sunmaktadır:

- Menşe adı: Belirlenmiş coğrafi sınırlara sahip, bölge, yöre ya da istisnai durumlarda ülkeden kaynaklanan, tüm veya asli özellikleri, üretimleri, işlenmeleri ve diğer tüm işlemleri söz konusu coğrafi alana münhasıran atfedilebilecek doğal veya insan etmenlerinden kaynaklanan ürünleri tanımlayan isimlere menşe adı denir.
- Mahreç işareti: Ürünün üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinden en az biri, sınırları belirlenmiş coğrafi alanda gerçekleşmek zorunda olan açık özelliği, ünü ya da diğer özelliklerinden kaynaklı olarak bu bölgeyle ilişkilendirilen, ve belirlenmiş coğrafi sınırlara sahip, bölge, yöre ya da istisnai durumlarda ülkeden kaynaklanan ürünleri tanımlayan isimlere mahreç işareti denir.

Ayrıca, tarımsal ürünler, gıda maddeleri, metaller, el sanatları ve endüstriyel ürünler arasındaki doğal ve insani unsurların birleşimi ile oluşan her türlü ürün, geleneksel ürün adlarının korunmasından yararlanabilir.

- Geleneksel ürün adları: Ürünün geleneksel karakteristiğini ve üretim yöntemini ifade eden, ilgili ürün pazarında en az otuz yıl boyunca kullanıldıkları ve bunlardan köken aldığı yerler olan, geleneksel bir üretim veya işleme yöntemi veya geleneksel bir bileşim ya da geleneksel hammaddelerden veya malzemelerden üretilen, mahreç işareti ya da menşe adı kapsamına girmeyen adlar.

Coğrafi işaretler ile geleneksel ürün adları arasındaki temel fark, coğrafi işaretlerin belirli bir coğrafi alanla bağlantısı olmasına rağmen, geleneksel ürün adlarının böyle bir bağlantısı yoktur.¹⁰⁶

Üretici grupları, kamu kurum ve kuruluşları ile ürünün veya coğrafi alanı ile ilgili kamu kurumu olarak kabul edilen meslek kuruluşları, ürünle ilgili kamu yararı için faaliyet gösteren dernek, vakıf ve kooperatifler veya ilgili üretici (ürünün yalnızca tek bir üretici tarafından üretildiğini göstermeleri kaydıyla), bir coğrafi işaret veya geleneksel ürün isminin tescili için başvuru yapma hakkına sahiptir.

¹⁰⁶ SULUK, Cahit, "6769 Sayılı..., a.g.m., s.103.

Uluslararası anlaşmalar hükümlerine hâle getirmeksizin, yabancı başvuru sahipleri ek belgelerle başvuruda bulunabilirler:

- Coğrafi işaret veya başvuru konusu geleneksel ürün adı, menşe ülkesi veya menşe ülkesinin üyesi olduğu uluslararası topluluk tarafından korunmaktadır.
- Kanunda belirtilen denetim koşulları menşei ülkede ifa edilir.
- Menşe ülkesi, coğrafi işaret veya Türkiye'den yapılacak geleneksel ürün adı uygulamaları için eşit koruma temin eder.

Coğrafi işaret veya yabancı menşeli geleneksel ürün adı için başvuru, Türkiye'de korunan bir coğrafi işaret veya geleneksel ürün adıyla aynı ise, bölgesel ve geleneksel kullanım ve tüketiciler tarafından benzer isimlerin karıştırılması riski göz önüne alınarak inceleme yapılır. Menşei ülkenin açıkça ve görünür şekilde etikette belirtilmesi kaydıyla söz konusu coğrafi işaret ve geleneksel ürün adlarının kullanıma izin verilir.

TÜRKPATENT, coğrafi işaret ve/veya geleneksel ürün adı uygulamalarını gözden geçirir. Gerekliğinde, TÜRKPATENT teknik bilgilerin değerlendirilmesinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının fikrini talep edebilir. İncelemeye uygun görülen başvurular TÜRKPATENT Bülteni'nde yayınlanır. Bültende yayınlanmasından sonraki üç ay içerisinde başvuruya karşı herhangi bir itirazda bulunulmamışsa, tescil ücretinin ödenmesi şartıyla ürün Bültene kaydedilir ve yayınlanır.

TÜRKPATENT, başvuru sahibine reddedilme kararı bildirildiğinde, başvuru sahibi kararın tebliğ tarihinden itibaren iki ay içerisinde TÜRKPATENT'e haklı ve yazılı bir itirazda bulunabilir. Tescil talebinin yürürlükteki mevzuata uymadığını iddia eden üçüncü şahıslar, tescil talebi, Bültende yayımlandıktan sonra üç ay içinde yazılı bir itirazda bulunabilirler. Başvuru sahibine üçüncü tarafların itirazı hakkında bilgi verilir ve görüşü istenir. Kurul, itirazları gözden geçirir. Kurul, itirazda belirtilen hususların değerlendirilmesi için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini isteyebilir. İtirazın gözden geçirilmesinin sonucu olarak başvurunun biçim veya formatının değişikliğe uğraması halinde, başvurunun nihai versiyonu, değiştirilen kısım ayrı bir şekilde belirtilerek Bülten'de yayımlanır. Bu yayına başka bir itiraz yapılamaz. İtiraz üzerine başvurunun reddedilmesi halinde ilgili karar Bültende yayımlanır.¹⁰⁷

¹⁰⁷ SULUK, Cahit, "Basics...", a.g.m., s. 501.

Başvurana itirazının yayınlanmasından sonraki üç ay içinde itirazın kesin olarak reddedilmesi ya da başvurunun itiraz sonucu değiştirilmesi halinde; tescil ücreti ödenmiş olması kaydıyla, ürün Bültende tescil ve ilan edilir.

Tasarım hakları da sınai haklar arasındadır. Bu haklar korundukça tasarımcılar yeni ürünler üretmeye teşvik edilmiş ve toplum da bu yeniliklerden faydalanmış olur. Tasarımların korunması için gerçekten işleyen bir sistem olmalı ve bu sistem hak sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır. Tasarımların tescil ve korunması için güncel ve güçlü bir sistem kurulmalıdır.

Hakların uygulanması sırasında karşılaşılan problemlere çözüm yaratmak, Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Tesciline İlişkin Lahey Anlaşması'nın Cenevre Metni'nin koşullarına uyum sağlamak, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve AB uygulamalarına uyum sağlamak, ve süreçleri hak sahiplerinin ihtiyaçlarına cevap olarak, kolay, hızlı ve minimum bürokrasi takibi ile ilerletmek amaçlarıyla, SMK tasarım kitabı ile bazı düzenlemeler getirilmiştir.

Tasarım hakları da dahil olmak üzere, Türk fikri ve sınai mülkiyet rejiminde büyük değişiklikler yapılmıştır. Bunların ilki, tescilsiz tasarımların korunmasıdır. Tescilsiz tasarımlar, Türkiye'de ilk kez kamuya sunulması kaydıyla üç yıl süreyle korunur. Üç yıllık koruma süresi, tasarımın açıklanma tarihinden itibaren başlar. SMK'ya göre, tescilsiz tasarımların sahipleri, söz konusu tasarımın kullanımıyla ilgili ihlal davası açabilir. Tescilli tasarım koruma mekanizmasından farklı olarak, tescilsiz bir tasarımın sahibi sadece üçüncü tarafların doğrudan aynı veya kafa karıştırıcı şekilde benzer tasarımlarını engelleyebilir. Bazı durumlarda, başvuru sahipleri gizliliği korumak maksadıyla başvurularını yayınlamayı askıya alabilir. Bu gibi durumlarda, askıya alma süresi boyunca tescilsiz tasarımlar yine de korunacaktır.¹⁰⁸

Yenilik inceleme aşamasında re'sen bir inceleme kriteri olarak tanıtılmış ve TÜRKPATENT yenilik niteliği eksikliğinden kaynaklı başvuruları reddedebilir. Tescilsiz tasarımların korunması ve re'sen yenilik incelemesiyle birlikte SMK, Türkiye'de tasarımlara yönelik büyük değişiklikler getirmektedir.

Nihai tüketici tarafından normal kullanım sırasında görülebiliyorsa, birleşik ürünler de tasarım korumasından yararlanabilir ve yenilik ve ayırt edici özellik gereksinimlerini karşılar.

¹⁰⁸ PEKDİNÇER, Tamer, GİRAY, Eda, BAŞ, Kadir, **Gerekçeli, Notlu ve İçtihatlı 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ve İlgili Mevzuat**, İstanbul: On İki Lehva, 2017, s. 148.

SMK, tasarım haklarının kapsamına bir istisna getirir. Prensip olarak, bir konu tasarımı üç yıl boyunca açıklandıktan ve tüketicilerin kaynak hakkında yanlış yönlendirilmeleri şartıyla, ortak ürünlerin görünür kısımlarının onarım amacıyla üçüncü şahıslar tarafından kullanılması ihlal teşkil etmez. Yine de SMK kapsamında, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından ilan edilen eş değer parçalar, üç yıllık süre içinde de ihlal olmaksızın kullanılabilir.

Tasarımın yazılı olarak açıklanması başvuru sırasında zorunlu değildir. Tasarımcılar kimliklerini gizli tutmalarını talep edebilir. Başvurular, devlet amblemlerinin ve yetkililerce izin verilmeyen diğer imzaların yanlış kullanımını içeriyorsa, TÜRKPATENT ön inceleme aşamasında başvuruları reddedecektir.

Başvuru sahipleri, TÜRKPATENT'in inceleme kararlarını tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde temyiz edebilir. Üçüncü şahıslar da yayınlanan tasarım başvurularına itiraz edebilir. SMK, yayın tarihinden itibaren itiraz süresini üç aya düşürmektedir.

Mezkur itiraz gerekçeleri şunlardır:

- Başvuru bir tasarım veya ürün değildir.
- Yenilik ve/veya ayırt edicilik kriterlerini karşılamıyor.
- Yeterince açıklanmamıştır.
- Başvuru, yetkili kişi tarafından yapılmamış.
- Başvuru, kötü niyetle yapılmıştır.

SMK, özellikle bireysel bir iptal gerekçesi olarak kötü niyeti de dahil ederek belirsizliği giderir.

SMK, tasarım hakkı tahsisatına karşı koruma kapsamını genişletmektedir. Tescilsiz tasarımları koruyan reformlara paralel olarak, tescilsiz tasarımların izinsiz açıklanması da tasarım haklarının tahsis edilmesi olarak kabul edilecektir. Söz konusu tahsis talebine yönelik mevcut süre iki yıldan üç yıla çıkarılmıştır. Ancak, kötü niyetin var olması halinde, süre sınırı uygulanmaz.¹⁰⁹

SMK'ya göre, çalışırken akademisyenler tarafından yapılan tasarımlar (öğrenciler dahil) tasarımlar, otomatik olarak üniversiteye ait olacaktır. Ancak, söz konusu tasarımı yapan çalışanlar (akademisyenler ve stajyerler dahil) üniversiteden fiyat talep etme hakkına sahiptir. Tasarımcıya iade edilen ücret, tasarımın toplam gelirinin en az yarısı kadar olmalıdır.

¹⁰⁹ TEKİNALP, Ünal, "Sınai Mülkiyet...", **a.g.m.**, s. 39.

SMK, tasarım ihlalleri için cezai hükümler içermemeye devam etmektedir. Aynı mevzuat marka ihlalleri için cezai hükümler getirmesine rağmen, tasarımları ihlal davranışlar yalnızca medeni kanunla korunabilmektedir.

Sınai haklar alanında yapılan düzenleme ve uygulamalar, uluslararası politik ve ekonomik ilişkilerde, belirleyici faktörlerdir. Bu uygulamalara patent ve faydalı model hakları da dahildir. Yaratıcı zekaları icat yapmaya ve icatları endüstri alanında uygulamaya teşvik etmek için etkili bir patent sistemi gereklidir. Patent hakları korunduğu zaman üretilen teknolojiler ülkenin ekonomik gelişimini hızlandırır. Üretimin artmasını, kolaylaşmasını ve kalitesinin artmasını sağlayan buluşlar da teknolojik gelişime katkıda bulunur. Faydalı model sistemi, bu tarz icatların korunması için vardır. Patent ve faydalı model süreçlerini daha akıcı ve kolay hale getirmek için bazı düzenlemeler yapılmaktadır. Bunlar arasında, hak sahipleri ve şirketler arasında hukuki sorunlara yol açan ve kötü kullanıma izin veren patent sisteminin sonlandırılması, patentler tescil edildikten sonra itiraz edilme şansının olması, faydalı model için yapılan başvurular hakkında araştırma raporları oluşturulması, üniversite mensupları tarafından yapılan icatların hak sahipliğinin bulunduğu yükseköğretim kurumuna verilmesi ve bu şekilde okullardaki icat potansiyelinin ortaya çıkarılması ve ekonomiye dahil edilmesi bulunur. Böylece patent ve faydalı model sistemi daha kaliteli ve doğru işleyen bir hal alabilecektir.¹¹⁰

SMK, yedi yıllık patent sistemini ve yedi yıllık kısa vadeli patent ile ilgili tüm hükümleri, esaslı bir inceleme olmaksızın elde edilebilecek şekilde kaldırmaktadır. 2 araç arasında seçim yapmak gerekiyor:

- Zorunlu esaslı bir incelemeyle 20 yıllık tam süreli patent
- Zorunlu araştırma raporuyla 10 yıllık faydalı model

SMK, Türk mevzuatını biyoteknolojik buluşların yasal olarak korunmasına ilişkin Avrupa Patent Sözleşmesi ve 98/44/EC sayılı AB Direktifi ile uyumlu hale getirmiştir. Patentli buluşlar ve patentlenebilirlik istisnalarına ilişkin SMK maddeleri, patentlenebilirlik istisnaları ve Avrupa Patent Ofisi Kılavuz Kuralları ile ilgili Avrupa Patent Sözleşmesinin hükümlerini yansıtmak amacıyla patentlenemeyen biyoteknolojik icatlara atıfta bulunur. Buna göre, açıkça kapsam dışında tutulmayanlar, patentlenebilir halde kalır. SMK'nın gerekçesi, EPO kararlarına göre patentlenebilir kabul edilen biyoteknolojik konusunu yansıtan, patent koruması için uygun

¹¹⁰ PEKDİNÇER, GİRAY, BAŞ, a.g.e., s. 181-182.

biyoteknoloji alanlarını açıkça ortaya koymaktadır. Kanunda bir ‘biyoteknolojik buluş’ tanımını bulunmadığından, bu konunun içtihat hukuku ile şekillenmesi gerekmektedir.¹¹¹

SMK, ikinci tıbbi kullanım buluşlarının patentlenebilirliği hususunda sessizdir. Türkiye, taraf olduğu EPC ile onaylanan ikinci tıbbi kullanım patentlerinin korunmasını kabul eder.

Zorunlu lisans talep etmeye yönelik aşağıdaki gerekçelerin uygulamaya konulmasıyla zorunlu lisansların devamlılığı sağlanmıştır:

- rekabet kurallarının kısıtlanmasına veya ihlal edilmesine yol açan davranışlar;
- diğer ülkelerde halk sağlığı ihtiyaçlarını gidermek üzere ilaç ürünlerin ihracatı; ve
- bir patenti ihlal etmeksizin yeni bir bitki çeşidinin geliştirilememesi.

Buna ek olarak, rekabet kurallarının kısıtlanması ya da ihlal edilmesine yönelik zorunlu lisansların talep edilme gerekçelerinin mahkeme ve adli mercilerin yanı sıra Rekabet Kurulu tarafından da dinlenmesi ve karara bağlanması amacıyla Rekabet Kurulu uygulamaya konulmuştur.¹¹²

Çalışanlar tarafından yapılan buluşlar, SMK’nın ana müdahale alanlarından biridir. SMK, çalışan buluşlarına yönelik üç rejim sunar:

- işverene fayda sağlayan hizmet buluşları veya mucide faydalı olan serbest buluşlar;
- yüksek öğretim kurumlarında yapılan buluşlar; ve
- kamu kurumları tarafından desteklenen veya finanse edilen projelerin bir parçası olarak yapılan icatlar.

116. maddeye göre, bir işveren, hizmet buluşunun tam hak sahibi olduğu iddiasıyla patent başvurusunda bulunmalıdır. Söz konusu hallerde, işveren, ilk patent başvurusunu TÜRK PATENT nezdinde yapmalıdır.

SMK, iş yükümlülüklerini yerine getirirken yapılan icatların mülkiyeti ile ilgili “profesör” ayrıcalıklarını ortadan kaldırmıştır. Akademisyenler tarafından yapılan tüm buluşların (doktora öğrencileri ve görevleri sırasında stajyerler dahil), ilgili yüksek öğretim kurumuna ait olduğu varsayılır ve mucit tarafından yapılan buluş beyanına cevaben yüksek öğretim kurumu, patent başvurusu yapılması gereken buluşun eser sahipliğine yönelik olarak resmi bir talepte

¹¹¹ DERİS, Aydın, CAN, Okan, “Turkey- New IP Code”, <http://www.mondaq.com/turkey/x/684248/Trademark/Anticipated+Changes+Pave+Way+To+New+IP+Environment> (Erişim Tarihi: 30.04.2019), s. 128.

¹¹² NART, Serdar, “Rekabetin Korunması Kapsamında Fikrî ve Sınâî Hakların Sınırları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 11, S. 1, 2009, s. 137.

bulunur. Patent başvurusu zamanında yapılmazsa, buluşun hak sahipliği buluş yapan kişiye geçer.¹¹³

SMK'nın 122. maddesi kamu kurumları tarafından desteklenen veya finanse edilen projeler kapsamında yapılan buluşlara yönelik hükümleri ortaya koyar. Söz konusu projeden veya destekten yararlanan kişiler, buluşun hak sahipliğini iddia etmeleri halinde buluş beyanından sonra bir yıl içerisinde yazılı olarak kamu kurumunu bilgilendirmelidir.

SMK, patentlenemeyen teknik gelişmeler konusunda sessiz kalmıştır. Buna göre, 113. maddede çalışanların icatları yalnızca patentli icatlarla sınırlıdır.

Söz konusu Kanunun 130. maddesi, patent kullanımı için alternatif bir tarih olarak bir başvuru tarihini uygulamaya koyar. Bir patent kullanımının yasal süresi aşağıdaki şekilde değiştirildi:

- Ulusal patentler ya da Patent İşbirliği Anlaşmasının ulusal aşamasına başvuru durumunda; ve TÜRKPATENT uygulamalarına göre Türkiye'de geçerli hale gelen AB patentlerine yönelik Avrupa Patent Bülteninde kararın yayımlanmasından sonra üç yıl; veya
- Hangisi daha geç sona eriyorsa, başvuru tarihinden sonra dört yıl; ya da
- 3 yıllık kesintisiz bir süre için haklı bir sebep olmaksızın kullanılmaması.

Ayrıca, bir patent kullanım süresi, 130. maddesinin “zorunlu lisans talebinin yapıldığı tarih itibariyle kullanılmasının kanıtlanmasını” öngördüğü gibi, yukarıda belirtilen zaman dilimlerinden daha uzun olabilir. Söz konusu değişiklik lisans için patent başvurusu yapılmasını ve patent başvurusu için zorunlu bir lisans talep edilmesini mümkün kılar. Patentler, kullanılmaması gerekçesiyle iptal edilemez ve patentin kullanılmamasının tek cezası zorunlu lisans alınmasıdır.¹¹⁴

SMK, aşağıdaki patent haklarının kapsamına ‘çiftçi istisnası’ hükmünü uygulamaya koymuştur:

- yeni bitki çeşitleri - söz konusu yeni bitki çeşitlerinden kaynaklanan üretim malzemelerinin kullanımı, 5042 Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanuna tabidir; ve

¹¹³ TEKİNALP, ÇAMOĞLU, **a.g.e.**, s. 196-197.

¹¹⁴ SULUK, Cahit, “6769 Sayılı..., **a.g.m.**, s.103.

- patentli hayvan üreme materyali - çiftçiler faaliyetlerinde bu tür materyalleri kullanma hakkına sahiptir.

SMK uyarınca itiraz gerekçeleri şunlardır:

- buluşun yenilik olmaması, yenilik getirmemesi ya da sınai başvuruya elverişli olmaması;
- buluşun konusu, patentlenebilirlik kapsamında değildir;
- buluş yeteri kadar açıklanmamaktadır;
- buluşun, başvurunun içeriğinin ötesinde bir konuyu içermesi.

Son tarih ve prosedür sırası aşağıdaki gibidir:

- patent verme kararının yayınlanmasından itibaren altı ay içinde itiraz edilmelidir;
- itiraz işlemleri, TÜRKPATENT, patent sahibine yapılan itirazı bildirerek ve görüşlerini bildirmeye ve gerektiğinde patenti değiştirmeye davet ederek her zamanki gibi gelişir;
- TÜRKPATENT itiraz kurulu, patent sahibinin yaptığı gözlem ve değişiklikleri inceler ve daha sonra patentin tamamen veya kısmen hükümsüzlüğüne ya da itirazın reddine yönelik kararı verir; ve
- değiştirilmiş haliyle patent, itiraz kurulu tarafından değişikliklerin alınmasından sonra patent sahibi tarafından iki ay içerisinde onaylanmasına yönelik Resmi Patent Bülteninde yayımlanır.

Patent sahibinin değişiklikleri onaylamaması ve iki ay içinde TÜRKPATENT'e başvuruda bulunmaması halinde (gerekirse), patent hükümsüz sayılır. Hükümsüzlük kararları TÜRKPATENT tarafından verilir ve Resmi Patent Bülteni'nde yayımlanır. Kararlara, Ankara Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesi huzuruna iki ay içinde itiraz edilebilir.

SMK, faydalı modellerle ilgili değişiklikler de getirmiştir. Zorunlu araştırma raporunun yeni gereksinimine yönelik olarak:

- yenilik ve endüstri uygulanabilirlik kriterleri değişmeden kalmıştır;
- faydalı modellere itiraz dahil edilmemiştir;
- başvuru sahipleri değişiklik getirme olasılığı ile araştırma raporuna itirazda bulunabilir; ve
- üçüncü taraflar, araştırma raporunun yayınlanmasıyla ilgili görüş bildirebilir.

Faydalı modeller kapsamında hariç tutulan konuların açık bir şekilde tanımlanmasına ilişkin olarak, SMK aşağıdakiler için faydalı model belgesi vermez:

- kimyasal işlemler ve söz konusu işlemlerle sayesinde üretilen ürünler ya da kimyasal ürünler;
- ilaç işlemler ve bu işlemlerle elde edilen ürünler; ve
- biyoteknolojik buluşlar ve bu işlemlerle elde edilen işlemler ve ürünler.

Son bölümde SMK, tüm sınai mülkiyet haklarına uygulanan ortak hükümleri ortaya koyar. Beşinci Kitap, patentlere, tasarımlara, markalara ve coğrafi işaretlere uygulanan genel hükümleri kapsar. Bu hükümler arasında sınai mülkiyet haklarının işleyiş sistemini destekleyen bazı yenilikler bulunmaktadır.

SMK, cezai hükümler kapsamında ele geçirilen ve adli gözetim altına alınan mallara uygulanabilir. SMK'ya göre, sürecin başında el konulan ürünlerden numune alınmak suretiyle, zarara uğraması veya değerinde esaslı ölçüde kayıp meydana gelme tehlikesinin varlığı ya da muhafazasının ciddi külfet oluşturması hâlinde geri kalan suç eşyası imha edilir. Bu koşullardan herhangi biri mevcutsa, bilirkişi incelemesi yaptırılır ve soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının talebi üzerine hâkim, suç eşyalarının imhasına karar verir. Söz konusu hızlı imha prosedürü yalnızca bir suça karışan sahte mallara uygulanır.

SMK, başka bir yasanın düzenlemesine tabi olan bütünleşik entegre devre topografyası haricinde, tüm sınai mülkiyet hakları kategorilerinde ulusal hakkın tüketilmesi ilkesini uluslararası hakkın tüketilmesi ilkesiyle değiştirmiştir. 152. maddeye göre, marka sahipleri, değiştirilmiş veya kötüleştirilmiş ürünlerin ticari kullanımını durdurma hakkına sahiptir. Sonuç olarak, sınai mülkiyet haklarının tüketilmesi, piyasaya sunulan ürünlerle sınırlandırılmıştır ve piyasaya sunulmadan önce yeni nesil ürünlere uygulanmaz.¹¹⁵

SMK, patent ve marka vekillerine yönelik hükümler içerir ve geçici düzenlemede belirtilen yeni bir meslek kurallarını, mesleki kurallarının ihlallerine karşı yeni cezalarını, mesleki kurallarının ihlal edilmesini cezalandırma yetkisine sahip, TÜRKPATENT'in bir kurulu olarak yeni disiplin kurulunu uygulamaya koymuştur.

SMK uyarınca, TÜRKPATENT'in artık elektronik tebligat kurallarına uyması ve tebligatlar için yeni bir elektronik sistem sunması gerekmemektedir.

Genel olarak diğer hükümler, TÜRKPATENT'in iç örgütlenmesine yöneliktir. Bu hükümler, Fikri Mülkiyet Akademisi'nin ve Sınai Mülkiyet Hakları Eğitim Merkezi, Yenilik ve Tanıtım Dairesi, Coğrafi İşaretler Dairesi ve Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Dairesi ve

¹¹⁵ KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru, **a.g.m.**, s. 28.

Hukuk Müşavirliği kurulması gibi, Türk Patent Enstitüsü'nün (eski adı) kurulması ve görevleriyle ilgili 5000 sayılı Kanun'u değiştirerek ofisin kuruluşuna yapısal değişiklikler getirmiştir.¹¹⁶

2.1.2 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

Telif haklarının korunması, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında düzenlenmiştir. FSEK etkisiz bir kanundu. Hak sahipleri haklarını yeterince kovuşturmadığından, 1995'e kadar bir uygulama alanı bulamamıştır. Bu Kanuna ilk değişiklik 1983 yılında yapılmıştır. Ancak ana değişiklikler 1995 ve sonrasında yapılmıştır.

FSEK'da, 1995, 2001, 2004 ve 2008'de yapılan değişikliklerin amacı, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalara ve AB'ye uyumlu hale gelmek, hak takibi için etkili işleyen bir sistem kurmak, telif haklarının çiğnenmesi konusunda daha başarılı çözümler üretebilmektir. Ayrıca 2005, 2007, 2012, 2014, 2017 ve 2018 yıllarında da kanunda küçük çaplı değişiklikler yapılmıştır. Düzenlemelerden sonra ulusal ve uluslararası seviyede telif hakları konusunda ciddi gelişme kaydedilmiş, ancak, gelişimi engelleyen aksaklıklar da gözlemlenmiştir. Türkiye'de telif hakları sisteminin daha güçlü hale gelmesi ve bunun için de yasal altyapının sağlamlaştırılması gerekmektedir. Telif hakları alanında yaşanan sosyal ve teknolojik gelişmeleri takiben, kanunda yeni değişiklikler yapılması zorunludur.¹¹⁷

FSEK, 6 bölüm halinde 91 maddeden oluşmaktadır. Birinci bölüm, kanunun ilgili konusu olan fikir ve sanat eserlerinin tanımına yöneliktir. İkinci bölüm eser sahibine yöneliktir, üçüncü bölüm ise fikri haklarla ilgilidir. Sözleşmeler ve tasarruflar dördüncü bölümde ele alınmaktadır. Beşinci bölüm hukuk ve cezai davalarına ayrılmıştır. Altıncı bölümde çeşitli hükümler ele alınmıştır.

FSEK uyarınca, fikri veya sanat eseri, aşağıdaki durumlarda telif hakkı korumasına tabi olan bir 'eser' olarak nitelendirilir:

- özgün başka bir ifadeyle eser sahibinin bağımsız ve yaratıcı çabası sonucu ortaya çıkması (bu öznel bir hükümdür), ve

¹¹⁶ YAŞAR, İbrahim, **a.g.m.**, s. 92.

¹¹⁷ ATEŞ, Mustafa, "Fikri Haklar ve Bağlantılı Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye", **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, C. 6, S. 2006/1, Ankara, (2006), s. 24.

- aşağıda belirtilen dört kategoriden birinin kapsamına girmesi (bunlar nesnel koşullardır), yani:
 - bilimsel ve edebi eserler;
 - müzik eserleri;
 - sanat eserleri; veya
 - sinematografik eserler.

FSEK'nın manevi hakları ve ekonomik hakları ayrı ayrı tanıdığı belirtilmelidir.

Ekonomik haklar aşağıdaki şekilde sınıflandırılır:

- uyarılma hakkı;
- çoğaltma hakkı;
- dağıtım hakkı;
- ifa hakkı; ve
- işaretlerin, seslerin ve/veya görüntülerin iletimini sağlayan cihazlarla eseri halka duyurma hakkı.

Manevi haklar şunlardır:

- eseri sunma hakkı;
- eserin eser sahibine atfedilme hakkı; ve
- eserin bütünlüğü hakkı.

FSEK ile, telif hakkının yürürlükte olacağı özel bir kategori bulunmamaktadır. Bununla birlikte, dört ana kategori (bilimsel, edebi, müzikal ve sanatsal veya sinematografik eserler), telif haklarına tabi olabilecek alt kategorilere sahiptir. Dört ana eser kategorisi “*numerus clausus* (sınırlı sayıda)” olmasına rağmen, bu kategorilerden herhangi birinin altına düşünülebilecek herhangi bir fikri ve sanatsal eser, yorum yoluyla “eser” olarak kabul edilir. Telif hakkının korunmasına yönelik açıkça kapsam dışında tutulan herhangi bir eser yoktur.¹¹⁸

FSEK'nın 13. maddesine göre, film yapımcıları ve fonogram yapımcıları, söz konusu haklarının ihlal edilmesini önlemek amacıyla, hak sahipliklerinin kanıtlarını kolayca sunulabilmesi ve mülkiyet ve ekonomik haklarından yararlanma yetkilerinin gözetilmesi amacıyla, sinema ve müzik eserleri de dahil olmak üzere, yapımlarını kaydetmek ve tescil etmek zorundadır. Söz konusu kayıt ve tescil hususu, ilgili eserler üzerinde herhangi bir hak yaratmaz.

¹¹⁸ BOZBEL, Savaş, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, İstanbul: On İki Levha, 2015, s. 31-32.

Aynı amaçla, herhangi bir eser sahibinin talebi üzerine, FSEK uyarınca korunan tüm eserler kaydedilebilir ve tescil edilebilir ve bunlara ilişkin yararlanma yetkisi de kaydedilebilir. İlgili kayıt ve tescil yalnızca Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sorumlu tutulamayacağı, eser sahibinin beyanı üzerine yapılır.¹¹⁹

Bakanlık, fikir ve sanat eserlerinin kayıt ve tesciline ilişkin şart ve koşulları belirlemek için bir yönetmelik yayımladı. Mezkur yönetmelikte, sinema ve müzik eserlerinde zorunlu kayıt ve tescil gereklilikleri tekrarlanıyor ve ek olarak belirli sahnelerde veya senaryoda hareketli ve görsel-işitsel görüntüler içerdikleri için bilgisayar oyunları aynı kapsam altında kabul ediliyor.

Zorunlu kayıt ve tescil gerekliliklerine tabi eserlerin haricinde, eser sahipleri kendi takdirine bağlı olarak eserlerini Bakanlık bünyesinde kayıtlı ve tescilli diğer kategoriler kapsamına sokabilir. Bu işlemi gerçekleştirmek için, eser sahibi yönetmelikte belirtilen belgeleri başvuru sırasında ibraz etmelidir.¹²⁰

Genel olarak, eser sahibinin koruma süresi yaşamı süresince ve ölümünden sonra 70 yıl daha sürer. Birden fazla eser sahibi olması halinde, söz konusu süre hayatta kalan son eser sahibinin ölümünden 70 yıl sonra sona erer. Eser sahibinin (sahiplerinin) ölümü üzerine kamuya sunulmuş eserler, eser sahibinin (sahiplerinin) ölümünden sonra 70 yıl boyunca korunur.

Eser sahibinin FSEK hükümlerine göre belirlenememesi halinde, yayımlayan, eser sahibi kabul edilir. Yayımlayanın olmaması halinde, çoğaltan, eser sahibinin hak ve yetkilerini onun adına kullanmaya yetkilidir. Eser sahibinin ilgili süre bitmeden önce adını açıklamaması halinde, söz konusu durumda koruma süresi, eserin halka sunulmasından sonra 70 yıl boyunca devam eder. İlk eser sahibinin tüzel kişilik olması halinde, koruma süresi eserin kamuya sunulmasından sonra 70 yıldır.

Ayrıca, koruma süresi, ilgili eser kamuya sunulmadan önce başlamaz ve koruma süreleri, ilgili eserin kamuya sunulma yılını takip eden yılın ilk gününden itibaren hesaplanmaya başlar. Eser sahibinin vefat ettiği hallerde, koruma süresinin başlama tarihi, eser sahibinin vefat yılını takip eden yılın ilk günü olarak kabul edilecektir. Ortak mülkiyet hallerinde, koruma süresi hayatta kalan son yazarın ölüm tarihinden itibaren başlar.

FSEK uyarınca “yaratıcı kişi” olarak öngörülen eser sahibinin genel tanımına uygun olarak, Türk hukukuna göre mülkiyeti belirlenir. Aynı zamanda, eser sahibinin adının

¹¹⁹ ÇİFTÇİ, Ahmet, KIRGIL, Sevinç, **Türk Fikri Haklar Mevzuatı İçtihatlı - Uluslararası Mevzuat Dahil**, Ankara: Adalet, 2016, s.48.

¹²⁰ TEKİNALP, Ünal, **Fikri Mülkiyet...**, a.g.e., s. 216.

yayımlandığı veya yayımlanmadığına dayanarak eser sahibinin belirlendiği, FSEK'ya göre tanımlanan hallerde mevcuttur.¹²¹

Eserin yaptırılması halinde, eseri oluşturan kişi, mezkur eserin sahibi olacaktır. Manevi haklar dışında, eserin yaptırıldığı kişi, bu eserlere ilişkin ekonomik hakları kullanma hakkına sahip olacaktır.

Ayrıca, eserin yaratılmasına birden fazla şahsın katkısı varsa, eser sahibini belirlemeye yönelik iki yol vardır. Eser ayrılabilirse, eserin beher tarafı, o kısmı yaratan kişinin eseri olarak kabul edilecektir. Bununla birlikte, eser ayrılamazsa, eseri oluşturan kişiler, ortak eserin sahibi olarak kabul edilecektir.

FSEK'nın 18. maddenin 2. fıkrasına göre, özel sözleşme veya eserin içeriğinden başka türlü anlaşılmadığı sürece, işlerini gerçekleştirirken, memurlar, çalışanlar ve işçiler tarafından oluşturulan eserlerin hakları, işverenler ya da temlik edenler tarafından kullanılır.

Aynı kural, tüzel kişilikler için de geçerlidir. Bu nedenle, taraflar aksi yönde anlaşmadıkça veya mezkur iş, kişinin istihdamıyla alakalı olarak yorumlanmadıkça, işini ifa ederken eser yaratan herhangi bir şahıs, eserin telif hakları dahil, ekonomik haklarını kendiliğinden işverenine atar. Ancak, eserlerin manevi hakları, FSEK kapsamında devredilemez oldukları için çalışana/işçiye aittir.¹²²

FSEK, ortak mülkiyet kavramını tanıır ve ortaklaşa yapılan bir esere yönelik olarak ilgili eserin ayrılabilir veya ayrılamaz olmasına bağlı olarak farklı yöntemler uygular. Birden fazla kişi tarafından yaratılan herhangi bir eserin ayrılabilir olması halinde, beher kişi bu şekilde oluşturulan eserin sahibi olarak kabul edilir. Aksi kararlaştırılmadıkça, ortak eser sahiplerden herhangi biri diğerlerinden eserin değiştirilmesine veya yayınlanmasına katkıda bulunmalarını talep edebilir. Diğer eser sahipleri haklı sebep olmadan bu talebi kabul etmezlerse, mahkeme bu izni verebilir. Aynı kural ekonomik hakların kullanımı için de geçerlidir.

Ayrıca, birden fazla kişinin katkısı ile yaratılan herhangi bir eserin ayrılmaz bir eser olması halinde, eser sahibi, eseri yaratan kişiler topluluğu olarak kabul edilecektir. Adi ortaklık hükümleri ilgili topluluğa uygulanır.

Ortak eser sahiplerinin herhangi birinin, topluluk tarafından işlem yapılmasına haklı sebep olmaksızın karşı çıkması halinde, izin yetkili mahkeme tarafından verilebilir. Beher ortak

¹²¹ Devlet Planlama Teşkilatı, **Fikri Haklar Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, 2000, s. 42.

¹²² ÖZMEN, Remzi, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, 17. b, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016, s.78.

eser sahibi, topluluğun çıkarlarının ihlal edildiği durumlarda bireysel hareket edebilir. Bir sözleşme veya hizmet şartları ya da eserin oluşturulduğu sırada yürürlükte olan kanun kapsamında aksi kararlaştırılmadıkça, birden fazla kişinin katkısıyla oluşturulan eser, ayrılamaz bir eseri teşkil ediyorsa, ortak esere yönelik haklar, sinemaya ait haklar saklı kalmak kaydıyla, ortak eseri bir araya getiren birey ya da tüzel kişilik tarafından kullanılacaktır.

Herhangi bir eserin sahibi veya mirasçıları, manevi haklar dışında, kendilerine verilen ekonomik hakları, zaman, yer ya da içerik bakımından, değerlendirmeye alarak veya almayarak, gerek sınırlı gerekse de sınırsız olarak üçüncü şahıslara temlik etme hakkına sahiptir. Ayrıca, ekonomik hakların kullanımı, lisans verilen herhangi bir üçüncü tarafa bırakılabilir.

FSEK ile manevi hakların devredilmesi yasaktır. Taraflar aksine sözleşme akdetseler dahi, manevi hakların devredilmesine/temlik edilmesine olanak tanıyan sözleşmeler hükümsüz olacaktır. Ekonomik hakların devrine ilişkin sözleşmeler yazılı olmalı ve sözleşme konusunu oluşturan hakları belirtmelidir. Diğer bir ifadeyle, sözleşme hangi ekonomik hakların karşı tarafa devredildiğini/temlik edildiğini belirtmelidir.

Telif hakkı gibi bir ekonomik hakkın kullanımının verilmesi, yazılı bir lisans sözleşmesine tabi olacaktır. Eser sahibinin de üçüncü taraflara bu lisansı verebileceği hallerde, söz konusu lisans, münhasır olmayan lisans olarak adlandırılacaktır. Bununla birlikte, aksine, üçüncü şahsa verilen lisans başka birine verilemiyorsa, ilgili lisans münhasır lisans olarak adlandırılacaktır. Kanunda veya sözleşmede aksi belirtilmediği sürece, lisanslar münhasır olmayan bir lisans olarak kabul edilir.¹²³

Yukarıda belirtildiği gibi, tarafların sözleşmesinin geçersiz veya hükümsüz sayılacağı bazı durumlar vardır. Bu durumda, manevi hakların devredilmesi ya da lisanslarının verilmesi geçersiz ve hükümsüz olacaktır. Henüz oluşturulmamış eser devir, temlik edilemez ya da lisansa tabi olamaz, ancak bir yıllık süre içerisinde iptal edilebilir bir taahhüt verilebilir. Ayrıca, bir eserin ekonomik haklarının veya belirli kopyalarının, Türk İflas ve İcra Kanunu uyarınca zorunlu hükümler dışında rehin veya ipotek verilemeyeceği haller vardır.

Eser sahipleri, bağlantılı (komşu) hakların sahipleri, periyodik olmayan yayınların çoğaltıcıları ve yayıncıları ve FSEK ve sözleşme uyarınca eser sahipleri ya da eserin hak sahiplerinden ekonomik hakları temlik eden bilimsel-edebiyat eserlerinin hak sahipleri, birden

¹²³ OĞUZ, Arzu, “Genel Hatırıyla Telif Hakları ve Korunması”, **Bilişim ve Fikri Mülkiyet Semineri**, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Ankara, 2006, s. 12.

fazla toplu lisans oluşumu kurma hakkına sahiptir. Lisans oluşumları üyelerinin ortak çıkarlarını koruyabilir, FSEK ile verilen hakları yönetebilir ve uygulayabilir ve ücret alabilir ve bunları hak sahiplerine dağıtabilir.

Bazı meslek birlikleri, yönetici sayısının yasanın öngördüğü belirli bir sınırı aşması ya da aynı konuda başka bir meslek birliğinin olması halinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın iznini almak zorundadır.¹²⁴

FSEK uyarınca, hak sahibi manevi ve/veya ekonomik haklarını ihlal eden her faaliyeti kısıtlayabilir. Buna göre, hak sahibi, üçüncü tarafların aşağıdaki faaliyetleri engelleyebilir:

- eserin uyarlanması;
- eserin çoğaltılması;
- eserin dağıtılması (herhangi bir ortamda);
- eserin halka sunulması;
- işaretlerin, seslerin veya görüntülerin iletilmesi yoluyla eserin halka yayınlanması veya iletilmesi;
- eserin halka açıklanması; veya
- eserin değiştirilmesi.

Eserin halka sunulma, isim belirtilme ve eserde herhangi bir değişikliği yasaklama yetkisi, münhasıran eser sahibine aittir ve bunlara yönelik manevi hakları teşkil eder. Yukarıda belirtilen hakların hiçbirinden feragat edilemez veya söz konusu haklar temlik edilemez. Eseri sunma yetkisi, eser sahibine, eserin halka sunulup sunulmamasına, mezkur sunumun süresine ve yöntemine karar verme hakkı verir. Eser sahibinin izni alınmaksızın, eser üzerinde kısaltma, ekleme ya da başkaca değişiklik yapılmaz.

Ayrıca, eseri özgün halinde yorumlayan, sunan, anlatan, söyleyen, oynayan ya da ifa eden sanatçılar, performansı ya da diğer sesleri ilk kez kaydeden fonograf yapımcıları ve radyo ve televizyon yayıncıları, aynı zamanda telif hakkının yan hak sahibi de olacak şekilde 5846 sayılı Kanun uyarınca komşu hak sahipleri olarak da kabul edilir.

FSEK'nın 81. maddesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ve yerel makamlarına eserlerin kopyalarını inceleme ve eserlerin doğru şekilde etiketlendiğini kontrol etme yetkisi verir. Söz konusu Kanunda ayrıca, yerel makamlar tarafından re'sen ya da gerekli olması halinde

¹²⁴ CEBE, Rohat, SUÇİN, Hayrettin, "Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Kısa Tarihçesi ve Eser Üreticileri Açısından Önemi", *Rast Müzikoloji Dergisi*, C. II, S. 1, Tokat, (2014), s.125.

Bakanlığın talebi üzerine denetim komisyonları kurulabileceği öngörülmüştür. Bu komisyonlarda öncelikle polis ya da zabıta gibi genel kolluk kuvvetlerinin bulunması planlanmıştır.

Fikri mülkiyet hakkı ihlallerinin ilgili hak sahibinin şikayetine tabi olmasından dolayı, yukarıda belirtilen yerel komisyonlara başvuruda bulunma zorunluluğu yoktur. Bununla birlikte, yerel kolluk kuvvetlerine yalnızca kanıt toplama ve ihlal konusu olan ürünlere el koyma yetkisi verilir ve ön soruşturma savcı tarafından yürütülür. Bu nedenle, ihlal edenlerin hapsedilmeleri veya para cezaları almaları için mahkeme kararı gerekecektir.

Bir eserin telif hakkı ihlali, eserin manevi ya da ekonomik hakları sahibinin şikayetine tabidir. Ayrıca, meslek birlikleri üyeleri adına ihlal davası açabilir. FSEK kapsamında hakları korunan herhangi bir hak sahibi, haklarının üçüncü bir tarafça ihlal edildiğini düşünürse, yetkili mahkemeye dava açabilir. Söz konusu davalarda, eserin, kullanımı, dağıtımı, kopyalanması yasa gereği olduğu için FSEK ile öngörülen genel veya özel sınırlamalar, ihlal davasında dayanak olarak kullanılabilir. Bu sınırlamalar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Kamu düzeni. Kanunun 30. maddesi uyarınca, resmi olarak yayınlanan metinlerin yanı sıra meclislerde, kongrelerde, mahkemelerde veya kamu toplantılarında yapılan resmi konuşmaların çoğaltılmasına ve yayımlanmasına, kamunun bilgilendirilmesi ve ilan edilmesi maksatlı olarak izin verilir.
- Kamu yararı. Bilgilendirme, eğitim ve/veya bilimsel/kültürel nedenler, ihlale yönelik genel bir savunma olmaktadır; bunun nedeni, bilgi, haber, eğitim ve bilim özgürlüğünde kamu yararı görüldüğü gerekçe olarak sunulmaktadır.
- Özel (kişisel) kullanım. Özel çıkar üç gruba ayrılır: (i) kişisel kullanım; (ii) kopyalamak ve göstermek; ve (iii) eserin halka açık yerlerde kullanılması.¹²⁵

Fikir ve sanat eserleri, ticari kar beklentisi olmamak kaydıyla özel amaçlar için kullanılabilir. Bilgisayar programları için bazı özel kurallar vardır. Aksine sözleşmeden doğan bir hüküm yoksa, bir bilgisayar programı için yasal lisans almış olan şahıs, gerekli olması halinde kullanım amacı ve etkin kullanım için bilgisayar programını çoğaltabilir. Fikir ve sanat

¹²⁵ATEŞ, Mustafa, “Bir ‘Engelli İstisnası’ Mi Yoksa ‘İstisnai Bir Engel’ Mi?: FSEK Ek Madde 11 Üzerine Eleştirel Bir İnceleme”, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, C. 9 S. 2009/2, Ankara, (2009), s. 25-29.

eserlerine ilişkin manevi, ekonomik veya bağlantılı hakların ihlal edilmesine ilişkin cezai suçlar da bir telif hakkının ihlali sayılır.¹²⁶

Söz konusu suçlar, FSEK'nın 71. ve 72. maddelerinde belirtilmiştir. 71. madde, eserin ve ilgili hakların mülkiyetinden kaynaklanan hakların ihlaline yönelik cezai sorumluluğu düzenler. 72. madde, bir bilgisayar programının hukuka aykırı olarak çoğaltılmasının önüne geçmek amacıyla oluşturulmuş ilave programları etkisiz kılmaya yönelik program veya teknik donanımları üreten, satışa arz eden, satan veya kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran kişiye yönelik cezai yükümlülüğü hükmetmektedir.

2.1.3 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun

Sınai mülkiyet hakları çerçevesindeki entegre devre topoğrafyalarının korunmasıyla ilgili olarak, başta WIPO olmak üzere birçok sınai mülkiyet ofisi çalışmalar ve düzenlemeler yapmıştır. Entegre devrelerin korunmasının öneminin, Türkiye'de TRIPS ve AB Gümrük Birliği'nin ortak konseyi tarafından da altı çizilmiştir. Birçok üniversite, kurum ve bakanlıklardan alınan önerilerle, entegre devre topoğrafyalarının korunmasına ilişkin bir yasa oluşturulmuştur. 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında bu yasa, 2004 yılında kabul edilerek yürürlüğe koyulmuştur. Kanunun uygulama şeklini gösteren yönetmelikte ise bu konuya dair usul ve esaslar bulunur.

Entegre devreleri korumanın tek amacı AB ve DTÖ'ye ilişkin sorumlulukları yerine getirme ya da bu süreç ve teknolojiyi geliştiren kişileri gereğince ödüllendirebilmek değildir. Kişisel yaratıcılık, icat ve keşifler de bu düzenlemelerle teşvik edilebilmekte ve sonuçta kamu yararına olacak teknolojik ürünlere yatırım da artırılabilir. Böylece yurt içine alınan dış teknolojilerle ilerleme ve gelişmeler daha büyük alanlara yayılabilmektedir. Üreticiler ve icat sahipleri, ürettikleri ürünler konusunda haklarının korunduğuna güvenebilirse, bu yöndeki aktivitelerine daha büyük istekle devam edecek ve uygun ücret karşılığında ürünü seri üretime alabilecektir.¹²⁷

¹²⁶ DALYAN, Şener, **Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması**, Ankara: Seçkin, 2009, s. 74.

¹²⁷ YÜCE, Özden, **Fikri ve Sınai Haklar Hukukunda Entegre Devre Topografyaları**, İstanbul: On İki Levha, 2010, s. 73.

Türkiye'nin DTÖ, WIPO ve EPO gibi uluslararası kuruluşlarda sahip olduğu sorumlulukların yerine getirilmesinde bu kanunun büyük rolü olmuştur. Böylece dünyanın sanayi ve ticaret sistemine Türkiye bir adım daha yaklaşmıştır.

5147 sayılı Kanun, dokuz bölüm ve 43 maddeden oluşur. Bugüne kadar, kanuna üç değişiklik yapmıştır. 2008'de hukuki cezalara yönelik değişiklikler yapılmıştı. 2017'de SMK'nın kabul edilmesiyle birlikte, kanundaki normlar büyük bir düzenlemeye tabi tutulmuştu. 2018'den beri yapılan son değişiklik, Türkiye'deki siyasal sistem değişikliğinin bir sonucudur.

TÜRKPATENT, entegre devre topoğrafyalarının tescil işlemlerini yürüten kurumdur. Elektronik fonksiyonları gerçekleştirmek için tasarlanmış, en az bir tane aktif elemana sahip, ara bağlantılarından bir kısmı ya da tümü bir parça malzeme içinde ya da üstünde birleştirilmiş ara ya da son formdaki ürünler, entegre devre olarak adlandırılır. Üretim amacıyla hazırlanan ve sabitlenmiş bir formata sahip görüntüler dizisi, devreyi oluşturan tabakaların üç boyutlu dizilimini temsil eder ve buna entegre devre topoğrafyası adı verilir. Her görüntü, üretimdeki aşamaların yüzeyinin tamamını ya da belirli bir parçasının görüntüsüdür.¹²⁸

TÜRKPATENT'te tescil edilebilmesi için entegre devre topoğrafyaları, özgünlük gerekliliğini karşılamalıdır. Buna göre, entegre devre topoğrafyaları, oluşturan kişinin fikri çabasının sonucu olmalı ve yaratım sırasında entegre devre topoğrafyaların yaratıcıları ve üreticileri arasında yaygın olmamalıdır. Entegre devre topoğrafyası bilinen eleman ve bağlantıların düzenlenmesiyle oluşur ve bir araya getirilme şekli orijinallik koşuluna uyuyorsa korumadan yararlanma hakkına sahip olmaktadır.¹²⁹

Yasal koruma aşağıdakileri kapsamamaktadır:

- entegre devre topoğrafyası içerisinde bulunan içerik,
- entegre devre topoğrafyası düzeneğinin kendisi dışında topoğrafyası üzerindeki işlem süreci, teknik bilgi ya da herhangi bir bilgi.

Hak sahibi ya da onun verdiği izni üçüncü bir kişi, yurt içinde veya dışında, entegre devre piyasaya ticari olarak çıktığı tarihten itibaren iki yıl içinde başvuru yaparsa, piyasaya sürülme tarihi koruma kapsamının başlangıcıdır. Ticari olarak piyasaya sürüm yapılmadıysa, başvuru tarihinden itibaren devre koruma altındadır.

¹²⁸ KAHRAMAN, Uğur Hakan, "Entegre Devre Topografyası Ve Korunması", http://www.turkhukuksitesi.com/makale_1727.htm (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

¹²⁹ YÜCE, Özden, **a.g.e.**, s. 107-108.

Koruma tarihi, başlangıcından itibaren on takvim yılıdır. Gizlilik gerektiren durumlar haricinde, ticari amaçla kullanılmayıp, tasarlandığı tarihten sonra on beş yıl içinde kuruma tescil başvurusunda bulunulmadıysa, entegre devre topoğrafyası için koruma hakkı talep edilemez. Entegre devre topoğrafyasının korunmasını yenilemek mümkün değildir. Koruma süresi boyunca, yıllık ücretler uygulanmaz.

Entegre devre topografyaları temlik edilmez ancak lisans tanzim edilebilir. Entegre devre topografyalarına yönelik lisanslar, gerek münhasır gerekse de münhasır olmayan lisansların yanı sıra yer, zaman ya da içerik bakımından sınırlı lisanslar da olabilir.

2.1.4 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun

Türkiye'nin tarım alanında dünyadaki gelişmeleri takip edebilmesi için tarımda modern teknolojilerin kullanılması, yeni teknolojiler için bilgiye erişimin açık olması ve uluslararası rekabete katılabiliyor olması gerekmektedir. Bu nedenle uluslararası uygulamalarla denk olan bir fikri ve sınai mülkiyet hakları sistemine ihtiyaç vardır.

Türkiye'de yeni bitki çeşitlerin fikri mülkiyet hakları 2004 yılından beri korunmaktadır. Türkiye, ilk olarak 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanunun yanı sıra konuya yönelik ikincil mevzuatı kabul etti, daha sonra da Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Birliği Sözleşmesini (UPOV) 18 Kasım 2007'de kabul etti. Avrupa Komisyonu'nun yeni bitki çeşitliliği haklarına ilişkin, 2100/94/EC ve 1768/95/EC direktiflerine ve 1991 tarihli UPOV uygun olarak hazırlanan 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun 15.01.2004 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. UPOV 17.03.2007 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5601 sayılı Kanunla Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edildi. Türkiye'nin UPOV'a katılımı 2007/1243 sayılı karar ile Bakanlar Kurulu tarafından onaylandı. Türkiye, 18.11.2007 tarihinde UPOV'a 65. üye oldu.¹³⁰

5042 sayılı Kanun ile hedeflenenler, Türkiye'de bitki ıslahıyla uğraşanları çeşit geliştirmeye teşvik etmek, ıslahçı haklarını korumak ve Türk ıslahçıları koruyan ülkelerin ıslahçıları karşılıklılık ilkesi kapsamında korumaktır. Böylece yeni çeşitler geliştiren birey ya da kuruluşlar, bu süreçte verdikleri emek, kullandıkları zaman, malzeme, iş gücü ve sermayeyi

¹³⁰ ODMAN BOZTOSUN, Ayşe, **İslahçı Hakkı**, Ankara: Seçkin, 2006, s. 82.

karşılayabilecek duruma gelecek ve geliştirilen yeni çeşidin haklarına sahip olacağından sonraki çalışmalarına destek de bulabilmektedir. Yeni çeşitler çoğaltılırken, çeşit ıslahçıların hakları korunarak sağlıklı bir rekabet ortamı oluşturularak, yeni kaynaklar ve olanaklar oluşturularak yeni bitki çeşitlerinin ıslah edilmesi de yaygınlaşıp hızlanmaktadır.¹³¹

Bu alandaki haklar koruma altına alınınca, özel sektör de bu faaliyetlere daha fazla dahil olmaktadır. Çünkü ıslahçı hakları koruma altına alınınca, kamudan özel sektör yetiştiriciliğine doğru geçişler olmakta ve özel sektörün aktif olmak istemediği ancak ihtiyaç duyulan konularda kamu kuruluşları ıslah aktivitelerinde bulunabilmektedir.

5042 sayılı Kanun 8 bölüm halinde düzenlenmiştir ve 76 madde içermektedir. Bugüne kadar cezalara yönelik olarak 2008'de ve siyasal sistemin değişikliği sonucu 2018'de olmak üzere kanun yalnızca iki kez değiştirildi.

Türkiye'de bitki çeşitliliği haklarının tescili üç aşamadan oluşur:

- Başvuru ve Ön İnceleme,
- Esaslı İnceleme,
- Teknik inceleme

Başvurular, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü'ne yapılmalıdır. Tüm başvurular Türkçe olmalıdır. Ön inceleme belge üzerinde yapılır ve başvuru resmi gerekliliklere uygunsuzsa, ileri tetikler için başvuru kabul edilir. Herhangi bir düzeltme, ek bilgi veya belge gerekirse, başvuru sahibi durumdan haberdar edilir ve düzeltmeleri yapması için ya da ek bilgi ya da evrakları ibraz etmesi için ek zaman tanınır.¹³²

Esaslı inceleme sırasında, yenilik kriterinin karşılanıp karşılanmadığına, başvuru sahibinin başvuru yetkisinin olup olmadığına ve çeşitlilik adının uygun olup olmadığına bakılır. Esaslı incelemeyi gelen çeşitliliklere başvuru numarası verilir ve kaydedilir. Başvuru özetleri, kayda geçildikten sonra bir ay içerisinde Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yayımlanan çeşitlilik Bülteninde yayımlanır. Başvurulara itirazlar, söz konusu çeşitliliğin, yenilik, ayırt edicilik, tek biçimlilik ve istikrar şartlarını ya da başvuru sahibinin başvuru yetkisini haiz olduğu ya da çeşitlilik adının uygun seçilip seçilmeme şartını karşılama gerekçelerine dayanarak Bülten'de yayımlandıktan itibaren üç ay içerisinde yapılabilir. İtirazlar, azami olarak iki ay daha uzatılabilecek şekilde üç ay içerisinde cevap verilmesi için başvuru sahiplerine gönderilir.

¹³¹ ODMAN BOZTOSUN, Ayşe, a.g.e, s. 87.

¹³² TÜYSÜZ, Mustafa, **Fikri Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Yeni Bitki Çeşitleri Üzerindeki Islahçı Hakkı**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2007, s. 170-171.

Başvuru sahibi cevap vermezse, başvuru geri çekilmiş sayılır. Başvuru sahibi cevap verirse, ilgili cevap itiraz sahibine gönderilir ve itirazında ısrar eder ve söz konusu itiraz, yenilik, çeşitlilik adı ya da başvuru sahibinin yetkisine yönelikse, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, bu hususlarda inceleme gerçekleştirir. İtiraz, ayırt edicilik, tek biçimlilik ve istikrar kriterlerinin karşılanmadığı gerekçesiyle yapıldıysa, söz konusu inceleme, teknik inceleme sırasında yapılır.¹³³

Türkiye'ye benzer iklim koşulları olan bir UPOV üyesinde teknik inceleme yapılırsa ve ilgili üye ülke tarafından hazırlanan teknik rapor Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğüne sunulursa, teknik inceleme bu rapora dayalı olabilir. Söz konusu raporun sunulmaması halinde, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, çeşitliliğin ayırt ediciliğini, tek biçimliliğini ve istikrarını inceler. Müdürlük, teknik incelemeyi yapması için test kurumlarını görevlendirebilir.

İncelemelerden sonra başvuru kabul edilirse, ıslahçı hakkı tescil edilir ve ıslahçı hakkı belgesi, başvuru sahibine verilir. Tescil, Bülten'de yayımlanır. Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü'nün kararına, Bülten'de yayımlanmasından itibaren 30 gün içinde üçüncü şahıslar tarafından Bakanlık nezdinde itiraz edilebilir.

Çeşit yeni olmalı ve ayırt edicilik, tek biçimlilik ve istikrar kriterlerini karşılamalıdır. Çeşitlilik adı, 5042 Sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına ilişkin Kanun ve Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına ilişkin Yönetmelik hükümlerine uygun olmalıdır. Koruma süresi tescil tarihinden itibaren 25 yıldır. Korunan çeşitlerin bilimsel araştırma faaliyetleri veya deneyleri ya da kişisel kullanım sınırları içerisinde ticari olmayan faaliyetleri için kullanımı sınırlandırılmamıştır.

Üretimin, sınırlama olmaksızın çiftçinin kendi tarlasında yapılması kaydıyla korunan çeşidin çoğaltma malzemesi olarak kullanılmasına (melezler hariç) izin verilmektedir. Yalnızca yönetmelikte tanımlanan küçük çiftçiler, çiftçi imtiyazından faydalanabilir.

Çeşit üzerinde hak sahibi olan şahıs hukuk ve/veya cezai dava açabilir. Hukuk yargılamalarında ıslahçı hakkı sahibi, hukuk mahkemelerinde aşağıdaki taleplerde bulunabilir:

- ıslahçı hakkı ile verilen hakkı ihlal eden fiilin sona erdirilmesi,
- ihlalin giderilmesi ve maddi ve maddi tazminat,
- üretilen mallara doğrudan ya da söz konusu ürünlerin üretilmesinde doğrudan kullanılan araçlara el konulması,

¹³³ TÜYSÜZ, Mustafa, **a.g.e.**, s. 182-183

- el konulan ürünler ve araçlara ilişkin mülkiyetin tanınması,
- yayın masrafını da üstlenecek olan hakları ihlal eden tarafa karşı verilmiş mahkeme kararına ilişkin yayın yoluyla kamunun ve ilgili şahısların bilgilendirilmesi.

Hukuk davalarına ek olarak, para veya hapis cezasına neden olabilecek cezai işlem ihlal eden tarafa karşı başlatılabilir.

2.2 Türkiye Fikri Mülkiyet Sisteminin İdari Altyapı

Türkiye'nin fikri mülkiyet sisteminin incelenmesinde odak noktası, fikri mülkiyet haklarının korunmasına doğrudan müdahil olan kurumlardır. Söz konusu kurumların görevleri, bu hakları doğrudan güvence altına almak, korumak ve korumayı güçlendirici strateji geliştirmektir.

Fikri mülkiyet hakları sicil işlevi aracılığıyla fikri mülkiyet haklarını koruyan kurumlar ve korumanın temel dayanağını oluşturanlar kurumlar aşağıdadır:

- *TÜRKPATENT*; patent, faydalı model, marka, tasarım, coğrafi işaret, entegre devre topografyaları başvurularıyla alakalı tescil işlemleri, TÜRKPATENT tarafından yapılır. Bu haklarla ilgili uluslararası veya ulusal mevzuat ve bilinçlendirme aktivitelerinden TÜRKPATENT sorumludur. TÜRKPATENT Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlıdır.
- *Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü*; telif hakları konusunda uluslararası gelişmeleri takip eder, ulusal mevzuatın geliştirmek için çalışır, hak ihlallerine karşı gerekli önlem ve uygulamalarla ilgilenir, halkı bilinçlendirme aktivitelerinde bulunur. Ayrıca fikir ve sanat eserleri için “kayıt ve tescil”, “bandrol” ve “sertifika” işlemleri de bu müdürlükte yapılır.
- *Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü*; yeni bitki çeşitleri hakkında tüm tescil işlemleri bu müdürlükte yapılır.
- *Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu*; fikri ve sınai mülkiyet hakları konusunda kısa, orta ve uzun vadeli stratejileri oluşturmak, ilgili kurumlar arasında koordinasyonu ve işbirliğini geliştirerek uygulamalarda etkinliği sağlamak amacıyla oluşturulmuştur.

Diğer tür kurumlar, fikri mülkiyet haklarının uygulama alanında münhasıran yetkilendirilmiştir, bunlar aşağıdadır:

- *Emniyet Genel Müdürlüğü*; Türkiye’deki telif hakkı ve sınai hak ihlalleriyle ilgili olarak re’sen veya yapılan şikayetler üzerine yasalarca belirtilen işlemleri polis teşkilatı olarak yapar. İçişleri Bakanlığı’na bağlı olarak çalışır.
- *Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü*; Türk gümrüklerinde fikri mülkiyet hakkı ihlalleri için re’sen veya başvuru üzerine işlem yapma yetkisiyle, yasalarca öngörülen işlemleri yapar.

2.2.1 Türk Patent ve Marka Kurumu

Sanayi ve tarım alanlarındaki icatların, yeni tasarımların ve orijinal işlerin onları ilk uygulayan kişi ya da kurumların adına; ticari alanda üretilmiş ve satılan ürünlerin üzerlerinde bulunan, ürünü üreten ve satanların belirleyicisi olan işaretlerin de sahipleri adına kaydedilmesi, hak sahiplerinden izin alınmadan ürünlerin üçüncü kişiler tarafından üretilmesi ve satılmasının engellenmesini sağlayan gayri maddi haklar, sınai mülkiyet haklarıdır. TÜRKPATENT, Türkiye’deki patent, faydalı model, marka, tasarım, coğrafi işaret, geleneksel ürün adı ve entegre devre topografyalarının tescil işlemlerini yapar.

Bu alanda TÜRKPATENT’in tabi olduğu Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnameler:

- 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- 5000 sayılı Patent ve Marka Vekilliği ile Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun
- 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu
- 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 5147 sayılı Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun
- 551, 556, 554, ve 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde değişiklik yapan 5194 sayılı Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

10 Ocak 2017’de yürürlüğe giren 6769 sayılı SMK ile sınai mülkiyet mevzuatları tek yasa altında toplanmış, birçok düzenleme yapılmıştır. SMK yürürlüğe girdikten sonra 551, 554, 555 ve 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler yürürlükten kaldırılmıştır. Kanunun yürürlüğe

girişinden önce yapılan başvurular, başvuru tarihinde yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre takip edileceğinden, söz konusu Kanun Hükmünde Kararnamelerin uygulanmasına belli bir süre için devam edilecektir.

6769 sayılı kanunun yürürlüğe girince ikincil mevzuat çalışmaları daha hızlı ilerlemeye başlamıştır.

- 24.04.2017’de Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik,
- 05.05.2017’de Türk Patent ve Marka Kurumu Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav ve Sicil İşlemlerine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,
- 09.05.2017’de Türk Patent ve Marka Kurumu Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,
- 12.05.2017’de Türk Patent ve Marka Kurumu Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Dairesi Kurulları Yönetmeliği,
- 18 Mayıs 2017’de Türk Patent ve Marka Kurumu Patent Vekilleri ve Marka Vekilleri Meslek Kuralları ve Disiplin Yönetmeliği,
- 14.06.2017’de Türk Patent ve Marka Kurumu Disiplin Amirleri Yönetmeliği,
- 29.09.2017’de Çalışan Buluşlarına, Yükseköğretim Kurumlarında Gerçekleştirilen Buluşlara ve Kamu Destekli Projelerde Ortaya Çıkan Buluşlara Dair Yönetmelik,
- 29.12.2017’de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Amblem Yönetmeliği,
- 27.10.2017’de Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,
- 23.02.2018’de Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanunun Uygulama Şekli Gösterir Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,

yayımlanmış ve yürürlüğe koyulmuştur.

2 Temmuz 2018 tarihli, 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’ye göre, 5000 sayılı kanunun adı Patent ve Marka Vekilliği ile Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun olarak değiştirilmiştir. Ayrıca 15 Temmuz 2018 tarih ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların

Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile TÜRKPATENT'in kuruluş ve kurumsal yapısı hakkındaki hükümlerde düzenlenme yapılmıştır.¹³⁴

TÜRKPATENT'in çalışma alanında, patent/faydalı model, marka, tasarım, coğrafi işaret/geleneksel ürün adı, entegre devre topografyasının tescil işlemleri, sınai mülkiyet alanındaki uluslararası aktiviteler, tanıtım ve eğitim aktiviteleri vardır. Ayrıca, Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu, Türk Tasarım Danışma Konseyi ile Patent ve Marka Vekilleri Disiplin Kurulu'nun sekretarya işlemlerini de TÜRKPATENT yapmaktadır.

TÜRKPATENT'in WIPO'ya göre uluslararası araştırma ve inceleme otoritesi durumuna gelmesi, uluslararası prestije ek olarak, ülke gelirlerine katkı da sağlayacaktır. Kurum bu konuda gerekli çalışmaları tamamlayıp, yeni sınai mülkiyet mevzuatıyla ilgili halkın ilgili kesimlerini bilgilendirmesi, ele alınması gereken konulardır.¹³⁵

TÜRKPATENT, tüzel kişiliğe sahip, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı, özel bütçeli bir 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre, bu kuruluşun temel amaçları şunlardır:

- Türkiye'deki teknolojik ilerlemelere katkı sağlamak,
- Ülke serbest rekabet ortamı yaratmak ve Ar-Ge'nin gelişmesini sağlamak amacıyla sınai mülkiyet haklarını vermek ve korumak,
- Sınai mülkiyet haklarıyla ilgili bilgi ve dokümantasyonu halkın faydasına sunmak

olarak belirlenmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde belirtildiği şekilde, TÜRKPATENT'in sorumlulukları şöyledir:

- Patentler, faydalı modeller, markalar, coğrafi işaretler, geleneksel ürün adları, tasarımlar ile entegre devre topografyalarının tescil işlemlerini yapar ve hakların korunmasına yönelik süreçleri yürütür,
- Arabulucu olarak zorunlu lisans süreçlerinde ve bilirkişi olarak mahkemelerde görev alır,
- Lisans ve devir anlaşmaları için tescil ve kayıt işlemlerini yapar,
- İcatların nasıl kullanıldığını takip eder, yeni teknolojileri değerlendirir, teknolojilerin transfer, yönlendirme ve arşivleme işlemlerini yapar,
- AB, yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla, sınai mülkiyet alanındaki ilişkileri yönetir ve işbirliği yapar,

¹³⁴ Türk Patent ve Marka Kurumu, **2018 Yılı Faaliyet Raporu**, Ankara, 2019, s. 31.

¹³⁵ Türk Patent ve Marka Kurumu, **2019 Yılı Performans Programı**, Ankara, 2019, s. 11.

- Uluslararası alanda Türkiye'yi temsil eder,
- Türkiye'nin çıkarlarını konuyarak uluslararası anlaşmalara hazırlanma sürecinde katkıda bulunur ve anlaşmalar yapıldıktan sonra Türkiye'de uygulanışını takip eder
- Türkiye'de ve ülke dışında, Ar-Ge ve teknoloji üzerine kurum ve kuruluşlar ve bilgi bankalarıyla işbirlikleri yapar, dokümantasyon merkezlerinin kurulmasını sağlar ve elde edilen bilgileri halkın kullanımına açar
- Sınai mülkiyet alanında yayınlar yapar,
- Sınai mülkiyet konusunda, Türkiye'deki birey ve kuruluşların bilgilendirilmesini ve yönlendirilmesini sağlar,
- Sınai mülkiyet konusunda Türkiye'de ve uluslararası alanda eğitimlerin verilmesiyle ilgilenir, eğitim aktivitelerini ve akademik çalışmaları takip eder
- Cumhurbaşkanının kararları doğrultusunda, yurt içinde veya yurt dışında şirket kurar, mevcut şirketlere ortak olur.

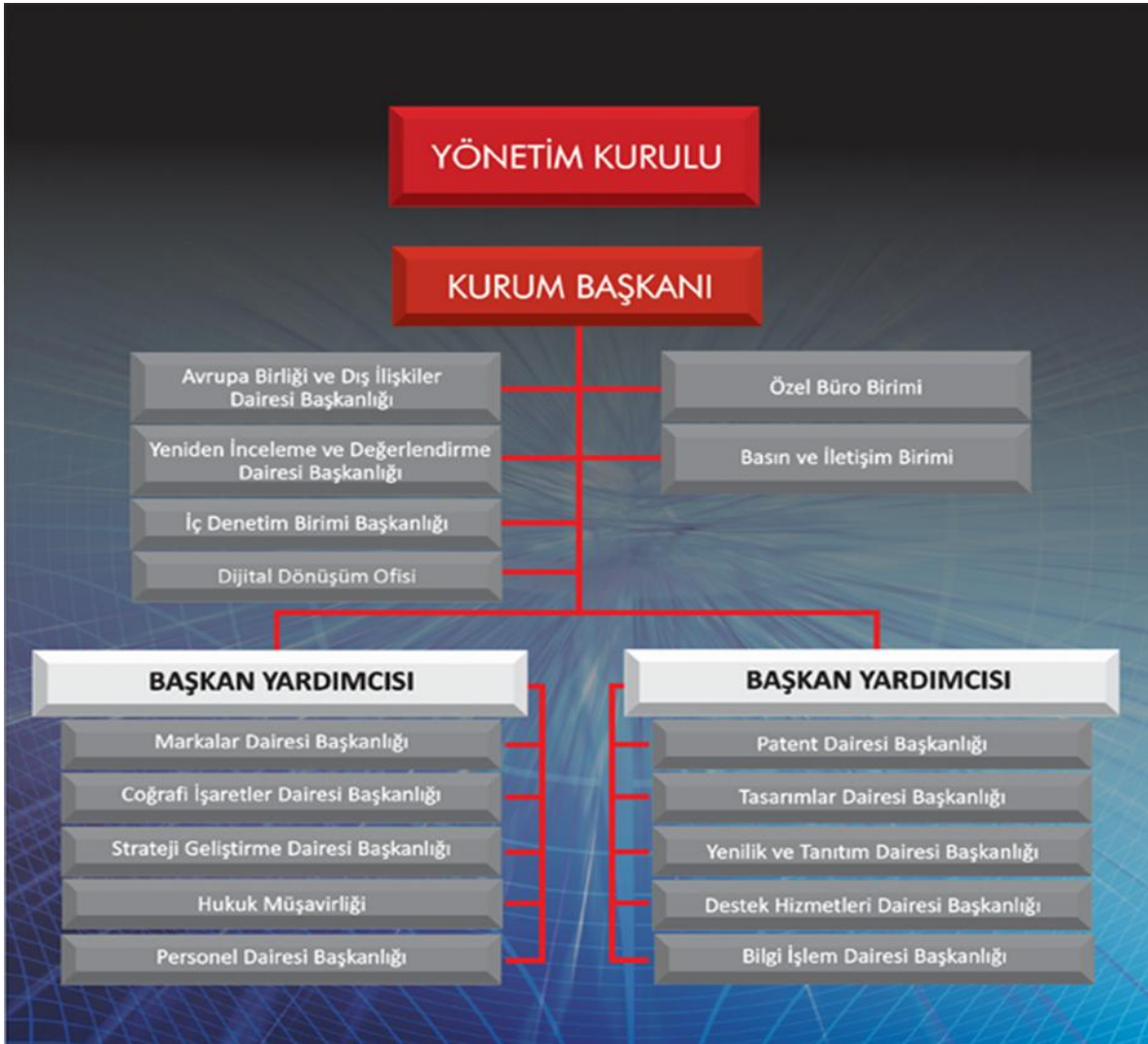
TÜRKPATENT; Yönetim Kurulu, Danışma Kurulu, Başkanlıktan oluşmaktadır.

- Yönetim Kurulu, TÜRKPATENT'in üst düzey yönetim ve karar organıdır. Bu kurulda, Adalet Bakanlığı'ndan ve Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan birer üye, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının belirlediği üç üye, TÜRKPATENT Başkanı ve bir Başkan Yardımcısı olacak şekilde yedi üyeden oluşur. TÜRKPATENT'in Başkanı ayrıca Yönetim Kurulu Başkanıdır.
- Danışma Kurulu, yılda en az bir kez, Sanayi ve Teknoloji Bakanı veya onun görevlendirdiği kişinin başkanlığında toplanır, ve üyeleri 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle belirlenir. TÜRKPATENT'in faaliyetlerine yardımcı olmak için; Türkiye'deki teknolojik gelişim ve sınai mülkiyet haklarının korunmasına destek verir, rekabet ortamının yaratılması için çalışmalar yürütür, TÜRKPATENT'in çalışma esasları, faaliyet raporu, bütçe ve çalışma programlarıyla ilgili görüş bildirir ve tavsiyeler verir.
- Başkan, TÜRKPATENT'in en üst amiri ve temsilcisidir. İki Başkan Yardımcısı vardır. Başkan, TÜRKPATENT hizmetlerinin mevzuata uygun, sınai mülkiyet hakları alanındaki uluslararası anlaşmalara uygun, milli güvenlik siyaseti, kalkınma planı ve yıllık programlara uygun şekilde, Yönetim Kurulu'nun kararları doğrultusunda

yürütülmesini sağlar. TÜRKPATENT'in aktif olduğu alanlarda ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlar.¹³⁶

Patent, Markalar, Tasarımlar, Coğrafi İşaretler, Yeniden İnceleme ve Değerlendirme, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler, Yenilik ve Tanıtım, Bilgi İşlem, Personel, Destek Hizmetleri, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlıkları ile Hukuk Müşavirliği ve İç Denetim Birimi Başkanlığı, TÜRKPATENT'in hizmet birimleridir.

Şekil 2.1. TÜRKPATENT'in Organizasyon Şeması



Kaynak:TÜRKPATEN, <https://www.turkpatent.gov.tr> (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

¹³⁶ YALÇINER, Uğur, “Türk Sınai Mülkiyet Sisteminin Geçmişi, Bugünü ve Yarını”, “**Türkiye’de ve Dünya’da Sınai Mülkiyet Koruması**” Uluslararası Konferansı 24-25 Haziran 1997, Türk Patent Enstitüsü. İstanbul, 1997, s. 19.

A) Patent Dairesi Başkanlığı'nda yapılan işlemler:

- Tescil başvurularının ilgili mevzuat doğrultusunda kayıt, dosyalama, araştırma, inceleme, değerlendirme ve tescil işlemleri,
- Tescil başvurularının ilgili mevzuat doğrultusunda lisans, devir, sair değişikliklerle ilgili işlemleri,
- İlan, tasnif ve sicil işlemleri.

TÜRKPATENT, Türkiye'deki patent ve faydalı modellerin tescil süreçlerini takip eder. Türkiye'de patent başvuruları üç grupta incelenir: Direkt olarak TÜRKPATENT'e yapılan başvurular, Patent İşbirliği Antlaşması'na (PCT) istinaden yapılan başvurular ve Avrupa Patent Sözleşmesi'ne (EPC) istinaden Türkçe istem ve fasiküllerinin sunulduğu Avrupa Patenti başvuruları. Türkiye'de buluş yapanlar faydalı model başvurusunda da bulunabilirler.

WIPO ve EPO ile TÜRKPATENT arasında, TÜRKPATENT'in Uluslararası Araştırma ve İnceleme Otoritesi olması için anlaşmalar imzalanmış, TÜRKPATENT aktivitelerine 8 Mart 2017'de başlamıştır. TÜRKPATENT, otorite olarak önemli bir rapor olan araştırma ve inceleme raporunu yapmaya 2005'te başlamıştır. Başlangıç tarihinden bu yana kapasitesi artmıştır. Kapasitesinin yeterli olmadığı dönemde araştırma ve inceleme raporları genellikle Avusturya, Rusya, Danimarka ve İsveç'te yapılmıştır. Bu ülkelerle olan protokoller 2016'da sonlandırılmış ve patent başvuruları için araştırma ve inceleme raporları tamamen TÜRKPATENT'te yapılmaya başlamıştır.¹³⁷

B) Markalar Dairesi Başkanlığı'nda aşağıdaki işlemler yapılır:

- Markaların tescil başvurularının mevzuat doğrultusunda kayıt, dosyalama, araştırma, inceleme, değerlendirme ve tescil işlemleri,
- Markaların ve marka tescil başvurularının mevzuat doğrultusunda lisans, devir, sair değişikliklerle ilgili işlemleri,
- Markaların ilan, tasnif ve sicil işlemleri,
- İlgili mevzuat doğrultusunda, bazı özellikleri haiz işaret ve ibarelerin koruma altına alınması, markaların tanınırlık düzeylerinin temellerinin belirlenmesi ve uygulamaya konulması.

Marka tescili ve alakalı diğer işlemlerin yapılmasının yanısıra, marka koruma sisteminin gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi, konudaki ulusal ve uluslararası gelişmelerin takip edilmesi

¹³⁷ Türk Patent ve Marka Kurumu, 2018..., **a.g.r.**, s. 35.

ve gerektiğinde ulusal mevzuat ve uygulamaların uyarlanması, halkta marka bilincinin artırılması TÜRKPATENT'in görevleri arasındadır.¹³⁸

C) Tasarımlar Dairesi Başkanlığı'nda aşağıdaki işlemler yapılır:

- Tasarımların tescil başvurularının ilgili mevzuat doğrultusunda kayıt, dosyalama, araştırma, inceleme, değerlendirme ve tescil işlemleri,
- Tasarımların ve tasarım başvurularının ilgili mevzuat doğrultusunda lisans, devir ve sair değişikliklerle ilgili işlemleri,
- Tasarımların ilan, tasnif ve sicil işlemleri,
- Türk Tasarım Danışma Konseyinin sekretarya işlemleri.

Tasarım faaliyetleriyle ilgili korumaların daha etkili olması, mevzuatın uluslararası standartlara ve AB müktesebatına tamamen uyumlu olması ve tasarımcılığın meslek olarak kabul edilmesi, Türkiye'de tasarımın geleceği için çok önemlidir. Böylece kaliteli ve orijinal tasarımlar korunabilecek, pratikteki problemlerin çözülebilecek, AB düzenlemeleri ve taraf olunan uluslararası anlaşmalara tam uyum sağlanabilecek, işlemler daha hızlı sonuçlanacak ve mevzuat daha sistematik, açık ve anlaşılır hale getirilecektir.

D) Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı'nda aşağıdaki işlemler yapılır:

- AB ile ilgili, TÜRKPATENT'in sorumluluk alanlarında müzakere hazırlıkları ile ilgilienir, toplantılara katılım sağlar, birimler arası koordinasyon sağlar,
- Uluslararası ülke ve kuruluşlarla ilişkilerin yönetimini ve koordinasyonu sağlar, ikili ya da çok taraflı anlaşmalar ve protokollerin hazırlanmasında rol alır,
- Uluslararası mevzuat ve anlaşmaları takip ederek, sorumlulukların ülkemizce yerine getirilmesi için gerekli faaliyetlerde bulunur.

WIPO, DTÖ, EPO ve EUIPO gibi uluslararası kuruluşlar ile Türkiye'nin ilişkilerinin geliştirilmesi TÜRKPATENT'in önceliklerinden biridir.

TÜRKPATENT bu önceliği kapsamında hem yurt içinde sınai mülkiyet hak sahiplerine yönelik, hem de çevre bölge ve ülkelerdeki sınai mülkiyet süreçlerinin gelişmesi için, işbirliklerini artırma çalışmaları yapar, etkinlikler ve projeler düzenler.

Uluslararası ilişkiler ve işbirlikleri TÜRKPATENT için önemli olan bir diğer iş alanıdır. TÜRKPATENT AB'ye ek olarak diğer ülkelerin de sınai mülkiyet ofisleriyle işbirliği yapmaya

¹³⁸ YALÇINER, Uğur, "Türk Patent Enstitüsü'nün Geçmişi ve Geleceği", "Marka Koruması" Uluslararası Sempozyumu 24-25 Haziran 1998, Türk Patent Enstitüsü, İstanbul, 1998. s. 60-61.

önem verir. Böylece Türkiye'nin üye olduğu uluslararası kuruluşlarla olan ilişkileri devamlı olarak ilerletmek ve sağlamlaştırmak için çalışır.¹³⁹

E) Yenilik ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı'nda aşağıdaki işlemler yapılır:

- Ülke ekonomisine fayda sağlamak için gerçek ve tüzel kişilerin sınai mülkiyete kapsama alanında olan ya da bu alana dahil olabilecek varlıklarını ve kullanım şekillerini belirler, ilgili sektörleri takip eder, bu konuda çalışmalar yapar,
- Sınai mülkiyet varlıklarının ne kadar değerli olduğu ve ekonomik etkilerinin neler olabileceğine dair çalışmalar yürütür,
- Gelişen teknolojileri tespit eder, bu alanda aracılık vb ticarileştirme süreçlerini yönetir,
- Yeniliğe destek vermek amaçlı yapılan aktiviterin verilerini toplar, kategorilendirir ve halkın kullanımına açar,
- Yenilik destek aktiviteleriyle ilgili danışmanlık hizmeti verir,
- TÜRKPATENT'in sorumlulukları kapsamında mevzuat, başvuru kılavuzu, broşür, belgesel ve tanıtım filmlerini kullanarak çeşitli malzemeler hazırlar ve bunları yayımlar,
- Sınai mülkiyet alanındaki hedef ve çalışma stratejilerini belirler, gerekli planları yapar ve takip eder,
- Bu alanda seminer, konferans, sempozyum gibi organizasyonları düzenler, fuarlara katılır,
- TÜRKPATENT'in bilgi ve doküman birimlerinin ile işbirliği yapar.

Tanıtım ve bilgilendirme aktiviteleri önem arz ettiği için Türkiye'de seminer, sempozyum, fuar gibi bilinç seviyesini artıran TÜRKPATENT bünyesinde ve TÜRKPATENT dışındaki etkinliklere katılım sağlanmıştır.

F) Coğrafi İşaretler Dairesi Başkanlığı'nda aşağıdaki işlemler yapılır:

- Coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adları için kayıt, araştırma, inceleme, değerlendirme ve tescil işlemleri,
- Coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adlarının ilan ve sicil işlemleri,

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı, sorumluluk kapsamı gereği, coğrafi kaynağın belirtilmesi, geleneksel bilgi ve kültürel esaslara göre değişen üretim yöntemini ve niteliğini

¹³⁹ YALÇINER, Uğur, "Türk Patent Enstitüsü, Türkiye'deki Yeni Mevzuat Çalışmaları ve Uluslararası Anlaşmalara Katılım Konusundaki Gelişmeler", **Sınai Mülkiyet Korunması ve Türkiye'deki Gelişmeler Hakkında Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) Sempozyumu 19-20 Haziran 1995**, Türk Patent Enstitüsü, Ankara, 1995, s. 16.

koruma altına alır, ürünlerin piyasada ayırt edilmesini sağlayarak pazarlama unsuru olur, ürünlerin taklit edilmesini önler. Bireyler için yararlı olmasına ek olarak lokal üretim ve kırsal kalkınmada da önemli rol oynar. Başvuru sahipleri daha fazla bilgi sahibi olur ve tescil süreçleri daha kolay ilerletilir. Tescilli ürün sayısının artması, ülke ekonomisi için de faydalı olacaktır.¹⁴⁰

G) Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı'nda (YİDDB) aşağıdaki işlemler yapılır:

- Sınai mülkiyet hakları ve geleneksel ürün adlarıyla alakalı birimin kararlarına karşı yapılan itirazları inceler ve değerlendirir.

Yeniden inceleme ve değerlendirme kapsamında; marka, patent, tasarım, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adlarına ilişkin ilgili yönetimin kararlarına karşı yapılan itirazlar ve tasarım, coğrafi işaret, geleneksel ürün adları ve patentlerde üçüncü kişiler tarafından yapılan yayıma itirazlar incelenir.

H) Personel Dairesi Başkanlığı'nda aşağıdaki işlemler yapılır:

- TÜRKPATENT'te çalışanların iş akitleri, kadro, terfi, görev, yolluk, sağlık, izin kullanımı gibi özlük işlemleri yapılır,
- Sosyal hizmetler ve hizmet içi eğitimleri düzenler.

D) Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nda aşağıdaki işlemler yapılır:

- 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri kapsamında, kiralama ve satın alma işleri; temizlik, güvenlik, aydınlatma, ısınma, onarım, taşıma ve benzeri hizmetler yapılır
- Genel evrak ve arşivleme ile ilgilenir
- TÜRKPATENT'in taşınır ve taşınmazlarıyla ilgili işlemleri yapar
- TÜRKPATENT'in sivil savunma ve seferberlik hizmetlerini yapar
- Kütüphane hizmetleriyle ilgilenir

J) Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı'nda aşağıdaki işlemler yapılır:

- Bilgi teknolojilerini takip ederek TÜRKPATENT'in otomasyon stratejilerini oluşturur, gerekli tedbirleri alır, kamu bilişim standartlarına uygun çözümler yaratır,
- TÜRKPATENT'in bilgi işlem hizmetleriyle ilgilenir,

¹⁴⁰ GÜNDOĞDU, Gökmen, **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı ve Korunması**, İstanbul: Beta, 2006, s. 117.

- TÜRKPATENT'in internet sayfaları, elektronik imza ve elektronik belge uygulamaları hakkında teknik çalışmalar yürütür,
- TÜRKPATENT'in hizmetlerine dair bilgi toplayarak veri tabanını genişletir,
- Bilgi işlem altyapısı için kurulum, bakım, ikmal, geliştirilme ve güncellenme işlerini yapar, haberleşme güvenliği için gerekli çalışmaları yürütür,
- Dokümantasyon merkezleri ve işbirliği yapılan ulusal ve uluslararası kuruluşlarla TÜRKPATENT arasında veri akışı oluşturur, elektronik haberleşmenin gerektirdiği teknik bağlantıları kurar ve geliştirir,
- Sınai mülkiyet haklarıyla ilgili tüm kaynaklardan toplanan bilgileri değerlendirir ve ilgili birimlerle paylaşır.

K) Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nda aşağıdaki işlemler yapılır:

- 5018 sayılı Kanun, 22/12/2005 tarihli ve 5436 sayılı Kanununun 15'inci maddesi ve ilgili mevzuat gereği, strateji geliştirme ve mali hizmetler birimlerinin görevlerini yerine getirir.

L) Hukuk Müşavirliği'nde aşağıdaki işlemler yapılır:

- 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname doğrultusunda hukuk birimlerinin görevlerini yerine getirir.

Kurum yapısı ve görev alanlarınca belirlenmiş 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne istianiden birimlere verilen görevler haricinde;

- İç Denetim Birimi Başkanlığı, 5018 sayılı Kanun kapsamında TÜRKPATENT'in yönetim ve kontrol süreçlerini, harcamalarını, mali işlemlere ilişkin karar ve tasarruflarını denetler, değerlendirir, ve ihtiyaç halinde önerilerde bulunur,
- Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, patent ve marka vekillerinin sicil kayıt işlemlerini yapar.

TÜRKPATENT sınai mülkiyet konusunda değerli projeler yürütmüştür, ve sonuçlarını sınai mülkiyetle ilgili başvuru ve tescil süreçlerini geliştirmek için kullanmıştır. Uluslararası Otorite olarak çalışmaya 2017 yılında başlayan TÜRKPATENT'in rapor sayısı 2018 yılında

artmıştır. Yapılan patent başvuruları için araştırma ve inceleme raporlarının kalite ve kapasitesi artaata gelişmekte, rapor sürelerinin kısaltılması hedeflenmektedir.¹⁴¹

Yerli firmalar, sınai mülkiyet haklarını uluslararası alanda koruyacak şekilde yeterli bilgiye sahip değildir. Uluslararası sınai mülkiyet başvurusu yapmak isteyen birey veya kurumlar ülkelerinin kurallarına ve sürece yönelik bilgi ve yönlendirilme ihtiyacı içindedir. Ayrıca, uluslararası alanda tescilli coğrafi işaret sayısının artması için maliyeti minimum olan süreç seçenekleri de oluşturulmalıdır. TÜRKPATENT, Türkiye’deki icatların tanıtım ve ticarileşme süreçlerine destek vermek için uluslararası fuarlara icat sahipleriyle birlikte katılmakta ve gelecekte de devam ettirmeyi planlamaktadır.

Sınai mülkiyet sisteminin, sistemi kullanan herkes için uluslararası standartlarda işlemesine yardımcı olacak temel eğitimler ve uzmanlık eğitimlerini bilimsel yöntemlerle almalarını kolaylaştıracak bir sistemin geliştirilmesi çok önemlidir. Bu alandaki eğitimleri organize etmek için, TÜRKPATENT bünyesinde Sınai Mülkiyet Hakları Eğitim Merkezi kurulmuştur.

2.2.2 Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü

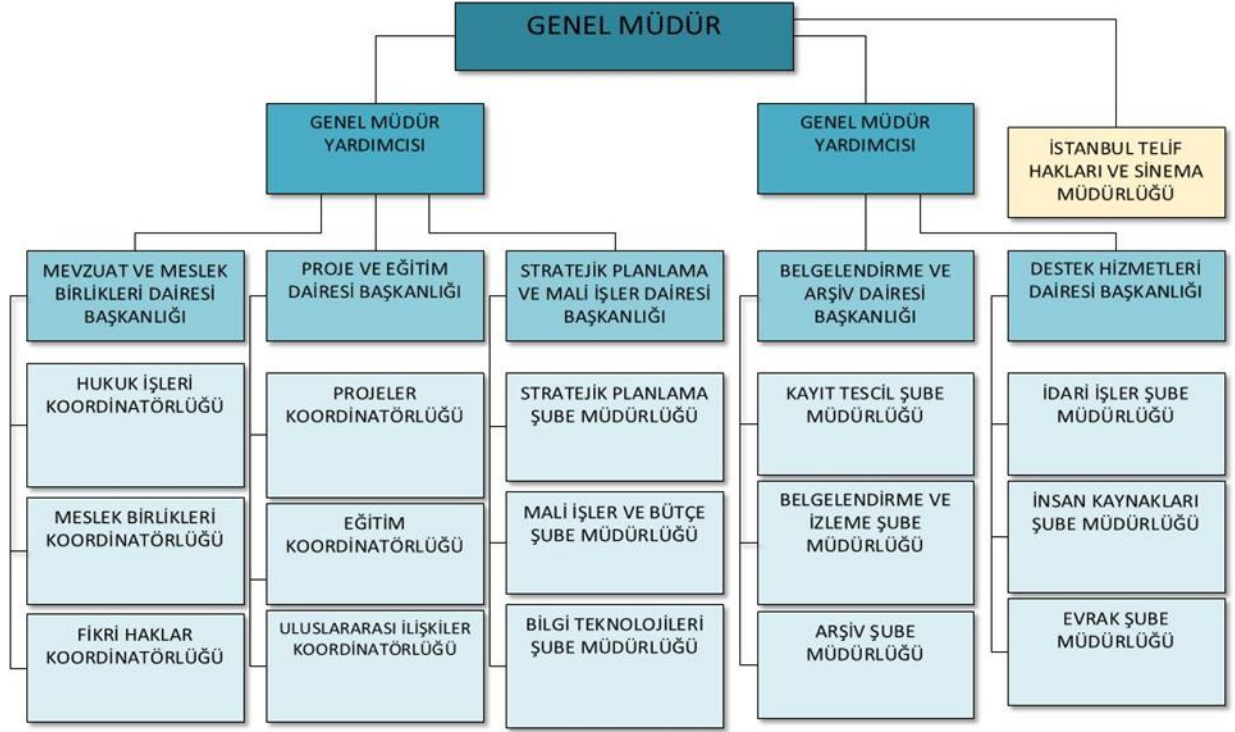
Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren Telif Hakları Genel Müdürlüğü, Türkiye’de fikri ve sanat eserleri alanında işlemleri yapmakla görevlidir. Bu birim 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 21. maddesindeki 4848 sayılı “Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”un yerine 1 Numaralı “Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”nin dokuzuncu bölümü doğrultusunda Bakanlık Merkez Birimi şeklinde yapılanmıştır. Telif hakları alanında bazı işlemleri yürütmek için kurulmuş olan birim de, Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesindeki İstanbul Telif Hakları ve Sinema Müdürlüğü’dür.¹⁴²

Telif Hakları Genel Müdürlüğü, merkezi teşkilata dahil olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı kamu tüzel kişiliği içinde yapılanmıştır. Bu birimde genel müdüre bağlı iki genel müdür yardımcısı, beş daire başkanlığı, altı koordinatörlük ve üç şube müdürlüğü vardır.

¹⁴¹ Türk Patent ve Marka Kurumu, **Stratejik Planı 2018-2022**, Ankara, 2018, s. 27-28.

¹⁴² T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **2018 Yılı İdare Faaliyet Raporu**, Ankara, 2019, s. 25-26.

Şekil 2.2. Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat Yapısı



Kaynak: Telif Hakları Genel Müdürlüğü, <http://www.telifhaklari.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Telif Hakları Genel Müdürlüğü, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu dahilinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bütçesini kullanır. Giderleri genel bütçeden karşılanır. Kendisine özel olarak topladığı gelirleri olmasına rağmen özel bir bütçesi yoktur.

10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 Numaralı "Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"nin 283. Maddesindeki haliyle, Telif Hakları Genel Müdürlüğünün sorumluluk ve otorite alanı şu şekildedir:

- 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile Bakanlığ'ın görevlerini yapmak,
- Telif haklarının halk yararına, toplumsal ve ekonomik gelişmeler doğrultusunda düzenlenmesi, korunması, geliştirilmesi,
- Fikir ve sanat eserlerini deteklemek için stratejileri belirlemek,
- Telif haklarının korunması ve geliştirilmesi için uluslararası alanda yapılan iş birliklerinin bakanlık tarafında faaliyetlerini takip etmek,

- Hakları ihlallerini önlemek için önlem almak, anlaşmazlık ve uyuşmazlıkların çözülmesinde taraflar destek vermek,
- Telif haklarıyla ilgili mevzuat hazırlık çalışmaları yapmak, idarî ve hukukî önemlerin temel unsurlarını belirlemek,
- Teknolojik gelişmelere uygun altyapıyı ilgili birimlerle çalışarak oluşturmak ve yürütülmesini sağlamak,
- Kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, meslek birlikleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla gerekli çalışma ortaklığı ve koordinasyonu oluşturmak,
- İhtiyaç durumunda, fikir ve sanat eserlerine ilişkin projeler ve işlerle ilgili hizmet almak,
- Telif haklarıyla ilgili ulusal ve uluslararası alanda, bilimsel, kültürel, sanatsal ve sosyal faaliyetlerde bulunmak ve etkinlikleri desteklemek,
- Bakanın verdiği görevleri yerine getirmek.

Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün yaptığı kayıt-tescil, bandrol, sertifika ve yapımçı belgesi bulunur.

Fikir ve sanat eserleri üzerindeki fikri mülkiyete dair hakların başlangıcı tescil koşuluna bağlı değildir ve eserler üretildiği zaman doğar. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 13. maddesi ve Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmeliğe dayanarak hak sahibi olmak amacı bulunmadan, ispat kolaylığı sağlamak ve mali haklardan yararlanma yetkilerini takip edebilmek için kayıt ve tescil işlemleri yapılır. Yerli ve yabancı sinema ve müzik eserleri içeren yapımlar ile yerli ve yabancı bilgisayar oyunlarının ticari piyasaya çıkarılabilmesi için kayıt ve tescil işlemlerini İstanbul Telif Hakları ve Sinema Müdürlüğü yapar. Ayrıca tüm eser grupları için beyan baz alınarak, Telif Hakları Genel Müdürlüğü, isteğe bağlı kayıt ve tescil işlemi yapabilir.

Tablo 2.1. Fikir ve Sanat Eserlerinin Zorunlu Kayıt-Tescili

Yapım Türü	2010 ¹⁴³	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Müzik Yapımları	3138	3595	3498	3152	3973	2759	2253	2473	2204
Sinema Yapımları	1986	1286	956	929	1233	1269	904	812	757
Bilgisayar	/	364	385	181	150	133	94	128	164

¹⁴³ 2010 yılında bilgisayar oyunlarına ilişkin kayıt tescil sayıları sinema eserleri kapsamında değerlendirilmiştir.

Oyunu									
Toplam	5124	5245	4839	4262	5356	4161	3251	3413	3125

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010-2018 Yılı İdare Faaliyet Raporları

Tablo 2.2. Fikir ve Sanat Eserlerinin İsteğe Bağlı Kayıt-Tescili

Eser Türü	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
İlim Edebiyat Eserleri	287	230	303	420	367	350	237	373	491
Güzel Sanat Eserleri	42	49	60	92	67	110	297	192	235
Bilgisayar Programları	172	327	305	247	198	247	157	170	380
Musiki Eserler	15	14	11	23	26	17	13	9	19
Toplam	516	620	679	782	658	724	704	772	1125

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010-2018 Yılı İdare Faaliyet Raporları

Ayrıca fikir ve sanat eserlerinin izinsiz kopyalanması ve taklit edilmesini önlemek için, sinema ve müzik eserleri, bilgisayar oyunları ve süreli olmayan yayınlar için zorunlu bandrol uygulaması vardır. Bu zorunluluk hem yurt içinde üretilen hem de ithal edilen eserleri kapsar. Uygulamasının yasal temeli 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 81. maddesi ve Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'tir. Bandrol fikir ve sanat eserlerinin kopyaları üzerine yapıştırılan, sökülüce parçalanabilir ve yapıştırıldığı malzemenin niteliğini kaybetmesini sağlayan, güvenlik şeridi ve kare kod içeren, holografik bir güvenlik etiketidir.¹⁴⁴

Tablo 2.3. Bandrol (2010-2012)

Eser Türü	2010	2011	2012
Sinema ve Müzik Eseri Bandrolü	23.929.719	55.747.371	67.201.443
Süreli Olmayan Yayınlar	199.920.517	289.193.982	293.257.824
Toplam	223.850.236	344.941.353	360.459.267

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010-2018 Yılı İdare Faaliyet Raporları

¹⁴⁴ TEKİNALP, Ünal, Fikri Mülkiyet..., a.g.e., s. 217.

Tablo 2.4. Bandrol (2013-2018)

Eser Türü	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sinema Eserleri	8.703.014	5.223.043	3.416.446	2.337.382	1.078.806	492.517
Müzik Eserleri	11.735.811	9.403.020	7.978.123	6.349.478	4.706.146	4.120.423
Bilgisayar Oyunu	2.170.582	932.535	962.465	703.102	699.039	468.875
Sürelili Olmayan Yayınlar	330.017.405	344.405.399	384.054.363	404.129.293	407.739.008	410.641.305
Toplam	352.626.812	359.963.997	396.411.397	413.519.255	414.222.999	415.723.120

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010-2018 Yılı İdare Faaliyet Raporları

Fikrî mülkiyet haklarını korumak ve takip edebilmek için sadece süreli yayınlar basan yerler hariç, fikir ve sanat eserlerinin belirlenmesi ve kopyalanmasıyla ilgili malzemeleri üreten, ithal eden, materyallerin dolum, çoğaltım ve satışını yapan, ürünleri yayan veya halka açanların, Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan bu işlerini gösteren bir sertifika almaları gerekir. 5846 sayılı Kanunun 4. maddesi ve Fikir ve Sanat Eserlerinin Tespit Edildiği Materyallerin Dolum, Çoğaltım ve Satışını Yapan veya Yayan İşletmelerin Sertifikalandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik doğrultusunda dolum tesisleri, fikir ve sanat eserlerinin çoğaltım, dağıtım veya satışını yapan matbaa ve yayınevleri, sinema filmlerinin gösterim ve iletimini yapan salon ve benzeri mekanlar, fikir ve sanat eserlerinin ve bu eserleri içeren yapımlara ilişkin taşıyıcı materyallerin tespit, satış, dağıtım, ithalat ve pazarlamasını yapan veya bunları kiraya veren yerlerin sertifika alması gerekir. Sertifika başvurusundan sonra gerekli belgelerle birlikte dolum tesisleri İstanbul'daysa, İstanbul Telif Hakları ve Sinema Müdürlüğü'ne diğer illerdeki, Telif Hakları Genel Müdürlüğüne; dolum tesisleri dışındaki işletmeler de buldukları ilin Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne başvururlar ve sertifikalarını o birimlerden alırlar.¹⁴⁵

Tablo 2.5. Sertifika

Eser Türü	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sertifika	4.147	2.777	6.454	6.481	2.479	2.979	2.953	4.025	3.148

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010-2018 Yılı İdare Faaliyet Raporları

¹⁴⁵ KAÇAK, Nazif, **Açıklamalı – İctihatlı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, Ankara: Kartal Yayınevi, 2004, s. 68.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 13. maddesi, 5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanununun 15. maddesi ve Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmeliğe dayanarak “yapımcı belgesi işlemi“ yapılır. Bu belgede Bakanlık tarafından sinema ve müzik eseri yapımcılarına ve bilgisayar programı üretip ve ithal eden yapımcılara verilir ve üzerinde yapımcı kodu bulunur. 18.01.2019 tarihli ve 7163 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 11. maddesi yürürlüğe girince, 5224 sayılı Kanunun 15. Maddesi iptal olmuştur. Bu nedenle yapımcı belgeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü ve süreli olmayan yayın bandrolü, sertifika, yapımcı belgesi ve isteğe bağlı kayıt ve tescil başvuru ve kabul işlemleri, Telif Hakları Genel Müdürlüğü Otomasyon Sistemi'nde yapılır. Bu sistemden alınan bilgiler, istatistiksel veri sağlamasına ek olarak soruşturma ve yargılama süreçlerini hızlandırmak için, ilgili birimlerle paylaşılır. Zorunlu kayıt – tescil, sinema ve müzik bandrolü ve idari mali işler sistemleri de geliştirme aşamasındadır.

Türkiye'nin önceliği, dönemin ihtiyaçları ve teknolojik alandaki ilerlemeler doğrultusunda insanların daha fazla fikir ve sanat eserlerine ulaşabilmesini sağlamak ve bu eserlerin üretilmesini sağlayan yaratıcılığın kutlandığı, eser sahiplerinin ekonomik haklarını alabildikleri bir sektör oluşturmaktır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planında bu konudaki hedeflerini aşağıdaki şekilde belirlemiştir.

- Uluslararası standartlara uygun, doğru çalışan bir sistem oluşturmak ve telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattığı ekonomik değeri artırmak,
- Türkiye'de yaratı/telif hakkı korumasına dayalı endüstrilerin geliştirmek ve desteklemek,
- Telif haklarını korumak ve geliştirmek.

Telif Hakları Genel Müdürlüğü, etkili, yaygın ve toplum tarafından benimsenmiş bir sistemi kurmak, işleyişini sağlamak, bu konudaki ürünlerle Türkiye'nin kalkınma sürecini hızlandırmak konularında sorumluluk sahibidir.¹⁴⁶

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yasa Tasarısı, 03.05.2018'de Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sevk edilmiştir.

¹⁴⁶ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **2015-2019 Dönemi Stratejik Planı**, Ankara, 2015, s. 13.

24.06.2018'deki seçimlerde meclis yenilendiğindiği için, Kanun Tasarısı henüz yasalaşmamış ve TBMM İçtüzüğü'nün 77. maddesi doğrultusunda hükümsüz olmuştur. Sistemin etkinliğinin artması için çalışmalar devam etmektedir.¹⁴⁷

Telif Hakları Genel Müdürlüğü hakların korunması ve hak sahiplerinin bilinçlenmesi için çeşitli etkinlikler düzenler. İl Denetim Komisyonlarınca da sık sık denetim ve operasyonlar yapar.

Tablo 2.6. İl Denetim Komisyonları Tarafından Gerçekleştirilen Operasyonlar (2010-2014)

	2010	2011	2012	2013	2014
Operasyon Sayısı	3.708	2.504	3.021	3.249	2.236
Materyal Sayısı					
Bandrolsüz CD/VCD/DVD	3.057.868	1.565.562	1.002.226	1.002.741	903.605
Bandrolsüz Kitap	1.472.762	548.871	873.740	943.047	710.916
Bandrollü CD/VCD/DVD	29.149	28.264	79	/	/
Bandrollü Kitap	259.001	61.299	46.546	191.272	37.183
Kapak Kartonet	20.090.240	3.803.440	3.266.969	2.531.039	2.661.964
Diğer Materyaller	3.932	112.456	1.878.569	1.014.920	987.381
Toplam Materyal	24.913.016	6.119.892	7.068.129	5.683.019	5.301.079

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010-2018 Yılı İdare Faaliyet Raporları

Tablo 2.7. İl Denetim Komisyonları Tarafından Gerçekleştirilen Operasyonlar (2015-2018)

	2015	2016	2017	2018
Operasyon Sayısı	1.693	952	781	1.192
Materyal Sayısı				
Bandrolsüz CD/VCD/DVD	715.626	186.966	161.353	407.232
Bandrolsüz Kitap	591.456	427.146	272.303	645.312
Bandrollü CD/VCD/DVD	/	5.014	90	68
Bandrollü Kitap	26.999	13.753	24.790	52.192

¹⁴⁷ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018 Yılı Performans Programı, Ankara, 2018, s. 21.

Kapak Kartonet	2.715.607	976.863	360.804	515.844
Diğer Materyaller	1.673.363	588.334	46.262	298.063
Toplam Materyal	5.723.051	2.198.076	865.602	1.918.711

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010-2018 Yılı İdare Faaliyet Raporları

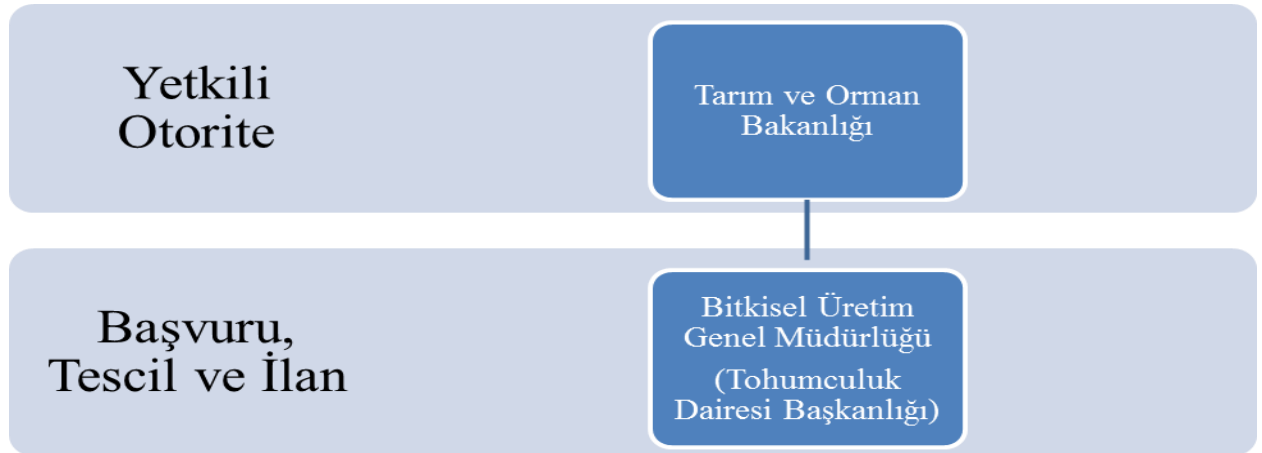
Türkiye ‘de 2018 yılında yapılan 1.192 operasyonda toplam 1.918.711 adet materyal ele geçirilmiştir.

2.2.3 Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü

TRIPS hükümlerinece üye ülkeler yeni bitki çeşitlerini etkili bir *sui-generis* sistem dahilinde, patentle veya ikisinin kombinasyonu ile korumak zorundadır. Türkiye yeni bitki çeşitlerini TRIPS *sui-generis* bir sistemle korur. Türkiye’de yeni bitki çeşitleri, 5042 Sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun ve 12.08.2004 tarihli ve 25551 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına Dair Yönetmelik kapsamındadır. Tarım ve Orman Bakanlığı’dır bu konudaki mevzuatı yürütür.¹⁴⁸

İslahçı haklarıyla ilgili işlemler, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, Tohumculuk Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülür. Bu başkanlık Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı olarak çalışır.

Şekil 2.3. Yeni Bitki Çeşitleri Sisteminin İdare Yapısı



Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü belirli aralıklarla Bitki Çeşitleri Bülteni’ni yayınlar.

¹⁴⁸ T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, **2018 Yılı İdare Faaliyet Raporu**, Ankara, 2019, s. 14.

Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü Tohumculuk Dairesi Başkanlığı, 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun doğrultusunda Bakanlığa verilen görevleri yapar. Tohumculuk Daire Başkanlığı'nın sorumlulukları:

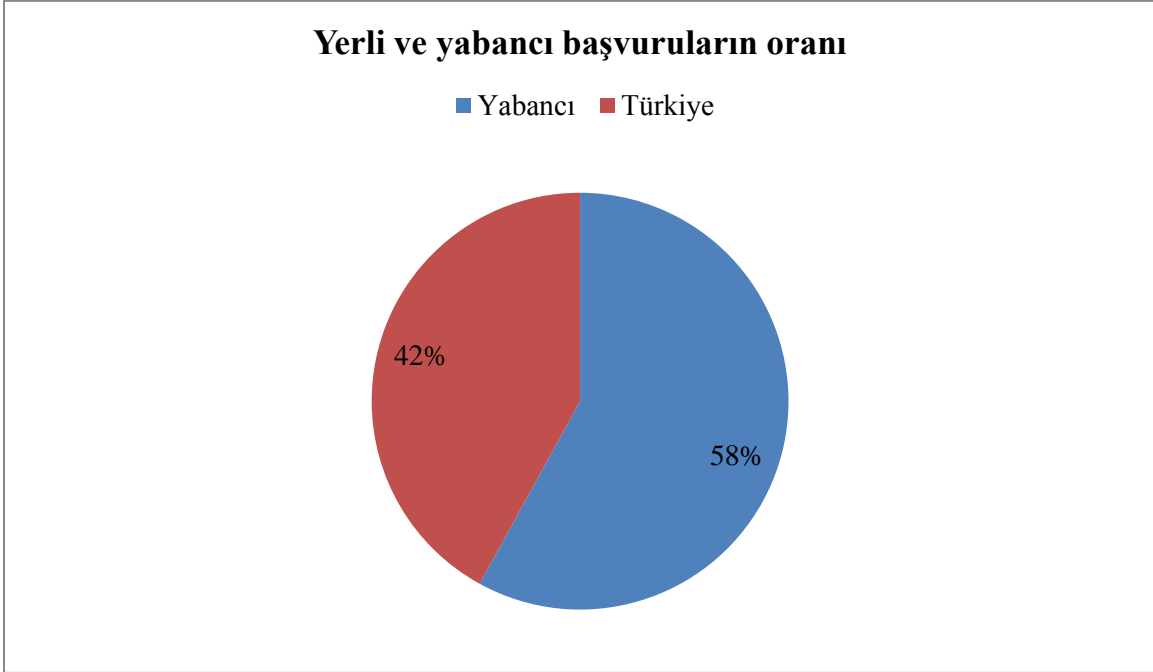
- 31/10/2006 tarihli ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu kapsamında Bakanlığın görevlerini yapmak,
- 8/1/2004 tarihli ve 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerinin Korunmasına İlişkin Kanun kapsamında Bakanlığın görevlerini yapmak,
- Bakanlığın tohumluk stratejilerini belirlemek ve uygulamak, projeler hazırlamak, hazırlatmak ve uygulamak,
- Sertifikalı tohumluk üretiminin artırmak ve kullanımı yaygınlaştırmak amacıyla teşvik ve destek faaliyetleri yürütmek,
- Türkiye'deki tohumluk ihtiyaçlarını belirlemek, tohumlukları temin ve tahsis etmek,
- Uluslararası rekabete standartlarında tohumculuk sektörü yaratmak ve sonrasında güçlendirmek,
- Tohumculuk üzerine ulusal ve uluslararası işbirlikleri yapmak ve ortak çalışmalar yürütmek,
- Süs bitkileri çoğaltım ve üretim malzemelerinin üretim ve pazarlamasıyla ilgili düzenlemeler yapmak
- Nesli Tehlike Altında Olan Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme kapsamında canlı bitki türleri hakkında işlemleri takip etmek,
- Türkiye florasındaki soğanlı bitki türlerinin doğadan toplanması, üretilmesi ve ticaretiye alakalı uygulamaları yapmak,
- Eğitim çalışmaları yapmak ve yayımlar hazırlamak,
- İstatistikî bilgileri toplamak, veri tabanını zenginleştirmek ve raporlama yapmak
- Tohumculuk alanında sertifikasyon ve test kuruluşlarının faaliyetlerini düzenlemek ve koordinasyon sağlamak,
- Tohumluk ve bitkisel çoğaltım materyallerinin ithalat ve ihracatını kontrol etmek, uluslararası ticaretin gelişmesi için ihtiyaç duyulan aktiviyeleri yürütmek,
- Bu konudaki mevzuat çalışmalarını yapmak, uygulamak ve diğer kurum ve kuruluşların ilgili mevzuat çalışmalarında yer almak,

- Genel müdürlüğün verdiği görevleri yerine getirmek.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, Türkiye Cumhuriyeti'nde ikametgahı olan, iş yeri olan gerçek veya tüzel kişiler, UPOV Sözleşmesi dâhilinde başvuru hakkına sahip kişilerin yetkili vekilleri, yeni bitki çeşitlerine için ıslahçı hakkı başvurularını Tarım ve Orman Bakanlığı, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü'ne yaparlar.

Bu çerçevede Türkiye'de yabancı uyruklu şirketler de başvuru yapabilmektedir.

Şekil 2.4. Yerli ve yabancı yeni bitki çeşitlerine ait ıslahçı hakkı başvuruların oranı (2018)



Kaynak: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, **Bitki Islahçı Hakları Raporu – 2018**, Ankara, 2019, s. 8.

2018'de yapılan başvuruların %42'si yerli, %58'i yabancı uyruklu başvuru sahipleri tarafından yapılmıştır.

Bitki çeşitlerinin ıslahçı hakkı dahilinde korunması için çeşitlerin yeni olması gerekir. Yenilikten kasıt, ıslahçı hakkı başvuru tarihinden önce yurt içinde 1 yıl, yurt dışında 4 yıl, ağaç ve asmalarda 6 yıl öncesine kadar kullanım için hak sahibinin satmamış veya halka sunmamış olmasıdır.

Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğü, ılsahçı hakkı tescilinde teknik inceleme yapma yetkisine sahiptir. Müdürlük çeşitler üzerinde farklı, yeknesak ve durulmuşluk incelemeleri yapar.

Yeni, farklı, yeknesak ve durulmuş olduğu görülen bitki çeşitleri, yasadaki diğer şartlara uyuyorsa ıslahçı hakkıyla korunur.

Tarım ve Orman Bakanlığı, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, ıslahçı hakkı tescil başvurularının, tescil edilebilir olup olmadığına, 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun ve bu kanuna istinaden yayımlanan yönetmelikler kapsamında karar verir.¹⁴⁹

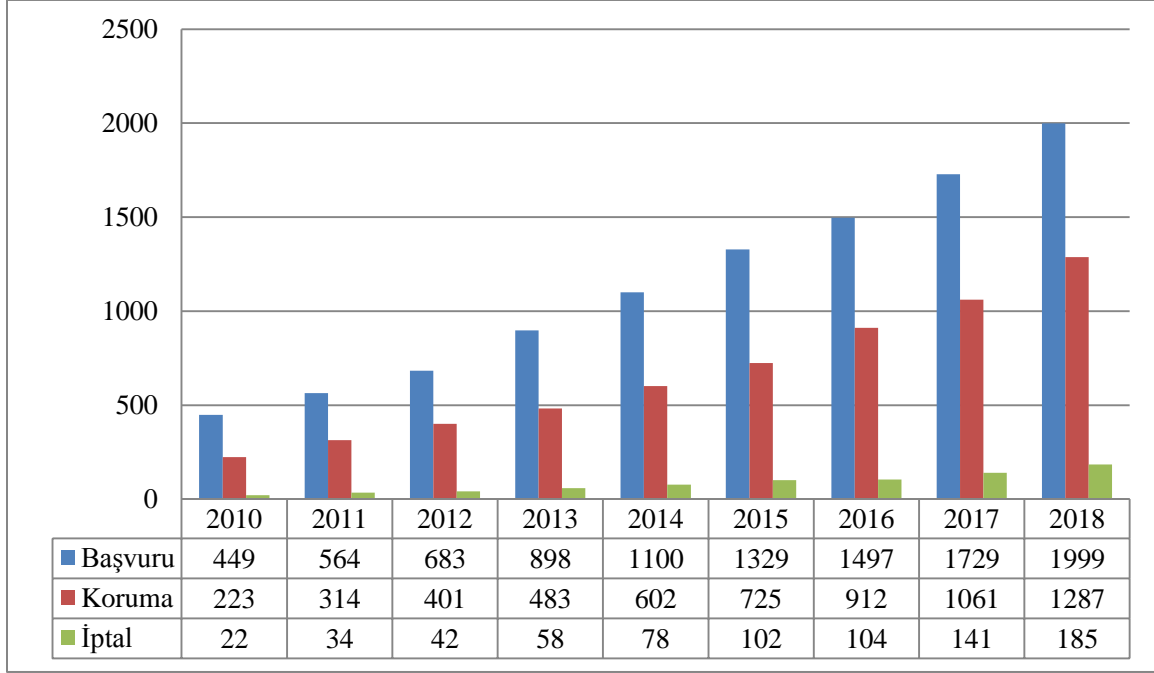
- Başvuru inceleme: Başvurular, Başvuru İnceleme Komisyonu tarafından incelenir ve eksikliği yoksa 3 ay süreyle bültende duyurulur. Bu aşamada üçüncü şahıslar itiraz hakkına sahiptir. Herhangi bir itiraz gelmezse, başvuru teknik incelemeye alınır. Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü internet sitesinde, 3 ay aralıkla Bitki Çeşitleri Bülteni'ni yayımlar. Kanunda belirtilen sürelerde itiraz gelmezse ıslahçı hakkı tescil işlemleri devam eder. Eksikliği olan dosyaların başvuru sahiplerine bildirilir ve 30 gün içerisinde eksikliklerin tamamlanması gerekir.
- Teknik inceleme: Farklılık, yeknesaklık ve durulmuşluk testleri için, başvuru sahibi test materyalini, teknik incelemeyi yapan kuruluşa başvurunun bültende yayımlanma süresi bittikten sonra, materyalin türüne göre kuruluşun belirlediği tarihte teslim eder. Teknik inceleme, bitki türüne bağlı olarak 1-4 yıl sürebilir. Gerekli testler UPOV sözleşmesine taraf ülkelerde yetkili kuruluş tarafından yapıldıysa, teknik inceleme için o test sonuçları baz alınabilir.
- Islahçı Hakkı Tescil Komitesi: Teknik inceleme tamamlanınca, komitenin verdiği tescil kararı 1 ay boyunca bültende yayınlanır. Bu sürede her hangi bir itiraz gelmezse tescil belgesi hak sahibi adına düzenlenir.

Islahçı hakkı tescil başvurularında, bitki çeşitleri bülteninde ilan edilen çeşitlerden, başvurusu kabul edilen çeşitler için üç ay, ıslahçı hakkı tescili kabul edilen çeşitler için de bir ay içerisinde üçüncü kişilerin itiraz etme hakkı vardır. Çeşitlerin ret kararlarına karşı başvuru sahiplerinin, kararın kendilerine bildirilmesinden itibaren itiraz etme hakları vardır.

¹⁴⁹ ODMAN BOZTOSUN, Ayşe, **a.g.e.**, s.116.

2010-2018 arasındaki başvurular ve çeşitlerden koruma altına alınan ve iptal edilen çeşit sayıları Şekil 2.5.'te görülebilir.

Şekil 2.5. Yıllara göre yeni bitki çeşitlerine ait ıslahçı hakkı toplam başvuru, koruma ve iptal edilen çeşit sayıları



Kaynak: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, **Bitki Islahçı Hakları Raporu – 2018**, Ankara, 2019, s. 4.

5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun kapsamında farkındalığın artmasıyla birlikte başvuru sayılarında da artış olmuştur. 2018 sonuna kadar 1999 başvuru yapılmış, bunlardan 1777 tanesi kabul edilmiştir. 1777 başvurudan 1287 tanesi de koruma altına alınmıştır.

Islahçı hakkında hükümsüzlük için hukuki menfaati olanlar, koruma devam ettikçe, mahkeme nezdinde talepte bulunabilir.

Islahçı haklarının Türkiye’de yaygınlaşarak gelişmesi sürecinde, dava sürecinin hızlı ve etkili ilerlemesi, hakların başarılı şekilde korunması için çok önemlidir. Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü hak ihlal davalarında, ihlal iddiası olan materyali veya ürün, koruma altına alınmış

olan çeşitle karşılaştırılarak, genetik analiz yöntemlerinin kullanılması, davaların hızlı sonuçlanması açısından önemlidir.¹⁵⁰

2.2.4 Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin yayımlanması ile kamu kurumlarının yapılarında değişiklikler meydana gelmiştir. Söz konusu değişiklikler kapsamında, Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu'nun yeniden tesis edilmesine dair Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 27.12.2018'de Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu çerçevede; Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulunun eş başkanlığını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bakan Yardımcısı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Bakan Yardımcısı yürütür. Kurul; Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, TÜRKPATENT, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) temsilcilerinden oluşur. Bakanlıklar ve diğer kamu kurumları genel müdür seviyesinde kurulda temsil edilir. Söz konusu kurulun amacı; fikri ve sınai mülkiyet hakları konusunda kısa/orta/uzun vadeli stratejileri oluşturmak, ilgili kurumlar arasında koordinasyonu ve işbirliğini geliştirerek uygulamalarda etkinliği sağlamaktır.

Genelgede öngörüldüğü şekliyle Kurul toplantıları senede bir defa olacak şekilde yapılır. Sekreteryaya hizmetlerini TÜRKPATENT yürütür. Gerekli hallerde diğer bakanlıklar, kamu kurum/kuruluşları, sivil toplum örgütleri, meslek birlikleri ve özel sektör temsilcileri kurul tarafından toplantıya davet edilebilir. Bütünlük içinde faaliyetlerin yürütülmesi ve eşgüdümün tesisi için, kurul tarafından komiteler ve çalışma grupları teşkil edilebilir. Kamu kurum/kuruluşlarına ilave olarak sivil toplum örgütleri, meslek birlikleri ve özel sektör temsilcileri de söz konusu komitelere ve çalışma gruplarına katılabilirler.¹⁵¹

¹⁵⁰ T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, **Bitki Islahçı Hakları Raporu – 2018**, Ankara, 2019, s. 10.

¹⁵¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı, Genelge 2018/17, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/CumhurbaşkanligiGenelgeleri/20181227-17.pdf> (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

2.2.5 Emniyet Genel Müdürlüğü

Korsan yayınlarla mücadele çerçevesinde yapılanları takip etmek, istatistiksel bilgileri tutmak, ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte çalışmak, uygulama değerlendirmesi ve genelgeler oluşturmak için İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Güvenlik Dairesi Başkanlığı'nda Basın Yayın adı altında çalışan Şube müdürlüğü bünyesinde 29.10.2003'te Fikir ve Sanat Eserleri Büro Amirliği kurulmuştur.

Sistemin iyi çalışması için, görev tanımı doğru olan, hakların hızlı ve etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacak uzman kolluk ve yargı organlarının varlığı çok önemlidir. Bu amaçla, Fikir ve Sanat Eserleri Büro Amirliği'nin görev alanına 01.05.2006 itibarıyla taklit ürünlerle mücadele eklenmiş, fikri ve sınaî hak ihlalleri ile mücadele görevinin bir merkezden icra edilmeye başlamıştır.¹⁵²

23.02.2007'de Güvenlik Daire Başkanlığı Kuruluş ve Çalışma Yönetmeliği değiştirilmiş, Basın ve Yayın Şube Müdürlüğü, Fikri Mülkiyet Hakları ve Basın Şube Müdürlüğü yapılmış, şube içinde Telif Hakları Büro Amirliği ve Sınaî Mülkiyet Hakları Büro Amirliği kurulmuştur. Taklit ürünlerin ve korsan yayıncılığın en çok görüldüğü Adana, Ankara, Bursa, Diyarbakır, İstanbul ve İzmir'de, 2008 yılında, Güvenlik Şube Müdürlükleri içinde Fikri Mülkiyet Hakları Büro Amirlikleri kurulmuştur.

Uygulamada bütünlük yaratmak, korsan ve taklitçilikle mücadele etmek, hak sahibi veya vekillerinin ilgili birimlerle iletişimde karşılaştıkları problemleri minimize etmek amacıyla, 07.02.2012'de 6 şehirde kurulan Fikri Mülkiyet Hakları Büro Amirlikleri kapatılmış, 81 şehirde Fikri Mülkiyet Suçları Büro Amirlikleri kurulmuştur. 06.07.2012 itibarıyla Güvenlik Daire Başkanlığı Kuruluş ve Çalışma Yönetmeliği'nde değişiklik yapılmış ve Fikri Mülkiyet Hakları ve Basın Şube Müdürlüğü'nün adı Fikri Mülkiyet Suçları ve Basın Şube Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir.

¹⁵² İNANKUL, Hakan, DOĞAN, Kadir Caner, "Modern Devlet ve Türk Polis Teşkilatı Üzerine Bir İnceleme", **Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, Ordu, (2016), s. 197.

Şekil 2.6. İçişleri Bakanlığı Kapsamında Fikri Mülkiyet Suçları ile İlgilenen Organları



Polis Teşkilatının fikri mülkiyet suçlarıyla alakalı sürdürdüğü mücadelenin koordinasyonunu yapan Güvenlik Dairesi Başkanlığı, tüketicileri ciddi sağlık, güvenlik ve kalite risklerine maruz bırakan taklit ve korsan ürünlere karşı insanları korumak, yasal olmadıkları için veriye tabii tutulamayan bu ürünlerin topluma istihdam, suç ve sosyal hizmetler açısından risk yaratarak ekonomik büyüme ve kalkınmayı engellemesini önlemek için çalışmalar yapmaktadır.

Güvenlik Dairesi Başkanlığı;

- Fikir ve sanat eserlerinin izinsiz çoğaltılıp satılmasını engellemek için ilgili kurum, kuruluş, meslek birliği ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapar;
- Fikri mülkiyet suçları ile mücadele eden kolluk kuvvetlerinin yönetsel ve teknik kapasitesini güçlendirilerek, yargı, gümrük, sivil toplum kuruluşları ve diğer kurumlar arasındaki işbirliğinin artması için seminer ve eğitimler organize eder;
- Haklarla ilgili uygulamaları yönlendirmek, çözüm üretmek, ilgili kurum ve kuruluş faaliyetlerini organize etmek için oluşturulan kurul ve komisyonlara katılım gösterir.¹⁵³

Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Dairesi Başkanlığı Merkez ve Taşra Birimleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği doğrultusunda Fikri Mülkiyet Hakları ve Basın Şube Müdürlüğü aşağıdaki yapıya sahiptir:

¹⁵³ Türk Patent Enstitüsü, **Ulusal Fikri Haklar Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2015-2018)**, Ankara. 2014, s. 22-23.

- Şube Müdürü
- Bürolar Amiri
- İdari Büro Amirliği
- Basın ve Yayın Büro Amirliği
- Telif Suçları Büro Amirliği
- Sınaî Mülkiyet Suçları Büro Amirliği

Basın ve Yayın Büro Amirliği'nin sorumlulukları:

- 5187 sayılı Basın Kanunu'na göre; öngörülen hizmetlerin taşra teşkilatı tarafından yapılıp yapılmadığını gözlemek, yurtdışında basılıp ülkemize sokulan veya burada basılan eserler ve yayınlarla ilgili suç duyuruları ile adli makamların verdiği toplatma kararlarını kaydetmek,
- 5681 sayılı Matbaalar Kanunu'na göre; şehirlerde açılan ve kapanan matbaaların yaptıkları işlerin takibi ve açılan ve kapanan kayıtlarını tutmak.

Telif Suçları Büro Amirliği'nin sorumlulukları:

- Şehirlerde, FSEK doğrultusunda öngörülen yasal işlemleri yapmak, işlemlerin istatistiğini tutmak, ilgili kurum, kuruluş ve birimleri yönlendirmek ve koordinasyonu sağlamak,
- 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması İle Desteklenmesi Hakkında Kanun'a göre şehirlerde yapılan işlemleri takip etmek, Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması Kuruluna İçişleri Bakanlığı adına bir asil üye, bir yedek üye olarak Bakanlık Oluru ile görevlendirme sağlamak,
- 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu sonrasında kurulan Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu Kararı ile muzır bulunan ve İçişleri Bakanlığına bildirilen yayınların şehirlere duyurusunu yapmak ve sonuçları takip etmek,
- Ahlak ve edebe aykırı nitelikte sesli ve görüntülü eserleri, kaydedildiği materyale bakılmaksızın üreten ve satanlarla ilgili öngörülen hizmetlerin yerine getirilmesini sağlamak.

Sınaî Mülkiyet Suçları Büro Amirliği'nin sorumlulukları:

- Şehirlerde mevzuat kapsamında öngörülen yasal işlemleri yapmak ve takip etmek, istatistiğini tutmak, ilgili kurum, kuruluş ve birimleri yönlendirmek, koordinasyonu sağlamak.

2.2.6 Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü

Günümüzde fikri mülkiyet ihlali genellikle uluslararası temelde gerçekleşmektedir ve ulusal sınırlar sıklıkla savunmanın ‘ön cephesi’ görevi görür. Yasal korunma altındaki fikri ve sınai eserlerin ülkeye giriş-çıkışlarına dair gümrük mevzuatında bazı özel düzenlemeler, Türkiye’nin iç mevzuat ve uluslararası anlaşmalar sonucu sahip olduğu sorumluluklarını yerine getirmek için yapılmıştır.

Fikri ve sınai hakların gümrüklerde korunmasıyla ilgili düzenlemeler 4458 sayılı Gümrük Kanununun 57. Maddesiyle 7.10.2009 tarihli ve 27369 Mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Gümrük Yönetmeliğinin 100 ve 111. maddelerinde yer alır.

Fikri ve sınai hakların ihlal edilmesiyle alakalı gümrük idaresinin harekete geçmesi için başvurular Gümrükler Genel Müdürlüğü’ne yapılır. Hak sahibi, onun temsilcisi, hakkı kullanmaya yetkili kişi ya da hakkı kullanmaya yetkili kişinin temsilcisi tarafından başvuru yapılabilir.¹⁵⁴

Hak sahibinin yetkilerine tecavüz eden nitelikteki eşyalarla ilgili;

- hak sahibinin veya temsilcisinin talebiyle,
- veya eşyanın sahte markalı ya da telif hakkına tabi taklit mal ifadesine uyduğunu gösteren açık delillerle,

işlemler re’sen gümrük idareleri tarafından durdurulur. Bu karar ithalatçı, hak sahibi veya temsilcisine bildirilir.

Olayın niteliğine bağlı olarak ithalatçının veya kamunun hakkını korumak ve kötüye kullanımları önlemek için, gümrük idareleri başvuru sahibinden eşyanın değer oranında bir teminat isteyebilir.

Başvuru kabul edildiği zaman şikayete konu eşya serbest dolaşımdaysa, gümrük idaresinin başvuruyu kabul etmesi, eşyanın muayene edilmeden ithaline izin verilmesi sebebiyle hak sahibine tazminat hakkı doğurmaz. Sahte markalı veya taklit mallarla mücadele çerçevesinde, gümrük işlemleri resen durdurulan eşyadan kaynaklı, ilgili kişiler fayda veya zarara uğrarsa, gümrük idaresi yetkilileri sorumlu tutulamaz.

¹⁵⁴ T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü, **Fikri ve Sınai Hakların Gümrüklerde Korunmasına İlişkin E-Başvuru Rehberi**, Ankara, 2014, s. 1.

Gümrük idaresi aldığı durdurma kararını hak sahibine bildirdikten sonra on gün içinde bu konuda yetkili mahkemede dava açılmaz ya da mahkemeden tedbir kararı çıkmazsa, eşya hakkında beyan sahibinin talep ettiği gümrük rejimi kurallarına göre işlem yapılır. Gümrük işlemleri durdurulan eşya, yetkili mahkemenin kararına göre, tasfiye rejimi hükümleri doğrultusunda imha ya da asli özellikleri değiştirilerek satış amacıyla tasfiye edilebilir.¹⁵⁵

2.3 Türkiye Fikri Mülkiyet Sisteminin Yargasal Altyapı: Fikri ve Sınai Haklar Mahkemeleri

Uzmanlık, modern toplumun bir özelliğidir, uzmanlaşmanın hukuk dünyasını da etkilemesi şaşkıncı değildir: hukukun uygulaması, artan yasal sorunların karmaşıklığı karşısında yasal uzmanlaşmayı teşvik etme (hatta zorunlu tutma) eğilimindedir. Uzmanlaşma, mahkeme sistemini de benzer şekilde etkileyebilir ve böylece ihtisas mahkemelerine ihtiyaç duyulup duyulmadığı ve değer getirip getiremeyecekleri sorusunu gündeme getirmektedir.

Bir ülkenin fikri mülkiyet anlaşmazlıkları için ihtisas mahkemeleri oluşturması konusundaki politika seçimi, TRIPS Anlaşması tarafından açık bırakılmıştır. Bu temelde ülkeler, hangi tür yargı organlarının fikri mülkiyet anlaşmazlıklarını duyma yetkisine sahip olduğuna karar vermekte özgürdür. Bunu yapmak için uluslararası bir zorunluluk olmamakla birlikte, belirli fikri mülkiyet anlaşmazlık türlerinin ele alınmasında uzmanlaşmış veya merkezileşen küresel bir eğilim vardır.

Türkiye ihtisas fikri ve sınai haklar mahkemeleri kurar. Türkiye'deki yargı sistemi genellikle üç seviyeden oluşur: ilk derece mahkemeleri, istinaf derecesi, bölge adliye mahkemeleri ve üst derece mahkemesi, Yargıtay. Bu, ilk derece mahkemeleri ile Yargıtay arasında yeni bir mahkeme olarak istinaf mahkemesini ekleyerek 20 Temmuz 2016'da faaliyete geçen yeni bir sistemdir. Amaç, Yargıtayın iş yükünü azaltmak ve tutarlı, daha kaliteli bir yargı yetkisine katkıda bulunmaktır. Türkiye'de fikri ve sınai haklarını özel olarak uygulamak için 21 ihtisas mahkemesi kurulmuştur. Bu mahkemeler İstanbul (6 hukuk ve 6 ceza mahkemesi),

¹⁵⁵ GÜNEŞ, İlhami, “Gümrüklerde Fikri Mülkiyet Hakkının Korunması”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 5, S. 18, (2014), s. 435-437.

Ankara (4 hukuk ve 2 ceza mahkemesi) ve İzmir’de (1 hukuk ve 2 ceza mahkemesi) bulunmaktadır.¹⁵⁶

İhtisas fikri mülkiyet mahkemesi fikri mülkiyet haklarıyla ilgili belirli tür ihtilafları karara bağlamak için ulusal düzeyde faaliyet gösteren bağımsız bir kamu yargı organıdır. Fikri mülkiyet anlaşmazlıkları, bazen esas olarak, sahtecilere karşı fikri mülkiyet haklarının uygulanması ile alakalı anlaşmazlıklarla ilişkilidir. Bununla birlikte, fikri mülkiyet ihtilaflarının gerçekliği ve tabiatı çok daha karmaşıktır: fikri mülkiyet haklarıyla ilgili ihtilaflar çok çeşitli olabilir. Bu çeşitlilik, fikri mülkiyet hakları türleri arasındaki farklılardan ve belirli fikri mülkiyet hakları türleri için ortaya çıkabilecek belirli yasal sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Fikri mülkiyet ihtilaflarının çeşitliliği, mevcut olan çeşitli yasal işlemlerden kaynaklanmaktadır. Fikri mülkiyet ihtilafları, özellikle fikri mülkiyet haklarının verilmesiyle ilgili olarak hukuki işlemlere, cezai işlemlere ve idari işlemlere sunulabilir. Ayrıca, fikri mülkiyet anlaşmazlıkları sıklıkla, rekabet hukuku, sözleşme hukuku ve uluslararası özel hukuku dahil olmak üzere farklı yasal alanların kesişiminde karmaşık yasal sorular oluşturabilen işlemsel bir bağlamda ortaya çıkmaktadır. Dijital ortamda fikri mülkiyet haklarının korunması, ayrıca özel düzenlemeler ve/veya uygulama mekanizmaları için çağrı yapabilir.

İhtisas fikri mülkiyet mahkemesi oluşturmanın en büyük avantajı, fikri mülkiyet sisteminin güven kazanması, öngörülebilirlik ve mahkeme kararlarının kesinliğinden kaynaklanan güvendir. Bu kesinlik, özel sektörün sadece yatırım ve gelişimini planlamasına izin vermekle kalmaz, aynı zamanda yatırım topluluğunun güvenini artırır. İhtisas fikri mülkiyet mahkemesinin kurulması, fikri mülkiyet ihtilaflarını genel mahkeme planı ve yasaların dışına çıkarır. İhtisas mahkeme sistemi, çağdaş fikri mülkiyet anlaşmazlıklarının geniş kapsamı nedeniyle, ilgili tüm teknolojik alanlarda fikri mülkiyet uzmanlığına ihtiyaç duyar.

İhtisas fikri mülkiyet mahkemeleri, mahkemenin uzmanlığının, mahkemenin önceki fikri mülkiyet ihtilaflarını çözme konusunda edindiği deneyimlere dayanarak karar vermeyi mümkün kılmasından dolayı adalet kalitesini arttırdığı kabul edilir. Mahkemenin uzmanlığı, fikri mülkiyet ihtilafları için özel bir öneme sahiptir, çünkü mahkemelerden kısa bir süre içinde geçici bir yardım başvurusu için karar vermeleri ve bu nedenle hızlı ve etkili geçici önlemler almaları

¹⁵⁶ UK Intellectual Property Office, **Intellectual property rights in Turkey**, Newport: Crown copyright, 2017, s. 11-12.

istenmektedir. Bu zaman kısıtlamaları, söz konusu mahkemelerin hızlı ve verimli bir şekilde karar verebilmelerini zorunlu kılmaktadır.¹⁵⁷

İhtisas fikri mülkiyet mahkemelerinin bir başka avantajı, fikri mülkiyet hukukunun dinamik gelişmelere ayak uydurabilmesi ve hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmesidir. Mahkemenin uzmanlığı, ihtisaslaşmayan mahkemelerin getirdiği riskler ışığında bir avantaj olarak algılanıyor. Her durumda, uzman hakimlerin hukuk alanındaki en son gelişmelerden haberdar olmalarını sağlayarak ihtisas mahkemesinin uzmanlığını korumak için faal mücadeleye yönelik tedbirler alınmalıdır.

İhtisas fikri mülkiyet mahkemeleri, işlemlerin zamanını ve maliyet etkinliğini daha da geliştirebilir. Bu, tüm paydaşlar, özellikle de anlaşmazlığın esasen kararlaştırılmasından önce bazen çok uzun bir süre beklemek zorunda kalmayacak dava sahipleri için caziptir. Bu özellikle teknolojilerin ticarileştirildiği ve iş kararlarının hızlı bir şekilde alınması gerektiği bu zamanda önemlidir. Aynı zamanda mahkemeler için de caziptir çünkü uzmanlıkları, yüklerini uygun bir şekilde yönetmeyi mümkün kılar ve böylece birikmiş riskten kurtulmaya katkıda bulunabilir. Fikri mülkiyet mahkemeleri de yasada tutarlılığı ve tek biçimliliği teşvik edebilir. Bu, potansiyel dava sahiplerine ve bir bütün olarak topluma fayda sağlayan ve böylece verimliliği artıran daha öngörülebilir mahkeme sonuçları oluşturur. Fikri mülkiyet mahkemeleri oluşturma ve sürdürme maliyetleri dezavantaj olarak görülmektedir. Bu tür maliyetlerin meşrutiyeti ve orantılılığı, özellikle dosya yüküne ve bu maliyetlerin mevcut kaynaklar tarafından karşılanabilirliğine bağlıdır. İhtisas fikri mülkiyet mahkemesinin kurulmasıyla ilgili potansiyel maliyetlerin değerlendirilmesi, ayrıca hakimlerin belirlenmesi, cezbedilmesi ve tutulması maliyetlerinin değerlendirmesini de içermelidir. Dolayısıyla, insan kaynakları eksikliği, fikri mülkiyet mahkemelerinin kurulmasına potansiyel olarak mani olan büyük bir engel teşkil edebilir. Sonuç olarak, maliyet değerlendirmesi, adli insan kaynaklarının uygun şekilde yönetilmesinin maliyetini de yansıtmalıdır.¹⁵⁸

İhtisas fikri mülkiyet mahkemesinde değerlendirilebilecek sınırlı uzman potansiyeli, çıkar çatışmalarını düzenleyen uygun kural ve ilkelerin benimsenmesini gerekli kılmaktadır. Tüm bu maliyetler ve engeller, sonuçta İhtisas fikri mülkiyet mahkemelerinin (özellikle adli verim) oluşturulmasından kaynaklanacak beklenen faydalarla karşılaştırılmalıdır.

¹⁵⁷ DE WERRA, Jacques, **Specialised Intellectual Property Courts-Issues and Challenges**, Strasbourg: The Center for International Intellectual Property Studies (CEIPI), 2016, s. 19.

¹⁵⁸ DE WERRA, Jacques, **a.g.e.**, s. 24.

Ek bir risk, fikri mülkiyet mahkemelerinin vizyonunun daralmasıdır. Fikri mülkiyet, hukukun geri kalanından izole edilmemelidir. Bu çok önemlidir, çünkü fikri mülkiyet anlaşmazlıkları, anayasal, insan hakları, sözleşme veya rekabet hukuku gibi fikri mülkiyet alanı dışındaki yasal meseleleri sık sık ortaya çıkarır. Bu nedenle, fikri mülkiyet uzmanı bir mahkemenin, kanunun bu alanlarına uygulanan gelişen ilkelerle uyumlu olmayan, haksız fiil veya sözleşme hukuku gibi genel yasal ilkelere ilişkin kuralları kabul etmesi ve tanımlaması riski olabilir.

Fikri mülkiyet mahkemelerinin kurulması, mahkemenin özel yargı yetkisi ile diğer mahkemelerin özel veya genel yargı yetkisi arasındaki ayrım sorununu gündeme getirmektedir. İhtisat hukuku sık sık bu sınırlamanın hassas olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle ihtisat mahkemeler oluşturmak, potansiyel olarak ciddi sınır sorunlarının kaynağıdır. İhtisat yargı yetkisi bu nedenle dikkatli bir şekilde tanımlanmalı ve çok dar bir şekilde tasarlanmamalıdır.¹⁵⁹

Sonuç olarak, avantajları ve dezavantajları göz önünde bulundurarak, Türkiye’de fikri ve sınai haklar mahkemesi oluşturmak yalnızca fikri mülkiyet mantığının tutarlılığına değil, aynı zamanda gelecekteki korumanın geliştirilmesine de yarar sağlar. Hukuk ve ceza davalarında, ihtisat mahkemesi sadece bütün delilleri eşit şekilde yargılamakla kalmaz, aynı zamanda tek hak hakkını gerektiği gibi dengelemenin yanı sıra hak sahibini korumak için en iyi yöntemi dikkatli bir şekilde belirler.

Türkiye; Ankara, İstanbul ve İzmir gibi şehirlerde 21 ihtisat fikri ve sınai haklar ceza ve hukuk mahkemesi ve fikri ve sınai hakları araştırmalarından sorumlu savcının bulunduğu bir ülkesidir. Fikri ve sınai haklarını içeren hukuk davaları, Türkiye'nin Ankara, İstanbul ve İzmir'deki fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerine ve fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinin bulunmadığı ilk derece asliye hukuk mahkemelerine getirilebilir. Fikri ve sınai haklar ceza davaları, Türkiye'nin Ankara, İstanbul ve İzmir'deki fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerine ve fikri ve sınai haklar ceza mahkemelerinin bulunmadığı ilk derece asliye ceza mahkemesine açılabilir. Bir veya iki genel hukuk veya ceza mahkemesi varsa, ilki fikri ve sınai hakları davalarıyla ilgilenmeye yetkilidir. Üç veya daha fazla hukuk veya ceza mahkemesi varsa,

¹⁵⁹ PINOYOSINWAT, Jumpol, “A Model for Specialized Intellectual Property Court in Developing Countries”, (Waseda University, Faculty of Law, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Tokyo, 2010, s. 14.

üçüncü fikri ve sınai hakları davaları ile ilgilenmek için yetkilidir. Genel hukuk ve ceza davaları aynı mahkeme tarafından görülmez.¹⁶⁰

Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri, ihlali durdurmak ve/veya işlemlerden önceden talep edilebilecek olan ihlal edici ürünleri ele geçirmek için ihtiyati tedbir kararı verebilir, ancak bu tür bir karar, çok güçlü bir ihlal kanıtı bulunmadıkça nadiren verilir.

Bir fikri ve sınai mülkiyet sahibi, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri aracılığıyla, sanığın ihlal eylemlerini durdurulması ve tazminat ödenmesi emredilerek karar verilmesini dava açabilir. Mahkemesinin kararı, ayrıca sahte ürünlere el konulması ve imha edilmesinin yanı sıra sahte ürünleri üretmek için kullanılan makine ve diğer ekipmanın da imhasını içerebilir.

Cezai soruşturma için, hak sahibinin savcıya ihlale karşı şikayette bulunması gerekir. Ceza davası yaygın olarak kullanılır ve sahteciliği önleme görevinde en etkili araçtır. Sadece Türk barolarından birine kayıtlı olan avukatlar mahkeme önünde tarafları temsil edebilir. Patent ve marka vekilleri, yargısal işlemlerde bir tarafı temsil edemez.

Türkiye, yalnızca fikri mülkiyet davalarını ilgilleyen ihtisas mahkemeleri kuran bazı yargı bölgelerindedir. İhtisas mahkemesi, ilk derece mahkemesi olarak yürütmek üzere tasarlanmıştır. İhtisas mahkemesinin kendi idari birimi ve personeli vardır. İlk derece düzeyinde ihtisas mahkemesi kurulması, korunmanın etkinliğini sağlayabilir. Ancak, hükümetin birçok yeni mahkemeye, hakime, mahkeme personeline ve yapılandırmalara büyük miktarda bütçe ayırması gerekmektedir. Türkiye, büyük şehirlerde 20'den fazla ihtisas mahkemesi kurmuştur. Yine de, fikri mülkiyet konularındaki yargı yetkisi ülkenin bir bölümünü kapsar. İhtisas mahkemelerinin bulunmadığı yargı bölgelerinde, genel mahkemeler fikri mülkiyet ihtilaflarının tümüne hükmediyor. Mahkeme sistemi, çağdaş fikri mülkiyet anlaşmazlıklarının geniş kapsamı nedeniyle, ilgili tüm teknolojik alanlarda fikri mülkiyet uzmanlığına ihtiyaç duyar. Hakimlerin, mahkeme personelinin ve diğer icra memurlarının, fikri mülkiyet standartlarını tek tip ve düzgün bir şekilde uygulamak için gerekli fikri mülkiyet hukuku eğitimine veya teknik altyapıya sahip olmaları gerekir. Sonuç olarak, ihtisas mahkemelerinin oluşturulması, mahkeme altyapısı ve ayrıca hakimlerinin ve mahkeme personelinin eğitim masrafları açısından maliyetlidir.¹⁶¹

¹⁶⁰ ZUALLCOBLEY, Rohazar Wati vd., **Study on Specialized Intellectual Property Courts**, International Intellectual Property Institute (IPI) and the United States Patent and Trademark Office, Washington, 2012, s. 29.

¹⁶¹ HIRST, Alastair, "The Role of the Government Authorities in the Enforcement of Intellectual Property Rights", **WIPO Workshop on the Enforcement of Intellectual Property Rights for Judges**, World Intellectual Property Organization – WIPO, 1999, s. 3-4.

Türkiye’de fikri ve sınai haklar mahkemelerini yöneten hakimler, hukuk deneyimine sahiptir ve teknik sorunlar, bilirkişilerin yardımı ile çözülmektedir.

Fikri mülkiyetle ilgili ihtilaflarda, yetkili mahkeme:

- davacının ikamet mahkemesi;
- suçun işlendiği yerin mahkemesi; veya
- ihlal eyleminin bir etkiye sebep olduğu yerin mahkemesi.

Davacı, izleyeceği eylemi bu üç seçenek arasından seçebilir. Hükümsüz kılma ve iptal davalarında, yetkili mahkeme, davalının ikamet mahkemesidir. Davacının Türkiye’de ikamet etmediği hallerde, yetkili mahkeme, kayıtlı temsilcinin iş yerinin bulunduğu yer mahkemesidir; temsilcinin sicil kaydına girişinin iptal edilmesi durumunda, yetkili mahkeme TÜRKPATENT’in bulunduğu yerdir (Ankara).

Fikri mülkiyet davaları, davacının ilk davasının sunulması ve ücretlerinin ödenmesi ile başlar. Bunu takiben mahkeme dilekçe ve delilleri toplamaya başlayacak ve ön incelemenin bir duruşma ile yapılıp yapılmayacağına karar verecektir. Davanın yasal yollarını ve tarafların ön itirazlarını değerlendirdikten sonra mahkeme madde meselesini incelemeye başlar.¹⁶²

Yazılı yargılama usulü, Türkiye’deki hukuk ve ceza davaları için genel usulü olarak kabul edilir ve fikri mülkiyet davalarındaki işlemler yazalı yargılama usulüne göre yürütülür.

Ceza davalarında, soruşturma ve kovuşturma ilke olarak hak sahibi tarafından bir şikayete tabi tutulur. Başka bir deyişle, hakları ihlal edilen kişi, ihlal edenlere karşı şikayette bulunmadıkça, kamu davası açılmaz. Ayrıca, savcı ve mahkemeler tarafından soruşturulup yargılanan bandrol suçları gibi istisnai durumlar da vardır.

Hak sahibi, kararının kesinleşmesinden önce istediği zaman şikayetini geri çekebilir veya davasından vazgeçebilir. Dava, şikayetin geri çekilmesi veya davadan vazgeçilmesiyle birlikte düşer. Bu nedenle, davadan vazgeçilmesi davalının iznine bağlıdır. Ancak davacı, şikayette bulunma hakkından veya söz konusu ihlale ilişkin bir davadan vazgeçmek için failin iznine ihtiyaç duymamaktadır.

Hukuk davalarında hak sahibi, taklit ürün ve araçların mülkiyet hakkının kendisine devredilmesini talep edebilir. Ceza davalarında, ürün ve araçların mülkiyet hakkını davacıya vermek mümkün değildir. Uygulamada, hukuk davaları ve ceza davaları genellikle aynı anda

¹⁶² EPO, **Patent Litigation in Europe: An overview of national law and practice in the EPC contracting states**, 4. b., Munich: European Patent Academy, 2016, s. 131.

yapılır. Taklit ürünlerin bulundurulması, genellikle ya müştekiye ya da sanığa, mütevellî makamlarında verilir. Yargılama aşamasında, incelemeye tabi olan ürünlerin ele geçirilenlerle aynı olmadığı, her iki tarafça iddia edilebilir. Bunu ortadan kaldırmak için, sahte olduğu iddia edilen ürünlerin mülkiyetini, mahkeme güvenlik odasına vermek en uygun çözümdür.¹⁶³

İspat yükümlülüğü genellikle davacıdadır. Ancak bu genel kuralın bazı istisnaları vardır. Örneğin, markanın kullanılmamasına dayanan iptal davalarında, ispat yükümlülüğü davalıya aittir. Başka bir deyişle, kullanım dışı temeli esas alan iptal davalarında, davacının markanın kullanılmadığını iddia etmesi yeterlidir. Marka gerçekten kullanılıyorsa, davalının ispat etmesi beklenir. Aksi takdirde davacının davasını kanıtladığı ve davayı kabul edeceği addedilir. Bu istisnaların yanı sıra, ispat yükü her zaman davacıdadır.¹⁶⁴ SMK uyarınca, TÜRK PATENT (mahkemeler yerine), kullanılmaması nedeniyle oluşan iptal işlemleriyle ilgilenir. Bununla birlikte, kanunun 192. Maddesi yedi yıl boyunca bu hükmün etkisini askıya aldığından, bu tür davalar, 2023 yılına kadar davalının ikametgahında fikri ve sınai haklar mahkemeleri önünde yapılmaya devam edilecektir. SMK, usul patentleri için ihlal kanıtı yüküne ilişkin bir kural getirmiştir. Usul patentini almayı düşünen bir patent sahibi, önce ihtilaf halindeki patentin yeni bir ürünü veya maddeyi mi yoksa bilinen bir ürünü veya maddeyi mi kapsadığını değerlendirmelidir. Söz konusu patentin, yeni bir ürün veya maddeyle ilgili bir süreci kapsadığı bir ihlal davasında ispat külfeti, davalıya aittir. Söz konusu patentin, bilinen bir ürün veya maddeyle ilgili bir süreci kapsadığı bir ihlal davasında ispat külfeti, mahkemenin takdirine bağlı olarak diğer taraflardan birine kaydırılabilir.

Fikri mülkiyet davaları, ilke olarak yazılı işlem usulüne tabi tutulur. Bu nedenle, tarafların, iddialarını özellikle yazılı bilgi ve belgeler ile kanıtlamaları gerekir. Adli işlemlerde kullanılan “delil” kelimesi, genellikle olayları belirleyebilmesi için mahkemeye konabilecek anlamına gelir.

Üç delil şekli ayırt edilebilir:

- tahriri delil, yani her türlü yazı ve belgelerin sağladığı delil;
- gerçek delil, yani açıklamasından ziyade bir şey tarafından sağlanan delil; ve
- bilirkişinin kanı delili, yani bir uzman tarafından sağlanan delil.

¹⁶³ IT IP Law Group Europe, **IP & IT Litigation in Europe: a Legal Guide for Foreign Lawyers**, <https://www.itiplg.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019), s. 229.

¹⁶⁴ SULUK, Cahit, KENAROĞLU, Yasemin, **Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 2012, s. 20.

Mümkün olduğunca, tüm deliller yazılı olarak sunulmalıdır. Sözlü ifadeler varsa, genellikle harfiyen alınır ve makam tarafından incelenmek üzere yazılı olarak kaydedilir; bununla birlikte, sözlü tanıklık duruşması istenirse, normal olarak verilecektir. Genel bir kural olarak, taraflarca yapılan açıklamalar, aksi kanıtlanmadıkça veya itiraz edilmedikçe genellikle doğru olarak kabul edilir. Eğer böyle bir durum söz konusuysa, mahkeme daha fazla delil isteyebilir. Başlangıcından önce, bu işlemlerin masraflarını karşılamak için para yatırma zorunluluğu getirilebilir. Bu kovuşturma, tarafları duymak, bilgi talepleri, belge üretimi, duruşma şahitleri, uzmanların görüşleri, inceleme ve yeminli ifadeleri yazılı olarak içerebilir. Sözlü deliller söz konusu olduğunda, şahitlik veya tanıklık ifadesi, muhalif veya mahkeme tarafından sorgulamaya tabi olmak üzere hazırlanmalıdır.¹⁶⁵

Tahriri deliller, dosya geçmişi, açıklamalar ve diğer tahriri deliller olmak üzere üç ögeye ayrılabilir. Dosya geçmişi, genellikle başvuru, TÜRKPATENT tarafından yapılan itiraz veya gözlemler ile başvuru sahibi tarafından yapılan gözlemlerden oluşur. Bazen sözde kanıt, başvuru sahibinin ifadelerini de içerebilir. “Sözde” kelimesi kasıtlı olarak kullanılır, çünkü bu delil genellikle kanıt değil, tartışmadır. Deneysel raporlar, pazar anketleri, fotoğraflar, satış rakamları, istenmeyen referanslar gibi başka tahriri deliller olabilir. Yine, tüm bu materyaller; kaynağı, kaynağın ne gösterdiğini, neden sunulduğunu ve teknik önemini açıklayarak tanıtılmalıdır.

Modeller, teknikte tarif edilen fiili makineler ve patent başvurusunun konusu gibi gerçek deliller da gösterilebilir.

Patent işlemlerinde geçerlilik konusuna ilişkin olarak, genel delil; önceki kullanım, buluşun ticari başarısı, patent şartnamesinin yetkili bir teknisyene karşı anlaşılabilirliği ve yeterliliği, buluşun yararlılığı ve kullanılabilirliği, maddi tarihlerdeki ortak genel bilginin durumu, teknik terimlerin anlamı ve önceki teknik ve bilgi ışığında değerlendirildiğinde talep edilen buluşun yeni veya şaşırtıcı niteliğine dayanarak, genellikle uzman tanıklarından elde edilir.

Özellikle marka davalarında, belirli bir ticari isim, marka veya tescil ile ilgili “kamuoyuna” ait deliller veya kamu görüşünün durumu, hem konu ile bağlantılı hem de kabul edilebilir niteliktedir. Son zamanlarda, pazar anketleri ve pazar araştırmalarının sonuçlarını “kamuoyuna” ait deliller olarak faaliyete geçirmeye çalışma çabaları olmuştur. Bu tür delillerin etkisiyle ilgili bazı anlaşmazlıklar söz konusudur. Bir pazar anketinin delili, görüşülen şahıslar

¹⁶⁵ Suluk & Kenaroğlu Avukatlık Bürosu, **Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler**, İstanbul: MÜSİAD, 2011, s. 20.

tarafından belirli görüşlerin ifade edildiğinden daha fazlasını kanıtlamayabilir. Mahkemeye doğrudan delil bulunmadığı takdirde, bu tür görüşlerin gerçekten onlar tarafından tutulduğunu ya da bu görüşlere nasıl ulaşıldığını gösteremez.

Deliller, en önemli noktalarda, yeminli ifadeler şeklinde sunulabilir. Bu ifadeler, bir nöter önünde ya da sahte beyanda bulunmasının sonuçlarını ve cezalarını bilmesini sağlayan bir mahkeme önünde, beyanda bulunan kişi tarafından imzalanan yazılı ifadedir. Genel olarak yasalar, yanlış ifadede bulunulduğu takdirde cezalar için hüküm hazırlar. Ancak, yazılı ifade uygulamasının Türk hukukunda nadir görülmesi nedeniyle, yazılı ifadelerin delil değeri, özellikle sunulanların oranı düşüktür.

Herhangi bir yargılamada üçüncü bir tarafın yokluğu durumunda, yeminli ifadeler normalde, beyan ettikleri gerçeklerin delil olarak kabul edilir. Bu nedenle konuyla ilişkili ve doğru olduklarından emin olmak gerekir.

Üçüncü bir taraf söz konusu olduğunda, ortaya konan gerçeklerin geçerliliğini test etmek için üçüncü tarafa, ifadeyi veren tarafı çapraz inceleme fırsatı verilebilir. “Çapraz inceleme”, muhalif tarafın, ifadeyi veren kişiyi sorguladığı bir prosedürdür. Sorular, beyanda dile getirilen herhangi bir konuya yönelik olabilir ve genellikle ifadenin doğruluğu ve temeli ile ilgilidir.

Taraflar, mahkemeden dosyanın incelenmesi için bir bilirkişi veya bilirkişi heyeti tayin etmesini ve bilirkişi raporunu delil olarak kullanmasını talep edebilirler. Ayrıca, taraflar, bekleyen bir mahkeme davasıyla ilgili olarak mahkeme tarafından atanmayan bilirkişilerden raporlar alabilirler. Bununla birlikte, elbette, taraflardan birinin talep etmesi halinde özel bilirkişiler tarafından hazırlanan raporlar, mahkemeler tarafından atanan bilirkişiler tarafından hazırlanan rapora eşit kabul edilmez. Mahkemelerin çoğu bu özel raporları dikkate almamaktadır. Bazı hakimler bu tür raporların dosyalara sunulmasına bile izin vermemektedir.¹⁶⁶

Türkiye’deki ilk derece fikri ve sınai haklar mahkemeleri nezdinde açılan hukuk veya ceza mahkemesi eylem süresi, 18 aydan iki yıla kadar sürebilir. Hukuk dava usulü ile ilgili olarak, mahkeme davası açıldığında, dava dilekçesi, sanığın yanıt dilekçesini sunmasına olanak sağlamak için deliller ile birlikte bildirilir. Esaslar hakkındaki ilk duruşma tarihi, bu ilk inceleme aşamasının tamamlanmasının ardından, yani taraflar iddialarını ve yanıt dilekçelerini verdikten sonra belirlenir.

¹⁶⁶ ÇETİN, Hüyla, “Fikri ve Sınai Haklarında Yaptırımların Yeknesaklığı”, **Avrupa Birliği ve Türkiye’de Sınai Haklarda Son Gelişmeler Tebliğler**, Ankara, 2003, s. 73.

Tarafların iddialarını ve savunmalarını dinledikten sonra mahkeme, - resmi veya tarafların talebi üzerine - delilleri değerlendirmek adına bir bilirkişi veya bilirkişi heyeti atayabilir. Mahkeme tarafından, bilirkişilerin dava esası hakkında değil, yalnızca kendi uzmanlık alanları içindeki teknik noktalar hakkında görüş bildirmeleri istenmektedir. Mahkeme, bilirkişilerin raporundan memnun kalmazsa ya da tarafların itiraz veya talebi üzerine, aynı bilirkişi(ler)den veya farklı bilirkişilerden ek bir rapor isteyebilir. Sonuç olarak, tarafların görüşlerine, kanıtlarına ve dosyanın bilirkişi incelemesine dayanarak, mahkeme kararını son duruşmada sunar. Gerekçeli karar, kararın mahkemede verilmesine müteakip birkaç ay içinde yayınlanmalıdır.

İlk derece mahkemesi gerekçeli kararını verdikten sonra, karardan memnun olmayan bir taraf, yetkili istinaf mahkemesinden önceki iki hafta içinde istinaf yoluna başvurabilir. Bölge Adliye Mahkemesi, davayı hem usule dayanak hem de esas bakımından inceleme yetkisine sahiptir. Tarafların talebi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesi, davanın esaslarını incelerken, yeni bir bilirkişi raporu almak için başka bir bilirkişi veya bilirkişi heyeti atayabilir.

Bölge Adliye Mahkemesinin kararına karşı, usul şartlarının yerine getirilmesi halinde Yargıtay'a temyiz yoluna başvurulabilir. Yargıtay, yeni üç aşamalı hukuk usul sisteminde üçüncü ve son yargı otoritesidir. Yeni sistem daha yeni çalışmaya başladığı için, işlem süresinin ne yönde etkilenip etkilenmeyeceği henüz bilinmemektedir.¹⁶⁷

Türkiye'deki davaların mahkeme giderleri ve avukatlık ücretleri, Avrupa ülkelerine kıyasla çok düşüktür. Kaybeden taraf, mahkeme harçlarını ve avukat ücretlerini ödemek zorundadır. Eğer her iki taraf da kazanır ve/veya bir dereceye kadar kaybederse, mahkeme kazanan orana göre avukat ücretine karar verir, bu nedenle her iki taraf da diğer tarafın avukat ücretini alır. Mahkeme ve avukatlık ücretleri dava türü ve değerine göre hesaplanır. Avukatlık ücretlerinin hesaplanması, her yıl Türkiye Barolar Birliği tarafından resmi olarak belirlenen ve Türkiye resmi gazetesinde yayınlanan "asgari ücret tarifesine" dayanmaktadır. Türkiye'de işlemlerin resmi maliyetleri de çok düşüktür. Bu bağlamda, taraflara başka avukat ücretleri (yani avukatlarına ayrı olarak ödemeyi kabul ettikleri ücretler) verilmemektedir.

Fikri mülkiyet haklarına dayanan davalarda ihtiyati tedbirler talep edilebilir. Türkiye'de, ihtiyati tedbir talebinde bulunmak, yaygın bir yaklaşımdır.

¹⁶⁷ UK Intellectual Property Office, a.g.e., s. 12.

Fikri mülkiyet hakları, özel kanunlarla korunmaktadır (FSEK, SMK). Bu özel mevzuatın bir parçası olarak, ilk ihtiyati tedbir prosedürü de özel olarak düzenlenmiştir. Sonuç olarak, sistem içerisinde fikri mülkiyet hukuku kapsamında daha hızlı ve geniş kapsamlı ihtiyati tedbir kararları alınması mümkündür. Fikri mülkiyet hukuku konusundaki bu özel düzenlemenin teşvik edilmesi, fikri mülkiyet haklarının hemen hemen her ihlalinde, her zaman onarılamaz bir hasar riski olduğu gerçeğidir.

Türk Hukuk Usulü Kanunu ve SMK, devam eden veya öngörülen hak ihlallerini önlemek ve delilleri korumak için özel hükümler içermektedir. Uyuşmazlık içindeki eylemin önemli bir tehlike yaratması veya onarılamaz bir hasara neden olma riski varsa, hakim yargının başlangıcında veya sırasında sanığa karşı ihtiyati tedbir kararı alma hakkına sahiptir. Bununla birlikte, ihtiyati tedbir, ana kararın sonucunu sağlayacak şekilde yapılamaz.¹⁶⁸

İhtiyati tedbirler, esaslı işlemler öncesinde veya sırasında aranabilir ve verilebilir. Davacının şunu kanıtlaması gerekir:

- hak sahibinin;
- hakları ihlal ediliyor veya yüksek bir ihlal olasılığı var; ve
- telafisi mümkün olmayan bir zarar veya hasara maruz kalabilir.

SMK uyarınca, ciddi veya onarılamaz bir hasarın yaklaşma tehdidi durumunda, dava sırasında herhangi bir zamanda bir ihtiyati tedbir emri istenebilir. İhlali durdurmak için hızlı ve etkili bir araç olan ihtiyati tedbirler, mahkemenin nihai kararının etkinliğini ve uygulanabilirliğini aşağıdakilerle güvence altına alır:

- ihlal etme davranışların durdurulması;
- üretilen veya ithal edilen ihlal edici ürünlerin yanı sıra, bunların üretim araçlarının veya patentli yöntemlerin, Türk topraklarında (gümrükler, serbest limanlar veya serbest ticaret bölgeleri dahil) gerçekleştirilmesi ve bu tür ihlal eden ürünlerin gözaltında tutulması; ve
- davalıya olası herhangi bir zararın tazmini için, zararın karşılanacağına dair teminatın verilmesi.

¹⁶⁸ IT IP Law Group Europe, a.g.e., s. 229.

Tek taraflı ihtiyati tedbir başvurusunda bulunmak mümkündür, ancak mahkeme bu isteme bağı değildir ve başvuruyu sanığa bildirebilir. Mahkeme, başvuru hakkında karar vermeden önce bir duruşma yapabilir. İşlem genellikle bir ila dört ay sürer.¹⁶⁹

Hak sahipleri, hak ihlalinde bulunan faaliyetlerin durdurulması veya önlenmesi ve hak ihlalinde bulunan malların ele geçirilmesi için ihtiyati tedbir için başvurabilirler. İhtiyati tedbirler altında ele geçirilen mallar, maddi işlemlerin nihai kararı verilene kadar mahkeme nezaretinde güvence altına alınır. Pozisyonunun ve haklarının ihtiyati tedbirler tarafından yargı ile karşılanabileceği davalının ve üçüncü şahısların haklarını güvence altına almak için genellikle nakit, banka garantisi veya devlet tahvili açısından makul miktarda depozito gerekmektedir.

Dava açılmasından önce verilen ihtiyat tedbir kararları, davanın açılmasından sonraki iki hafta içinde dava açılmaması durumunda otomatik olarak sona erer. Nihai karar prosedürel olarak nihai hale gelinceye kadar ihtiyati tedbirler alınabilir ve yargıç tarafından yargılama sırasında uygun bir zamanda değiştirilebilir.

Benzer bir hüküm, FSEK'da da bulunabilir. FSEK'in 77. maddesine göre, haklarının ihlal edildiği veya ihlal tehdidi altında bulunan kişi veya meslek birliklerinin talebi üzerine, hukuk mahkemesi, diğer tarafa, dava esaslarına ilişkin davanın açılmasından önce veya sonra belirli eylemleri gerçekleştirmek veya bunları yapmaktan kaçınmak veya eylemin gerçekleştirildiği mülkleri açmak veya kapatmak, ya da bir işin veya kalıpların ve diğer benzeri cihazların çoğaltılmış kopyalarının korunmasını önlem olarak tedbir emri verebilir. Önemli bir yaralanmanın veya ani bir tehlikenin ya da elde edilmiş gerçeklerin veya herhangi bir başka nedenin önlenmesi için gerekli görüldüğü takdirde ve iddiaların kuvvetle muhtemel olduğu düşünüldüğünde, sadece bu tür kopyaların üretimini mümkün kılan bir ihtiyati tedbir emri verebilir.¹⁷⁰

Fikri mülkiyet hakları ile ilgili ihtilaflar fikri ve sınai haklar mahkemelerinin görevidir. Bu nedenle fikri mülkiyet hakları ihtilaflarındaki fikri ve sınai haklar mahkemeleri, ihtiyati tedbir davalarını idare eder. Bununla birlikte, usul hukukunun genel kurallarına bağı olarak, davalarından (tek taraflı) önce talep edilen ihtiyati tedbirlerin, asiliye hukuk mahkemelerden talep edilebileceği ve dolayısıyla kararların asiliye hukuk mahkemelerce alınabileceği görülmektedir.

¹⁶⁹ Office for Harmonization in the Internal Market, **Guide to Protection of Intellectual Property Rights in Turkey**, Alicante, 2014, s. 7-9.

¹⁷⁰ SULUK, Cahit, KENAROĞLU, Yasemin, **a.g.e.**, s. 22-23.

Mahkeme dava açılmasından önce (tek taraflı), ya da dava dilekçesi içinde veya ilk derece aşamasında dava sırasında bir ihtiyati tedbir talebinde bulunulabilir. İlk derece yarılması sonuna kadar isteği zaman talepte bulunulmaya izin verilir. Dava açılmasından önce bir ihtiyati tedbir talebi varsa, esas dava, ilk tahkikatın yapılmasından sonraki 10 gün içinde açılmalıdır.

Esas dava sırasında sunulacak olan tüm deliller, ihtiyati tedbir talebi yapıldığında önceden sunulmalıdır. İlk ihtiyati tedbir talebi dava açılmasından önce yapılmış ise, ilk ihtiyati tedbir talebi ile birlikte sunulmuş olan bütün deliller, esas dava dosyasına yeniden gönderilmelidir. Bu süreç, davanın ve dolayısıyla kararın ilerlemesini önler ve ayrıca ilave maliyetler getirir. Bu nedenle, çok önemli ve/veya özel bir durum yoksa, esas davadan önce tek taraflı bir ihtiyati tedbir talebinde bulunmaya gerek yoktur ve dava dilekçesi içinde talep etmekte daha iyi olacaktır.¹⁷¹

Her dava açılmasından önce hem de sonra talep edilen ihtiyati tedbirlerde, gerekirse hakim bir bilirkişi raporu isteyebilir. Bilirkişi incelemesi, ilk ihtiyati tedbir talebi hakkındaki nihai kararın verilmesini erteleyen başka bir unsurdur. Bununla birlikte, fikri ve sınai haklar mahkemeleri genellikle en az bir bilirkişi raporu almayı tercih eder.

Hakim, ihtiyati tedbir lehine veya davacıya para yatırma emri vermekle yükümlü olabilir. Teminatın zorunlu olması durumunda, ihtiyati tedbir kararını lehine alan tarafın Türk Lirası cinsinden mevduat tutarını nakit olarak temin etmesi veya teminat mektubunu mahkemenin ödeme makamına yatırması gerekir.

Esas davanın reddi, ihtiyati tedbir kararının yasa dışı olduğu ve/veya davalının bu karar nedeniyle zarar gördüğü anlamına gelmez. Davalı, yasa dışı ihtiyati tedbirler nedeniyle kesin olarak zarar gördüğünü ispatlamak ve zararlarının boyutunu göstermek için sağlam deliller sunmakla yükümlüdür.

İhtiyati tedbir uygulaması, fikri mülkiyet hukuku alanında temel bir değer taşır ve mağdur taraf için çok önemli bir yasal araç olarak kabul edilebilir. Özellikle davaların süresi göz önüne alındığında, davaya başlamadan önce ihtiyati tedbir talep ederek bir anlaşmazlığı çözmek temel bir avantajdır.

Türkiye'deki fikri mülkiyet sisteminin yargı çerçevesi analiz edilirken, fikri mülkiyet alanındaki bilirkişinin analiz edilmesi ihtiyacı kaçınılmazdır. Bilirkişiler ve bilirkişilerin

¹⁷¹ ÇELİK, Abdullah. **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Çoğaltma ve Yayma Haklarının İhlali - İhlalin Sonuçları**. Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2011, s. 269.

görüşleri, Türkiye'deki ilk derece mahkemeleri tarafından ele alınan fikri mülkiyet anlaşmazlıklarının çözümünde önemli bir rol oynamaktadır.

Bir anlaşmazlığı çözmek teknik ya da uzmanlık bilgisi gerektiriyorsa ve hakimin yasal bilgisi ve mesleki tecrübesiyle çözülemese, Hukuk Usulü Yasası hakimlere bir bilirkişi veya bilirkişi heyeti tayin etme yetkisi verir. Bilirkişiler, hakimin yardımcıları olarak kabul edilir.

Hakimler, kararlar hakkında resmen veya tarafların talebi üzerine karar verebilirler. Bilirkişi veya bilirkişi heyeti, anlaşmazlığı mahkemenin tanımladığı belirli sınırlar dahilinde inceler ve ardından bir rapor sunar. Genel olarak mahkemeler, bilirkişilerden talepleri ve savunmaları dikkate alarak bir rapor sunmalarını emreder. Uygulamada hakimlerin, bilirkişilerin neyi inceleyeceklerine ilişkin görevleri tarif ettiği nadir görülür. Bununla birlikte, hakimlerin incelemenin kapsamını ve bilirkişilerin görevlerini netleştirdiği uygulama daha da belirleyicidir.¹⁷²

Mahkeme tarafından atanan bilirkişiler, Türk Ceza Kanunu uyarınca memur olarak kabul edilir. Ancak, kendilerini atayan mahkemenin bir parçası değildirler ve davanın esasına ilişkin oy hakkına sahip değildirler.

Her iki taraf da, bilirkişi heyetinin atanmasının öğrenilmesi ardından üç gün içinde tespit edilen bilirkişilere itiraz etme hakkına sahiptir. Mahkeme itirazı makul bulunduğu takdirde, itiraz edilenin yerine başka bir bilirkişi atanır. İtiraz sağlam bir zemine bağlı olarak yapıldığı sürece, genellikle mahkemeler tarafından kabul edilir.

Bilirkişilere raporlarını sunmaları için verilen süre yaklaşık 2 aydır. Gecikme halinde mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine raporun sunulmasını, bir muhtıra göndererek talep eder. Bilirkişiler, raporun sunulması için muhtırada belirtilen tarihe uymadıklarında, mahkemelerden suç duyurusunda bulunabilir. Bu durumda, mahkeme dava dosyasının incelenmeden iade edilmesini ister.

Taraflar da bilirkişi raporlarına itiraz edebilirler. Raporun yeterli olmaması durumunda, gerekli hususların açığa çıkmaması veya raporda çelişkilerin bulunması durumunda, taraflar duruma göre aynı bilirkişilerden ya da ikinci bir rapor için yeni bir bilirkişi heyetinden yeni bir atama yapılmasını isteyebilir. Mahkemeler bu konuda geniş bir takdir yetkisine sahiptir ve tarafların itirazlarını kabul edebilir veya raporu uygun bulması halinde talebi reddedebilir.

¹⁷² SULUK, Cahit, KENAROĞLU, Yasemin, **a.g.e.**, s. 25.

Sahte bir rapor hazırlamak suçtur. Bilirkişilerin tarafsızlığına dair bir şüphe varsa, mahkeme veya taraflardan biri bilirkişilere karşı suç duyurusunda bulunabilir. Bilirkişiler tıpkı ceza mahkemelerindeki görevliler gibi görevin ihmali veya suistimali için yargılanırlar.

Davayı kaybeden taraf ayrıca bilirkişi ücretlerini öder. Ancak, mahkemenin uzmanla bilirkişi heyetini atamasından sonra, davacının bilirkişi ücretini ödeyeceği önceden belirtilmelidir. Davacının kazanması durumunda, bilirkişi ücreti olarak ödediği para miktarı, dava sonunda davalıdan tahsil edilecektir.

Bilirkişi raporlarının sadece yol gösterici olması ve hakimler için bağlayıcı olmamasına rağmen, çoğu ilk derece fikri ve sınai haklar mahkemesi kararı bilirkişi raporuna uygun olarak verilmektedir. Son yıllardaki ağır adli iş yükleri, mahkemelerin yasal konular için bile bilirkişi heyetleri atamaya başladığı anlamına gelmektedir. Türkiye'deki fikri ve sınai haklar mahkemeleri, telif hakları, patent, ticari marka ve tasarım hukuku ve haksız rekabet ile ilgili hemen hemen her davada bilirkişilerden yardım almaktadır. Yargıtay bile, markalar arasındaki benzerlik konusunda bile bilirkişilerin incelemesini ile yükümlüdür ve fikri mülkiyet hukuku ile ilgili ihtilafların özel ve teknik bilgi gerektirdiği sebebine dayanır.

Fikri mülkiyet için ihtisas mahkemeleri kurmanın avantajlarından biri, alanda uzmanlaşmış hakimlerin varlığıdır. Bilgili hakimler, fikri mülkiyet hakları davalarının verimliliğini artırır ve temyiz olasılığını azaltarak zaman ve para tasarrufu sağlar. Bir fikri ve sınai haklar mahkemesi nezdinde gelen davaların çoğunluğuna tek bir hakim tarafından karar verildiğinden, hakimın kendisinden önce gelen oldukça karmaşık ve çoğu zaman teknik açıdan zor olan davalar hakkında yetkin olması önemlidir. Bu nedenle fikri mülkiyet hakimlerinin, fikri mülkiyet gelişmelerine ayak uydurmak ve fikri mülkiyet davalarını yargılamaya uygun şekilde kalifiye olmak için düzenli eğitim ve öğretim almaları gerekir. Uzman hakimler eğitim ve öğretime devam etmezse, yeni sorunlara karşı daha az donanımlı olabilir ve mahkeme daha az verimli ve tutarlı olabilir. Uzmanlaşmış hakimlerin oluşturulması, her davayı bilirkişilere gönderme alışkanlığının bırakılması konusuna neden olmalıdır.¹⁷³

Türk fikri mülkiyet hukuku uygulaması nispeten yeni olduğu için, sektör bilirkişileri yeterli bilgiye sahip değildir. Ayrıca, sektör bilirkişisi genellikle hukuk uzmanının rehberliği olmadan neyin inceleneceğini belirlemede zorluklarla karşılaşmaktadır. Doğru tanımları yapsalar bile, genellikle ilgili yasalarda belirtilen temel ilkeler yerine gerçekleri kendi bilgileri

¹⁷³ SULUK, Cahit, KENAROĞLU, Yasemin, a.g.e., s. 27.

doğrultusunda incelerler. Ülkede sorunları gidermeye yetkili bilirkişiler yoksa ya da fikri mülkiyet haklarında bilgili olan bilirkişiler atanmazsa, ihtisas mahkemelerinin yararı yoktur.

Bilirkişiler, ilgili alanlarda temsili bir uzmanlık seviyesine sahip olmalıdır. Söz konusu ihtilafların teknik detaylarına bağlı olarak, bu durum yasal ve teknik uzmanlığın bir arada değerlendirilmesini içerir. Fikri mülkiyetin ve fikri mülkiyet davalarının hızla evrilmesi göz önüne alındığında, fikri mülkiyet konularında yardımcı olan bilirkişilerin uygun eğitim ve öğretim fırsatlarından yararlanmasını sağlamak esastır. Bu, fikri mülkiyet hukukunu etkileyen son gelişmeler hakkında yeterli derecede bilgi sahibi olmalarını sağlamaya yardımcı olur. Bu, resmi veya gayri resmi temaslar ve diğer ülkelerdeki diğer fikri mülkiyet bilirkişileriyle yapılan alışverişler gibi farklı şekillerde gerçekleşebilir.

Fikri mülkiyet sisteminin adli çerçevesindeki son, fakat oldukça önemli olan bağlantı avukatlarıdır. Fikri mülkiyet alanında mahkeme uzmanlığı, avukat uzmanlığı tarafından takip edilir.

Genel olarak, avukatların asıl amacı adalet ve eşitlik ilkesiyle yönlendirilen her yasal sorunu ve anlaşmazlığı çözmek ve her zaman yasal kuralların tam olarak uygulanmasını sağlamaktır. Fikri mülkiyet faaliyeti uygulayan avukatlar bu amaca ancak uygun bir uzmanlaşma ile ulaşabilirler. Diğer pek çok hukuk alanı ve fikri mülkiyet alanında olduğu gibi, uzmanlık ihtiyacı da özellikle önemlidir. Uzman olmayan avukatların yürüttüğü süreçler, fikri mülkiyet haklarında ciddi kayıplara neden olabilir.

Gelişmiş ülkeler bu eğilimi uzun zamandan beri takip etmektedir. Türkiye’de bu eğilim belirgin değildir. Türkiye’de fiili engellerin yanı sıra avukatların uzmanlık alanlarının geliştirilmesi açısından da yasal engeller bulunmaktadır. Mevcut mevzuatta, özellikle avukatların uzmanlaşmasının gerekli olduğu alanlarda, uzmanlaşmanın mevcudiyetinde belirgin bir yasak vardır. Gelişmiş ülkelerin uygulamalarını dikkate alarak, bu tür yasal engellerin ortadan kaldırılması önerilmektedir.¹⁷⁴

Avukatların uzmanlaşması mevcudiyeti, fikri mülkiyet hakları eğitimi ve yüksek öğretimdeki çalışmalar için fikri mülkiyet haklarının genel fikri hakkındaki farkındalığı artıracak olan fikri mülkiyet hakları eğitimi talebinin artmasına neden olmaktadır. Birçok fikri mülkiyet hakkı ile ilgili kanunları sürekli evrime tabi olduğundan, avukatlar yasal değişiklikleri daha hızlı bir şekilde değerlendirebilir ve uygulayabilir.

¹⁷⁴ EUIPO, **Specialised IP Rights Jurisdictions in the Member States**, Alicante, 2018, s.12-13.

Fikri mülkiyet ihtilaflarının çözülmesi, yalnızca geleneksel, adli çözüm yoluna tabi olmak zorunda değildir. Bu tür anlaşmazlıkları çözmek için alternatif yollardan bazılarına emanet edilebilir. Her durumda, tarafların bir anlaşmazlığa seçimi, uzlaşma şekli ile ilgili olarak bırakılmıştır.

2012 yılında Türk hukukuna arabuluculuk kavramını getiren 6325 sayılı kanunun yasalaşmasının ardından mahkemeler şimdi tarafları arabuluculuk konusundaki bir anlaşmazlığa teşvik etmektedir. Taraflar arabuluculuğa gitmeye karar verirse, tarafların anlaşması üzerine tarafsız davranan üçüncü taraf bir arabulucu atanabilir. Taraflar arabuluculuk yoluyla anlaşmaya vardıklarında, dava üç ay boyunca ertelenebilir. Taraflar bir anlaşmaya varırlarsa, anlaşmanın onayını mahkemeden almak mümkündür; bu, anlaşmaya mahkeme kararının uygulanabilirliğini verir. Ancak, mahkemelerin tarafları arabuluculuğa teşvik etmelerine rağmen, uygulamada arabuluculuk nadiren kullanılmaktadır.

Türkiye, fikri mülkiyet anlaşmazlıkları konusunda uzmanlaşmış herhangi bir tahkim kurumuna sahip değildir. Ancak, niteliklerinden bağımsız olarak, taraflar arasında çözülebilen fikri mülkiyet anlaşmazlıklarının tahkime tabi olabileceği kabul edilmektedir. Fikri mülkiyet tahkimi, ilke olarak lisans sözleşmeleri kapsamındaki sözleşmeden doğan hak ve yükümlülükleri, uymazlık ve ihlalleri ele alır. Arabuluculukla benzer şekilde, tahkim, fikri mülkiyet ihtilaflarının çözümünde olabildiğince sık kullanılmaz.¹⁷⁵

2.4 Meslek Birlikleri

Türkiye'nin fikri mülkiyet sistemi, kurucu unsuru olarak, telif hakkı ve bağlantılı haklar alanında faaliyet gösteren meslek birlikleri içerir. Yazarlar ve müzik bestecileri gibi yaratıcıların haklarının kişisel hakları olduğu veya bu hakların yasal olarak devredilmesi durumunda, yeni sahiplerin hakları olduğu bilinmektedir. Telif hakkı ve bağlantılı haklar alanında, son yıllardaki deneyimler, kullanıcıların çok sayıda çalışmaya hızlı bir şekilde erişmeleri gerektiğinde bireysel hak kullanımının pratik olmadığını daha da doğrulamıştır.

Çoklu ortam prodüksiyonlarının ortaya çıkışı ve internet gibi dijital ağların kullanımı da dahil olmak üzere, dijital teknolojinin daha yaygın bir şekilde uygulanması ile hakların kullanımı ve yönetimi yeni zorluklarla karşı karşıyadır. Bu zorluklara cevaben yeni teknolojik çözümler

¹⁷⁵ SULUK, Cahit, "6769 Sayılı..., a.g.m., s. 96.

(şifreleme teknolojisi, dijital kimlik numaraları, hak yönetimi bilgi sistemleri vb.) geliştirilmiştir ve halen geliştirilmektedir. Hak sahiplerinin, haklarının bireysel ve kolektif yönetimi arasında ve çeşitli meslek birlikleri arasında seçim yapma özgürlüğü artmıştır. Yeni lisanslama ve izleme yöntemleri, ücret toplama ve dağıtma yöntemleri tanıtılmıştır.¹⁷⁶

Bir eserin yaratıcısı, eserlerinin kullanımına izin verme veya yasaklama hakkına sahiptir. Pratik durumlar, bireysel hak yönetiminin belirli kullanım türlerinde neredeyse imkansız olduğunu göstermektedir. Bir yazar eserlerinin tüm kullanımlarını izleyemez; mesela eserlerinin kullanımı için lisansları ve ücretleri müzakere etmek adına her bir radyo veya televizyon kanalını arayamaz. Buna karşılık, bir yayın kuruluşunun her telif haklı eserin kullanımı için, her yazardan özel izin alması pratik değildir. Bu nedenle meslek birliklerinin önemi, hak sahipleri adına hareket eden kuruluşlar tarafından telif hakkı ve bağlantılı hakların kullanılmasıdır.¹⁷⁷

Besteciler, yazarlar, müzisyenler, şarkıcılar, sanatçılar ve diğer yetenekli bireyler toplumun en değerli varlıkları arasındadır. Çalışmalarını kullanma izinleri karşılığında, teşvik olarak, yani ücret olarak yaratıcılıkları teşvik edilmelidir. Meslek birliklerinin asıl rolü, telif hakkı ücretlerini toplamak ve kar amacı gütmeyen bir şekilde harcamaları karşılamak için gereken tutarın düşülmesinden sonra uygun miktarı telif hakkı sahiplerine dağıtmaktır.

Meslek birliklerinin üyeliği; besteciler, yayıncılar, yazarlar, fotoğrafçılar, müzisyenler, sanatçılar veya fonogram üreticileri gibi tüm telif hakkı ve bağlantılı hak sahiplerine açıktır. Meslek birliklerine katıldığında üyeler bazı kişisel özellikler sunar ve yaptıkları çalışmalarını ilan eder. Verilen bilgiler, eserlerin kullanımı ile hakların gerçek sahibine yapılacak ödemeler arasındaki bağlantıya izin veren meslek birliklerinin belgelerinin bir parçasını oluşturur.

Türkiye’de FSEK ve Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük ile fikir ve sanat eserleri üzerinde hak sahibi olan kişilerin, dönemsel olmayan yayınları çoğaltan veya dağıtan kişilerin ortak çıkarlarının gözetilmesi, yasalarca verilmiş hakların korunması ve takip edilmesi, alınması gereken ücretlerin tahsil edilmesi ve hak sahibi olan kişilere verilmesini sağlayan birlikler, meslek birlikleridir.

Fikir ve sanat eserleri üzerinde hak sahibi olan, dönemsel olmayan yayınları çoğaltan veya dağıtan kişiler, aynı anda birçok meslek birliği kurup, birliklere dahil olabilirler. Aynı

¹⁷⁶ BOZBEL, Savaş, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, İstanbul: On İki Levha, 2012, s.269.

¹⁷⁷ TEKİNALP, Ünal, **Fikri Mülkiyet...**, a.g.e., s. 292.

alanda aktif olan en az iki birlik, federasyon kurabilmek için Tüzük ve Tıp Statüdeki kurallara ve şartlara uymalıdır. Bir alanda sadece bir federasyon kurulabilir.

Federasyon ve meslek birlikleri, tüzel kişilerdir ve özel yasalara tabidir. Üyeler, kar veya zarar ve yasal yükümlülüklerle katılmakla, sermaye vermekle yükümlü değildir.

Meslek birlikleri, FSEK ve Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzüğünde yazılı kurallar doğrultusunda kurulur. Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzüğe göre, eser hak sahipleri veya icracı sanatçılar, zorunlu organların asıl üye sayısının dört katı kadar; yapımcılar veya radyo-televizyon kuruluşları asıl üye sayısının iki katı kadar üye sayısına eriştiğinde gerçek veya tüzel kişiler meslek birliği olabilmek için Kültür ve Turizm Bakanlığı'na başvurmalıdır. İzin alınınca meslek birliği olarak alanda aksiyon alabilirler. Aynı alanda kurulacak meslek birlikleri, yukarıda belirtilen üye sayılarından az olmadıkları durumda o alandaki en kalabalık meslek birliğinin 1/3'ü kadar üyeye sahip olunca gerçek veya tüzel kişi olarak faaliyet izni almak için Bakanlığa başvurmalıdır.¹⁷⁸

Meslek birliğinin tüzüğünde ve kurucuların hukuki durumlarında mevzuatın aksi herhangi bir şey yoksa faaliyet izni verilir. Bu izin verilmeden birlik faaliyette bulunamaz.

Türkiye'de kayıtlı kolektif yönetim sayısına ilişkin durum aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.8. Türkiye'de Meslek Birlikleri

Türkiye'de Meslek Birlikleri	
Meslek Birlikleri Federasyonu	1. YAYFED - Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu (14.02.2011)
Sinema	1. BSB -BSB Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği (29.12.1999) 2. SESAM - Türkiye Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği (08.05.1986) 3. SETEM - Sinema ve Televizyon Eseri Sahipleri Meslek Birliği (16.04.2003) 4. SİNEBİR - Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği (30.10.2006) 5. FİYAB - Film Yapımcıları Meslek Birliği (19.08.2005) 6. SE-YAP - Sinema Eseri Yapımcıları Meslek Birliği (25.05.2007) 7. TESİYAP - Televizyon ve Sinema Filmi Yapımcıları Meslek Birliği (23.06.2003) 8. BİROY - Sinema Oyuncuları Meslek Birliği (07.10.2009) 9. ASİTEM - Anadolu Sinema ve Televizyon Eseri Sahipleri Meslek Birliği (29.02.2012)

¹⁷⁸ ERDİL, Engin, **İçtihatlı ve Gerekeçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004, s. 113-115

	10. SENARİSTBİR - Senaryo ve Diyalog Yazarı Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği
Müzik	1. MESAM - Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliği (11.08.1986) 2. MSG - Musiki Eseri Sahipleri Grubu Meslek Birliği (26.07.1999) 3. MÜYOR-BİR - Müzik Yorumcuları Meslek Birliği (19.04.2000) 4. MÜZİKBİR - Bağlantılı Hak Sahibi Fonogram Yapımcıları Meslek Birliği (14.04.2008) 5. MÜ-YAP - Mü-Yap Bağlantılı Hak Sahibi Fonogram Yapımcıları Meslek Birliği (03.08.2000) 6. MÜYA-BİR - Bağlantılı Hak Sahibi Fonogram Yapımcıları Meslek Birliği (22.08.2006)
İlim-Edebiyat	1. BESAM - Bilim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği (21.01.2000) 2. İLESAM - Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği (11.08.1986) 3. BİYESAM - Bilişim ve Yazılım Eser Sahipleri Meslek Birliği (01.11.2005) 4. ÇEVBİR - Çevirmenler Meslek Birliği (01.05.2006) 5. YAYBİR - Yayıncılar Telif Hakları ve Lisanslama Meslek Birliği (19.04.2006) 6. TBYM - Türkiye Basım Yayın Meslek Birliği (04.01.2007) 7. DEKMEB - Ders ve Kültür Kitapları Yayıncıları Meslek Birliği (22.07.2013) 8. EĞİTİMYAYBİR - Eğitim Yayıncıları Meslek Birliği (18.06.2012)
Radyo-Televizyon	1. RATEM - Radyo Televizyon Yayıncıları Meslek Birliği (27.11.2001)
Güzel Sanatlar	1. GESAM - Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği (08.09.1986)
Tiyatro	1. TOMEB - Tiyatro Oyuncuları Meslek Birliği (21.01.2004)

Kaynak: Telif Hakları Genel Müdürlüğü, <http://www.telifhaklari.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

FSEK ile Fikir ve Sanat Eseri Sahipleri ile Bağlantılı Hak Sahipleri Meslek Birlikleri ve Federasyonları Hakkında Tüzük kurallarıyla belirli alanlarda, 27 meslek birliği ve 1 federasyon bulunur. Meslek birliklerin çoğu film alanında (10), ardından edebiyat alanında (8) kayıtlıdır ve en çok meslek birlikleri sahip üçüncü alan müziktir (6). Radyo-televizyon, sanat ve tiyatro alanında kayıtlı bir meslek birliği vardır.

Meslek birliklerinin sayısı, sektörün ihtiyaçlarını karşılayan istikrarlı bir seviyede tutulmalıdır. Çalışmalarındaki temel ilke, yükümlülüklerini yerine getirirken etkinliği ve etkililiği arttırmalıdır. Meslek birlikleri, yaratıcıları kültürün gelişimine katkıda bulunmaya teşvik etmeleri, yabancı yatırımları çekmeleri ve genel olarak halkın çok sayıda işten yararlanmalarını sağlamaları nedeniyle özellikle önemlidir.

2.5 Patent ve Marka Vekilleri

Türkiye'nin fikri mülkiyet sistemi, ayrılmaz bir unsur olarak yapısında patent ve marka vekillerini içerir. Patent ve marka vekillerinin faaliyet alanının, sınai mülkiyet alanında sınırlı olduğu vurgulanmalıdır. Bu vekiller hizmetlerini telif hakkı alanına koyamazlar. Patent ve marka vekillerinin önemi her geçen gün artmakta ve fikri mülkiyet sisteminin kalitesini ölçmek için bir kriter oluşturmaktadır.

Türkiye'deki patent ve marka vekillerinin sayısı giderek artıyor. TÜRKPATENT resmi verilerine göre, şu anda 1044 tescilli patent veya marka veya patent ve marka vekili bulunmaktadır. Bu sayı, Türkiye'de ciddi bir patent ve marka vekilleri sektörünün bulunduğu ve bu nedenle tanımlanması gerekliliğini göstermektedir. Her türlü buluş, tasarım, entegre devre topografyası, ticaret ve servis markaları, ticari ünvanlar, coğrafi işaretler, internet alan isimleri, ticaret sırları, yeni bitki çeşitleri gibi sınai haklar konusunda vekillik ve danışmanlık hizmetlerini kapsayan ve patent ve marka vekilliği olarak adlandırılan bir hizmet alanı bulunur.¹⁷⁹

Üniversitelerde kurulan teknoloji merkezleri gün geçtikçe daha çok önem kazandığı için üniversitelerin sanayi ile yaptığı artan işbirlikleri, bilimsel araştırma ve Ar-Ge aktivitelerinin güçlendirilmesi, sınai haklara dair yapılan başvuruların artmasını sağlayacaktır. Halihazırda patent ve marka vekilliği yapan 1044 kişi sayısı da aynı oranda artacaktır. Hem aktif olarak patent ve marka vekilliği yapanlar, hem de gerçek veya tüzel kişiler bünyesinde çalışacak kişi sayıları artacaktır.

Patent ve marka vekilleri sektöründeki ana aktörler, yalnızca patent veya marka vekili olabilen veya hem patent hem de marka vekili gibi sınai mülkiyet haklarını temsil edebilen vekillerdir. Dolayısıyla tanımlanmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bir patent vekili; patent, faydalı model, entegre devre topografyası, tasarım alanında, başvuru sahibi adına TÜRKPATENT'e önünde yasal işlem yapılması ve bu konularda danışılacak kapasitede olan gerçek ve tüzel kişidir. Öte yandan, marka vekili aynı zamanda marka, coğrafi işaretler, geleneksel ürün adları ve tasarım ve bu alanlarda, başvuru sahibi adına TÜRKPATENT'e önünde yasal işlem yapılması ve bu konularda danışılacak kapasitede olan gerçek ve tüzel kişidir.

¹⁷⁹ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, **Türkiye Patent ve Marka Vekilleri Meclisi Sektör Raporu (2010)**, Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 2011, s. 10.

Patent ve marka vekilleri, genel olarak sınai mülkiyet alanındaki tüm meselelerle, ulusal yasaların izin verdiği ölçüde ve özellikle aşağıdakilerle ilgilenir:

- sınai mülkiyet haklarının yasal hükümler altında korunma olasılığını değerlendirmek
- patentler ve faydalı modeller, markalar, tasarımlar, coğrafi işaret ve entegre devre topoğrafyası başvurularının işlenmesi ve kayıtlarının sürdürülmesi;
- üçüncü kişilerin itirazları bakımından sahiplerinin haklarını korumak
- haksız rekabet, ruhsatlandırma, teknik bilgi ve teknoloji transferi dahil sınai mülkiyet haklarına ilişkin konularda danışmanlık yapılması
- rekabetin sınai mülkiyet hakları başvurusunu takip etmek ve bilgi vermek.

Ayrı ayrı analiz edildiğinde, patent vekillerinin temel işlevi aşağıdaki profesyonel hizmetleri sunmaktır:

- hakkın açıklanması ve tanımlanmasının ilk aşamasında tavsiye;
- hakkın kazanılması aşamasında hizmet ve performans;
- hakkın bakımı ve çalışması aşamasında ve hakkın elde edilmesi ve/veya korunması ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek muhtemel ihtilaflar döneminde temsil ve tavsiye.

Genel olarak konuşulduğunda, patent vekili kendi ülkesinde veya yurt dışında iki tür müşteriye olmak üzere danışmanlık ve tavsiye vermelidir, yani:

- bireysel mucitler;
- küçük ve orta ölçekli firmaların yanı sıra büyük ve önemli sanayi kuruluşlarından oluşan sanayi.

Tıpkı patent vekillerinin paten sahiplerine uyguladığı gibi, marka vekili de, marka sahipleri için aynı işlevleri yerine getirir.

Bazı durumlarda, bir marka vekili bir kuruluşla personelin bir üyesi olarak çalışır. Böyle bir kapasitede, marka meseleleri hakkında doğrudan üst düzey yetkililere tavsiyelerde bulunur ve marka tescili ve yenilenmesi, marka lisanslama ve ihlallerin ortadan kaldırılması gibi işleri yürütür.

Bununla birlikte, çoğu durumda, herhangi bir kuruluştan bağımsız olarak çalışır ve dolayısıyla bir müşterisi temsil eder. Bu nedenle, bir marka vekili temelde birbirleriyle rekabet halinde olan birden fazla işletmeyi temsil etmekten ve ayrıca onlarla bir hukuk müşavirliği sözleşmesi yapmaktan kaçınmalıdır.

Markaların seçimi, tescili ve ticarete etkin kullanımı konusunda uzman olmadıkça, isim olarak ya da gerçekte marka vekili olmak için kalifiye olmadığı söylenir. Marka vekillerinin, marka yönetimi de dahil olmak üzere geniş anlamda marka yönetimi konusunda yetenekli olmaları gerekir. Bu nedenle, marka vekili, çeşitli ülkelerde geçerli olan marka sistemleri ve uygulamaları hakkında, ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiğinden, kolayca erişilebilecek yeterli miktarda bilgiye sahip olmalıdır. Bu, tüm dünya pazarlarına seyahat eden markaları veya ürünleri korumayı mümkün kılar.

Marka vekili, aşağıdaki işlevleri yerine getirmek için özel olarak çağrılır:

- müşterilerine, işlerine en uygun yeni markaları seçmeleri konusunda tavsiyede bulunmak;
- marka tescili sırasında, örneğin, denetmen tarafından itirazlar veya üçüncü bir tarafça sunulan itirazlar gibi çeşitli durumlarda ortaya çıkacak problemlerle ilgilenmek,
- müşterilerine, iyi marka uygulaması ve/veya markanın ününü arttıracak kullanım tavsiyesi vermek ve bunu kalıcı bir hak olarak sürdürmek;
- marka lisanslandırması sırasında, önemli noktaları ciddi anlamda değerlendirebilmek adına kontrol etmek ve böylece süreçte herhangi bir zorlukla karşılaşmalarına mani olmak;
- müşterilerin kendi markalarını etkileyebilecek taklitlere karşı en erken ve etkili tedbirleri almak.

Patent ve marka vekilliği özellik itibarıyla ulusaldır. Bir ülkede bu mesleğin icra edilebilmesi için orada yapılan bir yeterlilik sınavına girmek ve başarılı olmak gerekir. Türkiye de bu kurala sahiptir. Türkiye’de vekilliğin geçmişi 3 farklı döneme ayrılır:

1. 1994’ten önceki Sınai Mülkiyet Dairesi Dönemi,
2. 1994 - 2017 Türk Patent Enstitüsü Dönemi,
3. 2017’de başlayan Türk Patent ve Marka Kurumu Dönemi.

Analizde son döneme odaklanılmıştır. Bu dönem, modern mevzuat standartları (SMK), modern kurumsal yapı (uluslararası araştırma ve denetim otoritesi olan TÜRKPATENT) ve uluslararası standartlara göre patent ve marka vekilliği ile benzerdir. Patent ve marka vekilleri için özellik, eğitim, sınav, kayıt ve disiplin gereksinimleri geçerlidir. Profesyonel kurallar uygulanır. Bugün yürürlükte olan patent ve marka vekilliğine ilişkin mevzuat, sınavları ve

kayıtlar için geçerli olan kuralları içermektedir. Buna ek olarak, yasal düzenlemeler, profesyonel yapılanma kuralları, yönetimi ve disiplinine ilişkin hükümler de dahildir.¹⁸⁰

Patent ve Marka Vekilliği ile Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 30. maddesine göre, TÜRKPATENT, yapılacak başvurularda başvuru sahipleri adına bu konuda işlem yapmaya yetkili ve bu alanda aktif patent ve marka vekillerinin sicil kayıtlarını tutar. Vekillikle ilgili olarak Patent ve Marka Vekilliği ile Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun ve Türkpatent Patent ve Marka Vekilleri Sınav ve Sicil Yönetmeliği de mevcuttur.

Türkiye'deki fikri mülkiyet sisteminin patent ve marka vekillerinin işlevinin temeli, SMK'nın standartlarınca belirlenir. TÜRKPATENT'e önünde sınai mülkiyet alanında temsilcilik zorunlu değildir, başvuru sahibinin seçim ihtimali bulunmaktadır. Başvuru sahibi, yasal ilişkileri yürütmek için TÜRKPATENT'e önünde alternatifler arasında kendi bir seçim yapabilir ya da bu seçimi patent veya marka vekillerine bırakabilir. Başvuru sahibinin, sınai mülkiyet haklarının tescili prosedürlerini sürdürmeye bağımsız olarak karar verdiği bir durum olduğunda, gerçek veya tüzel bir kişi olup olmadığı arasında bir ayırım yapılmaktadır. Eğer gerçek bir kişiye, kayıt işlemi şahsen yapılır ve eğer tüzel kişi ise, tüzel kişiliğin organları; tüzel kişi adına kayıt işlemlerini yapacak kişi veya kişileri yetkilendirir. Sınai mülkiyet hakkı birden fazla kişiye ait olduğunda ve TÜRKPATENT'e önündeki işler patent ve marka vekilleri tarafından yerine getirilmediğinde, gerekli işlerin yapılması için mal sahipleri kendi aralarında, kendilerinden sorumlu olacak bir kişi (ortak temsilci) tayin eder. Adlandırmama durumunda, başvuruda ilk sırada bulunan kişi ortak bir temsilci olarak kabul edilir. Ancak, başvurunun geri çekilmesi veya iptali ile ilgili olarak, tüm sahiplerden onay alınması gerekir.¹⁸¹

Başvuru sahibinin, ikamet yeri Türkiye olmayan bir kişi olduğu durumlarda, sınai mülkiyet hakların tescili işleminin TÜRKPATENT'e önünde yapılması zorunluluğu ile patent ve marka vekilleri aracılığıyla yapılmalıdır. Türkiye'de, ikamet edenlere patent ve marka vekili atanmama olasılığı garanti edilse de, sınai mülkiyet haklarının kaliteli ve etkin bir şekilde kaydedilmesi için bir patent ve marka vekili atanması tavsiye edilir. Bir patent ve bir marka vekili atandığında, tescil işleminde gerekli her şey vekil tarafından yapılır. Ancak, başvurunun

¹⁸⁰ YALÇINER, Uğur, "Sınai Mülkiyet Mevzuatında Neden KHK'lar? KHK'lar Nasıl Doğdu? Türkiye'de Patent ve Marka Vekilliğinin Geçmişi, Bugünü ve Geleceği", **6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu 9-10 Mart 2017**, ed. ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2017, s. 105.

¹⁸¹ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, **a.g.r.**, s. 23.

geri çekilmesi ve iptali durumunda, vekalet belgesindeki patent ve marka vekiline açıkça yetki verilmelidir.

SMK'nın yürürlüğe girmesiyle, patent ve marka vekillerinin mesleği ile ilgili olarak bazı yenilikler getirilmiştir. SMK'yla meslek kurallarını ihlal edenler için mesleki disiplin cezaları ve hükümleri yürürlüğe girmiştir. Patent vekilliği ve marka vekilliği kuralları, 30/A maddesinin Patent ve Marka Vekilliği ile Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'a eklenmesiyle birlikte, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve en çok üyesi olan vekillikle ilgili birliğin görüşüyle TÜRKPATEN tarafından hazırlanabilir ve TÜRKPATEN'in resmi internet sitesinde yayımlanabilir hale gelecek şekilde hüküm verilmiştir.

Mesleki kuralları ve disiplin hükümleri konuları arasında; kurumsal ilişkiler, diğer vekillerle ilişkiler, müvekkiler ve üçüncü kişilerle ilişkilere dair kurallar, reklam yapma hak ve sınırlarına ilişkin kurallar ve genel kurallar bulunur. Ücret, vekilin yapamayacakları, başka meslek gruplarıyla ilişkiler, meslek birliğine ilişkin kurallara değinilmemektedir.

SMK'nın önerdiği cezalar ve cezaları gerektirecek suçlar şunlardır:

- Uyarma: Vekillik yapılırken profesyonel davranış ve tavırlara dikkat edilmesi ihtiyacının yazılı olarak bildirimidir. Aykırı davranış sergileyen vekillere uyarı cezası verilir.
- Kınama: Profesyonel davranış ve tavırlarda hatalı olduğunun yazıyla bildirilmesidir. Öncesinde uyarma cezası bulunan ve aynı davranışı devam ettiren, meslek sorumluluklarını yerine getirmeyen veya kurumla çıkar çatışması olan kişilere vekillik yapanlara kınama cezası verilir.
- Geçici olarak alıkoyma: Üç aydan kısa ve bir yıldan uzun olmayacak şekilde mesleki aktivitenin yasaklanmasıdır. Kınama cezasından sonra beş yıl içinde aynı eylemlerde bulunan, vekaletnameye aykırı olarak davranan, kurumun internet alan ismi, ünvan veya diğer tanıtım araçlarını kötüye kullanan kişilere bu ceza uygulanır.
- Vekillikten çıkarma: Mesleki aktiviteden süresiz yasaklanma halidir. Geçici olarak alıkoyma cezası aldıktan sonra beş yıl içinde aynı cezayı hakeden davranışta bulunan vekillere bu ceza uygulanır. Kesin kararlı patent ya da marka vekilliğinden çıkarılan kişiler bir daha vekil olmaya hak kazanamaz.

Bir vekilin aktivitelerinde aynı veya farklı konularda birden çok şikayet varsa, bu şikayetler bir araya getirilebilir ama her şikayet için ayrı karar verilir. Disiplin kurulu kararları TÜRKPATEN internet sitesinde paylaşılabilir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından bir üye, TÜRKPATEN'ten üç üye, en az beş yıl bilfiil çalışan ve kuruldan daha önce ceza almamış olan patent vekillerinden ya da marka vekillerinden üç üye olacak şekilde toplamda yedi kişi disiplin kurulunu oluşturur. Aynı kurallara göre aynı sayıda yedek üye seçilir. Sanayi ve Teknoloji Bakanı üyeleri üç yıllığına atar. TÜRKPATEN başkanı, patent veya marka vekilleri arasından Bakanlığa üye önerirken en fazla üyesi olan iki ticaret odası ve en fazla üyesi olan vekillikle ilgili iki dernekten fikir alır.¹⁸²

Başkan ve başkan yardımcısı üyeler arasından seçilir. Başkanın yokken Disiplin Kuruluna başkan yardımcısı liderlik eder. Disiplin Kurulu, TÜRKPATEN'e yapılan şikayetleri en az dört üyesi hazırken değerlendirebilir. Kararlar çoğunluk ile verilir. Eşit oy olması durumunda başkanın oy verdiği taraf üstün kabul edilir. Üyeler süresi dolunca yeniden seçilebilir. Üye süresi dolmadan üyelikten ayrılırsa yerine yedek üyeler gelir.

Vekiller için yapılan şikayetler, şikayeti yapan kişi ve şikayet edilen kişinin kimlik bilgileriyle, gerekçe ve deliller de paylaşılar yazılı ve imzalı şekilde TÜRKPATEN'e iletilir. Disiplin Kurulu, şikayet tarihinden itibaren 30 gün içinde bir disiplin soruşturması açılmasına gerek olup olmadığını kararlaştırır.

Soruşturma açılmasına gerek olmadığı kararı alınırsa, bu karar şikayetçiye bir hafta içinde iletilir. Soruşturma açılmasına karar verilirse, dilekçe ve ekleri, bir hafta içinde, hakkında şikayet olan vekile gönderilir, ve savunması için yedi günden az olmayacak şekilde süre tanınır. Vekil bu sürede savunma yapmazsa hakkından vazgeçmiş kabul edilir. Kurul gerekli görürse tanıkları dinleyip, taraflardan ek bilgi ve belge isteyerek, şikayet tarihinden itibaren en fazla 6 ayda konuyla ilgili son kararını verir.¹⁸³

Vekil hakkında devam eden herhangi bir dava ya da soruşturma olması gibi durumlar disiplin soruşturmasını etkilemez. Ceza mahkemesinin vekile ceza verip vermemesi disiplin cezasına engel oluşturmaz.

Cezaların soruşturma tamamlandıktan sonra 30 gün içinde verilme zorunluluğu bulunur. Uyarma ve kınama gecikme olmadan, geçici olarak vekillikten alıkoyma ve vekillikten çıkarma cezaları da aynı gün içinde TÜRKPATEN'e bildirilir ve Patent Vekilleri Sicili ve Marka Vekilleri Siciline kaydı sağlanır. Kurulun son kararı, taraflara derhal bildirilir.

¹⁸² YALÇINER, Uğur. "Sınai Mülkiyet...", **a.g.m.**, s. 110.

¹⁸³ YALÇINER, Uğur. "Sınai Mülkiyet...", **a.g.m.**, s. 111.

Disiplin cezaları verilmesinden itibaren geçerlidir. Kararlara karşı çıkmak isteyen kişilerin idari yargıya başvurma hakkı vardır. Açılan davalarda TÜRKPATEN ile husumet olduğu kabul edilir.

İhlalleri için mesleki kuralların ve cezaların tanımlanması, sadece patent ve marka vekillerinin odaklanması gereken başlangıç noktasıdır. Patent ve marka vekilliği gelişmekte olan ve bilgi açısından çok yoğunluk sahibi bir sektör olduğu için, eğitiminin sürekli devam etmesi, vekillerin yurt içinde ve dışındaki toplantı ve seminer ve çalışmalara katılım sağlanması çok önemlidir. Bu sektörün mühendislik, çevirmenlik, hukuk alanlarında teknik bilgi sahibi kişilerden profesyonel destek alması veya bu kişilere iş vermesi gerektiği için, hizmet giderleri yüksektir.

Vekillik mesleğinde, altyapısı güçlü, kendini geliştiren, işinde uzman ve denetimli vekiller oldukça, sektör de daha iyi yerlere gidecektir.

Sınai haklar alanı ve bu alandaki vekillik mesleği de ele alınarak sektörün rekabet gücü değerlendirilmektedir. Rekabet gücü arttıkça, sanayinin ve işletmeler de aynı şekilde ilerleme kaydedecektir. Vekilliğin desteklenmesi ve rekabet gücünün artırılması için alınacak en önemli tedbirler eğitim, özelliklerin yükseltilmesi ve denetim sisteminin belirlenmesi olacaktır.

Bilgi haznesinin EPC, Madrid Protokolü gibi uluslararası sözleşmeler ve anlaşmalar ile zenginleşmesi; uluslararası EPO ve WIPO gibi kurumlarla iş birliği konusunda deneyimlerin paylaşımı; Türkiye’de seminer ve eğitimlerin sıklaştırılması, sektörün gelişimine ciddi etki etmektedir. Günümüzün ihtiyaçları gereğince, özellikle yurtdışında çalışan vekil ve resmi ofislerde çalışan uzmanların bilgi standartlarına erişilemediği sürece, sağlıklı bir rekabet ortamı oluşamayacaktır. Bu nedenle ilgili kurum ve kuruluşların iş birliği yapması ve ortak hedeflerle çalışması gerekir.¹⁸⁴

¹⁸⁴ RAU, Manfred, “Almanya’da ve Avrupa’da Patent Marka ve Tasarım Vekilliği”, “Türkiye’de ve Dünya’da Sınai Mülkiyet Koruması” Uluslararası Konferansı 24-25 Haziran 1997. Türk Patent Enstitüsü, İstanbul, 1997, s. 261.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU'NUN KAPSAMINDA KORUNAN FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI

Fikri mülkiyet haklarının korunmasının, tescil için bir prosedür uygulanması yoluyla güvence altına alınması ve tescil prosedürünün uygulanması için idari organların var olduğunu ifade eder. Türkiye’de, fikri mülkiyet haklarının tescil edilmesiyle ilgili temel hukuki işler TÜRKPATENT sorumluluğunda toplanmıştır. Dolayısıyla odak noktası, TÜRKPATENT’in bu hakların korunması sürecinde üstlendiği faaliyetlerdir.

Türkiye’deki fikri mülkiyet hakları iki kategoriye ayrılmıştır: tescilsiz ve tescilli haklar. Tescilsiz haklar, herhangi bir prosedür yerine getirmeksizin otomatik olarak ortaya çıkar, oysa tescilli hakların sağladığı korumadan faydalanması için, ilgili mercinin öncesinde başvuru yapılması gerekmektedir. Tescilli fikri mülkiyet hakları, *lex specialis* tarafından korunmaktadır. Tescilli haklar şunlardır: patentler, faydalı modelleri, markalar, tasarımlar, coğrafi işaretler ve entegre devre topografyası. Tescil ve yenileme süreçleri TÜRKPATENT’in yetkisi dahilindedir. Tescilsiz haklar şunlardır: telif hakkı ve tescilsiz tasarım hakkı.

Fikri mülkiyet korumasının standart gerekçeleri ile tescilli fikri mülkiyet sistemlerinin varlığıyla işleyişi arasındaki ayrışma önemlidir; zira tescilli bir fikri mülkiyet sistemine sahip olmak, azımsanmayacak miktarda kaynak harcaması gerektirir. En gözle görünür olarak; tescilli bir fikri mülkiyet sistemi, tescil başvuruları sürecini ilerletebilecek bir bürokrasinin varlığını gerektirir. Tescil işlevinin, diğer sınai mülkiyet hakları bakımından, fikri mülkiyet bağlamında olduğundan daha iyi ele alınma eğiliminde olması dikkat çekicidir.¹⁸⁵

Burada fikri mülkiyet hakları ile onun bir alt kümesi olan sınai mülkiyet hakları arasındaki temel farklar vurgulanmalıdır. Tescil işlemlerine tabi olmaları, sınai mülkiyet haklarının temel özelliklerinden biridir. Bu nedenle çoğu kez olarak TÜRKPATENT, sadece sınai mülkiyet alanında yetkisi olan bir kurum olarak nitelendirilmektedir. Ancak, tüm sınai

¹⁸⁵ JÄNICH, Volker Michael, “The Territorial Dimension of Intellectual Property Law”, **Economic Law as an Economic Good: Its Rule Function and its Tool Funktion in the Competition of Systems**, ed. Karl M. MEESEN, Sellier European Law Publishers, Munich, 2009, s. 215.

mülkiyet hakları tescilli değildir. Ticari sırlar, know-how ile tescilsiz tasarımlar gibi örnekler vardır.

Türk sınai mülkiyet hukuku ve sınai mülkiyet haklarının tescili, SMK ve uluslararası anlaşmalar ile birlikte 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun'a dayanmaktadır. Bu alanda, Türkiye aşağıdaki kilit anlaşmalarda ve sözleşmelerde imza yetkisine haizdir:

- Paris Anlaşması. Bu, başvuru sahiplerinin, başka bir yerde daha önceki bir başvurudan önce, Türkiye'de hak talebi önceliğine sahip olmalarını sağlar. Aynı zamanda, sınai mülkiyet sahipleri için belirli asgari haklar ortaya koymaktadır.
- Madrid Protokolü. Marka tescili için uluslararası sistemdir. Bu, tek bir başvuru ile birçok ülkede marka korumasını güvence altına almanın etkili bir yolu olabilir.
- Lahey Anlaşması. Endüstriyel tasarımların tescili için uluslararası sistemdir. Bu, tek bir başvuru ile birçok ülkede tasarım korumasını güvence altına almanın etkili bir yolu olabilir.
- PCT. Uluslararası patent sistemidir. PCT kapsamında bir uluslararası patent başvurusu yaparak, başvuru sahipleri, dünyanın çeşitli ülkelerinde bir buluş için eş zamanlı olarak koruma talep edebilirler.
- EPC. 38 üye devletinde patentlerin verilmesi için, tek bir prosedür oluşturmak üzere tesis edilmiş bir Sözleşmedir.

3.1 Patent Tescili

TÜRKPATENT, Türkiye genelinde bir ürün için patent alma başvuru işlemlerinde yetkili olan tek kuruluştur. Ulusal ve uluslararası patent başvurularını değerlendiren kurum, hâlihazırda yürürlükteki mevzuatlar çerçevesinde patent belgesi verir. Türkiye'de çalışan bir mucidin, patent tescili için üç olası yolu vardır. İlk olarak, SMK şartları altında yayınlanan bir Türkiye patenti başvurusunda bulunabilir. Bu başvuru TÜRKPATENT'e yapılmalıdır. Muvaffak olursa, buluş sahibine Türkiye genelinde geçerli bir patent verilecektir. İkincisi, buluş sahibi, EPC şartları altında bir Avrupa patenti için başvuruda bulunabilir. Bu başvuru normalde TÜRKPATENT veya EPO'ya yapılabilir. Eğer başvuru TÜRKPATENT'e yapılırsa, sürecin işleyebilmesi için EPO'ya iletilir. Başvurunun başarılı olması durumunda mucit; EPC'nin tüm taraf devletlerinde

geçerli olan tek bir patent değil, her biri başvurusunda belirlenmiş taraf devletlerdeki belirli bir yetki sınırlarının yürürlüğü altında ve yetkisine tabi olan bir dizi ulusal patent paketi olacaktır. Üçüncüsü, buluş sahibi, ya TÜRKPATENT ya EPO, veyahut PCT şartları altında, Cenevre'deki Uluslararası WIPO Bürosu'na başvuruda bulunabilir. TÜRKPATENT'e yapılan başvurular, ilgili PCT Uluslararası Araştırma Kurumu olan EPO'ya iletilir. Uluslararası bir başvuru, patentin çıkarılmasıyla sonuçlanmaz. Uluslararası bir başvuru, ilgili önceki yaratıcılık dokümanlarının (yenilik ve yaratıcılık bakımından değerlendirilmesine yarayacak) çerçevesini çizen bir araştırma raporu ve başvuranın tercihinde, patent verilebilirliğe dair bir ön değerlendirmeyi içerecek şekilde sonuçlanır. Başvuranın daha sonra, uluslararası başvurusunda belirtilen taraf devletlerin her birinde ulusal patentleri takip etme süresi vardır.

3.1.1 Ulusal Patent Tescili

Patent başvurusu, hizmet buluşu olmayan durumlarda buluşun sahibi, hizmet buluşu olan durumlarda ise işveren tarafından, buluşa dair hakların patent ile korunması amacıyla, TÜRKPATENT kurumuna yapılan ve patent belgesi almaya ilişkin süreci başlatan bir işlemdir.

Söz konusu başvuru işlemlerini başlatmadan önce buluşun ilgili olduğu teknik alana dair önceden araştırma ve inceleme yapılması tavsiye edilmektedir. Çünkü çok sayıda başvuru bir yenilik getirmediği için patent alamamakta veya bu başvurular hakkında dava süreçleri yaşanmaktadır. Başvuru öncesinde gerçekleşen patent başvurusundan önce yapılan Ar-Ge harcamaları, patent alma işlemlerindeki masraflar ve kaybedilen zaman gibi kaynak israfları göz önüne alındığında, önceden araştırma ve inceleme yapmak suretiyle yapılan buluşun daha önceden var olup olmadığı ve bir yenilik getirip getirmediği hususlarında ön bilgiye sahip olmanın önemi aşikârdır.¹⁸⁶

Buna ilave olarak, bir buluş için patent başvuru işlemlerini başlatmadan önce aşağıdaki kıstasların göz önünde bulundurulması faydalıdır.

1. Buluş olma özelliği taşımadığı için patent alınamayacak konular şunlardır:
 - Keşifler, bilimsel kuramlar, matematiksel metotlar,
 - Zihni aktiviteler, iş aktiviteleri ya da oyunlara ilişkin planlamalar, kurallar ve metotlar,
 - Bilgisayar yazılımları,

¹⁸⁶ Türk Patent ve Marka Kurumu, **Patent Faydalı Model Başvuru Kılavuzu**, Ankara, 2017, s. 4.

- Estetik özelliği olan ürünler; edebi, sanatsal ve bilimsel eserler,
 - Bilgi takdimi.
2. Her ne kadar buluş özelliği olsa da, patent ile korunması mümkün olmayan buluşlar şunlardır:
- İçeriği toplum düzenine veya umumi ahlaka uygun olmayan buluşlar;
 - Hayvan soyları ya da bitki türleri ve bitki/hayvan üretimine ilişkin olarak yapılan biyolojik işlemler (Mikrobiyolojik işlemler ve bunların neticesinde ortaya çıkan ürünler hariç);
 - Tüm tedavi metotları (insan ya da hayvan bedenine tatbik edilecek cerrahi metotlar ve teşhis metotları dâhil);
 - İnsan vücudunun unsurlarından birinin yalnızca keşfedilmesi (çeşitli oluşum ve gelişim aşamalarındaki insan vücudu ve tam ya da kısmi gen dizisi dâhil);
 - İnsan klonlama faaliyetleri, insan eşey (germ) hattında ortaya konulan genetik kimlik değiştirme faaliyetleri, insan embriyosunun endüstriyel veya ticari maksatlarla kullanılması, tıbbi açıdan insanlar veya hayvanlar için mühim bir yarar sağlamayan ve hayvanlara acı çektirmesi mümkün genetik kimlik değiştirme faaliyetleri ve bu faaliyetlerin neticesinde ortaya çıkan hayvanlar.

Patent talep etme hakkı, buluşu gerçekleştirene ya da haleflerine aittir ve başka şahıslara devredilebilir. Eğer buluşu birden fazla kişi yapmışsa, patent talep etme hakkı (ilgili şahıslar farklı bir şekilde karar almamışsa) müşterek bir şekilde bu şahıslara aittir. Eğer bir buluş aynı anda birden fazla şahıs tarafından yapılmışsa, patent talep etme hakkında öncelik, başvuru işlemlerini önce başlatana ya da diğeri ile kıyaslandığında rüçhan hakkı olana ait olur. Aksi ispatlanana kadar, patent için başvuru işlemlerini başlatan ilk kişi patent isteme hakkının da sahibidir.¹⁸⁷

Genel bir kaide olarak, Türkiye’de patent başvurusu yapma hakkına sahip olan şahıslar şunlardır: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, Türkiye’de yerleşik ya da endüstriyel veya ticari faaliyet yürüten gerçek ya da tüzel kişiler, Paris Sözleşmesi ya da DTÖ Kuruluş Anlaşması gereğince başvuru hakkı olan şahıslar, mütekabiliyet prensibi gereğince Türkiye Cumhuriyeti uyruklu şahısların sınai mülkiyet hakkını koruyan devletlerin uyruğundaki şahıslar.

¹⁸⁷ ÖZER, Fatma, **a.g.e.**, s. 59.

Patent başvuru işlemlerini bizzat şahısların kendileri veya TÜRKPATENT'te kaydı olan patent vekilleri yapabilir. Başvuru sürecinde, başvuru sahibi ve buluş sahibinin verileri ile başvurunun bir patent vekili aracılığıyla sunulması durumunda bu vekilin verileri belirtilmelidir. Başvurunun sahibi gerçek veya tüzel kişi olabilirken, buluşun sahibi yalnızca gerçek bir kişi olabilir. Eğer başvuru yurtdışında ikamet ediyorsa, TÜRKPATENT'te vekil sicil kaydı olan bir vekil belirlenmelidir.

Patent başvurusunu oluşturan hususlar şunlardır:

- Başvuru formu
- Tarifname
- İstemler
- Özet
- Resimler (zorunlu değil)
- Başvuru ücretinin yatırıldığına dair bilgi/belge (dekont)

Patent başvuru formu veya diğer talep formlarına ek olarak konulan belgelerin aslına uygun olduğunun kabul edilebilmesi için, başvuru veya talepte bulunanın beyanda bulunması ve sunulan belgelerin tümünün çevrimiçi olarak imzalanması gereklidir. Eğer başvuru ya da talep sahibi gerçek dışı beyan ya da belge verirse, tüm hukuki ve cezai sorumluluk başvuru veya talep sahibine aittir. Sunulan belgelerin aslına uygunluğu hususunda kuşku varsa, TÜRKPATENT başvurucudan ya da talepte bulunanın belgelerin asıl suretlerini isteyebilir, bu hususta ortaya çıkabilecek ihtilafli durumlarda TÜRKPATENT'in elinde bulunan kayıtlar esastır.

Her başvuru, uygun başvuru formunun doldurulmasıyla başlar. Güncel başvuru formları, Çevrimiçi Evrak Sistemi (ÇES) üzerinden başvuru yapılması başlığı altında sunulan açıklamalar esas alınarak ÇES üzerinden doldurulmalıdır. ÇES kullanılarak doldurulan formlar posta veya kargo ile TÜRKPATENT'in açık adresine gönderilir. Ayrıca evraklar elden de teslim edilebilir, bu durumda evraklar Gelen Evrak Bölümü'ne teslim edilir. Başvuru tarihi için esas alınacak tarih TÜRKPATENT tarafından formun işleme konulduğu tarihtir. Yani başvuru tarihi formun oluşturulma tarihi değildir ve doldurulan formun belirtilen süre (30 gün) içinde teslim edilmesi şarttır. Başvuru koşullarına göre gerekli olan belgeler ilave edilmiş olarak başvuru formu TÜRKPATENT'e teslim edilmelidir.

Patent Destek Programı, TÜRKPATENT ve TÜBİTAK işbirliğinde 01 Ocak 2014'te yürürlüğe sokulmuştur. Bu program çerçevesinde patent teşvikinden faydalananların, ilgili işlemlere (araştırma ve inceleme raporu talebi) yönelik teşvikten faydalanabilmeleri için isteklerini ÇES vasıtasıyla iletmeleri gereklidir. Eğer başvuru kamu tarafından desteklenen bir proje ise, başvuru esnasında bu husus ifade edilmeli ve desteği sağlayan kamu kurumu belirtilmelidir.¹⁸⁸

Bir patent başvurusu tasarlanırken, ilk iş buluşun tanımlanmasıdır. Bu, belirli bir teknik problemi kombinasyon halinde çözen tüm gerekli özelliklerin özetlenmesi ile bu kombinasyonun, özellikle buluş basamağında kişinin şahsi kararına binaen patentlenebilirlik gerekliliklerini yerine getirip getirmediğini belirlemek üzere incelenmesini içerir. Buluşun özüne dair tam bir kavrayış elde edilmesi bu aşamada gerçekleşmektedir ve bu; açıklama ve istemlerin hazırlanmasına yardımcı olması bakımından önemlidir.

Kritik özellik veya özellikleri tanımlamak ve soruna etkili bir çözüm getirilirken niçin katkıda bulduklarını açıklamak çok önemlidir. Bunun iki önemli nedeni vardır. İlk olarak, iddiaların mümkün olduğunca geniş olması gerekir; en geniş hak talebi, en az özelliklerle sınırlandırılan hak talebidir. İkincisi, kritik özellikleri ve etkilerini tanımladıktan sonra, bu etkinin başka şekilde nasıl elde edilebileceğini, yani nihai sonucun elde edilmesinde belli özelliklerin yerine başka şeylerin koyulup koyulamayacağı veya değiştirilip değiştirilemeyeceğini sormak gerekir. Bu sadece bu ikame edicileri veya alternatifleri kapsayacak kadar geniş olması gereken istemlerin hazırlanmasında değil, aynı zamanda geniş istemin tarifname ile desteklenebilmesi için, ikame edicilerin veya alternatiflerin ayrıntılarını içermesi gereken buluşun tarifinde de önemlidir.

Tarifname, yapılan buluşun detaylı bir şekilde açıklandığı bölümdür. Tarifname, buluşa dair hususları iyi bir şekilde detaylı ve tam olarak açıklayan ve buluşa temel teşkil eden öğretiyi ortaya koyan bir yazılı metindir. Tarifname, buluşa konu teknik alanda uzmanlaşmış bir şahıs tarafından hazırlanmalı ve uygulanmasını mümkün kılacak şekilde her hangi bir şeyi gizlemeden açık ve detaylı bir şekilde kaleme alınmalıdır.

Tarifname, buluşun teknikte sıradan uzmanlığa sahip bir kişi tarafından değerlendirilmesine ve gerçekleştirilmesine yetecek kadar açık ve eksiksiz bir şekilde açıklamalıdır. Tarifnamenin temel işlevlerinden biri üçüncü taraflara yeni teknik bilgiler

¹⁸⁸ Türk Patent ve Marka Kurumu, Patent..., a.g.e., s. 64.

sağlamak olduğundan, bu çok önemlidir. Bu gereklilikte dikkat edilmesi gereken önemli bir ifade, “teknikte sıradan uzmanlığa sahip bir kişi”dir. Bu, basitleştirilmiş bir tanımlamaya izin verir; zira okuyucunun, buluşun her temel detayını tarif etmeyi gereksiz kılan arka plan bilgisine sahip bilgili bir okuyucu olacağı varsayılabilir.¹⁸⁹

Tarifnamenin ilk bölümü, tipik olarak buluşun başlığı ve buluşun içinde bulunduğu teknik alana dair kısa bir ifade olarak üzere iki unsur içerir. Genellikle bu ifade, kısa bir tanıtım paragrafı şeklindedir. Buluş başlığı seçilirken, buluşun getirdiği teknik gelişmeyi kısa bir şekilde belirtecek fakat marka özelliği olan kelimeleri içermeyecek şekilde bir başlık seçilmelidir. Uygun bir başlık seçilmesi, buluşun işleyiş mantığının ifade edilmesi için de önemlidir. Tarifnamede kullanılan başlık, başvuru formu ve özetinde kullanılan başlıktan farklı olmamalıdır.

İkinci bölümde, buluşun arka planı açıklanmaktadır. Bu bölüm hazırlanırken, başvurunun sahibi genellikle buluşun üstesinden geldiği mevcut sorunları veya zorlukları ortaya koymaktadır. Bu problemlere veya zorluklara yönelik ortaya konmuş önceki herhangi bir çözüm, tercihen mevcut ve önceki çözümler arasındaki farkı açıkça ortaya koyacak şekilde tanımlanmalıdır. Bu bölüm ayrıca, buluşun amacını, yani buluşun neyi başarmaya çalıştığını açıklayabilir. Tarifnamenin ikinci bölümü, buluşa dair iyi bir anlayış vermek ve bu anlayışı daha önceki tekniğin karşısında bir bakış açısına yerleştirmek bakımından önemlidir.

Tarifnamenin üçüncü kısmı, kolayca anlaşılabilir şekilde buluşun bir özetini sunar. Başvuru sahibi normalde, ilk önce buluşu, ana istemde kullanmak istediklerine karşılık gelen genel terimlerle tarif edecektir. Bu tekniği kullanarak, başvuru sahibi, tarif edilen buluş ile istemlerde tanımlanan buluş arasında çıkabilecek farklılıklara bağlı olarak ortaya çıkabilecek herhangi bir anlaşmazlığı önleyebilecektir. Buluşun genel terimlerle tarif edilmesini genellikle, buluşun farklı tercih edilen özelliklerini ortaya koyan bir dizi paragraf izler. Bu paragraflar, genellikle geniş esas talebi takip eden bağlı taleplerin temelini oluşturur.

Tarfinamenin dördüncü bölümünde, genel olarak iki unsur bulunur; bunlar eğer çizimler uygunsa çizimlerin kısa bir açıklaması ve buluşun bir veya birden fazla somut örneğinin ayrıntılı bir açıklamasıdır. Tarif edilen çizimlerdeki elemanlar çizimlerde numaralandırılır ve bu numaralardan somut örneklerin açıklanmasında faydalanılır. Somut örneğin tarifnamenin, buluşun fiili çalışmasını kısaca açıklayan bir metin içermesi olağandır.

Tarifname için tavsiye edilen bölümler şunlardır:

¹⁸⁹ TEKİNALP, Ünal, “Sınai Mülkiyet...”, **a.g.m.**, s. 64-65.

- Teknik alan. Bu bölümde, buluşun ilgili olduğu teknik alan kısaca ifade edilir.
- Tekniğin bilinen durumu. Tarifnamenin bu bölümünde, yapılan buluşun başkaları tarafından anlaşılabilmesi, araştırılabilmesi ve incelenebilmesi maksadıyla gerek yurtiçi gerekse yurtdışında benzerlik gösteren buluş, teknoloji veya ürünler (tekniğin bilinen durumu) anlatılır. Burada, benzer buluş/teknoloji/ürünler, patent koruması altındaki yenilikler ve bunlara ilave olarak koruma altında olmayan fakat piyasada halihazırda kullanılan teknikler belirtilir.
- Buluşun amacı. Bu bölümde, tekniğin bilinen durumuna dair teknoloji veya ürünler ile buluş karşılaştırılır ve yapılan buluşun hangi yenilikleri ve avantajları sağladığı, hangi dezavantajları bertaraf ettiği ve hangi problemlere çözüm getirdiği belirtilir. Burada mühim olan husus, buluş ile çözülen problemlerin ve elde edilen avantajların anlaşılabilir bir biçimde açıklanmasıdır.
- Şekillerin açıklaması. Eğer başvuru belgelerinin arasında görsel bulunuyorsa, bu görsellerin açıklamaları bir liste dâhilinde verilmelidir.
- Şekillerdeki referansların açıklaması. Şekillerin içindeki parçalar, işlemlere ait adımlar ve özellikler vb. hususlar referans işareti verilerek gösterilmelidir. Bu bölümde, referans işaretleri ve bu işaretlere dair açıklamalar, her bir parça/özellik için kullanılan referanslar bir liste dâhilinde sunulmalıdır. Her bir parça/özellik için ayrı bir referans kullanılmalı, tarifnamenin tamamında bu referanslara sadık kalınmalı ve değiştirilmemelidir.
- Buluşun açıklaması. Bu bölüm, şekiller ve referanslardan sonra gelen ve (teknolojik bilginin herkes tarafından kullanılabilir olmasını temin etmek için) buluşa dair tüm ayrıntıların verilmeye başlandığı bölümdür. Bu açıklamalar esnasında, parça/özelliğten bahsedilmesinin hemen ardından ilgili referans işareti belirtilmelidir.
- Buluşun sanayiye uygulanma biçimi. Bu bölümde, buluş nasıl uygulanabilir, nerede kullanılabilir ve buluştan nasıl faydalanılabilir gibi sorulara cevap verilmelidir.
- Eğer buluş, genetik kaynaklı ise bu kaynağın coğrafi kökeni, coğrafi köken hakkında bilgi yoksa genetik kaynağın alındığı yer belirtilmelidir. Eğer buluş, genetik kaynakla ilişkili geleneksel bilgiyi temel alıyorsa bu bilginin kaynağının coğrafi kökeni, coğrafi köken hakkında bilgi yoksa bilginin alındığı yer belirtilmelidir.

Başvurunun ilettilmesi için, korumanın kapsamını belirleyen istemleri içermesi gerekir. İstemler açık ve net olmalı ve tarifname ile tam olarak desteklenmelidir. Bu önemlidir; zira

istemler patent korumanın yorumlanmasının temelidir. Üçüncü şahısların ne yapabileceklerini ve ne yapamayacaklarını bilmelerini sağlayan şey istemlerdir. İstemler, tarif edilenden önemli ölçüde daha geniş veya daha farklı olamaz. İstemlerde belirtilen hususlar, mutlaka tarifnamede açıklanmış olması gerekir. Başka bir deyişle, istemlerde belirtilen hususlar tarifnamede tarif edilen buluşun kapsamı dâhilinde olmalı ve bu kapsamı aşmamalıdır. Tarifnamelerde değinilmemiş bir hususa istemlerde değinilemez.¹⁹⁰

İstemler, verilen her patentin merkezi veya kalbi sayılır; zira bunlar patentin amacı olan korumanın tanımını yapar, yani patent tarafından sağlanan münhasır hakların kapsamını açıkça tanımlarlar. Bu nedenle, başvuruyu hazırlarken başvuru sahibinin çalışmasındaki en önemli görevi; tarifnamede açıklanan teknik özelliklere göre buluşu tanımlayan ve ticari avantajlara dair herhangi bir referans içermeyen istemlerin bir ifadesini üretmektir. Bu bölümde, buluşa dair yeni olduğu ileri sürülen ve korunması istenen teknik özellikler ifade edilir. Yani korunması talep edilen teknik özellikler istemlerde belirtilmelidir. Eğer bir özellik istemlerde açıkça belirtilmemişse korunamaz.

Başvuru sahibi tarafından hazırlanan bir dizi istem, genel olarak geniş kapsamlı bir ana (bağımsız) istem ile başlar ve bunu daha dar kapsamlı bir dizi istem izler. İstemlerde, buluşa dair tüm temel özellikleri kapsayan bir ana (bağımsız) istem bulunmalıdır. Eğer bu bağımsız istemdeki özelliklere ilaveten korunması talep edilen alt teknik özellikler varsa, bu özellikler de bağımlı istemler olarak belirtilebilir. Bağımsız istem, başvuru hazırlanırken bilinen önceki tekniklerden kaçınacak biçimde hazırlanır. Başvuru sahibi, bağımlı istemleri daha dar kapsamlı bir şekilde hazırlar. Her bir bağımlı istemin daha güçlü olabilmesi için; ilave bir buluş unsuru olması gerektiği vurgulanmalıdır.¹⁹¹ Geniş kapsamlı ana istemi takip eden bağımlı talepler, genellikle kendinden önce gelen bir veya daha fazla talebe atıfta bulunur. Bağımlı istemlerin her birinde sunulan özellikler, tarifnamede kendine bir temel bulmalıdır. Genellikle bunların, buluşun daha iyi bir teknik forma kavuşmasını sağlayarak tercih edilen özellikler olduğu açıklanmaktadır.

Patent başvurusunda bağımsız istem olmak zorundadır fakat bağımlı istem olması şart değildir. Eğer başvuru metninde yalnızca bir adet istem bulunuyorsa, bu istem bağımsız istemdir. Birden çok bağımlı istem belirtilebilir. Fakat tek bir başvuruda aynı kategoride (ürün, metot,

¹⁹⁰ SULUK, KARASU, NAL, **a.g.e.**, s. 262-263.

¹⁹¹ WIPO, WIPO Handbook..., **a.g.e.**, s. 23-24.

aparat ya da kullanım) birden çok bağımsız istem olabilmesi için bazı şartların bulunması gerekir. Bu şartlar şunlardır:

- Birden fazla birbiriyle ilişkili ürün olması;
- Herhangi bir ürün/aparatın farklı kullanım alanlarının olması;
- Tek bir istem içinde korunması uygun olmayan alternatif çözümlerin bulunması.

Eğer birden çok istem varsa, bağımlı ve bağımsız istemler makul bir şekilde gruplandırılmalı ve her birine sıra dâhilinde numara verilmelidir

İster bağımlı isterse bağımsız olsun tüm istemler iki bölüm halinde yazılmalıdır. Birinci bölümde buluşun genel çerçevesi çizilmeli (adı, maksadı, ya da özellikleri) ve tekniğin bilinen durumu belirtilmelidir. İkinci bölümde ise yenilik getiren ve hakkında koruma istenen teknik özellikler ifade edilir. Eğer bağımlı istem(ler) varsa, bunların ilgili olduğu bağımsız isteme başlangıç bölümünde atıf yapılmalıdır. Bunun akabinde, korunması talep edilen alt teknik özellikler ifade edilmelidir. İstemler dört başlık altında sınıflandırılabilir, bunlar; ürün, yöntem, aparat ve kullanımdır. Ürün veya aparat içeren istemlerde, ürün veya aparatın parçaları vurgulanmalıdır. Yöntem içeren istemlerde yönteme dair işlem basamakları üzerinde durulmalıdır. Ürün içeren istemlerde ise ürünün çalışma biçimi, işleyişi ya da üretim sürecine dair ifadelerden kaçınılmalıdır. Bunun yerine, ürünün parçaları ya da özellikleri üzerinde durulmalıdır. İstemler yazılırken sadece buluşa ait teknik özellikler ifade edilmelidir. İstemlerin tanımlanmasında teknik yönü olmayan özellikler (ulaşılacak istenen sonuç veya buluşun yararları gibi) kullanılmamalıdır. İstemler kaleme alınırken açık ve net bir dil kullanılmalıdır. Yalnızca tarifnameye veya görsellere atıfta bulunarak istemleri açıklamak uygun değildir. Her bir özellik veya parça adı (mevcutsa referansı verilerek) açık bir biçimde ifade edilmelidir. İstem tek bir cümle içinde ifade edilmelidir.

Bir patentin son unsuru özet kısmıdır. Özet, tarifname ve istemlerin kısa bir özetini sunar. Bu kısım, üçüncü tarafların, buluşun temel içerikleri hakkında hızlıca bilgi edinmelerini sağlama amacına hizmet eder. Koruma kapsamını yorumlamak için kullanılmayacağı vurgulanmalıdır. Yol gösterici ilke, özetin bu belirli tekniğe dair arama amaçları için etkili bir tarama aracı olarak hizmet edebileceği şekilde tasarlanması gerektiğidir. Dolayısıyla; özet izahatın izin verdiği

ölçüde kısa olmalıdır. Özetle kullanılan buluş başlığı, başvuru formu ve tarifnamedeki başlıktan farklı olmamalıdır.¹⁹²

Tarifnamede detayları verilen buluşa dair gösterimleri içeren teknik resim sayfalarıdır. Resim sayfaları her başvuruda bulunmak zorunda değildir. Fakat buluşun mahiyetinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla resim sayfalarının başvuruya dâhil edilmesi önerilir. Burada kullanılacak görseller, çizim aletleri veya bilgisayar programları ile oluşturulan teknik resimler olmalıdır. Akış şemaları ve diyagramlar da teknik resim olarak kullanılabilir. Fotoğraf, tablo gibi görseller resim olarak kabul edilmez. Fakat mikron seviyesinde mikroskobik görüntülemeye ihtiyaç duyulan ve başka şekilde gösterilmesi imkânsız olan durumlarda fotoğraf kabul edilebilir. Bir resim sayfasından birden fazla şekil olabilir.

Tarifnamede sunulan referans (parça) işaretlerinin tamamı mutlaka şekillerde kullanılmalıdır. Eğer bir referans numarası tarifnamede yoksa resimlerde de kullanılmamalıdır. Resimler hazırlanırken (şekil ve referanslara ilişkin açıklamalar gibi) yazılı ifade kullanılmamalıdır. Bunun yerine, tarifnamede ortaya konulan referans işaretleri ve şekil numaraları kullanılmalıdır. Ancak, yazılı ifade kullanmaya ihtiyaç duyulduğunda, tek bir kelimedenden fazla olmayacak şekilde kullanılabilir. Resimler oluşturulurken sadece siyah renk kullanılabilir ve gölgelendirme yapılmaz. Buluşla alakası olmayan ve gereksiz çizimler resimlerden yer almamalıdır.

Formdaki tüm kısımların tam olarak doldurulmasını müteakip ödeme bilgileri bölümü doldurulur ve böylece ödeme yapılmış ve başvuru tamamlanmış olur. Ya başvuruya beraber ya da başvuru gününden itibaren 2 ay içinde (bildirim gerekli değildir) başvuru ücretinin ödenmesi zorunludur ve ödemeye dair belge TÜRKPATENT'e gönderilmelidir. Rüçhanlı başvuru ücretleri, rüçhan sayısına bağlı olarak değişir.

Form incelemesinin tamamlanmasından önce, başvuruya bir başvuru tarihi vermek için gerekli tüm şartların yerine getirildiğinden emin olmak amacıyla başvuru kontrol edilir. Bu önemli bir kontroldür, çünkü eğer bir başvuru tarihi belirlenmemişse, başvuruya henüz tebliğ edilmemiş muamelesi yapılacaktır ve dolayısıyla daha ileriye gitmesi mümkün olmayacaktır. Patent başvurularının işleme sokulması için bazı hususların TÜRKPATENT'e ibraz edilmelidir. Bu hususlar şunlardır:

- Patent isteğine ilişkin yazılı talep,

¹⁹² PEKDİNÇER, GİRAY, BAŞ, a.g.e., s. 197.

- Başvuruyu yapanın kimlik ve iletişim bilgileri,
- Türkçe ya da Paris Sözleşmesi ya da DTÖ Kuruluş Anlaşmasına taraf devletlerin ya da müttekabiliyet prensibini uygulayan devletlerin resmi dillerinde birinde yazılmış tarifname ya da önceki bir başvuruya yapılan atıf.

Yukarıda ifade edilen hususlar TÜRKPATENT'e teslim edildiği tarih itibarıyla başvuru tarihi kesinleşir. Bu hususlarda herhangi bir eksiklik varsa başvuru işleme sokulmaz ve bu durum başvuruyu yapana bildirilir. TÜRKPATENT, başvuruyu aldığı an itibarıyla, tarih, saat ve dakikayı kaydeder ve başvuru anı kesinleşmiş olur. “Başvuru tarihi” ifadesinden kastedilen, tarih, saat ve dakika bilgilerini içeren başvuru anıdır. Önce başvuruyu yapanın korunması prensibi gereğince, başvuranın haklarının korunmaya başlandığı tarih başvuru tarihidir. Başvuru tarihi, genel anlamda bakacak olursak önemlidir, zira patentin süresi gibi belirli işlemlerin hesaplandığı tarihi teşkil eder ve uygun olduğu hallerde, Sınai Mülkiyetin Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi şartları dahilinde, başka bir ülkedeki herhangi mütakip başvuruya dair rüçhan tarihini belirler. Başvuru tarihi (veya rüçhan tarihi) ayrıca yenilik ve yaratıcılık adımının değerlendirilmesiyle de alakalıdır.¹⁹³

Patent başvurusunun işleme sokulması için şart koşulan hususlar tamamlanarak yapılan ve işleme sokulan başvuruda, eksik olan diğer hususlar bir bildirim beklemezsizin başvuru tarihinden itibaren en geç 2 ay içinde tamamlanmalıdır.

Başvuru esnasında Paris Sözleşmesi ya da DTÖ Kuruluş Anlaşmasına taraf devletlerin ya da müttekabiliyet prensibini uygulayan devletlerin resmi dillerinden birinde hazırlanarak verilen tarifname, istem, özet ve resimlerin Türkçe çevirileri bildirim beklemezsizin başvuru tarihinden itibaren en geç 2 ay içinde TÜRKPATENT'e teslim edilir. Eğer 2 aylık süre zarfında eksik hususlar tamamlanmazsa başvurunun geri çekildiği kabul edilir ve bu durum başvurucuya bildirilir. Eğer başvurucu, belirtilen süre içinde başvurusunu tamamlamamış ve bu konuda bildirim almışsa ancak işlemlere devam etmek istiyorsa, bildirim aldığı tarihten itibaren en geç 2 ay içinde işlemleri devam ettirmek için gerekli ücretin ödendiğini gösteren belge ve talep formu ile işlemlere devam edilmesini isteyebilir. Eğer işlemlerin devam ettirilmesi isteği kabul edilirse Bülteinde yayımlanır. Ancak talebin özelliğine bağlı olarak ve mevzuatta yer alan hükümler gereğince işlemlerin devam ettirilmesi uygun değilse, TÜRKPATENT bu talebi işleme sokmaz.

¹⁹³ TEKİNALP, Ünal, “Sınai Mülkiyet...”, **a.g.m.**, s. 64.

Patent başvurusu tek bir buluştan ya da genel bir buluşu oluşturan buluşlar grubundan oluşur. “Buluşun bütünlüğü” olarak adlandırılan bu gereklilik, istemlerin hazırlanmasında özellikle önemlidir. Birbiriyle ilişkili olmayan birden çok buluş tek bir başvuru konusu olamaz.

Buluş bütünlüğü açısından uygun görülmeyen başvurular, TÜRKPATENT’in bildirim veya başvuru üzerine bölünmüş başvuru olarak ayrılır. Eğer başvuru bir talebi varsa, buluş bütünlüğüne bakılmadan her bir başvuru için bölünmüş başvuru yapılabilir. İlk başvuru tarihi, bölünmüş başvuru için de başvuru tarihi olarak kabul edilir. Eğer ilk başvuru sürecinde rüçhan hakkı istenmişse, bu hak bölünmüş her bir başvuru için de tanınır.¹⁹⁴

SMK veya DTÖ Kuruluş Anlaşmasına ya da Paris Sözleşmesine taraf olan bir devletin (birlik ülkeleri) kendi mevzuatına göre ya da bu devletlerin taraf olduğu ikili/çok taraflı anlaşmalara göre, usule uygun olarak yapılmış ulusal bir başvuruya eşdeğer her başvurunun rüçhan hakkı doğurduğu kabul edilir.

Rüçhan (öncelik) hakkı, on iki aydan daha kısa bir süre önce tebliğ edilmiş ulusal, bölgesel veya uluslararası başvurulara dayanabilir. Bunun faydası, ulusal başvuru tarihinin yerine daha evvel yapılmış başvuru tarihini koyabilmektir ve bu, yenilik ve buluş basamağının değerlendirilmesi için, ilgili tekniklerden hangisinin önceki olduğu açısından özellikle önemlidir. Rüçhan hakkı, Paris Sözleşmesine veya TRIPS Sözleşmesine taraf olan tüm ülkelerde mevcuttur. Bununla birlikte, Paris Sözleşmesine taraf olmayan ülkelerde, iki taraflı bir mütekabiliyet temelinde rüçhan haklarının tanındığı belirtilmelidir.

Rüçhan hakkı, başka bir veya daha fazla ülkede korunma isteyen bir başvuru sahibine büyük pratik avantajlar sunar. Başvuranın, kendi ülkesinde ve yabancı ülkelerde tüm başvuruları aynı anda sunması zorunlu değildir; zira hangi yabancı ülkelerde korunma istediğine karar vermek için on iki aya kadar süresi bulunmaktadır. Başvuru sahibi bu süreyi, ilgi alanına giren çeşitli ülkelerde korumanın güvenliğini sağlamak için atılması gereken adımları özenle düzenlemek için kullanabilir.¹⁹⁵

Başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en geç 3 ay içinde TÜRKPATENT’e rüçhan hakkı belgesi verilmediği takdirde rüçhan hakkından faydalanma isteğinde bulunulmamış kabul edilir. Rüçhan hakkı talep edilmelidir, yani TÜRKPATENT ya da mahkeme veya herhangi bir merci/yetkili tarafından resen işleme konulmaz. Patent talebi yabancı ya da birden fazla birlik

¹⁹⁴ PEKDİNÇER, GİRAY, BAŞ, a.g.e., s. 198-199.

¹⁹⁵ Türk Patent ve Marka Kurumu, Patent..., a.g.e., s. 2.

ülkesinde işleme sokulmuşsa, buluşu yapan Türkiye’de birden fazla rüçhan hakkı talebinde bulunabilir. Böyle bir durum ortaya çıkması halinde, sürenin başlamasında en önceki rüçhan hakkı esas alınır.

Birlik ülkelerinden herhangi birine mensup olan ya da bu ülkelerden olmayan ancak söz konusu ülkelerde yerleşimi ya da çalışır vaziyette ticari bir işletmesi olan gerçek/tüzel kişiler, bu ülkelerden herhangi birinde başvuru tarihinden başlamak üzere 12 aylık süre zarfında patent belgesi almak için başvuru yapmada rüçhan hakkına sahiptir. Eğer rüçhan hakkı 12 ay içinde kullanılmazsa düşer. Belirtilen sürelerle riayet edilerek rüçhan hakkı başvurusu yapılmışsa, rüçhan hakkının doğduğu an itibariyle ve sonrasında üçüncü şahısların yapacağı başvurular geçerli değildir.

Birlik ülkelerinden herhangi birinde resmi ya da resmi olarak tanınan uluslararası sergilerde gösterilen ürünlere temel teşkil eden buluşlar, bu ürünlerin sergilenmeye başladığı tarihten itibaren 12 ay süreyle rüçhan hakkına sahiptir. Sergi ile doğan rüçhan hakkından faydalanabilmesi için buluşun uygulamaya koyulduğu ürünün patent belgesi alabilecek niteliklere haiz olması ve Türkiye’de açılan ulusal ya da uluslararası nitelikte olan ya da birlik ülkelerinden herhangi birinde resmi veya resmi olarak tanınan bir sergide sergilenmesi zorunludur. Eğer sergi Türkiye’de açılmışsa sergiyi organize eden kurum/kurul/komite vb. yetkili merciler, patent belgesine konu olan ürünü açık ve tam bir şekilde gösteren asgari bir fotoğraf ve söz konusu ürünün türü ile görünür bir biçimde sergiye konulduğu tarihi ve serginin resmi açılış tarihini gösteren bir belge verir.

TÜRKPATENT’e yapılan bir başvurudan kaynaklı rüçhan hakkına dair rüçhan hakkı belgesi , başvuru talebi ve rüçhan hakkı belgesi düzenleme ücretinin yatırıldığını gösteren bir belge verilmesi üzerine TÜRKPATENT tarafından hazırlanır. Rüçhan hakkı belgesinin içeriğinde rüçhan hakkını doğuran başvurunun sicil sayfası ve onaylı nüshası bulunur.

Normal prosedür, TÜRKPATENT’teki bir inceleme görevlisi ile başvuru sahibi arasında, çoğunlukla yazılı olarak gerçekleşen bir diyalogun yapılmasıdır. Patent vekili, TÜRKPATENT’ten bildirimleri alıp, başvuru sahibine uygun eylem planını önermesi, başvuru sahibinin talimatlarını alıp TÜRKPATENT’in bildirimlerine uygun olarak yanıt vermesi bakımından bir aracı gibi hareket eder.

Başvuru unsurları tam tamamlanmış patent başvuruları TÜRKPATENT tarafından şekil yönünden incelenir. Şekil incelemesi normalde, bir başvuru için başvuru tarihi verilir verilmez

yapılır. Temel olarak bu, Şu noktaları kapsamaktadır: eğer varsa bir patent vekilinin temsilciliği, başvurunun içeriği, mucit ile ilgili beyanat, tarifnameyi yönlendiren fiziki gereklilikler, istemler ve çizimler ile bir özetin eklenmesi. Bu inceleme esnasında eksiklik tespit edilmesi durumunda, eksiklerin giderilmesi hususunda başvurucuya bildirimde bulunulur. Eksik hususların tamamlanması için bildirim yapıldığı tarihten başlamak üzere iki ay süre verilir. Bu süre zarfında eksiklikleri giderilmeyen ya da TÜRKPATENT tarafından kabul edilmeyen başvurular reddedilir.

Eğer Şekli incelemede bir eksiklik bulunmamıŐsa veya eksiklikler belirtilen süre zarfında tamamlanmışsa ve başvuru ile beraber araştırma talebinde bulunulmamışsa, başvurucuya (başvuru tarihinden başlamak üzere 12 aylık bir zaman diliminde araştırma ücretini ödemek suretiyle) araştırma talebinde bulunması gerektiği bildirilir. Başvuruda değişiklik yapılabilir ancak başvurunun ilk baŐtaki kapsamı aŐılmamalıdır.

Araştırma talepleri; Araştırma Talep Formu üzerinden fiziksel olarak veya ES vasıtasıyla, creti ödenerek, başvuru anında ya da bildirim ihtiyaa olmaksızın başvuru tarihinden itibaren 12 ay içinde yapılır. Bu süre zarfında araştırma creti ödeyerek talepte bulunulmazsa, başvuru geri çekilmiş kabul edilir.¹⁹⁶

Araştırmanın amacı, buluşun ilgili olduğu muayyen alanda önceki teknolojiyi belirlemektir. TÜRKPATENT araŐtırmayı yürütürken, başvuruda tarif edilenle aynı veya buna benzer bir zm tanımlayan herhangi bir belgenin var olup olmadığını belirlemek için dokümantasyon derlemesini kontrol eder.

Buluşun patent verilebilir olup olmadığına karar vermek için ilk aşama araştırma raporudur. Raporunda ayrıca araştırmanın kapsamına, yani aranabilecek belgelerin türü, kapsanan zaman aralığı ve araŐtırılan belirli teknolojik alanlara dair, bilgiler de verilebilir. Araştırma raporunda, buluşa dair teknik bilinen durumdaki en yakın belgelerin (başvuru tarihinden önce dünyada herhangi bir yerde yayımlanmış ve tarihi bilinen belgelerin tamamının) bir listesi hazırlanır. Söz konusu belgelerin bilhassa hangi bölümlerinin araştırma konusu buluşla ilişkili olduğu raporda ifade edilir. Araştırmanın kendisi, temel olarak belirli teknoloji alanlarına göre araştırma amaçları için düzenlenmiş olan patent doküman derlemesindeki tahriri araŐtırmadır. Bu patent dokümanları, teknik dergilerdeki makaleler ve sözde patent olmayan diğer dokümanlarla desteklenebilir.

¹⁹⁶ TEKİNALP, nal, “Sınai Mülkiyet...”, **a.g.m.**, s. 68.

Araştırmanın kendisi öncelikle, doğrudan ilgili tüm teknik alanları kapsayacaktır, daha sonra ise benzer alanlara genişletilmesi gerekebilir, ancak bu tür bir genişletme ihtiyacının olup olmadığına, her bir vaka özelinde, doğrudan ilgili teknoloji alanlarındaki araştırmanın sonucu dikkate alınarak, inceleyici kişi tarafından hükmedilmesi gerekir. İdeal olan araştırmanın eksiksiz olması iken; bu idealin, herhangi bir sınıflandırma ve bilgi geri alma sisteminin kaçınılmaz kusurları gibi bazı sebeplerden elde edilemeyebileceği, veya maliyetin mantıklı sınırlar içerisinde tutulması gerektiği durumlarda ekonomik olarak gerekçelendirilemeyebileceği idrak edilmelidir.¹⁹⁷

TÜRKPATENT, ilgili belgelerle birlikte araştırma raporunu başvuru sahibine bildirilir. Başvuru sahibine, araştırma sırasında tespit edilen, mevzuyu buluşla aynı veya buluşa çok benzer şekilde izah eden dokümanların ve bu dokümanlardan her biri ile karşılaştırılması gereken başvurudaki istemlerin bir listesini ortaya koyan bir araştırma raporu iletilecektir. Başvurucu, araştırma raporu ve beraberinde verilen belgeleri inceledikten sonra başvuruyu sonlandırma kararı verebilir. Araştırma raporuna göre izlenebilecek bazı hareket tarzları şunlardır:

- Eğer rapor içeriğinde buluşun yenilik ya da buluş basamağı şartlarını bozan belge(ler) bulunuyorsa, başvuruyu sonlandırma (geri çekme) kararı alınabilir.
- Raporda bu tür belgeler bulunmasına rağmen, bu belgelerin buluşun patent alabilirliğini zedelediği düşünülüyorsa başvuru devam ettirilebilir. Başvuruyu devama ettirme kararı veren başvuru, ilave olarak şu farklı kararları da verebilir:
 - ✓ Tarifname takımında değişikliğe gidebilir ve bunun gerekçesini yazılı olarak izah edebilir.
 - ✓ Tarifname takımında değişikliğe gidebilir fakat bunun gerekçesini izah etmeyebilir.
 - ✓ Tarifname takımında değişikliğe gitmez.
 - ✓ Tarifname takımında değişikliğe gitmeyebilir ve bunun gerekçesini yazılı olarak izah edebilir.

Başvurunun devam etmesi yönünde bir karar verilmesi durumunda başvuru, araştırma raporunun bildirildiği tarihten başlamak üzere 3 aylık süre zarfında inceleme raporu hazırlanmasını isteyebilir.

Her yönüyle toplum tarafından incelenebilmesi için başvuru, başvuru tarihinden ya da (rüçhandan faydalaniyorsa) rüçhan tarihinden itibaren 18 ay sonra yayımlanır. Yayımların

¹⁹⁷ WIPO, WIPO Handbook..., a.g.e., s. 28.

tamamı, TÜRKPATENT'e ait Resmi Patent Bülteninde yapılır. Bülten, her ayın yirmi birinci gününde veya (resmi tatile denk gelmesi durumunda) resmi tatili müteakip ilk iş gününde yayımlanır.

Eğer başvuran kişi, 18 ay dolmadan başvurusunun yayımlanmasını istiyorsa erken yayım talebinde bulunabilir. Erken yayım için yapılması gereken işlem, başvuru esnasında başvuru formunun "erken yayım" bölümünde bu hususu belirtmek veya sonradan Erken Yayım Talep Formu ile talepte bulunmaktır. Erken yayım talebi yapılan başvurularda, şekli uygunluk yazısı alınmasından sonra yayımlama gerçekleşir.

Başvuru yayımlandıktan sonra hazırlanan araştırma raporunun yayımlanması başvurunun yayınlanmasından ayrı olarak gerçekleştirilir. Şayet bu yayımların yapılma tarihine kadar başvuru yayımı gerçekleşmemişse, araştırma raporu ve başvuru yayımı birlikte yapılır. Yayımlanmamış başvuruların tarifname takımında değişiklik yapılmışsa, bu değişiklik bültende ilan edilir.

Başvuru yayımlandıktan sonra üçüncü şahıslar, söz konusu buluşun patent alabilirliğine dair görüşler yazılı olarak TÜRKPATENT'e iletebilirler. Eğer söz konusu görüşler araştırma raporunun düzenlenmesinden önce gelmiş ise, araştırma raporu hazırlanırken bu görüşler göz önünde bulundurulabilir.

Başvurucu, araştırma raporuna ilişkin bildirim yapıldığından itibaren 3 aylık süre içinde ücretini ödemek suretiyle, başvurusunun TÜRKPATENT tarafından incelenmesini ister. Bu süre zarfında başvuru, araştırma raporuna dair görüşlerini sunabilir ve şayet ihtiyaç duyarsa tarifname, istem ya da resimlerde değişikliğe gidebilir. İnceleme talebinin geri çekilmesi mümkün değildir.

İnceleme talepleri İnceleme Talep Formu ile yapılır. Bu form ile beraber ücret ve şayet tarifnamede değişiklik yapılmışsa değişen sayfalar TÜRKPATENT'e gönderilir.

Bir buluşa patent verilmesinin uygun olup olmadığına karar verilen adım, inceleme aşamadır. İnceleme esnasında buluşlar (istemler); yenilik, buluş basamağı ve sanayiye uygulanabilirlik gibi patentlenebilirlik kriterlerine göre değerlendirilir. İçerik prosedürüne ilişkin incelemenin amacı, başvurunun belirli patent koşullarını yerine getirdiğinden emin olmaktır. Özünde, bu şu durumlarda patent verilmesini önlemek içindir:

- Buluş, mevzuattaki özel hükümler tarafından patent koruması dışında bırakılmışsa;

- Buluş yeni değilse, bir buluş basamağı içermiyorsa ve/veya endüstriyel olarak uygulanabilir değilse; veya
- Buluş, sunulan belgelerde açık ve eksiksiz bir şekilde yeterince izah edilmemişse.¹⁹⁸

İnceleme esnasında araştırma raporundaki belgeler, mevcutsa inceleme esnasında tespit edilen belgeler, mevcutsa başvurunun görüşleri ve yaptığı değişiklikler göz önünde bulundurulur ve değerlendirilir. Bu değerlendirme neticesinde patent verilmesi yönünde bir karar alınır bu kararı gerekçelerle açıklayan bir inceleme raporu hazırlanır. Söz konusu rapor, patent verme kararı ile birlikte başvurucuya bildirilir.

İstemlerin tamamı veya bir kısmı patent şartlarını karşılamıyorsa ya da herhangi bir eksiklik varsa, yani inceleme neticesi olumsuz ise bu konuda başvuruya yapana bildirimde bulunulur. Bu bildirimde, araştırma raporundaki belgeler, mevcutsa inceleme esnasında tespiti yapılan belgeler, mevcutsa başvuru yapanın görüşleri ve başvuruda yapılan değişiklikler dikkate alınır ve patentin neden verilmediğine dair gerekçeler ve bu gerekçelerin dayanakları ifade edilir. Her bildirim tarihinden itibaren 3 aylık bir süre içinde başvuruyu yapandan bu bildirimlere karşı görüşlerini sunması ya da başvurunun kapsamını aşmamak koşuluyla tarifname, istem ya da resimlerde değişiklik yapması talep edilir. Formda yapılan incelemeyle aynı şekilde; içerik fazı incelemesinde başvuru sahibine, inceleme sırasında ortaya çıkan sakıncaları ortadan kaldırma fırsatı verilmektedir. Başvuruyu değiştirme olasılığının mevcut olması, hem başvuru sahibinin hem de kamuoyunun yararınadır. Böylelikle; sadece eksiklikler giderilip sonuçta daha iyi bir patent verilmiş olması sağlanmaz, ayrıca izahatların daha net hale getirilmesi için yapılan değişiklikler, buluşun daha iyi tarif edilmesi ve koruma kapsamının daha kesin bir şekilde tanımlanması ile sonuçlanacaktır. Değişikliklerin hepsine izin verilmemektedir. Genel bir kural olarak, başvurudaki orijinal tarifin ötesine geçecekse bu değişikliğin yapılmasına izin verilmez. Bu bildirimlerin sayısı 3'den çok olamaz. Bildirimlere cevap verilmez ya da değişiklik yapılmazsa başvurunun geri çekilmiş olduğu kabul edilir. Bildirim yapıldıktan sonraki süreçte inceleme neticesinde başvuru ve başvuru konusu buluşun SMK'ya uygun olmadığı tespit edilirse, bir inceleme raporu hazırlanarak patentin neden verilmediği gerekçeleri ile birlikte açıklanır ve başvuru reddedilir. Reddedildiğine dair karar, başvuruyu yapana bildirilir ve Bültende yayımlanır. Herhangi bir patent yasasının amacı icatların korunması olduğundan; inceleme sonuçları verilmesini açıkça men ediyorsa, TÜRK PATENT'in yapacağı tek şeyin

¹⁹⁸ Türk Patent ve Marka Kurumu, Patent..., a.g.e., s. 23.

patent vermeyi reddetmek olduğu akılda tutulmalıdır. Genel olarak, herhangi bir Şüphe, başvuranın lehine çözüldü; zira bir patentin geçerli oluşu veya olmayışına dair nihai hüküm verilmesi çoğunlukla mahkemeler aracılığıyla mümkündür.¹⁹⁹

Hazırlanan inceleme raporunda, patentin alınabilmesi için TÜRKPATENT'in değişiklik yapılmasını Şart koştuğu hallerde, bildirimden itibaren 2 aylık süre zarfında değişiklerin yapılarak tamamlanması talep edilir. Şayet yapılan değişiklikler kabul edilirse patent verme kararı alınır, söz konusu karar başvurucuya bildirilir ve Bültende yayımlanır. Ancak TÜRKPATENT, değişiklikleri kabul etmezse ya da değişiklikler hiç yapılmazsa başvuru geri çekilmiş kabul edilir, söz karar başvurucuya bildirilir ve Bültende yayımlanır.

Patentin verilmesine dair yayımı müteakiben, patent sahibinin talep etmesi ve Tebliğde belirtilen ücreti ödemesi durumunda patent belgesi hazırlanır ve patenti alan şahsa gönderilir. Olumlu yönde sonuçlanan inceleme raporu başvurucuya bildirildikten sonra Bültende "Belge Yayımı" yapılır.

Patent kararı bültende yayımlandıktan sonraki 6 aylık süre zarfında, üçüncü şahıslar, itiraz formunu doldurarak ve itiraz ücretini yatırarak patente itiraz edebilir.

Yazılı olarak yapılması gereken itiraz Şu hususları kapsar.

- İtiraz edene ait kimlik ve iletişim bilgileri.
- İtiraz edenin vekili varsa vekâletname ve vekile ait kimlik ve iletişim bilgileri.
- İtiraza konu olan patentin numarası, buluş başlığı ve patent sahibinin adı ve soyadı.
- İtiraza dair gerekçeler ve söz konusu gerekçeleri ispatlayan bilgi ya da belgeler.
- İtiraz ücretinin ödendiğine gösterir belge.

Üçüncü şahıslar Şu gerekçelerden asgari birini ileri sürmek suretiyle itiraz başvurusu yapabilir: patent konusunun, SMK'da belirtilen patent verilebilirlik koşullarına sahip olmaması; buluşun yeterli seviyede açıklanmaması; patent konusunun, ilk başvuru kapsamını aşması; patentin, bölünmüş bir başvuruya ya da bir başvuruya dayanması halinde önceki başvurunun ilk kapsamını aşması.

SMK'ya göre yapılan itirazlar hakkında patent sahibine bilgi verilir, görüş bildirmesi ve ihtiyaç duyulması halinde tarifname, istem ya da resimlerde değişiklik yapması için 3 ay süre verilir. Bu üç aylık süre, bildirim yapıldığı tarihten itibaren başlar. YİDDB, patent sahibinin görüşlerini ve patente ilişkin değişiklik taleplerini göz önünde bulundurarak itirazı inceler.

¹⁹⁹ SULUK, KARASU, NAL, a.g.e., s. 264-265.

Eğer YİDDB, patentin ilk veya değiştirilmiş versiyonunun SMK'ya kısmen uygun olduğuna kanaat getirirse, uygun görülen kısım itibarıyla patentin devamına karar verir ve yapılması talep edilen değişiklikler, açık ve net bir biçimde belirtir. Bu karar hakkında bildirim alan patent sahibi, bu tarihten itibaren 2 aylık süre zarfında, kararda ileri sürülen görüşleri dikkate alarak ve patentin kapsamını aşmadan istenen değişiklikleri yapar ve yeniden hazırlanmış tarifname, istem ve resimleri TÜRKPATENT'e gönderir. Bu değişiklikler yapılmaz ya da yapılan değişiklikler kabul edilmez ise, patent hakkında hükümsüzlük kararı alınır. Bu değişikliklerin usule uygun olarak yapılması durumunda ise, TÜRKPATENT tarafından değiştirilmiş haliyle patentin devamına karar verilir.²⁰⁰

İnceleme neticesinde, YİDDB tarafından patentin hâlihazırdaki haliyle devamı yönünde bir karar alınır, bu nihai karar patentin sahibine ve itirazı yapana bildirilir ve karar Bültende yayımlanır.

İnceleme süreci başvuru sahibi için olumlu bir sonuca ulaşırsa ve ulaştığında, yani şekil ve içerikle ilgili gerekli tüm şartlar yerine getirilmişse ve hiçbir itiraz başvurusunun bulunmadığı veya bulunan itirazların başarısız olduğu da varsayılırsa, TÜRKPATENT başvuruya patent verecektir. Bu durum, TÜRKPATENT tarafından alınacak belli başlı eylemleri içermektedir.

Patent verildiğinde, patentin detayları patent siciline girilir. Sicil genellikle, patent numarası, başvuru sahibinin/patent sahibinin adı ve adresi, mucidin adı, orijinal başvuru numarası, başvuru tarihi, belli başlı öncelik başvuru detayı ve buluşun adı gibi bibliyografik verileri içermektedir. Hiçbir teknik bilgi içermez.

Ek olarak, Türkiye gibi, patentin yürürlükte kalması için yıllık ücret ödemelerinin gerekli olduğu ülkelerde, sicil bu ücretlerin ne zaman ödendiğine dair detayları içerip kaydedilmiş olan lisansların veya görevlerin ayrıntılarını listeleyecektir.

Bu nedenle sicil, patentin gerçek durumunu ortaya koymasından ötürü, özellikle patent sahibinin rakipleri olmak üzere üçüncü şahıslar için çok yararlı olabilir. Mahkemeler, patent ile ilgili olarak kaydedilmiş statünün doğruluğuna delil olarak, sicilden alınmış bir suretin onaylı bir kopyasını kabul etmektedir.

TÜRKPATENT, sıralama listelerini içeren veya çok sayıda sayfadan oluşan başvurular gibi belirli türdeki patent başvurularını, yalnızca elektronik ortamda yayınlamaya karar vermiştir.

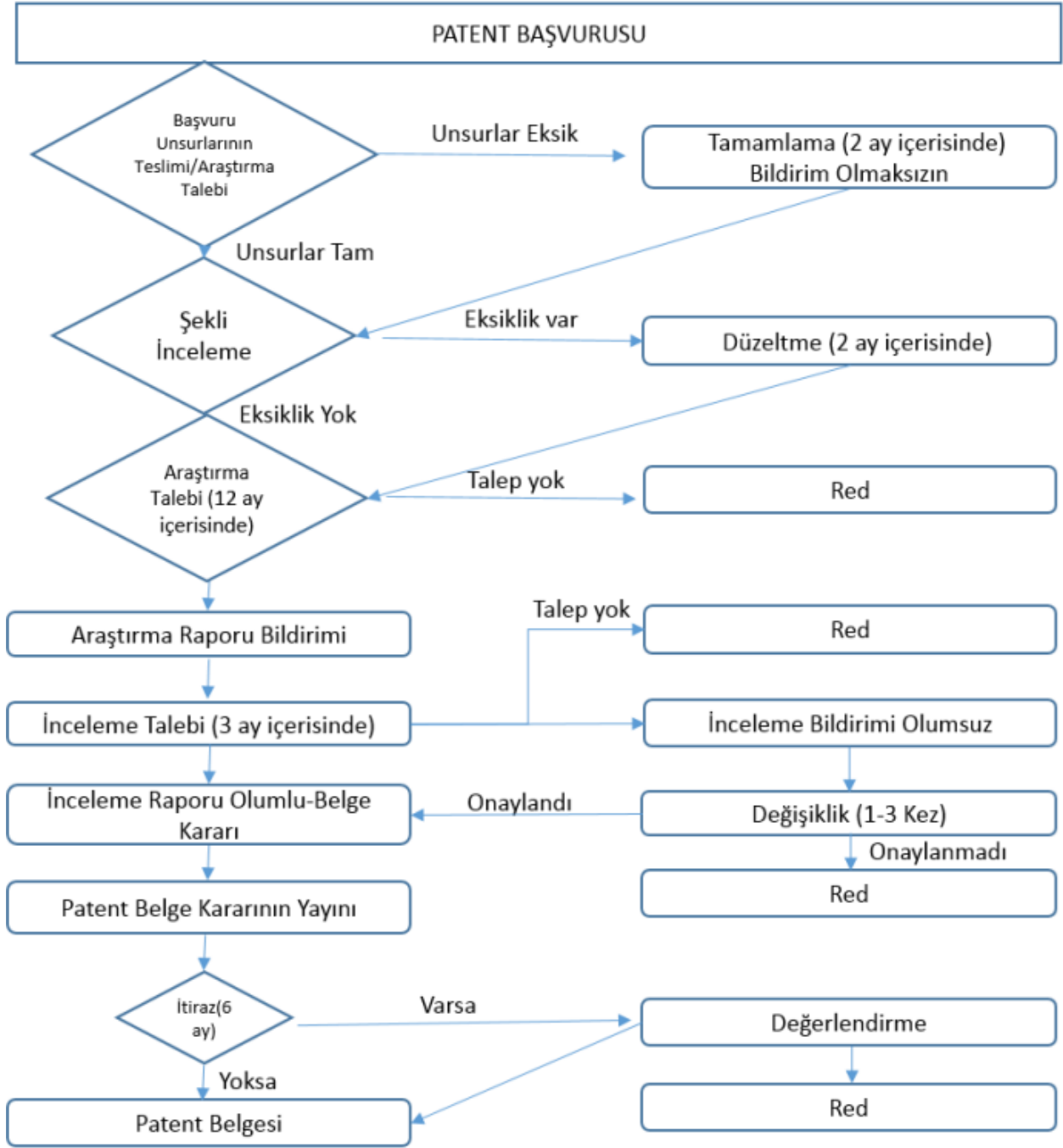
²⁰⁰ ÖZER, Fatma, a.g.e., s. 60.

Patent belgesinin kopyalarına, Kurum tarafından teknik bilgi kaynağı olarak ve ücret ödemeye tabi üçüncü şahıslar tarafından kullanılmak üzere erişim sağlanmıştır.

Yukarıda belirtildiği gibi, patentin yürürlükte kalması için patent süresi boyunca her yıl, tayin edilmiş bir yenileme veya bakım ücretinin TÜRKPATENT'e ödenmesi gerekmektedir.

Patent verme süreci boyunca yapılacak birçok işlem hakkında, TÜRKPATENT tarafından yazışma ile bildirim yapılmaktadır. Bu yazışmalarda belirtilen işlemlerin (ücret tahsili, talep gibi) eksiksiz ve zamanında (belirtilen süre zarfında) yapılması gereklidir. Bu hususlara riayet edilmezse, hak kayıpları ortaya çıkabilmektedir. Eğer yapılması istenilen bir işlemin miadı resmi tatile denk gelirse, söz konusu ödeme veya talep resmi tatili müteakip ilk iş günü yerine getirilir.

Şekil 3.1. Patent Tescil Süreci



Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, **Patent Faydalı Model Başvuru Kılavuzu**, Ankara, 2017, s. 25

Patent koruma süresi 20 yıldır. Bu süre hiçbir surette uzayamaz. Bu sürenin başlangıç tarihi için başvuru tarihi esas alınır.

İdari işlemler neticesinde buluşun korumaya alınması. “Patent verilmesi” bir idari işlemdir ve bu idari işlem neticesinde buluş koruma altına alınır ve patent sahibine inhisari yetkiler verilir. Patent verilmesi ile devlet bir hâkimiyet tasarrufunda bulunmuş olur ve bunun sonucunda kişilik hukuku yönü de olan, özel hukuk alanına giren bir malvarlığı hakkı doğar.

Patent, hem sahibine buluş üzerinde ekonomik faydalanma ve başkalarının faydalanmasını menetme yetkisi veren bir mutlak hak, hem de patent hakkının varlığı ispatlayan kamusal bir berat (belge) tir.

Patent hakkına sahip olan kişi; ürünün yerli olup olmadığı, buluşun nerede yapıldığı ve hangi teknoloji alanına ilişkin olduğu hususlarında hiçbir ayırım yapılmaksızın patent hakkından faydalanır. Patent hakkını elinde bulunduranlar, üçüncü şahıslar tarafından bazı hususların yapılmasını engelleme hakkına haizdir. Bu hususlar şunlardır:

- Patentli ürünün üretilmesi, satışa çıkarılması, kullanılması ya da ithal edilmesi ya da bu maksatlardan herhangi biri için (kişisel ihtiyaç dışında) herhangi bir sebeple elde bulundurması;
- Patente ait herhangi bir yöntemin (usulün) kullanılması;
- Kullanımının yasak olduğu hakkında bilgi sahibi olunan ya da olunması gereken usul patentinin kullanımının üçüncü şahıslara teklif edilmesi;
- Patente konu usul sayesinde direkt elde edilen ürünün satılması, kullanılması, ithal edilmesi ya da bu maksatlar için (kişisel ihtiyaç dışında) elde bulundurulması.

Patent hakkının sona ermesi için; koruma süresinin bitmesi, patent hakkından vazgeçilmesi, yıllık ödenmesi gereken ücretlerin ve ilave ücretlerin belirtilen süre zarfında ödenmemesi koşullarından herhangi birinin gerçekleşmiş olması gerekir.²⁰¹

Patent hakkından feragat etmeye yönelik talebin kabulü için taleple beraber bazı belgelerin de teslim edilmesi gerekir. Bu belgeler şunlardır: vekil tarafından yapılan taleplerde yetkiyi açık bir şekilde ifade eden vekâletnamenin kendisi ya da onaylı sureti ya da önceki tarihli vekaletnameye dair bilgi, talepte bulunan tüzel kişiliğin imza sirküleri (patent hakkı tüzel kişilikte ise). Birden fazla patent sahibi ve başvuru olan hallerde söz konusu talep, sahiplerin tamamı tarafından imzalanmalıdır.

Patentin koruma altına alınması için gerekli yıllık ücretler Tebliğde belirtilir. Bu ücretlerin, TÜRKPATENT tarafından bildirim yapılmasını beklemeksizin, patent koruma

²⁰¹ Türk Patent ve Marka Kurumu, Patent..., a.g.e., s. 57.

süresinin sonuna kadar, başvuru tarihinden başlamak üzere ikinci yılın dolduğu tarihte, devamında üçüncü yıldan itibaren her yıl, vadesine riayet edilerek ve peşin olarak ödemesi gerekir. Vade tarihleri belirlenirken başvuru tarihindeki ay ve gün esas alınır. Vadesinde ödeme yapılmadığı takdirde, ödenmeyen ücretin vade tarihinde patent hakkı sonlanır. Ödeme yapmama nedeniyle patent hakkının sonlandığına dair bildirim yapıldığı tarihten başlamak üzere 2 aylık süre zarfında Tebliğde öngörülen telafi ücreti ödenirse, ödeme tarihinden başlamak üzere patent hakkı tekrar geçerli olur ve bu durum Bültende yayımlanır. Patent hakkının tekrar geçerli olabilmesi için telafi ücretinin ödendiğini gösteren belge ve konuya ilişkin talep formu 2 aylık süre zarfında TÜRKPATENT'e teslim edilmelidir. Buradaki iki aylık sürenin başlangıcı için bildirim tarihi esas alınır.

Patent koruması altında olan buluş, patent hakkını elinde bulunduran şahıs ya da onun yetki verdiği başka bir şahıs tarafından kullanılmalıdır. Patent verme kararı Bültende yayımlandıktan sonraki 3 yıl ya da patent başvurusundan sonraki 4 yıl içinde söz konusu kullanım gerçekleştirilmelidir. Bu iki süreden hangisi daha geç bitiyorsa, o süre esas alınır. Kullanım, pazar koşulları ve patent sahibinin kontrol veya iradesi dışında ortaya çıkan koşullar dikkate alınarak değerlendirilir. Patent kullanılmamasını mazur kılan bazı sebepler vardır. Örneğin, objektif nitelikte ruhsatlandırma, standartlara uygunluk, farklı alanlarda yeni uygulamaların geliştirilmesine ihtiyaç duyma gibi teknik/ekonomik/hukuki nedenler haklı neden olarak kabul edilir. Bu gerekçeler, buluşun kullanıma sokulmasının önünde engel teşkil eden ve patent hakkını elinde bulundurana kontrol ve iradesi dışındaki gerçekleşen durumlardır.

Kullanma/kullanmama bildiriminin sicil kaydının yapılarak Bültende yayımı için gerekli hususlar şunlardır: talep formu, kullanma/kullanmama beyanı ve kullanma/kullanmama sicil kaydı ücretinin ödendiğini gösteren bilgi. Söz konusu form, beyan ve ücret ödeme bilgisi TÜRKPATENT'e gönderilmelidir.

Zorunlu lisans talebinin iletildiği tarihte, patentli buluşun kullanılmaya başlanmadığı ya da kullanıma dair ciddi ve gerçek girişimde bulunulmadığı veya ulusal pazar ihtiyacını karşılayacak seviyede kullanımın olmadığı gerekçeleri ileri sürerek herkes zorunlu lisans talep edebilir.²⁰²

Patentin ya da patent başvurusunun üçüncü şahıslara devri mümkündür. Patent; miras olarak bırakılması, rehin edilmesi veya kullanım hakkının lisans konusu edilebilmesi de

²⁰² PEKDİNÇER, GİRAY, BAŞ, a.g.e., s. 249.

mümkündür. Böylece patenti elinde bulunduranlar gelir elde edebilir. Yani, patent alıp satılabilir. “Patentin ticarileşmesi” kavramı, patente konu buluşun patent sahibine gelir kazandırması ve böylece fikir veya buluşun üretim ya da yatırıma dönüşmesi sürecini ifade eder. Bu dönüşme süreci; patentin, başka şahıslara lisans sözleşmesi ile kiralanması ya da devir sözleşmesi ile satılması veya bizzat patent hakkına haiz şahıs tarafından kurulan bir firmada üretimde kullanılması şeklinde gerçekleşir.

- Lisans. Patent bizzat kendisinin ya da başvurusunun kullanım hakkı, ulusal sınırların tamamı ya da bir bölümü içinde geçerli olacak biçimde lisans sözleşmesine konu olabilir. Lisansın sicil kaydının yapılması ve yayımlanması için; taraflardan herhangi birinin lisans formu, onaylı lisans sözleşmesi, (yabancı dilde hazırlanmış ise) yeminli tercüman onaylı Türkçe tercümesi ve ücretin ödendiğini gösteren bilgi ile birlikte TÜRKPATENT’e başvuru yapılmalıdır. Lisans sözleşmesinde; patentin ya da başvurusunun numarası, lisans bedeli, süresi ve çeşidi açık bir şekilde belirtilmelidir. Patent ya da patent başvurusu sahibi, patente konu olan buluşu kullanmak isteyen herkese vereceğini bildirmek için TÜRKPATENT’e yazılı talepte bulunabilir. Lisans verme teklifi, TÜRKPATENT’e talep formu ve lisans verilmesine dair beyannamenin gönderilmesi ile sicile kaydedilir ve bültende yayımlanır.
- Devir. Patent kendisinin veya başvurusunun başka şahıslara devri mümkündür. Patent devriyle ortaya çıkan hak sahipliği değişikliği, gerekli bilgi ve belgelerin teslim edilmesi üzerine sicile kaydedilir ve bültende yayımlanır. Patent devri için ödenecek bedelin, talep formunda ya da devir sözleşmesinde belirtilmesi şarttır. Patent hakkına sahip olan şahıs sayısı birden çok ise, bu şahıslardan biri ya da birkaçı patent veya faydalı model üzerindeki haklarını üçüncü şahıslara devretmek isteyebilir. Eğer devir belgesi yurtdışında onaylanmış veya düzenlenmiş ise, söz konusu sözleşmeye imza atan tüm noterlerin apostil onayının olması zorunludur.
- Hak sahipliğindeki diğer değişiklikler. Şirketlerde meydana gelen birleşme veya bölünme, aynı sermaye koyma ve işletmenin devralınması gibi işlemler neticesinde hak sahipliğinde ortaya çıkacak değişikliklerinin sicile kaydedilmesi için gerekli hususlar şunlardır: Talep formu, Ticaret Sicili Gazetesine dair bilgi/belge (talebe ilişkin işlemin yayımlandığı gazete) veya yetkililerce onaylanmış belge, (eğer bu belge yabancı dilde hazırlanmış ise) belgenin yeminli tercüman onaylı Türkçe tercümesi ve ücretin

ödendiğine dair bilgi. Söz konusu bilgi/belgeler ile birlikte TÜRKPATENT'e başvuru yapılması gereklidir.

- Miras yoluyla intikal. Patent hakkının, sınai mülkiyet hakkı kapsamında miras ile başkasına geçmesi durumunda, söz konusu değişikliğin sicile kaydedilebilmesi için TÜRKPATENT'e başvuru yapılması gerekir ve bu başvuruda sunulması gereken bilgi/belgeler şunlardır: Talep formu, mirasçılık belgesinin kendisi ya da onaylı sureti (mirasçılık belgesi yabancı dilde hazırlanmış ise yeminli tercüman onaylı Türkçe tercümesi de eklenir) ve ücretin ödendiğine dair bilgi.
- Rehin. Patent belgesi ya da patent başvurusu rehin edilebilir. Zorunlu bilgi/belgeler sunulduğu takdirde patent rehini, sicile kaydedilerek bültende yayımlanır.
- Unvan veya nev'i değişikliği. Patent belgesi veya başvurusu sahibinin unvanı veya nev'inde bir değişiklik olması durumunda, söz konusu değişikliğin sicil kaydının yapılabilmesi için TÜRKPATENT'e başvuru yapılması gerekir ve bu başvuruda sunulması gereken bilgi/belgeler şunlardır: Talep formu, unvan ya da nev'i değişikliğini gösteren Ticaret Sicili Gazetesine dair bilgi/belge (unvan ya da nev'i değişikliğini gösteren belge yabancı dilde hazırlanmış ise yeminli tercüman onaylı Türkçe tercümesi de eklenir) ya da yetkililerce onaylanmış belge. Eğer hak sahibinin kayıtlı birden fazla sınai mülkiyet hakkı veya başvurusu varsa, bu durumda unvan ya da nev'i değişikliğinin sicil kaydı, bu hakların veya başvuruların tamamına uygulanır.
- Adres değişikliği. Patent kendisinin ya da başvurusunun sahibinin adresinde herhangi bir değişiklik meydana gelirse, söz konunun değişikliğin sicile kaydının yapılması için Adres Değişikliği Talep Formu TÜRKPATENT'e gönderilmelidir. Sicil kaydında gerçekleştirilen değişiklik, hak sahibin sınai haklarının ve başvurularının tamamına uygulanır. TÜRKPATENT kayıtlarında yer alan adres ve hak sahibi veya vekili tarafından yapılan yeni bir başvuru, itiraz ya da herhangi bir talepte kullanılan adres farklı olursa; yeni başvuru/talepteki adres sicile kaydedilir.
- Diğer işlemler:
 - Onaylı suret düzenlenmesi. Patent sahibinin talep etmesi üzerine, belgenin onaylı bir sureti verilir. Onaylı suret almak içine sunulması gereken belgeler vardır; bu kapsamda, talep formu ve belge düzenleme ücretinin ödendiğine dair bilginin verilmesi gerekir.

- Dönüştürme talebi (Patent-Faydalı Model). İşlem süreci devam etmekte olan bir patent başvurusunu faydalı model başvurusu haline getirmek için, en geç 3 ay içinde başvuru yapılmalıdır. Buradaki 3 aylık süre, inceleme süresi boyunca yapılan son bildirimde cevap verme süresidir. Bu işlemin yerine getirilebilmesi için dönüşüm formunun doldurulması zorunludur. TÜRKPATENT tarafından bildirim yapılmasının ardından 1 aylık süre zarfında; araştırma talebi, ücreti ve (varsa) değişikliğe uğramış tarifnameye ait sayfalar verilmelidir. Öngörülen süre zarfında bu şartlar yerine getirilmezse, dönüştürme talebi yapılmamış kabul edilir ve patent başvurusu esaslarına göre işlemler devam eder. Öngörülen süre zarfında şartlar karşılanırsa, söz konusu başvuru için SMK'da yer alan hükümler uygulanır. Söz konusu işlemlerin tersi için, yani faydalı model başvurusunun patent başvurusu haline getirilmesi için, işlemleri süren faydalı model başvurularında, araştırma raporunun bildirilmesinden itibaren 3 ay süre içinde talepte bulunulmalıdır. Söz konusu işlem için faydalı model başvurusundan patent başvurusuna dönüştürme formu kullanılmalıdır. TÜRKPATENT tarafından bildirim yapılmasından sonraki 1 aylık süre zarfında araştırma talebi ile ücreti ve (değişiklik yapılmışsa) tarifname takımı sayfalarının verilmesi zorunludur. Bu şekilde usulüne uygun olarak yapılmış bir dönüşüm talebinde, TÜRKPATENT tarafından, bildirim tarihinden başlamak üzere 1 aylık süre içinde, ücreti de ödenerek gerekli belgelerle birlikte araştırma talebinde bulunulması için başvurucuya bildirim yapılır. Belirtilen süre zarfında şartların yerine getirilmesi durumunda, dönüşüm talebi kabul edilir ve kabul tarihi itibarıyla patent vermeye yönelik hükümler uygulanır. Dönüştürme talebi TÜRKPATENT tarafından onaylandıktan sonra Bültende yayımlanır. Dönüştürme işlemi ile rüçhan hakkı tarihi ve başvuru tarihi değişmez.²⁰³
- Hakların yeniden tesisi. Bazı durumlarda her ne kadar patent işlemlerinde belirtilen şartlar özenle karşılanmış olsa da, her hangi bir süre şartına uyulmaması neticesinde başvuru reddedilebilir veya geri çekilmiş sayılabilir, patent hükümsüz sayılabilir ya da herhangi bir hak kaybolabilir. Bu tür durumlarda, hakların yeniden tesis edilmesi için talepte bulunulabilir. Hakların yeniden tesis edilmesine yönelik talebin kabul edilebilmesi için; riayet edilmeyen sürenin bittiği tarihten itibaren 1 yıl geçmemiş

²⁰³ Türk Patent ve Marka Kurumu, Patent..., a.g.e., s. 61.

olması gereklidir. Süreye riayet etmeme gerekçesinin ortadan kalkmasından itibaren 2 ay içinde; talep formu, Tebliğin öngördüğü ücretin ödendiğini gösteren bilgi, talebin gerekçeleri ve bu gerekçeleri ispatlayıcı nitelikte bilgi/belgeler ile birlikte başvuru yapılır. Talebe ilişkin olarak yapılan değerlendirme sonucu TÜRKPATENT tarafından başvuru sahibi ya da patent sahibine bildirilir. TÜRKPATENT, talebi değerlendirir ve neticesi hakkında başvuru/patent sahibine bilgilendirme yapar. Şayet talep kabul edilmişse, Bültende yayımlanır.

3.1.2 Uluslararası ve Bölgesel Patent Tescili

Türkiye sınırları içinde patent almak için TÜRKPATENT dışında iki seçenek daha bulunmaktadır. Bunlar;

- Patent İşbirliği Antlaşması çerçevesinde Uluslararası Patent Başvurusu
- Avrupa Patenti Sözleşmesi çerçevesinde Avrupa Patenti Başvurusu

A) PCT Çerçevesindeki Başvurular

Türkiye, PCT çerçevesinde Uluslararası Patent Başvuru sistemine 1996 yılından beri üyedir. Söz konusu üyelik, uluslararası patent başvurusu yapma olanağı sağlamaktadır. PCT, üye ülkelerde yapılan bir buluşun birden fazla ülkede koruma altına alınmasını mümkün kılan, kolaylaştıran ve ekonomik hale getiren çok taraflı bir antlaşmadır. Söz konusu antlaşma çerçevesinde yapılan başvuruların başvuru tarihleri, gerekli işlemlerin yapılması neticesinde antlaşmaya taraf 151 ülke de geçerli olacaktır. WIPO tarafından başvurunun yayınlamasını müteakiben, ilk başvuru veya varsa rüçhan tarihinden itibaren 30 aylık süre zarfında, başvuru sahibinin anlaşmaya taraf ülkelerin herhangi birinde başvuru yapma hakkı vardır (PCT ulusal safha). Bu sayede her bir ülkede ayrı bir araştırma ya da inceleme raporu hazırlamak zorunda kalınmayacak ve tasarruf edilmiş olacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: PCT başvurusu ile tüm ülkelerde patent hakkı alınmış olmuyor, sadece bu ülkelerde başvuru yapma hakkı elde edilmiş oluyor. Bu demek oluyor ki; PCT başvurusunu müteakip (varsa rüçhan tarihinden sonraki) 30 ay içinde, üye ülkelerden herhangi birinde başvuru yapılabilir.²⁰⁴

²⁰⁴ YAVAN, Nuri, **Fikri Sınai Mülkiyet Hakları ve Başvuru Süreçleri**, Konya: KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 2018, s. 21.

Patent işlemlerini başlatmak için üye ülke ofisleri ya da bölgesel ofislere (EPO) veya doğrudan WIPO'ya başvurulabilir. TÜRK PATENT'e başvuru yapma hakkı Türk vatandaşlarına ya da Türkiye'de mukim özel/tüzel kişiliklere tanınır.

İki tür PCT başvuru metodu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, "ePCT-Filing" isimli sistem üzerinden TÜRK PATENT kabul ofisi seçilmek suretiyle yapılan çevrimiçi başvurudur. Bu yöntem tercih edildiğinde tüm işlemler ePCT vasıtasıyla sürdürülür ve işlemlere dair her aşama başvuru ve/veya onun vekili tarafından takip edilebilir. İkinci metot ise, form ve tarifname kullanmak suretiyle fiziki olarak kâğıt üzerinden TÜRK PATENT'e yapılan başvurudur. Fiziki olarak başvuru tercih edilirse, gerekli evraklar TÜRK PATENT'e teslim edilmelidir. Söz konusu sistem sadece bir başvuru sistemidir ve patent belgesinin verilmesini içermez. Patent belgesi alabilmek için ulusal aşamaya geçiş yapılması ve söz konusu ülkenin patent ofisi tarafından işlemler yürütülerek patent belgesinin düzenlenmesi gereklidir.²⁰⁵

Uluslararası patent başvurusu, PCT antlaşmasına üye 151 ülkede yer alan WIPO Uluslararası Ofise yapılır ve bu ofisin koordinesinde yetki sahibi ofislerde araştırılır ve eğer istekte bulunulmuşsa incelenir. PCT başvuru sürecinin aşamaları şunlardır:

- TÜRK PATENT'e kabul ofisi olarak başvurulması;
- TÜRK PATENT'deki PCT başvurusunun, kayıt için WIPO'ya ve araştırma yapılması için ise EPO'ya gönderilmesi;
- WIPO ve EPO'nun başvurucuya alında belgesini göndermesi;
- EPO'nun başvurucuya araştırma raporunu göndermesi;
- WIPO'nun başvuruyu yayımlaması;
- WIPO başvuruyu yayımladıktan sonra, ilk başvuru veya rüçhan tarihinden itibaren 30 aylık süre içinde; başvuru, 151 ülkede PCT ulusal aşama başvuru sürecini başlatabilir.

PCT'ye göre ulusal aşamaya geçecek başvuru, başvuru veya varsa rüçhan tarihinden itibaren 30 aylık süre zarfında, gerekli ücretin ödendiğine dair bilgiyle beraber TÜRK PATENT'e sunulmalıdır. Eğer söz konusu 30 aylık süre içinde TÜRK PATENT'e başvuru yapılmazsa, bu süreye ilave olarak 3 aylık ek süre tanınır. Ek süre içinde başvuru yapılması durumunda, başvuru ücreti ile beraber Tebliğde miktarı bildirilen ek ücretin de ödenmesi gereklidir.

²⁰⁵ İktisadi Kalkınma Vakfı, **Küresel Boyutta Sınai Mülkiyet Hakları ve Türkiye'nin AB'ye uyumu**, İstanbul, 2007, s. 21.

PCT çerçevesinde ulusal aşamaya geçiş yapan başvurularda; önceki yıllara ait yıllık ücretler, başvuru ile birlikte olacak şekilde ulusal aşamaya giriş tarihinde ek ücret olmaksızın ödenir. Ulusal aşamaya giriş tarihi itibarıyla önceki yıllara ait ödenmemiş yıllık ücretler varsa; bu ücretler, ulusal aşamaya giriş tarihinden itibaren 6 ay içinde ek ücretlerle beraber ödenir. Yıllık ücret miktarları belirlenirken, ödeme tarihi itibarıyla geçerli olan Tebliğde belirtilen miktarlar dikkate alınır ve bu miktarlar üzerinden ödeme yapılır.

B) EPC Çerçevesindeki Avrupa Patentleri

Türkiye, 2000 yılında EPC'yi imzalamıştır. Bu sözleşme ile kurulan Avrupa Patenti Başvuru sistemi, 38 ülkede bölgesel olarak geçerlidir. Söz konusu sistemde, yalnızca bir başvuru ile EPC'ye taraf ülkelerde patent alabilme imkânı sağlanmaktadır. Hangi ülkelerin Avrupa patenti kapsamına gireceğine başvuruyu yapan karar verir. EPC'nin maksadı, standart ve bağımsız bir patent yapısı çerçevesinde tek bir Avrupa Patent Süreci oluşturmak ve bu sayede üye ülkelerde yapılan buluşların koruma altına alınmasını daha kolay, az maliyetli ve güvenilir hale getirmektir.²⁰⁶

Avrupa Patenti Başvurularını; TÜRKPATENT, EPO ya da EPC'ye taraf olan ve kabul ofisi bulunan ülkelerin ulusal ofisleri kabul eder. Avrupa Patentinin varlığı ulusal patent başvurularını ortadan kaldırmaz. Yani şahıslar tek bir süreçle EPC'ye taraf tüm ülkelerde koruma sağlayan Avrupa Patentini tercih edebileceği gibi, her bir ülke için ayrı bir ulusal başvuru yapmak suretiyle koruma sağlamayı tercih edebilir. Bunun yanında; başvuru yapan, Avrupa Patenti almaya karar vermesi ve hem PCT hem de EPC'ye üye ülkelerde koruma istemesi durumunda, ister direkt Avrupa isterse Euro-PCT yolu ile başvuru yapılabilir. Bu hususta tercih hakkı başvuruyu yapana aittir.²⁰⁷

Avrupa patenti, Avrupa ülkelerinde daha az zamanda ve düşük maliyette patent koruması almayı sağlayan bir sistemdir. Her bir patent, hassas bir inceleme safhasından geçer ve sisteme üye olan ülkelerde 20 yıllık bir süre için patent koruması sağlar.

Söz konusu sistem, patent başvurusu ile başlar ve patent tesciline kadar yapılması gereken işlemlerin tamamını kapsar. Sistem, EPO tarafından yürütülmektedir. Avrupa patenti alındıktan sonraki üç aylık süre zarfında, sistem kapsamındaki 38 ülke içinden tercih edilen bir veya birden fazla ülkeye geçerlilik başvurusu yapılmalıdır.

²⁰⁶ YAVAN, Nuri, a.g.e., s. 22.

²⁰⁷ KAYIHAN, Şaban, ESKİ, Mehmet, **Uluslararası Ekonomi Hukuku**, C. I, Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 2015, s. 252.

Avrupa patentinin kendisinin veya belgesinin Türkiye sınırları içinde koruma sağlaması için, ulusal aşamaya giriş yapmış olması, yani TÜRKPATENT'e başvuru yapılmış olması, ve yayımlanmış olması gerekir. Avrupa Patenti, belge haline geldikten sonra Türkiye'de korumanın başlatılması isteniyorsa, Avrupa Patenti fasikülü (tarifname takımının tamamı) Türkçeye tercüme edilmeli ve bu tercüme TÜRKPATENT'e verilmelidir. Benzer şekilde, daha önceden Avrupa patenti başvurusuna dair istem teslim edilmişse, fasikülün tercümesi TÜRKPATENT'e verilmelidir. Bu tercüme, Avrupa patenti fasikülünün verilmesine dair yapılan ilanın tarihinden itibaren üç aylık süre içinde TÜRKPATENT'e teslim edilmelidir. Bu üç aylık süre içinde ek süre talebi yapılabilir ve 3 aylık bir süre daha alınabilir. Başvuru aşamasındaki (belge haline gelmemiş) bir Avrupa patentinin, Türkiye sınırları içinde de koruma başlatması isteniyorsa, istemlere ait Türkçe tercüme TÜRKPATENT'e gönderilmelidir. Bu yöntem, Avrupa patentinin sağladığı korumadan, başvurunun belge haline gelmesini beklemeksizin yararlanmak istenilen durumlarda kullanılır. Ulusal aşamada Türkiye'de, yayımı yapılmış Avrupa patenti, ulusal patent ofisinin siciline kaydedilir. Bu kaydın yapılması ile birlikte koruma başlamış olur ve başka bir işleme ihtiyaç yoktur.²⁰⁸

3.2 Faydalı Model Tescili

Patent ile faydalı model arasında oldukça fazla benzerlik vardır. Faydalı model, dünyada ilk defa keşfedilmiş ve sanayi süreçlerinde uygulanması mümkün olan buluşların sahiplerine belirli bir süre boyunca koruma temin eden bir sınai mülkiyet hakkıdır. Patent ile faydalı model arasındaki fark; faydalı modelin, nispeten daha kısa zamanda, daha kolayca ve az masraf ile alınabilmesidir. Faydalı model bir tür "küçük patent" olarak kabul edilir ve edinme aşamalarında gerçekleştirilen işlemlerin birçoğu patent almak için yapılan işlemlerle aynıdır. Özetle, patentle kıyaslandığında faydalı model verme süreci daha basit ve kısadır ve az detay içerir.

Patent ve faydalı model arasındaki farkları gösteren tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo. 3.1. Patent ve Faydalı Model Arasındaki Farklar

	Patent	Faydalı Model
Yenilik	Bakılır	Bakılır
Buluş Basamağı	Bakılır	Bakılmaz

²⁰⁸ SULUK, KARASU, NAL, a.g.e., s. 270-271

Sanayiye Uygulanabilirlik	Bakılır	Bakılır
Usuller ve Usuller Sonucu Elde Edilen Ürünler	Korunur	Korunmaz
Eczacılıkla İlgili Maddeler	Korunur	Korunmaz
Biyoteknolojik Buluşlar	Korunur	Korunmaz
Kimyasal ve Biyolojik Maddeler	Korunur	Korunmaz
Araştırma Raporu	Var	Var
İnceleme Raporu	Var	Yok
Koruma Süresi	20 Yıl	10 Yıl

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, **Patent/Faydalı Model**, Ankara, 2017, s. 4.

SMK, faydalı model belgesi verilmesine dair usulleri hüküm altına almıştır. Söz konusu kanunda, faydalı modele özel hükümleri içeren maddeler bulunmaktadır.

Faydalı model belgesi başvurularında sunulacak belgeler şunlardır: başvuru formu, başvurunun ücreti, tarifname, istem(ler), özet ve varsa resim(ler). Faydalı model korumasına dair talep, dilekçede belirtilmelidir. TÜRKPATENT, elektronik ortamda başvuru yapma olanağı tanımaktadır. Rezervasyona dayalı sistemle hazırlanan başvuru formu, otuz günlük süre zarfında evrak birimine postayla veya elden verilerek teslim edilir ve böylece başvuru işlemi tamamlanmış olur. Başvuru başlangıç tarihi, rezervasyona dayalı sistemde formun oluşturulma tarihi değil, evrakların TÜRKPATENT tarafından teslim alındığı tarihtir.

Başvuru, gerekli bilgileri eksiksiz ve doğru bir şekilde içermelidir. Buluş başlığı, buluşa dair teknik yeniliği kısa bir şekilde tarif edecek biçimde seçilmelidir. Özet ve tarifnamedeki başlık farklı olmamalıdır. Başlıkta, marka ismi olmamalıdır. Tarifname hazırlanırken kullanılacak diller; Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızcadır. Başvurunun ya da varsa rüçhanın tarihinden başlamak üzere 18 ay süre boyunca faydalı model başvurusu yayımlanır ve toplumun incelemesine sunulur. Başvurunun yayımlanması konusunda başvuru sahibinin iki alternatifi vardır. Bunlar; 18 aylık sürenin sonunda yayım veya 18 ay dolmadan evvel araştırma talebinden sonra yayım. Tarifname, özet, istem ve varsa resim sayfa sayılarının kesinlikle doldurulması gerekir.²⁰⁹

Buluşun, genetik kaynağa veya bununla ilişkili bilgiye dayanıp dayanmadığı kesinlikle formda ifade edilmelidir. Genetik kaynağa dayanması durumunda, söz konusu bilginin kaynağına dair coğrafi kökenin belirtilmesi gereklidir. Eğer coğrafi köken de bilinmiyorsa bilginin kaynağının belirtilmesi gerekir. Projede kamu kaynakları kullanılıyorsa, bu husus belirtilmelidir. Kamu destekli projelerde desteği veren kurum da mutlaka belirtilmelidir.

²⁰⁹ TEKİNALP, ÇAMOĞLU, a.g.e., s. 227.

Başvuruya ait rüçhan olması durumunda, bu konuda bilgi verilmelidir. Rüçhan hakkı talep edilmesi durumunda; bu talepler, başvuru esnasında ya da başvurudan sonraki 2 aylık süre zarfında, ücreti ödenmek suretiyle yapılabilir. Başvuru ücretleri, rüçhan sayısına göre değişmektedir. Rüçhan hakkı belgesi ve sicil belgesinin de içinde olduğu sayfalara ait Türkçe tercüme, başvuru anında veya başvurudan sonraki 3 aylık süre zarfında TÜRKPATENT'e teslim edilmelidir. Daha önce Türkiye'de açılan ulusal/uluslararası sergilerde veya Paris Sözleşmesini imzalayan herhangi bir ülkede açılan resmi ya da resmi olarak tanınmış uluslararası sergilerde, faydalı modelinde içinde bulunduğu bir ürünü sergileyen gerçek/tüzel kişiler sergiden kaynaklanan rüçhan haklarından faydalanabilir. Bunun için; ürünü açık ve tam bir şekilde gösteren asgari bir fotoğraf, ürüne ait teknik özellikler, ürünün sergiye konulduğu tarih, serginin resmi açılış tarihini içeren bir dokümanı TÜRKPATENT'e teslim etmelidir. Bu doküman sergiyi organize eden kuruluş tarafından onaylanmalıdır. Ayrıca söz konusu ürün, sergide görünebilir bir biçimde teşhir edilmelidir.

Başvuru sırasında, başvuru sahibine ve buluş sahibine ait verilerin belirtilmesi son derece önemlidir. Bu kişiler tek bir kişi olabilir, ancak pratikte farklı kişiler oldukları durumlar da mevcuttur. Temel niteliği şudur ki başvurunun sahibi gerçek veya tüzel kişi olabilirken, buluşun sahibi yalnızca gerçek kişi olabilir. Başvuru, patent vekilleri tarafından ibraz ediliyorsa, patent vekilleri hakkında da bilgi verilmelidir. Başvurucu yurtdışında ikamet ediyorsa, vekil tayin edilmesi gerekir. Bu vekilin, TÜRKPATENT vekil sicilinde kaydı olmalıdır. Son olarak, TÜRKPATENT'e başvuru masraflarının ödendiğine dair bir kanıt sunulmuşsa, bir başvurunun icra edilebilir olduğu düşünülebilir.

Başvuru başarıyla yapıldıktan sonra, faydalı model için kayıt işlemi başlar. Türkiye'de faydalı model belgesi almak için 5 işlem sürecinin tamamlanması gerekir. Bu işlem süreçleri şunlardır: şekil yönünden inceleme, araştırma talebi ve raporun hazırlanması, yayımlama, araştırma raporuna yapılan itirazların ve görüşlerin sunulması ve son olarak da belgenin düzenlenmesi.

Başvuruda olması gereken tüm unsurları içeren faydalı model başvurusu TÜRKPATENT'te şekil yönünden incelenir. Başvuruda şekil yönünden eksiklik varsa, bu durum başvuru sahibine bildirilir. Bu eksik hususların tamamlanması için 2 aylık bir süre verilir. Eğer söz konusu süre zarfında eksik hususlar tamamlanmaz ya da TÜRKPATENT tarafından düzeltmeler uygun görülmezse, başvuru reddedilir.

Araştırma talebinin başvuru ile beraber yapılmadığı durumlarda; şekil yönünden eksik husus yoksa veya eksik hususlar tamamlanmışsa, eksik hususların giderildiği veya eksik husus olmadığına dair yapılan bilgilendirmenin tarihinden başlamak üzere 2 aylık süre zarfında ücreti ödenmek suretiyle araştırma talebinde bulunulması gerektiğine dair bilgilendirme yapılır. Bu aşamada başvurunun içeriğinde yapılan değişikliklerde, ilk kapsamın aşılmasına dikkat edilmelidir.²¹⁰

Faydalı modele yönelik araştırma talebi, ya başvuru ile beraber ya da belirtilen süre içinde sonradan yapılır. Sonradan yapılacak araştırma talebi başvuruları, şekil yönünden eksik hususların giderildiği veya eksik husus olmadığına dair yapılan bilgilendirmenin tarihinden başlamak üzere 2 aylık süre zarfında ve ücreti ödenmek suretiyle yapılır. Söz konusu ücret Tebliğde belirtilir.

Araştırma raporunun hazırlanmasında, tarifnamenin tümü ve istemler göz önünde bulundurulur. Araştırma raporunda, faydalı modelin yenilik getirip getirmediğinin değerlendirilmesinde göz önüne alınabilecek ve rapor tarihi itibarıyla erişime açık belgelere yer verilir. Buluş konusuna bir katkı sunmayan teknik özellikler değerlendirmede dikkate alınmaz ve bu durum raporda ifade edilir. Faydalı model araştırma raporu hazırlanırken, değerlendirme kriterlerinden “yenilik” ve “sanayiye uygulanabilirlik” dikkate alınır, ancak “buluş basamağı” dikkate alınmaz.²¹¹

Araştırma raporu hazırlanırken, buluşun başlığının buluş konusuna dair teknik bilgi vermeye hizmet etmediği tespiti yapılırsa, özet/buluş başlığı TÜRK PATENT tarafından yeniden düzenlenir ve kesinlik kazanır. Düzenlenen başlık araştırma raporuna eklenir ve başvurucuya bilgi verilir. Araştırma raporu düzenlenmesini engelleyen durumların ortaya çıkması halinde başvurucuya bildirim yapılır. Bu engelleyici durumlar, tarifname ya da istemin yeterli seviyede sarıh olmaması ya da buluşun konusunun faydalı model tarafından korunabilen buluşlardan olmaması olarak karşımıza çıkabilir.

Patentle korunması mümkün olan ancak faydalı model ile korunması mümkün olmayan buluşlar (patentle korunması mümkün olmayanlar hariç) şunlardır:

- Kimyasal/biyolojik maddeler, usuller ve bu usuller neticesinde yapılan buluşlar;
- Eczacılığa ilişkin maddeler, usuller ve bu usuller neticesinde yapılan buluşlar;

²¹⁰ TEKİNALP, Ünal, “Sınai Mülkiyet...”, **a.g.m.**, s. 82.

²¹¹ SULUK, KARASU, NAL, **a.g.e.**, s. 304.

- Biyoteknolojik buluşlar;
- Usuller ve bu usuller neticesinde üretilen ürünlere ilişkin buluşlar.

Eğer başvuru kabul edilmezse; başvurucuya, bu karara itiraz etmesi ve şayet mevcutsa başvuruya dair değişiklikleri sunması için 3 aylık bir süre verilir. Bu 3 aylık süre zarfında itiraz edilmezse ya da değişiklik sunulmazsa ya da yapılan itiraz veya değişiklik kabul edilmezse, başvurunun reddi yönünden karar verilir. Şayet itiraz ya da değişiklik kabul edilirse, tüm istemler ya da araştırılması mümkün olan istemler için araştırma raporu düzenlenir.

Başvuru, başvuru tarihinden 18 ay sonra yayımlanır. Ancak, 18 aylık süre dolmadan başvurunun yayımlanması talep edilebilir. Erken yayımın gerçekleşmesi için, başvuru esnasında doldurulan faydalı model başvuru formunda bulunan “erken yayım” bölümü veya sonradan doldurulacak Erken Yayım Talep Formu üzerinden talepte bulunulmalıdır.

Başvuru henüz yayımlanmadan önce şayet araştırma raporu hazırsa, araştırma raporu ve başvurunun kendisi beraber yayımlanır. Buna karşın, başvuru yayımlandığında araştırma raporu henüz tamamlanmamışsa, rapor ayrıca yayımlanır. Eğer özet ya da buluşun başlığı değiştirilmişse, araştırma raporunun yayımlanmasında söz konusu değiştirilen başlıklar da dahil edilir.

Araştırma raporu yayımlandıktan sonraki 3 aylık süre zarfında, gerekli dokümanları eklenerek, başvuru tarafından itiraz, üçüncü şahıslar tarafından ise görüş sunulabilir. Bu itirazlar, kanıtlayıcı belgeler de eklenmek suretiyle yazılı olarak talep formu formatın TÜRKPATENT’e teslim edilir.

Başvurucu, varsa karşı görüşlerini talep formu formatında TÜRKPATENT’e gönderebilir. TÜRKPATENT tarafından yapılan değerlendirme neticesinde, faydalı model verilmesi yönünde bir karar verilirse, söz konusu karar başvurucuya bildirilir ve faydalı model Bültende yayımlanır.²¹²

Şayet değerlendirme olumsuz sonuçlanır ve faydalı modelin verilmesi için değişiklik yapılmasına ihtiyaç olduğu tespit edilirse, bildirim yapılan tarihten sonraki 2 aylık süre zarfında değişikliklerin yapılması talep edilir. Söz konusu değişiklikler belirtilen süre içinde yapılır ve kabul edilirse, faydalı model verilmesi yönünde karar alınır, bu karar hakkında başvurucuya bilgilendirme yapılır ve bu kararla birlikte faydalı model Bültende yayımlanır. Şayet

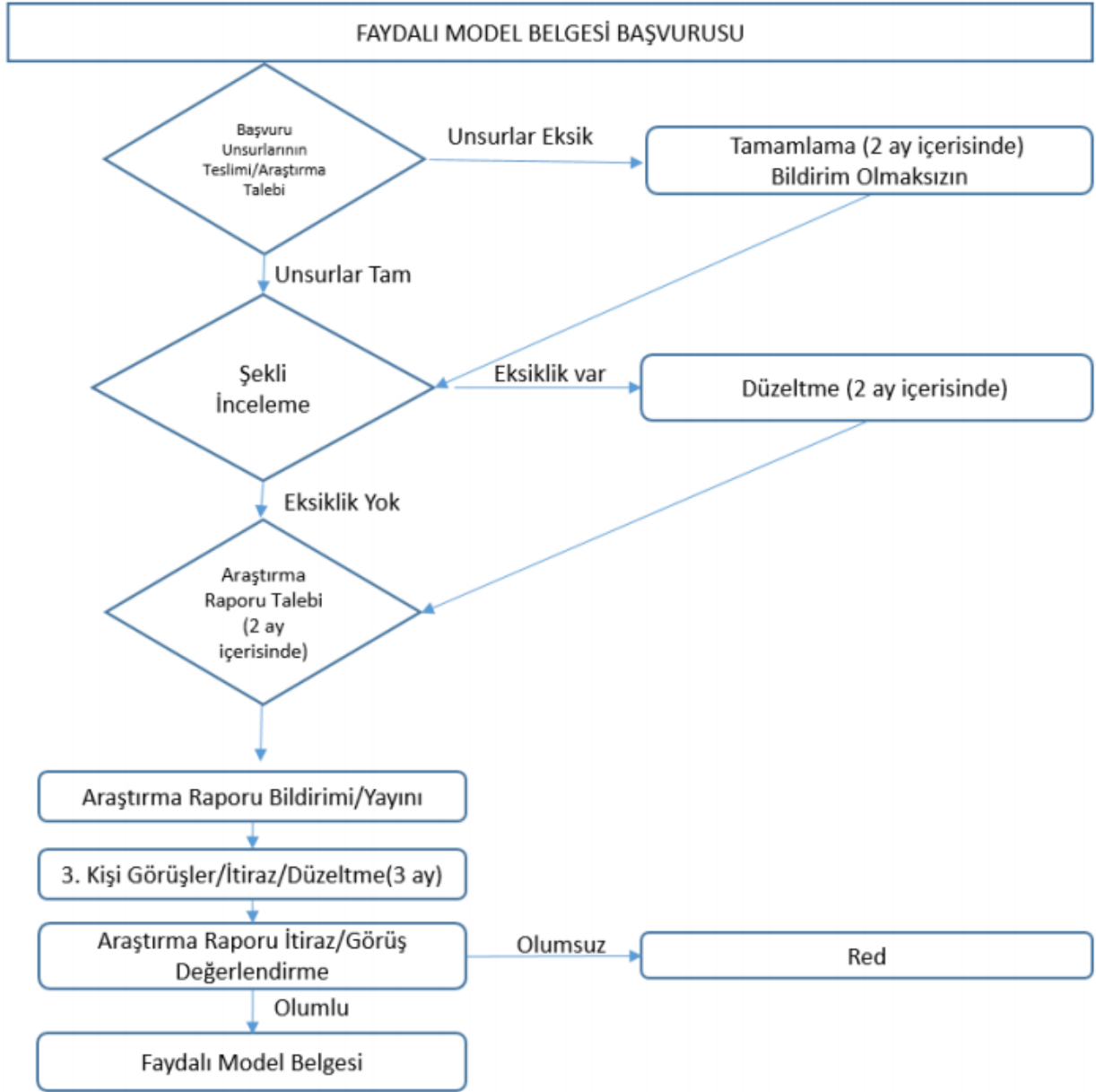
²¹² Türk Patent ve Marka Kurumu, Patent..., **a.g.e.**, s. 27.

değişiklikler yapılmaz ya da TÜRKPATENT bu değişiklikleri kabul etmezse, başvuru geri çekilmiş kabul edilir, kabul edilmeme kararı başvurucuya bildirilir ve Bültende yayımlanır.

Faydalı model verildikten sonra itiraz usulü kullanılamaz, ancak mahkemeye hükümsüzlük talebinde bulunulabilir. Bu karara karşı, itiraz edilebilir. TÜRKPATENT tarafından yapılan değerlendirmede, faydalı model başvurusunun ve buluşun SMK'ya uygun olmadığı yönünde bir karar verilirse, başvuru reddedilerek başvurucuya bildirilir ve Bültende yayımlanır.

Başvuru sahibi, faydalı modelin verilmesine dair yayımı müteakiben faydalı model belgesi talep edebilir. Talep üzerine, gerekli ücret ödendikten sonra belge düzenlenir ve başvurucuya verilir.

Şekil 3.2. Faydalı Model Tescil Süreci



Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, Patent Faydalı Model Başvuru Kılavuzu, Ankara, 2017, s. 28

Patent korumasında olduğu gibi, faydalı model sahibi de belge ile korunur. Patentte olduğu gibi, faydalı model de şahıslara ekonomik açıdan değerlendirme ve önleme yetkileri verir. Faydalı model başvurusunun kendisi ve belgesi koruma sağlar. Yani, belgeyi veya başvuruyu gasp edenlere karşı dava yolu açıktır. Bu kapsamda SMK'da şöyle bir hüküm vardır:

“Faydalı modele ilişkin açık bir hüküm bulunmadığı ve faydalı modelin özelliği ile çelişmediği takdirde SMK’da patentler için öngörülen hükümler, faydalı modeller hakkında da uygulanır.”

Faydalı model belgesi, şahıslara bir sınai mülkiyet hakkı kazandırır. Bu kapsamda şahıslar, üzerinde tekel hakkına sahip oldukları ürünleri satabilir, lisans vermek suretiyle üçüncü şahıslara kullanılabılır ya da belirli bir süre kullanımına müsaade edebilir veya bu hakkı üçüncü şahıslara devredebilir.

Faydalı model belgesi, faydalı model hakkını ispatlayan kamusal nitelikte bir belgedir. Söz konusu belge, buluşun koruma altına alındığını ilan eden ve belge sahibine tekel yetkileri veren idari işlemlerin neticesinde verilir. Bu belge, hak açısından kurucu, buluş açısından ise açıklayıcı etkiye sahiptir. Bir buluşa hem patent hem de faydalı model belgesi verilmesi mümkün değildir.²¹³

Faydalı model belgesi ile 10 yıllık bir koruma sağlanır. Bu süre başvuru tarihinden başlar ve uzatılamaz. Faydalı modele dair süreçler, her model için yasada belirtilen koruma hakkının sona ermesiyle nihayete erer.

Türkiye’de alınmış faydalı koruma belgesi, Türkiye sınırları içinde koruma sağlar. Eğer başka ülkelerde de koruma sağlanması isteniyorsa, bu ülkelerde de faydalı model başvurusu yapılmalıdır. Şayet istenilen ülkede faydalı model koruması verilmiyorsa, Türkiye’deki faydalı model başvurusuna ait rüçhan hakkı kullanılarak söz konusu ülkede patent başvurusu yapılması mümkündür. Yurtdışında yapılacak faydalı model başvurularında, söz konusu ülkedeki yetkili kurumlar vasıtasıyla orada geçerli sisteme riayet edilerek ve o ülkenin dilinde hazırlanmış belgelerle başvuru süreci yürütülür. Ancak, PCT ile şahıslar, her ülkede ayrı ayrı başvuru yapmaksızın tek bir başvuru ile üye ülkelerde faydalı model korumasından yararlanma imkanına kavuşmuştur. PCT kapsamında uluslararası bir patent başvurusu yapılırsa, faydalı modeller, belirlenmiş faydalı model sistemine sahip ülkelerde mevcut olan ulusal düzeydeki bir koruma türüdür.²¹⁴

²¹³ ÖZER, Fatma, **a.g.e.**, s. 70.

²¹⁴ WIPO, WIPO Handbook..., **a.g.e.**, s. 279.

3.3 Marka Tescili

Türkiye’de bir marka kullanan kişinin, tescilini yaptırmak için iki olası yolu vardır. İlk olarak, SMK şartları altında yayınlanan bir Türkiye markası için başvuruda bulunabilir. Bu başvuru TÜRKPATENT’e yapılmalıdır. Muvaffak olursa, başvuru sahibine Türkiye genelinde geçerli bir ticari marka verilecektir. İkincisi, bir başvuru sahibi, Türkiye’nin 1999’dan beri üyesi olduğu, Uluslararası Markaların Tescili ile İlgili Madrid Anlaşmasına İlişkin Protokol (1989) - Madrid Protokolü dahilinde markasını korumak için başvuruda bulunabilir. Madrid Protokolü uyarınca, TÜRKPATENT’te Türkiye markası için başvuruda bulunan başvuru sahibi, Madrid Protokolü’nün taraf devletlerinde de koruma için başvurabilir. Bir markayı korumanın yegâne yöntemi markanın tescillenmesidir. Marka tescili sayesinde, herhangi bir markanın aynısı veya çok benzeri başka markaların yol açtığı anlaşmazlıklar net bir şekilde çözülebilecektir.

Markaların tescil edilmesi isteğe bağlıdır, yani zorunlu değildir. Ancak, markasını tescillemiş bir şahıs, oldukça güçlü bir korumadan istifade etme imkânına kavuşur. Tescil sayesinde marka ihlalleri engellenebilir ve marka sahibinin hakların kanıtlanabilir.

3.3.1 Ulusal Marka Tescili

Marka tescil süreci, kendine has neticeleri olan 4 aşamadan oluşur. Bu aşamalar şunlardır: başvuru; başvurunun incelenmesi; başvurunun yayınlanması, üçüncü kişi görüşü ve yayıma ve karara itiraz; ve markanın tescil edilmesi.

Markanın ulusal tescili, başvuru ile başlar. Bir markanın tescil başvurusu, yetkili devlet makamına ibraz edilmek durumundadır; Türkiye’de bu makam, patent başvuruları sürecini yürütmeye yetkili olan makamla aynıdır. Tüm gerçek ya da tüzel kişiler, belirlediği bir işareti marka olarak tescillemek için TÜRKPATENT’e başvurabilir. Türkiye’de marka tescili hakkına sahip olan şahıslar şunlardır: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları; Türkiye’de mukim veya sınai veya ticari faaliyet gerçekleştiren gerçek/tüzel kişiler; Paris Sözleşmesi ya da DTÖ Kuruluş Anlaşması gereğince başvuru hakkı olan şahıslar; mütakabiliyet prensibi gereğince, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu şahıslara sınai mülkiyet hakkı koruması veren devletlerin uyruğundaki şahıslar.

TÜRK PATENT'e yapılan her bir başvuruda yalnızca tek bir marka için tescil talep edilebilir. Marka başvurusunda tam olarak sunulması gereken belge/bilgiler aşağıda sunulmuştur:

- Başvuru sahibi ya da sahiplerine ait kimlik ve iletişim bilgileri. Belirli ülkelerde kullanımı zorunlu olan bir başvuru formu sağlamaktadır. Başvuru formu, başvuru sahibinin adı ve adresi ile tamamlanmalıdır.
- Vekile ait kimlik ve iletişim bilgileri (vekil aracılığıyla başvuruluyorsa). Yabancılar, ya ülke içerisinde teslim için bir adres vermeli ya da başvuru sahibi tarafından imzalanacak bir vekaletnameye sahip bir aracı kullanmalıdır.
- Var olması durumunda rüçhan hakkı talebine dair bilgiler.
- SMK ve Yönetmeliğine göre hazırlanmış marka örneği. Tescili istenen işaret, başvuru formunda veya ekinde görünür olmalıdır. İşaretin renkli olarak kaydedilmesi isteniyorsa, renkler talep edilmeli ve renkli bir örnek veya renk/renklerin açıklaması ibraz edilmelidir. Tescil için üç boyutlu bir işaret verilirse, işaretin korunmasını üç boyutlu biçimde talep etmek gerekir.
- Marka örneğinde Latin alfabesi haricinde kullanılan harf(ler)in Latin alfabesinde karşılığı.
- Marka başvurusunun konusu olan mal veya hizmetlerin Nis Anlaşmasına göre sınıf numaraları ve söz konusu numaralara göre hazırlanmış listesi.
- Yetkili kişi(ler) tarafından atılmış imza.
- Başvuru ücreti, rüçhan hakkı talebinin ücreti ve birden fazla mal/hizmet sınıfı varsa bu ilave sınıfların ücretinin ödendiğine dair bilgiler.
- Muvafakatname bilgileri (Varsa).
- Ortak temsilciye dair bilgiler (Varsa).
- İlave sayfa sayısı ve eklere ilişkin bilgiler (Varsa).²¹⁵

Başvuru dilekçesine belirtilen bilgi ve belgeler eklenmelidir. Başvuru dilekçesinde, yukarıdaki belge ve bilgilerin eklenmesi gerekir. Rüçhan hakkından da faydalanılmak istendiği durumlarda, rüçhan hakkı belgesinin aslı ve yeminli tercüman onaylı Türkçe çevirisi de ilave edilmelidir. Başvuru, ortak marka ya da garanti markasına yönelik olarak yapılmışsa, teknik

²¹⁵ Türk Patent ve Marka Kurumu, **Marka Başvuru Kılavuzu**, Ankara, 2017, s. 3-4.

şartname eklenmelidir. Muvafakatname olması durumunda, söz konusu muvafakatnamenin asıl sureti ya da noter onaylı sureti de ilave edilmelidir.

Bir markanın tescili için ücret ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bir ülke, her şeyi kapsayan tek bir ücret isteyebileceği gibi, Türkiye’de olduğu biçimde (başvuru ücreti, sınıf ücreti, yayınlama ücreti, kayıt ücreti, vb.) birden çok ücret de isteyebilmektedir. Her iki sistemin de avantajları ve dezavantajları vardır. Bir yandan, tek bir ücret almak daha basit ve daha uygun maliyetlidir. Öte yandan; tescil prosedürü sırasında, örneğin daha önceki bir hak sahibinin itirazı veya sicil memurunun mutlak nedenleri dolayısıyla, tamamen ya da kısmen başvurusunu geri çekmeye karar veren başvuru sahipleri için bu durum haksız sonuçlara yol açabilir.²¹⁶

Başvuru sürecinde en önemli anlardan biri başvuru tarihidir. Başvuru formu ve istenen diğer belge ve bilgilerin TÜRKPATENT’e teslim edildiği tarih, saat ve dakika başvuru tarihi olarak kabul edilir. Rezervasyona dayalı başvurularda başvuru formunun TÜRKPATENT tarafından teslim alındığı tarih başvuru tarihi olarak kabul edilirken, online başvurularda ise başvuru formunun doldurulduğu tarihtir. Başvurunun, normal olarak daha sonraki bir hakka karşı ihlal eylemi oluşturmak için yeterli bir temel olmadığı doğru olsa da, bir itiraz prosedürü için geçerli bir temel olmalıdır. Daha da önemlisi, tescil için başvuru tarihi, daha sonra açılacak bir davada belirleyici olacaktır. Bir başvurunun tescil yoluna gitmesine kadar geçen zaman, büyük farklılıklar gösterebilir ve bazı durumlarda çok uzun olabilir. Daha sonraki bir başvuru, çeşitli nedenlerden dolayı daha erken tescile gidebilir (örneğin, daha önceki başvurunun inceleme görevlisi tarafından reddedildiği durumlarda). Şüphesiz, önceki başvurunun sahibinin, daha sonraki başvurunun sahibiyle ilgili olarak, öncelik hakkı olması gerekir.

Marka tescili sürecinin ayrıntılı bir analizine geçmeden önce, başvuru aşamasındaki belirli şartların açıklamasını vermek gerekir. Bu şartlara başvuru aşamasının tamamında rastlanır ve başvurunun kabul edilmesi için gereken belgelerin başarılı bir şekilde tamamlanması bakımından özellikle önemlidir.

- Rüçhan hakkı. Paris Sözleşmesi ya da DTÖ Kuruluş Antlaşmasına taraf olan herhangi bir ülkede başvuru hakkı olan şahıslar, usule uygun yaptıkları başvuru tarihlerinden başlamak üzere 6 aylık süre zarfında, aynı markaya ilişkin Türkiye’de de başvuru yapma hususunda rüçhan hakkı vardır. Buna ilave olarak, tescil başvurusuna konu markanın kullanılacağı mal ya da hizmetleri, Türkiye sınırlarında açılan ulusal/uluslararası

²¹⁶ WIPO, WIPO Handbook..., a.g.e., s. 80.

sergilerde ya da Paris Sözleşmesi veya DTÖ Kuruluş Antlaşmasına taraf her hangi bir ülkede resmi olarak tanınmış sergilerde sergileyen gerçek/tüzel kişilerin de 6 ay süreyle Türkiye’de rüçhan vardır.

- Rüçhan hakkından Türkiye’de faydalanma. Başka bir ülkede marka başvurusu yapan ya da mal ya da hizmetlerini resmi olarak tanınan sergilerde teşhir edenler, belirtilen süre içinde bu durumu belgeler ile kanıtlaması şartıyla, Türkiye sınırları içinde rüçhan hakkına haizdir. Rüçhan hakkının geçerli olabilmesi için, yetkililerce verilmiş rüçhan hakkı belgesinin asıl sureti ve yeminli tercüman onaylı Türkçe çevirisi ve belirtilen ücretin ödendiğine dair bilgi sunulmalıdır. Buna ilave olarak, sergilerde gösterim nedeniyle söz konusu olan rüçhan hakkı taleplerinin işleme sokulabilmesi için yetkililerin düzenlediği sergi rüçhanı belgesi ve markanın tasdikli bir örneği verilmelidir. Söz konusu sergi rüçhan belgesi; sergilenen mal ya da hizmette kullanılmış olan markayı net ve tam bir biçimde göstermeli, markaya ait fotoğrafları içermeli ve serginin açılış tarihini ve söz konusu mal ya da hizmetin gösterime sunulduğu tarihi kapsamalıdır.
- Türkiye’de yapılan bir marka başvurusuna dayanarak rüçhan hakkından faydalanma. Türkiye’de yapılmış bir marka başvurusundan yararlanarak yurtdışında rüçhan hakkı elde etmek isteyen şahıslara, talep üzerine ve gerekli ücretin ödendiğine dair bilginin TÜRKPATENT’e teslim edilmesi şartıyla Rüçhan Hakkı Belgesi verilir.²¹⁷
- Teknik şartname. Ortak marka ve garanti markası tescil işlemlerinde, TÜRKPATENT’e teknik şartname sunulması gerekir. Garanti markasına yönelik hazırlanacak teknik şartnamede şu unsurların bulunması gerekir: başvuruçuların kimlik ve iletişim bilgileri, tek bir yazışma adresi, marka örneği, marka tarafından garanti altına alınan mal ya da hizmetlerin ortak özellikleri, markayı kullanma hususunda yetkili şahıslar, marka kullanma hakkının nasıl elde edileceği, marka kullanım hakkı verilmesinden sonraki süreçte kim tarafından, nasıl ve ne kadar sıklıkla denetim yapılacağı ve şartnamede açıkça belirtilen esaslara aykırı bir şekilde kullanım ortaya çıkması durumunda uygulanacak yaptırımlar. Ortak markaya yönelik hazırlanacak teknik şartnamede şu unsurların bulunması gerekir: başvuruçuların kimlik ve iletişim bilgileri, başvuruya dair

²¹⁷ Türk Patent ve Marka Kurumu, Marka..., a.g.e., s. 4-5.

denetimlerin ne şekilde ve ne kadar sıklıkta yapılacağı, tek bir yazışma adresi, marka örneği, markanın hangi mal ya da hizmetlerde nasıl kullanılacağı, marka kullanım şartları, markayı kullanmaya yetkili işletmeler, söz konusu işletmelerce oluşturulmuş topluluğa üyelik şartları ve şartnamede açıkça belirtilen esaslara aykırı bir şekilde kullanım ortaya çıkması durumunda uygulanacak yaptırımlar. Teknik şartnamenin gerekli şartları taşımadığı veya kamu düzeni ya da umumi ahlaka mugayir olduğu durumlarda; eksikliklerin giderilmesi gerektiği TÜRKPATENT tarafından marka sahibine bildirilir. Eğer marka sahibi, bildirim yapıldığı tarihten başlamak üzere 6 aylık süre zarfında yapılması gerek değişiklikleri yapmazsa ve teknik şartnameyi düzeltmezse, ortak marka ya da garanti markasına dair tescil talebi reddedilir.

- Sınıflandırma. Uluslararası ticaret için önemli bir anlaşma, markaların tescili amacıyla uluslararası bir mal ve hizmet sınıflandırması yapan, Markaların Tescili Amaçları için Uluslararası Mal ve Hizmet Sınıflandırmasına İlişkin Nice Anlaşmasıdır. Markanın kullanılacağı mal ve hizmetlerin sınıflandırılmasında, Nis Anlaşmasında öngörülen uluslararası sınıflandırma esas alınır. Tescillenmesi istenen mallar ya da hizmetler, sınıflara ayrılmış ve sınıf numaraları belirtilmiş bir şekilde sunulmalıdır. Mallar 34 sınıf, hizmetler ise 11 sınıf olarak düzenlenmiştir. Marka başvurularında, faaliyet yürütülecek sektörlerin alt sınıfları göz önünde bulundurulmalıdır. Başvuruda bulunan malların ya da hizmetlerin sınıfları ve sınıf numaraları, bu konuda yetkili olana TÜRKPATENT tarafından düzeltilebilir. Başvuru dilekçesi hazırlanırken, tescillenmesi istenen mal ya da hizmetler açık bir şekilde yazılmalı ve genel tabirler kullanılmamalıdır. Bu şarta uyulmayarak genel tabir kullanılmış ise, bu genel tabirlerin açıklanması için iki ay süre verilir. Eğer bu süre içerisinde de açıklama yapılarak TÜRKPATENT'e sunulmazsa, genel tabirler listeden çıkarılır. Birden çok sınıf olan başvurularda, ilave sınıf için ödenmesi gereken ücret ödenmez ve iki ay içinde TÜRKPATENT'e bilgi verilmezse, malların ya da hizmetlerin başvuru dilekçesinde belirtilen yazılış sırasına göre o zamana kadar ödenmiş ücrete mukabil sınıflar göz önünde bulundularak değerlendirme yapılır. Sınıflar üzerinden mal ya da hizmetlerin benzerliği üzerine yorum yapılamaz; yani, aynı sınıfta olanlar benzer, farklı sınıfta olanlar benzer değil denilemez.²¹⁸

²¹⁸ İktisadi Kalkınma Vakfı, a.g.e., s. 37.

- Muvafakatname. Bir önceki marka sahibi, başvurunun tescili için açık bir şekilde muvafakat ettiğini gösteren belgeyi TÜRKPATENT'e sunarsa, marka başvurusu reddedilememektedir. Söz konusu hüküm, SMK 5. maddesinin 1. fıkrasının (ç) bendine dayanmaktadır. Muvafakatname, ister başvuru ile beraber isterse karara itiraz varsa itiraz karara bağlanana kadar TÜRKPATENT'e sunulabilir. Her bir marka başvurusunda ayrı bir muvafakatname sunulmalıdır. Muvafakatname; TÜRKPATENT'in geçerli saydığı imzalı form formatında hazırlanmalı, noter onaylı olmalı ve şu hususları içermelidir: muvafakat verilen başvuru sahibi ya da sahiplerine ait kimlik ve iletişim bilgileri, muvafakat formu başvuru safhasında sunulmuş ise muvafakata konu olan markanın örneği, karara itiraz safhasında sunulmuş ise muvafakata konu olan başvurunun numarası, muvafakat veren başvuru ya da marka sahibi ya da sahiplerine ait kimlik ve iletişim bilgileri, muvafakata konu olan geçmiş tarihli başvuru ya da markanın başvuru ya da tescil numarası, muvafakat verilen malların/hizmetler ve bunlara ait sınıf numaraları, muvafakat formunun vekil tarafından imzalandığı durumlarda muvafakat yetkisi veren noter onaylı vekâletname ya da bunun noter onaylı örneği.²¹⁹

- Ortak temsilci. Birden çok başvuru olması durumunda, ortak temsilci belirtilmişse, başvuru ile ilgili bildirimler söz konusu ortak temsilciye yapılır. Şayet ortak temsilci tayin edilmemişse, eksiklik bildirimleri yapılmaksızın başvuruda adı geçen ilk başvuru sahibinin ortak temsilci olduğu kabul edilir ve bildirimler ona yapılır.

Marka başvuruları, e-imza veya mobil imza kullanmak suretiyle ya da rezervasyona dayalı sistem ile hak sahipleri ya da onların vekilleri tarafından TÜRKPATENT'e yapılır.

- Rezervasyonlu başvuru. E-imza veya mobil imzası olmayanlar, kimlik numarası ya da vergi numarası ile online olarak başvuru formunu oluşturabilir ve başvuruyu başlatabilir. Bu formun doldurulması başvuruyu tamamlamaz, sadece başlatır. Başvuru işleminin tamamlanması için, online olarak doldurulan formun otuz günlük süre zarfında evrak birimine teslim edilmesi gerekir. Söz konusu teslimat elden veya posta yoluyla yapılabilir. Rezervasyona dayalı başvurularda; başvuru tarihi, başvuru formunun online olarak oluşturulduğu tarih değil, TÜRKPATENT tarafından fiziki olarak teslim alındığı tarihtir.

²¹⁹ TEKİNALP, Ünal, "Sınai Mülkiyet...", **a.g.m.**, s. 18.

- Çevrimiçi başvuru. E-imza veya mobil imzası olanlar, online evrak sistemine giriş yapmak suretiyle başvuru işlemlerini tamamlayabilmektedirler. Bu yöntemle yapılan başvurularda; başvuru tarihi, formun usule uygun bir şekilde online olarak doldurulduğu tarihtir. SMK ve ilgili Yönetmeliğe göre hatasız olarak hazırlanan başvurular, başvuru tarihi, saati ve dakikası itibariyle TÜRKPATENT tarafından işleme sokulmaktadır.

TÜRKPATENT, marka tescili başvurularını “şekli” ve “mutlak ret nedenleri yönünden” olmak üzere iki açıdan inceler. Bu incelemeler re’sen yapılır.

A) Şekli İnceleme

Markaların, SMK’da belirtilen usulleri göre tescil edilmesinden söz etmek için, öncelikle başvurunun TÜRKPATENT tarafından şekil yönünden incelenmesi gerekir. Bu aşamada herhangi bir hata ya da eksik husus tespit edilirse, bu hususların giderilmesi için başvurucuya 2 ay süre verilir. Söz konusu süre zarfında eksikler giderilmezse, mevzuata göre başvuru hükümden düşer veya eksik hususlara dair talepler dikkate alınmaksızın devam eder.

B) Mutlak Ret Nedenleri Yönünden İnceleme

Şekil yönünden incelenen ve kesinleşen başvuru, tescillenmesi talep edilen mallar veya hizmetler göz önünde bulundurularak “mutlak ret nedenleri” kapsamında uzman kişiler tarafından incelenir. Bu inceleme re’sen yapılır. Mutlak ret nedenlerinden herhangi birinin bulunması halinde; söz konusu başvuru, tescillenmesi istenen malların veya hizmetlerin tümü ya da bir kısmı bakımında reddedilir. TÜRKPATENT, marka başvurularının içeriğini, hem halkın hem de rakiplerin çıkarlarına yönelik olarak incelemektedir. Ticari markalar, reddetme için mutlak ve nispi red nedenler, yani yeterince ayırt edici olması, aldatıcı olmaması, ahlaksız olmaması, vs. bakımından incelenmektedir. Bu tür bir inceleme, tüketicinin korunmasına yönelik olarak oldukça arzu edilirdir, ancak rakipler için ve genel olarak ticaret için, basit bir idari işlem sebebiyle, tanımlayıcı ve hatta genel bir terimde, hiç kimsenin özel bir hak sahibi olamaması önemlidir.²²⁰

SMK’nın 5. maddesi gereğince, mutlak ret nedenleri kapsamında marka olması mümkün olmayan işaretler şunlardır:

- SMK’nın 4. maddesi gereğince marka olamayacak işaretler.
- Ayırt edici özelliği olmayan işaretler.

²²⁰ ÖZER, Fatma, a.g.e., s. 35-36.

- Ticaret alanında; cins, çeşit, vasıf, kalite, miktar, amaç, değer, coğrafi kaynak ifade eden ya da malların üretim, hizmetlerin sunum zamanını belirten ya da mal veya hizmetlere ait diğer özellikleri belirten işaret ya da adlandırmaları münhasıran veya esas unsur olarak içeren işaretler.
- Aynı ya da aynı türde olan mal ya da hizmetler kapsamında tescillenmiş veya daha önceki bir tarih itibarıyla tescil başvurusu yapılmış marka ile aynı ya da ayırt edilemeyecek kadar benzer işaretler.
- Ticaret alanında herkesin kullandığı ya da bir meslek, sanat ya da ticaret grubunun mensuplarını ayırt eden işaret ya da adlandırmaları münhasıran veya esas unsur olarak içeren işaretler.
- Malın doğasından kaynaklı olarak ortaya çıkan şeklini veya başka bir özelliğini ya da teknik bir neticeyi elde etmek için zorunlu olan ya da mala asli değerini kazandıran şekli veya başka bir özelliğini münhasıran içeren işaretler.
- Malların ya da hizmetlerin niteliği, kalitesi ya da coğrafi kaynağı vb. hususlarda halkı yanıltabilecek işaretler.
- Paris Sözleşmesine taraf devletlerin hükümlerlik veya hanedanlık armaları, bayrak ve amblemler ile devletler tarafından kabul edilmiş resmi kontrol ve garanti işaretleri.
- Paris Sözleşmesinin kapsamı dışında olan fakat kamuyu ilgilendiren, tarihi ve kültürel değerler açısından halka mal olmuş diğer işaretler ile yetkili merciler tarafından tescil izni verilmemiş arma, nişan ya da adlandırmaları içeren işaretler.
- Dinî değer ya da sembolleri içeren işaretler.
- Kamu düzenine aykırı ya da umumi ahlaka mugayir işaretler.
- Tescillenmiş coğrafi işaretlerden meydana gelen veya tescillenmiş coğrafi işaretler içeren işaretler.

Başvuru koşullarına riayet edilerek yapılmış ve mutlak ret nedenleri yönünden reddedilmemiş bir başvuru Bülteninde yayımlanır. Başvurunun yayınlanması bazı hukuki sonuçları doğurur. Bu hukuki sonuçlar şunlardır: üçüncü şahıslar söz konusu başvuru ilişkin olarak görüşlerini TÜRKPATENT'e sunabilirler; başvurunun yayınlanmasıyla beraber, başvuruğunun gelecekteki markası üçüncü şahıslara tanıtılmış olur ve itirazlara da açık hale gelmiş olur. Herhangi bir marka başvurusu yayımlandıktan sonra, başvuruya TÜRKPATENT nezdinde ve iki şekilde karşı çıkmak mümkündür.

A) Üçüncü Kişi Görüşü

Marka başvurusu yayımlandıktan sonra, mutlak ret nedenleri bakımından markanın tescil için gerekli özelliklere haiz olmadığını belirten ve yazılı olarak hazırlanmış görüşler üçüncü şahıslar tarafından işlemlere taraf olmaksızın TÜRKPATENT'e sunulabilir. Görüş sunabilecekler şunlardır: gerçek/tüzel kişi ya da gruplar, hizmet temin edenler, üretici/imalatçıları temsilen herhangi bir organ, tüketici ya da tacirler. Fakat daha önce tescillenmiş veya tescil için başvuru yapılmış aynı veya aynı türdeki mal/hizmetle aynı olduğu ya da ayırt edilmesi mümkün olmayacak derecede benzer olduğu gerekçeleri ile görüş sunulamaz.

B) İtiraz

Mutlak veya nispi ret nedenleri gerekçe gösterilerek tescillenmemesi gerektiği şeklindeki itirazlar, marka başvurusu yayımlandıktan sonraki 2 aylık süre içinde yapılmalıdır. Türkiye hukuku, bağlantılı gerekçelere binaen, yani başvuruda bulunulan hakların, aynı veya benzer mallar için başvurulmuş veya verilmiş önceki haklarla aynı olup olmadığına dair inceleme sağlar. Her halükarda, bir marka tescil başvurusunda bulunmadan önce ve hatta daha kullanmaya başlamadan önce, daha önceki haklara dair araştırma yapılması tavsiye edilir. Potansiyel olarak birbiriyle çelişen benzer markaların tescili için yapılan başvurulardan haberdar olmak için; çoğu başvuru sahibi bu tür araştırmaları düzenli olarak gerçekleştirirken, şirketler de en azından en önemli tescilli markalarını, ya marka vekilleri ya da uluslararası izleme hizmetlerinden biri aracılığıyla izlemektedir.²²¹

İtiraz olması durumunda incelemesi yapılacak nispi ret nedenleri şunlardır:

- Tescil başvurusu yapılmış markanın, daha önce tescillenmiş bir marka veya bu markanın kullanıldığı mal/hizmetler ile benzer veya aynı olması nedeniyle, bu marka ile önceki markanın halk tarafından ilişkilendirilme veya karıştırılma ihtimali bulunuyorsa yapılan itiraz neticesinde başvurunun reddi yönünde karar alınır.
- Herhangi bir markanın sahibinin izni olmadan ve haklı bir gerekçe olmadan, ticari vekil ya da temsilci tarafından yapılan ve söz konusu markaya ayırt edilemeyecek seviyede benzeyen bir markanın tescili için yapılan başvuru marka sahibinin itirazı üzerine reddedilir.
- Henüz başvuru yapılmadan önce ya da rüçhan hakkının elde edildiği tarihten önce tescillenmemiş bir marka ya da ticari faaliyetler esnasında kullanılan bir işarete yönelik

²²¹ SULUK, KARASU, NAL, a.g.e., s. 205-206.

bir hak elde edilmişse, söz konusu işaretin sahibi tarafından yapılacak itiraz üzerine, marka başvurusunun reddi yönünde karar verilir.

- Paris Sözleşmesi kapsamında tanınan markalara benzer ya da aynı olan markalara yönelik başvurular, aynılık veya benzerlik açısından itiraz üzerinde reddedilir.
- Tescilli ya da önceden tescil için başvuru yapılmış markanın, Türkiye’de elde ettiği popülerlik seviyesi nedeniyle haksız bir fayda sağlanabileceği, marka itibarının zarara uğrayabileceği ya da ayırt edici özelliğin zedelenme ihtimalinin olduğu durumlarda; benzer veya aynı olan bir markanın tescil başvurusu, haklı sebep hali saklı kalacak şekilde, başvurunun aynı ya da farklı mal/hizmetler için yapılmış olmasına bakmaksızın, önceki tarihli markanın sahibi tarafından yapılacak itiraz üzerine reddedilir.
- Tescillenmesi için başvuru yapılan markanın, üçüncü bir şahsa ait ismi, ticari unvanı, fotoğrafı, telif hakkını ya da herhangi bir tür mülkiye hakkını içermesi durumunda, söz konusu hakkın sahibinin yapacağı itiraz üzerine başvuru reddedilir.
- Yenilenmediği için koruması sonlandırılan ortak marka ya da garanti markası ile aynı ya da benzer ya da aynı/benzer mal/hizmetleri içeren markalar için, koruma süresinin dolmasından sonraki 3 yıl içinde yapılan başvurular, önceki markanın hak sahibi tarafından yapılacak itiraz üzerine reddedilir.
- Yenilenmediği için koruması sonlandırılan tescilli markayla aynı ya da benzer ya da aynı/benzer mal/hizmetleri içeren markalar için, koruma süresinin dolmasından sonraki 2 yıl içinde yapılan başvurular, önceki markanın hak sahibi tarafından yapılacak itiraz üzerine ve söz konusu markanın söz konusu 2 yıl içinde kullanılmış olması koşuluyla reddedilir.
- Kötü niyet içeren marka başvuruları yapılacak itiraz üzerine reddedilir.

İtirazlar, TÜRKPATENT nezdinde yazılı ve gerekçeli olarak yapılır. 2 aylık süre içinde itiraza ilişkin gerekçeler sunulmazsa, itiraz yapılmamış kabul edilir. İtirazın işleme alınması ve inceleme için itiraz süresi içinde gerekli ücretin ödendiğine dair bilginin TÜRKPATENT’e verilmesi gerekir. Başvurucu, itiraza dair görüşlerini TÜRKPATENT’in yapacağı bilgilendirmeye cevap olarak öngörülen süre içinde sunmalıdır.

Başvurusuna karşı yapılan itiraz işlemlerinin en büyük nedeni, çok sıklıklar kafa karıştırıcı benzerlikte bir markadır. Bu durumda, benzerlik testi daha geniş kapsamlıdır, çünkü

başvurucunun tescilli olması durumunda istifade edebileceği herhangi bir kullanımdan doğabilecek karışıklık riski için tolerans tanınması gerekir.

Markalar birbirine az çok benzeyebilir. Test, elbette, kafa karıştırıcı bir şekilde benzer olup olmadıklarına dairdir. Bir işaret, benzer ürünler için kullanıldığında önceki markaya kafa karıştırıcı bir şekilde benzerdir, ayrıca önceki markaya tıpa tıp benzediğinde; malların kökenine dair tüketicilerin yanlış yönlendirilmesi olasılığı vardır. Tüketicinin kafası karışıyorsa, markanın ayırt edici rolü işe yaramıyordur ve tüketici, istediği ürünü satın almakta başarısız olabilir. Bu tüketici için kötüdür, ama aynı zamanda satışını kaybeden marka sahibi için de kötüdür.²²²

Tescil başvurusu yapılmış markanın, daha önce tescillenmiş bir marka veya bu markanın kullanıldığı mal/hizmetler ile benzer veya aynı olması nedeniyle, bu marka ile önceki markanın ilişkilendirilme veya karıştırılma ihtimali bulunuyorsa, bu durumda yapılan itirazlarda; başvuru sahibi, itiraz eden şahsın kendi mal/hizmetini başvuru ya da rüçhan tarihinden önceki 5 yıl içinde Türkiye sınırları içinde gerçekten kullanmakta olduğunu veya haklı gerekçelerle kullanmadığını kanıtlaması için delil göstermesini isteyebilir. Şayet itirazı yapan şahıs bu delilleri getiremezse, itiraz reddedilir.²²³

Yapılan inceleme sonucunda markanın, mal/hizmetlerin bir bölümü veya tümü yönünden tescil edilemeyeceği değerlendirilirse, başvuru, söz konusu mal/hizmetler açısından reddedilir. Aksi takdirde, itiraz reddedilir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu gereğince, yayıma veya karara karşı yapılan itirazlara yönelik inceleme esnasında, TÜRKPATENT tarafından görülecek görülen lüzum üzerine taraflar uzlaşmaya davet edilebilir.

Başvuruyu tamamen ya da kısmen reddetmeden önce TÜRKPATENT, başvuru sahibine gözlem yapması için fırsat verir. Bir başvuruyu kısmen veya tamamen reddetme kararı itiraza açıktır.

TÜRKPATENT tarafından alınan kararlara karşı, kararlar nedeniyle zarara uğrayan şahıslar tarafından, karar hakkında bildirim yapılmasından itibaren 2 aylık süre içinde, yazılı ve gerekçeli olmak koşuluyla itiraz yapılabilir. TÜRKPATENT tarafından alınan kararlar karşı yapılacak itirazlar YİDDB tarafından incelenir. YİDDB, TÜRKPATENT'in son karar merciidir

²²² WIPO, WIPO Handbook..., **a.g.e.**, s. 80-81.

²²³ TEKİNALP, Ünal, "Sınai Mülkiyet...", **a.g.m.**, s. 25.

ve YİDDB işlemleri neticesinde kararlar kesinleşir. Bu aşamadan sonra izlenebilecek tek yol, mahkemeler nezdinde dava açmaktır.²²⁴

Ticari marka tescilinin son aşamasına kadar başvurunun tüm aşamalarında, TÜRKPATENT, başvuruda bulunan kişinin talebi üzerine başka işlemler de gerçekleştirebilir. Bunlar arasında marka başvurusunun geri çekilmesi veya sınırlandırılması ile bölünmesi bulunmaktadır. Şayet başvuru, tescil işlemi gerçekleşmeden başvurusunu kısmi olarak ya da bütün halinde geri çekerse, başvuru işleminden kaldırılır ya da mal/hizmet listesi sınırlandırılır. Bunun olabilmesi için TÜRKPATENT'e teslim edilmesi zorunlu olan belgeler şunlardır:

- Talep formu (geri çekilecek olan başvuru numarasını ya da listeden çıkarılacak mal/hizmetlerin sınıf numaraları ile birlikte listesini içermelidir)
- Vekâletname (vekil tarafından yapılan taleplerde)
- Sicil kaydında hak sahibi olarak görülen kişiler tarafından imzalanmış geri çekme işlemini onaylayan beyanname.
- Noter tasdikli imza sirküleri ya da bunun tasdiklenmiş örneği (başvuru sahibi tüzel kişiye).
- Noter tasdikli imza beyannamesi ya da bunun tasdiklenmiş örneği (başvuru sahibi gerçek kişiye).

Marka başvuruları, başvuru talebi halinde, TÜRKPATENT markayı henüz tescil etmemişken iki ya da fazla başvuruya bölünebilir. Tescillenmiş markalar bölünemez.

Şartlara uygun olarak yapılan marka başvurularına süresinde itiraz edilmez ya da itiraz reddedilirse, ücreti ödenmek suretiyle marka tescillenir, sicil kaydı yapılır ve Bültende yayımlanır. Dahası; marka tescillerinin kamuya açık olması gerekir. Önceki hak sahiplerinin doğru bir şekilde bilgilendirilmesini sağlamak için; tescilin güncel bilgileri, yani verilerin saklandığı ortamdan bağımsız olarak, sadece tescillerdeki değil, aynı zamanda bekleyen uygulamaların içeriğindeki tüm kayıtlı verileri içermesi olmazsa olmazdır. Önceki hak sahipleri ve kamuoyu için, başvurular, tesciller, yenilemeler ile isim, adres ve mülkiyet değişiklikleriyle ilgili sicilde yer alan tüm bilgilerin, resmi bir gazetede yayınlanması önemlidir. Bu, önceki hak sahiplerinin itiraz veya iptal işlemi de dahil olmak üzere gerekli adımları atmasını sağlar. Tescillerin yayınlanması; başvuru sahibinin adı ve adresi, markanın temsili, sınıflandırma sistemine göre gruplandırılmış mallar, talep edilen renkler, markanın üç boyutlu olduğu

²²⁴ PEKDİNÇER, GİRAY, BAŞ, a.g.e., s. 81-83.

durumlarda buna dair bir beyan ve başka herhangi bir markaya daha önceden sahip olunduğu iddia edilmesi halinde buna dair bir beyan gibi bütün önemli verileri içermelidir.²²⁵

Kurucu etkisi olan tescilin hukuki sonuçları aşağıdadır:

- Marka üzerindeki hukuki neticeleri, başvurunun ilan edilmesiyle kurulur, sınırlı ve şarta bağlıdır. Tescilin alınması ile mutlak hak kazanılır ve şartsız ve tam olarak kullanılabilir. Tescil ile marka “sahipliği” de teşekkül eder.
- SMK’da öngörülen marka koruması, tescil ile edinilir.
- Tescilin alınması ile sağlanacak korumaya dair sınırlar da belirlenmiş olur. Fakat söz konusu sınırlar marka tesciline konu olan mal/hizmetler yönünden kesin, “benzer mal/hizmetler” yönünden kesin değildir. Bu kesin olmayan kısım, yani belirsiz olan kısım, her bir olayda, olayın özelliğine göre değerlendirme yapmayı gerekli kılar.

Sahibinin münhasır hakkı, tescil tarihinden itibaren mevcuttur. Bununla birlikte, hakkın önceliği, tescil için başvuru tarihine kadar geriye gitmelidir. Ayrıca, eğer yurt dışındaki başvuru ilk başvurusundan itibaren altı ay içerisinde yapılmışsa, başvuru sahibi kendi ülkesindeki tesciline rüçhan hakkı verilmesini, Paris Anlaşması uyarınca talep edebilir.

Tescil sahibi, markayı kullanma münhasır hakkına sahiptir. Marka haklarının belirli bir mevzusunun bu kısa tanımı iki şeyi kapsar: markayı kullanma hakkı ve başkalarını kullanmaktan men hakkı.

Başkalarını kullanmaktan men hakkı, sahibinin mallarını diğerlerinininkinden ayırmasını sağlayan, tüketicilerin ve genel olarak kamuoyunun yanlış yönlendirilmesini önlemek için, kafa karıştırıcı benzerlikteki markaların kullanılmasına itiraz edebilmesi gerektiğini gösteren markanın temel işlevine dayanmaktadır. Bu, marka sahibine tescil yoluyla verilen münhasır hakkın özüdür. Korumasının yapıldığı ürünler için üçüncü bir taraf tarafından markasının herhangi bir kullanımına, bu tür ürünler üzerine markasının iştirilmesine, ürünler ile ilgili olarak markasının kullanımına ve bu malların markasının altında satılmasına veya markasının reklamlarda, ticari belgelerde veya başka herhangi bir belge üzerinde kullanılmasına itiraz edebilmelidir. Ayrıca, tüketicilerin kafa karışıklığına karşı korunması gerektiği için, böyle bir kullanımın tüketicilerin aklını karıştırması muhtemelse, koruma benzer ürünler için benzer markaların kullanımına kadar genişletilir.

²²⁵ Türk Patent ve Marka Kurumu, Marka..., a.g.e., s. 13.

Ancak, marka sahibinin, markasının tescilli olduğu mallar veya benzeri ürünler için, markasının veya benzer bir markanın kullanımına koşulsuz olarak itiraz edemeyeceği vurgulanmalıdır. Markası, tescilinde belirtilen mallar için korunmalıdır. Bu tür bir koruma, genel olarak yasa ile ortaya konan kullanıcının kanuni süresi boyunca tüm tescilli ürünler için otomatik olarak işler. Bu süre sona erdiğinde, korumanın markanın gerçekte kullanıldığı mallar ile bunlara benzer mallara indirgenmesi gerekir. Markanın tescilli olduğu ancak artık kullanımda olmayan ürünler, marka haklarını iddia etmek için geçerli bir temel olmaya devam edemez.

Tescil ilanı, bildirici niteliktedir ve üçüncü şahıslar açısından önemlidir. Markanın tescil edildiğine dair yapılan yayım tarihinden başlamak üzere, markaya dair haklar üçüncü şahıslar yönünden hüküm ifade etmeye başlar. Marka tescili ile kazanılan haklar markanın sahibine münhasırdır. Markanın tescil edilmesi, hak sahibine, tescile konu mal/hizmetlere ilişkin olarak karıştırılma ihtimali olan, söz konusu markanın itibarı açısından haksız bir avantaja sahip olacak ya da markanın ayırt edilmesini sağlayan özelliklerini zedeleyecek her türlü işaretin izin alınmaksızın kullanılmasını engelleme hakkı verir.²²⁶

Marka hakkına sahip olan şahıslar, aşağıdaki eylemlerin engellenmesi sağlamak için mahkemelere başvurabilir:

- Marka tescili kapsamında olan mal/hizmetlere ilişkin, tescil edilen markanın işareti ile aynı işaretlerin kullanılması.
- Tescillenmiş bir marka veya bu markanın kullanıldığı mal/hizmetler ile benzer veya aynı mal/hizmetleri kapsayan bir işaretin halk tarafından ilişkilendirilme veya karıştırılma ihtimali olması durumunda, söz konusu işaretin kullanılması.
- Tescillenmiş bir marka ile aynı/benzer olan lakin bu markanın kullanıldığı mal/hizmetler ile benzer olmayan, fakat Türkiye’de elde ettiği popülerlik seviyesi nedeniyle haksız bir fayda sağlayabilecek, marka itibarının zarara uğrayabilecek ya da ayırt edici özelliği zedeleme ihtimali olan işaretlerin kullanılması.

Bunlara ilave olarak, aşağıdaki hallerde yasaklanabilir:

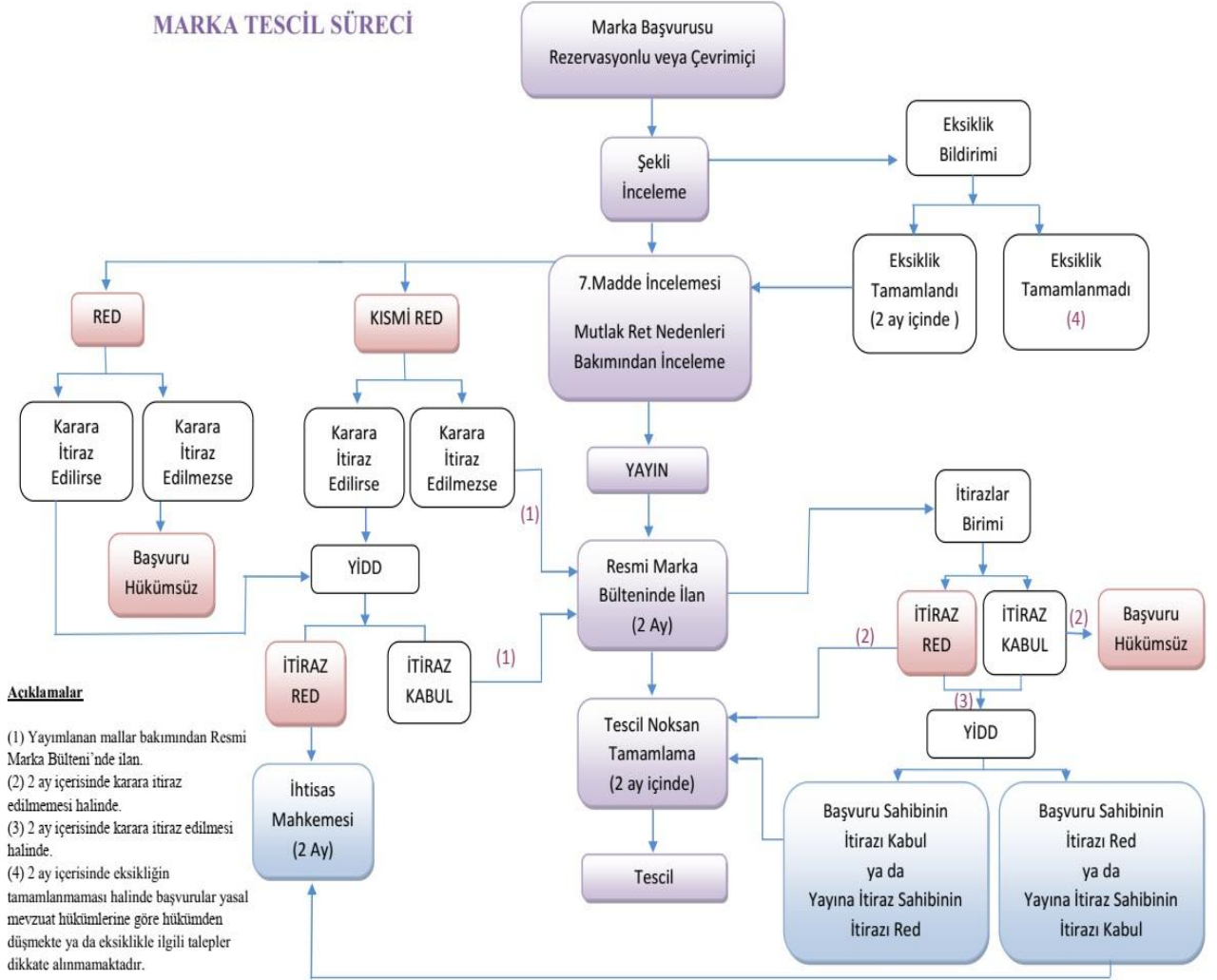
- İşaretin mal ya da ambalajın üstüne yerleştirilmesi.
- İşareti barındıran malın piyasaya sokulması ya da bu maksatla depolanması, teslimat yapılabileceğine dair teklifte bulunulması ya da söz konusu işaret kullanılarak hizmet sunulması.

²²⁶ SULUK, KARASU, NAL, a.g.e., s. 214-215.

- İşareti barındıran malın ithal/ihraç edilmesi.
- İşaretin, işletmenin iş evraklarında ve reklam kampanyalarında kullanılması.
- İşaretin, kullanım hakkı ya da buna dair meşru bir durumu olmayan şahıslar tarafından kullanılması şartıyla; işarete benzer ya da aynı işaretin, ticari sonuçlar doğuracak şekilde, domain ismi, yönlendirici kod, anahtar kelimeler ya da benzerleri şeklinde kullanılması.
- İşaretin işletme adı veya ticari unvan şeklinde kullanılması.
- İşaretin, hukuka aykırı biçimde kıyaslamalı reklamların içinde kullanılması.

Markanın tescil edilmesinin doğurduğu haklar, tescilin yayımlandığı tarih itibarıyla üçüncü şahıslar yönünden hüküm getirir. Marka tesciline dair başvurunun Bültende yayımı ve markanın tescillendiğinin ilanı arasındaki süre zarfında yasaklanabilecek fiillerin ortaya çıkması halinde başvurunun tazminat davası açma hakkı vardır.

Şekil 3.3. Marka Tescil Süreci



Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, **Marka Başvuru Kılavuzu**, Ankara, 2017, s. 12.

Kullanım zorunluluğu getirirken, böyle bir olumlu kullanım hakkı vermemek kesinlikle çelişkili olacaktır. Öncelikle, markanın sahibinin mallara, konteynerlere, ambalajlara, etiketlere vb. yapıştırma ya da tescili bulunan mallarla ilgili herhangi bir şekilde kullanma hakkı anlamına gelir. Aynı zamanda, mallarını ticari marka altında pazara sunma hakkı anlamına da gelir.²²⁷ Şayet tescillenmiş bir marka, tescillendiği tarihten başlamak üzere 5 yıllık bir süre zarfı boyunca, haklı gerekçe olmaksızın Türkiye sınırları içinde kullanılmazsa ya da herhangi bir 5 yıllık süre

²²⁷ TEKİNALP, Ünal, "Sınai Mülkiyet...", **a.g.m.**, s. 25.

zarfınca kesintisiz olacak şekilde kullanılmazsa, bu durum iptal için bir gerekçe olarak sunulabilir.

Markayı kullanma kabul edilen haller şunlardır:

- Tescillenmiş bir markanın ayırt edici özelliğinde bir değişiklik yapılmadan markanın değişik unsurlar ile kullanımı.
- Sadece ihracat maksadıyla mal veya ambalaj üzerinde kullanımı.
- Markanın, marka hakkına sahip şahsın izni dâhilinde kullanımı.

Yukarıdaki hususlardan da anlaşılacağı üzere, marka başvurularında yalnızca üretimi veya sunumu öngörülen mallar veya hizmetler belirtilmelidir. Şayet bu şekilde yapılmaz ve marka, kullanımı öngörülmeleyen malları veya hizmetleri içerecek şekilde tescillenirse, maliyetler artar ve marka tescilinin iptalini doğuracak durumlar ortaya çıkabilir.

Bir marka sahibinin markasını yasada öngörülen kanuni süre içinde kullanmaması durumunda, ilgilenen herhangi bir taraf prensip olarak iptali talebinde bulunabilir. Marka sahibi, kullanılmamasına dair haklı bir gerekçe sunamazsa, tescilin kaldırılması mahkeme tarafından hükmedilir. Eğer sahibi, yalnızca tescilli ürünlerin bir kısmı için markanın kullanıldığını ispatlayabilir veya kullanılmamasına dair haklı bir gerekçe ortaya koyarsa, mahkeme kısmi iptal emri verir. Kısmi iptal, kullanımı kanıtlanamayan tescilli tüm malları veya en azından tescil sahibinin kullandığı mallara benzer olmayan bütün malları kapsayacak şekilde genişleyebilir.

Bu, tescil sahibinin haklarının, kesinlikle sadece kullanılan mallarla, hatta markasının kullanıldığı tek bir ürün varsa onunla sınırlı olacağı anlamına gelmez. Tescili, kullanımını kanıtlayabildiği tek bir ürün dışındaki hepsi için iptal edilmiş olsa bile; bir rakip tarafından aynı veya kafa karıştırıcı şekilde benzer bir markanın, markasının tescil edilip kullanıldığı ürünün aynısı veya benzerleri için tescil ettirilip kullanılmasına karşı, tescilli markasına münhasır haklarını savunabilecektir.²²⁸

Markalar, sömürülebilecek özel bir hak vermediğinden, geçerliliğini sınırlamaya gerek yoktur. İdari nedenlerden dolayı, genellikle SMK'da bir zaman sınırı verilir, ancak zaman sınırı sona erdiğinde kayıtları yenilemek mümkündür. Marka tescilinin sağladığı koruma süresi 10 yıldır. Bu süre başvuru tarihinde başlar ve 10 yılın sonunda 10'ar yıllık dönemler halinde uzatılması için yenilenebilir. Koruma süresi bittikten sonraki 6 ay içinde tescil yenilenmezse, marka hükümsüz kabul edilir. Bu sürelerin sınırlandırılmasının sebeplerinden biri, Kurumun

²²⁸ ÖZER, Fatma, a.g.e., s. 41.

yenileme için ücret talep edebilmesidir ve bu memnuniyet verici bir gelir kaynağıdır. Ayrıca, markaların zaman limiti olmadan tescili, istenmeyecek kadar çok miktarda, artık sahiplerinin bile ilgisini çekmeyen marka tescili varlığına yol açacaktır. Kullanılmayan markalar sicilden çıkartılsa bile, böyle bir prosedür ilgili taraflar için maliyetli ve zaman alıcı olacaktır ve her zaman başarılı da olmaz. Yenileme gereksinimi ve bir yenileme ücretinin ödenmesi, markanın rafik formu geçersizleşmiş olabileceği veya çok uzun süredir kullanımda olmayabileceği için; marka sahibinin, sicilinin yenilenmesine değip değmeyeceğini değerlendirebilmesi bakımından hoş bir fırsattır. Her durumda, mutlak ya da göreceli gerekçelere dair markalar üzerinde herhangi bir yeniden inceleme yapılmaksızın, yenilemeler ücretlerin ödenmesi durumunda yapılmalıdır.²²⁹

Görülüyor ki, bir markanın yalnızca belirli bir süre için tescil ediliyor olması yalnızca idari nedenlerden dolayıdır. Sahip, marka tescilini yenilemezse, daha belirli biçimde söylemek gerekirse yenileme ücretini ödemezse, bu durum, markanın sicilden kaldırılmasına yol açar. Sicil memurları genellikle yenileme ücretinin ödenmesi için belirli bir ek süre tanımaktadır. Hak kaybının önlenmesi için, yenileme işlemleri ve ödemeleri, korumanın biteceği tarihten önceki 6 aylık süre diliminde tamamlanmalıdır. Söz konusu süre içinde TÜRKPATENT nezdinde işlemler başlatılmaz ya da ücret ödenmezse, tescilin bittiği tarihten sonraki altı ay içinde yenileme için başvurulabilir. Ancak bu dönemde yapılacak başvurularda ek ücret ödemesi alınır.

Tescillenmiş bir marka ya da başvurusu; lisans, devir, mirasla intikal, rehin, teminat, haciz vb. hukuksal işlemlerin konusu olabilir.

- Lisans. Marka hakkı, tescilli bir mal/hizmetin tümü veya bir bölümü için lisans sözleşmesi konusu olabilir. Lisans iki türlü verilmektedir, bunlar; inhisari olan ya da inhisari olmayan lisans. İnhisari olan lisanslarda, lisans üçüncü şahıslara verilemez ve söz konusu hak açıkça saklı tutulmadıkça sahibi tarafından da kullanılamaz. Buna karşın inhisari olmayan lisanslarda, lisans başkalarına verilebilir ve sahibi tarafından kullanılabilir. TÜRKPATENT'e gerekli belgelerin verilmesi üzerine lisans sicile kaydedilir ve yayımlanır.
- Mülkiyet Değişiklikleri. Tescilli bir mal/hizmetin tümü veya bir bölümü için markanın devri yapılabilir. İster kısmen isterse tamamen olsun, yapılan devir sicile kaydedilmelidir. Tescillenmiş bir markanın, mirasla da intikali mümkündür. Miras üzerinden markanın intikali söz konusu ise, bu durum da sicile kaydedilmeli ve yayımlanmalıdır. Şirketlerde

²²⁹ WIPO, WIPO Handbook..., a.g.e., s. 82.

meydana gelen yapısal değişikler (şirket birleşmesi, bölünmesi), aynı sermaye koyma ya da işletmenin devri gibi durumlarda, marka mülkiyetinde ortaya çıkacak değişiklikler de sicile kaydedilebilir. Şayet marka cebri icra ile satılırsa, söz konusu mülkiyet değişikliği sicile kaydetmek ve yayımlamak bir zorunluluktur.

- Haciz. Tescillenmiş herhangi bir marka, işletmeye bağlı kalmaksızın haczedilebilir. Söz konusu haciz işlemi, sicile kaydedilir ve yayımlanır. Kanunda belirtilen nitelikte dava açanlar/açacak olanlar, davanın etkin bir şekilde devam etmesini sağlamak için ihtiyati tedbir kararı talep edebilir. Ancak bunun için davalıya ait markanın, davacıya ait bir markanın haklarını ihlal edecek biçimde Türkiye sınırları içinde kullanıldığı ya da bu yönde ciddi ve etkili faaliyetler yürütüldüğü davacı tarafından ispat edilmelidir.
- Rehin/Teminat. Tescillenmiş herhangi bir marka, işletmeye bağlı kalmaksızın rehin edilebilir ve teminat olarak gösterilebilir. Taraflardan herhangi birinin isteği üzerinde, rehin/teminat işlemi sicile kaydedilir ve yayımlanır. Rehin talebinin sicil kaydının yapılması ve yayımlanması bir zorunluluktur.
- Sicile kaydedilecek diğer işlemler:
 - Unvan ve nev'i değişikliği. Marka sahibinin unvanı ya da nev'inde bir değişiklik olması durumunda, söz konusu değişiklik için belirtilen belgelerle birlikte TÜRKPATENT'e başvurulması ve sicil kaydının yaptırılması zorunludur.
 - Adres değişikliği. Bir marka sahibinin adresinin değişmesi halinde bu değişikliğin sicile kaydedilmesi için talep formu ile birlikte TÜRKPATENT'e başvuruda bulunulması zorunludur. Marka sahibinin adresinde bir değişiklik olması durumunda, bunun sisteme işlenmesi için Kuruma başvuru yapılması zorunludur. Bu başvuru talep formu ile yapılmalıdır. Adres değişikliğine dair sicil kaydı, marka hakkını elinde bulunduran şahsa ait tüm snai mülkiyet haklarına tatbik edilir.

Diğer hukuki işlemlere dair bölümde, markanın iptali ve marka hakkının sona ermesi gibi konular yer almaktadır.

- Markanın iptali. İlgili şahısların yapacağı başvuru üzerine TÜRKPATENT markanın iptali yönünde bir karar verebilir. Marka iptaline dair talepler, marka sahibi olarak sistemde kayıtlı olan şahıslara ya da bunların hukuki haleflerine karşı yapılır. Marka iptaline karar verilebilecek haller şunlardır: tescillendiği tarihten başlamak üzere 5 yıllık bir süre zarfı boyunca ya da herhangi bir 5 yıllık süre zarfında kesintisiz olacak şekilde

kullanılmayan markalar; marka sahibi tarafından yapılan eylemler ya da onun tarafından gerekli tedbirlerin alınmamasının bir neticesi olarak tescilli markanın, tescile konu olan mal/hizmetler için yaygın bir şekilde kullanılan isim haline gelmesi; marka sahibi ya da onun izniyle gerçekleşen kullanımın bir neticesi olarak halkın, markaya konu olan mal/hizmetlere ilişkin olarak yanıltılması; garanti markası ya da ortak markanın teknik şartnameye uygun olmayacak biçimde kullanımı. Yukarıda bahsi geçen iptal koşulları, markanın kullanıldığı mal/hizmetlerin bir kısmı ile ilgili ise, yalnızca söz konusu mal/hizmetler bakımından ve kısmi olarak iptal kararı verilir. Markanın örneğini değiştirecek nitelikte bir iptal kararı alınamaz. Marka hakkının iptaline dair hüküm 10 Ocak 2017 tarihinden 7 yıl sonra yürürlüğe girecektir. Bu nedenle, TÜRKPATENT tarafından iptal taleplerine dair karar alınamamakta ve hâlihazırda marka hükümsüzlüğüne dair başvurular mahkemeler nezdinde işleme görmektedir.²³⁰

- Marka hakkının sona ermesi. Marka hakkı şu üç durumda sona erer: koruma süresinin bitmesi, belirtilen süre zarfında markanın yenilenmemesi ve son olarak da marka hakkını elde bulunduran şahıs tarafından bu haktan vazgeçilmesi. Sona erme gerekçesinin vuku bulunduğu an itibarıyla marka hakkının sona ermesi hüküm ifade eder. Tescil sahibi, herhangi bir zamanda, markasının tescilli olduğu malların tümü veya bir kısmı için tescilinden vazgeçebilir. Bu nedenle, tescil sahibinin talebi üzerine, yetkili makamlar markayı prensip olarak kısmen veya tamamen tescilden çıkarırlar. Marka hakkından vazgeçebilmek için şart koşulan belgeler mutlaka TÜRKPATENT'e teslim edilmelidir.

Başvurucu ya da tescil hakkı sahibi, ücreti ödenmek suretiyle bazı belgeleri TÜRKPATENT'ten isteyebilir. Bu belgeler şunlardır:

- Rüçhan Hakkı Belgesi. Türkiye'de tescilli markası ya da tescil almak için başvurusu olan şahısların, Paris Sözleşmesi ya da DTÖ Kuruluş Anlaşmasına taraf olan bir ülkede de markasını tescil ettirmek istemesi durumunda, ücreti ödenmek koşuluyla, ilgili şahıslara Rüçhan Hakkı Belgesi verilir.
- Marka Tescil Belgesi Sureti. Marka hakkını elinden bulunduran şahıs ya da onun vekilinin talep etmesi üzerinde, ücretin ödenmesi koşuluyla ve talep formu ile Marka Tescil Belgesi Sureti verilebilir.

²³⁰ TEKİNALP, Ünal, "Sınai Mülkiyet...", **a.g.m.**, s. 32.

- Marka Sicili Sureti. Marka sicili umuma açık bir belgedir. İsteyen herkese (gerçek/tüzel kişi) tescillenmiş bir markaya ait “sicil sureti” verilebilir. Sicil suretinin istenmesine dair başvuruda, istenen markanın tescil numarasının açıkça belirtildiği form ve ücret ödemesine dair bilgi TÜRKPATENT’e sunulmalıdır.
- Ön Yazı. Marka başvurusu yapanların (gerçek/tüzel kişi) talepte bulunması üzerine, ilgili diğer makamlara sunulmak üzere, marka başvurusunun yapıldığını gösteren “ön yazı” verilir. Söz konusu belgenin verilebilmesi için; başvuru usulüne uygun yapılmış olmalı, “ön yazı” belgesi düzenleme ücretinin ödenmesi ve talepte bulunulması gerekir. Ön yazı düzenlenmesi, başvurunun tescillendiği ya da ileride tescilleneceği anlamına gelmez.

3.3.2 Uluslararası Marka Tescili

Marka tescili ile kazanılan haklar, yalnızca tescil işlemlerinin yapıldığı ülke sınırları içinde koruma sağlar. Markayı yurtdışında da korumak isteyen marka sahipleri, söz konusu ülkede de tescil almalıdır. Madrid Sistemi üzerinden tek bir başvuruyla birden fazla ülkede koruma sağlanabileceği gibi, her bir ülkede bulunan ofislere tek tek başvurularak da koruma alınabilir.

Türkiye, 1 Ocak 1999 tarihinde Markaların Uluslararası Tesciline İlişkin Madrid Protokolü’nü imzalamış ve taraf devlet olmuştur. Madrid Protokolü çerçevesinde; her Türk vatandaşı, Türkiye’de mukim şahıslar ya da Türkiye sınırları içinden ticari ya da sınai faaliyet sürdüren şahıslar, söz konusu protokole imza atmış olan 98 ülkede marka başvurusu yapabilir. Söz konusu başvurular TÜRKPATENT üzerinden yapılır.²³¹

Uluslararası marka başvuruları, Madrid Protokolüne üye herhangi bir ülkede etkin ve gerçek bir ticari işletmeye (sınai/ticari) sahip olan ya da o ülkede mukim ya da o ülke tabiiyetinde bulunan şahıslar (gerçek/tüzel) tarafından yapılabilir.

Kuruluş, ikamet ya da tabiiyet bakımından Madrid Protokolüne taraf devletlerle gerekli illiyet bağı olmayan şahıslar, bu sistemi kullanamaz. Madrid Protokolüne taraf olmayan bir ülkede, bu protokolle öngörülen sistem üzerinden marka koruması almak mümkün değildir.

Dili ve/veya kurum kültürü farklı her bir ülkede ayrı bir başvuru yapmak önemli problemlere neden olduğundan dolayı, koruma istenen herhangi tek bir ülkede tek bir başvuru

²³¹ İktisadi Kalkınma Vakfı, a.g.e., s. 37.

yapılması ile bu problemler aşılr. Protokol kapsamında, başvurunun ulaştığı her ülke kendi değerlendirmesini yapacak ve başvurunun kabul edilip edilmeyeceğine karar verecektir. Dolayısıyla, bazı ülkeler onay verirken, başka ülkelere onay vermeyebilir. Yalnızca Madrid Protokolüne taraf ülkelerin vatandaşları söz konusu haklardan yararlanabilir.

Madrid sistemi'nin sağladığı avantajlar:

- Tek bir başvuru, dil ve ücret üzerinden birden çok ülkede uluslararası tescil hakkına sahip olmak.
- Tek bir işlemle, markanın tescil edilmesinden sonraki süreçte ortaya çıkabilecek değişikliklerin (adres/nev'i/unvan/sahip değişikliği, vekil tayin etme/azletme vb. işlemler) Uluslararası Sicil kaydının yapılabilmesi.²³²

Uluslararası marka tescilinin alınabilmesi için, ilgili ülkenin yetkili bürosunda, tescillenmiş marka veya bunun başvurusunun olması gerekir. Uluslararası marka başvuruları, tescillenmiş marka veya bunun başvurusu temel alınarak, ilgili ülkedeki yetkili büro vasıtasıyla WIPO'ya yapılır.

Başvurunun yapıldığı ofis, durumu uluslararası sicildeki ilgili markayı giren başvuru sahibi tarafından belirtilen taraf devletleri bilgilendiren WIPO'ya iletir. Belirlenen devletler, sonrasında Paris Sözleşmesi kapsamında izin verilen gerekçelerle, tescile itiraz etmek için belirli bir süreye sahiptir. Bunu yapmazlarsa, markayı kendi ofislerinde tescilli olduğu gibi, aynı şekilde korumakla yükümlüdürler. Bunlar ulusal tesciller olarak yürürlüğe girer ve ulusal mahkemelerin yargı yetkisine tabidir.

Madrid Protokolü kapsamındaki uluslararası marka başvuruları, yetkili büro üzerinden WIPO'ya bildirilmelidir. Söz konusu uluslararası başvurular, online sistem üzerinden ya da aşağıda detayları verilen belgeleri TÜRK PATENT'e sunmak suretiyle yapılır:

- Talep formu.
- Usule uygun ve İngilizce doldurulmuş WIPO resmi formu.
- Menşei büro taleplerinin WIPO'ya bildirilmesi için öngörülen ücretin ödendiğine dair bilgi.

Madrid Protokolü çerçevesinde Türkiye'nin taraf olduğu bir uluslararası başvuru, başvuru tarihinin ilk saat ve dakikası itibarıyla yapılmış kabul edilir. Aynı tarihte birden fazla uluslararası

²³² Türk Patent ve Marka Kurumu, Marka..., a.g.e., s. 23.

başvuru yapılması durumunda ise, uluslararası tescil numarası küçük olan başvuru daha önce yapılmış kabul edilir.

Uluslararası marka başvurularında kullanılan formlar tam doldurulmalıdır. Başvuru dili İngilizcedir.

Uluslararası marka tescili için ödenmesi gereken 2 tür ücret vardır. Bunlardan ilki, başvuruya dair tasarruf işlemlerinin WIPO'ya bildirilme ücretidir. Bu ücret, TÜRKPATENT hesabına yatırılır. İkinci ücret ise, uluslararası marka başvurusu ve diğer tasarruflar için ödenmesi gereken ücrettir. Bu ücret, İsviçre Frank'ı olarak WIPO hesabına yatırılır.

TÜRKPATENT tarafından menşei ofis olarak yerine getirmesi gereken görevler:

- Uluslararası marka başvurularını inceleme ve gönderme.
- Müteakip belirleme başvurularını inceleme ve gönderme.
- WIPO'nun gönderdiği uygunsuzluğa dair bildirimler için gelen cevapları başvuru sahibine iletmek ve gerekli işlemleri sürdürme.
- 5 yıllık bağımlılık süresi içinde başvuru ve/veya tescili etkiler nitelikte olan halleri WIPO'ya bildirme.
- Uluslararası tescile dair değişiklik isteklerini (adres/nev'i/unvan/sahip değişikliği, vekil atama/azletme vb. işlemler) inceleme ve gönderme.²³³

3.4 Tasarım Tescili

Tasarımların tescillenebilmesi için öncelikle söz konusu tasarımların herhangi bir nesnede somut hale gelmesi gerekir. Tasarım tescili sayesinde, tasarım sahibi şahıslar veya şirketler, münhasır bir hak elde etmiş olur. Bu münhasır hakkın bir sonucu olarak üçüncü şahıslar, mal sahibinin izni olmadan söz konusu tasarımlara dair üretim, piyasaya sürme, ithal etme veya sözleşme imzalama vb. haklardan mahrum kalmış olur. Diğer bir ifadeyle, herhangi bir tasarımın tescillenmesi, tescil hakkı sahibi şahıs ya da şahıslar haricindeki şahısların ticari haklarını ortadan kaldırmak anlamına gelmektedir.

Tasarım hakları genellikle tescile bağlıdır ve bu bağlamda patent haklarına benzerdir. Türkiye'ninki gibi bazı sistemler, tescil edilmemiş tasarım haklarını tanıır; ancak koruma süreleri tescilli tasarım haklarından çok daha kısadır. SMK, geçerlilik şartlarını karşılayan bir tasarımın,

²³³ İktisadi Kalkınma Vakfı, a.g.e., s. 38.

Türkiye’de kamu erişimine açıldığı tarihten itibaren üç yıl süreyle, tescilsiz olarak korunmasını sağlamaktadır.

Tasarım koruması, genellikle bu tür tasarımların tescili prosedürünü takiben verilmektedir. Türkiye’de tasarımların tescil süreci genel olarak şekli inceleme, yenilik incelemesini de içeren içerik incelemesi, yayım, itiraz ve belgelendirme olarak beş ana işlem sürecinden oluşmaktadır.

3.4.1 Ulusal Tasarım Tescili

SMK tarafından düzenlenen diğer sınai mülkiyet hakları ile ilgili olarak, yasa, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yerleşim yeri olan veya sınai ya da ticari faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması hükümleri dâhilinde başvuru hakkına sahip kişiler ve karşılıklılık ilkesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti uyuğundaki kişilere sınai mülkiyet hakkı koruması sağlayan devletlerin uyuğundaki kişiler için tasarım hakkı başvurusu yapma olanağı getirmektedir. Başvurunun sahibi ile tasarımcı arasındaki farkı ayırt etmek çok önemlidir. Tescil konusu tasarımı oluşturan gerçek kişilere tasarımcı denir. Tüzel kişiler tasarımcı olamaz. Bu nedenle, tasarım tesciline yönelik başvurularda tasarımcı kısmına tasarımı meydana getiren gerçek kişi/kişilerin isim ve soyisimleri yazılır. Eğer başvuruyu yapan ile tasarımcı farklı kişiler ise, tescil talep hakkının tasarımcıdan nasıl alındığı başvuruda açıklanmalıdır. Başvuruda, başvuru sahibinin kimlik ve irtibat bilgileri yazılır. Başvuru sahibinin adının ya da unvanının belirtilmemesi başvurunun kesinleşmesini etkilemekte olduğundan başvuru aşamasında bu bilgilerin eksiksiz doldurulması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, söz konusu bilgilerin tam olarak doldurulması büyük öneme haizdir. Başvurucu tarafından verilen iletişim adresi; açık, sarı ve detaylı olmalıdır.²³⁴

Başvurular hem e-imza ile online olarak hem de rezervasyona dayalı sistem üzerinden yapılabilir. ÇES ile düzenlenen evraklar (başvuru formu, tarifname, görsel anlatımlar) posta ile ya da kargo vasıtasıyla TÜRKPATENT’e gönderilir. Başvuru tarihi, formun oluşturulma tarihi değil, evrakların 30 günlük süre içinde TÜRKPATENT’e teslim edilme tarihidir. Tasarım tescili, başvuru tarihinin kesinleşmesi üzerine başlar. Başvurucunun özlük haklarını belirten imzalı

²³⁴ Türk Patent ve Marka Kurumu, **Tasarım Başvuru Kılavuzu**, Ankara, 2017, s. 15.

başvuru formu ve tasarımı açıklayan görseller başvuru sırasında verilmişse; tescil, başvuru tarihi itibarıyla başlamış olur. Şayet söz konusu belgeler başvuru esnasında sunulmadıysa; başvuru, bu belgelerin teslim edildiği tarihten itibaren başlar. Başvuru formu ve başvurunun özelliğine göre ilave edilmesi gerekli diğer belgeler TÜRKPATENT'e teslim edilmelidir.

Tasarım tescil başvuruları ya da diğer talepler e-imza, mobil imza ya da TÜRKPATENT'in sunduğu başkaca bir yöntemle online olarak yapılmışsa; forma ek olarak sunulan dokümanların aslına uygun olduğu, başvuru ya da talepte bulunan şahsın bu doğrultudaki beyanının alınması ve tüm belgelerin online olarak imzalanması şartıyla kabul edilir. Söz konusu işlemler esnasında gerçek dışı beyanda bulunulması ya da gerçek dışı belge sunulması durumunda, başvuru ya da talepte bulunan şahıs tüm hukuki ve cezai sorumluluğu üstlenir.

Tasarım başvuruda sunulacak bilgi ve belgeler şunlardır:

- Başvuru formu,
- Tarifname (İsteğe bağlı),
- Görsel anlatım,
- Ücret ödendiğine dair bilgi,
- Rüçhan belgesi ve bunun Türkçe çevirisi (rüşhan talebi varsa).

Başvuru hazırlanırken tasarım hakkında ayrıntılı bilgi verilmelidir. Her şeyden önce, tasarımın kendisi hakkında açıklama yapılmalıdır. Başvurudaki tasarımlara ilişkin ürün ismi ve söz konusu ürün ismi altına kaç tasarım olduğunu ifade eder. Tasarım tescili için başvuru yapanla, başvuru kesinleşme tarihinden ya da rüşhan tarihinden itibaren 30 aylık süre içinde yayım erteleme isteyebilir. Yayımın ertelenmesi, tasarıma ait görsellerin söz konusu erteleme süresi boyunca kamuoyunun erişimine kapalı halde muhafaza edilmesi ve bu süre sonunda Bültende yayımlanması anlamına gelmektedir. Yayım erteleme sayesinde, sıklıkla modası değişen ya da gelecekte piyasaya sürülecek ürünlerden önce bu ürünlerin kopyasının veya sahtesinin üretilmesi suretiyle haksız avantaj elde edilmesi engellenir. Bunun yanında, yayım erteleme, sezonluk ve ömrü kısa ürün imalatı yapan işletmelerin tasarım için yayım ücreti ödemeksizin bir koruma imkânına kavuşmasını ve bu sayede maliyetlerini düşürmesini sağlar.²³⁵ Yayım erteleme isteğinin, başvuru aşamasında yapılması zorunludur. Başvuru sonrasında erteleme talebi yapmak mümkün değildir ve bu tür başvurular dikkate alınmaz. Bunun yanında,

²³⁵ TEKİNALP, Ünal, "Sınai Mülkiyet...", **a.g.m.**, s. 44-45.

erteleme süresi biten ve fakat ücreti henüz ödenmemiş tasarımlara ait kazanılmış haklar, başvuru tarihinden başlamak üzere hiç yokmuş gibi kabul edilir. Birden çok tasarım içeren başvurularda, tasarımların bir bölümü için erteleme isteğinde bulunmak mümkündür.

Başvurunun hazırlanmasında bir sonraki adım, tasarım sayısının belirtilmesidir. Burada çoklu başvuru terimi açıklamak gerekiyor. Mevzuata uygun olması şartıyla, tek bir başvuru ile birden çok tasarım için tescil işlemi başlatılabilir. Söz konusu başvurular, “çoklu başvuru” kapsamında değerlendirilir. Çoklu başvuru, tasarım sahiplerine işlemlerde kolaylık ve maliyet avantajı sağlar. Birden çok tasarımın tek bir başvuruda işleme sokulabilmesi için, söz konusu tasarımların ve bu tasarımları içeren ürünlerin Locarno sınıflandırma listesine göre aynı sınıfta olması gerekir. Süsleme ve desen tasarımlarında bu şart yoktur. Çoklu başvuruda, kaç tane tasarım olduğu açık bir şekilde ifade edilmelidir. Tek bir başvuru altında azami 100 adet tasarım için başvuru talebi yapılabilir.

Tasarım başvurusunun hazırlanması sırasında, ürünün adını belirlemede özel öneme sahip bir sınıflandırma vardır. Başvurularda, tasarımlara sıra numarası verilir ve ürün adları belirtilir. Ürün adı belirlenirken, Locarno sistemine göre riayet etmek zorunludur. Başvuru kapsamındaki tasarımları içeren ürünler, Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Locarno Anlaşmasında belirtilen şartlara riayet edilerek sınıflandırılır. Locarno sınıflandırması, tasarımların kullanım maksatları esas alınarak yapılmıştır. Başvuruda bulunan tüm tasarımlara, Locarno sistemindeki ürün kod numaraları ve adlar verilir. Locarno kodunun belirtilmesi zorunlu değildir; ancak, biliniyorsa doldurulması yararlıdır. Eğer bir ürünün Locarno sınıflandırmasında karşılığı yoksa, söz konusu ürünün tanımı, TÜRKPATENT tarafından yapılır. Tasarımın hangi üründe kullanılacağı ya da sınıflandırması, koruma kapsamını değiştirmez. Ürün adı yazılırken, ürünün Türkçe karşılığı kullanılmalı ve ne işe yaradığını açıklamaya çalışan ifadeler kullanılmamalıdır. Sınıflandırmada genel ifadeler kullanılmamalıdır. Sınıflandırma sistemi, veri tabanındaki herhangi bir sınıftaki tasarımlara kolaylıkla erişmeyi mümkün kılar.. Hâlihazırda 32 sınıf 219 alt sınıfı bulunmaktadır.²³⁶

Başvuru sürecinin en önemli kısmı, kaliteli bir görsel anlatım sunulmasıdır. Tasarım ya da tasarımı içeren ürünlere ait görseller (resim, çizim, grafik, fotoğraf vb.) başvuruya eklenmelidir. Söz konusu görsel anlatımlar; tasarımın görünümünü yansıtmalı, yayım ile çoğaltılmaya uygun olmalı, iyi kalitede ve uygun boyutta hazırlanmalı ve tasarım ve görünüm

²³⁶ PEKDİNÇER, GİRAY, BAŞ, a.g.e., s. 158.

sırasına uygun olarak başvuruya ek yapılmalıdır. Eğer görsel anlatım bir çizim ise, söz konusu çizimde çizim aletleri ya da yazılımlar kullanılmalı ve  boyutluluğu yansıtmak için gölgelendirme ya da paralel çizgilere yer verilmelidir. Ek görsel anlatım, tasarım detaylarının daha net bir şekilde sunmak için hazırlanır ve tasarımın farklı açılardan görünümünü içerir. Bu ek görsel anlatımlarda, tasarımın bütünlüğü bozulmamalıdır.  boyutlu tasarımlarda, daha iyi anlaşılmayı kolaylaştırmak maksadıyla farklı açılardan görünümleri içeren ilave görseller de kullanılmalıdır. Tasarımın kullanımına dair özellikleri gösteren farklı görünümler ek görsel anlatım olarak kabul edilir. Tescili istenen tasarım haricinde başka herhangi bir nesne, aksesuar, ölçü ya da açıklama metinleri içeren, ürünleri eksen ve boyutlarıyla birlikte sunan görünümler görsel anlatım kapsamında değildir.²³⁷

Tasarımın açıklamasını tamamlayan şey tarifnamedir. Tasarım ya da tasarımın tatbik edildiği ürüne ait görsel özelliklerin belirtildiği metin, tarifnamedir. Tasarıma ait görünümlerin tamamı için hazırlanabilir ancak zorunlu değildir. Tasarım hukuk sadece ürünlere ait görünüm özelliklerini korur. Bu nedenle tarifnamede, teknik ve fonksiyonel detayları ve üretim metotlarını açıklayan ifadelerden kullanılmamalıdır. Eğer tescil konusu tipografik karakterler ise, tarifname tipografik karakterlerden meydana gelir.

Ran hakkı talebi, başvuru aşaması içinde yapılmalıdır. Her bir tasarım tescili, yalnızca işlemlerin yürütüldüğü ülkede koruma sağlar ve bu nedenle birden fazla ülkede koruma talep ediliyorsa, her bir ülkede ayrı ayrı başvuru yapılmalıdır. Bu türdeki başvurularda ran hakkı, önemli bir avantajdır. Paris Sözleşmesine taraf herhangi bir ülke mensubu şahıslar ya da bu ülkelerden herhangi birinde ikamet eden ya da faal halde işletmesi olan gerçek/tüzel kişiler ya da onların varisleri, bu ülkelerde yaptıkları tasarım başvurularının tarihlerinden itibaren 6 aylık süre içinde, aynı tasarım için Türkiye’de belge alma konusunda ran hakkına sahiptir. Bu yöntemle ran hakkı isteniyorsa, yetkili kurumlarca düzenlenmiş ran hakkını belirten onaylı belge, başvuru tarihinden sonraki 3 ay içinde TÜRKPATENT’e teslim edilmesi gerekir. Tasarımın sergide sergilenmesiyle de ran hakkı talep etmek mümkündür. Bu durumda ran, sergi ranı olarak adlandırılır. Türkiye ya da başka bir ülkede sergilenme yoluyla ran hakkından yararlanılmak isteniyorsa, sergiye dair bilgileri ihtiva eden ve yetkililerce hazırlanmış bir belge ile ran hakkı talep edilebilir. Söz konusu belgede; ürünü açık, net ve tam olarak gösteren fotoğraflar, ürünün çeşidi, ürünün görünebilecek biçimde sergiye konulduğu

²³⁷ SULUK, KARASU, NAL, a.g.e., s. 324.

tarih ve serginin resmi olarak açıldığı tarihine dair bilgiler bulunmalıdır. Çoklu başvurularda, yalnızca bir kısım tasarımlar için rüçhan hakkı isteniyorsa, rüçhana esas tasarımlar belirtilmelidir. Herhangi bir nedenle rüçhan hakkı başvurusunda eksilik olur ve bu eksiklikler zamanında tamamlanmazsa, başvuru rüçhan olmaksızın devam eder ve sadece rüçhan hakkı ortadan kalkar.²³⁸

Vekil ile yapılan başvurularda, vekil bilgileri başvuruda ifade edilmelidir. Bu tür başvurularda, yazılmaların tamamı vekil ile yürütülür. Eğer vekil sicil kaydı aktif değilse, söz konusu yazışmalar vekil firmada aktif durumdaki diğer bir firma vekili ile yapılır. Ancak aktif durumda vekil yoksa, yazışmalarda muhatap başvuruçudur. TÜRKPATENT’te tasarım ile ilgili tüm işlemlerin vekil ile yapılabilmesi için, vekilin TÜRKPATENT nezdinden vekillik yapma yetkisinin olması, bu yetkiyi ispatlayan yazılı bir vekaletname ya da onaylı vekaletname suretinin olması ve bunun TÜRKPATENT’e verilmesi gerekir. Başvuruyu geri çekme ya da tescili iptal ettirme gibi talepler de vekiller tarafından yapılabilir. Ancak bu tür taleplerin işleme alınabilmesi için taleplerin konusu olan yetkileri net bir şekilde ifade eden bir vekaletname sunulmalıdır. Bunun dışındaki işlemlerin yürütülmesi için vekaletnamede noter tasdikine gerek yoktur.

Tasarım tescil başvurusu için ödenmesi gereken ücretler şunlardır;

- Tasarım tescil başvuru ücreti. Her bir tasarım tescil başvurusu için ödenmesi gereken ücrettir. Tasarım başvuruları, içerdikleri tasarım sayısına göre tekli ve çoklu olarak işlem görürler. Çoklu başvurularda, her bir tasarım için ilave tescil başvuru ücreti ödenmesi gerekir.
- Yayım ücreti. Görsel anlatımların yayımlanması için ödenmesi gereken ücrettir. Eğer görsel anlatım, belirtilen boyutlardan büyükse, ek yayım ücreti ödenmelidir.
- Rüçhan ücreti. Rüçhan hakkı talebi içeren başvurularda alınan ücrettir.
- Yayım erteleme talebi ücreti. Yayım erteleme isteği yapılması durumunda alınan ücrettir.

Başvuru ücretinin hesaplanmasında tasarım sayısı, yayım ücretinin hesaplanmasında ise görsel anlatım sayısı esas alınır. İlave görsel konulması maliyetleri artırmakla beraber, söz konusu korumanın daha güçlü ve sağlam olmasını sağlar. Bu nedenle ilave görsel koyulması önemlidir.

Türkiye’de tasarım tescili için başvurular TÜRKPATENT nezdinde yapılır.

²³⁸ Türk Patent ve Marka Kurumu, Tasarım..., a.g.e., s. 1-2.

Söz konusu başvurular, mevzuatların ışığı altında incelenir. Bu inceleme için talep gerekli değildir, yani re'sen yapılır. Bu incelemede, ilgili mevzuat maddelerinde belirtilen tasarım ve ürünlere ait tanımlar esas alınır. Şartları yerine getirmeyen başvuruların reddi yönünde karar alınır. Başvurunun incelenme aşaması, yasal olarak, 2 alt aşamaya ayrılmıştır.

1. Şekil Yönünden İnceleme

Şekil yönünden inceleme safhasında, başvuru evrakları incelenir, eksik evrak olup olmadığı, olanların da mevzuata uygun olup olmadığı incelenir.

Başvuru evraklarında eksiklik varsa, TÜRKPATENT tarafından eksiklerin tamamlanması için başvurucuya süre verilir. Söz konusu eksiklikler zamanında tamamlanmazsa, başvuru işleminden kaldırılır.

2. İçerik Yönünden İnceleme

Birinci safhada, yani şekli incelemede eksiklik tespit edilmezse; başvuru, SMK'da yer alan esaslar esas alınarak içerik açısından incelenir. Söz konusu incelemede TÜRKPATENT, aşağıdaki eksiklikleri tespit ederse, başvuruyu reddeder:

- Yasada belirtilen tasarım ya da ürün tanımını uygun olmaması;
- Kamu düzenine aykırı ya da umumi ahlaka mugayir olması;
- Koruma hakkından faydalanabilecek şahıslardan olmayan kişiler tarafından başvuru yapılması;
- Paris Sözleşmesi kapsamındaki hükümlerlik işaretleri ve bunun haricinde olan ve fakat kamunun ilgi alanında giren, dinsel, tarihsel, kültürel değerler açısından topluma mâl olmuş ve yetkililer tarafından tescil izni verilmeyen işaret, arma, nişan ya da isimlendirmelerin uygun olmayacak şekilde kullanılması;
- Önceden var olan ve yeni olmayan tasarım sunulması.

Kamu düzeni ve genel ahlaka aykırılık ve yukarıda belirtilen halka mâl olmuş işaret, arma, nişan ya da isimlendirme kullanma durumu sadece bir kısım tasarım tarafından ihlal edilmişse, söz konusu kısım açısından kısmen ret kararı verilir.²³⁹

Şekil ve içerik yönünden uygun bulunan tasarım başvurularının tasarım sicil kaydı yapılır ve Bültende yayımlanır. Eğer yayım erteleme isteği varsa, başvuru iki kez yayımlanır. Bu iki yayımların ilkinde yalnızca sicil bilgileri duyurulur, ikincisinde ise ilave olarak görsel anlatımlar da yayımlanır.

²³⁹ ÖZER, Fatma, a.g.e., s. 82-83.

TÜRKPATENT tarafından SMK esas alınarak verilen kararlara (ret ya da kısmen ret) 2 ay içinde itiraz edilebilir. Söz konusu süre kararın başvuruca bildirildiği tarihte başlar. Kararlara itirazlar, itiraz formu doldurulmak ve imzalamak suretiyle TÜRKPATENT nezdinde yapılır. Söz konusu formda gerekçeler sunulur. Şekil yönünden eksiği bulunmayan itirazları, YİDDB inceler.

Piyasada rekabet oluşturulması ve sanayide ilerleme kaydedilebilmesi için, yenilik getiren tasarımlar tescil hakkı ile korunmalı, bir yenilik getirmeyenler ise tescil ile koruma altında alınmamalıdır. Aksi halde, hak etmeden alınan ve kolaylıkla hükümsüz olduğu kanıtlanabilecek bir belge ile herhangi bir sektörde yaptırım gücüne ulaşılması, sektördeki diğer şahısları ciddi manada mağdur edecektir. Böyle bir durumda oluşmaması için, itiraz yolunun açık bulunması gereklidir. Şayet itiraz kabul edilirse, itiraz için ödenen ücret iade edilir.²⁴⁰

Tescil kurumunun düzgün bir şekilde işlemesi ve orijinal tasarımların ortaya çıkması için şahıslar ve bilhassa meslek odaları, aylık Bülteni takip etmeli ve gerekli itirazları yapmalıdır. Bültende yayımlanmış herhangi bir tasarıma ilişkin olarak, gerçek/ tüzel kişiler ve meslek kuruluşları aşağıdaki gerekçeleri ileri sürerek itirazda bulunabilir:

- Yasada belirtilen tasarım ya da ürün tanımını uygun olmaması;
- Yeni ve ayırt edici olmaması;
- Kamu düzenine aykırı ya da umumi ahlaka mugayir olması;
- Ürünün teknik işlevinden dolayı zorunlu olarak olması gereken görünüm özellikleri;
- Başka bir ürüne mekanik olarak montajının yapılması ya da bağlantısının kurulması için belirli bir şekil ve boyutta üretilmesi zorunlu olması;
- Paris Sözleşmesi kapsamındaki hükümlerlik işaretleri ve bunun haricinde olan ve fakat kamunun ilgi alanında giren, dinsel, tarihsel, kültürel değerler açısından topluma mâl olmuş ve yetkililer tarafından tescil izni verilmeyen işaret, arma, nişan ya da isimlendirmelerin uygun olmayacak şekilde kullanılması;
- Koruma hakkından faydalanabilecek şahıslardan olmayan kişiler tarafından başvuru yapılması.

Söz konusu gerekçelerden herhangi biri başvuruda olması durumunda, ilan edildikten sonraki 3 aylık süre zarfında tescil belgesi verilmemesi için itiraz edilir. İtirazlar TÜRKPATENT nezdinden gerçekleştirilir.

²⁴⁰ SULUK, KARASU, NAL, a.g.e., s. 327.

İtirazlar ilk olarak şekil yönünden incelenmekte ve karşı görüşün bildirilmesi için başvuru tebliğ edilmektedir. Söz konusu tasarımın tescil için gerekli özelliklere sahip olup olmadığı, dosyaya giren belgeler göz önüne alınarak YİDDB tarafından incelenir. TÜRKPATENT nezdinde tescil kararına itiraz yapılabilmesi için şu bilgi/belgelerin verilmesi gerekir:

- Tasarım Yayımına İtiraz Formuna göre düzenlenmiş ve gerekçe içeren itiraz başvuru formu ve bu gerekçeleri kanıtlayacak bilgi/belgeler,
- itiraz ücretin ödendiğine dair bilgi.

İtiraz başvuru formunda, itiraza dair sunulan bilgi/belgeler ifade edilir ve bu belgelerde itiraz konusu olan tasarım işaretlenir ve net bir şekilde belirtilir. TÜRKPATENT'e sunulan belgeler Türkçe'den başka bir dilde hazırlanmışsa, bu belgelerin yeminli tercüman tarafından onaylanmış tercümeleri de sunulur. İtiraza gerekçe olarak dergi, katalog ve broşür gibi belgeler sunulacaksa, bu belgelerin sadece kapak kısmı ve gerekçe olarak sunulacak sayfaların kendisi ya da tarih bilgisi de içerecek şekilde renkli ve net fotokopileri verilir. Sunulan kapak sayfası ve tasarıma ilişkin sayfaların farklı yerlerden alınmış olma ihtimalini ortadan kaldırmak için hangi sayfaya ait oldukları noter tarafından tasdiklenmelidir. İtiraz için tanınan sürede gerekli ücret ödenmez ve bu bilgi TÜRKPATENT'e gönderilmezse, itiraz hiç yapılmamış kabul edilir.²⁴¹

YİDDB; “tescilin devamı”, “kısmen devam” veya “tescilin hükümsüzlüğü” şeklinde bir karar alabilir. Kısmen tescil, sadece çoklu başvurularda geçerli olan bir tescil türü değildir; tekli başvurularda, tasarımın yalnızca bir kısmı bakımından da yapılabilir.

TÜRKPATENT nezdinde, tescil için nihai kararı YİDDB verir. Bu karara karşı iptal davası yolu mahkemeler nezdinde açıktır. İptal davası için karar tebliğinden başlamak üzere 2 aylık bir süre vardır. Bu tür davalarda yetkili mahkeme, Ankara Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesidir.

İtiraz süresi (3 ay) içinde itiraz yapılmazsa veya itirazların incelenmesi sonucunda YİDDB “tescilin devamı” veya “kısmen devam” kararı alırsa, tasarım belgesi düzenlenerek başvuru tebliğine veya onu tayin ettiği vekile verilir. Eğer “tescilin kısmen devamı” yönünde bir karar alınmışsa, tescil belgesinde tüm tasarımlar yer alır ancak kabul edilmeyerek hükümsüz hale gelen tasarımların üzerine “iptal” yazılır.

²⁴¹ Türk Patent ve Marka Kurumu, Tasarım..., a.g.e., s. 7-8.

TÜRKPATENT nezdinden başvuru yapılmak suretiyle tescillenmiş tasarımlar “tescilli tasarım”, ilk kez Türkiye’de kamuoyuna açıklanmış tasarımlar ise “tescilsiz tasarım” olarak koruma altına alınır. Tescilsiz tasarımlara tanınan koruma süresi 3 yıldır. Bu süre, tasarımın Türkiye’de kamuoyuna açıklandığı tarihte başlar. Tescilli tasarımlara tanınan koruma süresi ise başvurunun yapıldığı tarihten başlamak üzere 5 yıldır. Bu süreyi, 5’er yıllık sürelerle 25 yıla kadar uzatmak mümkündür.

Koruma süresinin devam etmesini sağlamak için, koruma süresi bitiş tarihinden önceki 6 aylık süre zarfında yenileme isteğinde bulunmak ve ücretin ödendiğine dair bilgiyi TÜRKPATENT’e teslim etmek gerekir. Bu süre içinde TÜRKPATENT nezdinde talep ya da ödeme yapılmazsa, koruma süresinin bitiminden sonraki 6 ay içinde ilave ücret ödemek koşuluyla yenileme isteğinde bulunulabilir. Yenilenmesi talep edilmeyen tasarımlar için koruma hakkı, koruma süresinin sona erdiği tarihinde biter. Çoklu başvuru durumunda ise, kısmen yenileme talebinde bulunulabilir.²⁴²

Tasarımdan doğan hakların sonlanmasına neden olacak durumlar şunlardır:

- Koruma süresinin bitmesi;
- Tasarım belgesinin sahibinin sahip olduğu haklardan vazgeçmesi.

SMK’da belirtilen koruma süresinin bitmesinin, başka kanunlar tarafından tanınan hakların üzerinde bir etkisi yoktur.

Tasarım tescil belgesi veya başvurusu ile ilişkin olarak gerçekleştirilen ve hak sahibinin, vekilinin veya ilgili kurumun (mahkeme, icra müdürlükleri gibi) tasarrufunda olan işlemler (lisans, devir ve detayları aşağıda verilen diğer işlemler) hakkında TÜRKPATENT’in bilgilendirilmesi gerekir.

- Lisans. Tasarım tescil belgesinin veya başvurusunun kullanım hakkı, lisans sözleşmelerine konu olabilir. Lisans sözleşmesine konu olan hak, ülkenin tamamında geçerli olabileceği gibi bir bölümünde de geçerli olabilir. Lisans sözleşmesinin üçüncü şahıslar yönünden bir hükmü olması için sicil kaydının yapılmış olması gerekir. Sicil kaydı için, belirtilen belgelerle beraber TÜRKPATENT nezdinde başvuru yapılmış olması gerekir. Çoklu başvuru söz konusu ise, tasarımların tamamı ya da bir bölümü için lisans hakkı verilebilir.

²⁴² ÖZER, Fatma, a.g.e., s. 85.

- Devir. Tasarım tescili ya da başvurusuyla elde edilen haklar bir başkasına devredilebilir. Aynı lisans verilmesinde olduğu gibi, devir işleminin üçüncü şahıslar bakımından sonuç doğurabilmesi için sicil kaydının yapılması gerekir. Belirtilen belgelerle beraber TÜRKPATENT'e başvuru yapılır. Çoklu başvuru söz konusu ise, tasarımların tamamının ya da bir bölümünün devri yapılabilir. Kısmen devir söz konusu olan sözleşmelerde, devri yapılan tasarımlara ait sıra numaraları belirtilmelidir. Kısmen devredilen tasarımlar için devralan adına yeni bir tasarım dosyası açılır. Devri yapılan tasarımlara yönelik olarak yeni bir tescil numarası tahsis edilir ve gerekli ücreti ödemek suretiyle tescil belgesi hazırlanır. Yeni tahsis edilen tescil numarası ve ilk defa tescil edildiği tarih dikkate alınarak sicil kaydı yapılır ve söz konusu işlem Bültende yayımlanır. Birden fazla tescilli tasarımın ya da tasarım başvurusunun devri yapılacaksa, ayrı ayrı sözleşmeler yapmaya gerek yoktur; tek bir sözleşmede tamamı devredilebilir. Kısmi devir işlemlerinde, koruma başlangıç tarihi ve korumanın süresinde bir değişiklik olmaz.
- Birleşme, bölünme ve aynı sermaye koyma. Firmalarda meydana gelen yapısal değişikliklerde (şirket birleşmesi, şirket bölünmesi vb.) veya aynı sermaye koyulması ya da firmanın devri neticesinde hak sahipliğinde ortaya çıkan değişikliklerde TÜRKPATENT nezdinde başvuru yapılmalı ve gerekli belgeleri sunmak suretiyle söz konusu işlemlerin sicil kaydının yapılması gerekir.
- Miras yoluyla intikal. Tasarım tescil belgesi veya başvurusu, bir başka şahsa mirasla da intikal edebilir. Mirasla intikal kapsamında sicil kaydı yapılabilmesi için TÜRKPATENT nezdinde başvuru yapılmalı ve gerekli belgeleri sunulmalıdır.
- Rehin. Tasarım tescil belgesi veya başvurusu işletmeden bağımsız bir şekilde rehin edilebilmektedir. Rehin kapsamında sicil kaydı yapılabilmesi için TÜRKPATENT nezdinde başvuru yapılmalı ve gerekli belgeleri sunulmalıdır. Tasarım üzerine konulmuş olan rehin şu durumlarda sonlanır: alacağın ortadan kalkması, şarta bağlı rehinlerde şartın vuku bulması veya bulmaması ya da vuku bulma ihtimalinin artık mümkün olmaması, sürenin bitmesi, cebri icrayla tasarımın satılması. Rehinin sonlanması durumunda sicilden söz konusu rehinin kaldırılması (terkin) için alacaklı durumda olan şahısların bu işlemi belirten noter onaylı talep formu vasıtasıyla istekte bulunması gerekir. Şayet rehin sahibi söz konusu terkin isteğini yapmazsa, tasarım sahibi bu konuda bir dava açar ve davanın gerekçeli kararının kesinleşme şerhini içeren bir örneği TÜRKPATENT'e verir ve

sicilden rehinin kaldırılmasını isteyebilir. Tasarım cebri icrayla satılmışsa, satış belgesinin kendisi ya da noter tasdikli kopyası TÜRKPATENT'e verilir ve rehinin terkin edilmesi istenir. Tasarımın rehin altına alınması, söz konusu tasarım hakkının devam ettirilmesi için gerekli ücretlerin ödenmemesi veya sunulması gereken belgelerin zamanında sunulmaması nedeniyle hakkın sonlanmasını engellemez. Tasarımın rehin altına alınması, söz konusu hakların devredilmesine engel teşkil etmez.

- Unvan veya nev'i değişikliği. Tasarım başvurusu/belgesi sahibinin unvanında veya nev'inde değişiklik söz konusu olursa bu değişikliğin sicile kaydedilebilmesi için belli belgelerle birlikte TÜRKPATENT'e başvuruda bulunulması gerekmektedir. Unvan veya nev'i değişikliklerinin tasarım siciline kaydı, tasarım hakkı sahibi adına kayıtlı tüm tasarım tescil başvuruları ile tasarım tescillerine uygulanır.
- Adres değişikliği. Tasarım tescil belgesi veya başvurusunun sahibine ait adres bilgisinde herhangi bir değişiklik meydana gelirse, söz konusu değişikliğin sicile işlenmesi için talep formuyla beraber TÜRKPATENT'e başvurulmalıdır. Bu değişiklik, tasarım hakkı sahibinin diğer tüm tescil başvuruları ve/veya tescillerine tatbik edilir. Tasarım sahibi veya onun vekilinin yaptığı yeni bir başvuru/talep/itirazda kullandığı adres ile hâlihazırda TÜRKPATENT'te bulunan adres farklı ise, en son başvuru/talep/itirazda kullanılan adres esas alınır ve sicile işlenir.
- Hataların düzeltilmesi. Şayet başvuru sahibinin ismi ya da adres bilgisinde hata varsa ya da sicil kayıtlarında imla veya maddi hata varsa, söz konusu hataların düzeltilmesi için TÜRKPATENT nezdinde başvuru yapılır. Bu başvuruda kullanılacak formda; tasarım tescilinin ya da başvurusunun numarası, hata ve yapılması gereken düzeltme belirtilmelidir.²⁴³

Başvurucu ya da tescil hakkı sahibinin, ücreti ödenmek koşuluyla TÜRKPATENT'ten talep edebileceği belgeler şunlardır:

- Rüçhan Hakkı Belgesi: Hak sahipleri, Türkiye'deki bir başvuruyu temel alarak, 6 aylık süre zarfında, Paris Sözleşmesi ya da DTÖ Kuruluş Antlaşmasına taraf herhangi bir ülkede rüçhan hakkı isteyebilirler. Bunun için, söz konusu ülkedeki başvuruda, TÜRKPATENT tarafından verilmiş Rüçhan Hakkı Belgesini başvuru evraklarına dâhil

²⁴³ Türk Patent ve Marka Kurumu, Tasarım..., a.g.e., s. 13.

etmeleri gerekir. Rüşhan Hakkı Belgesinin bunun için ilgili ücretin ödendiğini gösterir bilgi ve talep dilekçesi sunulmalıdır.

- Tasarım Tescil Belgesi Sureti: Tasarım sahibinin isteği üzerine, ücretin ödendiğini gösteren belge ve talep formu sunulmak suretiyle tescil belgesinin sureti verilir.
- Tasarım Sicili Sureti: Tasarım sicili umuma açıktır. Her şahıs (gerçek/tüzel), yayımı yapılmış herhangi bir tasarımın sicili suretini talep edebilir. Söz konusu talep için ücretin ödenmiş olduğunu gösteren bilgi ve talep formu TÜRKPATENT'e sunulmalıdır.

3.4.2 Uluslararası Tasarım Tescili

Tasarım tescili, başvurunun yapıldığı ülke sınırları içinde koruma hakkı sağlar. Başka bir ifadeyle başvuru işlemleri hangi ülkede yapılmışsa, tasarım o ülkede yasal koruma altındadır. Tasarımın başka ülkelerde de koruma altına alınması istendiği durumlarda, söz konusu ülkelerde ayrı ayrı tasarım tescili başvurusu yapılmalıdır. Fakat her bir ülkede farklı farklı başvuru yapılmasının yol açtığı sorunları (farklı süreçler, farklı diller) aşmak için, tek bir başvuruyla birden çok ülke sınırlarında koruma hakkından faydalanılmasını sağlayan Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Tesciline İlişkin Lahey Anlaşması imzalanmıştır.

Söz konusu anlaşmaya Türkiye'nin de taraf olması sayesinde, 1 Ocak 2005'ten itibaren uluslararası tescil başvurusu yapabilme imkânı doğmuştur. Başvurular ya direkt WIPO Uluslararası Ofise ya da TÜRKPATENT üzerinden Uluslararası Ofise yapılabilmektedir. Söz konusu başvuru sistemi sayesinde, daha düşük maliyet ve tek bir başvuru ile birden çok ülkede tescil hakkı kazanma imkanı doğmuştur.²⁴⁴

Lahey Sisteminin genel itibarıyla iki maksadı bulunmaktadır:

- Tek bir başvuru üzerinden istenilen ülkelerde tescil korumasından faydalanmak;
- Tek bir başvuru ile tescil işlemlerini daha kolay bir şekilde yürütmek.

Bu sistem sayesinde, tasarım tescili işlemleri tek elden yürütülmekte ve kayıtlar tek bir veri tabanında tutulmaktadır. Uluslararası başvuru, başvuru esnasındaki avantajlarının yanı sıra tescilin alınması sonrasında da birçok avantaj sağlamaktadır. Zira, tescilin yenilenmesi, başvuru

²⁴⁴ KOÇ ÇELİK, Nefise, **Tasarımların Ulusal ve Uluslararası Tescili ve Korunması**, Ankara: Adalet, 2009, s. 144.

sahibinin kişisel bilgilerindeki değişikliklerin (adres, unvan vb.) kayda geçirilmesi gibi işlemlerde tek bir usul uygulanır.

Lahey Anlaşmasının sağladığı haklardan yararlanabilmek için; anlaşmaya taraf ülkelerden birinin vatandaşı olmak, bu ülkelerden herhangi birinde veya uluslararası kuruluşta mukim olmak ya da bu ülkelerde hâlihazırda faaliyetlerini sürdüren bir sınai/ticari işletme sahibi olmak gereklidir. Bu şahıslara ilave olarak; 1999 metni kapsamında, anlaşmaya üye ülkelerden herhangi birinde daimi meskeni olan şahıslar da bu haktan yararlanabilir. Bunların haricindeki gerçek/tüzel kişiler (kuruluş, ikamet ya da vatandaşlık bakımında Lahey sistemiyle bağı olmayan şahıslar) Lahey sisteminin getirdiği haklardan faydalanamaz. Lahey sistemine dâhil olmayan ülkelerde tasarım tescil hakkı koruması söz konusu değildir.²⁴⁵

Lahey Sisteminin işleyiş basamakları şunlardır:

- Başvuru. Başvurular ister ulusal ofislere isterse doğrudan Uluslararası Büro'ya yapılır. Türkiye'de yetkili ulusal ofis TÜRK PATENT'tir. Başvuru işlemleri için iki yöntem vardır; fiziksel ortamda hazırlayarak posta ile göndermek veya internet ortamında çevrimiçi başvuru yapmak.
- Uluslararası Büro tarafından başvurunun incelenmesi. Başvuru, Uluslararası Büro tarafından, şekil yönünden incelenir. Bu incelemede görsellerin kalite durumu ve ücretlerin ödenip ödenmediği gibi hususlara bakılır. Bu inceleme esnasında eksik bir husus tespit edilirse, başvurucuya ya da onun vekiline bildirimde bulunulur. Uluslararası Büro, tasarımın yeni olup olmadığını araştırmaz, dolayısıyla yenilik ya da ayırt edicilik özellikleri yönünden başvuruyu reddetme yetkisi yoktur.
- Uluslararası sicil kaydının yapılması. Şekil yönünden eksik bulunmayan başvuruların uluslararası sicil kaydı yapılır.
- Bültende yayımlanma. Şekil incelemesi ve sicil kaydı safhalarından sonra, Uluslararası Büro başvurunun tescilini yapar ve şayet yayımın ertelenmesi yönünde bir talep yoksa tescil Uluslararası Tasarım Bülteninde yayımlanır. Söz konusu bülten, WIPO'nun web sayfasında haftalık olarak dijital ortamda yayımlanır. Bülten; tescile dair tüm hususları ve tasarımların görsel anlatımlarını içerir. Tasarımların bültende yayımlandığı an itibarıyla, taraf ülkelerdeki ulusal bürolar, Uluslararası Ofis tarafından bilgilendirilmiş olur.

²⁴⁵ İktisadi Kalkınma Vakfı, a.g.e., s. 48.

Uluslararası tesciller ilk olarak beş yıllık süre için korunurlarken bu süre daha sonra beşer yıllık süreler halinde koruma elde edilen taraf ülke mevzuatlarınca belirlenen toplam koruma sürelerinin sonuna kadar her taraf ülkede ayrı olmak üzere uzatılabilir. Uluslararası tescilin geçerlilik süresi 5 yıldır. Bu sürenin sona ermesinden sonra 5'er yıllık sürelerle uzatılabilir. Söz konusu sürenin ne kadar uzatılabileceği ilgili tarafı ülkenin kendi mevzuatındaki hükümler esas alınarak belirlenir. Diğer bir ifadeyle, her ülkenin mevzuatında öngörülen farklı bir toplam süre olabilmektedir.²⁴⁶ Örneğin, Türkiye'de bu süre 25 yıldır ve Lahey sistemi için de 25 yıl olarak uygulanır.

3.5 Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adı Tescili

Kıyaslanırsa, coğrafi işaretlerin ulusal düzeydeki çeşitli koruma biçimleri açısından, üç ana kategori ayırt edilebilir. İlk kategori, belirli bir coğrafi işarete göre koruma sağlayan yetkili makam tarafından alınan bir karara dayanmayan, ancak hukukun öngördüğü yasal hükümlerin ya da ilkelerin doğrudan uygulanmasından kaynaklanan tüm koruma olasılıklarını içerir. İkinci kategori, ortak markaların veya garanti markaların tescili yoluyla, coğrafi işaretlerin korunmasını kapsar. Üçüncü kategori, korumayı oluşturan yetkili devlet makamı tarafından verilen bir karardan doğan, coğrafi işaretlerin korunmasının tüm kendine özel unsurlarını içerir. Özellikle, bu kategori, sınai mülkiyet ofisi tarafından yapılan bir tescilden doğan coğrafi işaret korumasını içermektedir.²⁴⁷ Üçüncü koruma kategorisi, Türkiye'ye özeldir ve analize tabidir.

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adlarının tescili için genel itibarıyla iki sebepten dolayı başvuru yapılmaktadır. Bunlardan birincisi, coğrafi özelliklere haiz ürünlerin üretim metotlarının koruma altında alınmasını temin etmektir. İkincisi ise, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adlarının ürün pazarlamasında önemli bir avantaj sağladığı gerçeğidir. Özellikle kırsal alanlarda, tek bir kişiden ziyade tüm üreticilerin korunması, bu bölgelerdeki kalkınmayı hızlandırmaktadır.

Şayet bir yörenin ürünleri tüketicinin beğenisini kazanmışsa, söz konusu yörede üretilen diğer ürünlerin de pazar payı artmaktadır. Bu gerekçelerden dolayı, herhangi bir yöreye has ürünlerin coğrafi işaretler bakımından korunması, bölgenin kalkınmasına ivme kazandırmakta ve müteşebbisleri de teşvik etmektedir. Coğrafi işaretin beraberinde getirdiği

²⁴⁶ KOÇ ÇELİK, Nefise, **a.g.e.**, s. 146

²⁴⁷ WIPO, WIPO Handbook..., **a.g.e.**, s. 122.

başka bir fayda da, sahte ürünlerin piyasaya sürülmesini engellemeye yönelik çabalara yaptığı katkıdır. Böylece, tüketicilerin yanıltılması veya aldatılması engellenmiş olur. Tescil mevzuatına göre uygun şartlara haiz her üretici, herhangi bir coğrafi işareti kullanabilir.

Her ne kadar tescillenmiş bir coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı ayırım olmaksızın herkes tarafından kullanılabilse de, söz konusu işaret ve adları tescillemek için başvuru yapma hakkı herkese tanınmamıştır. Coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adları için tescil başvurusu yapabilecek tüzel/gerçek kişiler şunlardır:

- Üretici grupları;
- Ürünle ya da ürünün kökeni olan coğrafi alanla ilgili kamu kurum/kuruluşları ve bu nitelikte olan meslek kuruluşları;
- Kamu yararı güderek ürün için çalışma yapan ya da kendi üyelerini ekonomik anlamda koruma yetkisi olan dernek, vakıf ve kooperatifler;
- Ürün tek bir şahıs tarafından üretiliyorsa ve bu durum ispat edilebiliyorsa, söz konusu ürünü üreten üretici.²⁴⁸

Başvurucu, yukarıdaki şartlardan hangisini karşıladığını belirtmeli ve şayet ihtiyaç duyuluyorsa ispatlayıcı nitelikte belge sunmalıdır.

Kanun, “üretici” ve “üretici grupları” terimlerinin yasal tanımını verir. SMK’nın 36. maddesinde verilen tanımlara göre: üretici, “tarım ürünlerini, gıda maddelerini, gıda maddelerini, madenleri, el sanatları ve sanayi ürünlerini üreten veya işleten yahut tedarik zincirinde yer alarak ürünün tescile konu özelliklerini etkileyen bir işlem yapan kişiyi” ifade eder; üretici gruplar ise “kanuni oluşumuna veya bileşimine bakılmaksızın aynı ürünün üreticilerinden oluşan birlikler” anlamına gelmektedir.

SMK, kullanılacak isimleri sınırlandırmaktadır. Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı tescili çerçevesinde tescil edilmesi mümkün olmayan ad ve işaretler şunlardır:

- Yasada belirtilen menşe adı ya da mahreç işareti tanımlarının kapsamı dışında olan adlar;
- Ürünlere ait öz adlar;
- Ürünün menşei bakımından halkı yanıltabilecek bitki çeşit ve türleri, hayvan ırkları gibi adlar;
- Kamu düzenine aykırı ya da umumi ahlaka mugayir adlar;

²⁴⁸ PEKDİNÇER, GİRAY, BAŞ, a.g.e., s. 123-124

- Başka bir ülke menşeli başvurularda, uygun niteliklere haiz şahıslar tarafından başvuru yapılmış olsa dahi, menşei ülkede koruma altında olmayan, koruması biten veya hiç kullanılmayan adlar;
- Tescillenmiş ya da tescil başvurusu yapılmış bir coğrafi işaret ile tam ya da kısmi olarak eş sesli olan ve tüketicileri yanıltma ihtimali olan adlar.
Aşağıdaki adlar geleneksel ürün adı olarak tescillenemez:
- Geleneksel ürün adı olma koşullarından asgari bir koşulu karşılamayan adlar;
- Ürüne ait genel özelliği belirten adlar;
- Ürüne ait niteliklerle ilgili olarak halkı yanıltabilecek adlar;
- Kamu düzenine aykırı ya da umumi ahlaka mugayir adlar;
- Başka bir ülke menşeli başvurularda, uygun niteliklere haiz şahıslar tarafından başvuru yapılmış olsa dahi, menşei ülkede koruma altında olmayan, koruması biten veya hiç kullanılmayan adlar.

Uygulamanın hazırlık şeklinin analizi; coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı için ayrı ayrı yapılacaktır. Coğrafi işaret başvurusu için yapılması gereken ilk işlem, TÜRKPATENT tarafından belirlenen Coğrafi İşaret Tescili Başvuru Formunu çevrimiçi olarak eksiksiz bir şekilde doldurmaktır. Söz konusu form ve eklerinde şu bilgiler bulunmaktadır:

- Başvurucunun, başvuru yapma hakkı olan gruplardan hangisine dâhil olduğunu belirten bilgi ve belgeler;
- Başvurucu, tek üretici (gerçek/tüzel kişi) konumunda ise, bu durumu kanıtlayan bilgi ve belgeler;
- Başvurucuya ait kimlik ve iletişim bilgileri;
- Tescillenmesi talep edilen coğrafi işaretin adı, menşe adı ya da mahreç işareti olduğuna dair bilgi ve menşe adı ya da mahreç işareti tanımlarına uygun olduğunu ispatlayan bilgi ve belgeler;
- Ürünün dâhil olduğu ürün grubuna ilişkin bilgi;
- Ürün tanımı, ürün ve ihtiyaç halinde ürünün hammaddesine ait fiziksel, kimyasal, mikrobiyolojik ve duyuşsal özellikleri izah eden teknik bilgi ve belgeler;
- Mahreç işareti başvurusu söz konusu ise; üretim, işleme ve ürüne dair diğer işlemlerden söz konusu coğrafi alan dâhilinde yapılması gereken işlemlere/süreçlere dair açıklayıcı bilgi ve belgeler;

- Coğrafi işaret başvurusu söz konusu ise; ilgili ürünün, nitelik, ün, tarihsel geçmiş vb. özellikler bakımından ilgili coğrafi alanla nasıl bir ilişkisinin olduğunu ispatlayan belgeler (gazeteler, makaleler, araştırma yazıları gibi). Coğrafi işaretin nasıl kullanıldığına ve eğer mevcutsa etiketleme ve ambalajlama için kullanılan özel usullere dair açıklayıcı bilgi. Eğer daha cazip hale getirilmek adına coğrafi işaret, standart karakterlerle ifade edilmiş bir kelimedenden daha fazlasını içeriyorsa (etiket, logo, hologram gibi), söz konusu görsel de başvuru formunda belirtilmelidir.
- Başvuru ücretinin ödendiğini gösteren bilgi.
- Eğer coğrafi işaret Latin Alfabesi haricinde harfler içeriyorsa, bu harflerin Latin Alfabesindeki karşılığı ve şayet mevcutsa Türkçe tercümesi.
Başvuru esnasında şu hususlara riayet edilmesi gerekir:
- Üretim yöntemi veya ürüne özellik katan yerel üretim teknik/usul/adetlerine dair bilgi/belgeler başvuru formuna ilave edilmelidir. Bu bilgilerin dayandığı akademik çalışmalar ve diğer belgeler forma ek olarak ilave edilmelidir. Üretim yöntemleri anlatılırken genel yöntemlerden ziyade; yöreye has üretim yöntemleri, özel araç/gereçler ve bunlara ait özellikler detaylandırılmalıdır.
- Ürünle özdeşleşen ve ona has özellikleri kazandıran coğrafi bölgenin sınırları net bir şekilde ifade edilmeli, gerekirse haritada işaretlenmelidir.
- Ürünü benzerlerinden farklı kılan nitelikler; iklim/toprak/beşeri faktörlerin söz konusu farklılık üzerine etkileri ayrıntılı bir şekilde açıklanmalıdır. Bu maksatla; önceden yapılmış veya uzman kuruluşlarca yapılacak bilimsel/akademik araştırmalar başvuruya dâhil edilerek başvuru zenginleştirilmelidir.
- Anlatım esnasında bilimsel literatüre uygun kelime/terim kullanılmasına özen gösterilmelidir. Bu bölümde ilk olarak ürünün söz konusu coğrafi alanda üretilmiş veya yetiştirilmiş olmasının ürüne ne gibi özellikler kazandırdığı genel hatlarla açıklanmalı ve coğrafya ve ürün arasında bulunun ilişki üzerinde durulmalıdır. Ürünü farklı ve ayırt edici kılan özellikler belirtilirken genel geçer, soyut ve bilimsellikten uzak tanımlamalar yapılmamalıdır. Coğrafi alanın özellikleri anlatılırken sadece ürünü farklı kılan nitelikler üzerinde durulmalı ve bu amaca hizmet etmeyen gereksiz özellikler (nüfus, yüzölçümü gibi) anlatılmamalıdır. Farklı ve ayırt edici özellikler belirtilirken; varsa daha önceden söz konusu coğrafi alan için alınmış işaretlerle (başvuru aşamasından veya tescillenmiş)

kıyaslama yapılması gerekir. Vekil ile yapılan başvurularda, vekile ait kimlik ve iletişim bilgileri sunulmalıdır.²⁴⁹

- Coğrafi işaret için tescil başvurusu yapanlar, tarafsız bir denetim komisyonu oluşturmak zorundadır. Söz konusu komisyon, ürüne dair üretim, işleme ya da diğer süreçler bakımından yeterli birikime sahip bir birlik, dernek ya da benzeri kuruluştan oluşmalıdır. Denetim şartlarına uygun biçimde denetimin nasıl yapılacağını izah eden ve denetime dair örnek bir tutanağı da kapsayan bilgi/belgelerin başvuru formuna eklenmesi gerekir.

Geleneksel ürün adı başvuru işlemlerini başlatmak için TÜRKPATENT tarafından belirlenen Geleneksel Ürün Adı Tescili Başvuru Formu, çevrimiçi olarak eksiksiz bir şekilde doldurulmalıdır. Bu formda ve eklerinde şu bilgilere yer verilmelidir:

- Başvurucunun, başvuru yapma hakkı olan gruplardan hangisine dâhil olduğunu belirten bilgi ve belgeler.
- Başvurucuya ait kimlik ve iletişim bilgileri.
- Geleneksel ürün adı tanımında belirtilenlerden hangi gruba dâhil olduğunu gösteren bilgi ve belgeler (Geleneksel üretim, işleme metodu ya da üretimde geleneksel hammadde, malzeme veya bileşim kullanımı).
- Ürünün dâhil olduğu ürün grubuna ilişkin bilgi.
- Ürün tanımı, ürün ve ihtiyaç halinde ürünün hammaddesine ait fiziksel, kimyasal, mikrobiyolojik ve duyuşsal özellikleri izah eden teknik bilgi ve belgeler.
- Üretim yöntemini gösteren bilgi ve belgeler (ürüne özelliğini veren hazırlama teknikleri ve üründe kullanılan hammadde ve diğer bileşenleri açıklar nitelikte).
- Geleneksel ürün adının kullanılma şekli, eğer mevcutsa ambalajlama ve etiketlemeye dair özel prosedürleri izah eden bilgi.
- Geleneksel ürün adının tanımında belirtildiği şekilde asgari 30 yıl süreyle kullanıldığını gösteren bilgi ve belgeler (Gazeteler, makaleler, araştırma yazıları gibi).
- Başvuru ücretinin ödendiğini gösteren bilgi.
- Eğer geleneksel ürün adı Latin Alfabesi haricinde harfler içeriyorsa, bu harflerin Latin Alfabesindeki karşılığı ve şayet mevcutsa Türkçe tercümesi.

Başvuru esnasında şu hususlara riayet edilmelidir:

²⁴⁹ Türk Patent ve Marka Kurumu, **Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adları**, Ankara, 2017, s. 5-6.

- Vekil ile yapılan başvurularda, vekile ait kimlik ve iletişim bilgileri verilmelidir.
- Geleneksel ürün adı için tescil başvurusu yapanlar, tarafsız bir denetim komisyonu oluşturmak zorundadır. Söz konusu komisyon, ürüne dair üretim, işleme ya da diğer süreçler bakımından yeterli birikime sahip bir birlik, dernek ya da benzeri kuruluştan oluşmalıdır. Denetim şartlarına uygun biçimde denetimin nasıl yapılacağını izah eden ve denetime dair örnek bir tutanağı da kapsayan bilgi/belgelerin başvuru formuna eklenmesi gerekir.

Yabancı ülke kaynaklı başvurularda; yukarıda sunulan bilgilere ilave olarak, uluslararası antlaşma hükümleri saklı kalmak koşuluyla, söz konusu ülke ya da uluslararası toplulukta başvuruda belirtilen coğrafi ad ve işaretin koruma altına alındığına, denetim koşullarının sağlandığına ve Türkiye’den yapılacak başvurulara mütekabiliyet ilkesi gereğince eşit koruma sağlandığında ilişkin resmi belgenin aslı ya da onaylı sureti ve bunlara ait Türkçe tercüme (yeminli tercüman onaylı) TÜRKPATENT’e teslim edilir.²⁵⁰

Coğrafi işaret veya geleneksel ürün adı tescili sürecinde bir sonraki aşama, başvurunun incelenmesi ve yayınlanmasıdır. Coğrafi işaret ya da geleneksel ürün adı için yapılan başvurular TÜRKPATENT tarafından incelenir. Başvuruda kimlik bilgileri eksik ise başvuru hiç yapılmamış kabul edilir. Söz konusu karar nihaidir ve bu karara karşı itiraz yolu kapalıdır.

Kimlik bilgileri dışında kalan ve başvuru koşullarına uymayan eksiklik varsa, TÜRKPATENT söz konusu eksikliğin tamamlanması için bildirimde bulunur. Eksiklikler zamanında tamamlanmaz veya yapılan değişiklikler veya eksik bilgi/belgeler gerekli koşulları karşılamazsa başvurunun reddi yönünde karar verilir. Eksikliklerin tamamlanması için talep üzerine en fazla iki defa ilave süre verilir.

TÜRKPATENT, başvuruda bulunan teknik hususların incelenmesi için konu hakkında yetkin kurum/kuruluşlardan görüş isteyebilir. Söz konusu kurum/kuruluşlar, yaptıkları inceleme için ücret talep ederse, bu ücreti TÜRKPATENT öder. Belirtilen koşullara uyan Bültende yayımlanır.²⁵¹

Eğer başvuru reddedilirse, ret kararının bildirildiği tarihten başlamak üzere 2 aylık süre zarfında TÜRKPATENT’e itiraz başvurusu yapılabilir. Söz konusu itiraz, gerekçeli olmalı ve yazılı olarak sunulmalıdır. Buna ilave olarak, başvuru bültende yayımlandıktan sonraki 3 ay

²⁵⁰ TEKİNALP, ÇAMOĞLU, a.g.e., s. 68-69.

²⁵¹ SULUK, KARASU, NAL, a.g.e., s. 347.

içinde, üçüncü şahıslar ya da geçmiş tarihli bir hak sahibi tarafından tescil talebine itiraz edilebilir. Başvurucuya bu itirazlar hakkında bilgi verilir ve görüş bildirmesi istenir.

İtiraz ücreti zamanında ödenmeli ve ödendiğine dair bilgi öngörülen süre içinde TÜRKPATENT'e teslim edilmelidir. Ücret ödenmezse, itiraz yapılmamış kabul edilir. Kamu kurum/kuruluşlarının yaptığı itirazlar ücrete tabi değildir.

İtirazları, YİDDB incelenir. YİDDB, itiraza konu hususlar hakkında kurum/kuruluşlardan görüş isteyebilir. Söz konusu kurum/kuruluşlar verdikleri görüş için ücret talep ederse, bu ücretleri itirazı yapan taraf öder. TÜRKPATENT gerekli görmesi hâlinde tarafları uzlaşmaya teşvik edebilir. Uzlaşmaya dair hususlarda 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununda belirtilen esaslar uygulanır. İtirazlar neticesinde başvurunun şekil ya da kapsamında değişiklik meydana gelirse, başvurunun son versiyonu Bültende yayımlanır ve değişiklik yapılan bölüm belirtilir. İtirazlar haklı bulunur ve başvuru reddedilirse, ret kararı Bültende yayımlanır.²⁵²

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı başvurularını TÜRKPATENT değerlendirir. Gerekli olması halinde, uzman kurum/kuruluşlardan görüş istenir. SMK'daki hükümlere uyan başvurular Bültende yayımlanır. Bülten yayımı yapıldıktan sonraki 3 aylık süre zarfında, itiraz gelmezse veya gelen itirazlar reddedilirse başvuru olduğu haliyle, itirazlar neticesinde değişikliğe olmuşsa başvurunun değiştirilmiş hali tescillenir, sicil kaydı yapılır ve tescile ait detaylar Bültende yayımlanır. Söz konusu işlemlerin yapılabilmesi için bildirim yapıldıktan 2 ay sonra tescil ücretinin ödenmesi ve ödendiğini gösteren bilgi TÜRKPATENT'e sunulması gerekir, aksi takdirde tescil yapılmaz.

Doğal ve beşeri hususların birleşmesi neticesinde gıda, tarım, maden el sanatları ürünleri ve sanayi ürünlerinden SMK'da belirtilen hükümlere uyanlar, coğrafi işaret ya da geleneksel ürün adının sağladığı korumadan faydalanabilir. Söz konusu korumanın gerçekleşmesi için ürünün tescil edilmesi gerekir. Coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adı ile elde edilen hak diğer mülkiyet haklarından farklıdır. Aradaki fark, tek bir üretici yerine birden fazla üretici için koruma sağlamasıdır. Yani, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı, herhangi bir üreticiyi değil üreticilerin veya şirketlerin tamamını kapsar. Çünkü herhangi bir coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı, söz konusu yöreye ait anonim bir değerdir. Bu nedenle, anonim bir özellikten doğan haklar, bireylere verilemez.²⁵³

²⁵² ÖZER, Fatma, **a.g.e.**, s. 53.

²⁵³ YAVAN, Nuri, **a.g.e.**, s. 33.

Türkiye’de tescillenen coğrafi işaret hakkı yalnızca Türkiye sınırları dâhilinde koruma sağlar. Başka bir ülkede korum elde etmek için, söz konusu ülkede de başvuru yapılmalıdır. Fakat AB’nin tamamında coğrafi işaret ve geleneksel ürün adından doğan haklara sahip olmak isteyenler, öncelikle kendi ülkelerinde başvuru yaparak tescil alması gerekir (Türkiye’de TÜRK PATENT’ten tescil alınır). Ulusal süreçler sonucunda tescillen coğrafi işaretlerin, AB sınırları içinde de tescillenmesi için AB komisyonu nezdinde başvuru yapılabilir. Söz konusu başvurular 12 ay içinde Avrupa Birliği Komisyonu tarafından incelenir. İlan edilmesi yönünde karar çıkan başvurular AB Resmi Gazetesinde yayımlanır. Yayımlanan başvurulara karşı 6 içinde itirazda bulunulabilir.²⁵⁴

Tescillenmiş coğrafi ürün veya geleneksel ürün adlarının kullanılabilmesi için sicilde yazılan koşullar sahip olunması gerekir. Söz konusu koşullara uyan alanlarda faaliyet gösteren işletmeler bu işaretleri ve ürün adlarını kullanabilir. Başka bir ifadeyle, tek tek herhangi bir üretici değil, tescildeki şartlara uyan üreticilerin tamamı kullanabilir. Kullanmak isteyen şahıslar, coğrafi işaret ve geleneksel adı tescillettirene, söz konusu alanda üretim veya pazarlama yaptıklarını bildirir. Başvurucuların görevi ise tescil süreçlerini yürütmek/takip etmek ve denetim süreçlerinde kendi sorumluluğundaki faaliyetleri yerine getirmektir. Başka bir ifadeyle, başvuru, tescil ile ürüne değer katılması sürecinde ana rolü üstlenir fakat bu rol sonucunda elde edilen tescil üzerinde başvuru tek başına bir hakkı yoktur.²⁵⁵

Coğrafi işareti kullanma hakkına haiz şahıslar, bu hakları ihlal edildiğinde söz konusu ihlali önlemek için üçüncü şahıslara yaptırım uygulanmasını isteyebilirler. Söz konusu haklar, Bültende tescil yayımlandıktan sonra bir hüküm doğurur.

Coğrafi işaret tescilde özellikleri izah edilen ürünlerde kullanılabilir. Eğer bu kurala uyulmaz ve bu özellikleri taşımayan bir ürün üzerinde haksız bir yarar sağlayacak kullanılması veya tescilli ürünlerin kendisi veya onlarla ilişkili ürünlerde söz konusu coğrafi işaretin ticari maksatla direkt ya da endirekt bir şekilde kullanılması, talep edilmesi durumunda mahkeme tarafından engellenebilir.

Ürünün gerçek kaynağını ya da özelliğini ifade eden açıklamalar üründe kullanılsa veya ürünün “stili”, “tarzı”, “tipi”, “türü”, “yönteminde”, “orada üretildiği şekilde” gibi ibareler içerse ya da başka bir dilde çevirisi yapılsa bile, coğrafi işaretin niteliklerini taşımayan ürünler

²⁵⁴ SULUK, KARASU, NAL, **a.g.e.**, s. 347.

²⁵⁵ OĞUZ, Arzu, “Bir Sınai Hak Türü Olarak Coğrafi İşaret Koruması”, **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi**, Y. 2009, C. 5, S. 19, (Ekim 2009), s. 575.

hakkında mahkemeden önleme kararı alınabilir. Aynı şekilde, söz konusu işareti andıracak biçimde benzer ürünlerde kullanımında da önleme kararı alınabilir.

Ürünün ambalaj, tanıtım veya reklamlarında ya da ürüne ilişkin her türlü yazılı dokümanda, coğrafi işarete konu olan ürünün menşei özelliklerine dair yanıltıcı bir bilgi ya da emare bulunurda söz konusu yanıltıcı ürünün engellenmesi için mahkemeye başvurulabilir. Ayrıca tescil hakkını elinde bulunduran şahıslar tarafından, coğrafi işaretin ambleminin yanıltıcı kullanımını engellemek için de talepte bulunulabilir.

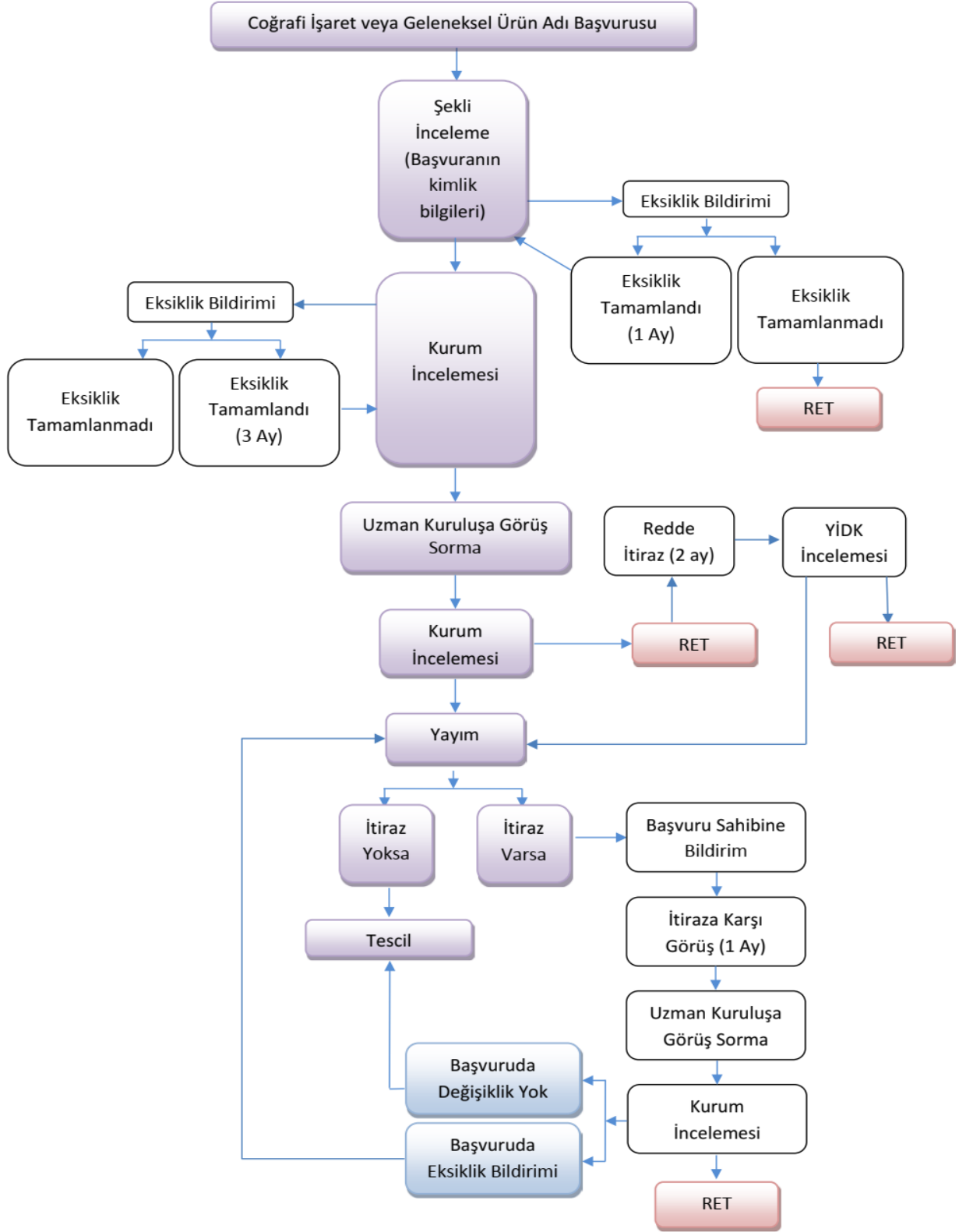
Benzer şekilde geleneksel ürün adı hakkını elinde bulunduran şahıslar da söz konusu haklarına karşı yapılan ihlalleri engellemek için yaptırım uygulanmasını isteyebilir. Kazanılan bu haklar, Bültende tescilin yayımlanmasından sonra hüküm doğurur.

Geleneksel ürün adı tescil belgesinde ürünün haiz olması gereken özellikler belirtilir. Bu özelliklere haiz olmadığı halde, haksız fayda sağlayacak şekilde tescilli ürün adının kullanımı ya da tescilli ürünlere çok benzeyen ürünlerin ticari maksatla kullanılması engellenebilir. Söz konusu engelleme talep üzerine mahkeme nezdinden gerçekleşir.

Geleneksel ürün adına dair tescil belgesinde detayları verilen özelliklere haiz olmadığı ve ilgili amblemi taşımadığı halde, ürünün ambalaj, tanıtım veya reklamlarında ya da ürüne ilişkin her türlü yazılı dokümanda, geleneksel ürün adının menşei özelliklerine dair yanıltıcı bir bilgi ya da emare bulunurda söz konusu yanıltıcı ürünün engellenmesi için mahkemeye başvurulabilir. Ayrıca tescil hakkını elinde bulunduran şahıslar tarafından, geleneksel ürün adına ait ambleminin yanıltıcı kullanımını engellemek için de talepte bulunulabilir.²⁵⁶

²⁵⁶ Türk Patent ve Marka Kurumu, Coğrafi..., **a.g.e.**, s. 3.

Şekil 3.5. Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adı Tescil Süreci



Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, **Coğrafi İşaretler Başvuru Kılavuzu**, Ankara, 2017, s. 8.

Tescili tamamlanmış coğrafi işaret ya da geleneksel ürün adının özelliklerinde değişiklik olması (iklim değişikliği, teknolojik gelişmeler ve üretimde ortaya çıkan yeni metotlar gibi nedenlerden dolayı) ya da tescil belgesindeki bilgilerde hata olması durumunda; söz konusu tescile konu işaret ya da ürün üzerinde çıkarı olan şahıslar, TÜRKPATENT nezdinde değişiklik isteğinde bulunabilirler. Değişiklik isteğini işleme koymak için TÜRKPATENT nezdinden başvuru yapılır ve talep formu doldurulur. Şayet değişiklik talebini yapan tescil başvurusunu yapandan başka bir şahıssa, değişiklik yayımlanmadan evvel TÜRKPATENT tarafından başvurucuya bilgilendirme yapılır ve 1 ay içinde söz konusu değişiklik hakkında görüşünü iletmesi istenir. Tescilin Bültende yayımlanması sonrasında ise tescil başvurusu sahibi tarafından usule uygun bir şekilde itirazda bulunulabilir. Şayet değişiklik kesinleşirse, TÜRKPATENT söz konusu değişikliğin tatbik edilmesini sağlayacak önlemlerin alınmasını tescil ettiren şahıstan talep eder.²⁵⁷

Coğrafi işaret ya da geleneksel ürün adı başvurusunda bulunanların ya da tescil ettiren şahısların, SMK'da ifade edilen koşullara uymadığı mahkeme kararıyla ya da re'sen TÜRKPATENT tarafından tespit edilirse veya değişiklik beyanı başvuru/tescil ettirenler tarafından TÜRKPATENT'e bildirilirse; söz konusu kararlar, tespitler ve beyanlar Bültende yayımlanır. Değişiklik beyanı, çevrimiçi olarak doldurulan değişiklik talebi formu ile yapılır ve söz konusu form TÜRKPATENT tarafından değerlendirilir.

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı tescil işlemlerinin ve süreçlerinin en önemli safhalarından birisi de denetimdir. Başvuru formlarında denetime dair hususlar detaylı bir şekilde açıklanmalı ve şu hususlar belirtilmelidir: Denetim nasıl yapılacak? Hangi ürün özelliklerinin kontrolü sağlanacak? Denetim dönemleri nelerdir? (üretim, pazarlama, depolama, ambalajlama safhaları vb.) Denetim kriterleri nelerdir?

Denetim sisteminin tesis edilmesinde SMK'da belirtilen esaslara riayet edilmeli ve söz konusu denetim sisteminin unsurları detaylı bir şekilde izah edilmelidir. Denetim komisyonu, ürünün üretim safhasını, pazarlama safhasını ve amblemin kullanılmasını denetim altında tutar. Söz konusu komisyon, tescil başvurusunda bulunan şahıs tarafından oluşturulan bir komisyondur. Komisyonun denetimi sürekli bir faaliyettir. Denetim süreçlerini daha etkin hale getirmek için uzmanlığı olan ve tarafsız kurum/kuruluşlar ile işbirliğine gidilebilir. Piyasa denetimi, bu komisyonun sorumluluğunda değildir ve komisyonun denetiminden bağımsız olarak

²⁵⁷ ÖZER, Fatma, a.g.e., s. 52-53.

yetkili kurum/kuruluşlar tarafından yapılır. Denetimin verimli bir şekilde yapılabilmesi için başvuru esnasında bilgilerin doğru, açık ve karışıklığa mahal vermeyecek şekilde sağlanması gerekir. Bu bilgilerden özellikle; coğrafi sınır, üretim yöntemi, ürün tanımı, ürünü farklı kılan özellikler, üretim, işleme ve diğer işlemlerin açıklandığı bölümler etkin bir denetim için kritik bilgilerdir. Bu kapsamda, başvuruda denetim bölümünden önceki bölümlerde anlatılan safhalar, denetim bölümüne de esas teşkil etmelidir. Komisyonun yapacağı denetim kendi yetki ve sorumluluk alanındaki hususlara ilişkindir ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ile diğer mevzuatlarda bulunan coğrafi işaretlerin ve geleneksel ürün adlarının denetimine dair hükümler saklı kalmaya devam edecektir.²⁵⁸

Tescilli coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adları, sicil belgesinde detayları verilen koşullara uyan ürünlerin üretimini/pazarlamasını yapan şahıslar tarafından kullanılabilir. Söz konusu şahıslar, şartlara uygun ürün ürettiklerini ya da pazarladıklarını tescil ettirene bildirmek zorundadır.

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı kullanımına dair denetim; ürünlerin her safhada (üretim, piyasaya arz, dağıtım, piyasada kullanım) tescilde ifade edilen özelliklere uygun olup olmadığının ve amblemin uygun kullanılıp kullanılmadığının denetimini kapsar.

Denetim komisyonu, başvuruda taahhütleri alından uzman kurum/kuruluşlardan oluşmak zorundadır. SMK esaslarına uygun olan, başvurudaki taahhütnamede belirtilen ve TÜRKPATENT'in yeterliliğini tasdiklediği denetim mercii, denetimi yapmalıdır. Sicilde belirtilen bu mercinin değişmesi ancak TÜRKPATENT'e yapılacak başvuru ve alınacak onay ile mümkündür.

Denetim komisyonunun etkin ve verimli bir şekilde sorumluluğunu yerine getirmesi için, ihtiyaç duyduğu personel, donanım ve diğer imkânlarla sahip olması gerekir. Denetim komisyonu, sadece üretim aşamalarında denetim yapmak zorunda değildir, şikâyet üzerine de denetim yapabilir.

Söz konusu işaret ve ürünlerin, tarım ve gıda ürünleri bağlamında piyasa denetimi ve tescil esaslarına uygunluğu Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yapılır. Bu piyasa denetimi, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununda belirtilen hükümlere göre yerine getirilir. Fakat Tarım ve Orman Bakanlığının yaptığı bu denetim, tescille doğan denetim komisyonunun sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

²⁵⁸ SULUK, KARASU, NAL, a.g.e., s. 354.

Denetim komisyonu her yıl denetim raporu hazırlar ve TÜRKPATENT'e sunar. Şayet bu raporda eksik bir hususu tespit edilirse, TÜRKPATENT söz konusu eksikliği bildirir ve 6 ay içinde bu eksikliğin tamamlanmasını talep eder. Denetimin yeterli ve gerektiği biçimde yapılmadığı tespit edilirse, denetim mercii değiştirilir. Bu değişikliğin geçerli olması için TÜRKPATENT tarafından onaylanması gerekir. Eğer denetim olması gerektiği gibi yapılmaz ya da eksik hususlar tamamlanmazsa, coğrafi işaret ya da geleneksel ürün adının hükümsüz sayılması yönünde bir karar alınabilir.²⁵⁹

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adlarının tescilinde bir süre öngörülmemiştir ve bu nedenle de süre yenilemesi söz konusu değildir. Süre yönünden bir kıstas olmasa da, bazı hallerde tescilin sağladığı koruma sonlanabilir. Tescil, mahkemece verilecek bir karar ile sonlanabilir. Buna ilave olarak, denetimin olması gerektiği şekilde yapılmadığının tespit edilmesi halinde de tescilin hükümsüz olduğu yönünde bir karar alınabilir.

3.6 Entegre Devre Topoğrafyaları Tescili

Fikri mülkiyet hakkının en son türü, daha açık olarak söylemek gerekirse TÜRKPATENT'in korumaya yönelik bir prosedür yürüttüğü sınai mülkiyet hakkı, entegre devre topoğrafyalarıdır. Bu hakkın yasal düzenlemesi SMK tarafından yapılmaz, ayrı bir yasa ile düzenlenir. Çiplerin, yani entegre devre topoğrafyalarının kanunlar çerçevesinde ulusal mevzuatlarla koruma altına alınması, teknolojik gelişmenin doğal seyri ile bağlantılı olarak son 30 yılda ortaya çıkmıştır. Söz konusu korumaya ilişkin Türkiye'deki mevzuat, 22 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe giren Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanundur.

Koruma süreci bir başvuruda bulunmakla başlar. Entegre devre topoğrafyaları başvurusu yapma hakkı olan şahıslar şunlardır: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, Türkiye'de mukim gerçek/tüzel kişiler, Türkiye'de sınai/ticari faaliyet yürüten gerçek/tüzel kişiler, uluslararası sözleşmeler kapsamında hak sahibi olan şahıslar. Buna ilave olarak, mütakabiliyet prensibi gereğince, Türk vatandaşlarına kendi ülkelerinde bu hakkı tanıyan ülke vatandaşları da Türkiye sınırlarında bu haktan faydalanabilir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının entegre devre topoğrafyalarını diğer ülkelerin tescil etmesi veya tescil edileceğinin yazılı olarak bildirmesi karşılıklılık ilkesi olarak kabul edilir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına ait entegre devre

²⁵⁹ PEKDİNÇER, GİRAY, BAŞ, a.g.e., s. 140.

topoğrafyaların diğer ülkelerce tescil edilmesi ya da tescil edileceğinin yazılı olarak bildirilmesi müttekabiliyet ilkesi olarak kabul edilir.²⁶⁰

Başvuru unsurları ve bunların hazırlanmasına dair ayrıntılı bilgiler aşağıda sunulmuştur:

- Başvuru dilekçesi;
- Başvuru ücretinin ödendiğine dair bilgi/belge;
- Entegre devre tarafından yerine getirilen elektronik fonksiyonları açıklayan bilgileri de kapsayan entegre devre topoğrafyasının net çizimleri ya da kopyası;
- Entegre devre topoğrafyasına dair özet bilgi;
- Vekâletname (başvuruyu vekil yapıyorsa);
- İmza sirküleri (başvuruyu tüzel bir kişilik yapıyorsa).

Başvuru sürecini tam olarak ele almak için, başvurunun ayrılmaz bir parçası olan bazı işlemler daha ayrıntılı olarak ele alınmalıdır:

- Başvuru ücreti. Ücret Tebliğinde öngörülen başvuru ücreti, TÜRKPATENT'e ait hesaplardan birine yatırılır ve ödemenin yapıldığını gösteren bilgi/belge sunulur.
- Çizimler. Entegre devrenin hangi elektronik fonksiyonları yerine getirdiğini açıklayan entegre devre topoğrafyasına ait net çizimler ya da kopyasıdır. Söz konusu çizimler çoğaltılmaya uygun bir formatta hazırlanmalıdır. Şayet sunulan kopya ya da çizimler entegre devre topoğrafyasının tanınabilmesi için yeterliyse, üretimle ilişkili parçaların çizim ya da kopyaların sunulmasına gerek olmayabilir
- Özet. Bu bölümde, entegre devre topoğrafyası ya da bunun kullanıldığı ürünlerin satış adları ve söz konusu entegre devre topoğrafyasını diğerlerinden ayırt eden özelliklere değinilir. Özetle yalnızca teknik bilgiler verilmelidir. Bu bölümde ayrıca entegre devre topoğrafyasının elektronik fonksiyonunu izah etmeye yönelik olarak blok şema veya devre şeması gibi çizimler de yer alabilir.
- Vekâletname. Vekil tarafından yapılan başvurularda, başvuru ve devamındaki işlemleri yürütmeye yetki verildiğini açıkça ifade eden bir vekâletname sunulmak zorundadır. Başvuru ya da tescil ile kazanılan haklarda feragat edilmesine yönelik talepler de vekil tarafından yapılabilir. Ancak bunun için bu konuda yetki verildiğini net bir şekilde ifade eden noter onaylı bir vekâletname gereklidir. Türkiye'de mukim olmayan şahısların kendilerini sicil kaydı olan bir vekil ile temsil ettirmeleri gerekir. TÜRKPATENT

²⁶⁰ YÜCE, Özden, a.g.e., s. 77.

nezdinde vekillik yapmaya ilişkin olarak yetkili olmayan şahısların yaptığı tescil başvuruları ve devamındaki işlemlerde/taleplerde, yetkili bir patent vekili atanması için söz konusu başvuruyu yapanlara 2 ay süre tanınır. Bu süre zarfından yetkili bir patent vekili atanmazsa, şahısların taleplerinin reddi yönünde karar alınır. Fakat Türkiye’de mukim olan şahısların başvurularında vekil tayin edilmezse işlemler başvuru adına yürütülür.

- İmza sirküleri. Eğer başvuruyu yapan tüzel kişiye, imza sirkülerinin verilmesi zorunludur. Başvuru esnasında kullanılan tüm evraklar bu imza sirkülerine göre yetkili kişi/kişilerce imzalanmalıdır.

Mevzuatta belirtilen esaslar çerçevesinde hazırlanan evraklar, TÜRKPATENT Gelen Evrak Bölümüne elden verilebilir ya da posta yoluyla gönderilebilir. Evrakların teslim edildiği tarihi itibarıyla başvuru işleme koyulmuş sayılır. Evraklar başvuru ya da onun vekili tarafından teslim edilmelidir. Başvuruda yer alan bilgi/belgelerde yalan beyan tespit edilirse başvuru geçersiz kabul edilir ve Türk Ceza Kanununa göre işlem yapılır.²⁶¹

Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanunun Uygulama Şekli Gösterir Yönetmeliğe uygun şekilde hazırlanan entegre devre topoğrafyası tescil başvuru formu dilekçesi, başvuru ya da vekili tarafından imzalanarak TÜRKPATENT’e teslim edilir.

Eğer başvuru esnasında bilgi/belgelerin tamamı teslim edilmişse, TÜRKPATENT’e evrakların teslim edildiği tarih başvurunun kesinleşme tarihidir. TÜRKPATENT tarafından yapılacak ilk değerlendirmede, teslim edilen evrakların başvurunun kesinleşmesi için yeterli olup olmadığına bakılır. Evraklarda eksiklik yok ise başvuru kesinleşir ve şekli yönden inceleme safhasına geçilir. Şekil incelemesi, Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde belirtilen esaslar çerçevesinde yapılır. Başvuruda eksik bir husus olması halinde, bu eksikliğe dair başvurucuya bilgilendirme yapılır ve 2 ay içinde eksik hususları tamamlaması istenir. Eksiklikler zamanında tamamlanırsa başvuru işlem görmeye devam eder; tamamlanmazsa başvuru yapılmamış kabul edilir. Evrakların TÜRKPATENT’e teslim edildiği gün, saat ve dakika; başvuru tarihi olarak kabul edilir.

Başvurunun kesinleşmesi, şekil yönünden eksik hususların tamamlanması sonrasında TÜRKPATENT tarafından entegre devre topoğrafyası başvurusunun sicil kaydı ve yayımı yapılır. TÜRKPATENT, başvuru koşullarına uyan entegre devre topoğrafyası başvurusunu sicile

²⁶¹ Türk Patent ve Marka Kurumu, **Entegre Devre Topoğrafyaları Başvuru Kılavuzu**, Ankara, 2016, s. 5.

kaydeder. Sicile kayıt yapılması için; başvurucunun başvuru yapma hakkına sahip olup olmadığına, entegre devre topografyasının orijinal olup olmadığına, başvuru formundaki bilgilerin doğru olup olmadığına bakılmaz. Sicil umuma açıktır. Sicile kaydedilen entegre devre topografyası, Bültende yayımlanır ve TÜRKPATENT'in düzenlediği tescil belgesi başvurucuya ya da vekil gönderilir.

Tasarlayıcı ya da hukuki halefi, entegre devre topografyası koruma hakkının sahibidir. Birden fazla şahsın tasarladığı entegre devre topografyalarında, aksi bir sözleşme bulunmuyorsa, koruma hakkı tasarlayan şahsıların tamamı tarafından müşterek bir şekilde kullanılır. Entegre devre topografyası koruma hakkına sahip şahıslar, kendi izinleri olmadan yapılan aşağıdaki eylemleri engelleme yetkisine haizdir:

- Orijinallik özelliği olmayan parçaların çoğaltılması dışında, korunan entegre devre topografyasının tamamının ya da bir bölümünün, başka bir entegre devrenin içinde kullanılması veya başka türlü çoğaltılması.
- Koruma altındaki entegre devre topografyasının, bu entegre devre topografyasını içeren bir devrenin ya da kanunsuz olarak çoğaltılan bir entegre devre topografyasını barındıran bir ürünün ithalatı, satışa çıkarılması ya da ticaret maksadıyla dağıtılması.²⁶²

Başvurucular, TÜRKPATENT tarafından verilen kararlara karşı, tebliğ tarihinden başlamak üzere 2 aylık süre zarfında başvurularının işleme sokulması için itiraz edebilirler. Bu itirazda şu bilgi/belgelerin sunulması gerekir:

- İtiraza konu olan gerekçeleri izah eden dilekçe;
- İtiraz incelemesi için öngörülen ücretin ödendiğine dair belge/bilgi

Bu belgelerden herhangi biri sunulmazsa, itiraz hiç yapılmamış kabul edilir.

Başvuruyu yapanlar, itiraza gerekçe olarak belirttikleri hususları kanıtlayan bilgi/belgeleri, belirtilen süre zarfında ibraz etmeleri gerekir. Zamanında kanıtlayıcı belge/bilgilerin ibraz edilmemesi durumunda, eldeki mevcut bilgiler göz önünde bulundurularak karar verilir. İtirazlar, YİDDB tarafından değerlendirilir. YİDDB kararlarına karşı, yetkili mahkeme nezdinde, tebliğden sonraki 60 gün içinde dava açılabilmektedir.²⁶³

Entegre devre topografyasına ait koruma, entegre devre topografyasının piyasaya sürüldüğü ya da piyasa sürümü yoksa başvurunun yapıldığı tarihten itibaren başlar. Ancak bu

²⁶² YÜCE, Özden, **a.g.e.**, s. 92.

²⁶³ SULUK, KARASU, NAL, **a.g.e.**, s. 371.

korumanın belirtildiği şekilde başlaması için, hak sahibi ya da onun izni ile üçüncü bir şahıs tarafından, yurtiçinde/yurtdışında ticari maksatla ilk defa piyasaya sürüldüğü tarihten başlamak üzere 2 yıllık süre zarfında başvuru yapılmış olmalıdır. Söz konusu hakkın süresi 10 yıldır ve 10'uncu takvim yılında süre biter.

Gizlilik gerektiren durumlar dışında; entegre devre topografyası ticari maksatla kullanılmamışsa ve tasarım tarihinden sonraki 15 yıllık süre zarfında tescillenmesi için TÜRKPATENT'e başvuru yapılmamışsa, entegre devre topografyası koruma hakkı talep edilemez.²⁶⁴

Aşağıdaki hususlarda değişiklik olması durumunda, entegre devre topografyası başvurusunu yapan ya da tescilli entegre devre topografyasının sahibi tarafından TÜRKPATENT'e bildirim yapılması zorunludur.

- Unvan veya nev'i değiştirme. Entegre devre topografyası tescil hakkına sahip olan şahıslar; unvan/nev'i değişme/birleşme durumlarında TÜRKPATENT'e bildirim yapmakla mükelleftir.
- Adres değişikliği. Hak sahibine ait adres bilgisinde değişiklik olması halinde, söz konusu değişikliğin sicil kaydının ve bülten yayımının yapılması için TÜRKPATENT nezdinde başvuru yapılması zorunludur.
- Birleşme işlemi. Şirketlerde meydana gelen yapısal değişiklikler (şirket birleşmesi, bölünmesi), aynı sermaye koyma ya da işletmenin devri gibi durumlarda, hak sahipliğinde değişiklik ortaya çıkarsa, bu değişikliğin sicil kaydının yapılabilmesi için başvuru yapılması zorunludur.
- Devir. Entegre devre topografyası tescili ya da başvurusundan kaynaklanan hakların başka şahıslara devri mümkündür. Söz konusu devrin sicil kaydının ve bülten yayımının yapılabilmesi için gerekli bilgi/belgeler ibraz edilmelidir.
- İntikal. Entegre devre topografyası tescili ya da başvurusundan kaynaklanan hakların başka şahıslara miras ile intikali de mümkündür. Söz konusu intikalın sicil kaydının ve bülten yayımının yapılabilmesi için gerekli bilgi/belgeler ibraz edilmelidir.
- Lisans. Entegre devre topografyası tescili ya da başvurusundan kaynaklanan haklara dair kullanım yetkisi, ülke sınırlarının tamamı ya da bir bölümünde geçerli olacak biçimde

²⁶⁴ Türk Patent ve Marka Kurumu. Entegre..., a.g.e., s. 7.

herhangi bir lisans sözleşmesine konu olabilir. Söz konusu lisansın sicil kaydı ve bülten yayımının yapılması gerekir.

- Rehin. Entegre devre topografyası tescili ya da başvurusundan kaynaklanan haklar üzerine rehin konulabilir. Söz konusu rehinin sicil kaydı ve bülten yayımının yapılması için gerekli evrakların ibraz edilmesi gerekir.

Tescil belgesinde bulunan bilgilerde meydana gelen değişiklikler (Adres, unvan değişiklikleri, nev'i değiştirme, birleşme, devir, intikal) ya da tescil belgesinin kaybedilmesi üzerine yeni bir tescil belgesinin hazırlanıp sahibine gönderilebilmesi için, öngörülen ücretin ödenmesi gerekir.

Entegre devre topografyası başvuru ve tescil süreçlerinde gerçekleştirilen işlemler hakkında başvuruya, TÜRKPATENT tarafından yazışma ile bilgilendirme yapılmaktadır. Bu bilgilendirmelerde ve konuya ilişkin mevzuatlarda belirtilen (ücret ödemesi, talep, itiraz gibi) işlemlerin olması gerektiği şekilde tamamlanması ve belirtilen sürelerle riayet edilmesi gerekir. Riayet edilmemesi durumunda, hak kayıpları doğabilir. Herhangi bir işlemin (talep, itiraz veya ödeme gibi) miadı resmi tatil günlerine denk gelirse, söz konusu işlem tatil günlerinden sonraki ilk iş gününde yapılmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ FİKRİ MÜLKİYET SİSTEMİ

4.1 Avrupa Birliği ve Avrupa Birliği'nin Kurumsal ve Hukuksal Yapısı

4.1.1 Genel Olarak Avrupa Birliği

AB hakkında tanıtıcı bilgi sağlama ihtiyacı, klasik bir devlet anlayışından farklı olarak kendine özgü yapısı ve mevzuat oluşturma yönteminin bir sonucu neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, AB'nin fikri mülkiyet sistemini daha iyi gözlemleyebilmek için AB'nin tanımı, kurumları ve hukukunun oluşturulma şekli uygun şekilde izah edilecektir.

AB tamamen yenidir ve normal devletlerin uluslararası birlik türünden, üye devletlerin AB'ye bazı egemenlik haklarını devretmeleri ve Birliğ'e bağımsız hareket etmesi üzere yetkiler vermeleri noktasında ayrılır. Bu yetkilerin kullanılmasında AB, her bir devletteki ulusal yasalarla aynı güce sahip olan Avrupa mevzuatı çıkartabilmektedir.²⁶⁵

AB'nin temel taşı, dönemin Fransız Dış İşleri Bakanı Robert Schuman tarafından Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu (AKÇT) oluşturmak üzere Avrupa'nın kömür ve çelik endüstrilerini bir araya getirmek için Jean Monnet ile birlikte çalıştığı planı ortaya koyduğu 9 Mayıs 1950 tarihli bildirgesinde atılmıştır. "Schuman Planı" nihayet 18 Nisan 1951'de Paris'te (Paris Antlaşması) altı kurucu devlet tarafından (Belçika, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda) AKÇT'nin kuruluş anlaşmasının sonuçlanmasıyla gerçekleşmiş ve 23 Temmuz 1952'de yürürlüğe girmiştir. Bu Topluluk 50 yıllık bir süre için kurulmuştur ve kurucu anlaşmasının 23 Temmuz 2002 tarihinde süresinin dolmasıyla Avrupa Topluluğu'na "entegre edilmiştir". Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu (Euratom) oluşturan 25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşmalarıyla birkaç yıl sonra bir gelişme

²⁶⁵ European Commission, **The European Union What It Is and What It Does**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018 s. 7.

daha yaşanmış; bunlar, 1 Ocak 1958’de anlaşmalar yürürlüğe girdiğinde faaliyetlerini devralmıştır.²⁶⁶

AB’nin Maastricht Antlaşması ile oluşturulması, Avrupa’nın siyasi birleşmesi yolunda atılmış bir adımdır. AB, Avrupa Topluluklarının yerini almamış, bunun yerine yeni politikalar ve iş birliği biçimleriyle aynı çatının altına yerleştirmiştir. Dolayısıyla, AB’nin üzerine inşa edildiği “üç sütun” bulunmaktadır. İlk sütun, Avrupa Topluluklarından oluşmaktadır: AET (AT olarak değiştirildi), AKÇT (2002’ye kadar) ve Euratom. İkinci sütun, ortak dış politika ve güvenlik politikası altındaki üye Devletler arasındaki işbirliğinden oluşmaktadır. Üçüncü sütun ise, üye devletler arasında adalet ve iç işleri konularında iş birliğini içermektedir.

Sırasıyla 1 Mayıs 1999 ve 1 Şubat 2003’te yürürlüğe giren Amsterdam ve Nice Antlaşmaları çerçevesinde daha fazla gelişme kaydedilmiştir. Bu reformların amacı, çok sayıda yeni üye tarafından büyütülmüş bir birlikte bile AB’nin etkili eylem kapasitesini korumaktır. İki anlaşma bu nedenle kurumsal reformlara odaklandı.

Anayasanın, AB ile Avrupa Topluluğunu tek bir anayasa anlaşmasına dayanacak yeni ve tek bir AB’ne dönüştürmesi amaçlanıyordu. Yeni AB ile yakın ilişki içinde olmaya devam etmesine rağmen, yalnızca AKÇT ayrı bir topluluk olarak var olmaya devam edecektir. Ancak, anayasadaki bu girişim, üye devletler tarafından yapılan onaylama sürecinde başarısız oldu.

Lizbon Antlaşması, 13 Aralık 2007 tarihinde Lizbon’da, AB’nin 27 üye devleti tarafından imzalandı (Hırvatistan AB’ye 2013 yılına kadar katılmadı). Bununla birlikte, bu anlaşma için onay süreci de son derece zor oldu. Onay süreci başarıyla tamamlandı ve Lizbon Antlaşması 1 Aralık 2009’da yürürlüğe girebildi. Lizbon Antlaşması, AB ile Avrupa Topluluğunu tek bir Avrupa Birliğinde birleştirmektedir. “Topluluk” kelimesi, “Birlik” kelimesi ile değiştirilmiştir. Birlik, Avrupa Topluluğunun yerini almış ve başarılı olmuştur. Bununla birlikte, Birlik hukuku hala aşağıdaki dört anlaşma ile şekillenmektedir:

- Avrupa Birliği Antlaşması;
- Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma;
- Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu’nu Kuran Antlaşma;
- Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi.

²⁶⁶ European Commission, **The ABC of EU law**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017 s. 15-16.

Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliğinin İşleyişı Hakkında Antlaşma aynı hukuki statüye sahiptir ve hiçbir diğerine göre daha üstün veya alt değildir. Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliğinin İşleyişı Hakkında Antlaşma da herhangi bir yerde resmi olarak anayasal tabiata sahip değildir. AB hukukunun önceliği açıkça bir antlaşmada belirtilmemiştir, ancak daha önce olduğu gibi, ABAD'nın öncelik meselesiyle ilgili olan içtihat hukukuna atıfta bulunan bir beyannameden türetilmiştir.²⁶⁷

Avrupa birleşmesi, Avrupa ülkelerinin birlikte çalışma şeklini tanımlamak için iki farklı kavramla tanımlanır: iş birliği ve entegrasyon. “Geliştirilmiş iş birliği” bir başka yöntem olarak ortaya çıkmıştır.

- Üye devletler arasında iş birliği. İş birliğinin esası, üye devletlerin diğer üye devletlerle birlikte çalışmak üzere ulusal sınırlarının ötesine geçmeye hazır olmalarına rağmen bunu, ancak ulusal egemenlikleri ilke olarak korunursa yapacak olmalarıdır. Bu nedenle iş birliğine dayanan birleşme çabaları yeni, tek bir devlet yaratmayı amaçlamamaktadır, bunun yerine, egemen devletlerin ulusal yapılarının korunduğu bir devletler federasyonu oluşturmak üzere birleştirilmesiyle sınırlıdır (konfederasyon).
- Entegrasyon kavramı. AB, ulusal egemenliğin birleştirilmesi gerekmeden bu entegrasyon kavramının bir yaratımıdır. Bu, başlangıçta, yalnızca üye devletlerin, hepsinden üstün olan bir topluluğun yararına kendi iradesiyle ve kendi egemenliklerinden feragat etmeye hazır oldukları alanları tanımlaması durumudur. Günümüzdeki AB antlaşmaları, egemen hakların AB'ye devredildiği alanları belirtir. Bu bağlamda, AB'ye ve kurumlarına, anlaşmaların amaçlarını yerine getirmek için gerekli önlemleri alma konusunda genel bir yetki verilmemektedir; bunun yerine hareket etme yetkisinin niteliği ve kapsamı ilgili anlaşma hükümlerinde belirtilmiştir.
- Geliştirilmiş iş birliği. Geliştirilmiş iş birliği aracı, çok hızlı entegrasyon fikrini hayata geçirmek için temel oluşturur. Buradaki fikir, nispeten küçük üye devlet gruplarına bile, isteksiz veya tereddütlü olan üye devletler tarafından engellenmeden, AB'nin yetki alanına giren belirli bir alana entegrasyonlarını arttırma fırsatı verilmesidir. Uygulamada, bu araç şimdiye kadar sadece iki durumda kullanılmıştır. AB tarihinde ilk kez, üye devletler, farklı milletlerden gelen eşlerin boşanma için geçerli bir yasayı seçmelerine

²⁶⁷ FOSTER, Nigel, **Blackstone's EU Treaties & Legislation 2016-2017**, 27. b., Oxford: Oxford University Press, 2016, s. 56.

olanak tanıyan bir düzenleme oluşturmak için kendilerini geliştirilmiş iş birliği prosedüründen yararlandılar. İkinci durum fikri mülkiyet açısından özel bir öneme sahiptir, çünkü bu durum, geliştirilmiş iş birliğinin uygulandığı Avrupa'daki patent koruması ile ilgilidir. Hırvatistan ve İspanya hariç toplam 26 AB üyesi ülke, üniter patent koruması oluşturmak için iş birliğinin artırılmasına karar vermiştir.²⁶⁸

AB'nin hukuki niteliğine ilişkin yapılacak değerlendirme, karakteristik özelliklerine bakarak başlamalıdır. AB'nin hukuki niteliği, 1963'te (Van Gend & Loos) ve 1964'te (Costa v ENEL) AET ile ilgili olarak verilen iki emsal niteliğindeki kararda belirtilmiş olmasına rağmen, kararlar AB için halen mevcut haliyle geçerlidir. Bu değerlendirmeler ışığında, birlikte tipik olarak AB'nin özerk hukuki niteliğini karakterize eden unsurlar şunlardır:

- AB tarafından gerçekleştirilen eylemin aynı zamanda genel Avrupa menfaatiyle karakterize edilmesini sağlayan, başka bir deyişle, amaçlarda ortaya konan Birliğin çıkarına yansıyan veya etkilenen kurumsal yapı;
- Yetkilerin Birlik kurumlarına diğer uluslararası kuruluşlardan daha fazla seviyede devredilmesi ve devletlerin normal olarak egemenlik haklarını elinde bulundurduğu alanlara yayılması;
- Üye devletlerin hukuki düzenlerinden bağımsız olan kendi hukuki düzeninin kurulması;
- Birlik yasa hükümlerini tüm üye devletlerde tamamen ve eşit bir şekilde uygulanabilir kılan ve hem üye devletlere hem de vatandaşlarına haklar getiren ve yükümlülükler koyan Birlik yasalarının doğrudan uygulanabilirliği;
- Birlik hukukunun ulusal yasalar tarafından iptal edilememesini veya değiştirilmemesini ve ikisinin ihtilafı halinde ulusal yasalara göre öncelik kazanmasını sağlayan Birlik hukukunun önceliği.²⁶⁹

Böylece AB, hem üye devletlerin hem de vatandaşlarının AB yetki alanı içerisinde tabi olduğu egemenlik hakları ve yasal düzenler ile üye devletlerden bağımsız özerk bir varlıktır. AB'nin geleneksel uluslararası örgütlerle ortak olan tek özelliği, uluslararası anlaşmaların bir sonucu olarak ortaya çıkmasıdır. Ancak, AB bu başlangıçlardan çoktan ilerlemiş, yeni bir yol kat etmiştir. Bunun nedeni, AB'yi kuran anlaşmaların, kendi egemenlik hakları ve sorumluluklarıyla bağımsız bir Birliğin kurulmasına yol açmasıdır. AB bu nedenle ne normal anlamda bir

²⁶⁸ European Commission, *The ABC...*, a.g.e., s. 37-40.

²⁶⁹ CRAIG, Paul, DE BURCA, Grainne, *EU Law Text, Cases, and Materials*, 6. b., Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 18-23.

uluslararası örgüt ne de devletler birliği değil, ikisi arasında bir yerde özerk bir kurumdur. Yasal çevrelerde, artık “uluslarüstü (süpranasyonel) örgütlenme” terimi kullanılmaktadır.

4.1.2 AB Kurumları

AB, Avrupa'nın birleşmesine yeni teşvikler ve hedefler kazandırmak ve sorumluluğuna giren konularda tüm üye devletlerde aynı şekilde tasarlanan ve bağlayıcı olan bir hukuk bütçesi oluşturmak için kendisini donatan kurumsal bir sisteme sahiptir.

AB kurumsal sistemindeki ana aktörler AB kurumlarıdır - Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi, Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği Adalet Divanı, Avrupa Merkez Bankası ve Sayıştay. AB'nin kurumsal sistemindeki yardımcı organlar; Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi ve Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi'dir.

4.1.2.1 Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu, AB'de bir araya getirilen devletlerin halklarını temsil etmektedir. Meşrutiyetini AB genelindeki doğrudan genel oy hakkından alır. Üyeleri (28 Üye Devletten 751 Avrupa Parlamentosu üyesi) her beş yılda bir seçilir. Bugün Avrupa Parlamentosu AB'nin yasa yapıcı organıdır.²⁷⁰

Parlamenteonun üç ana rolü vardır:

1. Yasama. Bu, Avrupa Komisyonu önerilerine dayanarak AB Bakanlar Konseyi ile birlikte AB yasalarının kabul edilmesini, uluslararası anlaşmalara ve genişlemelere karar vermeyi, Komisyonun çalışma programını gözden geçirmeyi ve mevzuat önermesini istemeyi içerir. Doğrudan seçilen bir organ olması, Avrupa hukukunun demokratik meşrutiyetini garanti altına almaya yardımcı olur.
2. Denetleme. Tüm AB kurumları üzerinde demokratik bir denetim uygular, Komisyon Başkanını seçer ve Komisyon'u bir organ olarak onaylar (bir gensoruyu oylama, Komisyon'u istifaya zorlama), AB bütçelerinin harcanma şeklini onaylar, vatandaşların

²⁷⁰ SHACKLETON, Michael, “The European Parliament”, **The Institutions of the European Union**, ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 124-125.

dilekçelerini inceler ve soruşturma yapar, Avrupa Merkez Bankası ile para politikasını tartışır, Komisyon ve Konsey'i sorgular ve seçim gözlemlerini yapar.

3. Bütçe. AB Bakanlar Konseyi, yetkisini AB bütçesi üzerinden uygular ve bu nedenle AB'nin uzun vadeli bütçesi olan "Çok Yıllık Finansal Çerçeve"yi onaylayarak AB harcamalarını etkileyebilir. İşlem sonunda bütçeyi bütünüyle kabul veya reddeder.

Her ülke için Avrupa Parlamentosu üyelerinin sayısı, kabaca nüfusu ile orantılıdır, ancak bu durum belirli sınırlara tabidir: hiçbir ülkenin 6'dan az veya 96'dan çok Avrupa Parlamentosu üyesini olamaz ve toplam sayı 751'i geçemez (750 artı Başkan). Avrupa Parlamentosu üyeleri, milliyete göre değil, siyasi iş birliğine göre gruplandırılmıştır. Başkan, Parlamentosu diğer AB kurumlarına ve dış dünyaya karşı temsil eder ve AB bütçesine nihai onayı verir.

Parlamento, halkla tanışan ve müzakerede bulunan bir AB kurumudur. Kararları, pozisyonları ve işlemleri AB Resmi Gazetesinde yayınlanmaktadır. Makamı Strazburg'dadır, ancak üç çalışma yeri vardır - Strazburg, Brüksel ve Lüksemburg.

4.1.2.2 Avrupa Birliği Konseyi

Avrupa Birliği Konseyi, AB üye devletlerinin Devlet veya Hükümet Başkanlarını, Avrupa Komisyonu Başkanı ve Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikaları Yüksek Temsilcisini bir araya getirir. Avrupa Konseyi tarafından bir kez yenilenebilir şekilde iki buçuk yıllık bir süre için seçilen Başkan yönetiminde toplanır ve yönetilir. Başkan AB'yi dış dünyaya karşı temsil etmektedir.²⁷¹

Avrupa Birliği Konseyi'nin rolü, AB'nin genel politik yönünü ve önceliklerini tanımlamaktır. AB ülkeleri arasındaki en üst düzey siyasi iş birliğini temsil eder. Avrupa Birliği Konseyi, AB'nin genel yönü ve siyasi öncelikleri hakkında karar verir - ancak yasa geçirmez, hükümetler arası iş birliğinin daha düşük seviyelerinde çözülemeyen karmaşık veya hassas konularla ilgilenir. AB'nin stratejik çıkarlarını ve savunma etkilerini göz önünde bulundurarak AB'nin ortak dış ve güvenlik politikasını belirler, adayları Avrupa Merkez Bankası ve Komisyon gibi belirli bir yüksek profilli AB düzeyindeki rollere aday gösterir ve atamalarını yapar. Her

²⁷¹ DE SCHOUTHEETE, Philippe, "The European Council", **The Institutions of the European Union**, ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 58.

konuda, Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Komisyonundan bunu ele almak için bir öneride bulunmasını ya da bunun geçirmesi için AB Bakanlar Konseyi'ne iletmesini isteyebilir.

Genelde yılda 4 kez toplanır - ancak Başkan acil sorunları gidermek için ek toplantılar düzenleyebilir. Genel olarak, konsensüse göre karar alır - ancak bazı durumlarda oybirliği veya ağırlıklı çoğunluk ile karar verir. Sadece devlet veya hükümet başları oy kullanabilir.

4.1.2.3 Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi

AB Bakanlar Konseyi, 1958'deki kurucu antlaşmalara göre her bir üye devleti temsil etmek adına kurulmuştur. Konseyde, her AB ülkesinden hükümet bakanları yasaları tartışmak, değiştirmek ve kabul etmek ve politikaları koordine etmek için bir araya gelmektedirler. Bakanlar, hükümetlerine toplantılarda kararlaştırılan eylemleri uygulamaya yetkilidir. Avrupa Parlamentosu ile birlikte AB Bakanlar Konseyi, AB'nin ana karar organıdır. AB Bakanlar Konseyi (The Council of the EU) ayrı bir kurumdur ve AB liderlerinin AB politika geliştirmesini geniş çaplı belirlemek için bir araya geldiği Avrupa Birliği Konseyi (European Council) ile (üç ayda bir gerçekleşen zirveler) veya bir AB organı olmayan Avrupa Konseyi (Council of Europe) ile karıştırılmamalıdır.²⁷²

AB Bakanlar Konseyi, Avrupa Komisyonunun önerilerine dayanarak, Avrupa Parlamentosu ile birlikte AB yasalarını müzakere eder ve kabul eder, AB ülkelerinin politikalarını koordine eder ve Avrupa Birliği Konseyi yönergelerine dayanarak AB'nin dış ilişkiler ve güvenlik politikasını geliştirir. Ayrıca, AB ile diğer ülkeler veya uluslararası kuruluşlar arasındaki anlaşmaları imzalar, yıllık AB bütçesini Avrupa Parlamentosu ile ortaklaşa kabul eder.

Dışışleri Konseyi'nin daimi bir başkanı bulunmaktadır - AB Dışışleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi. Diğer tüm Konsey toplantılarına, değişen dönemde AB başkanlığını yürüten ülkenin ilgili bakanı başkanlık eder. Konsey Başkanlığı her altı ayda bir dönüşümlü olarak değiştirilir. Başka bir deyişle, sırayla her AB ülkesi Konsey gündemini üstlenmekte ve altı ay boyunca tüm toplantılara başkanlık etmekte, yasama ve siyasi kararları teşvik etmekte ve üye devletler arasındaki uzlaşmalara aracılık etmektedir.

²⁷² HAYES-RENSHAW Fiona, "The Council of Ministers", **The Institutions of the European Union**, ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 69.

4.1.2.4 Avrupa Komisyonu

Avrupa Komisyonu, bir bütün olarak AB'nin çıkarlarını temsil eden ve koruyan siyasi olarak bağımsız bir kurum ve yürütme koludur. AB'nin kurumsal sistemi içerisinde yasa, politika ve eylem programları önerdiği ve Parlamento ve AB Bakanlar Konseyi kararlarının uygulanmasından sorumlu olan "itici güç"tür.

Politik liderlik, hangi politika alanından kimin sorumlu olduğuna karar veren, Komisyon Başkanı tarafından yönetilen 28 Komisyon üyesi (her AB ülkesinden bir üye) tarafınca sağlanır. Komisyon Üyeleri Heyeti, Komisyon Başkanını, Birinci Başkan Yardımcısını da dahil olmak üzere yedi Başkan Yardımcısını ve Birlik Dış Politika ve Güvenlik Politikaları Yüksek Temsilcisini ve portföylerden sorumlu 20 Komiseri içerir. Komisyon işlerinin günlük olarak yürütülmesi, her biri belirli bir politika alanından sorumlu Genel Müdürlük olarak bilinen bölümler halinde organize edilmiş personel tarafından gerçekleştirilir.²⁷³

Avrupa Komisyonunun dört ana rolü vardır:

1. Yasa taslağı sunar. Komisyon, AB düzeyinde ve vatandaşlarının ulusal düzeyde etkili bir şekilde ele alınamayan konulardaki çıkarlarını koruyan ve uzmanlara ve halka danışarak ve teknik bilgileri doğru şekilde ele alan, Parlamento ve AB Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilmek üzere yasaları düzenleyen tek AB kurumudur.
2. AB politikalarını yönetir ve AB finansmanını tahsis eder. Bu, Komisyonun AB'nin harcama önceliklerini belirlemesi, AB Bakanlar Konseyi ve Parlamento ile birlikte, Parlamento ve AB Bakanlar Konseyi tarafından onaylanmak üzere yıllık bütçeler hazırlaması ve paranın Sayıştay tarafından incelenerek nasıl harcıandığını denetlemesi anlamına gelir.
3. AB yasalarını uygular. ABAD ile birlikte, AB yasalarının tüm üye ülkelerde doğru şekilde uygulanmasını sağlar.
4. AB'yi uluslararası olarak temsil eder. Komisyon, özellikle ticaret politikası ve insani yardım alanlarında olmak üzere, uluslararası kuruluşlardaki tüm AB ülkeleri adına konuşmaktadır. Ayrıca, AB için uluslararası anlaşmalar müzakere etmektedir.

²⁷³ PETERSON, John, "The College of Commissioners", **The Institutions of the European Union**, ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 97.

Komisyunun merkezi Brüksel’de (Belçika) olmakla birlikte, Lüksemburg’da ofisleri, tüm AB ülkelerindeki temsilcileri ve dünyadaki birçok başkentte delegasyonları vardır.

4.1.2.5 Avrupa Birliği Adalet Divanı

ABAD, 1952’de Paris Antlaşması uyarınca kurulmuştur. Avrupa Birliği ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunun yargı kurumudur. Avrupa hukukunun üstünlüğünü korur, yani her üye devlette AB mevzuatının tutarlı bir şekilde yorumlanmasını ve uygulanmasını sağlar; ki bu da yasaların her zaman tüm taraflar için ve AB genelinde her durumda aynı olmasına yöneliktir. Ayrıca bazı durumlarda haklarını ihlal ettiğini düşünürlerse, bir AB kurumuna karşı harekete geçmek için bireyler, şirketler veya kuruluşlar tarafından da kullanılabilir.²⁷⁴

ABAD’nın 1952’de kurulmasından bu yana misyonu, Antlaşmaların yorumlanmasında ve uygulanmasında “yasalara uyulmasını” sağlamaktır. Bu misyonun bir parçası olarak, ABAD:

- AB kurumlarının kanunlarının yasallığını gözden geçirir,
- Üye devletlerin Antlaşmalar kapsamındaki yükümlülüklerine uymalarını sağlar ve
- Ulusal mahkemelerin ve tahkim heyetlerinin talebi üzerine AB hukukunu yorumlar.

Bu nedenle Divanı, AB’nin hukuki otoritesini teşkil eder ve üye devletlerin mahkemeleri ve tahkim heyetleri ile işbirliği içinde, AB hukukunun düzgün bir şekilde uygulanmasını ve yorumlanmasını sağlar.

İçtihat hukuku ile ABAD, idarelere ve ulusal mahkemelere, AB yasalarını kendi yetki alanları dahilinde tam olarak uygulama ve vatandaşlara bu yasa ile verilen haklarını koruma (AB hukukunun doğrudan uygulanması) ve AB hükmünden önceki veya sonraki herhangi bir çelişkili ulusal hükmün varlığını reddetme (AB hukukun önceliği) yükümlülüğünü belirlemiştir.²⁷⁵

ABAD ayrıca, AB yasalarını uygulayan adli mahkemeler olan ulusal mahkemelerle birlikte çalışır. AB yasalarını içeren bir anlaşmazlığa karar vermek üzere çağrılan herhangi bir ulusal mahkeme veya tahkim heyeti, ön karar için bazen ABAD’na sorular yöneltebilir. Mahkeme daha sonra yorumunu vermeli veya bir AB hukuk kuralının yasallığını gözden geçirmelidir.

²⁷⁴ SHUIBHE, Niam Nic, “The Court of Justice of the European Union”, **The Institutions of the European Union**, ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 148.

²⁷⁵ CRAIG, DE BURCA, **a.g.e.**, s. 54.

İçtihat hukukunun geliştirilmesi, Divanı'nın AB mevzuatının günlük yaşamının çeşitli alanlarında kendilerine sağladığı hakları koruyarak vatandaşlar için yasal bir ortam yaratılmasına olan katkısını göstermektedir.

Lüksemburg'da merkezi bulunan ABAD iki mahkemeden oluşur:

- Adalet Divanı ve
- Genel Mahkeme (1988'de kuruldu).

2004 yılında kurulan Kamu Hizmeti Mahkemesi, yargılanmasının, AB'nin adli yapısının reformu bağlamında Genel Mahkemeye devredilmesinden sonra 1 Eylül 2016'da sona erdi.²⁷⁶

Adalet Divanı, 28 Yargıç ve 11 Hukuk sözcüsünden oluşur. Yargıçlar ve Hukuk sözcüleri, adaylarının ilgili görevleri yerine getirmeye uygunlukları hakkında görüş bildirmekten sorumlu bir panelin istişaresinden sonra üye devletlerin hükümetlerinin ortak mutabakatı ile atanır. Süresi uzatılabilen altı yıllık bir görev süresi için atanırlar. Bağımsızlığı şüphesiz olan ve atanması için gereken niteliklere sahip kişiler arasından, kendi ülkelerinde, en yüksek yargı makamlarına veya tanınmış yeterliliğe sahip kişiler arasından seçilir.

Adalet Divanı Yargıçları, aralarından üç yıl boyunca uzatılabilir bir süre için bir Başkan ve bir Başkan Yardımcısı seçer. Başkan, Divanı'nın çalışmalarını ve tam Divanın veya Büyük Dairesinin görüşmelerini yönetir. Başkan Yardımcısı, görevlerini yerine getirmesinde Başkana yardım eder ve gerektiğinde yerini alır.

Hukuk sözcüleri Divana yardım eder. Kendilerine verilen davalarda tarafsızlık ve bağımsızlık ile bir 'görüş' sunmaktan sorumludurlar.

Başkatip, kurumun genel sekreteridir ve bölümünü Başkanının yetkisi altında yönetir.

Adalet Divanı oturumunda, 15 yargıç büyük dairesinde veya üç veya beş yargıç dairesinde oturabilir. Adalet Divanı, yarasının (Avrupa Ombudsman'ını veya Avrupa Komisyonu üyesini görevini yerine getirmeyen bir Avrupa Komisyon üyesi'ni görevden alma yargılaması dahil) öngördüğü belirli davalarda ve Adalet Divanının, bir davanın istisnai bir önem taşıdığını düşündüğü durumlarda büyük dairesi oturumunda bulunur. Bir üye devlet ya da yargılamaya taraf olan bir kurumun talep ettiği ve özellikle karmaşık ya da önemli vakalar, büyük dairesinde görülür. Diğer davalara üç ya da beş yargıç dairesi tarafından bakılır. Beş yargıçtan oluşan dairesinin başkanları üç sene için, üç yargıçtan oluşan dairesinin başkanları bir sene için seçilir.

²⁷⁶ FOSTER, Nigel, **EU Law Directions**, 6. b., Oxford: Oxford University Press, 2018, s. 67.

Genel Mahkeme, her AB ülkesinden 2 yargıçtan oluşur. 2019'dan itibaren hakim sayısı 56'ya yüklenmiştir. Yargıç adayların görevlerini yerine getirme uygunluğu hakkında görüş bildirmekten sorumlu bir panelin görüşülmesinden sonra üye devletlerin hükümetlerinin ortak birliği ile atanır. Görev süreleri altı yıldır ve uzatılabilir. Başkanları, aralarından üç yıllığına kendi aralarından atarlar. Altı yıllık görev süresi için bir Başkanlık tayin ederler. Yargıçlar görevlerini tamamen tarafsız ve bağımsız bir şekilde yürütürler.

Adalet Divanı'nın aksine, Genel Mahkemede daimi hukuk sözcüsü yoktur. Bununla birlikte, bu görev istisnai durumlarda bir yargıç tarafından yerine getirilebilir.

Genel Mahkemedeki davalar beş veya üç yargıçtan oluşan daireler veya bazı durumlarda tek bir yargıç tarafından görülür. Ayrıca, davanın yasal karmaşıklığı veya önemi ile gerekçelendirildiğinde, büyük dairesi (on beş yargıç) olarak da görevlendirilebilir. Beş yargıçın dairesinin Başkanları, yargıçlar arasından üç yıllığına seçilir.

Genel Mahkeme kendi Katiplik sahiptir, ancak Divanın idari ve dilsel hizmetlerini diğer gereklilikleri için kullanır.

4.1.2.6 Avrupa Merkez Bankası

Avrupa Merkez Bankası, avroyu yönetmekte ve AB'nin ekonomik ve para politikasını çerçevelemekte ve uygulamaktadır. Temel amacı, fiyatları sabit tutmak ve böylece ekonomik büyümeyi ve iş yaratmayı desteklemektir. 1998 yılında Frankfurt (Almanya) merkezli kurulmuştur.

Avrupa Merkez Bankası'nın görevi, AB para birimi olan avronun istikrarını korumak ve dolaşımdaki miktarını kontrol etmektir. Bu görevi yerine getirmek için, Avro bölgesindeki ticari bankalara borç vereceği faiz oranlarını belirler, böylece para arzı ve enflasyonunu kontrol eder, Avro bölgesinin döviz rezervlerini ve döviz alım satımını dengelemek için döviz alım satımını yönetir. Ayrıca, finansal piyasaların ve kurumların ulusal otoriteler tarafından iyi denetlenmesini ve ödeme sistemlerinin iyi çalışmasını, Avrupa bankacılık sisteminin güvenliğini ve sağlamlığını sağlar. Son olarak, Avro bölgesi ülkelerinin avro banknotu üretimine izin vermekte ve fiyat eğilimlerini izlemekte ve fiyat istikrarına yönelik riskleri değerlendirmektedir.²⁷⁷

²⁷⁷ HODSON, Dermot, "Managing the Euro: the European Central Bank", **The Institutions of the European Union**, ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 214.

Avrupa Merkez Bankası, tüm AB ülkelerinin ulusal merkez bankaları ile birlikte çalışmaktadır. Birlikte Avrupa Merkez Bankaları Sistemini oluştururlar. Avro bölgesindeki merkez bankaları arasındaki iş birliğine öncülük etmektedir. Bu da Eurosystem olarak adlandırılmaktadır.

4.1.2.7 Sayıştay

1977 yılında kurulan Sayıştay, Birliğin tüm gelirlerinin alınmasını ve tüm harcamalarının yasal ve düzenli bir şekilde yapılmasını ve AB bütçesinin uygun şekilde yönetilmesini sağlamak için AB faaliyetlerinin finansmanını kontrol eder. Diğer AB kurumlarından bağımsızdır, AB vergi mükelleflerinin çıkarlarını gözetmektedir. Sayıştay'ın yasal yetkileri yoktur, ancak Avrupa Komisyonunun AB bütçesi yönetimini iyileştirmek için çalışır ve AB'nin mali durumunu rapor eder.²⁷⁸

Sayıştay, AB geliri veya harcamalarını yöneten herhangi bir kuruluşun evraklarını incelemeye yetkilidir. Gerekirse, yerinde kontroller yapar. Bulguları, Avrupa Komisyonunun ve üye devletlerin dikkatini her türlü soruna çeken yazılı raporlarda sunulmaktadır.

Sayıştay, Konsey tarafından uzatılabilir şekilde altı yıllık bir süre için atanan her AB ülkesinden bir üyeye sahiptir. Üyeler, içlerinden birini Başkan olarak üç yıllığına seçerler.

Sayıştay, 'daire' adı verilen denetim gruplarına ayrılmıştır. Sayıştay üyelerinin kabul etmesi için raporlar ve görüşler hazırlar, böylece resmîyet kazandırır.

4.1.2.8 Danışma organları

A) Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi

İşçi ve işveren örgütleri ile diğer menfaat gruplarının temsilcilerinden oluşan bir AB danışma organıdır. AB ile ilgili konularda Avrupa Komisyonu, AB Bakanlar Konseyi ve Avrupa Parlamentosu hakkında görüş bildirerek, AB'nin karar alma kurumları ile AB vatandaşları arasında bir köprü görevi görmektedir. Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komite üyeleri, sanayinin 2 tarafını ve Avrupa'daki sosyal çıkar gruplarını temsil etmektedir. Ulusal hükümetler tarafından

²⁷⁸ KARAKATSANIS, George, LAFFAN, Brigid, "Financial Control: the Court of Auditors and OLAF", **The Institutions of the European Union**, ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 241.

aday gösterilirler ve uzatılabilir 5 yıllık dönemler için AB Bakanlar Konseyi tarafından atanırlar.²⁷⁹

B) Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi

AB Bölgeler Komitesi, tüm 28 üye devletten gelen yerel ve bölgesel olarak seçilmiş temsilcilerden oluşan bir AB danışma organıdır. AB Bölgeler Komitesi aracılığıyla bölgeleri ve şehirleri doğrudan etkileyen AB mevzuatı hakkındaki görüşlerini paylaşabilirler. AB Bölgeler Komitesi, tüm AB ülkelerinden yerel ve bölgesel makamlarda görev yapan temsilciler arasından seçilen 350 üyeye sahiptir.²⁸⁰

C) Avrupa Yatırım Bankası

AB'nin "dengeli ve istikrarlı bir gelişme için" finans kurumu olarak, Lüksemburg'da bulunan Avrupa Yatırım Bankası'nın hizmetindedir. Avrupa Yatırım Bankası, özellikle daha az gelişmiş bölgelerin kalkınmasını teşvik etmek, teşebbüsleri modernize etmek veya dönüştürmek veya yeni işler yaratmak ve çeşitli üye devletlerin ortak ilgi gösterdiği projelere yardım etmek için tüm ekonomik sektörlerde kredi ve teminatlar sağlamaktadır.²⁸¹

4.1.3 Avrupa Birliği'nin Hukuksal Yapısı

AB hukukun üstünlüğüne dayanmaktadır. Bu, AB tarafından yapılan her eylemin, üyeleri tarafından demokratik olarak onaylanan anlaşmalara dayandığı anlamına gelir. AB mevzuatı, AB anlaşmalarının hedeflerine ulaşılmasına yardımcı olur ve AB politikalarını uygulamaya koyar. İki ana AB mevzuatı türü vardır - birincil ve ikincil.

- Birincil AB mevzuatı olarak; AB kurucu anlaşmaları. Kurucu anlaşmalar ve bunları değiştiren ve tamamlayan araçlar ve çeşitli katılım anlaşmaları, AB'nin amaçları, organizasyonu ve işleyişi ve ekonomik hukukun bölümleri hakkında temel hükümleri içerir. Aynısı, Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden bu yana antlaşmalarla aynı yasal değere sahip olan Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi için de geçerlidir. Böylece, AB'nin varlığı için anayasal çerçeveyi belirlediler; bunlar daha sonra Birliğin çıkarları için Birlik kurumlarının yasama ve idari eylemleriyle ortaya çıkmıştır. Doğrudan

²⁷⁹ JEFFERY, Charlie, ROWE, Carolyn, "Social and Regional Interests: the Economic and Social Committee and the Committee of Regions", **The Institutions of the European Union**, ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 360.

²⁸⁰ JEFFERY, Charlie, ROWE, Carolyn, **a.g.m.**, s. 372.

²⁸¹ European Commission, **The ABC...**, **a.g.e.**, s. 86

üye devletler tarafından oluşturulan yasal araçlar olan anlaşmalar, yasal çevrelerde birincil AB mevzuatı olarak bilinir.²⁸²

- İkincil AB mevzuatı; AB yasal araçları. Birlik kurumları tarafından kendilerine verilen yetkileri kullanarak yapılan yasaya AB mevzuatının ikincil mevzuatı denir. Teşrii tasarruflar, teşrii olmayan tasarruflar, bağlayıcı olmayan belgeler ve yasal olmayan eylemlerden oluşur. ‘Teşrii tasarruflar’, sıradan veya özel yasama prosedürü tarafından kabul edilen yasal işlemlerdir. ‘Devredilen eylemler’, bir yasama işleminin zorunlu olmayan unsurlarını desteklemek veya değiştirmek için genel ve bağlayıcı bir uygulama olan yasama dışı eylemlerdir. Birlik kurumları, bağlayıcı olmayan araçlar olarak tavsiye ve görüş verebilir. Son olarak, Birlik kurumlarının bağlayıcı olmayan tedbirler ve beyanlar yayınlamak için kullanabilecekleri veya AB’nin ya da kurumlarının veya iç prosedür kurallarının arasında yapılan anlaşmalar veya düzenlemeler gibi iç işleyişini düzenleyen bir dizi “yasal olmayan eylem” vardır.²⁸³

Bu teşrii tasarruflar ve teşrii olmayan tasarruflar çok farklı biçimlerde olabilir. Bunlardan en önemlileri, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'da listelenmiş ve tanımlanmıştır. Bununla birlikte, bu eylemler listesi sınırlı değildir. İçerdiği işlem, yasal etkileri ve hedefledikleri kişiler nezdinde çeşitli eylemler arasında önemli farklılıklar vardır.

Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma temelinde, hitap ettikleri kişiler açısından hukuki araçların menzili ve üye devletlerdeki pratik etkileri, AB yasal araçlarının sistemi aşağıdaki gibi ayrılabilir.²⁸⁴

- Tüzükler. Tüzükler, yürürlüğe girer girmez tüm AB ülkelerine, ulusal hukuka aktarılmalarına gerek kalmadan otomatik ve düzgün şekilde uygulanan yasal işlemlerdir. Bütün AB ülkelerinde tamamıyla bağlayıcıdır.
- Direktifler. Direktifler, AB ülkelerinin belirli bir sonuç elde etmesini gerektirmekte, ancak nasıl yapılacağını seçmek için onları serbest bırakmaktadır. AB ülkeleri, direktifin belirlediği hedeflere ulaşmak için bunları ulusal hukuka dahil etmek için önlemler almalıdır. Ulusal makamlar bu önlemleri Avrupa Komisyonuna iletmelidir. Ulusal hukuka aktarma, direktifin kabul edildiğinde belirlenen nihai tarihe kadar yapılmalıdır. Bir ülke bir direktif değişikliği yapmadığında, Komisyon ihlal işlemlerini başlatabilir.

²⁸² FOSTER, Nigel, Blackstone's..., **a.g.e.**, s. 83.

²⁸³ KIRK, Ewan, **EU Law**, 5. b., Harlow: Pearson Education Limited, 2017 s. 23.

²⁸⁴ FOSTER, Nigel, EU Law..., **a.g.e.**, s. 115.

- Kararlar. Kararlar, bir veya daha fazla AB ülkesi veya gerçek veya tüzel kişi için geçerli olan bağlayıcı yasal düzenlemelerdir. İlgili tarafa bildirilmelidir ve karar böyle bir bildirimde yürürlüğe girmelidir. Ulusal yasalara aktarılmaları gerekmez.
- Tavsiyeler. Tavsiyeler, AB kurumlarının görüşlerini duyurmalarına ve üzerinde durduğu kişilere herhangi bir yasal zorunluluk getirmeden bir eylem çizgisi önermelerini sağlar. Herhangi bir bağlayıcı gücü yoktur.
- Görüşler. Görüşler, AB kurumlarının görüş konusu hakkında herhangi bir yasal zorunluluk getirmeden açıklama yapmalarını sağlayan bir araçtır. Görüşün herhangi bir bağlayıcı gücü yoktur.

4.1.4 Avrupa Birliği’de Yasama Süreci

AB’deki yasama prosedürü, Lizbon Antlaşması ile yeniden düzenlenmiş ve yeniden yapılandırılmıştır. Şunlar arasında bir ayrım yapılması gerekir:

1. Esasen daha önceki ortak karar prosedürüne tekabül eden ve AB düzeyinde kanun koymaya genel bir kural olarak uygulanan ve yasal olarak Avrupa Parlamentosu AB Bakanlar Konseyinin katılımı ile tarafından kabul edilen olağan ve özel yasama prosedürü.
2. Bazı yasal işlemlerin yürürlüğe girebilmeleri için Parlamento’da bir onay prosedüründen geçmesi gerekmektedir.
3. Teşrii olmayan işlemler, basitleştirilmiş bir prosedürde kabul edilir.
4. Devredilen işlemlerin kabul edilmesi ve uygulama işlemlerinin yapılması için özel prosedürler mevcuttur.²⁸⁵

4.2 Avrupa Birliği'nin Fikri Mülkiyet Sistemi

4.2.1 Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Sisteminin Yasal Çerçevesi

Bilindiği üzere tabiatı gereği fikri mülkiyet hakları, bölgesel olmuştur. Ticaretin sıklıkla uluslararası olduğu ve daha genel olarak küresel olduğu ekonomik bir dünyada, bu gerçek ulusal

²⁸⁵ CRAIG, Paul, DE BURCA, a.g.e., s. 153.

sistemler arasındaki zorluklara ve çatışmalara yol açar. Bu, ticaretin önündeki engelleri azaltmak ve fikri mülkiyet için genel uluslararası koruma standardını arttırmak amacıyla uluslararası düzeyde iş birliği ve uyum sağlama çabalarında bulunur. Bununla birlikte, fikri mülkiyet haklarının şu andaki ekonomik önemi, uyum için baskıların artmasına neden olmaktadır. Bunlar sadece toparlanması gereken kurallar değil, büyük siyasi önem ve incelikle ilgili konular olabilir.

Fikri mülkiyet haklarının işletimi ve korunması, AB'nin küresel ekonomideki konumunun çok önemli bir yönüdür. Komisyon, yenilik, istihdam, rekabet ve dolayısıyla ekonomik büyümenin temelini oluşturan bu hakların önemini defalarca vurgulamıştır. Bu alandaki AB faaliyeti kapsamlıdır. Üst düzey politika konularında önemli gelişmeler ve geniş kapsamlı uyumlaştırma önlemlerinin detaylı bir şekilde yorumlanmasını sağlayan sürekli bir içtihat artışı vardır. Bunlardan bazıları, ticaret engellerini kaldırmak için üye devletlerin yasalarını uyumlu hale getiren geleneksel araçlardır. Bunların birçoğu, belirli fikri mülkiyet haklarını veya bunların yönlerini ilgilendirse de, birkaçı, hakların uygulanması gibi bu geniş hukuk alanının yatay yönlerini ele almaktadır. Belirli fikri mülkiyet haklarının korunması için üniter sistemler yaratan ve tek bir uygulama ile AB çapında koruma sağlayan bir takım programlar da vardır. Güçlü fikri mülkiyet hakları AB için olmasına rağmen, AB'nin serbest dolaşım ve rekabetin temel ilkeleri ile uyumlu olmalıdır. Fikri mülkiyet haklarının kullanımı kontrol edilmediği sürece, onların bölgesel niteliği kaçınılmaz olarak serbest ticaret ve serbest rekabet önündeki engellere yol açacaktır. Denge, hem tek pazarda hem de sınırlarda sürekli olarak tartışılmaktadır.²⁸⁶

Fikri mülkiyet alanındaki AB mevzuatının analizi, temeli atılan birincil mevzuata ve bölgedeki birleşme ve uyuma katkıda bulunan ikincil mevzuata genel bir bakış içerir.

4.2.1.1 Fikri Mülkiyet ve Avrupa Birliği Antlaşmaları

Ortak bir pazar oluşturmanın temel taşları olarak, temel AB Anlaşmaları, genellikle 'dört özgürlük' olarak adlandırılan, yani malların, hizmetlerin, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımı olarak adlandırılan şeye yer vermiştir.

²⁸⁶ ZIRNSTEIN, Elizabeta, "Harmonization and Unification of Intellectual Property in the EU", 2005 <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/961-6486-71-3/293-306.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Malların serbest dolaşımı ilkesi Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 34. maddesinde şöyle ifade edilmiştir: İhracatta niceliksel kısıtlamalar ve eşdeğer etkiye sahip tüm tedbirler üye devletler arasında yasaklanacaktır. Bununla birlikte, 36. madde, belirli koşullar altında bu kuralın istisna edilmesine izin vermektedir. Malların serbest dolaşımı ilkesi, diğer şeylerin yanı sıra, sınai ve ticari mülkiyetin korunması gerekçesiyle gerekçelendirilen transittteki ithalat, ihracat veya mallar üzerindeki yasakları veya kısıtlamaları engellemeyecektir. Bununla birlikte, bu yasaklar veya kısıtlamalar, üye devletler arasındaki ticarete isteğe bağlı bir ayrımcılık yolu veya gizli bir kısıtlama oluşturmayacaktır.²⁸⁷

Kaçınılmaz olarak, malların ortak pazar içindeki ulusal sınırların dışına serbest dolaşımını sağlama hedefi, fikri mülkiyet yasasını düzenleyen bölge ilkesi ile çatışır. Patentlerin, markaların ve ayrıca telif hakkı yasasıyla korunan hakların, ayrı ayrı devletlerin sınırları dahilinde ayrı olarak geçerli olması ve uygulanabilir olması, bir hak sahibinin, hakkının ilgili olduğu malların ithalatı ve pazarlanmasına karşı çıkma olasılığını ifade eder. Fikri mülkiyet hakları, aslında Avrupa paralelinde, genellikle paralel ithalat davaları olarak adlandırılanlar bağlamında ilk kez ortaya çıkmıştır: markaların sahipleri veya diğer fikri mülkiyet hakları, bağımsız tüccarları, düşük bir fiyata, bir üye devlette, mal sahibinin ve/veya onun tarafından yetkilendirilen bayilerin tuttuğu fiyat seviyesinin çok daha yüksek olduğu başka bir devlette pazarlamak amacıyla bağımsız tüccarlardan mal almaktan men etmeye çalıştılar.²⁸⁸

²⁸⁷ KUR, Annette, DREIER, Thomas, **European Intellectual Property Law: Text, Cases and Materials**, Cheltenham: Edward Elgar, 2013, s. 44-45.

²⁸⁸ SEVILLE, Catherine, **EU Intellectual Property Law and Policy**, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2009, s. 319

4.2.1.2 Fikri Mülkiyet Alanında İkincil Mevzuat

4.2.1.2.1 Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar

4.2.1.2.1.1 Uydu Yayını ve Kabloların Yeniden İletilmesi için Geçerli Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklarla ilgili Belirli Kuralların Koordinasyonuna İlişkin 27 Eylül 1993 tarihli ve 93/83/EEC sayılı Konsey Direktifi

93/83/EEC sayılı Direktifin amacı, programların serbest sınır ötesi uydu yayınlarının ve bunların diğer üye devletlerden kabloların yeniden iletilmesini teşvik etmek ve özellikle telif hakkı konusundaki ulusal hükümler arasındaki eşitsizliklerden ve bu alanda var olan yasal belirsizlikten kaynaklanan engelleri ortadan kaldırmaktır.²⁸⁹

Telif hakkı eserlerinin uydu yayıncılığı, hak sahibinin yetkilendirilmesini gerektirir. Hak, hak sahibinden ancak anlaşma ile edinilebilir. İcracılara münhasır hak verilir:

- uydu üzerinden canlı yayınlar yapmak;
- sabit olmayan bir yayını sabitlemek (kaydetmek);
- sabitlenen yayının²⁹⁰ bir kopyasını üretmek.

Bir uydu yayını için bir fonogram kullanıldığında, sanatçılara veya fonogram üreticisine veya her ikisine eşit bir ücret ödenecektir. Yayın kuruluşları, yayınlarının tespiti, tespiti ve çoğaltılması konusunda münhasır haklara sahiptir. Yayını yetkilendirme veya yasaklama hakkına sınırlamalar getirilebilir. Üye devletler, Direktifin gerektirdiğinden daha kapsamlı bir koruma sağlayabilir.

Yayınlarmın kabloların yeniden iletilmesi, üye devletlerdeki telif hakkı ve bağlantılı haklar ve telif hakkı sahipleri, ilgili hak sahipleri ve kablo operatörleri arasındaki anlaşmalarla yönetilir. Bir yayının kablolu olarak yeniden iletilmesine izin vermek veya yasaklamak için olan bu haklar, bir yayın kuruluşu tarafından kendi yayınları için kullanıldığı durumlar dışında, bir meslek birliği aracılığıyla kullanılır. Bir yayının kablo ile yeniden iletilmesine izin veren hiçbir anlaşmaya varılmadığında, taraflar bir veya daha fazla arabulucunun yardımını talep edebilir. Arabulucular

²⁸⁹ Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission, Official Journal of the European Union, Legislation 248, 6.10.1993.

²⁹⁰ Sabitlenen yayın, başkaları tarafından görülmesine veya kopyalanmasına izin veren bir kopyada (örn. kayıt gibi somut bir ortamda) somutlaştırılmış bir eserdir.

müzakere konusunda yardım sağlama görevine sahiptir ve ayrıca taraflara bağlayıcı olmayan önerilerde bulunabilirler.

Direktif ayrıca, yeni hükümlerin mevcut durumlar üzerindeki etkilerini düzenleyen, yayınların kabloların yeniden iletilmesi konusundaki anlaşmazlıklar için mevcut sözleşmelere ve tahkim sistemlerine özel olarak atıfta bulunan kuralları ortaya koymaktadır.

Avrupa Komisyonundan 93/83/EEC sayılı Konsey Direktifinin uygulanmasına ilişkin rapor, ulusal yasaya geçişi analiz eder ve Direktifin pratik uygulamasını inceler. Komisyon, genel anlamda, Direktifin getirdiği mekanizmaların televizyon programlarının sınır ötesi yayınlanmasına katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Komisyon ayrıca, mekanizmaların bazılarını iyileştirmeyi amaçlayan belirli düşünce hatları sunmaktadır. Komisyon, daha derinlemesine incelemeyi amaçladığı iki noktayı, vatandaşların ikamet ettikleri üye devlet dışında iletilen uydu kanallarına erişmeye çalışırken karşılaştıkları zorlukları ve telif hakları ve bağlantılı hakların (anlaşmazlıkların çözümü, toplumların toplanmasının rolü) korunmasına ilişkin bazı mevcut mekanizmaların uyarlanması gerekliliğini vurgulamaktadır. Komisyon, vardığı sonuçlarda, kabloların yeniden iletilmesine ve arabuluculuğundaki hakların yönetilme yöntemlerinin, medyanın bilgi toplumundaki evrimi bağlamında değerlendirileceğini vurgulamaktadır.

4.2.1.2.1.2 Orijinal Bir Sanat Eserinin Yazarının Yararına Satış Hakkına İlişkin 27 Eylül 2001 tarihli ve 2001/84/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi

Yeniden satış haklarını²⁹¹ genelleştirerek ve uyumlaştırarak İç Avrupa pazarında bu Direktif²⁹², modern ve çağdaş sanat için iç pazarın düzgün çalışmasını sağlamaya yardımcı olur. Her ne kadar edebi ve sanatsal eserlerin korunmasına dair Bern sözleşmesi, orijinal bir sanat eserinin sahibine yeniden satış hakkı vermesine rağmen, bu bağlayıcı değildir ki, bu, bazı üye devletlerin uygulamadığı anlamına gelir. Bunun bir sonucu olarak, özgün sanatsal eserlerin

²⁹¹ Yeniden satış hakkı, orijinal bir sanat eserinin yazarının yararına, sanat eserinden, bu eserden (müzayede evleri, galeriler veya diğer sanat pazarları) profesyoneller tarafından yapılan herhangi bir satış için elde edilen fiyatın bir yüzdesini alma hakkıdır.

²⁹² Directive 2001/84/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the resale right for the benefit of the author of an original work of art, Official Journal of the European Union, Legislation 272, 13.10.2001.

sahipleri için koruma eksikliğinin yanı sıra, iç pazarın önündeki engeller ve bunun içindeki rekabetin bozulması hususları vardır.

Üye devletlerin mevzuatının, sahibin yararına zorunlu bir yeniden satış hakkı getirerek Birlik düzeyinde uyumlaştırılması gerekmektedir. Satış hakkı, aşağıdakiler şartıyla, resim kolajlar, resimler, çizimler, gravürler, baskılar, litograflar, heykeller, duvar halıları, seramikler, cam eşyalar ve fotoğraflar gibi grafik sanat veya plastik sanat eserleri için geçerlidir:

- tamamen sanatçı tarafından yapılanlar; veya
- mesleki kullanıma göre orijinal sanat eseri olarak kabul edilen kopyalar.

Yeniden satış hakkı, yazarların veya bestecilerin orijinal metinler için geçerli değildir.

Yeniden satış hakkı normalde satıcı tarafından ödenir. Bununla birlikte, üye devletler, satıcı dışındaki bir profesyonelin yeniden satış hakkını ödemekten veya tek başına bu sorumluluğu satıcı ile paylaşmasından sorumlu olan kişi olmasına izin veren bir yasa çıkartabilir. Üye devletler ayrıca, yeniden satış hakkının, satıcının satış tarihinden üç yıldan az bir süre önce doğrudan sahibden işi satın aldığı ve satış fiyatının 10.000 avroyu geçmediği satış işlemleri için geçerli olmadığını da belirleyebilir.

Koruma terimi, telif hakkı ve bazı bağlantılı hakların korunma koşullarını uyumlu hale getiren 93/98/EEC Direktifi ile sağlanmıştır ve eser sahibinin ölümünden sonra 70 yıl boyunca devam eder.

Üye devletler satışların yeniden satış hakkına tabi olacağı bir minimum satış fiyatı belirlemekle yükümlüdür. Bu minimum satış fiyatı 3.000 avroyu aşamaz. Sanatçılar, eserlerinin satış fiyatının yüzdesi olarak hesaplanan telif ücretlerini alırlar. Satış fiyatı beş bölüme ayrılır ve telif oran aralıkları değişir. Ancak, telif ücretinin toplam tutarı 12.500 avroyu aşamaz.

Yeniden satış hakkı eser sahibi ve ölümünden sonra, kendisi altında hak sahibi olanlar tarafından kullanılır. AB üyesi olmayan ülkelerin vatandaşı olan eser sahipleri, ülkelerindeki mevzuat, üye devletlerden gelen eser sahipleri için yeniden satışa izin veriyorsa bu haktan yararlanabilir. Ancak, üye devletler bu Direktifi AB üyesi olmayan devletlerin vatandaşı olan ancak mutad meskeni üye devlette bulunan eser sahiplerine uygulamaya karar verebilir.²⁹³

²⁹³ KAMINA, Pascal, **Film Copyright in the European Union**, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, s. 108.

Yeniden satıştan sonraki üç yıl boyunca, telif hakkı almaya hak kazanan kişiler, herhangi bir sanat piyasası profesyonelinde, telif haklarının yeniden satılmasını sağlamak için gerekli olabilecek bilgileri talep etme hakkına sahiptir.

4.2.1.2.1.3 Telif Hakkı ve Bazı Bağlantılı Hakların Korunmasına İlişkin 12 Aralık 2006 tarihli ve 2006/116/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

Bu Direktif, Avrupa Birliğinde telif hakkı ve bağlantılı haklar için koruma süresini uyumlaştırmayı amaçlamaktadır. 70 yıldaki telif hakkı ve 50 yıldaki bağlantılı haklar için koruma süresini belirler.²⁹⁴

Bir edebi veya sanatsal eser için telif hakkının korunması süresi, 70 yıldan itibaren aşağıdakilere göre belirlenir:

- eser sahibinin ölümü ya da ortak mülkiyet eseri durumunda kalan son eser sahibinin ölümü;
- eserin adsız olması veya takma ad altında üretilmesi halinde yasal olarak kamuya açık olduğu tarih.

Bir film veya görsel-işitsel eserin korunması süresi, aşağıdakiler arasında son yaşayan kişinin ölümünden 70 yıl sonra belirlenir: Baş yönetmen, senaristin yazarı, diyalogun yazarı ve özel olarak kullanılmak üzere yaratılmış müziğin bestecisi sinematografik veya görsel-işitsel eserlerde.

Bağlantılı hakların korunması (sanatçılar, fonogram üreticileri, film yapımcıları ve yayın kuruluşları) 50 yıl olarak belirlenmiştir. Bu süre, performans, yayınlanma veya tespit edilme tarihi ile ilgili olarak durum bazında hesaplanır.

Koruma süresi tüm üye devletlerde aynı anda başlar. Ortaya çıkmasıyla sonuçlanan olayı takip eden senenin 1 Ocak tarihinden itibaren hesaplanır.

Eğer eser üçüncü bir ülkeden kaynaklanıyorsa ve eser sahibi AB üyesi olmayan ülke vatandaşı ise, üye devletlerde verilen koruma menşe ülkedeki son koruma tarihinde sona erer, ancak Birlik'te belirtilen süreyi geçmemelidir.²⁹⁵

²⁹⁴ Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights, Official Journal of the European Union, Legislation 372, 27.12.2006.

4.2.1.2.1.4 Veritabanlarının Yasal Olarak Korunmasına İlişkin 11 Mart 1996 tarihli ve 96/9/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi

Bu direktif, veri tabanlarına uyumlu bir telif hakkı koruması sağlamayı amaçlamaktadır.²⁹⁶ Veri tabanlarının yaratıcıları için, aslen yenilikçi bir yapıya sahip olsun veya olmasın, yeni bir nevi şahsına münhasır tanıtır. Bilgi toplumunun ortaya çıkmasıyla birlikte, çoğu hizmetin yakında çevrim içi veya çevrim dışı olarak erişilebilen bir elektronik veritabanı aracılığıyla sağlanacağı göz önüne alındığında, veri tabanlarının korunması artan bir öneme sahiptir. Veri tabanlarının yeni multimedya ürünlerinin yaratılması üzerinde de önemli bir etkisi olacaktır. Bu nedenle veri tabanları, kullanıcıların menfaatlerini korurken yatırım için cazip bir ortam yaratmak için uygun bir koruma seviyesine sahip olmalıdır.

Bu direktif, formlarına bakılmaksızın veri tabanları için geçerlidir (örneğin elektronik veya basılı medya). Direktif, bir veri tabanını “sistemik veya yöntemsel olarak düzenlenmiş ve elektronik veya diğer yollarla ayrı ayrı erişilebilen bağımsız eserler, veriler veya diğer materyallerin bir koleksiyonu” olarak tanımlar. Direktif, veri tabanının yapımında veya işleminde kullanılan yazılıma veya içerdiği eserlere ve malzemelere uygulanmaz. Patentleri, markaları, tasarımları ve modelleri ya da haksız rekabeti kapsayan yasal hükümleri etkilemez.

Direktifin amacı aşağıdakileri sağlamaktır:

- materyallerin seçimi ve düzenlenmesiyle ilgili fikri yaratıma yönelik telif hakkı koruması;
- bir veri tabanının içeriğinin elde edilmesinde, doğrulanmasında veya sunumunda bir yatırımın (finansal ve insan kaynakları, efor ve enerji) nevi şahsına münhasır korunması.

TRIPS Anlaşması ile tanımlandığı şekilde telif hakkı yasası kapsamında bir veri tabanının planının korunması, plan, materyalin seçimi veya düzenlenmesi nedeniyle, eser sahibine özel bir fikri yaratım oluşturduğunda kabul edilir. Veri tabanının yaratıcısı bir grup münhasır haktan yararlanır (kısıtlı hareketler, örneğin çoğaltma, değişiklik, dağıtım vb.)

Telif hakkı düzenlemelerine ek olarak, başka nevi şahsına münhasır düzenlemeler seti için de hükümler hazırlanmıştır. Bu nedenle, bir veri tabanının yaratıcısı, ister gerçek ister tüzel

²⁹⁵ RAMALHO, Ana, **The Competence of the European Union in Copyright Lawmaking: A Normative Perspective of EU Powers for Copyright Harmonization**, Cham: Springer International Publishing, 2016, s. 83.

²⁹⁶ Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases, Official Journal of the European Union, Legislation 77, 27.3.1996.

kişi olsun, içeriğinin yetkisiz olarak alınmasını ve/veya yeniden kullanılmasını yasaklayabilir. Nevi şahsına münhasır haklar, maddi haklar teşkil eder ve bu şekilde sözleşme lisansı altında devredilebilir, atanabilir veya verilebilir. Bir yasal kullanıcı, bir veri tabanının içeriğinin önemli olmayan kısımlarını izinsiz olarak alabilir ve yeniden kullanabilir. Bununla birlikte, veri tabanı yapıcısının veya burada yer alan işleri veya hizmetleri sağlayan bir kişinin meşru menfaatlerine makul bir şekilde zarar verebilecek eylemlerde bulunamaz.

Bir veri tabanının içeriğinin izinsiz alınmasını önleme hakkı, veri tabanının oluşturulmasının sona erdiği tarihten itibaren 15 yıl boyunca devam eder. İzinsiz alım veya yeniden kullanıma karşı korunma, yapıcısı bir ulusal, bir şirket veya bir girişimi olan veya topluluk içinde kayıtlı ofisi, merkezi idaresi veya esas iş yerinde bulunan veri tabanları için verilir.

Aralık 2005'te, Avrupa Komisyonu, AB düzeyinde veri tabanının korunmasına ilişkin bir değerlendirme raporu yayınladı. Değerlendirmenin amacı, 96/9/EC sayılı Direktifin politika hedeflerinin ne ölçüde gerçekleştirildiğini ve özellikle de özel bir nevi şahsına münhasır hakkı yaratılmasının rekabeti olumsuz etkileyip etkilemediğini değerlendirmektir. Değerlendirme, nevi şahsına münhasır hakkın veri tabanı üretimi üzerindeki ekonomik etkisinin kanıtlanmadığını ortaya koydu. Bununla birlikte, çevrim içi bir ankete katılan Avrupa yayıncılık endüstrisi (Ağustos - Eylül 2005), bu koruma biçiminin faaliyetlerinin devam eden başarısı için çok önemli olduğunu savundu. Buna ek olarak, katılımcıların çoğu, nevi şahsına münhasır hakkın yasal kesinliği sağladığını, veri tabanlarının korunmasına ilişkin maliyetleri düşürdüğünü, daha fazla iş fırsatı yarattığını ve veri tabanlarının pazarlanmasını kolaylaştırdığını düşünüyordu.

4.2.1.2.1.5 Bilgisayar Programlarının Yasal Korunmasına İlişkin 23 Nisan 2009 tarihli ve 2009/24/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

Bilgisayar programlarının yasal olarak korunmasına ilişkin Direktif (91/250/EEC), telif hakkı yasası için gerçek bir Avrupa "ilki" olup, Beyaz Kitabın 1992'ye kadar iç pazarın tamamlanmasına ilişkin yayınlanmasının ardından kabul edilen ilk telif hakkı önlemidir. 91/250/EEC sayılı Direktif, 2009/24/EC sayılı Direktif ile yürürlükten kaldırılmış ve üye

devletlerin Direktiflerin ulusal yasalarına geçirilme zaman sınırlarıyla ilgili yükümlülüklerine hanel getirmeksizin değiştirilmiştir.²⁹⁷

2009/24/EC sayılı Direktif, iç pazarın düzgün işleyişine katkıda bulunmak amacıyla, farklı AB ülkelerindeki bilgisayar programlarının yasal koruması arasındaki farkları netleştirmeyi ve kaldırmayı amaçlamaktadır. AB ülkeleri bilgisayar programlarını telif haklarıyla korumalıdır. Programlar, Bern Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme anlamında, edebi eser olarak korunmalıdır. Bilgisayar programları, hazırlık tasarım materyallerini içerir.

Bu direktifte öngörülen koruma aşağıdakiler için geçerlidir:

- bir bilgisayar programının herhangi bir biçimde ifade edilmesi, ancak bir bilgisayar programının ya da herhangi bir unsurunun altında yatan fikir ve ilkelerin ifade edilmemesi;
- yazılımcının kendi fikri yaratımı olması bakımından orijinal olan bir bilgisayar programı;
- 1 Ocak 1993 tarihinden önce oluşturulan ve bu tarihten önce alınmış olan herhangi bir harekete ve haklara hanel getirmeksizin oluşturulan bilgisayar programları.

Bir bilgisayar programının yazılımcısı, programı oluşturan kişi veya gruptur ya da ulusal mevzuatın izin verdiği durumlarda, tüzel kişi, yani bir şirket veya başka bir tüzel kişiliktir. Birkaç kişi bir program oluşturmaya katılırsa, münhasır haklar bu kişiler tarafından müştereken korunur. Bir çalışanın görevi sırasında veya işverenin verdiği talimatları izleyerek bir bilgisayar programı oluşturması halinde, işveren sadece bu bilgisayar programına ilişkin ekonomik haklara sahip olur.

Bir bilgisayar programına hak sahibi, aşağıdakileri yapabilir veya başkalarına yapma yetkisi verebilir:

- programın kalıcı veya geçici olarak tamamının veya bir kısmının çoğaltılması;
- programın çevirisi, uyarlanması, düzenlenmesi ve herhangi bir şekilde değiştirilmesi;
- programın dağıtımını.

Bu münhasır hakların sınırlandırılması (hak sahibinden önceden izin alınması gerekmez)

²⁹⁷ Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs, Official Journal of the European Union, Legislation, 5.5.2009.

- Bir programın yasaya uygun bir alıcısı; programı, amacına uygun olarak kullanmak için gerektiğinde yeniden üretebilir, tercüme edebilir, uyarlayabilir, düzenleyebilir veya değiştirebilir.
- Bilgisayar programını kullanma hakkına sahip bir kişi, bu kullanım için gerekli olduğu sürece yedek kopya alabilir.
- Bu kişi, programın herhangi bir unsurunun altında yatan fikir ve ilkeleri belirlemek için programın çalışmasını gözlemleyebilir, inceleyebilir veya test edebilir.

Yeni bir bilgisayar programının diğer programlarla birlikte çalışabilirliğini sağlamak amacıyla gerekli bilgiyi elde etmek için, kodun çoğaltılması ve formunun çevirisi gerekli olduğunda, hak sahibinden önceden izin alınması şart değildir.

4.2.1.2.1.6 Şartlı Erişime Dayalı veya Bunlardan Oluşan Hizmetlerin Yasal Olarak Korunmasına İlişkin 20 Kasım 1998 tarihli ve 98/84/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

98/84/EC sayılı Direktifin şartlı erişime dayalı (yani bir abonelik karşılığında erişim) hizmetlerin yasal olarak korunması hakkındaki hedefi, elektronik ödeme hizmetlerini korsanlığa karşı korumak ve akıllı kartların (dahili mikroişlemcili veya mikroçipli plastik kartlar) ve televizyon, radyo ve internet ödemeli servislere korumalı erişimi atlamayı mümkün kılan diğer cihazların üretimi, dağıtılması veya pazarlanması dahil olmak üzere tüm ticari faaliyetleri yasaklamaktır.²⁹⁸

Direktif, ücretli televizyon ve ödemeli radyo hizmetleri, isteğe bağlı video ve ses hizmetleri, elektronik yayıncılık ve abonelik veya izleme başına ödeme temelinde halka sunulan çok çeşitli çevrim içi hizmetler temelinde sağlanan tüm hizmetleri kapsar.

Her AB ülkesi yasaklayıcı yasalar getirecektir:

- korumalı bir hizmete yetkisiz erişime olanak sağlayan, yasa dışı teçhizat veya yazılım ticari karı için üretim, ithalat, satış, kiralama veya mülkiyeti;
- yasa dışı teçhizatın ticari kar için kurulması, servisi veya değiştirilmesi;
- yasa dışı cihaz veya yazılımı teşvik eden reklamlar.

²⁹⁸ Directive 98/84/EC of the European Parliament and of the Council of 20 November 1998 on the legal protection of services based on, or consisting of, conditional access, Official Journal of the European Union, Legislation, 320, 28.11.1998.

Her AB ülkesi aşağıdaki önlemleri alıcı yasalar çıkmasını sağlayacaktır:

- kanunsuz davranışların olası etkisine; etkili, caydırıcı ve orantılı yaptırımlar getirmek;
- yasa dışı davranışlardan olumsuz etkilenen hizmet sağlayıcıların, tazminat talep etmek için mahkemeye gidebilmelerini ve uygun olduğunda yasa dışı cihazların ele geçirilmesi için başvurabilmelerini sağlamak.

AB ülkeleri aşağıdakileri kısıtlayamayabilir:

- diğer AB ülkelerinde bulunan korumalı hizmetlerin veya ilişkili hizmetlerin sağlanması;
- Direktifin yasa dışı olarak tanımladığı cihazlar haricinde şartlı erişim cihazlarının serbest dolaşımı (yani, servis sağlayıcının izni olmadan korunaklı bir servise anlaşılır bir biçimde erişim sağlayacak şekilde tasarlanmış veya uyarlanmış herhangi bir cihaz veya yazılım).

2015 yılında, AB Bakanlar Konseyi, 2003 yılında yürürlüğe giren şartlı erişime dayanan ya da bunlardan oluşan hizmetlerin yasal olarak korunmasına ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesini onaylamıştır. Sözleşmenin AB tarafından imzalanmasının, Avrupa Konseyi üyelerini onaylamaya teşvik etmesi muhtemeldir. Bu, 98/84/EC sayılı Direktife benzer kuralların AB sınırlarının ötesine geçmesini ve böylece Avrupa kıtasında geçerli olacak şartlı erişime dayanan hizmetler yasasına yol açacaktır.

4.2.1.2.1.7 Fikri Mülkiyet Alanındaki Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar ile ilgili Kira Hakkına İlişkin 12 Aralık 2006 tarihli ve 2006/115/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

Direktif, edebi ve sanatsal eserler için daha fazla koruma sağlamak amacıyla, kiralama hakkı, borç verme hakkı ve bazı bağlantılı haklar ile ilgili yasal durumu uyumlaştırmaktadır. AB ülkelerinin, telif hakkı eserlerinin asıllarının ve kopyalarının kiralınmasını ve ödünç alınmasına izin verme veya yasaklama hakkına sahip yasalar olmasını gerektirir. Bu haklara kimin sahip olduğunu belirler ve bunların uygulanması için belirli prosedürleri ortaya koyar.²⁹⁹

AB ülkeleri, telif hakkı eserlerinin asıllarının ve kopyalarının kiralınmasını ve ödünç alınmasına izin verme veya yasaklama hakkı veren yasalar getirmelidir. Kiralama, kullanımın, sınırlı bir süre için ve doğrudan veya dolaylı ekonomik veya ticari avantaj için sunulması

²⁹⁹ Directive 2006/115/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property, Official Journal of the European Union, Legislation, 376, 27.12.2006.

anlamına gelir. Borç verme aracı, halka açık olan kuruluşlar aracılığıyla yapıldığında, doğrudan veya dolaylı ekonomik veya ticari avantaj için değil, sınırlı bir süre için kullanıma sunulması anlamına gelir.

Kira ve borç verme haklarının sahipleri, filmlerin, yönetmenlerin, fonogram yapımcılarının ya da film yapımcılarının baş yönetmenlerini içeren eser sahibidir. Filmlerde görünen sanatçıların haklarının devri özel kurallara tabidir.

Bir eser sahibi veya icracı bir fonogram veya bir filmin aslı veya kopyasıyla ilgili olarak kira hakkını devrettiğinde veya atadığında, kiralaması için eşit bir miktar ödenme hakkını saklı tutar. Bu haktan feragat edilemez. Bununla birlikte, yönetimi yazarları temsil eden birlikleri toplamaya ya da sanatçıları göstermeye yetkili olabilir.³⁰⁰

AB ülkeleri, en azından eser sahiplerinin bu kira için ödeme alması şartıyla münhasır kira verme hakkından vazgeçebilir. AB ülkeleri kültürel ödeme hedeflerini dikkate alarak bu ödemeyi belirlemede özgürdür.

Telif hakkıyla bağlantılı haklarla ilgili olarak, AB ülkeleri, sanatçılara ve yayın yapan kuruluşlara özel bir tespit hakkı verilmesini sağlamalıdır. AB ülkeleri, performanslarının, canlı performanslarıyla ilgili olarak kamuya duyurma hakkına sahip olmalarını sağlamalıdır. Ticari amaçla yayımlanan bir fonogramın kamuya yayınlanması veya iletilmesi, sanatçılara ve üreticilere ücretlendirme hakkı tanır. Yayın yapan kuruluşlar, yayınlarının yeniden yayınlanmasına izin verme veya yasaklama hakkının yanı sıra, halka açık alanlarda yapılırsa ve giriş ücreti ödenirse yayınlarının halka açıklanmasına özel olarak sahiptir.

AB ülkeleri, sanatçıların fonogram yapımcılarının, ilk film sabitleme yapımcılarının ve yayıncı kuruluşların, halka açık, satış yoluyla veya başka şekilde performanslarının, fonogramlarının, filmlerinin ve yayınlarının orijinal ve kopyalarının fijsajı için özel bir hakkına sahip olmalarını sağlamalıdır. Bu dağıtım hakkı, bu nesnelerin ilk satışının hak sahibi tarafından veya onun rızasıyla yapıldığı AB’de tüketilmiştir.

AB ülkeleri, özel kullanım, kısa alıntılarının kullanımı veya diğer bazı kullanımlar için bağlantılı haklarda sınırlamalar sağlayabilir. Direktif uyarınca telif hakkıyla bağlantılı hakların korunması hiçbir şekilde telif hakkının korunmasını etkilememelidir.

³⁰⁰ SGANGA, Caterina, “EU Copyright Law Between Property and Fundamental Rights: A Proposal to Connect the Dots”, **Balancing Copyright Law in the Digital Age: Comparative Perspectives**, ed. Roberto CASO ve Federica GIOVANELLA, Springer-Verlag, Berlin, 2015, s. 12.

4.2.1.2.1.8 Yasal Çevrim İçi Müzik Hizmetleri için Telif Hakkı ve Bağlantılı Hakların Sınır Ötesi Meslek Birliklerine İlişkin 18 Mayıs 2005 tarihli ve 2005/737/EC sayılı Komisyon Tavsiyesi

Bu Tavsiyesi, çevrimiçi müziğin AB genelinde lisanslanmasını iyileştirmeye yönelik tedbirler önermektedir.³⁰¹ AB çapında lisansları çevrim içi müzik servis sağlayıcıları için daha kolay erişilebilir hale getirmeyi ve bu hizmetlerin Avrupa’da kalkmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Müzik eserlerinde çevrim içi hakların yönetimi hakkındaki bu Tavsiyesi, yasal çevrim içi müzik hizmetleri için AB çapında telif hakkı lisansını ve bağlantılı haklarını geliştirmeye yönelik tedbirler ortaya koymaktadır. Özellikle, telif hakkı sahipleriyle veya bağlantılı haklarla korunan materyallerin hak sahiplerine ve ticari kullanıcılarına, tercih ettikleri lisanslama modeline göre bir seçim yapılması önerilmektedir. “Web yayını”,³⁰² “akış”³⁰³ veya isteğe bağlı müzik indirme gibi internet tabanlı yeni servisler, AB’deki etkinliklerini kapsayan bir lisansa ihtiyaç duyduğundan iyileştirmeler gereklidir.

Hak sahipleri, seçtikleri bölge ölçeğinde, çevrim içi müzik servislerini işletmek için gerekli meslek birliklerini, seçtikleri meslek birliğine atayabilmelidir. Böyle bir meslek birliğinin seçimi, ikincisinin AB’nin ikamet ettiği ülke veya milletten bağımsız olarak mümkün olmalıdır.

Çevrim içi hakların³⁰⁴ lisanslanması ile ilgili olarak hak sahipleri ve meslek birlikleri³⁰⁵ arasındaki ilişki için, en azından aşağıdakiler uygulanmalıdır:

- hak sahipleri, meslek birliklerine verilecek çevrim içi hakları belirleyebilmelidir;
- hak sahipleri, meslek birliklerinin görev alanlarının bölgesel kapsamını belirleyebilmelidir (yani kapsanan ülkeler);

³⁰¹ Commission Recommendation of 18 May 2005 on collective cross-border management of copyright and related rights for legitimate online music services, Official Journal of the European Union, Legislation, 276, 21.10.2005.

³⁰² Web yayını, internet üzerinden ses ve/veya video içeriğinin yayınlanmasıdır.

³⁰³ Akış, web yayıncılığında ses ve video içeriğinin yayınlanması için kullanılan teknolojidir.

³⁰⁴ Çevrim içi haklar özel çoğaltma haklarını kapsar; Bir müzik eserinin halka duyurulması, izin verilmesi veya yasaklanması veya eşit ücret ödenmesi hakkı (kişisel bilgisayardan alınan web yayıncılığı, internet radyosu ve talep üzerine yakın hizmetler dahil veya cep telefonunda); ve isteğe bağlı veya diğer etkileşimli hizmetleri içeren bir müzik eserinin sunulması için münhasır hak.

³⁰⁵ Meslek birliği, tek veya ana nesnelere birinin telif hakkı veya ilgili hakları yönetmek veya yönetmek olan herhangi bir kuruluştur.

- hak sahipleri, herhangi bir çevrim içi haktan çekilme ve bu hakların yönetimini, bu ülkenin AB ikamet ettiği ülke veya milliyeti ne olursa olsun başka bir meslek birliğine devretme hakkına sahip olmalıdır.

Meslek birlikleri, temsil ettikleri hak sahiplerini ve ticari kullanıcılarını³⁰⁶, repertuarın³⁰⁷ mevcut karşılıklı temsil anlaşmalarını, bu repertuar için verilen görevlerinin bölgesel kapsamını ve ilgili tarifeleri bilgilendirmelidir.

Meslek birlikleri, ticari kullanıcı lisanslarını objektif kriterler temelinde ve ayırım gözetmeksizin vermelidir.

Meslek birlikleri, indirilen çevrim içi müzikten tahsil edilen telif haklarını tüm hak sahiplerine veya temsil ettikleri hak sahipleri kategorisine eşit bir şekilde dağıtmalıdır.

Meslek birlikleri ve hak sahipleri arasındaki sözleşmeler, telif haklarından herhangi bir kesinti sunulan yönetim hizmetleri dışındaki amaçlarla dağıtılıp dağıtılmayacağını belirtmelidir. Bu tür indirimler, telif ücretlerinin ödenmesi üzerine hak sahiplerine belirtilmelidir.

Meslek birlikleri ve hak sahipleri arasındaki ilişki, sağlanan yönetim hizmetinin tüm unsurlarına ilişkin olarak herhangi bir hak sahibi kategorisinin eşit muamele görmesine ve hak sahiplerinin iç karar alma sürecinde adil ve dengeli bir şekilde temsil edilmesine dayanmalıdır.

Meslek birlikleri, verilen lisanslar, geçerli tarifeler ve toplanan ve dağıtılan telif hakları hakkında temsil ettikleri tüm hak sahiplerine düzenli olarak rapor vermelidir.

AB ülkeleri, özellikle tarifeler, lisans koşulları, yönetim için çevrim içi hakların devredilmesi ve hakların geri çekilmesi ile ilgili olarak anlaşmazlık çözüm mekanizmaları sağlamalıdır.

4.2.1.2.1.9 Telif Hakkı ve Bağlantılı Haklar Meslek Birlikleri ve Müzik Eserlerinde İç Pazarda Çevrimiçi Kullanım için Çok Bölgeli Lisanslandırılmasına İlişkin 26 Şubat 2014 tarihli ve 2014/26/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

2014 yılında, 2014/26/AB sayılı Direktif kabul edilmiştir. Çevrim içi hizmet sağlayıcılarının, AB sınırları boyunca faaliyet gösteren meslek birliklerinden sınır ötesi müzik

³⁰⁶ Ticari kullanıcı, yasal çevrim içi müzik hizmetleri sağlamak için hak sahiplerinden lisans alması gereken çevrim içi müzik hizmetlerinin sağlanmasında yer alan herhangi bir kişidir.

³⁰⁷ Repertuar, meslek birliği tarafından yönetilen müzik eserlerinin kataloğudur.

hizmetleri için lisans almalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, telif hakkı meslek birliklerinin işleyişinde şeffaflığı ve verimliliği arttırmalıdır.³⁰⁸

Direktif, AB genelindeki meslek birlikleri tarafından müziğin çevrim içi lisansını geliştirmek için tasarlanmıştır. Meslek birlikleri, hak sahiplerinin (yani müzik yapımcılarının) kendilerine verdikleri sorumluluğu hakların kullanımından elde edilen kazançları toplar, yönetir ve dağıtır.

Telif hakkı yönetimi, kullanıcılara lisans vermeyi, hakların kullanımını izlemeyi, gelirleri toplamayı ve dağıtmayı içerir. Hak sahiplerine, kendilerini kontrol etme veya uygulama pozisyonunda olmayacakları kullanımlar için ödeme yapmalarını sağlar.

Direktifin yürürlüğe girmesinden önce, çevrim içi müzik servis sağlayıcıları tipik olarak, her AB ülkesindeki ayrı meslek birliklerinden AB genelindeki müzik servisleri için lisans almak zorunda kalmıştır.

Direktif, çevrim içi müzik servis sağlayıcılarının AB sınırları boyunca faaliyet gösteren meslek birliklerinden lisans almalarını sağlayacaktır. Buna ‘çok bölgeli lisanslama’ denir. Bu lisans türünün, tüketicilere müzik indirme veya akış modunda dinleme konusunda daha fazla seçenek sunması ve yeni müzik erişim modellerinin geliştirilmesini teşvik etmesi beklenmektedir. Ayrıca, AB genelinde yasal çevrim içi müzik hizmetlerinin geliştirilmesinin, telif hakkı çevrim içi ihlalleriyle mücadelede yardımcı olması beklenmektedir.

4.2.1.2.1.10 Bilgi Toplumunda Telif Hakkı ve Bağlantılı Hakların Belirli Yönlerinin Uyumlaştırılmasına İlişkin 22 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/29/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

2001/29/EC sayılı Direktif, fikri mülkiyet haklarının yüksek düzeyde korunmasını sağlarken, teknolojik gelişmelere ve özellikle bilgi toplumuna telif hakkı ve bağlantılı haklarla ilgili mevzuatı uyarlamayı amaçlamaktadır.³⁰⁹ Ayrıca, Aralık 1996’da yapılan 2 uluslararası antlaşma uygular: WIPO Telif Hakkı Antlaşması ve WIPO Performansları ve Fonogram

³⁰⁸ Directive 2014/26/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing of rights in musical works for online use in the internal market, Official Journal of the European Union, Legislation, 84, 20.3.2014.

³⁰⁹ Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, Official Journal of the European Union, Legislation, 167, 22.6.2001.

Antlaşması. Fikri mülkiyet haklarının uygulanması, öksüz eserler ve birlikte AB'nin telif hakkı mevzuatını içeren telif hakkı ve bağlantılı hakların meslek birlikleri de dahil olmak üzere, direktiflerden biridir.

Bu direktif, eser sahiplerine ve bağlantılı hak sahiplerine (çoğaltma hakkı, kamu ile iletişim hakkı ve dağıtım hakkı) ve - daha düşük bir dereceye kadar - bu hakların istisnaları ve sınırlamaları için verilen temel haklara uyum sağlar. Ayrıca, teknolojik önlemlerin ve hak yönetimi bilgilerinin, yaptırımların ve çözüm yollarının korunmasını da uyumlu hale getirir.

AB ülkeleri, eser sahiplerine eserleriyle ilgili herhangi bir iletişimi onaylama veya yasaklama hakkını vermelidir. Bu, eserlerini halkın kullanımına, halkın seçtikleri yer ve zamanda kendilerine erişebilecekleri şekilde yapmalarını da içerir.

Direktif, eser sahiplerine eserlerinin veya kopyalarının halka sunulması için herhangi bir dağıtım onaylama veya yasaklama hakkını vermek için özel bir AB çapında bir kural belirlemektedir. Bu dağıtım hakkı, bir eserde AB'deki ilk satış veya ilk diğer mülkiyet devirlerinin hak sahibi tarafından veya onun rızasıyla yapıldığı AB içinde tükenmiştir.³¹⁰

Direktifte, korumalı içeriğin belirli durumlarda kullanılmasını kolaylaştırmak için haklara sınırlı bir istisna ve sınırlama listesi çıkarılmıştır. Teknolojik bir sürecin ayrılmaz ve zorunlu bir parçası olan (geçici kopyalar) ve üçüncü şahıslar arasında bir iş veya başka bir konunun aracısı tarafından yasal bir kullanım veya bir ağda aktarımı mümkün kılmayı amaçlayan belirli geçici yeniden üretme eylemleri için çoğaltma hakkına zorunlu bir istisna vardır. Çoğaltma ve iletişim haklarıyla ilgili diğer tüm istisnalar ve sınırlamalar isteğe bağlıdır (AB ülkeleri bunları uygulamaya ya da uygulamaya karar verebilir) ve özellikle kamu alanını ilgilendirir. Dağıtım hakkına ilişkin istisnalar ve sınırlamalar, çoğaltılma veya kamu ile iletişim ile ilgili istisnalara bağlı olarak verilmektedir.

AB ülkeleri, işleri veya diğer herhangi bir konuyu kapsayan etkili teknolojik önlemlerin alınmasına karşı yasal koruma sağlamalıdır. Bu yasal koruma aynı zamanda sınırlı kullanımlı işler için üretim, ithalat, dağıtım, satış veya hizmet sunumu gibi 'hazırlık işlemleri' ile de ilgilidir.

³¹⁰ MAZZIOTTI, Giuseppe, **a.g.e.**, s. 113.

4.2.1.2.2 Buluşun korunması

4.2.1.2.2.1 Topluluk patenti

AB'nin patenti düzenlediği yasaları henüz yürürlüğe girmemiştir ve bu nedenle AB'de mümkün olan en kısa sürede uygulanması beklenen bir reform gündemidir. Yasal, idari ve adli başvurularla yapılan bu patent reformu, bu bölümdeki ayrı bir bölümün analizine tabidir. Bu nedenle, bu bölümde AB patent patentini tanımlayan yasal işlemlerin temel özelliklerini gösterecektir.

- Üniter patent korumasının yaratılması alanında işbirliğinin artırılmasına yönelik 17 Aralık 2012 tarihli 1257/2012 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.³¹¹ Üniter patent koruması ile ilgili 1257/2012 sayılı AB Tüzüğü, Avrupa Patent sistemini genişleterek, bir ihaleye katılan 26 üye devletin hepsinde tek bir başvuru ile korunmasını sağladı.
- Birleşik Patent Mahkemesi Anlaşma. Avrupa patentleri ve Avrupa üniter patentleri ile ilgili ihtilafların çözümünde üniter bir etkiye sahip ortak bir mahkeme kurar.³¹² Bu mahkeme patent ihtilaflarında ihtisas yetkisine sahip olacak, böylece ulusal mahkemelerde masraflı birden fazla davadan kaçınacaktır. Bu, AB üye devletlerinin geleneksel Birlik iş birliğinin dışında, bu durumda hükümetlerarası bir anlaşma yoluyla bunu yapmak için ortak bir amaç için çalışmaya istekli olmalarına izin vermektedir.
- Uygulamalı çeviri düzenlemeleri ile ilgili olarak üniter patent koruması oluşturulması alanında iş birliğini güçlendiren 17 Aralık 2012 tarihli ve 1260/2012 sayılı Konsey Tüzüğü üniter etkisi ile Avrupa patentine kaydolmuş 26 AB ülkesi için çeviri düzenlemeleri yapar.³¹³

³¹¹ Regulation (EU) No 1257/2012 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection, Official Journal of the European Union, Legislation, 361, 31.12.2012.

³¹² Agreement on a Unified Patent Court, Official Journal of the European Union, Information and Notes 175, 20.6.2013.

³¹³ Council Regulation (EU) No 1260/2012 of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements, Official Journal of the European Union, Legislation, 361, 31.12.2012.

4.2.1.2.2.2 Biyoteknoloji

4.2.1.2.2.2.1 Biyoteknolojik Buluşların Yasal Olarak Korunmasına İlişkin 6 Temmuz 1998 tarihli ve 98/44/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

98/44/EC sayılı Direktif, biyoteknolojik buluşlarla ilgili ulusal patent yasalarını uyumlaştırmaktadır. Etik gerekçelerle patent verilebilen ve verilmeyen icatları belirtir.³¹⁴

Biyolojik materyal³¹⁵ içeren veya bir ürün veya bu tür biyolojik materyallerin üretilmesi için bir süreci³¹⁶ ilgilendiren buluşlar yeniyse patentli olabilir, buluş basamağı içerir ve endüstriyel olarak uygulanabilir. Bitki ve hayvan çeşitleri, temelde bitki ve hayvan üretimi için biyolojik süreçler ve oluşum ve gelişimlerinin çeşitli aşamalarında insan vücudu patentlenemez. Bununla birlikte, insan vücudundan izole edilmiş veya teknik bir işlemle üretilen bir element, patentlenebilir bir buluş olabilir. Buluşlar, ticarileştirmelerinin ahlaksız veya kamu düzenine aykırı olduğu yerlerde patentlenemez. Özellikle, insanları klonlamak için işlemler, insan germ hattı genetik kimliğini değiştiren işlemler, endüstriyel veya ticari amaçlar için insan embriyolarının kullanımı, genetik kimliklerini değiştirirken hayvanlara zarar verebilecek işlemler patentlenemez.³¹⁷

Bir patent tarafından verilen koruma ayrıca orijinal biyolojik materyalden türetilen herhangi bir biyolojik materyale uzanır. Bir bitki yetiştiricisinin bir patenti ihlal etmeden bir bitki çeşidini kullanmadığı durumlarda, uygun bir patent ücretinin ödenmesi şartıyla, buluşun münhasır olmayan kullanımı için zorunlu bir lisansa başvurabilirler. Avrupa Bilim ve Yeni Teknolojilerde Etik Grubu³¹⁸ biyoteknolojinin tüm etik yönlerini değerlendirir.

³¹⁴ Directive 98/44/EC of the European Parliament and of the Council of 6 July 1998 on the legal protection of biotechnological inventions, Official Journal of the European Union, Legislation, 213, 30.7.1998.

³¹⁵ Biyolojik materyal, genetik bilgi içeren ve biyolojik bir sistem kendini çoğaltabilen ya da çoğaltılabilen herhangi bir materyaldir.

³¹⁶ Biyolojik süreç, bitkilerin ve hayvanların üretimi için bir süreçtir, eğer tamamen geçiş veya seleksiyon gibi doğal olaylardan oluşuyorsa, esasen biyolojiktir.

³¹⁷ BEYLEVELD, Deryck, BROWNWORD, Roger, LLEWELYN, Margaret, “The Morality Clauses of the Directive on the Legal Protection of Biotechnological Inventions: Conflict, Compromise and the Patent Community”, **Pharmaceutical Medicine, Biotechnology and European Law**, ed. Richard GOLDBERG ve Julian LONBAY, Cambridge University Pres, Cambridge, 2000, s. 165.

³¹⁸ Avrupa Bilim ve Yeni Teknolojilerde Etik Grubu (EGE), Avrupa Komisyonu Başkanı'nın bağımsız bir danışma organıdır. 1991'de kurulmasından bu yana, EGE, Komisyon'a AB'nin mevzuatı veya politikaları ile bağlantılı olarak bilim ve yeni teknolojilerin etik yönleri hakkında yüksek kalitede ve bağımsız tavsiyeler (görüşler) sağlamıştır.

2012 yılında Avrupa Komisyonu, biyoteknoloji ve genetik mühendisliği alanındaki patent hukukunun teknik gelişimini ve etkilerini incelemek için bir uzman grubu oluşturmuştur. Grup, 98/44/EC sayılı Direktif uyarınca raporlama yükümlülükleriyle Komisyona yardımcı olur.

4.2.1.2.2.3 Topluluk Bitki Çeşitleri Hakkı

4.2.1.2.2.3.1 Topluluk Bitki Çeşitleri Haklarına Dair 27 Temmuz 1994 tarihli ve 2100/94/EC sayılı Konsey Tüzüğü

AB, Topluluk bitki çeşidi hakkı denilen yeni bitki çeşitlerine fikri mülkiyet haklarını veren bir sistem kurmuştur. AB düzeyinde, Topluluk bitki çeşitleri hakları sistemi, AB genelinde üniter bir etkiye sahip yeni bitki çeşitlerinin korunmasına yönelik bağımsız bir koruma planı olarak oluşturulmuştur. Topluluk bitki çeşitleri hakkı sistemi, 27 Temmuz 1994 tarihli ve 2100/94/EC sayılı Konsey Tüzüğü ile düzenlenmiş UPOV Sözleşmesi dayanmaktadır.³¹⁹ Üye devletler, AB düzeyinde bir bitki çeşitleri hakkı sisteminin yerleştirilmesini ve uygulanmasını gerçekleştirmemelidir. Aksine, bu amaçlar için tüzel kişiliğe sahip bir AB kurumu kurulmuştur. Topluluk Bitki Çeşitleri Ofisi (CPVO) kendi bütçesini işletmektedir ve AB kurumlarından bağımsızdır.

Bu alanı düzenleyen diğer üç mevzuat parçası şunlardır:

- Topluluk Bitki Çeşitleri Ofisi huzurundaki işlemlere ilişkin 2100/94 sayılı Konsey Tüzüğü'nün uygulanmasına ilişkin uygulama kurallarını belirleyen 17 Eylül 2009 tarihli ve 874/2009/EC sayılı Komisyon Tüzüğü;
- Topluluk Bitki Çeşitleri Ofisine ödenecek ücretlere ilişkin 2100/94/EC sayılı Konsey Tüzüğü'nün uygulanması için uygulama kurallarını belirleyen 31 Mayıs 1995 tarihli ve 1238/95/EC sayılı Komisyon Tüzüğü;
- Topluluk bitki çeşitleri haklarına dair 2100/94 sayılı Konsey Tüzüğü'nün 14 (3) maddesinde öngörülen tarımsal muafiyete ilişkin kuralları uygulayan 24 Temmuz 1995 tarih ve 1768/95/EC sayılı Komisyon Tüzüğü.

³¹⁹ Council Regulation (EC) No 2100/94 of 27 July 1994 on Community plant variety rights, Official Journal of the European Union, Legislation, 227, 1.9.1994.

Bu yasalar yalnızca temel Tüzüğü tamamlar ve birlikte yeni tesis çeşitleri için fikri mülkiyet haklarını düzenleyen AB'nin yasal çerçevesini oluşturur.

Bu çerçeve, gönüllü, tek tip ve uyumlaştırılmış AB çapında bitki çeşitliliği hakları sağlamak için tasarlanmıştır. TRIPS ve UPOV gerekliliklerini yerine getirirken ve tüm üye devletlerde tek bir başvuru sürecinde etkili olan bitki çeşitliliği koruması sağlarken, yeni bitki çeşitlerinin uygulanması, test edilmesi ve onaylanması için kurallar koyar.

Özel gereksinimlere sahip nevi şahsına münhasır bir sistemdir ve muafiyetler, diğer fikri mülkiyet koruma biçimlerini tamamlayan koruma sağlar. Topluluk bitki çeşitleri hakları sistemi, ulusal bitki çeşitleri haklarının korunmasının yerini almak yerine tamamlayacak şekilde tasarlanmıştır. Topluluk bitki çeşitleri hakları sistemi kurulduğunda, üye devlet bitki çeşitleri hakları rejimleri AB düzeyinde uyumlaştırılmamıştır. Bu nedenle, ulusal bitki çeşitleri hakları, Topluluk bitki çeşitleri hakları ile birlikte bulunur, ancak aynı bitki çeşitleri ulusal ve AB düzeyinde aynı anda korunmaya sahip olmayabilir.

4.2.1.2.2.4 İlaç ve bitki koruma ürünleri için ek koruma sertifikaları

Ek koruma sertifikaları, bir patent hakkının bir uzantısı olarak hizmet veren fikri mülkiyet haklarıdır. Düzenleyici otoriteler tarafından izin verilen belirli ilaç ve bitki koruma ürünlerine uygulanırlar. AB, bu ürünler için halk sağlığına yönelik yeterli koruma sağlamak ve bu alanlarda yeniliği, akıllı büyüme ve iş yaratmaya teşvik etmek istemektedir.

Aşağıdaki düzenlemeler, patentli ilaç ve bitki koruma ürünleri için AB düzeyinde ek koruma sertifikaları oluşturmuştur:

- Tıbbi ürünler için ek koruma sertifikası ile ilgili 6 Mayıs 2009 tarihli ve 469/2009/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü,³²⁰
- Bitki koruma ürünleri için ek koruma sertifikası oluşturulmasına ilişkin 1610/96/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.³²¹

³²⁰ Regulation (EC) No 469/2009 of the European Parliament and of the Council of 6 May 2009 concerning the supplementary protection certificate for medicinal products, Official Journal of the European Union, Legislation, 152, 16.6.2009.

³²¹ Regulation (EC) No 1610/96 of the European Parliament and of the Council of 23 July 1996 concerning the creation of a supplementary protection certificate for plant protection products, Official Journal of the European Union, Legislation, 198, 8.8.1996.

Bu düzenlemeler, AB ülkelerindeki ulusal sistemlerdeki eşitsizliklerin düzeltilmesini mümkün kılmaktadır.

Ulusal bir patenti olan ve satışa onaylanan belirli ilaç ve bitki koruma ürünleri için ek koruma sağlarlar. Bu AB koruması, ulusal ilaç ve bitki koruma ürünü patent sistemlerinde herhangi bir eşitsizlik ve eksikliklerin giderilmesi için tasarlanmıştır.

Ulusal bir patent tarafından korunan ve satılmadan önce ulusal izne tabi olan ve zaten bir sertifikası olmayan herhangi bir ürün, ek bir koruma sertifikası alabilir. Ek koruma sertifikası, temel patent tarafından sağlanan haklarla aynı haklara sahiptir. Başvurusu, verilecek pazarlama izninin ardından 6 ay içinde ilgili ulusal sınai mülkiyet ofisine yapılmalıdır.³²²

Ek koruma sertifikası, temel patentin süresi dolduğunda ve 5 yıla kadar geçerlidir. İlaçlar durumunda, pediatrik araştırma planı³²³ hazırlanmış ise, ek koruma sertifikası 6 ay boyunca uzatılabilir. Bir patentin ve tamamlayıcı bir koruma sertifikasının sağlayabileceği genel koruma, ilk pazarlama ruhsatının verilmesinden 15 yıldan fazla olamaz.

4.2.1.2.2.5 Entegre Devre Topografyası

4.2.1.2.2.5.1 Entegre Devre Topografyalarının Yasal Olarak Korunmasına İlişkin 16 Aralık 1986 tarihli ve 87/54/EEC sayılı Konsey Direktifi

Entegre devre topografyalarının teknolojisi, Birliğin endüstriyel gelişimi için çok önemlidir. Bu tür topografyaların geliştirilmesi, önemli miktarda insan, teknik ve finansal kaynakların yatırımını gerektirirken, bu tür ürünlerin topoğrafyaları, onları bağımsız olarak geliştirmek için gereken maliyetin bir kısmıyla kopyalanabilir.

Dolayısıyla bu Direktif, entegre devre topografyalarının korunması için açık bir yasal çerçeve sağlamayı ve bu alanda yürürlükte olan ulusal yasalar arasındaki farkları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.³²⁴

³²² CORNISH, W. R, “The Free Movement of Goods I: Pharmaceuticals, Patents and Parallel Trade”, *Pharmaceutical Medicine, Biotechnology and European Law*, ed. Richard GOLDBERG ve Julian LONBAY. Cambridge University Press, Cambridge, 2000, s. 18.

³²³ Pediatrik araştırma planı, bir ilacın onaylanmasını destekleyen bir ilaç geliştirme planıdır. Gerekli verilerin, güvenli olduğu durumlarda çalışmalar yoluyla elde edilmesini sağlamayı amaçlar. İlaç şirketleri, pediatrik araştırma planı için teklifleri, planı kabul etmekten veya reddetmekten sorumlu olan Avrupa Tıp Ajansına sunar.

³²⁴ Council Directive 87/54/EEC of 16 December 1986 on the legal protection of topographies of semiconductor products, *Official Journal of the European Union, Legislation*, 24, 27.1.1987.

Üye devletlerin, topografyalarını korumak için yasanın kendi entelektüel çabalarının bir sonucu oldukları ve topografyası endüstrisinde ortak olmadığı sürece yasaları kabul etme zorunluluğu vardır.

Koruma hakkı, topoğrafyasının yaratıcısı olan, o kişinin bir üye devlet vatandaşı olan veya normal olarak orada ikamet eden gerçek kişi olmasına tabi olarak verilir. Bununla birlikte, üye devletler, yaratıcının istihdamı sırasında veya bir iş sözleşmesi dışındaki bir sözleşmede bir topografyanın yaratıldığı yerde kimin hakkının verileceğini belirtebilir.

Belirli şartlar altında, topografyadan ilk ticari olarak yararlanan gerçek kişilere, şirketlere veya diğer tüzel kişilere de koruma sağlanır:

- ticari olarak daha önce hiç kullanılmamış olan ve;
- Topluluğa elden çıkarma hakkına sahip kişi tarafından topografyadan ticari olarak yararlanmaya yalnızca yetkili olanlar.

Direktif, kapsamadığı kişilere verilen koruma hakkını uzatma prosedürünü belirler.

Üye devletler, ilk kez ticari olarak işletildikten sonraki iki yıl içinde, resmi bir başvuru için bir kamu otoritesine sunulmamış olan bir ürünün topografyası ile ilgili korumayı reddedebilir veya kaldırabilir. Topografyayı tanımlayan veya örnekleyen malzemenin bırakılmasını isteyebilirler. Ancak, yatırılan malzemenin ticari bir sır olarak halka açıklanmamasını sağlamalıdır.

Verilen haklar münhasır haklardır. Korunan bir topografyanın çoğaltılmasına izin verme veya yasaklama hakkını ve bir topografyanın veya topoğrafya kullanılarak üretilen bir ürünün bu amaç için ticari işletimi veya ithalatı onaylama veya yasaklama hakkını içerir. Özel olarak çoğaltmaya izin verme veya yasaklama hakkı, topografyada veya topoğrafyada yer alan kavramları, süreçleri, sistemleri veya teknikleri analiz etme, değerlendirme veya öğretme amacıyla çoğaltmaya uygulanmaz.

Topografyanın tescili, münhasır hakların ortaya çıkması için bir şart teşkil ederse, bu haklar tescil başvurusunun yapıldığı tarihte veya topografyanın ilk kez dünyanın herhangi bir yerinde ticari olarak işletildiği tarihten hangisi önce gelirse o tarihte geçerli olacaktır. Tescil bir koruma şartı değilse, topografya ilk kez dünyanın herhangi bir yerinde ticari olarak işletildiğinde veya ilk kez sabitlendiğinde veya kodlandığında haklar ortaya çıkacaktır.

Münhasır haklar, topoğrafyanın ilk kez ticari olarak işletildiği takvim yılının sonundan 10 yıl sonra sona erer. Tescil gerekli olduğunda, 10 yıllık süre, tescil başvurusunun yapıldığı takvim

yılıının sonundan veya topografyanın ilk kez ticari olarak işletildiği takvim yılının sonundan, hangisi önce gelirse hesaplanır.

4.2.1.2.3 Marka

4.2.1.2.3.1 Üye Devletlerin Markalarla ilgili Kanunlarına Yaklaşmak Üzere, 16 Aralık 2015 tarihli ve (AB) 2015/2436 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

Direktif (AB) 2015/2436, markaların tescili için AB ulusal yasalarını ve usule ilişkin kuralları düzenlemeyi amaçlamaktadır.³²⁵ AB markasına ilişkin Tüzüğün revizyonu ile birlikte bir reform paketinin bir parçasını oluşturur. Paket, AB genelindeki marka tescil sistemlerini işletmeler için daha erişilebilir ve verimli hale getirmek için tasarlanmıştır.

Bu Direktif, bir AB ülkesinde veya Benelüks Fikri Mülkiyet Ofisinde ve bir AB ülkesinde geçerli olan uluslararası tescili konusunda, münferit markalar, ortak markalar, garanti tescil konusu olan mal veya hizmetlerle ilgili markalara ilişkin ulusal yasaların kabul edilmesinin temelini oluşturur.

Marka, grafik olarak gösterilebilecek herhangi bir işaret olabilir (özellikle kişisel isimler veya tasarımlar, harfler, rakamlar, malların şekli veya ambalajlarının şekli dahil olmak üzere kelimeler). Bu işaret, bir kişi veya şirketin mal veya hizmetlerini diğerlerinden ayırt edebilmelidir.³²⁶

Bir marka tescilden önce reddedilebilir veya daha sonra aşağıdakileri içeren birkaç nedenden dolayı hükümsüz sayılabilir:

- ayırt edici değildir;
- sadece tanımlayıcıdır;
- söz konusu işlemin mevcut diline özgü işaretlerden oluşur;
- anayasa yasalarını ve düzenlemelerini ya da kabul gören ahlaki ilkeleri destekleyen ilkelere aykırıdır;

³²⁵ Directive (EU) 2015/2436 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015 to approximate the laws of the Member States relating to trade marks, Official Journal of the European Union, Legislation, 336, 23.12.2015.

³²⁶ ISAAC, Belinda, "The Free Movement of Goods II: Pharmaceuticals, Trade Marks and Parallel Imports", **Pharmaceutical Medicine, Biotechnology and European Law**, ed. Richard GOLDBERG ve Julian LONBAY, Cambridge University Pres, Cambridge, 2000, s. 34.

- kamuoyunu, örneğin ürünün veya hizmetin doğası, niteliği veya coğrafi kökenleri gibi etmenlerce yanıltıcı niteliktedir.

Marka aynı zamanda reddedilir veya daha önce tescil edilmiş olan ticari marka ile aynı veya benzer olması durumunda hükümsüz sayılabilir.

Mal sahibi, yaratılan marka için münhasır bir hakka sahiptir. Tüketicinin zihninde bir kafa karışıklığı riskine yol açacak şekilde aynı veya benzer bir işaret kullanmasını yasaklayabilirler. Mal sahibi, ticari faaliyetlerinde hareket edenler tarafından, aşağıda belirtilenlerin belirtilmesi gereken markaların kullanımını yasaklayamaz:

- gerçek bir kişi olduğunda üçüncü bir şahsın adı veya adresi;
- marka tarafından kapsanan mal veya hizmetlerin özellikleri;
- mal veya hizmetlerin amaçlanan amacı.

Marka sahibi, tescil tarihinden sonraki 5 yıl içinde ticari markayı gerçekten kullanmalıdır. 5 yıllık kesintisiz bir süre boyunca kesilen kullanım, markanın kullanılmamasına ilişkin yaptırımlara tabi olacaktır.

Markalar başvuru tarihinden itibaren 10 yıl süreyle kayıtlıdır. Yenileme ücretinin ödenmesiyle sahibinin isteği üzerine bir 10 yıl daha yenilenebilirler. Sahip, bu markanın sona ermesinden 6 ay önce ulusal marka ofisi tarafından ticari marka bitiminden haberdar edilecektir.

4.2.1.2.3.2 Avrupa Birliği Markası Hakkında 14 Haziran 2017 tarihli ve (AB) 2017/1001 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü

(AB) 2017/1001 sayılı Tüzük, AB markası verilmesi için AB çapında kurallar ve koşullar belirlemektedir.³²⁷ (EC) 207/2009 sayılı Konsey Tüzüğü ve ardışık olarak yapılan birçok değişikliği değiştirir.

Kamu hukuku çerçevesinde kurulan yetkililer dahil olmak üzere herhangi bir kişi veya şirket, tescil yoluyla bir AB markası alabilir.

Herhangi bir işaretten, özellikle kelimelerden (kişisel isimler dahil), tasarımlardan, harflerden, rakamlardan ve malların şekillerinin veya ambalajlarının, bu işaretlerin bir işletmenin

³²⁷ Regulation (EU) 2017/1001 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 on the European Union trade mark, Official Journal of the European Union, Legislation, 154, 16.6.2017.

mallarını veya hizmetlerini diğerlerinden ayırabilmesi şartıyla içerebilir; ve markaların kaydında kamuoyu ve yetkililer korunmakta olan konuyu tam olarak bilecek şekilde temsil edilmektedir.

Üçüncü taraflara aşağıdakilerden herhangi birini ticari amaçla kullanmalarını yasaklayan sahibine münhasır haklar verir:

- AB markasının kayıtlı olduğu ürünlerle aynı olan mal veya hizmetlerle ilgili olarak AB markasıyla aynı olan herhangi bir işaret;
- Başka bir markayla karıştırılma ihtimalinin olduğu herhangi bir işaret;
- AB markasının kayıtlı olduğu ürünlere benzemeyen mal veya hizmetlerle ilgili olarak AB markasıyla aynı veya buna benzer herhangi bir işaret/marka.

Bununla birlikte, AB markasının sahibi üçüncü kişinin aşağıdakileri ticari amaçlar için kullanmasını yasaklayamaz:

- sahibinin kendi adı veya adresi;
- tür, kalite veya miktar gibi mal veya hizmetlerin özelliklerine ilişkin göstergeler;
- bir ürün veya hizmetin amaçlanan amacını, aksesuar veya yedek parça olarak belirtmenin gerekli olduğu ticari marka.

Başvuru sahipleri, EUIPO ile bir AB markası için başvuruda bulunmalıdır. Başvuru aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- AB markasının tescili için bir talep,
- başvuru sahibini tanımlayan bilgiler,
- kaydın istendiği mal veya hizmetlerin bir listesini,
- markanın temsili.

Başvuru sahipleri ayrıca bir başvuru ücreti ödemek zorundadır. Başvuru ücreti, başvuru tarihinin - belgelerin EUIPO'ya teslim edildiği tarih- 1 ayı içerisinde ödenmelidir. Başvuru yapıldıktan sonra EUIPO, bir AB markasının verilmesi için tüm şartları yerine getirip getirmediğini inceler. Başvurunun yayınlanması, daha önceki haklar temelinde, muhalefet işlemlerinde, ticari marka verilmesine karşı çıkan üçüncü taraflara izin verecektir. Başvuru gerekli tüm kriterleri karşılıyorsa ve hiçbir karşı görüş oluşmazsa veya kabul edilmezse, ticari marka kaydı yayınlanır.

AB markaları başvuru tarihinden itibaren 10 yıl süreyle tescillidir. Kayıt 10 yıldan daha uzun bir süre için yenilenebilir. Yenileme başvurusu, tescil geçerliliğinin sona ermesinden 6 ay önce yapılmalıdır.

Bir AB markası, tescilli olduğu mal veya hizmetlerin bir kısmı veya tamamı ile ilgili olarak teslim edilebilir. Aşağıdaki durumlarda sahibinin hakları da iptal edilebilir:

- marka AB’de 5 yıldan beri orijinal kullanıma tabi tutulmamıştır;
- marka, bir ürün veya hizmetin ortak adı haline gelmiştir;
- marka, kamuyu mal veya hizmetlerin niteliği, niteliği veya coğrafi kökenine göre yanılabilir.

Tüzük ayrıca markanın hükümsüzlüğü için de zemin oluşturur. Bu gerekçelere, örneğin, başvuranın marka başvurusunu doldururken kötü niyetli davrandığı durumlar dahildir.

Başvurusu yapıldığında, bir AB markasını ortak olarak belirlemek mümkündür. İmalatçılar, üreticiler, hizmet tedarikçileri, tüccarlar ve kamu hukukuna tabi tüzel kişilerin dernekleri AB’nin ortak markalarını başvurmaya yetkilidir.

Bir AB markasını bir garanti markası olarak belirlemek de mümkündür. Bu tür bir markanın sahibi, garantili mal ve hizmetlerin malzemesini, mal üretim biçimini veya hizmet performansını, kalitesini, doğruluğunu veya diğer özelliklerini (coğrafi işaret hariç) gösterir.

(AB) 1215/2012 sayılı Tüzük, AB markaları ve AB markalarına yönelik başvurulara ilişkin işlemlerin yanı sıra, AB ve ulusal markalara dayalı eş zamanlı ve ardışık eylemlere uygulanır. AB ülkeleri ‘AB marka mahkemelerini’ belirlemelidir. Bu mahkemeler, AB markalarının ihlali ve geçerliliği ile ilgili tüm ihtilaflarda münhasır yargı yetkisine sahiptir.

4.2.1.2.4 Topluluk Tasarımı

4.2.1.2.4.1 Topluluk Tasarımlarına İlişkin 12 Aralık 2001 tarihli ve 6/2002/EC sayılı Konsey Tüzüğü

6/2002/EC sayılı Tüzük, tek tip koruma kapsamında olan bir Topluluk tasarımı elde etmek için AB çapında bir sistem kurar. EUIPO ile tasarımların tescili prosedürünü belirler. AB sistemi, ulusal koruma sistemleriyle bir arada bulunur. Düzenleme kapsamına girmeyen konular, AB ülkelerinin ulusal yasaları ile kapsanmaktadır.³²⁸

³²⁸ Council Regulation (EC) No 6/2002 of 12 December 2001 on Community designs, Official Journal of the European Union, Legislation, 3, 5.1.2002.

Korumaya hak kazanabilmek için, tasarımların yeni olması ve özel bir karaktere sahip olması gerekir (mevcut ürünlerden farklı olmalıdır). Görünüşünü ilgili tasarımları belirleyen karmaşık ürünlerin parçaları (arabalardaki görünür yedek parçalar gibi) bu sistem tarafından korunmayacaktır. Bununla birlikte, entegre oldukları ürünün normal kullanımı sırasında görülebilen diğer ürünlerin parçaları korumaya hak kazanabilir.

Topluluk tasarım hakkı, tasarımcıya veya unvan halefine verilmiştir. Düzenleme, her ikisi de doğrudan AB ülkelerinde geçerli olan 2 tür tasarımın korunmasına izin verir.

1. Tescilsiz Topluluk tasarımı: tasarımın ilk kez AB kamuoyuna sağlandığı tarihten itibaren en fazla 3 yıl süreyle formalite yok, kısa süreli koruma, yani ürünün pazarlama veya önceki yayın önlemleriyle satışa sunulması.
2. Tescilli Topluluk tasarımı: EUIPO'ya kayıtlı, en az 5 yıl ve en fazla 25 yıl süreyle koruma.

Tescilli tasarımlar, hem kopyalamaya hem de benzer tasarımların bağımsız gelişimine karşı korunurken, tescilsiz tasarımlar yalnızca kopyalamaya karşı korunmaktadır.

Bu haklar, özel ve ticari olmayan amaçlar için yapılanlar, deneysel amaçlarla yapılanlar ve öğretme amaçları için olduğu gibi yeniden üretim eylemleri dahil olmak üzere birçok eylemi kapsamaz.

Tüzük, geçici olarak AB topraklarına girdiğinde, AB üyesi olmayan bir ülkede kayıtlı olan gemiler ve uçaklar için geçerli değildir.

Topluluk tasarımı tescili başvurusu EUIPO'ya veya ulusal bir sınai mülkiyet ofisine yapılabilir. Tüm başvurular, resmi bir inceleme yapan ve uygun durumlarda Topluluk tasarımını Topluluk tasarım kaydına girerek başvuru sahibine veren EUIPO'ya iletilir. Giriş daha sonra ofis tarafından halka açık bir bültende yayınlanır. Başvuran, hassas bilgilerin korunması amacıyla yayının başvuru tarihinden itibaren 30 ay süreyle ertelenmesini talep edebilir.

Bir Topluluk tasarımı, AB'nin tamamı veya bir kısmı için lisanslanabilir. Bir lisans münhasır veya münhasır olmayan şekilde olabilir. Hak sahibinin onayı esastır.

Tescilli bir Topluluk tasarımı aşağıdaki durumlarda hükümsüz sayılabilir:

- Tasarım, bir Topluluk tasarımı için ortaya konan gereklilikleri karşılamadığında;
- Sahibinin Topluluk tasarımı hakkına sahip değilse;
- Tasarım, bir AB ülkesinin telif hakkı yasası uyarınca korunan bir eserin uygunsuz bir şekilde kullanılmasını sağlıyorsa.

İhlali durumunda alınabilecek önlemler yönetmelikte belirtilmiştir. Bunlar arasında üretim yasağı ve ihlal eden ürünlerin ele geçirilmesi yer alıyor. Bir AB ülkesi mahkemesi başka cezalar da verebilir.³²⁹

4.2.1.2.4.2 Tasarımların Yasal Korunmasına İlişkin 13 Ekim 1998 tarihli ve 98/71/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

98/71/EC sayılı Direktif, hak sahibinin tüm AB ülkelerinde aynı korumaya sahip olmasını sağlamak için tasarımın korunmasına ilişkin ulusal yasaları uyumlaştırmayı amaçlamaktadır.³³⁰ Ulusal yasalar, tek tip koruma kapsamında olan bir Topluluk tasarımı elde etmek için AB çapında bir sistemin yanında bulunmaktadır.

Direktif, tescilli tasarım hakları için geçerlidir:

- AB'nin merkezi sınai mülkiyet ofislerinde;
- Benelüks Ofisinde;
- AB ülkelerinde geçerli olan uluslararası anlaşmalar çerçevesinde.

Korumaya hak kazanmak için bir tasarımın yeni olması ve ayırt edici bir karaktere sahip olması gerekir. AB ülkeleri tasarımları tescil ettirerek ve tasarımcıları için münhasır haklar vererek korurlar.

Tasarım, maksimum 25 yıllık bir süre ile 5 yıl boyunca bir veya daha fazla süre için korunur. Koruma, sahibine tasarım kullanma ve üçüncü tarafların kullanmasını önleme hakkını münhasır olarak verir.

Bir tasarımın tescili, sahibine kullanım hakkını ve yetkisiz üçüncü şahısların kullanmasını önlemek için münhasır hakkı verir.

Tasarım hakkı ile verilen haklar aşağıdakileri kapsamaz:

- özel olarak ve ticari olmayan amaçlarla yapılanlar;
- deneysel amaçlarla yapılanlar;
- açıklayıcı veya eğitim amaçlı çoğaltma eylemleri;

³²⁹ METZGER, Axel, “Community Rights & Conflict of Laws: Community Trademark, Community Design, Community Patent – Applicable Law for Claims of Damages”, **Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future**, ed. Josef DREXL ve Annette KUR, Hart Publishing, Oregon, 2005, s. 223.

³³⁰ Directive 98/71/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 1998 on the legal protection of designs, Official Journal of the European Union, Legislation, 289, 28.10.1998.

- geçici olarak ilgili AB ülkesine girdiğinde gemilerde ve hava taşıtlarında başka bir ülkede kayıtlı olan teçhizatı;
 - bu tür gemileri onarmak amacıyla AB ülkesine yedek parça ve aksesuar ithalatı;
 - böyle bir gemide onarımların idamesi.
- Ayrıca aşağıdakiler korumanın dışında tutulur:
- bu ürünün ‘normal’ kullanımı sırasında görünmeyen bir ürüne dahil edilen ürünler;
 - bir ürünün teknik işlevi tarafından yalnızca dikte edilen görünümünün özellikleri;
 - ürünün mekanik olarak bağlanmasını, içine veya çevresine ya da başka bir ürünle temas etmesini sağlamak için yeniden üretilmesi gereken bir ürünün görünüşünün özellikleri;
 - geçici olarak başka bir AB ülkesinin ülkesine giren gemiler ve hava taşıtlarındaki teçhizatları;
 - söz konusu zanaatın onarımı amacıyla bu AB ülkesine ithal edilen yedek parça ve aksesuarlar;
 - kamu düzenine veya kamu ahlakına aykırı tasarımlar.

Bir tasarım hakkı, tanımlanmış belirli durumlarda, geçtikten veya teslim edildikten sonra bile hükümsüz sayılabilir.

Bir AB ülkesinde, tasarımlar tescil dışı tasarımlar, telif hakkı, markalar, patentler ve faydalı modellerle ilgili yasalar veya başka herhangi bir yasa ile korunuyorsa, bu yasalar yine de tasarımların korunmasıyla ilgili özel yasalarla birlikte uygulanır.

4.2.1.2.5 Coğrafi İşaret

Avrupa’da, hem tarım hem de tarım dışı ürünler için coğrafi işaret koruması mevcuttur. Tarım ürünleri ve gıda maddeleri (şaraplar, damıtılmış alkollü içecekler), yalnızca AB düzeyinde verilen üniter korumadan yararlanabilir. Tarım dışı coğrafi işaretler çeşitli ulusal yasal çerçevelerle sadece ulusal/bölgesel düzeyde korunmaktadır.³³¹

AB düzeyinde, şaraplar, damıtılmış alkollü içecekler, arotize şaraplar ve diğer tarım ürünleri ve gıda maddeleri için üniter coğrafi işaret koruması kurulmuştur. Bu sistemlerin temel

³³¹ MANTROV, Vadim, **EU Law on Indications of Geographical Origin: Theory and Practice**, Cham: Springer International Publishing, 2014, s. 29.

amacı, gıda zincirinde kaliteyi, çeşitliliği ve değeri teşvik etmek, sektördeki geleneksel bilgi birikimini korumak ve kırsal alanlarda çeşitliliği ve istihdamı teşvik etmektir.

Coğrafi işaret koruması aşağıdakilere dayanmaktadır:

- Tarım ürünleri ve gıda maddeleri için kalite planları hakkında 1151/2012/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü;
- Tarım ürünlerinde pazarların ortak bir organizasyonunu oluşturan 1308/2013/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü;
- Aromatize edilmiş şarap ürünlerinin tanımı, tarifi, sunumu, etiketlenmesi ve coğrafi işaretlerinin korunması ile ilgili 251/2014/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü;
- Alkollü içeceklerin tanımı, tarifi, sunumu, etiketlenmesi ve coğrafi işaretlerinin korunmasına ilişkin 110/2008/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü.

4.2.1.2.5.1 Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri için Kalite Planları Hakkında 1151/2012/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü

Tarımsal ürünler ve gıda maddeleri için kalite planları hakkındaki 1151/2012/EU Tüzüğü, Avrupa'nın kaliteli ürünlerini ve gıda maddelerini tanımlayan programları güçlendirerek, uyarlayarak ve geliştirerek çiftçileri ve tüketicileri destekler.³³² Çeşitli kalite programlarının tutarlılığını artırarak, Avrupa'nın tarım ürünleri için kalite politikasını geliştirmeyi amaçlamaktadır. AB kırsal kalkınma politikası hedefleri doğrultusunda, tarım ve işleme faaliyetlerinin yanı sıra yüksek kaliteli ürünlerle ilişkili tarım sistemlerini desteklemek için önlemler içerir. Bununla birlikte Tüzük, damıtılmış alkollü içecekler, aromatize şaraplar veya bağ ürünleri için geçerli değildir.

³³² Regulation (EU) No 1151/2012 of the European Parliament and of the Council of 21 November 2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs, Official Journal of the European Union, Legislation, 343, 14.12.2012.

4.2.1.2.5.2 Tarım Ürünlerinde Pazarların Ortak Bir Organizasyonunu Oluşturan 1308/2013/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü

1308/2013/EU sayılı AB Tüzüğü, piyasa destek araçlarının (örneğin kamu müdahalesi ve özel depolama), tarımsal pazarlara güvenlik ağı, özel sektörler (özellikle meyve ve sebzeler ve şaraplar) istisnai tedbirler ve yardımlar kullanarak güvenlik ağı sağlamayı amaçlamaktadır.³³³ Bir dizi sektörde ürünlerin üretimi, ticareti ve/veya işlenmesi ile ilgili faaliyetleri temsil eden organizasyonlar olan üretici kuruluşları ve şubeler arası organizasyonlar aracılığıyla işbirliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bazı ürünler için pazarlama standartları olarak minimum kalite gerekliliklerinin yanı sıra tarımsal ürünlerde ticaret ile ilgili kurallar ve rekabette belirli kurallar ortaya koymaktadır.

Avrupa Komisyonu, şarap sektörü için kalite planlarının uygulanması konusunda birçok yönetmelik kabul etmiştir. Piyasaların ortak organizasyonunun bir parçası olan şarap sektörü, 1308/2013/EU sayılı Tüzüğe dayanarak, AB kalite programlarının uygulanmasını içeren özel düzenlemesi kapsamındadır. Diğer mevzuatlar, kalite şemaları için kuralların uygulanmasını, ilgili gerekli kontrolleri, etiketlemeyi ve bazı şarap sektörü ürünlerinin sunumunu düzenlemektedir.

4.2.1.2.5.3 Aromatize Edilmiş Şarap Ürünlerinin Tanımı, Tarifi, Sunumu, Etiketlenmesi ve Coğrafi İşaretlerinin Korunması ile ilgili 251/2014/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü

Aromatize edilmiş şarap ürünlerini düzenleyen 1601/91 sayılı Konsey Tüzüğü ve 122/94 sayılı Komisyon Tüzüğü başarılı olmuştur. Ancak, teknolojik yenilikler, pazardaki gelişmeler ve gelişen tüketici beklentileri nedeniyle, bu ürünler için coğrafi işaretlerin tanımı, tanımlanması, sunulması, etiketlenmesi ve korunmasına ilişkin kuralları güncellemek gerekmektedir.

251/2014/EU sayılı Tüzüğü, aromatize şarap ürünlerinin özelliklerini ve coğrafi işaretlerinin korunmasını öngörmektedir. Tüketicinin korunmasını, ürün güvenilirliğini, pazar

³³³ Regulation (EU) No 1308/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 establishing a common organisation of the markets in agricultural products and repealing Council Regulations (EEC) No 922/72, (EEC) No 234/79, (EC) No 1037/2001 and (EC) No 1234/2007, Official Journal of the European Union, Legislation, 347, 20.12.2013.

şeffaflığını ve adil rekabeti yüksek seviyelerde tutmaya çalışır. AB’de piyasaya sunulan tüm aromatize şarap ürünleri (AB’de veya AB üyesi olmayan ülkelerde üretilen olsun) ve AB’de ihracat için üretilen ürünler için geçerlidir.³³⁴

Bu düzenleme, aromatize şarap ürünleri için özel sunum ve etiketleme kuralları oluşturur. Aromatize şarap ürünleri 3 kategori içermektedir: aromatize şarap³³⁵, aromatize şarap bazlı içecekler³³⁶ ve aromatize edilmiş şarap ürünü kokteylleri³³⁷. Aromatize edilmiş şarap ürünleri, tüzükte belirtilen şartlara, kısıtlamalara ve açıklamalara uygun olarak üretilmelidir. AB ülkeleri, aromatize şarap ürünleri için AB coğrafi işaretlerinin korunması için başvurabilirler.

4.2.1.2.5.4 Alkollü İçeceklerin Tanımı, Tarifi, Sunumu, Etiketlenmesi ve Coğrafi İşaretlerinin Korunmasına İlişkin 110/2008/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü

Tüketicileri korumak ve damıtılmış alkollü içecek sektörünü geliştirmek için AB, alkollü içeceklerin pazarlanması konusunda AB çapında eşit kurallar sağlayan yasal bir çerçeve oluşturmuştur. 110/2008/EC sayılı Tüzük, damıtılmış alkollü içeceklerin tanımı, tarifi, sunumu ve etiketlenmesi ile coğrafi işaretlerin korunmasına ilişkin kuralları belirler.³³⁸ AB’de veya AB üyesi olmayan ülkelerde üretilen tüm damıtılmış alkollü içecekler için geçerlidir.

Bu Tüzük, herhangi bir kategoride yer almak için, damıtılmış alkollü içeceğin sahip olması gereken, farklı niteliklere sahip damıtılmış alkollü içecekler için 46 farklı kategoriye vurgulamaktadır. Damıtılmış alkollü içecek çeşitli kategorilerden nitelikler içeriyorsa, kategorilerinden bir veya daha fazlası altında satılabilir. Sunum ve gıda maddelerinin etiketlenmesi ile ilgili genel kurallar damıtılmış alkollü içecekler için geçerlidir. Ancak, bu

³³⁴ Regulation (EU) No 251/2014 of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the definition, description, presentation, labelling and the protection of geographical indications of aromatised wine products and repealing Council Regulation (EEC) No 1601/91, Official Journal of the European Union, Legislation, 84, 20.3.2014.

³³⁵ Aromatize edilmiş şaraplar, asma ürünlerinin toplam hacmin en az %75'ini oluşturduğu içeceklerdir. Alkol oranı % 14.5 ile % 22 arasındadır.

³³⁶ Aromatize şarap bazlı içecek, asma ürünlerinin toplam hacmin en az % 50'sini temsil ettiği içeceklerdir. Alkol oranı % 4.5 ile % 14.5 arasında değişmektedir.

³³⁷ Aromatize edilmiş şarap ürünü kokteylleri, asma ürünlerinin toplam hacmin en az % 50'sini temsil ettiği içeceklerdir. Alkol oranı % 1.2 ile % 10 arasında değişmektedir.

³³⁸ Regulation (EC) No 110/2008 of the European Parliament and of the Council of 15 January 2008 on the definition, description, presentation, labelling and the protection of geographical indications of spirit drinks and repealing Council Regulation (EEC) No 1576/89, Official Journal of the European Union, Legislation, 39, 13.2.2008.

tüzükte özel etiketleme ve sunum kuralları belirlenmiştir. Coğrafi işaret, damıtılmış alkollü içeceğin, belirli bir kalite, itibar veya başka bir özelliğın coğrafi kökenine atfedildiğı bir ülke toprakları içerisindeki bir köken olarak tanımlamaktadır.³³⁹

Coğrafi işaretin tescili için, hem AB ülkeleri hem de AB üyesi olmayan ülkeler Avrupa Komisyonuna başvuruda bulunmalıdır. Başvuru, damıtılmış alkollü içeceğin tanımı, coğrafi alanın tanımı, damıtılmış alkollü içeceğin elde edilmesine yönelik yöntemin tanımı, Avrupa, ulusal veya bölgesel hükümler ve başvuru sahibinin adı ve iletişim adresi tarafından ortaya konan herhangi bir gereklilik gibi bilgileri içeren teknik bir dosyayı içermelidir. Damıtılmış alkollü içecek artık teknik dosyada açıklanan özelliklere sahip değilse, Avrupa Komisyonu bir coğrafi işaretin tescilini iptal edebilir.

4.2.1.2.6 Ticari Sırların Korunmasına İlişkin Avrupa Birliğı Kuralları

4.2.1.2.6.1 Açıklanmayan Know-How ve Ticari Bilgilerin (Ticari Sırlar) Yasa Dışı Olarak Edinilmeleri, Kullanımları ve İfşa Edilmelerine Karşı Korunmalarına İlişkin 8 Haziran 2016 tarihli ve 2016/943/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

2016/943/EU sayılı Direktifi, ticari sırların yasa dışı edinilmesine, kullanılmasına ve ifşa edilmesine karşı korunma konusundaki ulusal yasaları uyumlu hale getiren AB kurallarını belirlemektedir. Temel hak ve özgürlüklere zarar vermeden, ticari sırların yasa dışı edinilmesine, kullanılmasına ve açıklanmasına karşı caydırıcı bir etkiye sahip olması amaçlanmıştır.³⁴⁰

Ticari sır elde etmek, aşağıdakilerden elde edilirse yasal olarak kabul edilir:

- bağımsız keşif veya yaratma;
- kamuya açık olan veya yasal olarak ticari sırrın kazanılmasını kısıtlamak için gerekli olmayan bilgilerin alıcısına sahip olan bir ürünün veya nesnenin gözlenmesi, incelenmesi, sökülmesi veya test edilmesi;

³³⁹ GANGJEE, Dev S, “Spanish Champagne: An Unfair Competition Approach to GI Protection”, **Intellectual Property at the Edge: The Contested Contours of IP**, ed. Rochelle COOPER DREYFUSS ve Jane C. GINSBURG, Cambridge University Pres, Cambridge, 2014, s. 118.

³⁴⁰ Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, Official Journal of the European Union, Legislation, 157, 15.6.2016.

- işçi veya işçi temsilcilerinin AB hukuku ve ulusal kanun ve uygulamalara göre bilgi edinme ve danışma hakkının kullanılması;
- bu koşullar altında dürüst ticari uygulamalarla uyumlu olan diğer tüm uygulamalar.

Ticari sırrın edinilmesi, kullanılması veya açıklanması, AB veya ulusal yasalarca gerekli olduğunda veya izin verildiğinde de geçerlidir.

Ticari sırrın sahibinin izni olmadan ticari sırrın alınması, yasal olarak ticari sırrın sahibinin kontrolü altında olan belgelerin, nesnelerin, malzemelerin, maddelerin veya elektronik dosyaların izinsiz erişilmesi, çalınması veya kopyalanması ile elde edilirse, ve bu koşullar altında, dürüst iş uygulamalarına aykırı olduğu düşünülen diğer tüm davranışlar yasa dışıdır.

Ticari sırrının sahibinin rızası olmadan kullanılması veya ifşa edilmesi, eğer bir kişi için yasal değilse:

- ticari sırrı yasa dışı olarak edinir;
- ticari sırrı ifşa etmemek için bir gizlilik sözleşmesi veya başka bir gereklilik ihlal edildiğinde;
- ticari sırların kullanımını sınırlama konusunda sözleşmeye bağlı veya başka bir görevi ihlal etmektedir.

Satın alma, kullanma veya açıklama, ilgili kişinin ticari sırrın yasa dışı olarak kullanan veya açıklayan başka bir kişiden doğrudan veya dolaylı olarak elde edildiğini bilmesi veya bilmesi gerektiğini durumunda da yasa dışı olacaktır.

Direktif, bir ticari sırrı edindiği, kullandığı veya ifşa ettiği iddia edilen bir kişinin, aşağıdaki sebeplerden biri için böyle bir şeyi yapması durumunda, önlemler, prosedürler veya çareler için yapılan herhangi bir başvurunun reddedilmesi gerektiğini gerektirir:

- medyanın özgürlüğüne ve çoğulculuğuna saygı da dahil olmak üzere, Temel Haklar Bildirgesinde belirtilen ifade ve bilgi özgürlüğü hakkının kullanılması;
- genel halkın çıkarlarını korumak amacıyla yapıldığı takdirde, suistimali, haksızlığı veya yasa dışı faaliyetleri ortaya koymak;
- işçiler tarafından temsilcilerine yapılan ifşa, bu ifşaların görevlerini yerine getirmesi için gerekli olması şartıyla;
- AB veya ulusal yasalarca tanınan meşru menfaatleri korumak.

AB ülkeleri, yasadışı iktisap, ticari sırların ifşa edilmesi, kullanılması ve açıklanması mağdurlarına medeni hukuk tazminatının alınmasını sağlayan önlemler, prosedürler ve çözümler

sağlamalıdır. Direktif, önlemlerin, prosedürlerin ve çözümlerin adil, etkili ve caydırıcı olmasını ve gereksiz yere karmaşık veya maliyetli olmamasını veya makul olmayan zaman sınırlamaları veya istenmeyen gecikmeler içermesini gerektirir. Talepler için sınırlama süresi 6 yılı geçmeyecektir. Ticari sır sahipleri, aşağıdakiler de dahil olmak üzere, söz konusu ticari sırrın yasa dışı bir şekilde edinilmesi, kullanılması veya açıklanması durumunda medeni hukuk yollarına başvurabilirler:

- tazminat kararları;
- davalının ticari sırrı kullanmasını veya açıklamasını yasaklayan tedbirler; ve
- piyasadan ihlalli malların geri çekilmesi.

4.2.1.2.7 Fikri Mülkiyet Haklarının Uygulanması

4.2.1.2.7.1 Fikri Mülkiyet Haklarının Uygulanmasına İlişkin 29 Nisan 2004 tarihli ve 2004/48/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

2004/48/EC sayılı Direktife kadar, fikri mülkiyet haklarının uygulanmasının araçları hiçbir şekilde Avrupa düzeyinde uyumlu hale getirilmemiştir.³⁴¹ AB’de yaptırım önlemlerinin birbirine uyumlu hale getirilmesiyle, bu direktif fikri mülkiyet haklarını uygulamak için eşit şartlar sağlamaya çalışmaktadır. Aynı zamanda AB ülkelerinin mevzuatını uyumlaştırmayı ve böylece fikri mülkiyetin iç pazarda eş değer bir koruma seviyesine sahip olmasını sağlamayı amaçlar.

2004/48/EC sayılı Direktife kadar, AB tarafından fikri mülkiyet alanında atılan eylem, temel olarak ulusal maddi hukukun uyumlaştırılmasına ve AB düzeyinde bir üniter hak yaratılmasına odaklandı. Fikri mülkiyet haklarına ilişkin temel kanunun kademeli olarak uyumlaştırılması, AB ülkeleri arasında malların serbest dolaşımını teşvik etmiş ve kuralları daha şeffaf hale getirmiş olsa da, fikri mülkiyet haklarını uygulama yolları hiç uyumlaştırılmamıştır. Bu direktif bunu değiştirmeyi amaçlamaktadır.

Sahtecilik ve korsanlık ve genel olarak fikri mülkiyet ihlali, giderek yaygınlaşan ve şimdi uluslararası bir boyutta olan olgulardır. Sonuç olarak, ulusal ekonomiler ve hükümetler için ciddi

³⁴¹ Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights, Official Journal of the European Union, Legislation, 157, 30.4.2004.

bir tehdit oluşturmaktadırlar. Avrupa iç pazarında, bu olay, fikri mülkiyet haklarının uygulandığı yolla olabilecek ulusal eşitsizliklerden özellikle yararlanır. Başka bir deyişle, sahte ve korsan ürünlerin, sahtecilik ve korsanlıkla mücadelede diğerlerinden daha az etkili olan ülkelerde üretilmesi ve satılması daha olasıdır.³⁴²

Bu direktifin temel amacı AB ülkelerinde fikri mülkiyet için eş değer bir koruma seviyesi sağlamakla birlikte, aşağıdaki gibi başka hedefleri de vardır:

- Yenilik ve iş rekabetçiliğinin teşvik edilmesi. Sahtecilik ve korsanlık etkili bir şekilde cezalandırılmazsa, iç pazarda güven kaybına yol açabilir. Böyle bir durum yaratıcıların ve mucitlerin hevesini kırar ve Birlikteki yenilik ve yaratıcılığı tehlikeye atar;
- Avrupa’da istihdamı korumak. Sosyal açıdan, işletmelerin sahtecilik ve korsanlıktan kaynaklanan zararları, sonuçta sundukları iş sayısına yansır;
- Vergi kayıplarını ve piyasaların istikrarsızlaşmasının önlenmesi. Sahtecilik ve korsanlıktan kaynaklanan vergi kayıpları önemlidir. Bu olay, ekonomik dengeye karşı gerçek bir tehdittir çünkü saldırdığı kırılgan pazarların (tekstil ürünlerindeki pazar gibi) istikrarsızlaştırılmasına neden olabilir. Multimedya ürünleri endüstrisinde, internet üzerinden sahtecilik ve korsanlık giderek artmaktadır ve çok büyük kayıplara neden olmuştur;
- Tüketicinin korunmasının sağlanması. Sahtecilik ve korsanlığa, tüketicilerin, örneğin ünlü bir marka ismi taşıyan bir üründen bekledikleri kaliteyi kasıtlı olarak aldatmaları eşlik eder. Bunun nedeni, sahte ve korsan ürünlerin, yetkili makamlarca yapılan kontroller olmadan üretilmesi ve minimum kalite standartlarına uymamasıdır. Sahte veya korsan ürünler satın aldıklarında, tüketiciler ilke olarak bir garanti, satış sonrası servis veya hasar durumunda etkin bir çözümden yararlanamamaktadır. Bu faaliyetler aynı zamanda tüketicinin sağlığı (sahte ilaçlar) veya güvenliği (sahte oyuncaklar veya araba veya uçak parçaları) için gerçek bir tehdit oluşturabilir;
- Kamu düzeninin korunmasının sağlanması. Sahtecilik ve korsanlık, çalışma yasalarını (gizli iş gücü), vergi mevzuatını (devlet gelir kaybı), sağlık mevzuatını ve ürün güvenliğine ilişkin mevzuatı ihlal etmektedir.

³⁴² ARIKAN, Ayşe Saadet, “Avrupa Topluluğu’nda Fikri-Sınai Mülkiyet Hakları ve Son Gelişmeler”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, C. 7, S.1, (Güz 2007), s. 170-171.

Bu yönerge ile sağlanan önlemler, AB yasaları ve/veya ilgili AB ülkesinin ulusal yasaları tarafından öngörülen fikri mülkiyet haklarının ihlal edilmesinde geçerlidir. Öte yandan, bu direktif, hakların uygulanmasına ilişkin hükümleri veya Birlik mevzuatında yer alan ve telif haklarıyla ve bağlantılı haklarla ilgili istisnalar hakkındaki hükümleri etkilemez.

Ayrıca, direktif fikri mülkiyet hakları, AB ülkelerinin uluslararası yükümlülükleri ve özellikle AB ülkelerinde fikri mülkiyet haklarının ihlaliyle ilgili ceza prosedürleri veya cezaları ile ilgili temel hükümleri içeren AB yasalarını düzenleyen AB hükümlerini etkilemez.

AB ülkeleri, fikri mülkiyet haklarının uygulanmasını sağlamak için gereken önlemleri ve prosedürleri oluşturmalı ve sahtecilik ve korsanlıktan sorumlu olanlara karşı gerekli önlemleri almalıdır. Bu önlemler ve prosedürler yeterince caydırıcı olmalı, ancak meşru ticareti engellemekten kaçınılmalı ve kötüye kullanımlarına karşı güvenceler sağlanmalıdır.

Fikri mülkiyet koruma önlemlerini uygulama isteği, fikri mülkiyet hakları sahipleri, temsilcileri ve bu hakları kullanma hakkına sahip olan diğer tüm kişiler tarafından geçerli yasaya uygun olarak sunulabilir. Fikri mülkiyet haklarını temsil ettikleri her yerde, hak sahipleri, haklar yönetimi veya profesyonel savunma kuruluşları da bu önlemleri uygulamak isteyebilir.

Belirli koşullar altında, taraflar kontrolünde olan kanıtları üretmek zorunda kalabilir. AB ülkeleri ayrıca, sorumlu makamların, bir tarafça başvuruda bulduklarında, karşı tarafın kontrolünde olan bankacılık, finansal veya ticari belgelerin iletişimini sipariş etmelerini sağlamak için gerekli önlemleri almalıdır. Fikri mülkiyet haklarının ihlal edildiğine dair bariz bir risk söz konusu olduğunda, davanın esasına ilişkin yargılamanın başlamasından önce bile, yetkili yargı makamları delilleri korumak için geçici önlemler alabilir.³⁴³

Hak sahibinin talebi üzerine, adli makamlar, herhangi bir kimseye, fikri mülkiyet haklarını ihlal ettiği düşünülen mal veya hizmetlerin menşei hakkında ve bu kişilere, dağıtım veya tedariki için ağlarda bilgi sağlama emrini verebilir, eğer bu kişinin:

- ihlal eden malları ticari amaçlarla bulundurulduğu tespit edilirse;
- ihlal eden hizmetleri ticari amaçlar için kullandığı tespit edilirse;
- ticari amaçlarla ihlal faaliyetlerinde kullanılan hizmetleri sağladığı tespit edilirse;
- ihlal eden mal veya hizmetlerin üretimi, üretimi veya dağıtımında rol oynadığı bildirilirse.

³⁴³ JAEGER, Thomas, "IP Enforcement Provisions in EU Economic Partnership Agreements", **EU Bilateral Trade Agreements and Intellectual Property: For Better or Worse?**, ed. Josef DREXL, Henning Grosse RUSE-KHAN ve Souheir NADDE-PHLIX, Springer, Berlin, 2014, s. 197-200.

Başvuranın talebi üzerine, adli makamlar, geçici olarak, fikri mülkiyet haklarının herhangi bir şekilde ihlal edilmesini önleme amaçlı, ihlal eden kişiye ihtiyati tedbir kararı alabilir, fikri mülkiyet haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddia edilen hakların devam etmesini yasaklayabilir ve böyle bir devam hakkını hak sahibinin tazminatını sağlama amaçlı teminatlara tabi tutabilir. Bazı durumlarda adli makamlar, iddia ettiği ihlalcinin sabit ve sabit olmayan varlıklarının, banka hesaplarının ve diğer varlıkların bloke edilmesi de dahil olmak üzere ihtiyati olarak el koyulmasına karar verebilir.³⁴⁴

Başvuranın talebi üzerine, adli makamlar fikri mülkiyet haklarını ihlal ettiği tespit edilen malların geri çağrılmasını isteyebilir. Söz konusu mallar ile bunların yaratılmasında kullanılan malzemeler ve aletler ticaret kanallarından da çıkarılabilir. Son olarak, adli makamlar sahte veya korsan ürünlerin imha edilmesini emredebilir.

Yargı kararının fikri mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinde, adli makamlar ihlalciye ihlalin devam etmesini yasaklamayı amaçlayan bir dava açabilir. Uygun olduğu durumlarda, bir ihtilaf ile uyumsuzluk, uyumun sağlanması amacıyla tekrar eden bir para cezası ödemesine tabi olabilir.

Yetkili adli makamlar, eğer o kişi istemeden hareket ederse ve bu önlemlerin uygulanması kendisinin orantısız zarara yol açması durumunda, tahliye veya imha önlemleri uygulamak yerine, mağdur tarafa ödenecek maddi tazminat talebinde bulunabilir.

Mağdur tarafın başvurusu üzerine, yetkili adli makamlar, bir ihlalciye yapılan zararın tazmininde hak sahibinin tazminatını ödemesini emredebilir. Mahkeme masrafları, avukatlık ücretleri ve kazanan tarafın yaptığı diğer masraflar normal olarak diğer tarafça karşılanacaktır.

Komisyonun ilk teklifinden farklı olarak, direktif, kabul edildiği gibi, dolandırıcılara karşı cezai yaptırımlara ilişkin hüküm içermemektedir. Direktif, yalnızca AB ülkelerinin suçluların kovuşturulması için öngörülen hükümlerin ötesine geçen diğer yaptırımları uygulamada serbest olmalarını şart koşuyor.

³⁴⁴ MOENS, Gabriël, TRONE, John, **Commercial Law of the European Union**, Berlin: Springer Science+Business Media, 2010, s. 213.

4.2.1.2.7.2 Komisyondan Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesine Haberleşme: Fikri Mülkiyet Haklarının Uygulanması Üzerine Yenilenmiş Bir Uzlaşmaya Doğru: AB Eylem Planı (1 Temmuz 2014)

Bu Avrupa Komisyonu iletişimi, fikri mülkiyet haklarının AB'deki ekonomik büyümeyi ve yeniliği yönlendirmede oynadığı önemli rolü vurgular ve bu hakları ticari ölçekte ihlallere karşı korumak ve uygulamak için 10 aşamalı bir eylem planı hazırlar.³⁴⁵

EUIPO ile ortak olarak, Avrupa Komisyonu tarafından büyük ölçüde uygulanmakta olan plan şunları içermektedir:

- Sahte mal ve hizmetlerin neden olduğu zararın halkı, özellikle de gençlerini bilinçlendirmek için iletişim kampanyaları;
- Tedarik zincirleri boyunca durum tespiti yapma ihtiyacını vurgulamak için farklı gruplara danışma;
- Hak sahipleri ve iş ortakları arasında, hak ihlallerinden kaynaklanan karı azaltmak için tasarlanmış reklam verenler, ödeme hizmetleri ve göndericiler gibi kişilerle anlaşmalar;
- Küçük işletmeler için sivil uygulama prosedürlerini iyileştirmeye yönelik tedbirler;
- Tüketicilerin öğelerin orijinal olmadığını tespit etmesi durumunda, tüketicilerin bankamatik veya kredi kartlarıyla yapılan alışverişler için ödeme yapmaları gerekmeyen geri ödeme sistemlerinin daha geniş kullanımı üzerine istişari bir Yeşil Kitap yayınlamak;
- En iyi uygulamaları paylaşmaları için AB ülkelerinden bir uzman grubu oluşturmak;
- Sahte ürünler satın almamak için kamu makamlarına bir kılavuz yayınlamak; ve
- Hakların uygulanması için özel eğitim programları geliştirmek.

³⁴⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee: Towards a renewed consensus on the enforcement of Intellectual Property Rights: An EU Action Plan, COM (2014) 392 final of 1 July 2014.

4.2.1.2.8. Farklı Özel Hükümler

4.2.1.2.8.1 Savunma ile İlgili Ürünler: AB İçindeki Devir Kuralları

4.2.1.2.8.1.1 Topluluk İçinde Savunma ile ilgili Ürünlerin Transfer Şartlarını ve Basitleştirmiş Koşullarına İlişkin 6 Mayıs 2009 tarihli ve 2009/43/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

Direktifin amacı, AB ülkeleri arasında savunma ile ilgili ürünlerin (tüfekler, bombalar ve torpidolar arasında, askeri kullanım için denizaltı ve uçaklara kadar) transferine ilişkin kanun ve kurallarına ilişkin eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasıdır.³⁴⁶ Tedarikçilere transfer lisansı verilmesine dayanan bir yetkilendirme sistemi kurar. Savunma ürünlerinin AB’de şeffaf ve güvenli bir şekilde dolaşımını kolaylaştırır, böylece AB’nin savunma sektörünün rekabet edebilirliğinin artırılmasına yardımcı olur.

2009/43/EC sayılı Direktif 3 tip lisansı belirler:

1. Savunma ile ilgili ürünleri başka bir AB ülkesindeki alıcılara devretmek için bir AB ülkesi tarafından kendi bölgesinde kurulmuş tedarikçilere (lisans koşullarına uymaları şartıyla) verilen genel lisanslar;
2. Bir AB ülkesi tarafından verilen (kapsamı ve süresini belirleyen) bir veya daha fazla AB ülkesine transfer isteyen tedarikçilere verilen küresel lisanslar; ve
3. AB ülkeleri tarafından, tedarikçilerin tek bir alıcıya tek bir ürün devri talebinde bulunan tedarikçilere verilen bireysel lisanslar.

AB ülkeleri, bölgelerinde kurulu savunma ile ilgili ürünlerin tedarikçilerinin transferlerine ilişkin detaylı kayıtlar tutmasını, alıcılara lisans şartlarını bildirmelerini (yani son kullanıcı veya savunmayla ilgili ürünlerin ihracatına ilişkin sınırlamaları) ve ilk defa bir Genel Lisans kullanarak bölgesinden ürünleri transfer etmek istedikleri AB ülkesinin yetkili makamını bildirdirmelerini sağlamalıdır. Savunma ile ilgili ürünlerin alıcılarına, transfer lisansı altında olan AB ülkeleri, alıcıların, aldıkları ürünlerin ihracatının sınırlandırılmasının gözlemlenmesinden sorumlu olduğunu onaylamalıdır.

³⁴⁶ Directive 2009/43/EC of the European Parliament and of the Council of 6 May 2009 simplifying terms and conditions of transfers of defence-related products within the Community, Official Journal of the European Union, Legislation, 146, 10.6.2009.

Bu direktifin ifade ettiği savunma ile ilgili ürünler direktifin ekinde listelenmiştir. Avrupa Komisyonu bu listeyi düzenli olarak günceller, böylece Avrupa Birliği Ortak Askeri Listesine uygundur.

4.2.1.2.8.2 Teknoloji Transfer Anlaşmalarının Rekabet Kurallarına Uymasını Sağlamak

4.2.1.2.8.2.1 Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 101 (3) Maddesinin Teknoloji Transferi Anlaşmaları Kategorilerine Uygulanmasına İlişkin 21 Mart 2014 tarihli ve 316/2014/AB sayılı Komisyon Tüzüğü

Rekabeti kısıtlayan lisans anlaşmaları, AB rekabet kurallarına aykırıdır. Bununla birlikte, bu tür anlaşmaların rekabet üzerindeki kısıtlayıcı etkilerinden ağır basan olumlu etkileri de olabilir. Yeni bir “blok muafiyet” düzenlemesi ve teknoloji transferi anlaşmalarıyla ilgili kılavuz ilkeler birçok lisans anlaşması için kesin bir alan yaratmaktadır.³⁴⁷

Fikri mülkiyet hukuku uyarınca, fikri mülkiyet hakları sahiplerine belirli münhasır haklar tanınmaktadır. Bunlar fikri mülkiyet haklarının izinsiz kullanılmasını önleme ve mülklerini, özellikle de üçüncü şahıslara lisans vererek yararlanmalarını önlemeye izin verir. Teknoloji transfer anlaşmaları, teknolojinin lisanslanması ile ilgilidir ve iki veya çok taraflı olabilir.

Mart 2014'te, Avrupa Komisyonu bir Teknoloji Transfer Blok Muafiyeti Tüzüğünü kabul etti. AB rekabet hukukunun belirli lisans sözleşmeleri kategorilerine nasıl uygulandığını ve bu sözleşmelerin değerlendirilmesinde kullanılan kriterleri açıklar. Selefleri gibi, kuralların uygulanması konusunda rehberlik sağlayan direktiflere eşlik eder.

Teknoloji Transfer Blok Muafiyeti Tüzüğü, pazar gücü sınırlı olan ve belirli şartları yerine getiren şirketler arasındaki lisans anlaşmalarını muaf tutmaktadır. Bunların rekabete aykırı bir etkisinin olmadığı ya da olumlu etkilerinin olumsuz etkilere kıyasla daha fazla olduğu ve bu nedenle AB tekelleşmeyi engelleyici kurallarına aykırı olmadığı kabul edilir. Tüzük, yalnızca Ar-Ge anlaşmaları ve ihtisas anlaşmaları ile ilgili belirli bir muafiyet yönetmeliği geçerli değilse, araştırma ve geliştirme anlaşmalarına uygulanır.

³⁴⁷ Commission Regulation (EU) No 316/2014 of 21 March 2014 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of technology transfer agreements, Official Journal of the European Union, Legislation, 93, 28.3.2014.

4.2.1.2.8.3 Fikri Mülkiyet Hakları İhlali

4.2.1.2.8.3.1 Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ile İlgili Avrupa Gözlemevi Hakkındaki 19 Nisan 2012 tarihli ve 386/2012/AB sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü

2004/48/EC sayılı Direktif kapsamında kapsanan fikri mülkiyet haklarının ihlaline karşı mücadelede ulusal makamların, özel sektörün ve AB kurumlarının faaliyetlerini destekleyen görevlerle, daha önce İç Pazardaki Uyumlaştırma Ofisi olan EUIPO'yu görevlendirmiştir.

EUIPO, uzmanları, yetkilileri ve paydaşları, Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ile İlgili Avrupa Gözlemevi çatısı altında bir araya getirmekten sorumludur, ancak görevleri, yetkili makamlarca yürütülen bireysel işlemlere veya soruşturmalara katılmayı kapsamaz.³⁴⁸

Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ile ilgili Avrupa Gözlemevi aşağıdaki görevlere sahiptir: fikri mülkiyetin değerinin anlaşılmasını artırmak;

- fikri mülkiyet hakları ihlallerinin kapsamı ve etkisinin anlaşılmasını geliştirmek;
- fikri mülkiyet haklarını korumak için en iyi kamu ve özel sektör uygulamaları bilgisinin artırılması;
- vatandaşların fikri mülkiyet hakları ihlallerinin etkisi konusundaki farkındalığını arttırmaya yardımcı olmak;
- fikri mülkiyet haklarının uygulanmasında yer alan kişilerin uzmanlığının artırılması;
- orijinal ürünlerin sahte ürünlerden ayırt edilmesine yardımcı olan izleme ve izleme sistemleri de dahil olmak üzere fikri mülkiyet hakları ihlallerini önleme ve bunlarla mücadele için teknik araçlarla ilgili bilgilerin geliştirilmesi;
- fikri mülkiyet hakları üzerinde çalışan AB ülkeleri arasında, icra ile ilgili bilgilerin ve iş birliğinin teşvik edilmesinde çevrim içi değişimin geliştirilmesine yardımcı olan mekanizmaların sağlanması;

³⁴⁸ Regulation (EU) No 386/2012 of the European Parliament and of the Council of 19 April 2012 on entrusting the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs) with tasks related to the enforcement of intellectual property rights, including the assembling of public and private-sector representatives as a European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights, Official Journal of the European Union, Legislation, 129, 16.5.2012.

- AB ülkeleriyle istişare içinde, AB üyesi olmayan ülkelerdeki fikri mülkiyet hakları organları ile uluslararası işbirliğini teşvik etmek için fikri mülkiyet haklarının uygulanması için teknikler, beceriler ve araçlar geliştirmek.

Yılda en az bir kez EUIPO, fikri mülkiyet hakları ile ilgilenen kamu idareleri ve AB ülkelerinden kuruluşların temsilcilerinin ve fikri mülkiyet haklarıyla mücadelede en çok ilgilenen ya da internet araçlarının yanı sıra hak ihlalleri konusunda en çok deneyimli özel sektör temsilcilerinin toplantılarına ev sahipliği yapacaktır. Tüketici kuruluşları, küçük ve orta ölçekli işletmeler, yazarlar ve diğer yaratıcılar doğru şekilde temsil edilmelidir. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonundan temsilciler uygun şekilde katılmaya veya gözlemlemeye davet edilir.

4.2.1.3 Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Hukuku

4.2.1.3.1. Dünya Ticaret Örgütü: Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS)

Uruguay Turunda çok taraflı müzakerelerde (1986-1994) ulaşılan anlaşmaların AB adına sonuçlandırılmasına ilişkin 94/800/EC sayılı Konsey Kararı, AB adına DTÖ'nü kuran anlaşmayı onaylar; buna TRIPS dahildir.

TRIPS 2 ana amaca hizmet eder:

- ulusal yasal sistemlerdeki farklılıkları dikkate alarak, ticaretle ilgili fikri mülkiyet haklarının etkin ve uygun bir şekilde korunmasını sağlar;
- sahtecilikle mücadeleye yardımcı olmak için çok taraflı asgari kurallar belirlemektedir.

4.2.1.3.2 WIPO Antlaşmalarına Katılım

16 Mart 2000 tarihli Konsey Kararı, topluluğun Aralık 1996'da WIPO himayesinde sonuçlanan iki antlaşmaya katılımını teşvik etmektedir: Telif Hakkı Antlaşması ve Performans ve Fonogram Antlaşması.

Kararda Konsey, AB adına iki WIPO Antlaşmasını onaylar ve Komisyona Antlaşmalar'da belirtilen Meclis toplantılarında AB'yi temsil etme yetkisi verir. Komisyon ayrıca, bu bağlamda, yetkili Konsey çalışma üyesinde veya geçici toplantılarda Komisyon ve

Konsey tarafından önceden kararlaştırılan özetler temelinde müzakere edebilir. İlk defa olarak, AB, telif hakkı ve bağlantılı haklar alanındaki WIPO Antlaşmalarına taraf olabilir.

4.2.2 Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Sisteminin Kurumsal Çerçevesi

4.2.2.1 Genel Olarak

AB'nin fikri mülkiyet sisteminin kurumsal analizi, fikri mülkiyet alanında faaliyet gösteren ana AB organlarının analizini ifade eder. Ancak, bu çerçevede ana aktörlerin ayrıntılı bir analizine geçmeden önce, tam olarak belirlenmiş eylem alanlarında uzmanlaşmış görevlere sahip olan AB organlarının temel özellikleri verilmelidir. AB ajansları, AB kurumlarından ayrı organlar olup, AB hukuku kapsamında belirli görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş ayrı tüzel kişilerdir.

Birkaç AB ajansı türü vardır:

- Merkezleştirilmiş ajanslar. Merkezleştirilmiş ajanslar AB politikalarının uygulanmasına katkıda bulunur. Ayrıca, hem AB kurumlarından hem de ulusal yetkililerden gelen teknik ve özel uzmanlığını bir araya getirerek AB ile ulusal hükümetler arasındaki iş birliğini desteklemektedir. Merkezleştirilmiş ajanslar belirsiz bir süre için kurulur ve AB genelinde bulunurlar.
- Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası uyarınca Ajanslar. AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası çerçevesinde çok özel teknik, bilimsel ve yönetim görevlerini yerine getirmek için ajanslar kurulmuştur.
- Yürütme ajansları. Yürütme ajansları, AB programları ile ilgili özel görevleri yönetmek için Avrupa Komisyonu tarafından sınırlı bir süre için kurulmaktadır.
- Euratom ajansları ve organları. Bunlar, ulusal nükleer araştırma programlarını koordine edecek Euratom'un amaçlarını desteklemek amacıyla oluşturulmuştur: barışçıl amaçlar için nükleer enerji için yeterli bilgi ve altyapı sağlamak için nükleer enerji için bilgi, altyapı ve finansman sağlamak.

- Diğer kuruluşlar. Diğer kuruluşlar arasında AB programlarının bir parçası olarak kurulan organlar ve Avrupa Komisyonu ile sanayi arasındaki kamu-özel ortaklıkları bulunmaktadır.³⁴⁹

AB merkezleştirilmiş ajanslar ve ortak girişimler³⁵⁰ AB ajansları olarak, Avrupa'nın 500 milyon vatandaşının hayatına dokunan çok çeşitli alanlarda çalışmaktadırlar. AB kurumlarına ve ülkelerine, gıda, ilaçlar, kimyasallar, eğitim, çalışma yaşamı ve çevre kalitesi, adalet, ulaşım güvenliği, güvenlik, temel haklar, bilgi ve kamu ve sanayi üyelerine hizmet sağlama gibi farklı alanlarda uzmanlaşmış bilgi sağlayan önemli bir etkiye sahiptirler.

AB'nin 45³⁵¹ merkezleştirilmiş ajansları ve ortak girişimleri, Komisyonun, Avrupa Parlamentosu ve AB Bakanlar Konseyi tarafından özel yasal, teknik veya bilimsel görevleri yerine getirme önerisi üzerine kurulmuştur. AB ajanslarına ve üye devletlere AB politikalarını daha verimli uygulamalarında yardımcı oluyorlar. AB boyunca yayılmışlardır.

AB ajansları, ortak eylemleri koordine etmek, bilgi alışverişinde bulunmak ve ortak menfaat pozisyonlarını kabul etmek için ortak bir ses olarak AB Ajansları Başkanları tarafından kurulan AB Ajans Ağı oluşturmuştur. AB Ajans Ağı, üye devletler ve vatandaşların beklentilerini en verimli şekilde katma değer sağlayarak karşılamak için, AB Ajans Ağı, aşağıdaki üç stratejik önceliklere odaklanan "Dublin Gündemi" olarak adlandırılan stratejik ve proaktif bir yaklaşım benimsemiştir:

1. Paylaşılan hizmetler ve yetenekler: AB ajansları arasında daha fazla verimlilik elde etmek için kaynakları paylaşma, uzmanlık ve en iyi uygulama yöntemlerini geliştirmek;
2. AB ajansları ile karşılıklı değer yaratma: AB ajanslarının Avrupa Parlamentosu, Komisyon ve Konsey gibi önemli AB kurumlarıyla işbirliğini geliştirmek ve güçlendirmek;
3. Dış iletişim: AB ajanslarının AB vatandaşlarına ve AB kurumsal ve ulusal düzeyindeki diğer kilit aktörlere katma değerlerini vurgulayarak görünürlüğünü artırmak.

³⁴⁹ KELEMEN, R. Daniel, MAJONE, Giandomenico, "Managing the Europeanization: the European Agencies", **The Institutions of the European Union**, ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON, Oxford University Press, Oxford, 2012, s. 223.

³⁵⁰ AB Ortak Girişimleri, bütçelerini kısmen sanayiden özel olarak ve kısmen de AB Bütçe katkılarıyla finanse edilen kamu-özel ortaklıklarıdır.

³⁵¹ EU Agencies Network, **The EU Agencies Working for You**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016, s. 6.

Üç stratejik öncelik, AB Ajans Ağı üyeleri arasında sürmekte olan sayısız eylem ve etkileşime şekil vermekte ve AB'nin ve vatandaşlarının yararına somut teslimatları sağlamaktadır.

Fikri mülkiyet alanında, kurumsal çerçevedeki merkezi yer, AB'nin merkezsizleştirilmiş ajansları olarak EUIPO ve CPVO'yu kaplar. Yapıları ve etki alanları takip eden ayrıntılı bir analize tabidir.

4.2.2.2 Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi - EUIPO

23 Mart 2016 tarihine kadar İç Pazardaki Uyumlaştırma Ofisi olarak bilinen Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi, AB genelinde ve ötesindeki işletmelere ve yenilikçilere fikri mülkiyet haklarının korunması için AB'nin merkezsizleştirilmiş bir ajansı olarak kuruldu. 1994 yılında kuruluşundan bu yana İspanya'nın Alicante kentinde bulunmaktadır. EUIPO'yu oluşturan düzenleme, Aralık 1993'te AB Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilmiş ve 2009 ve 2015 yıllarında iki kez revize edilmiş ve nihayet 2017'de kaldırılmıştır. Yeni (AB) 2017/1001 sayılı Tüzük, EUIPO'yu yasal, idari ve mali özerkliğe sahip bir AB ajansı olarak belirlemektedir.³⁵²

EUIPO, AB genelinde geçerli olan AB Markası ve Tasarımı haklarını yönetir. Ofis, marka ve tasarım uygulamalarını alır ve inceler. Bu haklar ulusal fikri mülkiyet haklarını tamamlar ve uluslararası fikri mülkiyet sistemleri ile bağlantılıdır. Ayrıca, Avrupa Birliği Markası ve Tasarım Ağının iş birliği faaliyetleri yoluyla AB ülkelerinin fikri mülkiyet ofisleri arasındaki uygulamaların yakınlaşmasını da teşvik etmektedir. 2012'den beri EUIPO, Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ile ilgili Avrupa Gözlemeviden sorumludur. Gözlemevi aracılığıyla, Ofis, fikri mülkiyet ihlali konularında farkındalık yaratmak için araştırmalar, projeler ve araçlar aracılığıyla geniş kapsamlı bir paydaş ağını bir araya getirmektedir. EUIPO aynı zamanda edebiyat, sinematografik veya görsel-işitsel eserler, resimler ve fotoğraflarla ilgili kamuya sayısal olarak erişim sağlayan Öksüz Eserler³⁵³ Veritabanını da yönetmektedir. EUIPO'da beş çalışma dili (İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca ve İspanyolca) bulunmakta ve AB'nin 23 resmi dilinde başvurular yapılmaktadır.

³⁵² EUIPO, **Annual Report 2017**, Alicante, 2018, s. 13.

³⁵³ Öksüz eserler, telif hakları ile korunan eserlerdir, ancak eser sahipleri tanımlanamaz veya bulunamazdır.

AB'nin merkezsizleştirilmiş bir ajansı olarak, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu tarafından denetlenmektedir. Avrupa Komisyonu ve İç Pazar, Sanayi, Girişimcilik ve KOBİ'ler Genel Müdürlüğü ile yakın iş birliği içindedir.

AB Bakanlar Konseyi, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı ve Temyiz Kurulu Başkan ve Daire Başkanlarının atanmasına karar verir. Genel Müdür, EUIPO'nun yürütülmesinden sorumludur. EUIPO'nun yönetim yapısı;

- Yönetim Kurulu ve
- Bütçe Komitesi.

Bu organların her biri, her üye devletten bir temsilci, Avrupa Komisyonundan iki temsilci ve bir Avrupa Parlamentosu temsilcisinden oluşur. Fikri mülkiyet dünyasındaki son gelişmelere paralel olarak EUIPO, AB ulusal ve bölgesel fikri mülkiyet ofislerini, kullanıcı derneklerini ve WIPO ve EPO gibi uluslararası kuruluşları yönetim organlarının toplantılarına dahil eder. EUIPO'nun Temyiz Kurulları, fikri mülkiyet işlemleri sırasında alınan kararlara itirazda bulunan bağımsız organlardır.³⁵⁴

Genel Müdür tarafından sunulan taslak temelinde Yönetim Kurulu, EUIPO'nun yıllık çalışma programını, Komisyon'un görüşünü dikkate alarak ve kabul edilen yıllık çalışma programını Avrupa Parlamentosu'na ve Konseye iletmeyi kabul eder. Komisyon'a, AB'nin uluslararası işbirliği stratejisi dahil olmak üzere, çok yıllık bir stratejik programı kabul eder, yıllık raporu kabul eder, iç veya dış denetim raporlarından ve değerlendirmelerinden kaynaklanan bulgu ve önerilerin yeterli şekilde takip edilmesini sağlar, Avrupa Antifraud Ofisi'nin incelemelerinden itibaren, Genel Müdüre ve gerekli gördüğü Komisyon'a bilgi görüş ve taleplerini sağlar.

Yönetim Kurulu, ilgili atanan yetki yetkilerini Genel Müdüre devredebilir ve atanan yetki yetkilerinin delegasyonunun askıya alınabileceği koşulları belirleyebilir. Genel Müdür bu yetkileri devretme yetkisine sahiptir. İstisnai koşulların gerektirdiği hallerde, Yönetim Kurulu, karar vererek, atanan makamın delegasyonunu Genel Müdüre geçici olarak askıya alabilir.

Yönetim Kurulu ve Bütçe Komitesi üyeleri arasından bir başkan ve bir başkan yardımcısı seçer. Başkanın ve başkan yardımcısının görev süreleri dört yıldır ve bir kez uzatılabilir. Bununla

³⁵⁴ KUR, Annette, "Fundamental Concerns in the Harmonization of (European) Trademark Law", **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**, ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2008, s. 167.

birlikte, Yönetim Kurulu/Bütçe Komitesi üyeliği, görev süreleri boyunca herhangi bir zamanda sona ererse, görev süreleri de o tarihte otomatik olarak sona erer.

Yönetim Kurulu ve Bütçe Komitesi toplantıları, başkan tarafından toplanır. Genel Müdür, Yönetim Kurulu veya Bütçe Komitesi başka türlü karar vermedikçe müzakerelere katılır. Yönetim Kurulu ve Bütçe Komitesi yılda en az bir defa olağan bir toplantı yapar. Ayrıca, kendi başkanlarının girişimleriyle veya Komisyonun veya üye devletlerin üçte birinin talebi üzerine görüşebilir. Kararlar üyelerin basit çoğunluğu ile alınır. Ancak, üyelerin üçte ikisinin çoğunluğu özel kararlar için gerekli olabilir. Her iki durumda da her üyenin bir oy hakkı vardır. Yönetim Kurulu/Bütçe Komitesi, gözlemcileri toplantılarına katılmaya davet edebilir.

WIPO ve Benelux Fikri Mülkiyet Ofisi temsilcileri, 1995'ten beri Yönetim Kurulu ve 2010'dan beri Bütçe Komitesi toplantılarına gözlemci olarak katılmıştır. EPO'nun bir temsilcisi de 2011'den bu yana Yönetim Kurulu toplantılarına katılmaktadır. CPVO'ya Kasım 2017'de gözlemci statüsü verilmiştir ve Haziran 2018'den bu yana Yönetim Kurulu ve Bütçe Komitesi toplantılarına katılmıştır. 2008 yılında, Yönetim Kurulu, kullanıcıları temsil eden çeşitli kuruluşlara gözlemci statüsü vermiştir. 2010'dan bu yana, bu organlar Bütçe Komitesi toplantılarına gözlemci olarak da katılmışlardır. 2011 yılında Yönetim Kurulu ve Bütçe Komitesi'ne ilave gözlemci koltukları eklenmiştir. Toplantılara katılan kullanıcı ve sektörel kuruluşlar, AB çapındaki KOBİ federasyonlarından belirli sektörleri veya marka sahiplerini temsil eden derneklere kadar uzanmaktadır. Şu anda 22 kuruluş bulunmaktadır.³⁵⁵

EUIPO, Genel Müdür tarafından yönetilmektedir. Genel Müdür Yönetim Kuruluna karşı sorumludur. Komisyonun, Yönetim Kurulunun ve Bütçe Komitesinin yetkilerine halel getirmeksizin, Genel Müdür görevlerinin yerine getirilmesinde bağımsızdır ve ne bir hükümetten ne de başka bir kurumdan talimat almayacaktır. Genel Müdür, EUIPO'nun yasal temsilcisidir.

EUIPO, personel ve bütçe konularında yasal, idari ve mali özerkliğe sahiptir. EUIPO, AB veya vergi mükelleflerine herhangi bir yük getirmeden tüm işlemlerini tescil ücreti ile finanse eder. EUIPO'nun resmi mali raporları arasında bütçe, yıllık hesaplar, bütçe ve mali yönetim hakkında rapor ve Sayıştay raporu yer almaktadır.

EUIPO'nun yapısında, etkili bir ihtilaf çözümü, düzenlenmiş temyiz süreçleri ve uygulama tutarlılığı sağlamaya kararlı bir organ bulunmaktadır. Temyiz Kurulu, EUIPO tarafından AB markaları ve tescilli topluluk tasarımları ile ilgili ilk derece kararlarına karşı

³⁵⁵ EUIPO, **Work Programme 2019**, Alicante, 2018, s. 22.

yapılan itirazlara karar vermekten sorumludur. Kurulların kararları, hukuk yollarında ABAD'na itiraz etme hakkına tabi olan Genel Mahkeme önünde yapılacak işlemlerden sorumludur. Temyiz Kurulları bağımsızdır ve bir karara karar verirken herhangi bir talimat ile bağlı değildir.³⁵⁶

Bir itiraz hakkında karar veren Temyiz Kurulu, Başkan dahil üç üyeden oluşur. Üyelerin ikisinin yasal olarak nitelikli olması gerekir. Ancak, özel durumlara Büyük Dairesi veya tek bir üye tarafından karar verilebilir.

Büyük Dairesi, Başkan olarak Temyiz Kurulu Başkanını, Daire Başkanlarını ve belirli bir listeden seçilen olağan üyeleri kapsayan dokuz üyeden oluşur. Bir Daire, bunun yasal zorluğu, önemi veya özel koşulları ile haklı olduğuna inanıyorsa, Büyük Dairesine bir itiraz sunabilir. Aynı nedenlerden dolayı Presidium, bir olayı Büyük Dairesine havale edebilir.

İtirazın tahsis edildiği Kurul, diğerlerinin yanı sıra, ihtilafın veya daha önceki bir işaretin geri çekilmesi, reddedilmesi, teslim edilmesi veya iptali sonrasında kararın kapatılması durumunda, yasal olarak nitelikli tek üyeye itiraz verebilir sadece temyiz başvurusunun kabul edilebilirliği ile ilgilidir veya AB marka Tüzüğü uyarınca alınan denetçinin kararlarına karşı temyiz ile ilgilidir ve Kurul bu kararı doğrular.

Temyiz Kurulları, AB markası hakkında (AB) 2017/1001 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğüne ek olarak 5 Mart 2018 tarihli ve 2018/625 sayılı Komisyon Tüzüğü ile yönetilir. Hem Marka hem de Tasarım Tüzüğü uyarınca temyiz yönetimi için geçerlidir.

Başkanlık, üyelerin özel kurullara tahsisi ve itirazların kurullara tahsis edilmesine ilişkin kurulların belirlenmesi dahil, temyiz kurullarının kurullarından ve organizasyonundan sorumludur. Temyiz Kurulları şu anda yalnızca ticari marka itirazları ile ilgilenen ve tasarım itirazlarıyla ilgilenen dört Kuruldan oluşmaktadır. Ayrıca, Büyük Dairesi, marka ve tasarımlarla ilgili her türlü itirazı duyabilir.

Temyiz Kurulları Başkanı, AB Bakanlar Konseyi tarafından atanır. Başkanın yönetsel ve örgütsel yetkileri vardır ve Temyiz Kurulu'na başkanlık eder. Temyiz Kurulunun başkanları da AB Bakanlar Konseyi tarafından atanır. İlgili Kurulları için yönetsel ve örgütsel sorumlulukları vardır ve her temyiz durumunda raportörün atanmasından sorumludurlar. Temyiz Kurulu üyeleri, Ofisin Yönetim Kurulu tarafından atanır.³⁵⁷

³⁵⁶ BOMHARD, Verena von, "Proceeding Relating to EUTMs", **European Trade Mark Law**, ed. Annette KUR ve Martin SENFTLEBEN, Oxford University Press, Oxford, 2007, s. 581.

³⁵⁷ BOMHARD, Verena von, **a.g.m.**, s. 601-602.

Bir karardan olumsuz etkilenen herkes temyiz başvurusunda bulunabilir. Temyiz bildirimini ile gerekçeler beyanı arasında bir ayırım yapılmalıdır.

- Temyiz Bildirimi. İtiraz edilen kararın bildirilmesinden sonra, temyiz bildiriminde bulunmak için iki ayı vardır. Ek olarak, itiraz ücreti EUIPO tarafından bu iki aylık süre içerisinde ödenmeli ve alınmalıdır.
- Gerekçe beyanı. Gerekçe beyanı, başvuran tarafından temyiz gerekçelerini temyizinde ileri sürmek istediği gerçeklere ve yasalara dayanarak ortaya çıkarır. İtiraz kararı ile ya da itiraz edilen kararın bildirilmesinden sonra dört ay içerisinde ayrı olarak dosyalanabilir.

Hem temyiz bildirimini hem de gerekçe beyanı yazılı olarak sunulmalı ve bildiri dilinde veya itiraz konusu kararın alındığı dilde olmalıdır.

Gerekçe beyanı alındıktan sonra, Kurullar Sicili ilk temyiz başvurusunu sunar. Örneğin, sadece tek tarafı kapsayan itirazlarda, kararına itiraz edilen daire, temyiz başvurusunu kabul edilebilir ve iyi kurulmuş sayılırsa kararını düzeltir; temyiz başvurusunu kabul edilebilir veya sağlam bir kurum olarak görmezse, itiraz temyiz kuruluna geri gönderilir.

Revizyonu i bir itirazda yapıldıktan sonra, dosya hemen bir raportör tayin edecek yetkili Kurul Başkanına sunulur.

Inter partes itirazlarda biraz farklı bir prosedür vardır. Temyiz Kurullarının Usul Kurallarına uygun olarak, gerekçenin beyanının alınmasından sonra, itiraz edilen kişinin görüş bildirmesine izin verilir. Bir cevap gönderildikten sonra, Kurul taraflarca daha fazla başvuru yapabilir (cevap/cevaba cevap). İşlemin yazılı kısmından sonra, dosya bir raportör tayin edecek olan yetkili Kurul Başkanına sunulur.

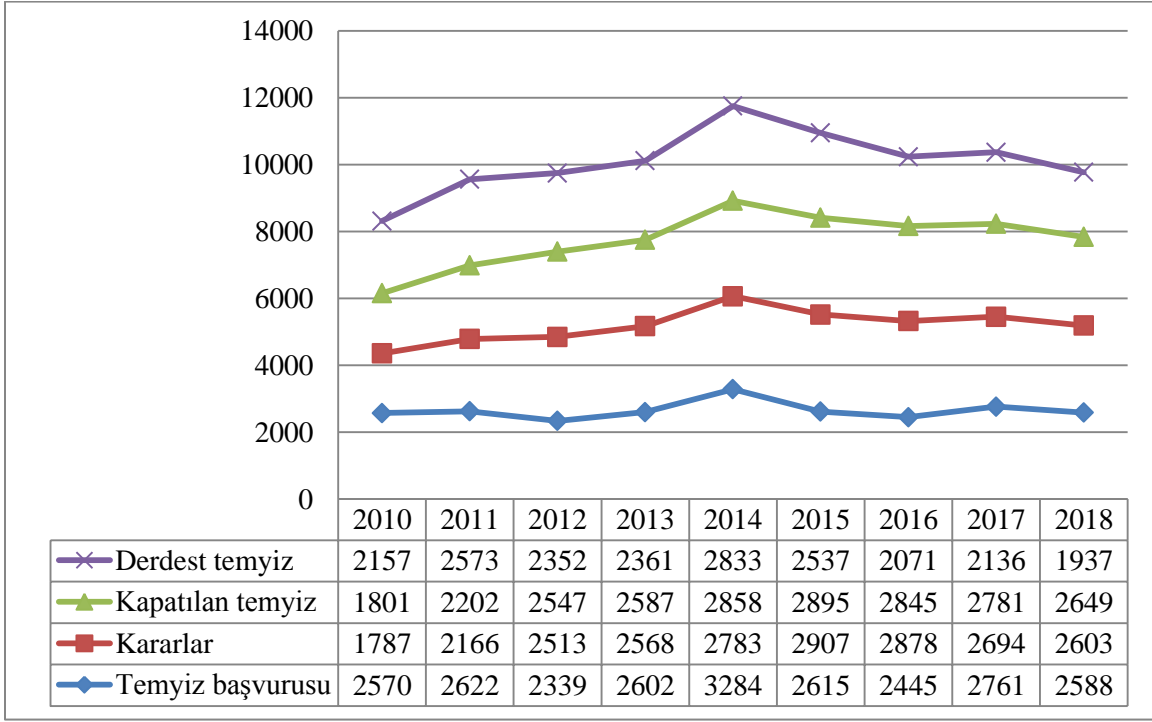
Her iki yargılama türünde de, raportör uygun gördüğü takdirde, itiraz ile ilgili önemli soruları netleştirmek için taraf/taraflar ile irtibata geçecektir. Aksi takdirde, bir karar Kurul tarafından hazırlanacak ve müzakere edilecektir. Temyiz Kurulları bir karar verdikten sonra taraflara bildirilecektir.

Kurulların kararları, kararın alınmasından itibaren iki ay içinde Genel Mahkeme önünde temyize tabi olabilir. Bu tür temyiz gerekçeleri, AB marka düzenlemesinde ve tescilli topluluk tasarım düzenlemesinde belirtilmiştir. Genel Mahkeme'nin bütün kararları, ABAD'na dava açabilir.³⁵⁸

³⁵⁸ SCORDMAGLIA, Vincenzo, "European Intellectual Property within a Broader Institutional Context", **12th EIPIN Congress 2011**, Strasbourg, 2011, s. 9.

Statik verileri izleyerek Temyiz Kurulları etkinliği görülebilir.

Şekil 4.1. EUIPO'nun Temyiz Kurullarının Genel Faaliyeti



Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 4.1. Türüne Göre Temyiz Başvurusu

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ex-parte	396	667	644	890	1241	947	1077	1163	843
Inter partes	2174	1955	1659	1712	2043	1668	1368	1597	1745
Total	2570	2622	2339	2602	3284	2615	2445	2761	2588

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 4.2. EUIPO'nun Temyiz Kurullarının Kararları

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
AB Marka Kararları	1761	2137	2440	2481	2680	2812	2760	2581	2500
Topluluk Tasarım Kararları	26	29	73	87	103	95	118	113	103
Total	1787	2166	2513	2568	2783	2907	2878	2694	2603

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 4.3. Genel Mahkeme/Adalet Divanı Önüne Açılan Davalar

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ex-parte	48/11	42/9	45/1	52/5	97/5	80/7	89/6	75/10	97/3
Inter partes	159/20	178/28	200/36	244/30	192/28	214/52	244/43	224/44	193/57

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Genel olarak, Temyiz Kurullarının 2010-2018 döneminde yaptığı faaliyetler 2339 ile 3284 arasında temyiz başvurusu şeklindedir. Aynı dönemde, büyük dalgalanmalar olmadan, yılda 1787'den 2907'ye kadar kararlar alındı. Temyiz Kurullarının sahip olduğu uzmanlık, Genel Mahkeme önüne getirilen görece az sayıdaki davayla desteklenmektedir.

EUIPO, araştırma, halkın bilinçlenmesi ve destekleyici profesyonellerin desteklenmesi ile ilgili çok çeşitli görevlerin sorumluluğuna sahip olan Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ile ilgili Avrupa Gözlemine ev sahipliği yapmaktadır. EUIPO, Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ile ilgili Avrupa Gözlemevi nezdinde aracılığıyla, gerçeğe dayalı istihbaratla politika oluşturmayı desteklemektedir. Bu, fikri mülkiyetin işleri ve ekonomik büyümeyi desteklemedeki rolü ve sahteciliğin yol açtığı zararlar konusunda farkındalığı arttırmayı amaçlamaktadır.

Gözlemevi, Nisan 2009'da Avrupa Sahteciliği ve Korsanlık Gözlemevi adı altında Komisyonun İç Pazar ve Hizmetler Genel Müdürlüğünün bir parçası olarak kuruldu. AB'nin yalnızca fikri mülkiyet konularına adanmış başlıca ajansı olan EUIPO, Nisan 2011'de imzalanan bir Mutabakat Muhtırası kapsamında Gözlemevi ile yakın işbirliği yapmaya başladı. Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından desteklenen Komisyon önerisinin ardından, Gözlemevi 5 Haziran 2012 tarihinde EUIPO'ya tam olarak tevdi edildi. Gözlemevini EUIPO'ya devreden Tüzük, Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali Konusunda ile ilgili Avrupa Gözlemevi olarak değiştirilmiştir. Bu Tüzük uyarınca EUIPO, Gözlemevi'nin faaliyetlerini finanse etmek zorundadır. Gözlemevi, EUIPO'nun mükemmel bir bilgi merkezi olma amacıyla uzmanlığını, deneyimini ve kaynaklarını kullanacaktır.³⁵⁹

Gözlemevi EUIPO tarafından yönetilmektedir ve aşağıdaki iki alana Operasyon ve Projeler ile Ekonomi ve İstatistik bölümleri ayrılmıştır. Gözlemevinde doğrudan icra yetkisi bulunmamakla birlikte, fikri mülkiyet haklarını korumak ve desteklemek ve teknik olarak doğrudan icra edilenleri desteklemek için teknik becerilerini, deneyimlerini ve bilgilerini kullanan çok çeşitli paydaşları bir araya getirir.

³⁵⁹ EUIPO, **Press Dossier**, Alicante, 2018, s. 11-13.

Paydaşlar hem kamu hem de özel sektörden temsilcileri içermektedir. Avrupa Parlamentosu üyeleri ve kurumsal ortaklar, katılımı Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu hizmetleri ve üye devletlerin Gözlemevinin çalışmaları hakkında tavsiyelerde bulunmalarını sağlayan son derece önemli katılımcılardır. Özel sektör temsilcileri, fikri mülkiyet haklarının ihlaline karşı mücadelede en çok yer alan ya da deneyimli yaratıcı endüstriler de dahil olmak üzere, çeşitli ekonomik sektörleri temsil eden geniş ve dengeli bir Birlik ve ulusal organları içerir. Tüketici kuruluşları, KOBİ'ler, eser sahipleri ve diğer yaratıcılar da temsil edilmektedir. 2017'nin sonunda Gözlemevi ağı, 28 üye devlet temsilcisi, özel sektörden 67 temsilci, 8 sivil toplum örgütü kuruluşu, 11 uluslararası kuruluş ve Avrupa Parlamentosu tarafından belirlenen 10 Avrupa Parlamentosu üyesinden oluşmaktadır.³⁶⁰

Çalışma grupları, paydaşların önerileriyle oluşturulmuştur ve Gözlemevi tarafından çalışma programının bir parçası olan projelerin uygulanmasına rehberlik etmek için yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Çalışma alanları, yasal konularda, gelişmiş kanıt oluşturma, tüketici bilinci ve uygulama ile ilgili konulardan dijital dünyadaki fikri mülkiyeti çevreleyen artan sayılara kadar uzanmaktadır.

Gözlemevi, paydaşların çeşitli düzeylerde işbirliğini içeren proje temelli bir yaklaşım üzerinde çalışmaktadır. Bu çerçevede, çeşitli çalışma gruplarının toplantıları, üzerinde anlaşılan proje ve faaliyetlerin uzman desteği almasını ve uygun şekilde yönetilmesini sağlamak için çok önemlidir. Bu nedenle çalışma grupları gerektiğinde bir projenin ömrü boyunca düzenli olarak toplanır.

Daha yüksek düzeyde, daha büyük kamu ve özel paydaş toplantıları gerçekleşir. Bunlar, genel çalışma programına daha stratejik bir yaklaşım benimsemekte ve mevcut ve önerilen tüm hedefleri ve iş akışlarını değerlendirmek için bir danışma platformu sunmaktadır. Halka açık ve özel paydaş toplantıları genellikle yılda iki kez yapılır. Son olarak, Gözlemevinin mevcut çalışma ve ortaya çıkan gereksinimler ışığında göze çarpan stratejisini tartışmak ve kabul etmek için yılda bir kez ortak bir Genel Kurul toplantısı yapılır.

Avrupa marka ve tasarım sistemi, marka ve tasarımlar için farklı kayıt seçeneklerinin bir arada bulunma ilkesine dayanmaktadır. AB markası ve tescilli Topluluk tasarımı, aynı zamanda ulusal hakların da kapsadığı coğrafi yargı bölgelerinde olan AB genelinde koruma sağlar. Sonuç

³⁶⁰ European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights, **Annual Report 2017**, Alicante, 2018 s. 11.

olarak, EUIPO ile AB'nin farklı üye devletlerinin ulusal fikri mülkiyet ofisleri arasındaki iş birliğinin gerekli olduğu kanıtlanmıştır.

EUIPO'nun AB düzeyindeki çalışması, AB-28'deki ulusal ve bölgesel fikri mülkiyet ofislerindeki ortaklarıyla, kullanıcılarla ve diğer kurumsal ortaklarla işbirliği yaparak, kayıt uygulamalarının uyumlaştırılması ve ortak araçların geliştirilmesi konularına da uzanmaktadır. AB fikri mülkiyet ofisleri ve kullanıcı dernekleriyle yakın iş birliği içinde olan EUIPO, üyelerin teknik uzmanlıklarını paylaşmalarını ve ortak uygulamaların oluşturulmasını sağlayan Avrupa Markası ve Tasarım Ağı'nı kurmuştur.³⁶¹

Avrupa Markası ve Tasarım Ağı, Avrupa'da gerçek bir marka ve tasarım sistemi elde etmek için birlikte çalışan ulusal ve bölgesel fikri mülkiyet ofislerini, kullanıcı derneklerini ve diğer fikri mülkiyet organizasyonlarını birbirine bağlayan merkezdir. Böylece Ağ, veritabanları ve web tabanlı platformlar gibi prosedürler, sistemler, hizmetler ve araçlar arasında AB çapında birlikte çalışabilirlik sağlar. Ağın nihai hedefi, güncel elektronik hizmetler sunarak, bilgiye erişimini kolaylaştırarak ve fikri mülkiyet ofislerinin markaları ve tasarımları nasıl değerlendirdiğine ilişkin uygulamaları birleştirerek fikri mülkiyet sistemi kullanıcıları için yüksek kaliteli bir deneyim sağlamaktır.

AB dışında, EUIPO, çeşitli uluslararası ortaklarla birlikte, fikri mülkiyet koruma sistemlerini küresel olarak güçlendirmek için tasarlanan AB destekli projeler yürütmektedir. Fikri mülkiyet sistemi kullanıcıları için ortak araçlar ve hizmetler geliştirmenin yanı sıra, dünya çapındaki fikri mülkiyet ofisleri ve EPO ve WIPO gibi uluslararası kuruluşlarla fikri mülkiyet haklarının korunmasına dair farkındalık yaratmak için EUIPO, diğer uluslararası fikri mülkiyet kuruluşları ile yakın çalışmaktadır.

4.2.2.3 Topluluk Bitki Çeşitleri Ofisi - CPVO

AB mevzuatı ile bitki çeşit haklarının korunmasına yönelik bir sistem kurulmuştur. Sistem, bitki çeşitleri için AB genelinde geçerli olan fikri mülkiyet haklarına geçit vermektedir. CPVO bu sistemi uygular ve yürütür.

CPVO, 27 Nisan 1995'ten beri faaliyet göstermektedir. CPVO'nun ana merkezi Angers, Fransa'dadır. Merkezisizleştirilmiş bir Avrupa ajansı olan CPVO'nun kendi bağımsız yasal

³⁶¹ EUIPO, **Strategic Plan 2020**, Alicante, 2016, s. 29-30.

statüsü vardır. Esas olarak, ödenen çeşitli ücretler temelinde kendi kendini finanse etmektedir. CPVO, kuruluşundan bu yana, CPVO'ya tek bir başvuru yoluyla, AB'nin tüm bölgesinde üniter bir etkiye sahip yeni bitki çeşitlerinin korunması için fikri mülkiyet hakları sağlayarak Topluluk bitki çeşitleri hakları sistemini yönetmiştir.

CPVO, Topluluk bitki çeşitleri haklarına yönelik uygulamaları makul bir maliyetle titizlikle işleme koyup, bitki çeşitlerinde yenilikçiliği teşvik ederken, paydaşlarına politikalar konusunda yol gösterir ve bu hakların kullanılmasında yardımcı olur. AB genelinde yeni bitki çeşitlerinin korunması, yetiştiricilerin çıkarlarının korunmasına yardımcı olur ve araştırma ve inovasyondaki yatırımlarının karlı olmasını sağlar.

CPVO, AB üye devletleri topraklarında geçerli olan yeni bitki çeşitlerine, çoğu tür için 25 yıl, ağaçlar, şaraplar ve patatesler için 30 yıl boyunca fikri mülkiyet hakları vermektedir. CPVO, Topluluk bitki çeşitleri hakları için aday çeşitlerin ortak teknik protokoller temelinde teknik değerlendirmesini yapan AB'deki ulusal ofisleriyle işbirliği yapar. Ayrıca CPVO, AB bitki yetiştiricileri örgütlerinin yanı sıra dünya çapındaki ulusal ve bölgesel bitki çeşitleri hakları sistemleri ve EPO ve UPOV gibi uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmaktadır. CPVO, Topluluk bitki çeşitleri hakları sisteminin kullanıcılarının yararına bu hakların kullanılmasında politikalar konusunda yol gösterir ve yardım sağlar.³⁶²

CPVO'nun yapısı;

- İdari Konsey,
- Başkanlık ve
- Temyiz Kurulu

CPVO, üye devletlerin temsilcilerinden ve yedeklerinden ve Avrupa Komisyonundan oluşan bir İdari Konsey tarafından denetlenir. İdari Konsey, CPVO'nun bütçe yetkisidir, CPVO faaliyetlerini ve Başkanının yönetimini izler, Ofis'in sorumlu olduğu konularda genel kılavuzları kabul eder, CPVO yönetimine tavsiyelerde bulunur, Avrupa Komisyonu'na mevzuat teklifinde bulunur, Topluluk bitki çeşitleri hakları konusunda ve Ofis'in çalışma yöntemleri hakkında kurallar yayımlayabilir. CPVO İdari Konseyi normalde yılda iki kez toplanır.

Üye devletlerin temsilcileri oy hakkına sahiptir. Üye devletler, üyeleri ve yedeklerini atar. Başkan ve vekili üyeleri arasından seçilir; görev süreleri üç yıldır ve uzatılabilir.

³⁶² Community Plant Variety Office, **Annual report 2017**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 12.

CPVO İdari Konseyi, Topluluk bitki çeşitleri koruma sistemi kapsamında bitki çeşitlerinin korunması alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının toplantılarına gözlemci göndermesine izin vermek için usul kurallarını kabul etmiştir.

CPVO, AB Bakanlar Konseyi tarafından atanan bir Başkan ve ona yardımcı olan bir Başkan Yardımcısı tarafından yönetilir. Başkan yardımcısından destekle başkanın genel yönetimi altında, CPVO dahili olarak üç birime ve inceleme ofislerinin kalite denetiminden sorumlu bir hizmete ayrılmıştır. Kalite Denetim Hizmeti, denetim faaliyetlerini yürütmede bağımsız iken, başkanın idari sorumluluğundadır.³⁶³

Bu üç CPVO birimi:

- Teknik Birim. Bu birim, Topluluk bitki çeşitleri koruma sisteminin çeşitli teknik sektörlerinin genel koordinasyonu olarak ana görevlere sahiptir ve bu, koruma için başvuruların kabul edilmesi ve kontrol edilmesi, teknik inceleme veya devralma raporlarının düzenlenmesi, çeşitli mezhep sınavlarının düzenlenmesi, hakların verilmesi için hazırlık, CPVO'nun sicillerinin korunması ve sistemin geliştirilmesi için teknik analiz ve çalışmaların geliştirilmesi için iş birliği anlamına gelmektedir.
- Dört sektörden oluşan İdare Birimi. İdari sektör CPVO yayınlarının organizasyonu ile ilgilenmektedir; CPVO'nun faaliyetlerinin Avrupa Komisyonu'na bildirilmesi; iç ve dış denetimlerin koordinasyonu; ve değerlendirmelerin yönetimi. Finansal sektör finansal işlemlerin yönetimi ile ilgilenir; hazine yönetimi; bütçe ve genel hesapların korunması; bütçe ve finansal belgelerin hazırlanması; ve ücret sisteminin yönetimi. Bilgi ve iletişim teknolojisi ve veri tabanı yönetimi sektörü; BT uygulaması ve altyapı desteği sağlamaktadır. İnsan kaynakları sektörü, CPVO'nun insan kaynaklarının personel düzenlemelerine uygun olarak yönetilmesi ve yönetimi ile ilgilenmektedir.
- Hukuk Birimi. Bu birim, Başkan ve CPVO'nun diğer personeline, Topluluk bitki çeşitleri koruma sistemi ve idari konularla ilgili konularda hukuki danışmanlık sunar. Ayrıca yorum ve görüş verir ve taslak mevzuat hazırlar, değişmez CPVO komitelerine katılır, böylece AB prosedürlerine ve mevzuata uyulmasını sağlar; Topluluk bitki çeşitleri hakları başvurularına itirazların idaresini yönetir; CPVO'nun Temyiz Kurulunun sekretaryasını sağlar. Hukuk birimi aynı zamanda kamu alımlarından ve CPVO'nun

³⁶³ Community Plant Variety Office, **a.g.e.**, s. 19-20.

taşınır mal ve bina envanterinin yönetimi, izlenmesi ve yönetimi ile lojistik ve operasyonel kaynakların yönetiminden de sorumludur.

Kalite Denetim Hizmeti, muayene ofislerinin değerlendirmesini CPVO yönetiminden bağımsız olarak gerçekleştirir. Değerlendirme sürecinin sonucu bir tavsiyedir. Bu tavsiyeye dayanarak, CPVO İdari Konseyi, bir muayene ofisinin belirlenmiş bir türler için emanet edilmesiyle ilgili kararını alır. Kalite Denetim Hizmeti, CPVO'nun kalite denetim programını uygular. Aday çeşitlerini belirginlik, tek biçimlilik ve kararlılık kriterlerine göre test ederken görevlendirme gerekliliklerini yerine getirip getirmediğini kontrol etmek için inceleme ofislerinde düzenli değerlendirmeler yapar.

CPVO ile birlikte bağımsız üyeler içeren bir Temyiz Kurulu kurulmuştur. CPVO tarafından alınan bazı kararlara karşı yapılan itirazlara karar vermektan Temyiz Kurulu sorumludur. Kurul bir Başkan ve yedek üyeden oluşur ve Başkan tarafından seçilen üyeler bulunur. Başkan ve yedekleri, beş yıllık bir süre için AB Bakanlar Konsey kararı ile atanır. 2100/94 sayılı Tüzüğe göre, CPVO İdari Konseyi, beş yıllık bir süre için 23 nitelikli Temyiz Kurulu üyesinin listesini kabul eder. Temyiz Kurulu üyeleri bağımsızdır.³⁶⁴

CPVO'ya, hizmetten sonraki iki ay içerisinde (temyiz başvurusunun muhatabı olduğu yerde) veya kararın yayınlanmasından sonra temyiz bildirimini yazılı olarak yapılmalıdır. Temyiz bildiriminin alınması üzerine, Temyiz Kurulu Sekreteryası, temyiz gerekçelerini talep eden ve temyiz ücreti faturasıyla birlikte temyizci tarafından imzalanmasını isteyen standart bir form gönderecektir.

CPVO, Kararını Yazılı Beyanın alınmasından sonraki bir ay içinde düzeltmezse, itiraz başvurusunu Temyiz Kuruluna havale eder ve askıya alma etkisinin önlenip önlenmeyeceğine karar verir.

Bir Başkan ve iki üyeden (raportör ve bir başka üye) oluşan Temyiz Kuruluna gönderildikten sonra temyiz başvurusu yapılacak ve raportör tarafından bir görüş bildirilecektir. Tarafların sözlü beyanda bulunma hakları vardır. Sözlü yargılamalar, temyiz kurulunun, özellikle temyiz işlemlerine herhangi bir taraf için, kamuoyunu kabul etmektan ciddi ve mesnetsiz dezavantajların doğabileceğine karar vermesi dışında, kamuya açıktır. Temyiz Kurulu itirazın incelenmesine dayanarak karara varacaktır. CPVO'nun yetkisi dahilindeki herhangi bir gücü

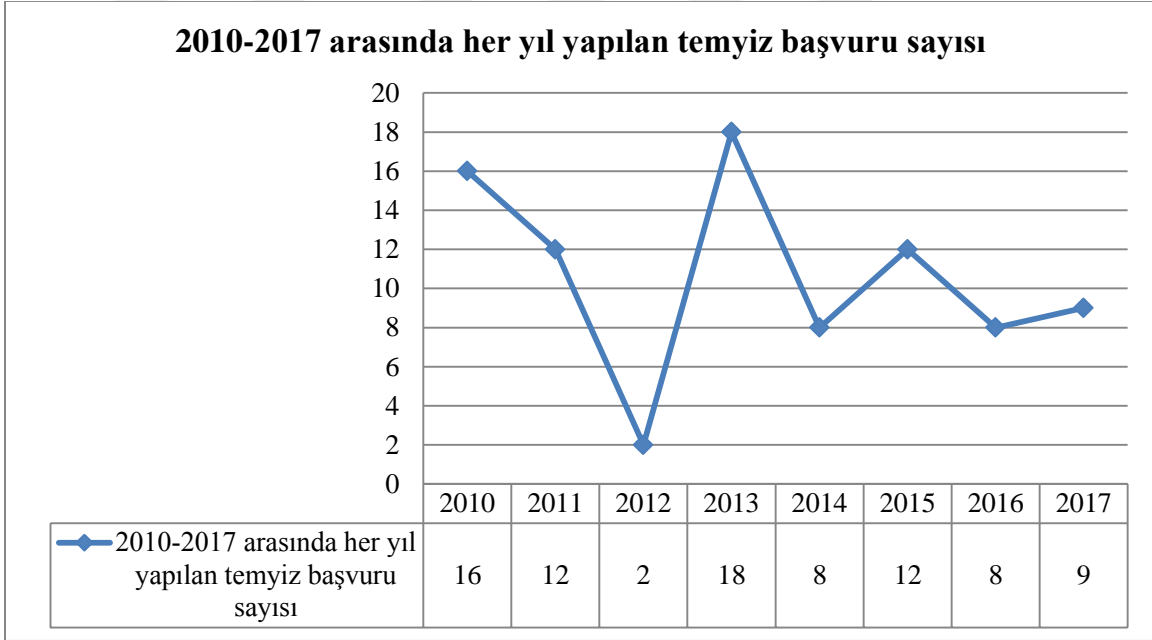
³⁶⁴ DG SANCO, **Evaluation of the Community Plant Variety Right Acquis - Final Report**, London: GHK Consulting, 2011, s. 23.

kullanabilir veya itiraz için CPVO'ya (Temyiz Kurulu kararıyla bağılı olan) itirazı havale edebilir.

Temyiz Kurulu Başkanı ve raportörü tarafından imzalanan karar, sözlü işlemlerin kapatılmasından sonraki 3 ay içinde taraflara yazılı olarak iletilir ve teslim edilir. ABAD nezdinde temyiz kurulu kararına karşı, başarısız olan herhangi bir taraf tarafından kararın alındığı tarihten itibaren 2 ay içinde dava açılabilir.

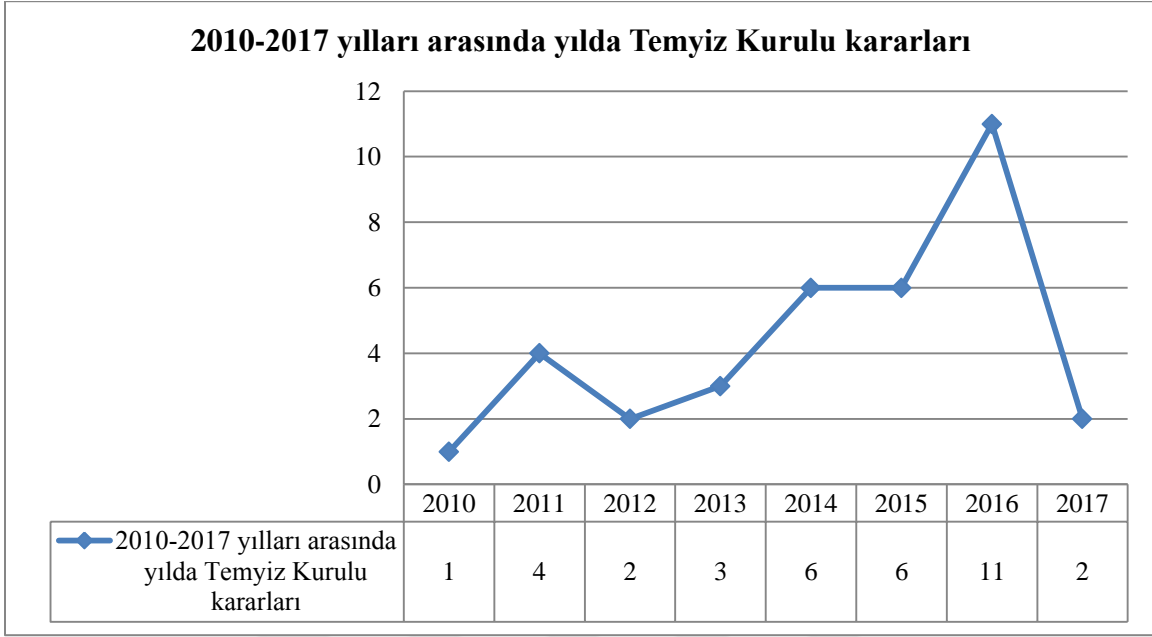
Aşağıda 2010 ve 2017 yılları arasında yapılan temyiz sayısı ve Temyiz Kurulu kararlarının sayısı hakkında istatistikler bulunmaktadır.

Şekil 4.2. 2010-2017 Arasında Her Yıl Yapılan Temyiz Başvuru Sayısı



Kaynak: Community Plant Variety Office, **Annual report 2017**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 86.

Şekil 4.3. 2010-2017 Yılları Arasında Yılda Temyiz Kurulu Kararları



Kaynak: Community Plant Variety Office, **Annual report 2017**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s. 87.

4.2.3 Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Sisteminin Yargısal Çerçevesi: Avrupa Birliği Adalet Divanı

AB fikri mülkiyet sisteminin adli çerçevesinin analizi, AB hukukundaki ana adli organın, mevcut duruma göre, AB yasalarının özel durumlarda uygun şekilde yorumlanması ve yargılanması yoluyla düzgün bir şekilde uygulanmasını sağlamada yetkin tek organ olduğu analizini ifade eder. Bu nedenle, AB fikri mülkiyet alanında, merkezi bir yargı otoritesi olarak ABAD'yı ayırt eder. Daha önce ABAD'nın yapısının ve oluşumunun gözden geçirildiği göz önünde bulundurarak, burada ana odak, mahkemenin yetkilerine, eylem derecesine ve fikri mülkiyet alanındaki faaliyetlerine odaklanır.

Daha önce de belirtildiği gibi, ABAD 2 mahkemeye ayrılmıştır:

- Adalet Divanı - ulusal mahkemelerden ön karar talepleri, iptal ve temyiz için belirli davalar ile ilgilenir.
- Genel Mahkeme - bireyler, şirketler ve bazı durumlarda AB hükümetleri tarafından getirilen iptal davalarına ilişkin kurallar. Uygulamada bu, mahkemenin ağırlıklı olarak

rekabet hukuku, devlet yardımı, ticaret, tarım, fikri mülkiyet ile ilgilenmesi anlamına gelir.

4.2.3.1 Adalet Divanı

Adalet Divanı, ön kararlar ve çeşitli dava kategorilerinde referanslar üzerinde çalıştığı yetki alanını açıkça tanımlamıştır. Bu çeşitli işlem türleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Önkarar yöntemi. Adalet Divanı, AB hukukunda olağan mahkemeler olan üye devletlerin tüm mahkemeleri ile iş birliği yapar. AB mevzuatının etkili ve düzgün bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve farklı yorumlara neden olmamak için ulusal mahkemeler bazen Adalet Divanı'na başvurabilir ve AB hukukunun yorumlanması ile ilgili bir noktayı netleştirmesini isteyebilir. Adalet Divanının cevabı yalnızca bir görüş değil, yargı veya gerekçeli emir şeklini alır. Ele alınan ulusal mahkeme, önündeki anlaşmazlığa karar verirken verilen yorumla sınırlıdır. Mahkeme'nin kararı, aynı sorunun daha önce gündeme geldiği diğer ulusal mahkemeleri de bağlamaktadır. Bu nedenle, herhangi bir AB vatandaşın kendisini etkileyen AB kurallarının açıklığa kavuşması için önkarar yöntemi verilir. Her ne kadar böyle bir önkarar yöntemi sadece ulusal bir mahkeme tarafından yapılabilir olsa da, söz konusu mahkeme önündeki yargılamada yer alan bütün taraflar, üye devletler ve AB kurumları Adalet Divanı huzurundaki yargılamalara katılabilirler.³⁶⁵
- İhlal davaları. Bu davalar, bir üye devletin AB hukuku kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini tespit etmesini sağlar. Davayı Adalet Divanı önüne çıkarmadan önce, Komisyon, ilgili üye devlete, kendisine yöneltilen şikayetlere cevap verme fırsatı verildiği bir ön prosedür yürütür. Bu prosedür üye devletin başarısızlığı sona erdirmesine neden olmazsa, Adalet Divanı'nın önüne AB yasalarını ihlal sebebiyle bir dava başlatılabilir. Dava, Komisyon tarafından açılabilir - pratikte genellikle olduğu gibi - veya bir üye devlet tarafından. Mahkeme bir yükümlülüğün yerine getirilmediğini tespit ederse, devlet bu hatayı gecikmeden sona erdirmek zorundadır. Komisyon tarafından başka bir davada bulunulduktan sonra, Adalet Divanı, ilgili üye devletin kararına uymadığını tespit ederse, yükümlülükleri yerine getirmek için “iki yönlü

³⁶⁵ ARNULL, Anthony, **The European Court of Justice**, Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 58.

başarısızlık” olarak bilinen bir eylem olarak, kendisine sabit veya periyodik bir finansal ceza uygulayabilir.³⁶⁶

- İptal davaları. İptal davasıyla, başvuru sahibi, AB’nin bir kurumu, organı, ofisi veya kurumu tarafından kabul edilen bir önlemin (özellikle bir tüzük, direktif veya karar) iptalini ister. Adalet Divanı, bir üye devlet tarafından Avrupa Parlamentosu ve/veya Konsey aleyhine açılan davalar (devlet yardımı, dumping ve uygulama konusundaki Konsey önlemleri hariç) veya bir AB kurumu tarafından başkalarına karşı açılan davalar konusunda özel bir yetkiye sahiptir. Genel Mahkeme, ilk başta, bu tür diğer tüm davalarda ve özellikle de bireylerin getirdiği davalarda yargı yetkisine sahiptir.³⁶⁷
- Hareketsizlik davaları. Bu davalar, AB kurumlarının, organlarının, ofislerinin veya ajanslarının gözden geçirilmemesi konusundaki başarısızlığının kanuna uygunluğunu sağlar. Bununla birlikte, böyle bir dava ancak ilgili kurum harekete geçmeye çağrıldıktan sonra başlatılabilir. Hareketsizlik davalarının yasa dışı olduğu durumlarda, ilgili kurumun uygun önlemlerle başarısızlığa son vermesi söz konusudur. Hareketsizlik davalarının duruşmasının görülmesi, Adalet Divanı ile Genel Mahkeme arasında iptal davalarıyla aynı kriterlere göre paylaşılır.³⁶⁸
- Temyiz davalar. Hukuk sorunlarına yapılan temyiz davalar, yalnızca Genel Mahkeme kararlarına karşı Adalet Divanı önüne çıkarılabilir. Temyiz başvurusu kabul edilebilir ve haklı nedenlere dayanıyor ise, Adalet Divanı, Genel Mahkemenin kararını iptal eder. Davanın niteliğinin izin verdiği hallerde, Adalet Divanı davaya karar verebilir. Aksi takdirde, temyiz konusunda Adalet Divanı tarafından verilen kararla sınırlandırılan Genel Mahkemeye dava geri gönderilir.³⁶⁹
- Görüş talebi. Bu, AB’nin üye olmayan bir devlet veya uluslararası bir kuruluşla sonuçlandırmayı öngördüğü bir anlaşmanın Antlaşmalarına uyulmasına ilişkin bir talep ile yapılabilir. Talep bir üye devlet tarafından veya bir Avrupa kurumu (Parlamento, Konsey veya Komisyon) tarafından yapılabilir.

³⁶⁶ Court of Justice of the European Union, **The Court of Justice: Composition, Jurisdiction and Procedures**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, s. 4.

³⁶⁷ CRAIG, DE BURCA, **a.g.e.**, s. 64.

³⁶⁸ ARNULL, Anthony, **a.g.e.**, s. 103.

³⁶⁹ JACOBS, Francis G., “The Court of Justice in the Twenty-First Century: Challenges Ahead for the Judicial System?”, **The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-law**, ed. António VITORINO, Hague, T.M.C. Asser Press, 2013, s. 52.

Dava türü ne olursa olsun, her zaman yazılı bir aşama ve uygunsa, kamusal olan sözlü bir aşama vardır. Bununla birlikte, ilk önkarar yöntemi ve ikincisi, diğer davalar (doğrudan ve temyiz davaları) arasında bir ayırım yapılmalıdır.

Mevcut farklılıktan başlayarak, ABAD'daki yargılama işlemine başlanması ve yazılı usul, önkarar yöntemi ve doğrudan ve temyiz davaları ile ilgili olarak ayrı ayrı düşünülmelidir.

- Önkarar yöntemi. Ulusal mahkeme, Adalet Divanına, genellikle ulusal usul kurallarına uygun olarak adli bir karar şeklinde bir AB hukuku yorumlanması veya geçerliliği hakkında sorular sunar. Bu talep, mahkemenin çeviri hizmeti tarafından tüm AB dillerine çevrildiğinde, Katiplik, ulusal davaların taraflara ve ayrıca tüm üye devletlere ve AB kurumlarına bildirilir. AB Resmi Gazetesinde, başka şeylerin yanı sıra, yargılamanın taraflarının adlarını ve soruların içeriğini belirten bir not yayınlanmaktadır. Taraflar, üye devletler ve kuruluşların, Adalet Divanı'na yazılı görüş bildirmek için iki ayları vardır.
- Doğrudan ve temyiz davaları. Divan huzurundaki bir dava, Katipliğine yapılan başvuru ile açılmalıdır. Başkatip, davacının iddialarını ve argümanlarını ortaya koyan Resmi Gazete'de bir dava ihbarnamesi yayınlar. Dava, savunmasını veya yanıtını vermek için iki ayı olan diğer taraflara yapılır. Eğer uygunsa, davacı bir cevap verebilir ve davalı da buna bir cevap verebilir. Bu belgelerin yerleştirilmesi için zaman sınırlarına uyulmalıdır.³⁷⁰

Her iki dava türünde de, dava ilerlemesini izlemekten sorumlu bir Raportör yargıç ve Hukuk sözcüsü, sırasıyla Başkan ve Baş Hukuk sözcüsü tarafından atanır.

Tüm işlemlerde, yazılı prosedür kapatıldıktan sonra, taraflar, üç hafta içinde, duruşma yapılmasını isteyip istemediklerini ve niçin istediklerini belirtebilirler. Divan, Raportör yargıçın teklifini okuduktan ve Hukuk sözcüsünün görüşlerini dinledikten sonra, herhangi bir hazırlık soruşturmasına ihtiyaç duyulup duyulmadığına, hangi tür formasyona başvurulmasının gerekeceğine ve sözlü tartışma için tarihini Başkanın belirleyeceği bir duruşma yapılmasına gerek olup olmadığına karar verir.

Bir sözlü duruşmanın yapılacağına karar verildiğinde, dava duruşma öncesi ve Hukuk sözcüsünden önce kamuya açık bir duruşmada tartışılır. Yargıçlar ve Hukuk sözcüsü, taraflara uygun gördükleri her türlü soruyu yöneltebilir. Birkaç hafta sonra, Hukuk sözcüsü, görüşünü

³⁷⁰ ESO European Sources Online, **Information Guide: Court of Justice of the European Union**, Cardiff: Cardiff University Press, 2013, s. 8.

yine halka açık duruşmada Adalet Divanı'na sunar. Davanın hukuki yönlerini ayrıntılı olarak analiz eder ve ortaya çıkan soruna vermesi gereken cevabı Adalet Divanı'na tamamen bağımsız olarak önerir. Bu, işlemlerin sözlü aşamasının sonunu gösterir. Davanın yeni bir yasa sorusu yaratmayacağına karar verilirse, Divan, Hukuk sözcüsünü dinledikten sonra, bir görüş olmaksızın karar verebilir.³⁷¹

Yargıçlar, Raportör yargıç tarafından hazırlanan taslak kararına dayanarak görüşürler. İlgili formasyonun her yargıcı değişiklik önerebilir. Adalet Divanı kararları oy çokluğu ile alınır ve muhalif görüşlerin kamuya açıklanma kayıtları tutulmaz. Sadece kararın kabul edildiği süre zarfında sözlü görüşmeler sırasında mevcut olan yargıçlar, kararı imzalar. Kararlar halka açık duruşmada ilan edilir. Kararlar ve Hukuk sözcüsünün görüşleri, bildirildiği gün kamuya açıktır.

Ayrıca, özel bir prosedür şekli de mevcuttur.

- Basitleştirilmiş prosedür. İlk karar için atıfta bulunulan bir sorunun, Divanın daha önce hükmettiği bir soruyla aynı olduğu durumlarda veya sorunun cevabının makul bir şüphe olmaksızın itiraf ettiği veya mevcut içtihattan açıkça çıkarılabildiği durumlarda, Divan Hukuk sözcüsünü dinledikten sonra, kararını gerekçeli olarak verir, özellikle de bu soruya veya ilgili içtihatlarla ilişkin daha önceki bir karar vermeyi öngörür.
- Hızlandırılmış prosedür. Hızlandırılmış prosedür, Divanın, çok acil durumlarda zaman sınırlarını mümkün olduğunca azaltarak ve bu gibi davalara mutlak öncelik vererek kararlarını hızlı bir şekilde vermesini sağlamaktadır. Taraflardan birinin başvurusu üzerine, Divan Başkanı, Raportör yargıçın teklifi üzerine ve Hukuk sözcüsünü ve diğer tarafları dinledikten sonra, davanın belirli bir aciliyetinin hızlandırılmış prosedürün kullanılmasını gerektirip gerektirmediğine karar verebilir. Böyle bir prosedür, önkarar yöntemi için de kullanılabilir. Bu durumda, başvuru önkarar yöntemi istemek için ulusal mahkeme tarafından yapılır ve başvuruda Divana verilen soruya ilişkin bir kararın istisnai bir aciliyet olduğunu belirleyen şartları belirtmesi gerekir.
- Geçici tedbirler için başvurular. Geçici tedbirler için başvurular, bir kurumun kabul ettiği ve bir dava konusunu oluşturan önlemlerin veya bir tarafa ciddi ve onarılamaz bir zararı önlemek için gerekli olan herhangi bir geçici kararın askıya alınmasını gerektirir.³⁷²

³⁷¹ ASKEW, Lee Ann, "The ECJ, the ICJ and Intellectual Property: Is Harmonization the Key", **Tulsa Journal of Comparative and International Law**, C. 7, S. 2, (1999), s. 382.

³⁷² FOSTER, Nigel, *EU Law...*, a.g.e., s. 57.

Adalet Divanı nezdinde yargılama için mahkeme harcı yoktur. Öte yandan, Divan, taraflarca temsil edilmek zorunda olan bir üye devlet mahkemesinde uygulama yapma hakkına sahip avukatın ücret ve masraflarını karşılamamaktadır. Ancak, işlemlerin maliyetinin tamamını veya bir kısmını karşılayamayan bir taraf, bir avukata talimat vermek zorunda kalmadan, adli yardım için başvurabilir. Başvuruda adli yardım ihtiyacını belirleyen tüm gerekli kanıtlar belirtilmelidir.

Doğrudan davalarda, başvuruda kullanılan dil (AB'nin 24 resmi dilden biri olabilir), prensipte, “davanın dili” olacaktır, yani işlemlerin yürütüleceği dildir. Temyizde, davanın dili, temyiz altındaki Genel Mahkemenin karar veya emri ile ilgilidir. Önkarar yöntemine atıfta bulunarak, davanın dili Adalet Divanı'nı referans eden ulusal mahkemenin dilidir. Duruşmalarla ilgili sözlü işlemler gerektiği gibi eş zamanlı olarak AB'nin çeşitli resmi dillerinde çevrilmektedir. Yargıçlar, tercüman olmadan, ortak bir dilde görüşürler, bu da genelde Fransızcadır.

Adalet Divanının faaliyetleri, Divanın çalışma kapsamına genel bir bakış sağlayan istatistiklerle algılanabilir. 2010-2018 döneminde, Adalet Divanı'na getirilen yeni dava sayısında küçük bir artış bulunmaktadır. Bir yılda tamamlanan davaların sayısı yılda 600 ila 750 arasında değişirken, bekleyen davaların sayısı sürekli bir artış içindedir.

Tablo 4.4. Adalet Divanı Genel Faaliyeti (2010–2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Yeni davalar	631	688	632	699	622	713	692	739	849
Tamamlanan davalar	574	638	595	701	719	616	704	699	760
Derdest davalar	799	849	886	884	787	884	872	912	1001

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Bu genel veriler 2010-2018 aynı dönemine ilişkin işlemlerin niteliği bakımından ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 4.5. Adalet Divanı - Yeni Davalar - Davaların Niteliği (2010–2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Önkarar yöntemi	385	432	404	450	428	436	470	533	568
Doğrudan davalar	136	81	73	72	74	48	35	46	63
Temyiz davaları	97	162	136	161	111	206	168	141	193

Geçici tedbirler veya müdahalelerle ilgili temyiz davaları	6	13	3	5		9	7	6	6
Görüş talebi			1	2	1	3		1	
Özel prosedür biçimleri	7	9	15	9	8	11	12	12	19
Toplam	631	688	632	699	622	713	692	739	849
Geçici tedbirler için başvurular	2	3		1	3	2	3	3	6

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

2018 yılında Adalet Divanı'nda 849 dava açılmıştır. Davaların çoğunluğu, 19 acil önkarar yöntemi de dahil olmak üzere, önkarar yönteminde 568 adet açılmıştır. Üye devletler arasında en çok Almanya (78), İtalya (68), İspanya (67), Fransa (41) ve Belçika (40) tarafındandır. Daha sonra, Genel Mahkeme 199 kararlarına karşı temyiz başvurusu yapılır, bu nedenle, 57 tanesi yükümlülüklerini yerine getirememe davaları olan 63 doğrudan davayı ve ikiyi yükümlülükleri yerine getirememe davası olan 'iki yönlü başarısızlık' davalarıdır. Aynı yıl adli yardım için 6 başvuru yapılmıştır.

Tablo 4.6. Adalet Divanı - Tamamlanan Davalar - Davaların Niteliği (2010–2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Önkarar yöntemi	339	388	386	413	476	404	453	447	520
Doğrudan davalar	139	117	70	110	76	70	49	37	60
Temyiz davaları	84	117	117	155	157	127	182	194	155
Geçici tedbirler veya müdahalelerle ilgili temyiz davaları	4	7	12	5	1	7	7	4	10
Görüş talebi		1		1	2	1		3	
Özel prosedür biçimleri	8	8	10	17	7	7	13	14	15
Toplam	574	638	595	701	719	616	704	699	760

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

2018 yılında Adalet Divanı toplam 760 davayı tamamlamıştır. Çözülen davaların çoğu, 11 acil önkarar yöntemi de dahil olmak üzere, 520 nolu önkarar yöntemidir. 17 üye devlete karşı yükümlülüklerin yerine getirilemediği 30 başarısızlık ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi için 'iki yönlü bir başarısızlık' hakkında 5 hüküm içeren 60 doğrudan dava çözülmüştür. Genel Mahkeme kararlarına karşı temyiz konusunda, Genel Mahkeme tarafından alınan karar için 27'yi

feshedilmiş olan 165 dava çözülmüştür. İşlemlerin ortalama süresi 15.7 ay iken, acil ön karar prosedüründe ortalama süre 3.1 aydır.

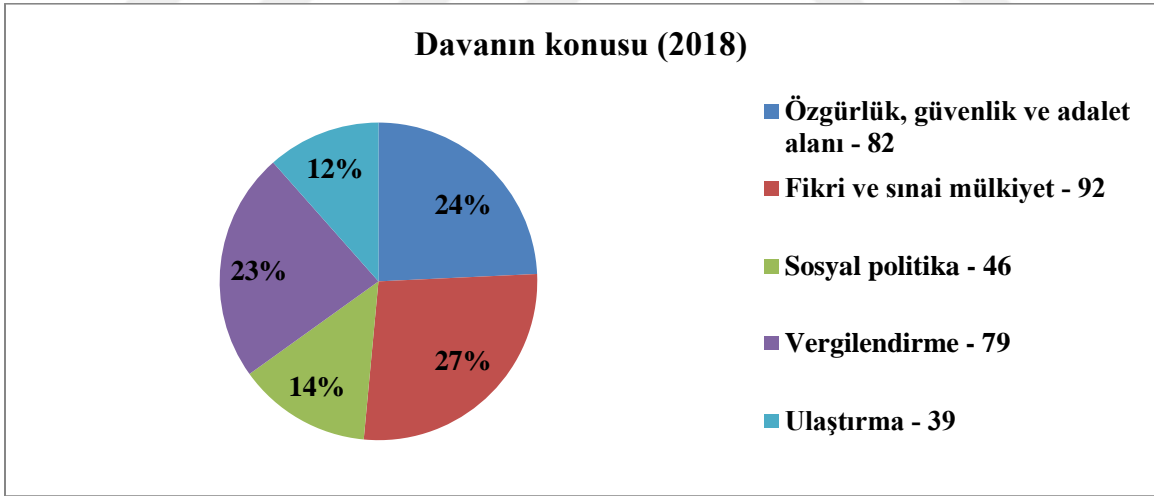
Tablo 4.7. Adalet Divanı - Destest Davalar - Davaların Niteliği (2010–2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Önkarar yöntemi	484	519	537	574	526	558	575	661	709
Doğrudan davalar	167	131	134	96	94	72	58	67	70
Temyiz davaları	144	195	205	211	164	245	231	180	214
Özel prosedür biçimleri	3	4	9	1	2	6	5	3	7
Görüş talebi	1		1	2	1	3	3	1	1
Toplam	799	849	886	884	787	884	872	912	1001

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

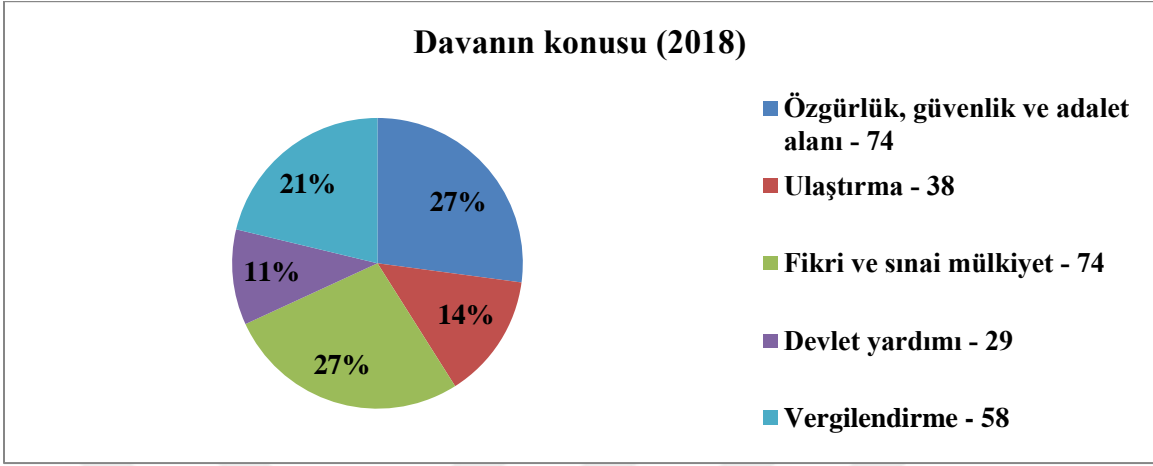
Adalet Divanı, davalarında fikri mülkiyet temsilinin derecesi ile ilgili olarak, fikri mülkiyetin, Divanın davalarının çoğunun geldiği önemli bir alan olduğunu teşhis edilebilir.

Şekil 4.4. Adalet Divanı - Yeni Davalar - Davanın Konusu (2018) - İlk 5



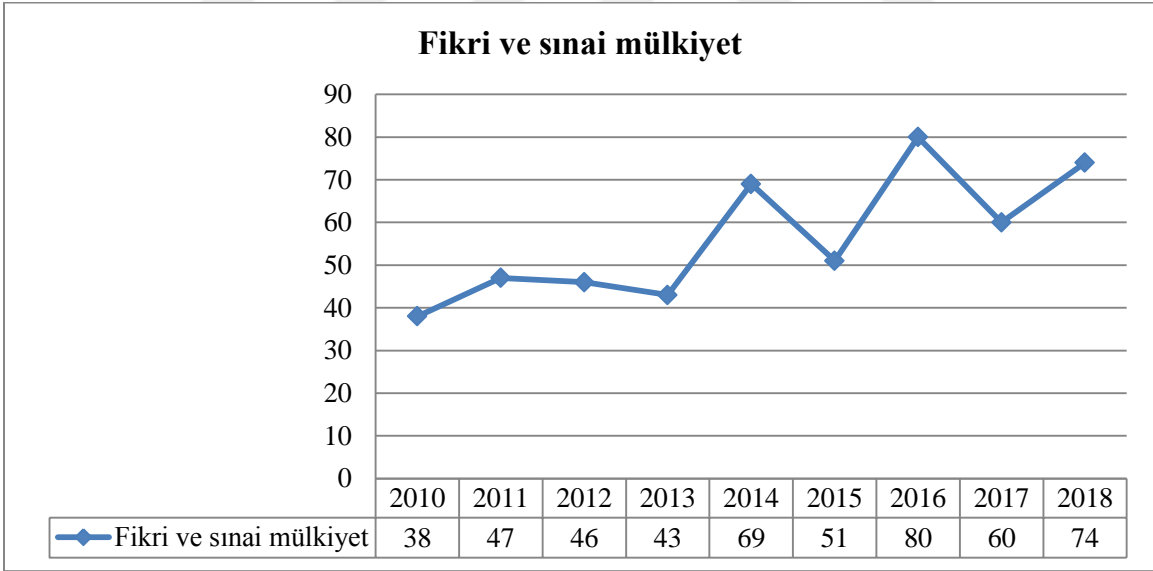
Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Şekil 4.5. Adalet Divanı - Tamamlanan Davalar - Davanın Konusu (2018) - İlk 5



Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Şekil 4.6. Adalet Divanı - Tamamlanan Davalar - Davanın Konusu (2010–18) - Fikri ve Sınai Mülkiyet



Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

2018 yılında, son veriye göre analiz edilen fikri mülkiyet hakları, Adalet Divanı'nın ilgilendiği ilk beş alana girmektedir. Yeni davalarla ilgili olarak, 92 dava (%27) ile fikri mülkiyet, bu davaların en popüler konuları arasında birinci sırada yer alır. Durum, 74 tamamlanmış dava ile fikri mülkiyet haklarının veya davaların %27'sinin konusu arasında

birinci sırada yer aldığı tamamlanmış davalarla ilgili olarak değişmemiştir. 2010-2018 döneminde, Adalet Divanının tamamladığı dava sayısından açıkça görüleceği üzere, fikri mülkiyetlere gösterilen ilgi artmaktadır.

Fikri mülkiyet alanında Adalet Divanının son yargı yetkisinden, üç karar önemlidir. Bunlardan ilk ikisi, telif hakkı alanındaki ‘umuma iletim’ kavramını ele alırken, üçüncüsü, Topluluk tasarımları alanındaki ‘onarım’ maddesinin yorumunu ele almaktadır.

Stichting Brein’deki iki kararda, sırasıyla 26 Nisan ve 14 Haziran 2017’de teslim edilmiştir. Diğer şeylerin yanı sıra, 2001/29 sayılı Direktif’in 3. (1) maddesinin anlamı uyarınca ‘umuma iletim’ kavramını incelemesi gerekmiştir.³⁷³

Her iki durumda da, telif hakkı sahiplerinin çıkarlarını korumak için Hollanda vakıfları tarafından başvuru yapan mahkemelere dava açılmıştır. İlk dava, o kuruluş ile önceden kurulmuş eklentilerin bulunduğu ve internete sunulan, web sitelerine bağlantılar içeren - halka açık bir şekilde erişilebilen - telif hakkı korumalı olan bir multimedya oynatıcının satıcısı arasındaki bir anlaşmazlık ile ilgiliydi. Eserler, telif hakkı sahiplerinin rızası olmadan halka açık bir şekilde yayınlanmıştı. İkinci davada, internetin sağlayıcısının, çevrim içi paylaşım platformunun ‘The Pirate Bay’ alan adlarını ve IP adreslerini engellemelerini gerektiren ve korunan atıfta bulunan meta verinin endekslenmesi yoluyla internet erişim sağlayıcılarının talep etmesini gerektiren bir emir arayan kuruluşun yaptığı taleplerle ilgili anlaşmazlıktı. Çalışmalar ve bir arama motorunun sağlanması, bu platformun kullanıcılarının bu işleri bulmasına ve eşler arası bir ağ bağlamında paylaşımlarına izin vermişti.

Her iki kararda da, Divan, her şeyden önce, önceki içtihatlarını (Reha Eğitimi ve GS Medyası hatırlattı), 2001/29 sayılı Direktifin asıl amacına göre, umuma iletim vesilesi de dahil olmak üzere, eserlerinin kullanımı için uygun bir ücret almalarına izin vererek, eser sahiplerinin yüksek düzeyde korunmasını sağlamaktır. ‘Umuma iletim’ kavramının geniş anlamıyla anlaşılması ve bireysel bir değerlendirme gerektirdiği konseptine uyar. Ayrıca, ‘umuma iletim’ kavramının bir işin ‘iletişim eylemi’ ve bu işin bir ‘kamuya’ iletilmesi olmak üzere iki toplu ölçüt içerdiği açıktır. Bu kriterler, kullanıcının oynadığı vazgeçilmez rol ve müdahalesinin kasıtlı niteliğini içerir. Bu kullanıcı, müdahalelerinin sonuçlarının tam olarak bilincinde olarak, müşterilerine korumalı bir işe erişimini sağlamak için müdahale ettiğinde bir iletişim eylemi

³⁷³ Court of Justice, C-527/15, EU:C:2017:300, (Annual Report 2017 –Judicial Activity, s. 68); Court of Justice, C-610/15, EU:C:2017:456 (Annual Report 2017 –Judicial Activity, s. 68)

yapar ve özellikle de, bu müdahale olmadan, müşterileri yayın işinden yararlanamayacakları veya bunu zorlaştıracakları yerlerde yapar. Mahkeme, ‘kamu’ kavramının belirsiz sayıda potansiyel izleyici kitlesine atıfta bulunduğunu ve ayrıca oldukça fazla sayıda insanı ima ettiğini belirtir.

Yukarıdaki kriterlere dayanarak, Divan, bu iki kararda, bir multimedya oynatıcının, ana işlemlerde olduğu gibi, internet ortamında, paylaşım platformunun (Pirate Bay) internette erişilebilir kılınması ve yönetiminin satılmasını göz önünde bulundurarak mevcut dava koşullarında, 2001/29 sayılı Direktifin 3. (1) maddesi anlamı dahilinde bir ‘umuma iletim’ oluşturur.³⁷⁴

20 Aralık 2017 tarihinde, Acacia and D’Amato kararında, Divan, 6/2002 sayılı Tüzüğün 110. (1) maddesinde öngörülen ‘onarım’ maddesinin yorumlanmasına karar vermiştir. Bu madde uyarınca, bir topluluk tasarımı olarak korunma, orijinal görünümünü geri kazandırmak için bu karmaşık ürünün onarımı amacıyla kullanılan karmaşık bir ürünün bir parçasını oluşturan bir tasarım için mevcut değildir. Bu karar İtalya ve Almanya’daki ihlal işlemleri bağlamında, alışılmı araba jantlarının Topluluk tasarımları sahibi olan iki otomobil üreticisi ve orijinal ekipman jantlarıyla aynı estetik ya da işlevsel olarak aynı olan kopya tekerlek jantları üreten Acacia ve genel müdürü arasında verilmiştir.³⁷⁵

Divan, ilk önce 6/2002 sayılı Tüzüğün 110. (1) Maddesinin, söz konusu bileşen parçasının korumalı tasarımının, içine dahil edilen karmaşık ürünün görünümüne bağlı olması şartıyla, bu maddede sağlanan korumanın hariç tutulmasını sağlayıp sağlamadığını sormuştur. Divan, bu hükmün kapsamının, ‘korumalı tasarımın görünümüne bağlı olduğu’ karmaşık bir ürünün bileşen parçaları ile sınırlı olmadığını ileri sürerek, yorumlamanın, yedek parçalarda giriş engelleri olan piyasalarda oluşturulmasını sınırlamak için ‘onarım’ maddesinin amacına katkıda bulunduğunu belirtmiştir.

Divan, ayrıca ‘onarım’ maddesinde öngörülen hariç tutma başvurusunu düzenleyen koşulları da sormuştur. Divan, öncelikle, hariç tutmanın yalnızca Topluluk tasarımı olarak korunan ve bu nedenle korunma şartlarını sağlayan bileşen parçalarına uygulanabileceğini belirtmiştir. Bunun altında, karmaşık bir ürünün bileşen kısmını oluşturan bir ürün, bileşen parçasının, karmaşık bir ürüne dahil edildikten sonra, ilk olarak söz konusu ürünün normal

³⁷⁴ ROSATI, Eleonora, **Copyright and the Court of Justice of the European Union**, Oxford: Oxford University Press, 2018, s. 34

³⁷⁵ Court of Justice, C-397/16 C-435/16, EU:C:2017:992 (Annual Report 2017 –Judicial Activity, s. 69)

kullanımı sırasında görünür kaldığı ve ikinci olarak bileşen parçasının görünür özelliklerinin kendi içinde yenilik ve bireysel karaktere ilişkin gereklilikleri karşıladığı durumlarda korunacaktır. Divan, ‘onarım’ maddesinin, herhangi bir bölümünün estetik amaçlı olarak değiştirilmesi veya karmaşık ürünün kişiselleştirilmesi gibi bir tercih yerine ya da sadece kolaylık sağlamak amacıyla bir bileşen parçasının kullanımını hariç tuttuğunu belirtmiştir, bunun yerine kullanımının arızalı olan karmaşık bir ürünün onarımı için gerekli olmasına ihtiyaç duyar. Divan, onarımın karmaşık ürünün orijinal görünümüne kavuşturulması için yapıldığını değerlendirmiştir. Bu bakımdan, söz konusu hükmün görünür olması anlamında karmaşık ürünün görünümünü onarmak için kullanılan bir bileşen parçasına olan gereksinime dikkat çekmiştir. Bu düşünceler ışığında, Divan, 6/2002 sayılı Tüzüğün 110. (1) maddesinin yalnızca orijinal parçalarla görsel olarak aynı olan karmaşık bir ürünün bileşen parçalarına uygulanabileceğine karar vermiştir. Bununla birlikte, yedek parçanın rengi veya boyutları bakımından orijinal parçaya uymuyorsa ya da karmaşık bir ürünün görünümü piyasaya sürüldüğünden beri değişmişse durum böyle değildir.

Son olarak, Divan, 6/2002 sayılı Tüzüğün 110. (1) maddesinde öngörülen hariç tutma uygunluğunun, bileşen parçasının yalnızca onarım amacıyla satın alınabilmesini sağlamak ve olacaksa nasıl olacağını belirtmek için karmaşık bir ürünün bir bileşeninin üreticisini veya satıcısını gerektirip gerektirmediğini sormuştur. Divan, bu hükme ilişkin öngörülen istisnadan yararlanmaya çalışan, karmaşık bir ürünün bir parçasının üreticisinin veya satıcısının titizlikle görev altında olduğunu açıkça belirtmiştir. Bu bağlamda, böyle bir imalatçı veya satıcı, özellikle alt kullanıcıya, ürün, ambalajı, kataloglarında veya satış belgelerinde, ilgili bileşen parçasının bir bunların sahibi olmadıkları ve parçanın yalnızca orijinal görünümünü geri kazanacak şekilde karmaşık ürünün onarımı için kullanılması amaçlanan bir tasarım içerdiğini açıkça ve görünür bir şekilde bildirmelidir. Ayrıca, uygun araçlarla, özellikle sözleşmeli araçlarla, alt kullanıcıların, söz konusu bileşen parçalarını şartlara uymayacak şekilde kullanma niyetinde olmadıklarından emin olunması ve ayrıca, söz konusu parçanın öngörülen şartlara uygun olarak kullanılmayacağını bilmeleri ya da makul olarak bilmeleri gereken böyle bir bileşen parçasını satmaktan kaçınmak gerekmektedir.³⁷⁶

³⁷⁶ EUIPO, **IP Enforcement Case-Law Collection on the Balance Between the Right of Information and Fundamental Rights in the European Union**, Alicante: European Union Intellectual Property Office, 2018, 10-14

4.2.3.2 Genel Mahkeme

Genel Mahkeme, ABAD'ın kurucu mahkemesidir. Bazı konular Adalet Divanını ilgilendirse de, bireyler veya üye devletlerce AB kurumlarına açılan davaların yargılanmasını gerçekleştirir. Genel Mahkemenin aşağıdakileri yargılama ve karar verme yetkisi bulunmaktadır:

- Gerçek veya tüzel kişilerin AB kurumlarının (kendilerine yönelik veya doğrudan ve bireysel olarak ilgilendiren), organlarının, ofislerinin veya ajanslarının eylemlerine karşı ve düzenleyici işlemlerine (doğrudan onları ilgilendiren ve uygulama önlemleri gerektirmeyen) karşı veya bu kurumların, organların, ofislerin veya ajansların hareketsizliğine karşı açılan davalar;
- Üye devletler tarafından Komisyon aleyhine açılan davalar;
- Üye devletlerin Konseye karşı getirdikleri, devlet yardımları alanında kabul edilen yasalar ve ticaretten korunma önlemleri ile ilgili (damping) ve uygulama yetkilerini kullandığı davalar;
- AB kurumları veya organları, ofisleri veya ajanslarının veya personelinin neden olduğu zararın tazminini isteyen davalar;
- AB tarafından yapılan ve Genel Mahkemeye açıkça yetki veren sözleşmelere dayalı davalar;
- EUIPO'ya ve CPVO'ya karşı açılan fikri mülkiyet ile ilgili davalar;
- AB kurumları ve çalışanları arasındaki istihdam ilişkileri ve sosyal güvenlik sistemi ile ilgili anlaşmazlıklar.³⁷⁷

Genel Mahkemenin kararları, iki ay içinde, Adalet Divanı nezdinde temyize tabi tutulabilir.

Genel Mahkemenin kendi Usul Kuralları vardır. Prensip olarak, işlemler yazılı ve sözlü bir aşamayı içerir.

Bir avukat veya vekil tarafından hazırlanan ve katipliğe gönderilen bir dava, işlemleri başlatır. Davanın ana noktaları, tüm resmi dillerde, AB Resmi Gazetesinde bir tebligatta yayınlanmaktadır. Başkatip, davayı karşı tarafına gönderir; bu durumda savunma için iki aylık

³⁷⁷ ESO European Sources Online, a.g.e., s. 9.

bir süre vardır. Doğrudan davalarda, ilke olarak, davacı, davalının düplik dilekçesine belli bir süre içinde cevap verebilir.³⁷⁸

Duruşmaya Genel Mahkeme nezdinde bir dava sonucuna ve ayrıca üye devletler ve AB kurumlarına ilgi gösterebilecek herhangi bir kişi, davaya müdahale edebilir. Müdahil, müdahalede, taraflardan birinin yanıt verebileceği taraflardan birinin iddialarını destekleyen veya karşı çıkan bir beyanda bulunur.

İşlemlerin sözlü aşamasında, kamuya açık bir duruşma yapılır. Avukatlar dinlendiğinde, yargıçlar taraf temsilcilerine sorular sorabilirler. Raportör yargıç, duruşma için bir raporda, dayanan gerçekleri ve her bir tarafın ve varsa müdahillerin argümanlarını özetler. Bu belge, davanın dilinde kamuya sunulur.

Daha sonra yargıçlar, raportör yargıcının hazırladığı bir taslak karar temelinde müzakere eder ve karar kamuya açık bir duruşmada verilir.

Genel Mahkemeden önceki prosedürün mahkeme masrafları ücretsizdir. Ancak, taraflarca temsil etmesi gereken bir üye devlette bir mahkeme huzurunda bulunacak yetkili avukatın masrafları Genel Mahkeme tarafından karşılanmamaktadır. Bununla birlikte, dava masraflarını karşılayamayan herhangi bir kişi adli yardım için başvurabilir.

Genel Mahkemede görülen bir dava, itiraz edilen kanunun işleyişini askıya almaz. Ancak Mahkeme, askıya alma veya diğer geçici önlemleri isteyebilir. Genel Mahkeme Başkanı veya gerekirse Başkan Yardımcısı, geçici tedbirlerin başvurusunu gerekçeli olarak düzenler.

Geçici tedbirler sadece üç koşul yerine getirildiğinde verilir:

- Ana işlemdeki dava, ilk bakışta makul bir maddeye sahip olmadan görülmemelidir;
- davacı tedbirlerin acil olduğunu ve onlarsız ciddi ve onarılamaz bir zarar göreceğini göstermelidir;
- geçici tedbirler, tarafların çıkarlarının ve kamu yararının dengelenmesini dikkate almalıdır.³⁷⁹

Emir, geçici özelliğe sahiptir ve hiçbir şekilde Genel Mahkemenin ana davadaki kararına hanel getirmez. Ek olarak, bir temyiz başvurusu, Adalet Divanı Başkan Yardımcısına yapılabilir.

Hızlandırılmış prosedürün varlığı, özellikle acil olduğu düşünülen davalarda, Genel Mahkemenin anlaşmazlığın özüne hızlı bir şekilde karar vermesini sağlar. Hızlandırılmış

³⁷⁸ ARNULL, Anthony, **a.g.e.**, s. 115.

³⁷⁹ European Commission, *The ABC...*, **a.g.e.**, s. 83.

prosedür davacı veya davalı tarafından talep edilebilir. Ayrıca, Genel Mahkemenin kendi kararıyla kabul edilebilir.

Genel Mahkemenin faaliyeti ayrıca istatistikler aracılığıyla düzgün bir şekilde izlenebilir. Genel olarak 2010-2018 döneminde, Genel Mahkemeye getirilen davaların sayısı, gözlenen yıllar arasındaki dalgalanmalarla birlikte giderek artmaktadır. Aynı artış eğilimi tamamlanmış davalar da belirtilirken, derdest davalar da istisna değildir.

Tablo 4.8. Genel Mahkemenin Genel Faaliyeti (2010–2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Yeni davalar	636	722	617	790	912	831	974	917	834
Tamamlanan davalar	527	714	688	702	814	987	755	895	1009
Derdest davalar	1300	1308	1237	1325	1423	1267	1486	1508	1333

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Bu veri, işlemlerin niteliği, dava türü, 2010'dan 2018'e kadar olan süreleri açısından detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 4.9. Genel Mahkeme - Yeni davalar - Davaların niteliği (2010–2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Temyiz davaları	24	45	11	57	36	36	39		
Rekabet	79	39	34	23	41	17	18	38	28
Fikri mülkiyet	207	219	238	293	295	302	336	298	301
Diğer doğrudan davalar	207	264	220	275	299	292	239	346	268
Özel prosedür biçimleri	77	88	78	88	93	111	103	110	102
Personel davaları							163	86	93
Devlet yardımı	42	67	36	54	148	73	76	39	42
Toplam	636	722	617	790	912	831	974	917	834

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Tablo 4.10. Genel Mahkeme - Yeni Davalar - Dava Türü (2010–2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
İptal davaları	304	341	257	319	423	332	297	371	288
Hareketsizlik davaları	7	8	8	12	12	5	7	8	14
Tazminat davaları	8	16	17	15	39	30	19	23	29
Tahkim hükümleri	9	5	8	6	14	15	10	21	7

Fikri mülkiyet	207	219	238	293	295	302	336	298	301
Personel davaları							163	86	93
Temyiz davaları	24	45	11	57	36	36	39		
Özel prosedür biçimleri	77	88	78	88	93	111	103	110	102
Toplam	636	722	617	790	912	831	974	917	834

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Genel Mahkeme’de 2018’de 834 dava açılmıştır. Bu davaların çoğu, 734 doğrudan davayla - 301 fikri mülkiyet, 93 kamu personeli ve kalan 358 dava, üye devletler tarafından açılan 18 dava dahil olmak üzere diğer doğrudan davalarla - ilgilidir. Diğer taraftan, 49 adli yardım başvurusu yapılmıştır.

Tablo 4.11. Genel Mahkeme - Tamamlanan Davalar - Davaların Niteliği (2010–2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Temyiz davaları	38	29	33	39	42	37	26	40	9
Rekabet	50	41	63	75	72	52	36	18	44
Fikri mülkiyet	180	240	210	217	275	387	288	376	349
Diğer doğrudan davalar	149	222	240	226	279	311	266	237	311
Özel prosedür biçimleri	72	80	81	85	95	99	84	134	107
Personel davaları		1					5	66	110
Devlet yardımı	50	41	63	60	51	101	50	24	79
Toplam	527	714	688	702	814	987	755	895	1009

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

2018 yılında aynı Genel Mahkeme tarafından 1009 dava tamamlanmıştır. Tamamlanan 893 doğrudan davanın 349’u fikri mülkiyetle, 110’ü kamu personeli ile, 557’si ise diğer doğrudan davalarla ilgilidir. Kamu Personeli Mahkemesi’nin kararlarına karşı 9 itiraz, Kamu Hizmeti Mahkemesi’nin kararının bir kenara bırakıldığı 7’si içeren Genel Mahkeme önünde sunulmuştur. Davaların ortalama süresi 20 aydır.

Tablo 4.12. Genel Mahkeme - Derdest Davalar - Davaların Niteliği (2010–2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Temyiz davaları	32	47	25	43	37	36	49	9	
Rekabet	288	227	200	148	117	82	64	84	68
Fikri mülkiyet	382	361	389	465	485	400	448	370	322
Diğer doğrudan	416	458	438	487	507	488	461	570	527

davalar									
Özel prosedür biçimleri	28	36	33	36	34	46	65	41	36
Personel davaları	1						158	178	161
Devlet yardımı	153	179	152	146	243	215	241	256	219
Toplam	1300	1308	1237	1325	1423	1267	1486	1508	1333

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Gelecek yıllar için 1333 derdest dava bulunmaktadır.

Temyiz davalar, Genel Mahkeme tarafından verilen kararların kalitesinin önemli bir ölçütüdür. Bu nedenle yapılan temyiz davalarının kapsamını izlemek şarttır. 2010'dan 2018'e kadar izlenen dönemde, temyiz davalarının alındığı kararların oranı %20 ile maksimum %30 arasında değişmektedir. Temyiz davalarının çoğunun reddedilmesi, Genel Mahkeme ve genel olarak Adalet Divanı nezdinde yürütülen davaların niteliğini göstermektedir. Temyiz davalarında bulunan Genel Mahkemenin aldığı kararların 2018 yılında Adalet Divanı'na oranı %27'dir.

Tablo 4.13. Genel Mahkeme Kararlarına Adalet Divanı'na Temyiz Davaları (2010-2018)

	Temyiz davalarının yapıldığı kararların sayısı	Temyiz davalarına açık toplam karar sayısı	Temyiz davalarının yapıldığı kararların yüzdesi
2010	98	338	29%
2011	158	533	30%
2012	132	514	26%
2013	144	510	28%
2014	110	561	20%
2015	203	761	27%
2016	163	626	26%
2017	137	616	22%
2018	194	714	27%

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Tablo 4.14. Adalet Divanında Görülen Temyiz Davalarının Sonuçları (2010–2018)

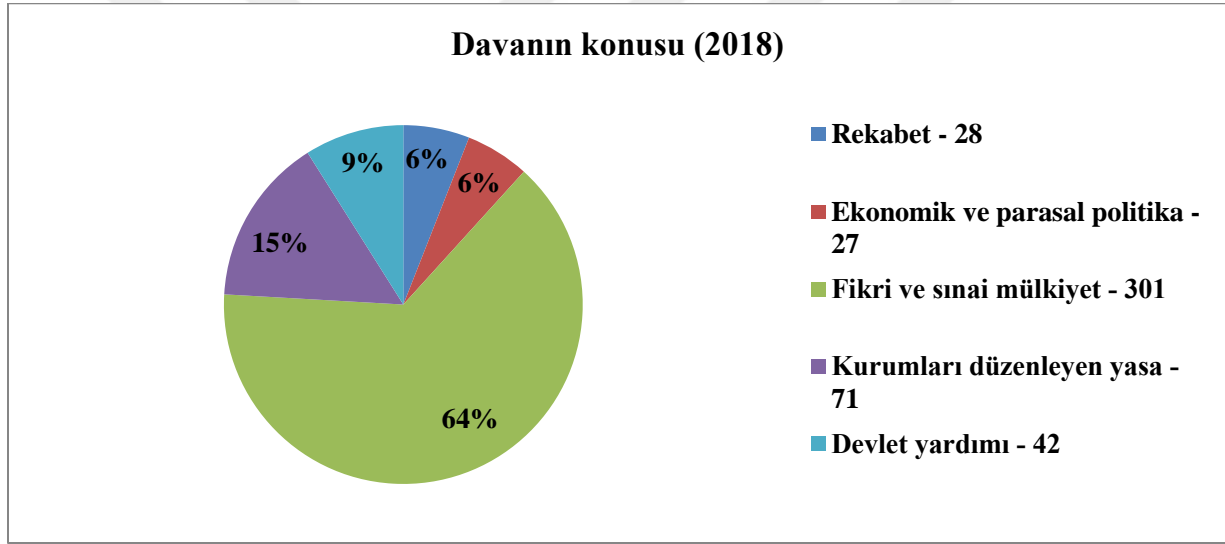
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Reddedilen temyiz davaları	73	101	98	133	121	98	156	163	123
Karar tamamen ya da kısmen reddi ve geri bildirim yapılmaz	6	9	12	6	18	19	12	23	12
Karar tamamen veya kısmen reddi	5	6	4	15	10	7	9	11	15

ve geri bildirim yapılır									
Katıplıktan çıkarılma	4	8	15	6	9	10	12	1	15
Toplam	88	124	129	160	158	134	189	198	165

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

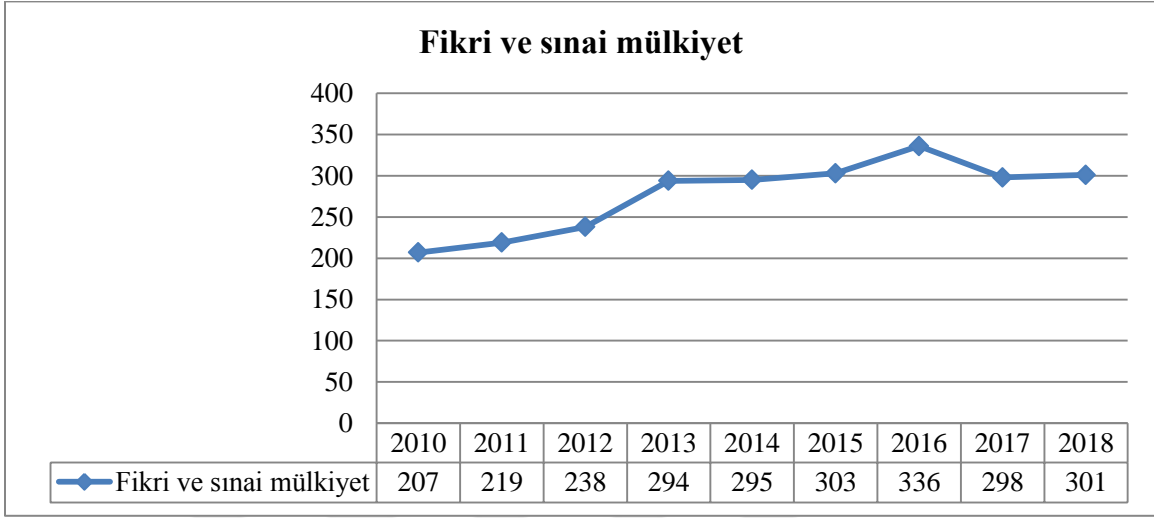
Davanın konusu olarak fikri mülkiyet, Genel Mahkeme huzurundaki davalarda çok daha yaygındır.

Şekil 4.7. Genel Mahkeme - Yeni Davalar - Davanın Konusu (2018) - İlk 5



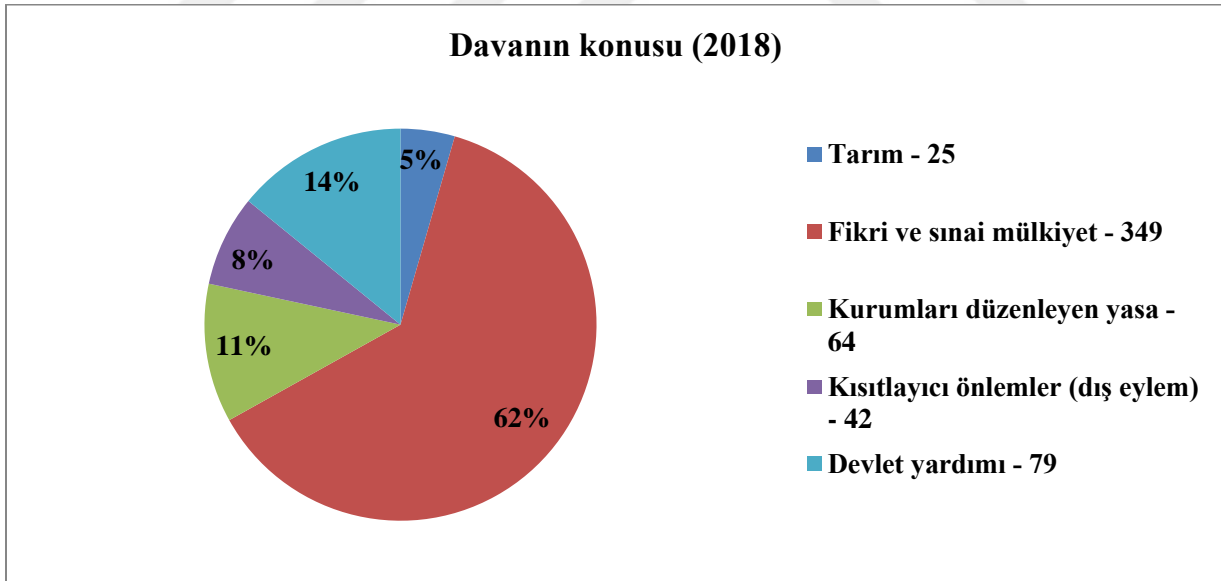
Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Şekil 4.8. Genel Mahkeme - Yeni Davalar - Davanın Konusu (2010–2018) - Fikri ve Sınai Mülkiyet



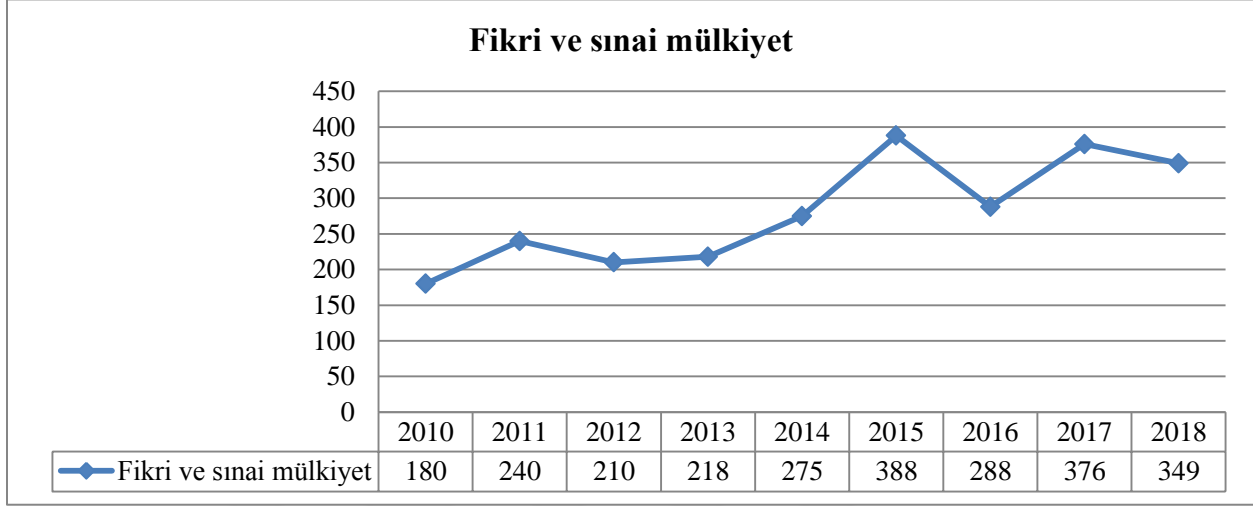
Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Şekil 4.9. Genel Mahkeme - Tamamlanan Davalar - Davanın Konusu (2018) - İlk 5



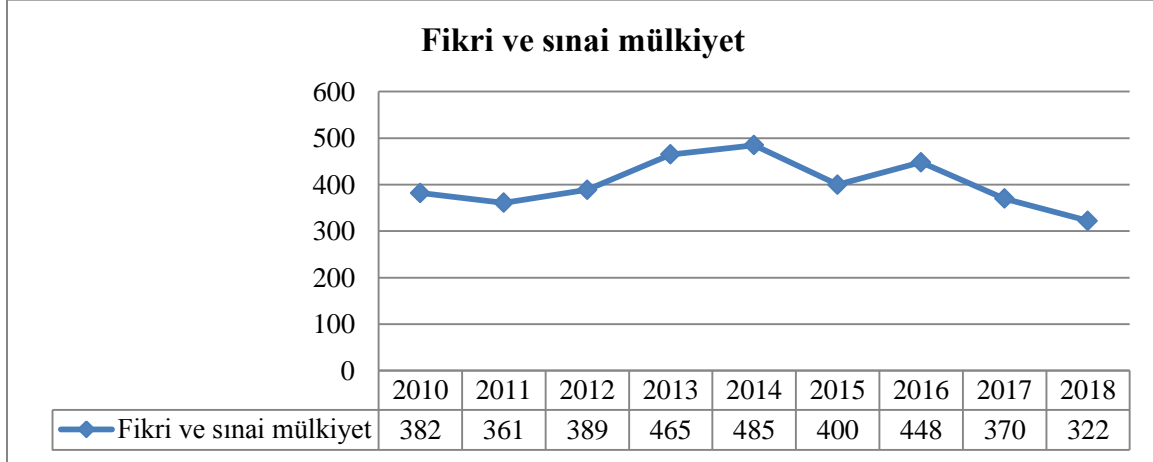
Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Şekil 4.10. Genel Mahkeme - Tamamlanan Davalar - Davanın Konusu (2010–2018) - Fikri ve Sınai Mülkiyet



Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Şekil 4.11. Genel Mahkeme - Derdest Davalar - Davanın Konusu (2010–2018) - Fikri ve Sınai Mülkiyet



Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

2018 yılında, hem yeni davalarda hem de tamamlanmış davalarda, konu olarak fikri mülkiyet hakimdir. Yeni davaların 301'i fikri mülkiyet davalarıdır. Aynı yıl, tamamlanan davalar arasında ilk sırada yer alan 349 fikri mülkiyet davası tamamlanmıştır. Fikri mülkiyet davalarının bu şekilde temsil edilme eğilimi, yalnızca geçen yılın bir özelliği değil, aynı zamanda 2010'dan 2018'ye kadar olanların tümü için geçerlidir. Derdest davalar, sadece yukarıda belirtilen yüksek

fikri mülkiyet haklarının Genel Mahkeme huzurunda işlem gören davalar arasında olduğunu teyit eder.

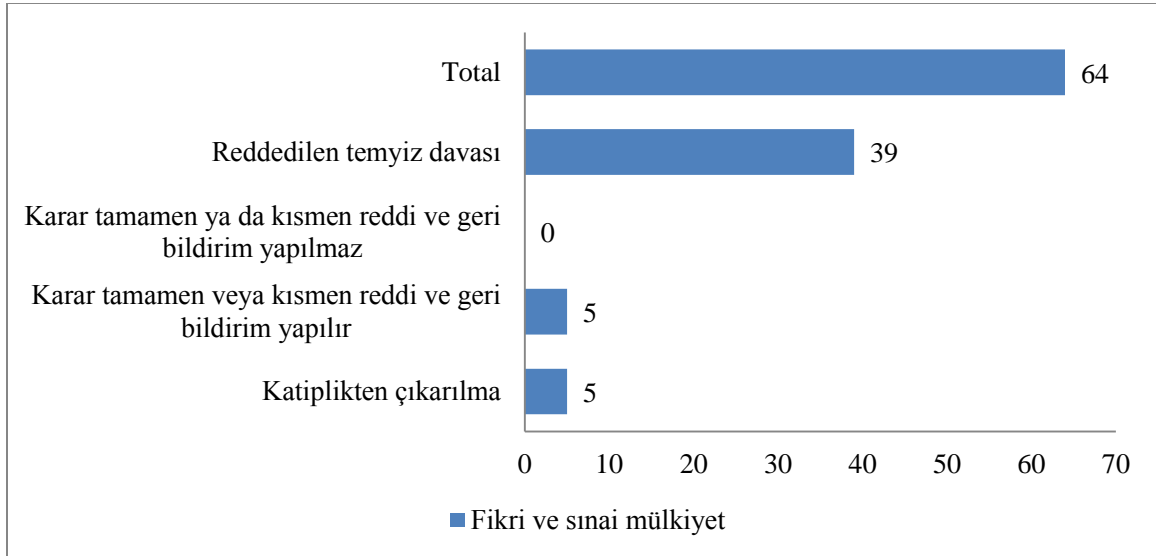
Resmin tamamlanabilmesi için, Genel Mahkeme kararlarına karşı yapılan temyiz davaları analizleri de verilmiştir, burada fikri mülkiyet davasının bir konusudur.

Tablo 4.15. Genel Mahkeme kararlarına Adalet Divanı'na temyiz davaları (2010-2018) - Fikri mülkiyet

	Temyiz davalarının reddi kararları	Temyiz davalarına açık kararlar	Yüzde olarak temyiz davaları
2010	32	140	23%
2011	39	201	19%
2012	41	190	22%
2013	38	183	21%
2014	33	209	16%
2015	64	333	19%
2016	48	276	17%
2017	52	298	17%
2018	69	295	23%

Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Şekil 4.12. Adalet Divanı Huzurunda Temyiz Davaları Sonuçları (2018) - Fikri ve Sınai Mülkiyet



Kaynak: Court of Justice of the European Union, Annual Reports (2010-2018), <https://curia.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Genel Mahkeme'nin fikri mülkiyet alanındaki kararlarının karşı temyiz davası %17 ila %23'ünün reddedilmesi, yargılamalar sırasında Genel Mahkeme'nin yüksek uzmanlığını göstermektedir. Tüm bunlar eklendiğinde, toplam 64 temyiz davasının son yılında 39'ünün reddedilmesi, Genel Mahkemenin doğru kalitede hareket ettiğini onaylar.

Genel Mahkeme'nin bu durumu fikri mülkiyet alanındaki yeni içtihat uygulamasının gözden geçirilmesini gerektirir. Yargısal korumanın fikri mülkiyet alanlarını geniş ölçüde kapsadığı, ancak AB'nin EUIPO ve CPVO gibi kendi üniter ajanslarını kurduğu alanlarda baskın olduğu görülmektedir.

Tasarım alanında, 16 Şubat 2017 tarihli kararın ortaya çıkmasına neden olan davada, Radyatörler için Termosifonlar, Mahkeme ayrıca bir tasarımın bireysel karakterini ve sanatın doygunluğunun olup olmadığını belirlemek için incelemenin uygun olduğu tarihle ilgili açıklama yapma imkânı bulmuştur.³⁸⁰ Başvuran, Temyiz Kurulunun, itiraz edilen kararların teslim tarihini doğru zamanda alması durumunda, sanatın doygunluğunun değerlendirilmesinin ne zaman yapılması gerektiğine karar vermiştir, halbuki, itiraz edilen tasarımların tescili için başvurunun yapıldığı zamana atıfta bulunarak değerlendirilmeliydi.

Mahkeme, gerçekte, tasarımın tesciline ilişkin başvurunun, itiraz edilen tasarımın ayırt edici karakterinin 6/2002 sayılı Tüzüğün 6. (1) maddesi uyarınca değerlendirilmesi ve teknikte bir doygunluğun olup olmadığına dair bir tespiti ile değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme bu nedenle Temyiz Kurulunun, teknikte bir doygunluğa sahip olup olmadığına dair bir karar vermenin yapılacağı tarih ile ilgili olarak kanunda karar verdiğini tespit etmiştir.

Bitki çeşitleri alanında 23 Kasım 2017 tarihli kararın ortaya çıkmasına davada, Aurora v CPVO - SESVanderhave (M 02205) bir şeker pancarı çeşidi olan M 02205'ye tanınan Topluluk bitki çeşidine ilişkin hükümsüzlük beyanı için yapılan başvuruyu reddederek CPVO Temyiz Kurulu kararının iptali için Mahkeme'de dava açılmıştır. Hükümsüzlük beyanı başvurusu, M 02205 çeşidinin 'ayırt edici' koşulu yerine getirmediği iddiasına dayandırılmıştır.³⁸¹

Mahkeme, CPVO'nun bir bitki çeşidinin haklarının iptali ilanına ilişkin olarak geniş bir takdir yetkisi olduğunu hatırlatmıştır. Bu nedenle, yalnızca inceleme tarihinde ilgili koşulların yerine getirildiğine dair ciddi şüphelerin bulunduğu durumlarda, korunan çeşitliliğin geçersizlik yoluyla yeniden incelenmesi gerekebilir. Mahkeme'ye göre, karşılaştırmalı farklılık raporunda

³⁸⁰ General Court, T-140/15, EU:T:2017:830, (Annual Report 2017 –Judicial Activity, s. 164)

³⁸¹ General Court, T-828/14, T-829/14, EU:T:2017:87, (Annual Report 2017 –Judicial Activity, s. 163)

ifade notlarının, bir aday çeşidinin farklılığının belirlendiği temelde, aday bitki için bir Topluluk bitki çeşidi başvurusunun ardından iki yıllık büyüme döngüsünde yapılan karşılaştırmalı büyüme denemelerinin ardından toplanan notlara karşılık gelmesi gerektiği açıktır. Bu bağlamda, Mahkeme, bu durumda, başvuranın, birkaç kez değiştirilmiş olan karşılaştırmalı farklılık raporundaki hatalara dayanma hakkına tamamen sahip olduğunu gözlemlemiştir. Bu nedenle, başvuranın, Temyiz Kurulu'ndan önce, iki referans türünden biri için kullanılan verilerin, bu çeşitliliğin resmi tanımından kaynaklanıp kaynaklanmadığına dair ciddi şüpheler ortaya koymaya yetecek gerçek maddenin unsurlarını da eklediği kabul edilmiştir.

İkinci olarak, Mahkeme, gerçeklerin CPVO tarafından kendi hareketine ilişkin inceleme ilkesinin, Temyiz Kurulundan önceki davalarda uygulandığını ve Temyiz Kurulunun, uygun gördüğü takdirde, olaydan önceki tüm ilgili gerçek ve yasal bilgileri dikkatlice ve tarafsız bir şekilde incelemesi gereken ses yönetimi ilkesine bağlı olduğunu hatırlatmıştır. Bu bağlamda, Mahkeme, bu nedenle, itiraz edilen kararın kabulü sırasında, geçerli teknik kurallara uygun olarak yapılan M 02205 çeşitliliğin farklılığının bulunup bulunmadığının değerlendirilebilmesi için tüm ilgili bilgilerin bulunmasını temin etmek için Temyiz Kurulunun bulunduğunu tespit etmiştir. Sonuç olarak, Mahkeme, karşılaştırmalı büyüme denemelerinden elde edilen verilere dayanarak M 02205 çeşidinin ayırt edici karakterinin tespit edildiğinden emin olmak için uygun bir inceleme yapmayan Temyiz Kurulunun yükümlülüklerini gereğince yerine getirmediği sonucuna varmıştır.

4.2.4 Avrupa Birliği Patent Sisteminin Reformu

AB'de fikri mülkiyet haklarının düzenlenmesi, bu hakların üniter niteliğini sağlamayı amaçlamaktadır. En popüler fikri mülkiyet hakları açısından üniter nitelik kavramı, markalar ve tasarımlarla elde edilir, patent, istenen üniterliğe ulaşmadan bir adım öndedir. Bu, tek bir patent, tek bir prosedür, AB üye devletlerinin bölgelerinin geçerliliği ile tek bir tescil anlamına gelir. AB yoğun bir şekilde bir dizi düzenleme ve anlaşma, yani bir reform paketi ile öngörülen üniter bir patenti almaya çalışmaktadır. Reformlar, mevzuatın oluşturulması, mevcut bir otoritenin idari sorumluluklarının yaratılması ve yalnızca patent düzenlemesinin birleşik bir uygulamasının oluşturulmasından sorumlu olacak özel bir mahkeme oluşturulması anlamına gelir. Patent reformu, ayrı bir analize tabi tutmayı hak eden yasal, idari ve yargı etkilere sahiptir.

Reformun amacı, mevcut sistemi basitleştirerek işe bir alternatif sunmak ve patent koruması ve uyuşmazlıkların çözümü için uygun maliyetli bir rota sağlamaktır. Bireysel üye devletlerde koruma aramayı tercih edenler için ulusal rotayı kullanmak ve bir veya daha fazla üye devlette bir Avrupa patentini onaylamak yine de mümkün olacaktır. Yeni sistemi eskisi ile birleştirmek ve üniter etkiye sahip bir patenti olması ve ek olarak patenti diğer EPC taraf devletlerinde klasik bir Avrupa Patenti olarak doğrulaması da mümkün olacaktır. Sonuç olarak, gelecekte Avrupa’da patent korumasının üç yolu olacaktır. AB içinde üniter bir patent sistemi oluşturma reformu aşağıdaki araçlara dayanmaktadır:

- Üniter patent korumasının yaratılması alanında işbirliğinin artırılmasına yönelik 17 Aralık 2012 tarihli 1257/2012 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü
- Uygulamalı çeviri düzenlemeleri ile ilgili olarak üniter patent koruması oluşturulması alanında iş birliğini güçlendiren 17 Aralık 2012 tarih ve 1260/2012 sayılı Konsey Tüzüğü
- Birleşik Patent Mahkemesi Anlaşması (UPC) ve Mahkeme Statüsü.

Niteliğine ve birbirleriyle ilişkilerine özgü bazı hususları göz önünde bulundurmak gerekir. Öncelikle, Avrupa patent sistemini, üniter bir etkiye sahip olan, yasal niteliklerine göre, çok özel ve zor müzakere seçimlerinin sonucu olan farklı özellik ve işlevlere sahip olan araçların mevcut olduğuna dikkat edilmelidir: iki tanesi AB Tüzüğü, diğer ise uluslararası bir anlaşmadır.³⁸²

İkincisi, yukarıda belirtilen üç aracın farklı yasal niteliği nedeniyle, uygun olmaları dikkate alınmadığı takdirde, usulüne uygun olarak dikkate alınmadığı takdirde, tüm sistemin uygulamaların işleyişini tehlikeye sokacak olan bir tutarsızlık olduğu belirtilmelidir. İki Tüzük 31 Aralık 2012 tarihinde AB Resmi Gazetesinde yayınlanmış ve yayımlandıktan 20 gün sonra, yani 20 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bir Birleşik Patent Mahkemesinde Anlaşmanın yürürlüğe girmesinin, aşağıda belirtilen koşullara göre yapılması öngörülmektedir:

- 1 Ocak 2014 tarihinde; veya
- En fazla sayıda Avrupalı patent sayısının, Anlaşmanın imzalanmasının gerçekleştiği bir önceki yılda yürürlükte olduğu üç üye devlet dahil olmak üzere on üçüncü onaylama veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden sonraki dördüncü ayın ilk günü; veya
- Anlaşma ile ilişkisine ilişkin 1215/2012 Tüzüğü'ndeki değişikliklerin yürürlüğe girdiği günden sonraki dördüncü ayın ilk günü; veya

³⁸² ILARDI, Alfredo, **The New European Patent**, Oxford: Hart Publishing, 2015, s. 39.

- Bu tarihlerden hangisi en son ise.

Basitleştirilmiş şartlarda, bu koşullar, UPC'nin, Avrupa patentlerinin en fazla olduğu üç devlet olan Fransa, Almanya ve Birleşik Krallık da dahil olmak üzere, en az 13 taraf devlet onayladığında ve yargı yetkisi, AB hukuk ve ticari konulardaki kararların tanınması ve uygulanması konusundaki 1215/2012 sayılı Tüzük'te yapılması gereken değişiklikler, hangi tarih daha sonraysa yürürlüğe girer.³⁸³

Üç eylemin çağdaş uygulanabilirliğini ve dolayısıyla üniter patent sisteminin tam olarak çalışmasını sağlamak için ilgili araçlar UPC tarafından sağlanan ve 'zaman' mekanizması olarak tanımlanabilen mekanizma altında birbirlerine bağlanmıştır. Gerçekten de, düzenlemeler, yürürlükte olsalar bile, yalnızca 1 Ocak 2014 tarihinden itibaren veya UPC Anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarih itibariyle hangisi daha sonra ise geçerli olacaktır. Bu bağlamda, üniter patent sistemi ve UPC'nin ayrılamaz unsurlar olmasına rağmen, bu mekanizma tarafından sunulan çözümün, asıl çalışmasından bu yana, bütün üniter patent sisteminin işleyişine bir belirsizlik unsuru getirdiği belirtilmelidir çünkü yalnızca dayandığı üç eylemden birinin yürürlüğe girmesine bağlıdır. Gerçekten de, herhangi bir uluslararası anlaşmaya gelince, UPC'nin yürürlüğe girmesi, esas olarak, sözleşme devletlerinin onaylama kararına dayanmaktadır. Bu, UPC taraf devletlerinin teorik olarak sistemin çalışmasının başlangıcını belirsiz olarak geciktirebileceği, böylece üç aracın 12 Aralık 2012 Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilmesinin başarısını geçersiz kılacağı anlamına gelir.

UPC Anlaşması, Brüksel'de 19 Şubat 2013 tarihinde 25 AB Üyesi Devlet tarafından imzalanmıştır. Hırvatistan, Polonya ve İspanya, Anlaşmayı imzalamamıştır (Hırvatistan Temmuz 2013'te yalnızca AB üye devlet oldu). Şimdiye kadar Fransa, İngiltere de dahil olmak üzere 16 devlet, onay belgelerini tevdi etmiştir. Proje bir sonraki aşamaya geçmeden önce Almanya'daki Anayasa Mahkemesi huzurundaki şikayetin sonucunu hala beklemektedir. Düzenlemeler 28 AB üye ülkesinin 26'sı için yürürlükte (istisnalar: Hırvatistan ve İspanya). İtalya, güçlendirilmiş iş birliği rejimine katılmamakla birlikte Anlaşmayı imzalamış, ancak 2 Ekim 2015'ten itibaren de güçlendirilmiş iş birliği programına katılmıştır. İspanya ve Hırvatistan dışındaki tüm AB üye devletleri, Üniter Patent koruması oluşturulması alanında daha fazla iş birliğine katılmaktadır. Gelecekte katılmak seçeneği, İspanya ve Hırvatistan için açıktır.

³⁸³ MATTSSON, Niklas, "The Future Patent System of the European Union", **China Intellectual Property**, C. 1, S. 2/2014, Beijing, (2014), s. 73

Bununla birlikte, Üniter Patentin bölgesel kapsamı UPC'nin onay durumu ile bağlantılıdır. Üniter Patent, UPC'nin EPO tarafından üniter tescil tarihinde yürürlüğe girdiği üye devletlerin bölgelerini kapsar. Bu, şu anda 26 AB üye devletinin üniter patent programına katılmasına rağmen, başlangıçta tescilli üniter patentlerin, bazılarının UPC'yi henüz onaylamadığı için, bölgelerinin 26'sının tümünü kapsamaz.

İki AB düzenlemesi 20 Ocak 2013'ten beri yürürlükte ancak yalnızca UPC'nin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren geçerli olacaktır.

4.2.4.1 Üniter Patentın Yasal Çerçevesi

İki AB düzenlemesi, üniter patent sisteminin yasal çerçevesini sağlar:

- 1257/2012 sayılı AB Tüzüğü, genellikle "Üniter Patent" olarak adlandırılan "üniter etkisi olan bir Avrupa patenti" yaratmaktadır. Tüzük, bu alanda güçlendirilmiş işbirliğine izin veren 2011/167/EU sayılı Konsey Kararını uygulayarak, AB içinde birleşik bir patent sistemi kurar. Bu nedenle, bu iş birliğine katılan üye devletlerde geçerli olacaktır. Tüzüğün yapısı dört temel maddeye ve iki mali ve nihai hükümlere bölünmüştür. Önemli hükümler, üniter patent sisteminin işleyişiyle ilgilidir. Bir Avrupa patentinin sahibinin talep etmesi durumunda talep edebileceği üniter etkinin doğasını ve mekanizmasını, üniter etkisi olan patentin sağladığı hakların kapsamını, bir ulusal patent ve üniter patent sisteminin yönetiminde EPO tarafından üstlenilen görevler olarak üniter etkisi olan bir Avrupa patentini işleme şartlarını belirtirler. Mali hükümler, bir yandan, üniter etkiye sahip Avrupa patentleri için yenileme ücretleriyle, diğer taraftan toplanan ücretlerin bir kısmının katılımcı üye devletlere dağıtılmasıyla ilgilidir. Bu bağlamda, EPO'nun katılan üye devletler tarafından kendisine verilen ek görevlerin yerine getirilmesinde katılan harcamalarının üniter patentler tarafından oluşturulan ücretler tarafından karşılandığı belirtilmelidir.³⁸⁴
- 1260/2012 sayılı AB Tüzüğü, üniter patentler için çeviri düzenlemelerini ortaya koymaktadır. Tüzük, aynı tarihin 1257/2012 sayılı AB Tüzüğün önemli hükümlerini tamamlamaktadır. AB'de üniter etkisi olan çeviri düzenlemeleriyle ilgili olan, üniter

³⁸⁴ UPC Preparatory Committee, EPO Select Committee, **An Enhanced European Patent System**, Stockholm: Elanders, 2014, s. 5.

patent korumasının oluşturulması için güçlendirilmiş iş birliğinin uygulanmasının özel bir yönünü düzenlemekte ve 1257/2012 sayılı Tüzük için sağlanan, çeviri rejiminin uygulanmasına ilişkin bazı özel durumlarla ilgilenmektedir. Amaç, üniter etkisi olan ve basit ve uygun maliyetli olan Avrupa patentleri için tek tip bir çeviri rejimi oluşturmaktır. Böyle bir rejim yasal kesinliği sağlamalı ve yeniliği teşvik etmeli ve üniter patent korumasına erişimi kolaylaştırmalı, özellikle KOBİ'lere fayda sağlamalı, daha az maliyetli ve yasal olarak güvenli olmalıdır.³⁸⁵

Bazı AB üye devletleri üniter patent projesine katılmak istemediklerinden, AB Bakanlar Konseyi Mart 2011'de Üniter Patent Koruması alanında "güçlendirilmiş iş birliği" uygulamak için bir grup üye devleti yetkilendirmeye karar vermiştir. Şu anda, Hırvatistan ve İspanya dışındaki bütün AB üye devletleri bu iş birliğine katılmaktadır.

AB üniter patent sistemine ilişkin düzenlemeler kabul edildikten kısa süre sonra, katılımcı üye devletler, sistemin EPO'da uygulanmasına hazırlanmak için Avrupa Patent Organizasyon İdari Konseyi'nden bir Seçim Komitesi oluşturmuşlardır. Seçim Komitesi, özellikle gerekli ikincil mevzuatı kabul etmiştir, özellikle:

- EPO'da Üniter Patent Bölümünün kurulmasını sağlayan ve EPO'nun AB Tüzükleri uyarınca gerçekleştireceği prosedürleri belirleyen Üniter Patent Koruması ile ilgili Kurallar. Ana hükümler, üniter etki talebi ve EPO'da üniter patent elde etme prosedürü ile ilgilidir.
- Üniter Patent Koruması Ücretlerine İlişkin Kurallar, üniter patent sahiplerince EPO'ya ödenecek ücretleri ve bunları ödeme yöntemlerini belirler. Ayrıca, bir AB üye devletinde ikamet ettikleri ya da bir iş yeri olan KOBİ'lerin, üniversitelerin, kar amacı gütmeyen kuruluşların ve kamu araştırma kuruluşlarının, bir Avrupa'ya İngilizce, Fransızca veya Almanca dışındaki resmi bir AB dilinde patent başvurusu yaptıktan sonra üniter patent almayı tercih edebilecekleri çeviri masrafları için ücret tutarı belirlemiştir.
- Üniter patentlerle ilgili gelir ve maliyetleri yönetmek için geçerli hükümleri belirleyen Bütçe ve Mali Kurallar.

Üniter patentler, EPO'ya tek bir talep göndererek, 26 AB üye ülkesinde patent koruması sağlamayı mümkün kılacaktır. EPC kuralları uyarınca EPO tarafından verilen Avrupa patentlerini geliştireceklerdir, bu nedenle hibe öncesi aşamada hiçbir şey değişmeyecek ve aynı

³⁸⁵ ILARDI, Alfredo, a.g.e., s. 41.

yüksek kalite arama ve inceleme standartları geçerli olacaktır. Avrupa patenti verildikten sonra, patent sahibi üniter bir etki talep edebilecek ve böylece 26 AB Üye Ülkesinde tek tip patent koruması sağlayan üniter patent alabilecektir. Üniter patent, buluş sahiplerinin, katılan üye devletlerde tek tip ve geniş çaplı bir bölge koruması elde etmelerini sağlar. Yeknesak koruma, üniter patentin sağladığı hakların kapsamı ve sınırlamaları ile mevcut tüm yollara katılan üye devletler için uyumlu hale getirildiği anlamına gelir.³⁸⁶

Bugün bir buluş sahibi, Avrupa'daki bir buluşu bir ulusal patent veya Avrupa patenti ile koruyabilir. EPO, Avrupa patentleri için başvuruları merkezi olarak incelemekte, mucitlere paralel başvuruların maliyetlerini düşürmekte ve verilen patentlerin yüksek kalitede olmasını sağlamaktadır. Ancak, verilen Avrupa patentlerinin yürürlüğe girdikleri her ülkede ayrı ayrı doğrulanması ve saklanması gerekir. Bu karmaşık ve potansiyel olarak çok maliyetli bir işlem olabilir: tasdik şartları ülkeler arasında farklılık gösterir ve çeviri masrafları, tasdik ücretleri (örneğin bazı yayıncıların tercümelerin yayınlanmasından kaynaklanan ücretler) ve ilgili temsil masrafları dahil olmak üzere yüksek doğrudan ve dolaylı maliyetlere yol açabilir. Örneğin, patentin idaresi için tahsil edilen avukat ücretleri gibi (ulusal yenileme ücretlerinin ödenmesi gibi). Bu maliyetler önemli olabilir ve patent sahibinin Avrupa patentini doğrulamak istediği ülkelerin sayısına bağlı olabilir. Üniter patentler, karmaşık ve maliyetli ulusal doğrulama prosedürlerine duyulan ihtiyacı ortadan kaldıracaktır.

Üniter patent sistemini uygulamak için, EPO bir dizi yeni görev üstlenmektedir. Özellikle, patent sahipleri tarafından sunulan üniter etki taleplerini inceleyecek ve şartların yerine getirilmesi durumunda üniter patentleri tescil ettirecektir. Üniter patent EPO tarafından tescil ettirilmeden önce, başvuru sahibi önce Avrupa patentini almak zorundadır. Bu nedenle bir Avrupa patent başvurusu EPC kapsamında bugünkü gibi yapılmalı ve işleme konulmalıdır. Bir Avrupa patenti verildikten sonra, patent sahibinin bir üniter patent almak için EPO'da bir 'üniter etki talebi' sunması gerekir. Talep, Avrupa Patent Bülteni'nde hibe talebinin yayınlandığı tarihten en geç bir ay sonra yapılmalıdır. Üniter patent olarak tescil için uygun olabilmek için, Avrupa patentine, katılan 26 üye devletin tümü için aynı talep seti ile verilmiş olması gerekir.

Üniter Patent, merkezi ön provizyon prosedürünü, EPO'nun Üniter Patentlerin uygulanması için, yani bunları elde etmek, muhafaza etmek ve yönetmek için tek durak noktası olarak hareket ettiği merkezi bir ihale sonrası prosedürle desteklemektedir. Üniter Patent, işletme

³⁸⁶ EPO, **Unitary Patent Guide: Obtaining, Maintaining and Managing Unitary Patents**, 2017, s. 12.

dostu bir yenileme ücreti seviyesinin yanı sıra geniş ve düzenli bölge koruması sunar. Bu nedenle para için daha iyi değer sağlar ve hem karmaşıklığı hem de ilişkili maliyetleri azaltır.

Birkaç ülkede bir Avrupa patentini onaylamak yerine, patent sahipleri, üniter bir etki talebinde bulunmayı ve EPO tarafından merkezi olarak yürütülen tek ve basit bir prosedürle – 26’ya kadar üye ülkede tek tip koruma sağlayan üniter patenti talep edebilirler. Üniter bir etki için başvuruda bulunmak için herhangi bir ücret alınmayacaktır. Bu, günümüzdeki idari karmaşıklığı ve ilgili doğrulama maliyetlerini önemli ölçüde azaltacaktır. Üniter patentin elde edilmesi için prosedür çok basit ve kolaydır.

EPO, örneğin lisanslandırma, devir, sınırlama, iptal ve intikal gibi üniter patentlerle ilgili yasal durum bilgilerini içerecek yeni bir üniter patent koruması sicili sağlayacaktır. Transferler ve lisanslar, ülke bazında ulusal patent kayıtlarındaki çoklu paralel kayıtlar yerine, tek bir yasal rejim altında EPO’da merkezi olarak kaydedilebilir. Bu, EPO’nun, gerekli belge ve kanıtlar türünde tek bir yasal rejim altında çalıştığı için idari karmaşıklığı önemli ölçüde azaltır. Ayrıca, idari ücretler veya birden fazla yerel aracı işe alırken ortaya çıkan maliyetler gibi ilgili maliyetleri de azaltır.³⁸⁷

Üniter patentler için yıllık yenileme ücretlerini EPO’ya ödenmesi önemlidir. Halihazırda parçalanmış olan sistemde, miktar olarak değişiklik gösterebilecek birkaç yenileme ücretinin, özellikle vade bitimleri itibarıyla farklı yasal gereklilikler altında faaliyet gösteren farklı ulusal patent ofislerine ödenmesi gerekmektedir, üniter patent sahipleri, vade bitimlerine ve kabul edilebilir ödeme şekillerine ilişkin olarak EPO’ya bir para biriminde ve tek bir yasal rejim altında tek bir yenileme ücreti öderler. Bu, kullanıcılar için olacak durumları önemli ölçüde kolaylaştırır. Üniter patent maliyetlerini karşılaştırırken, sadece dikkate alınacak yenileme ücreti seviyesi değil, aynı zamanda bir patentin geçerliliği ve bakımı ile ilgili maliyetler de vardır. Bu maliyetler, genellikle çeviri ve yayın maliyetlerini içerir. Altı yıllık bir geçiş süresinden sonra (maksimum 12 yıla kadar uzatılabilir), üniter patenti seçerken herhangi bir çeviri gerekmez. Bu geçiş süresi boyunca, patent sahibinin, EPC’nin tam bir çevirisini, yani EPO’dan önceki işlemlerin dili Fransızca ya da Almanca ise İngilizce’ye ve işlemlerin dili İngilizce ise bir AB üye devletinin diğer herhangi bir resmi diline başvurması gerekir. Çeviri, üniter etki talebi ile birlikte sunulmalıdır. Sadece bilgi amaçlıdır ve yasal bir etkisi yoktur.

³⁸⁷ ILARDI, Alfredo, **a.g.e.**, s. 43.

Taleplerin EPO'nun diğ er iki resmi dile çevrilmesi, hibe prosedürünün sonunda çoktan yapılmış olacaktır. Bu, çeviri için diğ er iki EPO dilinden birinin seçilmesi durumunda, üniter etki talebi talebinde bulunurken, yalnızca tanımlamanın ayrıca çevrilmesi gerekeceğ i anlamına gelir; taleplerin çevirisi yeniden kullanılabilir. Yargılama dilinin İngilizce oldu ğ u ve patent sahibinin tarifnamenin Fransızca ya da Almanca dışındaki resmi bir AB diline çevirisini seçmesi durumunda, genellikle ulusal bir patent ofisi ile yapılan bir başvuruya geri dö nmek ve uyarlamak mümkün olacaktır. Geçiş süresinin sona ermesinden sonra, artık üniter patent almak için çeviri gerekli olmayacaktır.

Bir tazminat programı, başvuruları KOBİ'ler, gerçek kişiler, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, üniversiteler ve kamu araştırma kuruluşları için hibe öncesi aşamaya çevirme maliyetlerini kapsayacaktır. Katılmak için, bu kuruluşlar, bir AB üye devletinde ikamet etmeli ya da ana iş yerlerine sahip olmalı ve İngilizce, Fransızca ya da Almanca dışındaki resmi bir AB dilinde üniter patent'e götüren Avrupa patent başvurusu ya da Euro-PCT başvurusunda bulunmuş olmalıdır.³⁸⁸

Ücret EPO'nun Üniter Patent Bölümü tarafından verilecektir. Talep, üniter etki talebi ile birlikte sunulmalıdır. 500 Euro olarak belirlenen ücret, bir Avrupa patent başvurusu ve inceleme talebi İngilizce, Fransızca veya Almanca dışındaki bir EPC sözleşme devleti dilinde yapıldığında halihazırda mevcut olan dosyalama ve sınav ücretlerindeki indirimi tamamlamaktadır.

Üniter patent sistemini (No 1257/2012 ve No 1260/2012) oluşturan AB düzenlemeleri, üniter bir etkiye sahip Avrupa patent sisteminin yasal yapısını oluşturmaktadır. Yeni sistem, ulusal patentler ve EPC kapsamında Avrupa patenti tarafından sağlanan ve her ikisi de erişilebilir olmaya devam eden korumanın yanı sıra, Avrupa'daki icatların korunması için 'üçüncü bir yol' sunmaktadır. Katılan üye devletlerin topraklarında geçerli olan üniter patent normlarının bir 'bütüncesinin' yaratılması ve mevcudiyeti, işletmelerin üretim faaliyetlerini değiştirmelerine ve dolayısıyla ürünlerin iç piyasada daha etkin bir şekilde dağıtımını hedefleyen stratejik kararların kalitesini iyileştirmelerine yardımcı olur. Bu, AB hedeflerinin gerçekleştirilmesine büyük ölçüde katkıda bulunur. Aslında, tek tip bir patent koruması, iç piyasada faaliyet gösteren işletmeler için yeni teknolojik çözümlerin geliştirilmesinde genel bir teşvik oluşturuyorsa, bu, maliyetlerin

³⁸⁸ RUPPRECHT, Kay, "The PCT and the Enforcement of Patents in Europe", **Key Aspects of German Business Law: A Practical Manual**, 3. b, ed. Michael WENDLER, Bernd TREMMML, Bernard BUECKER, Springer, Berlin, 2006, s. 345-347.

azaltılması ve artan yasal kesinlik açısından ek bir acil fayda ve böylece rekabet edebilirlik seviyelerinin yükseltilmesi anlamına gelir.

4.2.4.2 Üniter Patent Kurumsal Çerçevesi

Üniter patent, EPO tarafından EPC'nin kuralları ve prosedürleri uyarınca verilmiş olan Avrupa patenti anlamına gelir; hibe sonrası ortak üye devletlerin mülkü sahibinin toprakları için üniter bir etkisi vardır. Buna göre, EPO, katılan üye devletler tarafından üniter patentlerle ilgili belli idari görevlerle, özellikle üniter patent taleplerinin yönetimi ile görevlendirilmiştir. Bu nedenle, üniter patentin idari çerçevesinin analizi sırasında, önce Avrupa Patent Organizasyonu'nun genel yapısı gösterilmeli ve daha sonra üniter patent ile ilgili AB düzenlemelerinden kaynaklanan EPO'daki yapısal değişiklikler analiz edilmelidir.

4.2.4.2.1 Avrupa Patent Organizasyonu

Avrupa Patent Organizasyonu, 1973 yılında Münih'te imzalanan EPC'ye dayanarak 7 Ekim 1977'de kurulan hükümetler arası bir organizasyondur.

Organizasyonun şu anda Arnavutluk, Hırvatistan, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, İzlanda, Lihtenştayn, Monako, Norveç, San Marino, Sırbistan, İsviçre ve Türkiye ile birlikte tüm Avrupa Birliği üye devletlerini kapsayan 38 üye ülkesi bulunmaktadır. Avrupa patentlerini EPC'ye uygun olarak verme görevi EPO tarafından yerine getirilmektedir. Organizasyon Münih'te bulunmaktadır.

Avrupa Patent Organizasyonu'nun iki organı:

- Münih'te Lahey'de şubesi bulunan ve Berlin ve Viyana'da alt ofisleri bulunan Avrupa Patent Ofisi (EPO) ve
- İdari Konsey.³⁸⁹

Avrupa Patent Organizasyonu tüzel kişiliğe sahiptir; EPO Başkanı tarafından temsil edilir.

³⁸⁹ KUR, DREIER, a.g.e., s. 92.

Avrupa Patent Organizasyonu'nun yürütme kolu olan EPO, mucitlere, 44 ülkeye kadar patent koruması sağlamalarını sağlayan tek tip bir başvuru prosedürü sunmaktadır. Ofis, İdari Konsey tarafından denetlenir.

Taraf devletlerin temsilcilerinden oluşan, Organizasyon adına yasal yetkiler uygulayan Avrupa Patent Organizasyonu İdari Konseyi, Organizasyon ile ilgili politika konularından sorumludur ve Ofis faaliyetlerini denetler. Kural olarak, Konsey yılda dört kez toplanır. Dilleri İngilizce, Fransızca ve Almancadır.

İdari Konsey, Başkan, Başkan Vekili, katılımcılar, gözlemciler ve sekreterden oluşur. Konsey Sekreteryası, Avrupa Patent Organizasyonu İdari Konseyinin resmi sekreteryasıdır. Görevlerini yerine getirebilmesi için İdari Konseyin emrinde bulunur. Sekreterya, İdari Konsey ve organlarının tüm toplantılarını düzenlemek ve koordine etmekten sorumludur. Bu, belgelerin hazırlanmasını ve dağıtılmasını, Başkan'a yardım etmeyi, gündemleri hazırlamayı ve tutanakları yazmayı içerir. İdari Konsey toplantıları ve organları için üretilen belgelerin çoğu EPO Başkanı tarafından sunulur. Dolayısıyla Konsey Sekreteryası, İdari Konsey Başkanı ve EPO Başkanı arasındaki bağlantıdır. Yukarıdakilere ek olarak, Konsey Sekreteryası da diplomatik konferansların organizasyonundan sorumludur ve ayrıca Denetim Kurulu sekreteryası olarak görev yapmaktadır.³⁹⁰

Konsey organları şunlardır: B28, Temyiz Kurulu, Bütçe ve Finans Komitesi, Patent Hukuku Komitesi, Seçme Komitesi, Akademi Denetim Kurulu ve Teknik ve Operasyonel Destek Komitesi.

EPO kararları temyiz kurullarına itiraz edilebilir. Temyiz Kurulu, EPO'nun örgütsel yapısına entegre olmasına rağmen, kararlarında Ofisten bağımsızdır ve yalnızca EPC'ne tabidir. Temyiz Kurulu, EPO'nun kabul, inceleme ve muhalefet bölümlerinin kararlarına karşı açılan itirazlara karar vermekten sorumludur. Ayrıca, Ofis öncesi profesyonel temsilciler için Mesleki Davranış Kurallarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları da inceler.

Halen 28 tane temyiz kurulu ve ek olarak temyiz kurulu, genişletilmiş temyiz kurulu ve disiplin temyiz kurulu bulunmaktadır. Üyeler ve başkanlar beş yıllık bir süre için atanır. 1 Mart 2017 tarihinde, EPO Başkanından Temyiz Kurulu Başkanına yetki devri Yasası yürürlüğe girmiştir. Üyeler ve Temyiz Kurulunun diğer personeli üzerindeki denetleyici ve disiplin

³⁹⁰ ORTAN, Ali Necip, **Avrupa Patent Sistemi**, C. I Avrupa Patenti Antlaşması, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1991, s. 60-62

makamı, atama önerme yetkisi ve Temyiz Kurulu üyelerinin atamalarında konsültasyon hakkı gibi yetkilerle yetkilendirilmiştir. 2017 sonbaharında, Temyiz Kurulları Haar'daki kendi özel binalarına taşınmıştır.³⁹¹

Teknik Temyiz Kurulları ve Hukuk Kurulu incelemesi, alım bölümünün kararlarından, EPO'nun inceleme ve muhalefet bölümlerinden temyiz başvurusunda bulunur. Yasanın düzgün uygulanmasını sağlamak için veya önemli bir hukuksal durum ortaya çıkarsa, bir Temyiz Kurulu veya Yönetim Kurulu Başkanı tarafından Genişletilmiş Temyiz Kuruluna bir soru sorulabilir.

Disiplin Temyiz Kurulu, Disiplin Komitesi ve EPO Disiplin Kurulunun, EPO'dan önce profesyonel temsilciler için davranış kurallarının ihlali konusundaki temyiz başvurularını yargılar. Disiplin Kurulu, EQE İnceleme Kurulu ve Sekretarya kararlarına karşı açılan temyiz başvurularıyla da ilgilenir.

Ofisin temel faaliyeti, patent başvurularının araştırılması ve incelenmesi ve Avrupa patentlerinin verilmesidir. Ayrıca patent bilgileri ve eğitim hizmetlerinin de sağlanmasıdır. EPO'nun temel görevi Avrupa patentlerini vermektir. Ofis ayrıca, verilen Avrupa patentlerine karşı açılan muhalefetlerin incelenmesinden de sorumludur.

EPO, giderek artan sayıda Avrupa patent başvurusu ve PCT uyarınca yapılan uluslararası başvurular üzerinde araştırmalar ve önemli incelemeler gerçekleştirmektedir. Avrupa patent başvuruları durumunda, Ofis, hızlandırılmış bir arama ve inceleme prosedürü seçeneği sunar.

4.2.4.2.2 Avrupa Patent Ofisi'nin Üniter Patent Bölümü

Avrupa patentinin üniter bir etkiye sahip olarak idaresi, katılan üye devletler tarafından EPO'nun iç kurallarına uygun olarak bir dizi görevi yerine getirmesi için EPO'ya verilir.

Bu görevler, Avrupa patent sicilinde üniter patent koruması için sicili dahil etmek ve bu sicilin idare edilmesini sağlamak amacıyla, üniter bir etki talebinin yayınlanmasından Avrupa Patent Bülteninde hibenin belirtildiği bir ay içerisinde işlem dilekçesinde sunulmasını sağlamak için üniter etki taleplerinin uygulanmasını, ve üniter etkinin, üniter patent koruması için sicil defterinde belirtilmesi ve geçiş dönemi boyunca, talebin öngörülen çevirilerle birlikte yapılmasını sağlamasını içerir. Ayrıca, EPO lisanslama, toplama ve yenileme ve ek ücretlerin yönetimi ile ilgili beyanların alınmasından ve toplanan yenileme ücretlerinin bir kısmının

³⁹¹ EPO, **Annual report of the Boards of Appeal 2017**, Munich, 2018, s. 4-5.

katılımcı üye devletlere dağıtılmasından ve çeviri maliyetlerinin geri ödenmesine yönelik tazminat planının uygulanmasından sorumludur.

Katılan üye devletlerin EPC'yi sözleşme yapma kapasitelerinde üstlendikleri yükümlülükler çerçevesinde, Tüzüğe uygunluklarını sağlarlar ve bu amaçla, Avrupa Patent Organizasyonu İdare Konseyi'nin Seçim Komitesini oluştururlar. Seçim Komitesi, katılımcı üye devletlerin temsilcilerinden ve gözlemci olarak AB Komisyonunun temsilcilerinden ve bunların yokluğunda onları temsil edecek yedeklerden oluşur. Seçim Komitesi üyelerine danışmanlar veya uzmanlar yardımcı olabilir. Seçim Komitesinin kararları, Komisyonun konumuna ve EPC'de belirtilen kurallara uygun olarak alınacaktır.³⁹²

İdari Konsey Seçim Komitesi

- Üniter Patent Korumasına İlişkin Kurallar;
- Üniter Patent Koruması Ücretlerine İlişkin Kurallar;
- finansal veya bütçesel nitelikteki diğer kurallar veya kararlar;
- Usul Kurallarına

değişiklik yapma yetkisine sahip olacaktır.

İdari Konsey Seçme Komitesi, EPO'ya verilen görevlerle ilgili faaliyetlerin yönetilmesini ve denetlenmesini sağlayacaktır. Üyelik, başkanlık, oy hakları ve Seçim Komitesinin prosedürleri ve işleyişi ile ilgili diğer tüm konular Seçim Komitesinin Usul Kurallarında belirtilmiştir.

EPC'de belirtilen yetkilendirmeden yararlanan taraf devletler grubu, EPO'ya ek görevler verebilir. EPC'ye göre, bu ek görevleri yerine getirmek için Taraf Devletler grubuna ortak olan özel birimler EPO içinde kurulabilir. Ayrıca, EPO Başkanı bu tür özel birimleri yönetir. Son olarak, İdari Konsey Seçme Komitesi özel bölümlerin faaliyetlerini denetler.

Böyle özel bir bölüm kurulur ve "Üniter Patent Bölümü" olarak adlandırılır. EPO'da üniter patentlerle ilgilenmek üzere özel bir bölüm olarak bir "Üniter Patent Bölümü" kurulmuştur. EPO'nun 1257/2012 (AB) Tüzüğünde belirtilen ve katılan üye devletler tarafından kendisine verilen üniter patentlerle ilgili ek görevlerinden sorumludur. Üniter Patent Bölümü,

³⁹² ORTAN, Ali Necip, **Avrupa Patent Sistemi**, C. II Lüksemburg Antlaşması/Patent İşbirliği Antlaşması/Strasbourg Antlaşması, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1992, s. 29.

İdari Konsey Seçim Komitesine yönelik faaliyetlerinden sorumlu olacak EPO Başkanı tarafından yönetilecektir.³⁹³

EPO departmanları, EPC’de ortaya konan prosedürlere, yani araştırma, inceleme ve muhalif bölümleri, hukuk bölümüne ve temyiz kurullarına tevdi edilir, üniter patentlerle ilgili olarak hiçbir sorumluluk üstlenmeyecektir. Özellikle Üniter Patent Bölümünün kararlarına karşı davalar, EPO temyiz kurullarında değil, Birleşik Patent Mahkemesinde açılmalıdır.

Üniter Patent Bölümünün kararları yasal olarak kalifiye bir üye tarafından alınır. Bununla birlikte, EPO Başkanı, yasal olarak kalifiye olmayan çalışanlara, Üniter Patent Bölümü’nün yasal zorluğu olmayan görevlerini yerine getirme konusunda tevdi edebilir.

EPO’nun 1257/2012 sayılı Tüzüğe göre kendisine verilen Üniter Patentlerle ilgili idari görevleri yerine getirme kararlarına ilişkin davalar, kararın alınmasından itibaren iki ay içinde Birleşik Patent Mahkemesinde açılmalıdır.

4.2.4.3 Üniter Patent’in Yargısal Çerçevesi: Birleşik Patent Mahkemesi

Üniter patent yetki alanının yasal yapısı, birbirine bağlı iki araca dayanmaktadır: UPC Anlaşması ve Mahkeme Statüsü. İki araç, Mahkeme’nin teşkilatı, yetki alanı ve usule ilişkin hükümlerle ilgili olarak etkileşime girer. Anlaşma, iki temel norm kategorisinin hüküm sürdüğü beş bölümden oluşur: kurumsal ve organizasyon ve prosedür hükümleri. Gerekliğinde, bu normların kapsamı ve pratik uygulaması Tüzüğün ilgili hükümlerinde ayrıca belirtilmiştir. Normatif çerçeve; finansal, geçici ve nihai hükümlerle tamamlanır. UPC Anlaşmasına katılım, AB’nin herhangi bir üye devletine açıktır. Anlaşma, AB dışındaki devletlere açık değildir. Bugüne kadar İspanya, Polonya ve Hırvatistan dışındaki tüm AB üye devletleri Anlaşmayı imzalamıştır.

Birleşik Patent Mahkemesi, 25 üye ülke tarafından oluşturulan uluslararası bir mahkemedir. Kararları, UPC onaylayan tüm üye devletlerde geçerli olacaktır. Birleşik Patent Mahkemesi, Anlaşmanın üye devletlerinde ortak olan ve dolayısıyla yargı sistemlerinin bir parçası olan Avrupa patentleri ve Avrupa üniter patentleri ile ilgili anlaşmazlıkların çözümüne yönelik bir mahkemedir. Mahkeme, her taraf üye devlette tüzel kişiliğe sahiptir ve Temyiz Mahkemesi Başkanı tarafından temsil edilir.

³⁹³ EPO, Unitary Patent Guide..., a.g.e., s. 14.

Birleşik Patent Mahkemesi, genel bir kural olarak, klasik Avrupa patentleri, üniter etkisi olan Avrupa patentleri, böyle bir patent ve Avrupa patent başvuruları tarafından kapsanan bir ürün için verilen ek koruma sertifikaları ile ilgili davalar konusunda özel bir yeterliliğe sahip olacaktır. Birleşik Patent Mahkemesi'nin kararları, UPC Anlaşmasını onaylayan taraf üye devletlerin topraklarında etkili olacaktır. Birleşik Patent Mahkemesi, ulusal patentler veya ulusal patent için verilen ek koruma sertifikaları konusunda herhangi bir yeterliliğe sahip olmayacaktır. Birleşik Patent Mahkemesi ayrıca, EPO'nun üniter patent yönetmeliklerinde belirtilen üniter patentleri uygulama görevlerini yerine getirme kararları ile ilgili davalar konusunda da özel bir yeterliliğe sahip olacaktır.³⁹⁴

Mahkeme üç kurumdan oluşur:

- İlk Derece Mahkemesi;
- Temyiz Mahkemesi; ve
- bir Sicil Dairesi.

Hem yasal hem de teknik olarak nitelikli hakimlerden oluşmaktadır. İlki, sözleşme yapan bir üye devletin yargılama görevlerini yerine getirmesi için gereken niteliklere sahipken, ikincisi üniversite diplomasına, teknolojik alanda belirli bir uzmanlığa ve patent soruşturmasında kanıtlanmış bir yasal ve usule ilişkin bilgiye sahiptir. Mahkemenin yönetimi, Başkanı ve iki Temyiz Mahkemesi hakimi, Başkanı ve üç İlk Derece Mahkemesi hakimi ve Baş Sicil görevlisi tarafından oluşturulan bir Başkanlığa verilir. Anlaşmanın uygulanmasına ilişkin sorumluluk bir İdari Komite, Bütçe Komitesi ve bir Danışma Komitesine verilir.

İlk Derece Mahkemesi, merkezi bir bölüm ve yerel ve bölgesel bölümlerden oluşur. Merkezi Pariste'dir ve Londra ve Münih'te ofisleri bulunmaktadır. Merkez ve iki ofisi, Uluslararası Patent Sınıflandırmasına uygun olarak aşağıdaki davalar için yetkilidir:

- Paris (merkez): 5 - işlemleri yürütme ve nakletme; tekstil ve kağıt; sabit yapılar; fizik; ve elektrik;
- Londra: 2 - insan ihtiyaçları; ve kimya ve metalurji;
- Münih: 1 - mekanik, mühendislik, aydınlatma, ısıtma, silahlar, patlayıcılar.

İlk Derece Mahkemesi Başkanı, üç yıllığına bütün hakimler tarafından seçilir ve iki kez yeniden seçilebilir.

³⁹⁴ WILLEMS, Jan, "The EPLA Project and the Forthcoming Community Patent System – A Model for IP in General?", **Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future**, ed. Josef DREXL ve Annette KUR, Hart Publishing, Oregon, 2005, s. 94.

Her taraf üye devlet, Tüzükte öngörülen usule göre yerel bir bölünme bölgesinde kurulmasını talep edebilir. Taraf bir üye devletteki yerel bölümlerin sayısı dördü geçemez. İki veya daha fazla sayıda taraf üye devletin talebi üzerine, yukarıda belirtilen devletlerde Tüzük'te belirtilen usule göre bölgesel bir bölüm oluşturulabilir. Bölgesel bölüm birçok yerde davalara bakabilir. İlk Derece Mahkemesinin heyeti üç yargıçtan oluşur. Merkezi bölümün herhangi bir heyeti, farklı taraf üye devletlerden hukuk eğitimi sahip olan iki hakemden ve hakimler listesi tarafından aday gösterilen teknik olarak nitelikli bir hakemden oluşur. Hakimler listesi, İlk Derece Mahkemesinin hukuk ve teknik olarak nitelikli bütün hakimlerini içerir. Bu hakimler, İlk Derece Mahkemesi Başkanı tarafından kendi hukuk ve teknik niteliklerine dayanarak ilgili bölüme tahsis edilebilir.³⁹⁵

Temyiz Mahkemesi, Lüksemburg'ta bulunmaktadır. İlk Derece Mahkemesi Başkanının seçiminde kullanılan prosedürle aynı prosedürle seçilen bir Başkan başkanlık eder. Hakim heyeti beş hakimden oluşur: farklı taraf üye devletlerden hukuki yetkili üç hakim ve hakimler listesi tarafından tahsis edilen iki teknik açıdan nitelikli hakim. Temyiz Mahkemesinin herhangi bir heyetine hukuki nitelikli bir hakim başkanlık eder.³⁹⁶

Sicil, Temyiz Mahkemesi'nde İlk Derece Mahkemesi'nin tüm bölümlerinde alt sicil kayıtları ile kurulmuştur. Baş sicil görevlisi, altı yıllığına Başkanlık tarafından atanabilir ve bu yenilenebilir. Mahkemeye, Temyiz Mahkemesi Başkanı, İlk Derece Mahkemesi Başkanı ve hakimlerin görevlerini yerine getirmesinde yardımcı olur. Sicil görevlisi, sicil kuruluşunun organizasyon ve faaliyetlerinden, mahkemedeki bütün davaların kayıtları da dahil olmak üzere sicil'in tutulmasından, mahkeme önünde hareket etmeye yetkili Avrupa Patent Vekillerinin ve mahkeme uzmanlarının listelerinin oluşturan hakimlerin listelerinin tutulmasından ve uygulanmasından, bildirimlerin yayınlanmasından, geri çekilmesinden, mahkeme kararlarından ve yıllık istatistik verilerinden sorumludur. Alt sicillerin organizasyonu ve faaliyetleri sicil görevlisi yardımcısı tarafından yönetilir.

Patent uyuşmazlıklarında arabuluculuk ve tahkim Ljubljana ve Lizbon'da bulunan bir Arabuluculuk ve Tahkim Merkezi tarafından sağlanmaktadır. Anlaşma kapsamındaki patent anlaşmazlıklarında yardım sağlar.

³⁹⁵ EPO, Patent Litigation..., **a.g.e.**, s. 136-137.

³⁹⁶ UPC Preparatory Committee, EPO Select Committee, **a.g.e.**, s. 15

Anlaşma, Mahkeme'nin yargı faaliyetlerinin dayandığı yasal ilkelerle ilgilidir. Birincisi, Mahkeme'nin tam olarak başvurması ve saygı duyması gereken AB hukukunun önceliği ilkesi ve ikinci olarak da Mahkemenin kararlarını temel aldığı hukukun kaynakları onaylanmıştır. Ayrıca, Mahkemeye sunulan davaların taranmasında dikkate alınması gereken maddi hukukun unsurları belirtilmiştir. Mahkeme, üye devletlere ortak olan ve adli sistemlerinin bir parçası olan ortak bir kurum olarak, AB hukukunun doğru uygulanmasını ve tek tip bir şekilde yorumlanmasını sağlamak için ABAD ile işbirliği yapmak zorundadır. Herhangi bir ulusal mahkeme gibi, AB hukukunun yorumlanması ve uygulanmasıyla ilgili önkarar yöntemi ABAD'a havale etmek zorundadır. Anlaşma, AB hukukunun önceliği ilkesine tam uyuma rağmen, Mahkeme'nin kararlarını aşağıdakilere dayandırdığını belirtir:

- Tüzükler (AB) 1257/2012 ve 1260/2012 dahil olmak üzere AB hukuku;
- UPC Anlaşması hükümleri;
- EPC hükümleri;
- Tüm taraf üye devletlere uygulanabilir uluslararası patent araçları; ve
- ulusal hukuk.³⁹⁷

Ulusal yasalar uyarınca işlem başlatma hakkına sahip herhangi bir gerçek veya tüzel kişi, Mahkeme'ye dava açma kapasitesine sahiptir. Taraflar, Mahkeme önünde taraf üye devletin ulusal yasalarına uygun olarak bir mahkeme nezdinde uygulamaya yetkili avukatlar veya EPO'dan önce hareket etme hakkına sahip Avrupa patent avukatları tarafından temsil edilirler.

İlk Derece Mahkemesinin herhangi bir yerel veya bölgesel bölünmesinden önce, işlemlerin dili, ilgili bölümü barındıran veya bölgesel bölünmeye iştirak eden üye devlet tarafından ilgili bölümü barındıran sözleşmeli üye devletin sırasıyla resmi dili olan AB'nin resmi dilidir. Ancak, Anlaşmayı imzalayan üye devletler, yerel veya bölgesel bölümlerinin işlemlerinin dili olarak EPO'nun resmi dillerinden bir veya daha fazlasını belirleyebilir. Temyiz Mahkemesi huzurundaki işlemlerin dili İlk Derece Mahkemesi huzurundaki dildir; ancak, taraflar patentin verildiği dilin kullanımı konusunda anlaşabilirler.

Mahkeme önündeki yargılamalarda, mahkeme önünde kabul edilen usulleri, Usul Kurallarına uygun olarak ve delil araçlarını birbirinden ayırır. Birincisi, hakimin taraflarla birlikte arabuluculuk ve tahkim dahil olmak üzere, merkezin imkanlarını ve sözlü usulünü

³⁹⁷ OHLY, Ansgar, "Introduction: The Quest for Common Principles of European Intellectual Property Law – Useful, Futile, Dangerous?", **Common Principles of European Intellectual Property Law**, ed. Ansgar OHLY, Mohr Siebeck, Tübingen, 2012, s. 12.

kullanarak taraflarla uzlaşma olasılığını araştırdığı, yazılı ara prosedürde yazılı prosedürden oluşur. Diğer, özellikle tarafların ve tanıkların duruşmasını, belge üretimini ve yeminli yazılı beyanları (ifadeler), uzman görüşlerini, bilgi taleplerini, denetimleri, karşılaştırmalı testleri veya deneyleri içerir. Bu delilleri elde etme prosedürü Usul Kurallarına tabidir.

Temyiz Mahkemesi huzurunda bir bütün olarak veya kısmen başvurularında başarısız olan herhangi bir tarafın İlk Derece Mahkemesi kararına karşı itiraz edilebilir. İlk derece mahkemesinin kararına veya emrine karşı yapılan itiraz, kanuna veya olaylara dayandırılabilir. Temyiz Mahkemesi, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı yapılan temyizın sağlam bir temele dayandığına karar verirse, Mahkeme kararını iptal eder ve kesin bir karar verir. Usul Kurallarında öngörülen istisnai hallerde, Temyiz Mahkemesi, davayı İlk Derece Mahkemesi'ne geri yönlendirebilir ve İlk Derece Mahkemesi Temyiz Mahkemesi kararıyla sınırlıdır.

Anlaşmanın, Mahkeme'nin kararları ve emirleriyle ilgili hükümleri, çoğu ulusal yasadaki ilgili normlardan da büyük ölçüde ilham almaktadır. Bu hükümler gerekçeli, yazılı ve bildiri dilinde gerekçeli olması gereken kararların ve emirlerin resmi gerekliliklerini, ilgili metnin yayımlanmasıyla, başvuru sahibinin talebi ve karar hakkında bilginin yayılması için alınan önlemler üzerine ve hak sahibine aittir. Mahkemenin kararları ve emirleri, herhangi bir taraf devlete uygulanabilir. Anlaşma ve Tüzük hükümlerine hanel getirmeksizin, uygulama prosedürleri, uygulamanın yapıldığı sözleşme yapılan üye devletin yasasına tabidir.

UPC Anlaşmasında bir geçiş süresi öngörülmüştür. Yalnızca klasik Avrupa patentleri için geçerlidir ve üniter etkisi olan Avrupa Patentleri için geçerli değildir. Geçiş süresi yedi yıldır, ancak patent sistemi kullanıcıları ile yapılan geniş kapsamlı istişare ve Mahkeme'nin görüşüne dayanarak yedi yıl daha uzatılabilir. Geçiş dönemi boyunca, klasik Avrupa patentleriyle ilgili ihlal veya iptal işlemleri veya böyle bir patent tarafından korunan bir ürün için verilen ek bir koruma sertifikası ile ilgili davalar, Mahkeme'ye daha önce bir eylemde bulunulmadıkça, ulusal mahkemelere açılabilir. Ek olarak, geçiş süresi boyunca, geçiş süresinin bitiminden önce verilen veya uygulanan bir Avrupa patentinin sahibi veya başvuru sahibi veya böyle bir patent tarafından korunan bir ürün için verilen ek koruma sertifikası, böyle bir patent ile, Mahkeme'nin önüne bir işlem yapılmadığı sürece, patenti/başvuruyu/ek koruma sertifikasını Mahkeme'nin yargı yetkisinden çıkarmak da mümkün olacaktır. Bu amaçla, bir sistem ve grubun dışında kalmayı seçmehakkını Sicil Dairesine bildireceklerdir. Bir sistem ve grubun dışında kalmayı seçme hakkı, sicile girdikten sonra yürürlüğe girer. İsteğe bağlı herhangi bir zamanda bu tür bir

seçimden vazgeçmek mümkün olacaktır. Avrupa üniter patentlerini bırakma imkanı olmayacaktır.³⁹⁸

UPC Hazırlık Komitesi, Mart 2013'te, 19 Şubat 2013 tarihinde UPC Anlaşmasını imzalayan 25 Üye Devlet tarafından kurulmuştur. Komisyon ve EPO gözlemci statüsündedir. Komitenin kurumsal görevi, Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli hazırlıkları yapmaktır. Mahkeme'nin belirlenen tarihte tam olarak faaliyete geçmesi için, Komitenin hazırlık aşamasından operasyon aşamasına geçiş için bir senaryo oluşturması gerekir. Komitenin faaliyetleri beş çalışma alanında düzenlenmiştir:

- yasal çerçeve,
- finansal konular,
- IT sistemi,
- olanaklar,
- insan kaynakları ve eğitimi.

4.2.5 Avrupa Birliği'nin Fikri Mülkiyet Sistemi ve BREXIT

Avrupa Birliği Antlaşmasının 50. (1) maddesi, herhangi bir üye devletin AB'den çekilmeye karar vermesini sağlar. 23 Haziran 2016'da İngiltere, AB'nin bir parçası olmamak için bir referandum düzenledi. Bu referandumun sonucu İngiltere'nin AB üyeliğine son vermesi gerektiği görüşünde oldu. 50. madde, İngiltere ve AB'nin, İngiltere ile AB arasındaki gelecekteki ilişkiyi de dikkate alan bir geri çekilme anlaşmasını müzakere etmesini ve sonuçlandırmasını öngören iki yıla kadar bir süre sağlar. Birleşik Krallık oyların AB üyeliği, oy birliği gerektiren bir anlaşma veya uzatma bu nedenle Mart 2019'u sona erdi.³⁹⁹

Birleşik Krallık, 29 Mart 2017 tarihinde, Avrupa Birliği Antlaşmasının 50. Maddesi uyarınca AB'den çekilme niyetinin bildirimini sundu. Bu, tüm AB birincil ve ikincil mevzuatın 30 Mart 2019'dan itibaren Birleşik Krallık'ya başvurmadan vazgeçeceği anlamına gelmektedir. Birleşik Krallık daha sonra bir 'üçüncü ülke' olacaktır. Ancak, bu süreç Mart ayının sonundan bu yana hala tamamlanmamıştır ve Birleşik Krallık hala AB üyesidir.

³⁹⁸ UPC Preparatory Committee, EPO Select Committee, **a.g.e.**, s. 16.

³⁹⁹ Brodies, "Brexit and Intellectual Property - Brodies Brexit guide", <https://brodies.com/brexit-group>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

Çekilme yalnızca AB ve ulusal makamlar için değil, aynı zamanda gerçek ve tüzel kişiler için de bir sorundur.

Birleşik Krallık'ın AB'den çekilmesinin etkileri farklı fikri mülkiyet hakları için farklı olacaktır. Aşağıdakiler üzerindeki pratik etkiler göz önünde bulundurulacaktır: patentler, ek koruma sertifikaları, markalar, tasarımlar, bitki çeşitleri hakları, coğrafi işaretler ve telif hakkı.

4.2.5.1 Patent

Birleşik Krallık'ta patentleri ulusal rota üzerinden veya EPO üzerindeki rota üzerinden temin edebilir. Her ikisi de AB'den ayrılan Birleşik Krallık etkilenmez. Dahası, PCT sistemi üzerinde bir etkisi yoktur. PCT kapsamındaki uluslararası patent başvuruları, yine ulusal ve EPO rotaları yoluyla Birleşik Krallık'ı belirleyebilecektir. Birleşik Krallık, Avrupa Patent Organizasyonu üyesi olmaya devam edecek ve EPC, BREXIT'ten sonra Birleşik Krallık'a uygulanmaya devam edecektir. EPO bir AB kurumu değildir ve şu anda AB'nin bir parçası olmayan on üye devlete sahiptir. EPO tarafından verilen Avrupa patentleri hala Birleşik Krallık'ta yürürlüğe girebilecek ve şimdi olduğu gibi Birleşik Krallık mahkemeleri aracılığıyla uygulanacaktır.

Yaygın olarak Üniter Patent olarak bilinen ve ilgili Birleşik Patent Mahkemesi olarak bilinen, üniter etkisi olan Avrupa patenti henüz çalışmamaktadır. Birleşik Krallık, UPC anlaşmasının üç zorunlu onay devletinden biridir - diğerleri Fransa ve Almanya'dır. Bununla birlikte, Birleşik Krallık'ın BREXIT sonrası UPC sistemi dahilinde kalmayacağı kesin değildir. Birleşik Krallık'ın AB'den çekilmesinin ardından üniter patent ve Birleşik Patent Mahkemesi'ne katılmaya devam edip etmediği, AB, geri kalan üye devletler ve Birleşik Krallık için siyasi bir karar olacak ve çıkış müzakerelerinin bir parçası olarak ele alınabilir. Birleşik Krallık'ın AB'den çekilmesi yasal olarak etkili olursa, üniter patenti oluşturan AB Tüzükleri geçerli olmayacaktır. Bununla birlikte, bu durum Birleşik Krallık'ta üniter patent sahipleri için patent koruması kaybına yol açmayacaktır. Herhangi bir hak kaybını veya yasal belirsizliği önleyen uygun

çözümler beklenebilir. Edinilmiş hakların ve yasal kesinliklerin korunması, Avrupa genelinde saygı duyulan genel hukuk ilkeleridir.⁴⁰⁰

Mevcut Avrupa patent sistemi, AB'den ayrılan Birleşik Krallık'ten esasen etkilenmeyecektir.

4.2.5.2 Ek Koruma Sertifikası

Ek bir koruma sertifikası, belirli bir tıbbi ya da bitki koruma ürününün korunmasına ilişkin patent süresini genellikle beş yıldan uzun olmayan bir süre boyunca uzatma etkisine sahiptir. Ek koruma sertifikaları ulusal olarak verilmiş olmasına rağmen, ek koruma sertifikaları için yasal dayanak AB düzenlemesinden gelir. BREXIT'in ardından, Birleşik Krallık'ın Avrupa İlaç Ajansından bağımsız olarak İlaç ve Sağlık Ürünleri Düzenleme Ajansı, ek koruma sertifikalarının verilmesi için bir gereklilik haline gelecektir. Ayrıca, Birleşik ek dava sertifikalarına ilişkin içtihat hukuku zaman içinde ABAD'dan ayrılabilir, çünkü ABAD'nin gelecekteki kararları Birleşik Krallık mahkemeleri için bağlayıcı olmaktan çıkar.⁴⁰¹

4.2.5.3 Marka

Birleşik Krallık AB'den ayrıldıktan sonra, yeni AB i markalarının Birleşik Krallık için geçerli olmayacağı beklenmektedir. Sonuç olarak, çekilme tarihinden önce Birlik yasalarına göre tescilli olan AB markaları, AB 27 üye ülkelerinde geçerli olmaya devam edecek, ancak Birleşik Krallık'ten çekilme tarihinden itibaren geçerli olmayacaktır. Çekilme tarihinden önce bekleyen bir AB markası için yapılan herhangi bir başvuru, bu tarihten itibaren artık Birleşik Krallık'ı kapsamaz. EUIPO tarafından çekilme tarihinde veya bu tarihten sonra verilen herhangi bir hak yalnızca AB 27 üye devletlerini kapsayacaktır.⁴⁰²

⁴⁰⁰ SHORTHORSE, Sally, "Brexit: English Intellectual Property law implications", Bird & Bird, <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2016/uk/brexit-english-intellectualproperty-law-implications>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

⁴⁰¹ Brodies, "Brexit and Intellectual Property - Brodies Brexit guide", <https://brodies.com/brexit-group>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

⁴⁰² DREW, Ian, WATAL, Aparna, "Brexit and European Union trade marks", <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=3120541a-89d7-4ba4-83d2-249a68509754>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

Önemli ticari önemleri göz önüne alındığında, Birleşik Krallık'ın mevcut AB markalarının Birleşik Krallık bölümünün tanınması veya Birleşik Krallık kayıtlarına dönüştürülmesi için geçici hükümler çıkarması muhtemeldir.

Birleşik Krallık'taki ulusal marka haklarına dayanan AB markalarındaki mevcut tüm kıdem tazminat talepleri, AB'den çekilme tarihinden itibaren bir etkisi olmayacaktır.

Ayrıca, Madrid'e göre uluslararası marka tescili için çekme tarihinden önce AB'yi tayin etmiş uluslararası marka tescil sahipleri, bu tarihten itibaren bu uluslararası tescillerin sadece AB 27 üye ülkesinde geçerli olmaya devam edeceğini düşünmelidir ve bu nedenle Birleşik Krallık'ta artık bir etkisi olmayacaktır.

BREXIT sonrası AB markalarının kapsamı Birleşik Krallık'ı kapsamayacağından, bir AB mahkemesinde yapılan icra eylemi ve bunun sonucunda ortaya çıkan herhangi bir mahkeme, Birleşik Krallık'ta etkili olmayacaktır. AB ve Birleşik Krallık'ta ihlal meydana geldiğinde, ayrı haciz işlemleri gerekecektir. Dahası, Birleşik Krallık'teki AB'deki ihlalle suçlanan kişiler artık kendi yargı alanlarında değil, bir AB devlet mahkemesinde dava açacaklardır.

BREXIT sonrası, AB üye ülkelerinin hukuk meseleleri konusundaki mahkemelerine yapılan yeni referanslar da dahil olmak üzere, ABAD'ın yeni kararları neredeyse kesinlikle Birleşik Krallık'a başvuruda bulunmayacaktır. Bu nedenle, Birleşik Krallık ve AB marka kanunu şu anda uyumlu hale getirilmesine rağmen, zaman içinde kademeli bir sapma öngörülebilir. Birleşik Krallık mahkemeleri, Birleşik Krallık marka kanununu, ABAD'ın gelecekteki kararlarına göre yorumlamak zorunda değildir.

4.2.5.4 Tasarım

Tescilli Topluluk tasarımları bir AB üniter hakkıdır. Bu nedenle, Topluluk tasarımlarıyla ilgili AB kuralları artık Birleşik Krallık için geçerli olmayacaktır. Birlik yasalarına uygun olarak kaydedilen tescilli Topluluk tasarımlarının yanı sıra, geri çekilme tarihinden önce Birlik yasalarında belirtilen şekilde halka sunulan tescilsiz Topluluk tasarımları 27 AB üye devletlerinde geçerli olmaya devam edecek, ancak çekilme tarihinden itibaren Birleşik Krallık'ta

artık bir etkisi olmayacaktır. Çekme tarihinden önce bekleyen tescilli Topluluk tasarım başvurusu, bu tarihten itibaren artık Birleşik Krallığı kapsamaz.⁴⁰³

Ticari önemleri göz önüne alındığında, Birleşik Krallık'ın tescilli Topluluk tasarımlarının Birleşik Krallık bölümünü tanımak için geçici hükümler çıkarması muhtemeldir. Tesilsiz Topluluk tasarımları da artık Birleşik Krallık BREXIT'i kapsamamaktadır. Tasarımın AB'de ilk kez kullanıma sunulmasından itibaren geçen üç yıllık nispeten kısa süreleri göz önüne alındığında, Birleşik Krallık'taki mevcut tescilsiz Topluluk tasarımlarını tanımak için geçici hükümlerin zorunlu olarak nasıl yürürlüğe gireceği ya da nasıl çalışacağı açık değildir. Birleşik Krallık tescilsiz tasarımlar, tescilsiz Topluluk tasarımları kaybını telafi etmek için benzeri bir koruma sağlamamaktadır. Birleşik Krallık tasarımcıları, Birleşik Krallık tasarım tescilini daha fazla kullanmak için tasarım dosyalama stratejilerini yeniden değerlendirmek isteyebilirler.

Lahey sistemine göre uluslararası tasarım tescili için çekme tarihinden önce AB'yi tayin etmiş uluslararası tasarım sahiplerinin sahipleri, bu tarihten itibaren bu endüstriyel tasarımların teminatının sadece 27 Üye AB Ülkesinde geçerli olmaya devam edeceğini düşünmelidir ve bu nedenle Birleşik Krallık'ta artık bir etkisi olmayacaktır.

BREXIT sonrası, bir AB mahkemesine getirilen tescilli Topluluk tasarımları uygulama eylemi ve sonuçta ortaya çıkabilecek herhangi bir ihtilaf, Birleşik Krallık'ta etkili olmayacaktır. AB ve Birleşik Krallık'ta ihlal meydana geldiğinde, ayrı haciz işlemleri gerekecektir. Dahası, Birleşik Krallık'teki AB'deki ihlalle suçlanan kişiler artık kendi yargı alanlarında değil, bir AB devlet mahkemesinde dava açacaklardır. ABAD içtihat hukukunun Birleşik Krallık tasarım hukuku üzerindeki gelecekteki etkisi azalacak ve potansiyel olarak kademeli sapmaya yol açacaktır.

AB dışındaki kişilerin EUIPO'dan önce temsil edilmeleri gerekmektedir. BREXIT sonrası, bu Birleşik Krallık gerçek ve tüzel kişilerinin temsil edilmesini gerektirecektir.

4.2.5.5 Bitki Çeşidi Hakları

Farklı, tek biçimli ve istikrarlı olan yeni bitki çeşitleri, AB düzeyinde, Topluluk bitki çeşitliliği hakkı, AB'nin tüm üye devletlerini kapsayan tek bir hak veya Birleşik Krallık'taki

⁴⁰³ TRAUB, Florian, CLAY, Andrew, "How would Brexit Affect IP Rights?", 2016 <http://www.squirepattonboggs.com/insights/publications/2016/05/how-would-abrexit-affect-ip-rights>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

bitki yetiştiricileri hakları tarafından ulusal düzeyde bitki yetiştiricileri tarafından korunabilir. Birleşik Krallık AB'den ayrıldıktan sonra, Topluluk bitki çeşitleri hakkı artık Birleşik Krallık'ı kapsamaz. Yukarıda belirtilen diğer üniter AB haklarında olduğu gibi, Birleşik Krallık yasalarındaki mevcut Topluluk bitki çeşitleri haklarını tanımak veya muhtemelen bir hak sahibinin işlem yapmasını ve/veya bir ücret ödemesini gerektirecek şekilde bunları Birleşik Krallık bitki yetiştiricileri haklarına dönüştürmek için geçiş hükümlerinin çıkarılması beklenmektedir.⁴⁰⁴

AB'de ikametgahı veya iş yeri olmayan Topluluk bitki çeşitleri hakları için başvuruda bulunanlar, usule ilişkin vekil tayin etmek zorundadır. Birleşik Krallık AB'den ayrıldıktan sonra, AB merkezli bir vekili ataması gerekecektir.

4.2.5.6 Coğrafi İşaretler

Belirli bölgelerdeki tarımsal ürünler ve gıda maddeleri için AB Tüzüğü kapsamında menşe adları, marheç işaretleri ve geleneksel ürün adları şeklinde belirli bir karaktere sahip olan özel yasal koruma mevcuttur. Bunlar, AB düzenlemesi altında kurulan AB üniter haklarıdır. Yukarıda tartışılan diğer AB üniter haklarında olduğu gibi, Birleşik Krallık'ta varolan korunan menşe adlarını, mahreç işaretleri ve Birleşik Krallık'ta geleneksel ürün adları ulusal haklara dönüştürmelerini sağlamak için geçiş hükümlerinin yürürlüğe girmesi muhtemeldir.⁴⁰⁵

4.2.5.7 Telif Hakkı

Birleşik Krallık'ta telif hakkı, esas olarak 1988 tarihli Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Kanununa dayanmaktadır. AB'de üniter bir telif hakkı yoktur. Ancak, amacı AB'deki telif hakkı yasasını uyumlu hale getirmek olan çeşitli AB direktifleri ve düzenlemeleri vardır. Bu AB yasalarının bazıları Birleşik Krallık'ta Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Kanunu, bazıları ayrı yasal belgelerle uygulanır.

⁴⁰⁴ NAYLOR, Matthew, "Withdrawal of the UK from the EU ("Brexit"): Implications for IP Rights", <https://mewburn.com/resource/withdrawal-of-the-uk-from-the-eu-brexit-implications-for-ip-rights/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

⁴⁰⁵ SHORTHOSE, Sally, "Brexit: English Intellectual Property law implications", Bird & Bird, <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2016/uk/brexit-english-intellectualproperty-law-implications>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

AB'de telif hakkı uyumu tamamlanmış olmaktan uzaktır. Bu nedenle, BREXIT sonrası Birleşik Krallık, Birleşik Krallık'ta halihazırda uygulanmış olan AB direktiflerini sürdürecektir veya AB telif hakkı çerçevesine uygun geçiş hükümleri uygulayacaktır. AB ve tek pazarının dışında, Birleşik Krallık muhtemelen kaçınılmaz adli sapmaların zaman içinde ortaya çıkması muhtemel olsa da, uluslararası anlaşma yükümlülüklerinin bir sonucu olarak AB telif hakkı çerçevesine hala yeterince yakın kalacaktır.⁴⁰⁶



⁴⁰⁶ NAYLOR, Matthew, "Withdrawal of the UK from the EU ("Brexit"): Implications for IP Rights", <https://mewburn.com/resource/withdrawal-of-the-uk-from-the-eu-brexit-implications-for-ip-rights/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE VE AVRUPA BİRLİĞİ’NDE FİKRİ MÜLKİYET KORUNMASI – TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ PERSPEKTİFLERİ

5.1 Türkiye Fikri Mülkiyet Mevzuatının ve Uygulamalarının Avrupa Birliği Müktesebatı ile Uyum Derecesi

Rekabet ve yenilikçilik, değer zincirinin her düzeyinde uluslararası olmasına rağmen, fikri mülkiyet hakları ulusal veya bölgesel yasalar ile oluşturulmakta ve tanımlanmaktadır. Yerel ekonomi için sermaye, iş ve kazanç elde etmek için gerçekleştirilen ticari faaliyetler dünyanın farklı yerlerindeki kaynaklardan beslenmektedir: Ar-Ge faaliyetleri düzenleyici şartların daha iyi olduğu ülkelere; üretim tesisleri ise iş gücü ve üretim faktörlerinin daha ucuz olduğu ülkelere kaydırılmaktadır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin fikri mülkiyet sistemlerini ülkenin ihtiyaçlarına göre nasıl şekillendirecekleri konusunda bilinçli olmaları gerekmektedir. Fikri mülkiyet yasalarının ülkenin sosyal ve ekonomik gelişmelerini engellemeyen ve bunları destekleyen yapıda olduklarından emin olunmalıdır. Fikri mülkiyet yasalarının gelişmekte olan her ülkenin koşullarını, uluslararası yükümlülüklerini ve yerel ihtiyaçlarının farkında olarak ‘gelişimi destekleyici’ bir şekilde yapılandırılması, fikri mülkiyet sisteminin bu ihtiyaçlara ve yükümlülüklerle uyumlu bir şekilde ve bunları geliştirecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Gelişmekte olan ülkelere, fikri mülkiyet yasalarının farklılaşan ihtiyaçlara uyumlu hale getirilmesini sağlamak için zaman değiştirilmesi gerekmektedir.⁴⁰⁷

Tek tip yasalar verimliliğin artmasını sağlayabilir. Farklı ülkelere gerçekleştirilen işlemlerle ilgili olarak ticari işlem maliyetlerinin düşürülmesini sağlayabilir ve dış yatırım kararlarının bilinçli bir şekilde alınması için gerekli olan yasal kesinliği ve güvenilirliği artırabilir. Tek tip yasalar fikri mülkiyet sistemlerinin idaresinde ve yönetiminde ölçek ekonomilerinin

⁴⁰⁷ OLWAN, Rami, FITZGERALD, Brian, “IP and Development: A Road Map for Developing Countries in the Twenty-First Century”, **Copyright Perspectives: Past, Present and Prospect**, ed. Brian FITZGERALD ve John GILCHRIST, Springer International Publishing, Heidelberg, 2015, s. 89.

gelişmesi de sağlar. Ancak tek biçimlilik sistemin yerel ihtiyaçlara ve önceliklere karşı duyarsızlaşmasına yol açmaktadır. Bir ülkede işe yarayan, başka bir ülkede işe yaramayabilir ve bugün işleyen bir şey, yarın işlemeyebilir.

Sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek adına, ulusal yasa koyucuların yasal deneyimlerle sürekli olarak iç içe olmaları gereklidir. Tek biçimliliğin (uyum) ve çeşitliliğin avantajlarının ve dezavantajlarının dengelenmesi artık ulusal bir mesele olmaktan çıkmıştır. Küresel ekonominin bütünleşme fikri mülkiyetin düzenlenmesini uluslararası bir meseleye dönüştürmüştür. Bir ülkenin fikri mülkiyet politikasının etkileri ne ulusal sınırlarla sınırlı kalmakta, ne de diğer ülkelerin politikalarının yankılarına duyarsız kalabilmektedir. İç piyasa düzenlemeleri özgün ulus devletlerin ve uluslararası devletler topluluğunun ortak bir sorumluluğu haline gelmiştir. Bir devletin sadece kendi çıkarlarının ötesine geçen seçimler yapması gerekebileceğinden, bu sorumluluğun hem ulusal hem de uluslararası kaygılar açısından karşılıklı saygı temelinde yerine getirilmesi gerekmektedir.⁴⁰⁸

Uyum kavramını daha iyi anlamak için söz konusu kavramın unsurlarını anlamak gerekir. Bu bağlamda, Türk ve AB mevzuatı ve uygulaması arasındaki uyum derecesini açıklamak için öncelikle AB içindeki uyum süreci, daha sonra ise Türk mevzuatının uyumuna dair detaylar ele alınmalıdır.

Ulusal yasaların uyumu, yasama faaliyetinin ana hedeflerinden biri ile bağlantılıdır. Söz konusu hedef, fikri mülkiyete yönelik bir iç pazar oluşturmayı başarmaktır: iç pazarın kurulması ve işler hale gelmesine ilişkin yasal zeminin kullanılması, ulusal yasaların gerçekten uyumlu olmasını (veya en azından diğer uyumlaştırma tedbirlerinin icra edilmesine katkı yapılmasını) gerektirir.

Uyum, bir süreç olarak iki unsurdan oluşur: uyuma olan ihtiyaç ve direktiflerin uyumlaştırıcı etkisi. İlk olarak uyuma olan ihtiyaç, ulusal yasaların uyumlu hale getirilmesine bir ihtiyaç olup olmadığını değerlendirmeyi gerektirirken; uyumlaştırıcı etki ise bir yasal tedbirin ulusal yasaların uyumlu hale getirilmesini uygulamada başarıp başaramayacağını değerlendirir.⁴⁰⁹

Genel olarak, uyuma olan ihtiyaç, farklı ulusal yasaların iç pazarı aksattığı/engellediği veya bu tür yasaların çıkmakta olduğu durumlarda karşılanır. Sonuç olarak, iç pazarı

⁴⁰⁸ LAMPING, Matthias, "Intellectual Property Harmonization in the Name of Trade", **TRIPS plus 20 From Trade Rules to Market Principles**, ed. Hanns ULLRICH vd., Springer-Verlag, Berlin, 2016, s. 338.

⁴⁰⁹ RAMALHO, Ana, **a.g.e.**, s. 153-154.

engelleyecek uyumsuz ulusal yasaların fiili olarak mevcut olması veya bu tür yasaların yakında çıkacak olması ilk göstergedir. Uyuma olan ihtiyaç, ulusal yasaların uyum konusunu teşkil eden husus üzerinde uygulamada farklılaşması veya ters düşmesi gibi bir durumun olup olmadığını ve söz konusu farklılıkların iç pazar üzerinde olumsuz bir etkisinin olup olmadığını kontrol etmek suretiyle değerlendirilir. Bu farklılığı ABAD tarafından alınan bir kararın tasdik etmesi böyle bir durumu ortaya çıkaracaktır. Dahası, ulusal yasalar arasındaki farklar, her bir ulusal yasayı inceleyerek veya farklılığın (veya iç pazara etkinin) belgelendiği durumlarda etki değerlendirmesine başvurarak değerlendirilebilir. Eğer yürürlükte bu tür yasalar yoksa üye devletlerin nihayetinde uyumsuzluk yaratacak ve iç pazarı olumsuz yönde etkileyecek yasaları ortaya çıkaracak kendi ulusal yasama usullerini başlatması durumunda da yine uyumlaştırmaya ihtiyaç olabilir.⁴¹⁰

İkinci gösterge ise AB yasal düzenindeki uluslararası anlaşmaları uygulama zorunluluğudur. Fikri mülkiyet alanında, iki taraflı ve bölgesel anlaşmaların dışında üye devletlerle birlikte AB'nin taraf olduğu birçok uluslararası anlaşma bulunmaktadır: TRIPS Anlaşması ve WIPO Anlaşmaları. Anlaşmalardaki diğer taraflar gibi AB de kendi yasal sisteminin bu anlaşmalardaki esasa ilişkin hükümlere uygun olduğunu kendi salahiyet alanında temin etmek zorundadır. Dolayısıyla, uluslararası anlaşmaları uygulama ihtiyacı yasama işlemi için bir gerekçe işlevi görebilir.⁴¹¹

Söz konusu olan sadece uyuma olan ihtiyaçtır, AB kanun koyucuların bu ihtiyaca nasıl cevap verdiği ile ilişkili değildir. Ancak kuşkusuz, eğer fikri mülkiyet yasasının belirli unsurlarını uyumlu hale getirmeye ihtiyaç varsa, kanun koyucu bu belirli ihtiyacın ötesine geçer ve uyum talebi gücünü kaybeder. Uyumlu hale getirilecek maddelerin seçimi de bu sorunla bağlantılıdır. Aslında bazı uyumlu olmayan maddeler diğerlerinden daha fazla baskı yapar.

Buna rağmen, yasa teklifinde bulunma yetkisine sahip bir kurum olan AB Komisyonu, söz konusu yasa teklifinde bulunma hakkı çerçevesinde belirli bir takdir yetkisi alanına sahiptir. Bu, yasa teklifinin yapılıp yapılmayacağına karar vermeyi de kapsar. Uyumlu hale getirilecek konunun seçimi gerçekten uyum ihtiyacına (yani uyumsuz ulusal kanunların iç pazarı engellemesi) karşılık gelmesi durumunda, bir konu yerine başka bir konuyu seçme hususunda

⁴¹⁰ KINGSTON, William, "An Agenda for Radical Intellectual Property Reform", **International Public Goods and Transfer of Technology Under a Globalized Intellectual Property Regime**, ed. Keith E. MASKUS ve Jerome H. REICHMAN, Cambridge University Press, New York, 2005, s. 656.

⁴¹¹ REICHMAN, Jerome H, "Intellectual Property in the Twenty-First Century: Will the Developing Countries Lead or Follow?", **Intellectual Property Rights**, ed. Mario CIMOLI vd., Oxford University Press, Oxford, 2014, s. 125.

AB kanun yapıcılarının kararlarına karşı gelmeye yer yoktur. Nitekim uyuma olan ihtiyaç, uyumlu olmayan alan ile karşılaştırma yapmak suretiyle değil, uyumlu olmayan belirli bir direktif bağlamında değerlendirilmelidir.

İkinci unsur ise direktiflerin uyumlaştırıcı etkisidir. Normların uyumlaştırıcı etkisini değerlendirmenin birçok yolu vardır. Burada, özellikle dört gösterge tercih edilmiştir. Bunlardan birincisi kullanılan uyumlaştırma tekniğidir. Ulusal yasaların uyumlu hale getirilmesi için birçok mekanizma kullanılabilir. Bunlardan biri tam uyum ve kısmi uyum teknikleridir. Tam uyum tek bir rejim ortaya koyar ve üye devletlere yasama tercihlerinde alan bırakmaz. Bu nedenle, tam uyum genellikle yüksek uyumlaştırıcı bir etki doğurur. Aksine, kısmi uyum ise bazı tercihleri üye devletlere bırakır. Bunun sonucunda, kısmi uyum teknikleri farklı ulusal rejimlere yol açabilir ve bunların uyumlaştırıcı etkisi düşüktür. Uyumlaştırma için diğer bir mekanizma da karşılıklı tanımadır. Bu şu anlama gelir: bir üye devlet tarafından belirli bir standart konulması durumunda bunun tüm üye devletler tarafından tanınmasıdır. Böylece AB çapında aynı statüsü sağlanmış olur. Karşılıklı tanımanın tüm üye devletlerde aynı sonucu doğurması nedeniyle, bu mekanizma yüksek seviyede bir uyumlaştırıcı etki sağlar. İkinci gösterge ise uyumlaştırıcı normların, uyumlu hale getirilmemiş alandan bağımsızlığıdır. Yüksek seviyede bir uyumlaştırıcı etkiye ulaşmak için uyumlaştırıcı normun, uyumlu hale getirilmemiş kavramlarla içi içe geçmiş olmaması veya onlara bağımlı olmaması gerekir. Üçüncü gösterge, uyumlu hale getirilmiş kurallara getirilen istisna veya bunlarda yapılan tadildir. Bu durum, bir direktifin kendisinin koyduğu kurallara istisna getirmesi veya tadil etmesi durumunda ortaya çıkar ve bu, uyumlaştırıcı etkiyi zayıflatır. Son gösterge ise direktiflerdeki belirli hükümlerin ifade biçimleri ile ilişkilidir ve bu, yasal tedbirlerin uyumlaştırıcı etkisini ortaya koyar. Geniş ve soyut bir ifade tarzı daha az uyumlaştırıcı etkiye sahiptir. Çünkü böyle bir ifade tarzı, ulusal kanun yapıcılara uygulama aşamasında daha fazla özgürlük verir ve böylece farklı ulusal sonuçlara yol açabilir.⁴¹²

AB kolayca eleştirilmektedir ancak buna rağmen önemli bir başarı hikâyesidir. Giderek artan bir heterojenliğe rağmen AB, üye devletlerin “kendi geleneklerinden gelen hususlarda” ulusal çıkarlarını korumalarına ve “inovatif ilerlemeye dair kendi en iyi değerlendirmelerini” takip etmelerine imkân tanıyan ve bireysel tercihleri birleştiren bir iç pazara doğru ilerlemektedir. Ancak buna rağmen bazı çekincelerin belirtilmesi gerekir. İlk olarak, AB bünyesindeki uyumlaştırma basit bir süreç değildir. Teoride basit gibi görünen, uygulamada uzun

⁴¹² RAMALHO, Ana, *a.g.e.*, s. 162-163.

ve zorlu bir yoldur. İkinci olarak, bir ortak pazarı paylaşan devletlerin kanunlarını uyumlu hale getirmekle, bir serbest ticaret bölgesinin sadece bir kısmını oluşturan ve bu nedenle nihai olarak sadece kendi iç pazarlarından sorumlu olan devletlerin kanunlarını uyumlu hale getirmek arasında büyük bir fark vardır. Üçüncü olarak, AB bünyesindeki uyum ve bütünlük, üye devletlerin çoğunun tek başına küresel ekonomide ayakta kalamayacağı gerçeğine dayanmaktadır. Hal böyleyken, tüm çekincelere rağmen, uluslararası anlamda fikri mülkiyetin uyumlu hale getirilmesine yönelik şartlar ve usullerin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi anlamında hâlâ AB'nin katkı sunacağı birçok husus bulunmaktadır.⁴¹³

AB'de, uygulamaya dair sorunlar yaygındır yani sıra dışı değildir. Hukuk ve siyasetin hemen hemen her alanında Avrupa yasalarının uygulanması sorunlar yaratır. Yasaların uyumlu hale getirilmesine rağmen ulusal mahkemeler, kanunları AB prensipleri ışığı altında yorumlamak yerine eski içtihat hukukunu mümkün olduğunca muhafaza etme eğiliminde olurlar. Bu eğilime iki türlü karşılık verilmektedir: maddi (esasa müteallik) hukuk ve kurumsal düzenlemeler.

AB'nin fikri mülkiyet alanındaki tecrübesi şunu göstermektedir: üye devletlerin kanunlarının birbirine yaklaştırılması dirençle karşılaşma eğilimindedir ve bu durum özellikle daha yüksek bir seviyede koruma uygulayan ülkeler bakımından taviz verilmesini ve uzlaşmayı gerektirir. Telif hakları, bu durumu iyi bir örnektir. Üye devletlerin telif haklarını uyumla hale getirme hususundaki isteksizliği, uzlaşmaya en yüksek veya en düşük koruma seviyesinde ulaşmanın mümkün olmadığı, bunun yerine ikisinin arasında bir yerde olabileceği gerçeğinden kaynaklanmakta gibi görünmektedir. Bu durum, bazı ülkelerin “zor kazandığı” ve vazgeçmek istemediği koruma seviyesini tehlikeye atacaktır.

Bir bütün olarak AB için geçerli olan hususlar, her bir hukuk ve politik alanı için de geçerlidir. Tam bir uyum sağlansa bile, kanunun uygulanması safhasında Üye devletlerin tamamında tek tip sonuçlar doğurması mümkün görülmemektedir. Üye devletleri farklı ulusal kuralları aynı şekilde yorumlamaya sevk edecek müşterek prensiplerin formülize edilmesi, uyumlaştırmanın kabul görmesi ve sürdürülebilir olmasının odağında yer almaktadır.⁴¹⁴

Ulusal politikaların ve kurumların etkilendiği durumlarda, uyumlaştırma özellikle sorunludur. Avrupa'nın entegrasyon geçmişi, iç pazara yönelik tek tip kuralların oluşturulması ve

⁴¹³ LAMPING, Matthias, **a.g.m.**, s. 333.

⁴¹⁴ LAMPING, Matthias, **a.g.m.**, s. 336.

yoğunluğuna dair farklılaşan tercihlerin bir sonucu olarak yasal çeşitlilik ve farklılaşma bakımından zengindir. Hal böyleyken AB, ulusal çıkarların dikkatli bir şekilde uzlaştırılmasına dayanan bir ödünleşme üzerine bina edilmiştir. Bu şunu sağlar: bir veya daha fazla ortağın çok önemli çıkarlarının risk altında olduğu durumlarda, Konsey üyeleri makul bir sürede Konseyin tüm üyeleri tarafından kabul edilebilecek ve aynı zamanda karşılıklı çıkarlara ve Birliğin çıkarlarına saygı gösteren bir çözüm bulmak için gayret sarf edecektir. Üye devletlere, ulusal çıkarlarına tehdit oluşturan durumlarda veto hakkı verilmiştir. Eğer bir üye devlet, önemli nedenlerden dolayı bir karar taslağına rıza gösteremeyeceğini belirtirse, oy birliği ile bir karar alınana kadar müzakereler devam etmek zorundadır.

AB ve Türkiye arasındaki uyum süreci farklıdır. Bir taraftan bu süreç, “koruyucu (hami)” olarak AB’nin esasa ilişkin olarak taviz vermesini nadiren gerektirir. AB hukuku ortak bir paydada uzlaşmayı nadiren yansıtacaktır. Bunun yerine, üye devletlerinden daha fazlasında uygulanabilir koruma standartlarının genişletilmesi üzerine bir uzlaşmayı yansıtacaktır. Bunun, en azından iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan birincisi şudur: AB ve Türkiye arasındaki uyum sürecinin itici gücü genellikle bilgi ihracı konusunda güçlü olan ve bu nedenle ticaret ortaklarının topraklarındaki koruma seviyesinin yükseltilmesinden fayda elde eden AB’dir. Diğer nedeni ise, yeni hakları yasalaştırmanın mevcut hakları kısmaktan daha kolay olması veya zayıf olan korumayı artırmanın, bir kez sağlanmış olan korumayı sınırlandırmaktan kolay olmasıdır. Her iki neden de birbiriyle ilişkilidir. Korumayı güçlendirmeye olan ihtiyaç konusunda politikacıları ikna etmenin muhtemelen daha kolay olması nedeniyle ve nihayetinde AB ve Türkiye arasındaki uyum sürecinin ticari çıkarlara hizmet etmesi nedeniyle, genellikle bu “en üst seviyede” yakınlaşmaya yol açmaktadır. Her ne kadar ekonomik bakış açısıyla bakıldığında bu, yargı yetkisine dair dışsallıklar sorunuyla baş etmede benzer şekilde geçerli bir yol olabileceken, AB müktesebatının, gelişmiş ülkeler adına var olan bir fikri mülkiyet koruma seviyesine ilişkin bir ödün vermeyi içermesi çok düşük bir olasılık olduğu gün gibi aşikârdır.

Türkiye’nin hem AB hem de diğer dünya ülkeleri ile artan ilişkilerinden dolayı, fikri mülkiyet haklarının korunması meselesi her geçen gün daha da önemli bir hale gelmektedir. Gelişmiş ülkelerin belli bir seviyede gelişmiş olduğu iyi bilinen bir gerçektir, çünkü yaratıcılığın ve yenilikçiliğin büyük ölçüde karşılığının verildiği ve hırsızlığın korunduğu bir ortam yaratmayı başarmışlardır. Son 15-20 yılda bilgi teknolojisi ve genetik alanlarında gerçekleşen baş

döndürücü teknolojik gelişmeler, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de ekonomik büyümeye yön vermiştir.

Türkiye’nin gelişme planları konusunda açık olması ve özellikle fikri mülkiyet ve gelişme konuları ile ilgili olarak görüşlerini açıkça ifade etmesi ve de vatandaşlarıyla geniş çapta etkileşim halinde olması gerekmektedir. Türkiye’nin fikri mülkiyet ve gelişim alanında çalışan uluslararası ve bölgesel kuruluşlarla yakın çalışması da yine önem arz etmektedir. AB, fikri mülkiyetin düzenlenmesinde kilit bir role sahiptir. Bu yüzden bu alandaki mevzuatla yüksek düzeyde bir uyumun sağlanmasına gerekmektedir. AB, Türkiye’nin için önemli bir ortak olduğunu belirtmektedir. Türkiye AB’ye, 1964’ten bu yana Ortaklık Anlaşması ile bağlıdır ve 1995’te de Gümrük Birliğine katılmıştır. AB Bakanlar Konseyi, Aralık 1999’da Türkiye’yi aday ülke statüsüne yükseltmiş ve Ekim 2005’te katılım müzakereleri başlatılmıştır. Katılım müzakereleri kapsamında 16 fasıl açılmıştır.⁴¹⁵

Avrupa Komisyonu Türkiye 2019 Raporunu 29 Mayıs 2019 tarihinde yayınladı. Bu rapor, Türkiye’nin politik durumu, ekonomik kalkınması, bölgesel sorunları ve uluslararası mükellefiyetleri konularında önemli değerlendirmeler ve maddi esbabı mucibeler içermektedir. Üyelik yükümlülüklerini alma konusundaki yeterliliğe ilişkin olarak, Avrupa Komisyonu, yayınladığı raporda Türkiye’nin her ne kadar sınırlı bir hızla da olsa AB müktesebatı ile uyumla hale gelmeye devam ettiği ifade edilmektedir. Sermayenin serbest dolaşımı, kamu alımları, rekabet, bilgi toplumu, ekonomik ve parasal politika ve dış ilişkiler alanlarındaki bazı önemli hususlara ilişkin olarak daha fazla geriye gidiş (kötüye gidiş) örnekleri bulunmaktadır. Türkiye; şirketler hukuku, trans-Avrupa ağları, bilim ve araştırma alanlarında oldukça gelişmiş durumdadır. Malların serbest dolaşımı, fikri mülkiyet hukuku, mali hizmetler, işletme ve sanayi politikası, tüketicinin ve sağlığın korunması, gümrük birliği ve mali kontrol alanlarında ise iyi bir hazırlık seviyesine ulaşmıştır. Uyumda önemli boşluklar olması nedeniyle, Türkiye kamu ihalesi konusunda orta seviyede hazır durumdadır. Türkiye ayrıca sermayenin serbest dolaşımı, istatistik, enerji, vergilendirme, ekonomik ve parasal birlik, bölgesel politika, eğitim ve kültür, ortak dış ve güvenlik politikası son olarak ulaştırma politikası alanlarda orta seviyede hazır durumdadır ve bu alanlarda geniş kapsamlı ve önemli gayretlere ihtiyaç bulunmaktadır. Türkiye rekabet, tarım, gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası, sosyal politika ve istihdam, çevre ve iklim değişimi alanlarında bir miktar hazırlık seviyesine ulaşmıştır ve bu alanlarda daha

⁴¹⁵ İktisadi Kalkınma Vakfı, **2018 Yılı Türkiye Raporu İKV Özeti**, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı, 2018, s. 4.

istekli ve daha iyi koordine edilmiş politikaların oluşturulmasına ve uygulanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Birçok alanda AB müktesebatı ile yasal uyuma ulaşmak, düzenleyici kurumların bağımsızlığını güçlendirmek ve idari kapasite inşa etmek için daha ciddi oranda ilerleme kaydedilmesi gerekirken, tüm alanlarda mevzuatın uygulamaya geçirilmesi hususunda daha fazla dikkat edilmesi gerekmektedir.⁴¹⁶

Fikri mülkiyet konusu gelecek olursak, Türkiye 2019 Raporunun 7. bölümü, kanunlarını AB'nin fikri mülkiyet müktesebatı ile uyumlu hale getirmesi hususunda Türkiye'nin ilerlemesine ayrılmıştır. Türkiye "bu alandaki iyi hazırlık seviyesi" için övülmüştür. Bu değerlendirme, 2018 yılında Avrupa Komisyonu tarafından yapılan değerlendirmeyle birebir aynıdır. Burada kullanılan "iyi" kelimesi, mevcut seviyenin yeterli olmasına rağmen ilerleme kaydetmek için hâlâ alan olduğunu vurgulamaktadır. 2019 raporunu 2018 raporundan farklı kılan husus, fikri mülkiyetin durumuna dair yapılan değerlendirmenin ikinci bölümünde ortaya çıkmaktadır. Bu bölümde, raporlama dönemi boyunca sınırlı seviyede ilerleme olduğu belirtilmektedir. 2018 yılındaki raporun aksine, 2019 yılı raporunda bir önceki rapordaki tavsiyeye uygun olarak yeni SMK'nın kabul edilmesi ve yürürlüğe sokulması ile AB müktesebatı ile yasal uyum konusunda iyi bir ilerleme kaydedildiği belirtilmiştir.⁴¹⁷ 2019 Raporu ile ilgili en dikkat çeken husus, bir önceki yılın raporunda belirtilen tavsiyelerin sadece kısmi olarak yerine getirilmesidir. Bu raporda, Avrupa Komisyonu şunları tavsiye etmektedir:

- AB müktesebatına uygun bir şekilde telif hakkı mevzuatının kanunlaştırılması;
- Fikri mülkiyet hakları mahkemelerinde daha fazla uzmanlaşma ve arama ve el koyma izni için kolaylaştırılmış usuller de dâhil olmak üzere, sınai ve fikri mülkiyet ihlalleri ile mücadele etmek için kanunu uygulama tedbirlerinin geliştirilmesi;
- Ekonomik büyüme için güçlü bir fikri mülkiyet hakkı koruma sisteminin faydalarına odaklanarak, fikri mülkiyet hakkı sahipleri ile yapıcı bir diyalogun sürdürülmesi ve sahtecilik ve korsanlık ile ilişkili hususlarda farkındalığın artırılması.⁴¹⁸

Komisyonun fikri mülkiyet alanında Türkiye'ye bulunduğu tavsiyeleri 2018 yılındakilerle kıyaslırsak, birebir aynı olduğu görülmektedir. 2018 Raporunda, sınai mülkiyet alanındaki durum özellikler olumlu olarak değerlendirilmiştir. SMK'nun kabulü ve yürürlüğe girmesi ilerlemenin önemli bir aşamasıdır. Bu durum, fikri mülkiyet kanunu açısından

⁴¹⁶ European Commission, **Commission Staff Working Document: Turkey 2019 Report**, Brussels, 2019, s. 8-9.

⁴¹⁷ European Commission, **Commission Staff Working Document: Turkey 2018 Report**, Strasbourg, 2018, s. 69.

⁴¹⁸ European Commission, Turkey 2019 Report..., **a.g.r.**, s.69.

Türkiye'deki en ciddi ve kayda değer gelişmelerden biridir. Ocak 2017'de kabul edilen SMK, idari süreçlerin verimliliğini artırarak, hak sahipleri için yeni uygulama araçları sağlayarak ve şeffaflığı artırarak hali hazırdaki Türk sınai mülkiyet düzenlemesine çeki düzen vermeyi ve modernize etmeyi amaçlamaktadır. Bu reform, Türk sınai mülkiyet hukukunu AB müktesebatına yaklaştırmıştır. Başarılı bir uyumun neticesinde, SMK markalar ve tasarım alanlarında fikri mülkiyet hakları ile daha ileri bir yasal uyum sağlamak ve uluslararası anlaşmalar ve uygulamalar uyarınca Türkiye'nin fikri mülkiyet hakları sistemini güncelleştirmektedir. TÜRKPATENT, özellikle de markalar açısından çevrimiçi uygulama ve çağrı merkezi hizmetlerini geliştirmiştir. Hatta basitleştirilmiş başvuru işlemleri getirilmiştir, ancak yasa biyoteknolojik yenilikler için özel hükümler içermemektedir.⁴¹⁹

Sınai mülkiyet haklarına ilişkin olarak 2019 raporu şu şekilde bir sonuca ulaşmaktadır: TÜRKPATENT, farklı sınai mülkiyet hakları ve patent ve marka acentalarının davranış kuralları konusunda çeşitli eğitimler organize etmiştir. SMK'nın 2017'nin başında çıkarılmış olması nedeniyle, uygulama ve uygulatma yavaş olmuştur. Özellikle hızlandırılmış imha gibi yeni uygulama usulleri üzerinde ortak yasal anlayış eksikliği bulunmaktadır. Düzenleyici veri koruması, Gümrük Birliği Anlaşması ile uyumlu değildir. Jenerik üreticileri, patent haklarının süresi sona ermeden ruhsat başvurusunda bulunabilmektedir.⁴²⁰

Sınai mülkiyet alanındaki mevzuatın uyumlaştırılmasına dair genel bir değerlendirme yapılacak olursa, kıyaslanabilir mevzuatlar arasında yüksek derecede uyum olduğu söylenebilir. Böyle başarılı bir uyumlaştırma, Türkiye'nin hukuk sistemi ile büyük çoğunluğu Avrupa kıtasal hukuk sistemine bağlı olduğu için AB üye ülkeleri arasındaki hukuk sistemleri arasında büyük oranda benzerlik olmasının sonucudur. Elbette, yasa uyumuna en büyük katkı, AB ile Türkiye arasındaki son on yılda çarpıcı bir şekilde artan ticaret entegrasyonunun bir sonucudur. Gümrük Birliği, AB'nin müktesebatına uyum sürecine yardımcı olmuş, kalite altyapısını iyileştirmiş ve Türkiye'deki teknik düzenlemelerin reformunu Türk tüketicilerin yararına olacak şekilde kolaylaştırmıştır. Hem Türkiye'nin hem de AB'nin amacı, kusursuz bir Gümrük Birliği'ne ulaşmak yerine daha fazla entegrasyon olmalıdır. Temel olarak, AB ile Türkiye arasındaki daha fazla ticaret entegrasyonunun, entegrasyon çerçevesinin mevcut Gümrük Birliğinin veya alternatif ticaret politikası düzenlemelerinin daha derin ve daha geniş bir versiyonu olup

⁴¹⁹ European Commission, Turkey 2018 Report..., **a.g.r.**, s.69.

⁴²⁰ European Commission, Turkey 2019 Report..., **a.g.r.**, s.69.

olmadığı her iki tarafın çıkarınadır. Temel nokta, bu alanlarda daha derin bir entegrasyonun nasıl elde edildiği, her iki taraf için ekonomik faydalar göz önüne alındığında daha fazla entegrasyon ile ilerlemekten önemlidir.

SMK, ana fikri mülkiyet haklarının (telif ve ilgili haklar hariç) tek bir kanunla ve tek bir kurum yani TÜRK PATENT çatısı altında uygulanmasına dair tedbirleri güçlendirmektedir. Yeni kanun, fikri mülkiyet sistemini güçlendiren ve onu AB standartları ile uyumlu hale getiren bazı yeni tedbirleri içermektedir. Bunlardan biri, patent verilmesi sonrasında itiraz sisteminin getirilmesidir. Yeni sistemde, patent verilmesinden itibaren 6 ay içinde itirazda bulunulabilir. Yeni sistemin uygulanması ile çözülmesi beklenen diğer sorunlar şunları içermektedir; iddiaların değiştirilebilmesi ve iptal ve itiraz usullerinin zamanlaması/koordinasyonu. Buna ilave olarak, yeni SMK tanınmış markalar için mevcut olan korumayı genişletmektedir. Özellikle, tescilli olmayan tanınmış bir markaya ilişkin olarak tescilin reddedilmesine dair hem mutlak ve hem de nispi nedenleri bir kanun hükmü olarak getirmektedir. Mutlak ret nedenleri (aynı veya benzer markalara hitap edecek şekilde) bir önceki kanunda da bulunmaktaydı ancak nispi ret nedenlerinin ilave edilmesi, özellikle karıştırılma ihtimali veya ilişkilendirilme riski olan markalar için koruma seviyesinin yükseltildiğini göstermektedir. Kanun aynı zamanda, ihtilafli markanın son 5 yıl içinde kullanıldığına dair kanıt isteme hakkını marka başvurusu sahiplerine vermek suretiyle kullanılmayan markalara karşı koruma imkânını da artırmakta ve marka kavramını hizmet sunma, ithal veya ihraç etme ve dağıtım yapma gibi (sadece üretme ve satmanın ötesinde) eylemleri de kapsayacak şekilde genişletmektedir. Tasarım haklarına ilişkin olarak, yeni SMK, tasarımların korunması konusunu düzenleyen Türk hukukundaki bir takım hususları AB Topluluk Tasarımlar Tüzüğü ile uyumlu hale getirmektedir. Buna, tescilsiz tasarımlar (başvurucular) için 3 yıllık bir koruma süresi ilave etmesi ve korumanın kapsamının ürünün görünen kısımları ile sınırlı olacağını belirmesi de dâhildir. Yeni SMK aynı zamanda Türkiye'deki teknoloji transferi çerçevesini de güçlendirmektedir. Kanun kapsamında, kamu tarafından finanse edilen projelerde gelirin üçte biri buluşu yapana verilecek şekilde, üniversitelilerde araştırmacılar tarafından geliştirilen değerlerin mülkiyeti üniversiteye aittir. Patent başvurularında üniversitesi kaynaklarını daha iyi kullanılabilmek kabiliyeti, Türkiye'de

fikri mülkiyet tescili oranını ve bunun yanı sıra üniversitelere tescilden gelecek geliri artırması beklenmektedir.⁴²¹

Telif hakları ve komşu haklar alanında ise taslak telif kanunu kanunlaştırılmamıştır ve istişareler sürmektedir. 2018 Raporu, meslek birlikleri konusunun özellikle yabancı yapımcılar, temsil hakkı ve çoğaltma hakları bağlamında yeni telif kanununun ele alması gereken önemli bir sorun olduğunu vurgulamaktadır. 2019 Raporu da aynı yönde ifadeler içermekte ve yeni telif kanunu tarafından ele alınması gereken uzun süredir devam eden sistematik sorunların bulunduğu belirtilmektedir ve şu başlıklar ön plana çıkarılmaktadır: yabancı yapımcılara muamele, temsil hakkı, çoğaltma hakkı, meslek birlikleri, şahsi kopyalama harçlarının hak sahiplerine dağıtımı, istisnalar, tazmin yöntemi, yorumcuların ve icracıların hakları.

Yasa taslağı, 5846 sayılı FSEK’da internet korsanlığı, meslek birlikleri, veri tabanları ve geçici çoğaltmalar, fotokopi ve diğer benzer yollarla çoğaltmalar, engelli kişilerin kullanımına yönelik özgürlükler ve radyo veya televizyon kuruluşları tarafından yapılan geçici çoğaltmalar gibi istisnai kullanımları içeren çok sayıda değişiklik yapılmasını öngörmektedir. AB’ye göre, meslek birlikleri meselesi, özellikle de yabancı üreticiler, kamuya açık sergileme hakları ve çoğaltma hakları ile ilgili olarak yeni telif hakkı yasasında ele alınması gereken önemli bir sorun olarak kalmaya devam etmektedir. Türkiye’deki meslek birlikleri sistemi asgari şeffaflık, hesap verebilirlik ve iyi yönetim standartları uygulamamaktadır. Meslek birliklerinin tarife belirleme işlemleri şeffaf değildir. Birçok meslek birlikleri telif haklarını hak sahiplerine dağıtmamakta ve bazılarının da hak sahiplerini temsil etmek için gerekli yetkisi bulunmamaktadır. Ayrıca Türkiye’deki meslek birliklerindeki üyelik kriterlerinde yerli ve yabancılar arasında ayırım yapılmakta ve ikincisinin tam üyelik almasına izin verilmemektedir. Yasa taslağı aslında çoğaltma hakları meselesine odaklanmaktadır; ancak yabancı üreticilerin ve kamuya açık sergileme haklarının işleyişine özel olarak vurgu yapmamaktadır.⁴²²

Türkiye’de mevzuatta yapılacak değişikliğin telif hakkı konusunda modern bir mevzuat oluşturulmasına katkı sunacağı beklenmektedir. Türkiye’nin, söz konusu kanunların gerçekten ülkeye yardımcı olduğundan ve sosyal ve ekonomik kalkınmasını engellemediğinden emin

⁴²¹ U.S. Chamber of Commerce’s Global Innovation Policy Center, **Inspiring Tomorrow: U.S. Chamber International IP Index**, 6. B., Washington: U.S. Chamber of Commerce, 2018, s. 149.

⁴²² GÜRKAYNAK, Gönenç, YILMAZ, İlay, YEŞİLAŞTAY, Burak, “Turkey: Evaluation of the European Commission's Conclusions in the 2018 Report on Intellectual Property Law in Turkey” <http://www.mondaq.com/turkey/x/726512/Trademark/Evaluation+of+the+European+Commissions+Conclusions+in+the+2018+Report+on+Intellectual+Property+Law+in+Turkey> (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

olmak için özellikle telif hakkı alanındaki fikri mülkiyet kanunlarını yeniden inceleye ihtiyacı vardır. Bu tür fikri mülkiyet kanunlarının, “kalkınma yanlısı” olacak şekilde yapılandırılması gerekir. Bu süreçte, ülkenin koşulları, uluslararası ve bölgesel yükümlülükleri ve yerel ihtiyaçları iyi anlaşılmalı ve bu ihtiyaçlar ve yükümlülükler cevap verecek ve ülkenin kalkınmasına destek olacak bir fikri mülkiyet sistemi yapılandırılmalıdır. Ülke büyüdükçe değişen ihtiyaçlara ayak uydurmak için zaman zaman fikri mülkiyet kanunlarında da değişikliğe gitme ihtiyacı olacaktır.⁴²³

Türkiye için sadece hak sahibi merkezli fikri mülkiyet kanunlarının elzem olduğu görüşünün ötesine geçilmesinin önemli olduğu ileri sürülmektedir. Bu, sadece fikri mülkiyet hakkı sahiplerini gözetmek yerine, kullanıcılara ve topluma da eşit önem veren daha dengeli bir fikri mülkiyet görüşü benimsemek suretiyle olabilir. “Daha güçlü fikri mülkiyet kanun” taslakları hazırlamak yerine, hem fikri mülkiyet hakkı sahiplerinin hem de onların içinde yaşadığı toplumun ihtiyaçlarına karşılık veren uygun kanunların yapılması daha önemlidir. Dahası, fikri mülkiyet kanunları; teknoloji transferi, toplum sağlığı ve çevre gibi kamu politikası hedeflerini destekleyecek şekilde yapılandırılmalıdır.⁴²⁴

Ayrıca, fikri mülkiyeti sadece ekonomik bakış açısıyla değil aynı zamanda kültürel bir bakış açısıyla tanımak da önemlidir. Bu, Türkiye’nin sadece ekonomik kalkınmayı geliştirecek değil aynı zamanda yerel kültürü ve yerel inovasyonu geliştirecek bir fikri mülkiyet sistemi tasarlamasını gerektirir. İnternet, Türkiye’nin kalkınmasını daha ileri taşımak için kullanılması gereken güçlü bir araç ve fırsat kaynağıdır. Bu doğrultuda, Türkiye’deki fikri mülkiyet kanunlarının, vatandaşların internet kullanımına anlamsızca engel olmayacak bir şekilde yapılandırıldığından emin olmak ve internet kullanımının ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkı sunmasını temin etmek önemlidir. Bu nedenle, Türkiye’deki fikri mülkiyet hakları bilgiye erişimi kolaylaştırmalı ve vatandaşların eğitimsel yeteneklerini geliştirmesine imkân tanınmalıdır.⁴²⁵

⁴²³ DENİZ, Ilgaz, “Turkey Aims at Full Harmonisation with the EU Acquis Communautaire in Intellectual Property as a Requirement of Membership”, **Euro-Mediterranean Integration: The Mediterranean’s European Challenge**, ed. Peter G. XUEREB, S. III, European Documentation and Research Centre, Malta, 2002, s.372.

⁴²⁴ OLWAN, Rami, FITZGERALD, Brian, **a.g.m.**, s. 91.

⁴²⁵ KULA, Erhun, OZOGUZ, Selin, “Development of Intellectual Property Rights in Turkey and Its Implications for the Turkish Economy”, **Intellectual Property, Innovation and Management in Emerging Economies**, ed. Ruth TAPLIN ve Alojzy Z. NOWAK, Routledge, New York, 2010, s. 127.

Son olarak, Türkiye'nin fikri mülkiyet kanunlarında liberal ve bol sınırlamaların ve istisnaların olmasının önemini kabul etmek önemlidir. Çünkü bunlar kişisel haklar ve kamu hakları arasında bir dengeye ulaşmanın zaruri unsurlarıdır.

2018 Raporuna göre Türkiye'deki en faydalı uygulamalardan biri, Fikri Mülkiyet Hakları Akademisinin kurulmasıdır. 2017 Temmuz ayında kurulan Fikri Mülkiyet Akademisi, kamu personelinin fikri mülkiyet hakları eğitiminden sorumludur. 2017 Mayıs ayında Patent ve Marka Vekilleri Meslek Kuralları ve Disiplin Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmelik, TÜRKPATENT'e kayıtlı marka ve patent vekillerinin yükümlülükleri ile ilgili olarak yasal bir boşluğu doldurmaktadır. TÜRKPATENT, fikri mülkiyet hak sahipleri ve vekilleri ile marka tescil hizmetleri konusundaki danışmanlığını arttırmaktadır.⁴²⁶

Rapor, Türkiye'de yargılama sürecinin durumunu da değerlendirmektedir. 2018 yılında Avrupa Komisyonu, yeni SMK'nın AB Uygulama Direktifi ile daha yüksek seviyede bir yasal uyum sağlanmasını amaçladığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak, fikri mülkiyet hakları ihlali sayılarının ve sahtecilik ve korsanlık seviyelerinin hâlâ çok yüksek olması nedeniyle uygulama tedbirlerinin fiilen güçlendirilmesi gerekmektedir. Hızlandırılmış imha prosedürünün uygulanması ve Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemelerinin işleyişinin iyileştirilmesi gerekmektedir. 2016'da sınır kontrolleri sırasında gümrük tarafından el konulan taklit malların sayısı 2015'e kıyasla %35 oranında artmıştır.

AB Komisyonu, 2019 yılında yargılama süreci alanında değerlendirmede bulunurken daha katı bir dil kullanmıştır. Komisyona göre, hızlandırılmış imha prosedürü alanındaki uygulama zayıf seviyededir. Operasyonlarda el konulan taklit malların depolanması ve muhafaza edilmesi uzun zamandır süregelen bir sorundur. Mahkemeler gerekli olmadığı hallerde dâhi bilirkişilerin ifadelerine başvurmaktadır. Bilirkişiler ile marka ve patent vekillerinin çalışma şekillerine ilişkin denetim zayıftır ve bu kişilerle ilgili çıkar çatışması meseleleri çözüme kavuşturulmamıştır. Farklı sektörlerden gelen en yaygın şikâyet, taklit mallara karşı arama ve el koyma kararlarına ulaşılması konusunda karşılaştıkları sorunlardır. İlk derece mahkemelerinin fikri mülkiyet haklarına ilişkin ihtisas bilgisi ve deneyimi bulunmamaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü, Aralık 2018'de sahte alkollü içki ve tütün ürünleri ticaretiyle uğraşanlara yönelik başarılı operasyonlar gerçekleştirmiştir.⁴²⁷

⁴²⁶ European Commission, Turkey 2018 Report..., a.g.r., s.69.

⁴²⁷ European Commission, Turkey 2019 Report..., a.g.r., s.69-70.

Komasyon, 2019 Raporunda Türkiye’de taklit deri ürünleri, ayakkabı, tekstil ürünleri, gıda ve kozmetik ürünleri üretildiğini belirtmektedir. Taklit ve sahte ürünler hem çevrimiçi ortamda hem de Türkiye’nin turistik bölgelerindeki uluslararası fuarlarda ve açık pazarlarda satılmaktadır. Bunlar, tüketici sağlığı ve güvenliği açısından önemli riskler barındırmaktadır. Lisanssız yazılım kullanımı oldukça yaygındır. 2017 yılında, Gümrük idaresi BT sistemi aracılığıyla fikri mülkiyet hakkı sahipleri tarafından yapılan e-başvuru sayısı, 2016 yılına nispeten %14,4 oranında artmıştır. 2017 yılında, gümrük yetkililerine yönelik devam etmekte olan eğitimler sayesinde, sınır kontrolleri sırasında gümrük tarafından el konulan taklit malların sayısı 2016 yılına kıyasla %18,3 oranında artmıştır. Gümrük idaresi, diğer birimleriyle bilgi alışverişinde bulunmak suretiyle gümrük uygulamalarının koordinasyonunu geliştirmiştir. El konulan taklit ürünlere ilişkin fikri mülkiyet hakları göstergeleri hâlihazırda risk analiz sisteminde daha sık ve düzenli bir biçimde kullanılmaktadır. 2018 yılının ikinci yarısında, 65 civarında marka sahibi ile iş birliği içinde, gümrük yetkililerine yönelik olarak taklitçiliğe ilişkin çok sayıda eğitim gerçekleştirilmiştir.⁴²⁸

Fikri mülkiyet alanında Türkiye’deki mevzuatın ve uygulamanın uyum derecesine ilgi gösteren sadece AB değildir. ABD’nin de ilgi gösterdiği aşikârdır. Bu ilginin nedeni ABD ile Türkiye’nin kurmuş olduğu “Stratejik Ekonomik ve Ticari İş Birliği Çerçevesidir.” Bu çerçeve ile ikili ekonomik bağları geliştirerek ve engelleri kaldırarak ticaret ve yatırımın artırılması hedeflenmektedir. Bu Çerçeve kapsamında, Fikri Mülkiyet Hakları Çalışma Grubu kurulmuş ve bu çalışma grubunun görevi fikri mülkiyet haklarının korunması ve uygulanmasına dair konularda işbirliğine yardımcı olmak olarak belirlenmiştir.

Uluslararası fikri mülkiyet endeksini hesaplayan ABD Ticaret Odası Küresel İnovasyon Politika Merkezi tarafından 2019 yılında yayımlanan rapora göre, Türkiye araştırmaya katılan 50 ekonomi arasında 26’ncı sırada yer almıştır. Söz konusu rapora göre, fikri mülkiyet bakımından Türkiye genellikle en gelişmiş beş ekonomin gerisinde kalmakta ve Avrupa ortalamasının da gerisinde kalmaktadır; ancak markalar, fikri mülkiyet haklarının ticarileştirilmesi ve uluslararası anlaşmalara üye olma ve onaylama bakımından Türkiye, Avrupa ortalamasının ilerisindedir.⁴²⁹

Bu raporda şu hususlar olumlu olarak değerlendirilmiştir: Türkiye’nin ulusal fikri mülkiyet ortamını AB standartları ile uyumlu hale getirmek için yıllardır çaba sarf etmesi, fikri

⁴²⁸ European Commission, Turkey 2019 Report..., a.g.r., s.70.

⁴²⁹ U.S. Chamber of Commerce’s Global Innovation Policy Center, **Inspiring Tomorrow: U.S. Chamber International IP Index**, 7. B., Washington: U.S. Chamber of Commerce, 2019, s. 204-205.

mülkiyet korumasının ve bir ekonomik varlık olarak kullanımının öneminin halka ve KOBİ'lere tanıtılması, Ar-Ge ve belirli fikri mülkiyetlere cömert vergi teşviklerinin yürürlükte olması. Diğer taraftan şu hususlar ise olumsuz taraflar olarak ifade edilmiştir: telif ve patent koruması ve uygulamasında önemli boşluklar bulunmaktadır; biyoecezacılık için, ilaçların fiyatlandırması ve tedariki konusunda, sınai yerelleştirme politikaları fikri mülkiyet politikası ve daha geniş anlamda sağlık politikası ile birbirine girmiş durumda; yüksek oranda taklitçilik ve yazılım korsanlığı.

Bir öndeki raporla kıyaslandığında, bu raporda Türkiye'nin genel puanının %47.15'dan (40 ekonomi içinde 18.86'ncı) %46.87'ye (45 ekonomi içinde 21.09'uncu) düştüğü görülmektedir. Buna, endekse ilave edilen yeni göstergelerdeki karma performans neden olmuştur.⁴³⁰

Bu raporun odağında şu husus bulunmaktadır: TÜRK PATENT, 2017 yılında İspanya Patent ve Marka Ofisi ile ilk işbirliğini başlattıktan sonra, Nisan 2018'de Japonya Patent Ofisi ile bir pilot program başlatılmıştır ve bitiş tarihi belirlenmemiştir. Tüm dünyadaki buluş sahipleri ve hak sahiplerine yardımcı olmak için uluslararası fikri mülkiyet sistemi yönetiminin ve işlevinin geliştirilebilmesini ve uyumlu hale getirilebilmesini sağlayan en somut yollardan biri fikri mülkiyet ofisleri arasındaki işbirliğinin artmasıdır.

Raporun çıkardığı diğer bir sonuç ise, Türkiye'nin yürürlükte olan cömert bir Ar-Ge teşvik programı ve vergi yardımının olmasıdır. Şirketin çapına bağlı olmak üzere, belirli giderler için genel bir Ar-Ge süper indirimi bulunmaktadır ve daha küçük şirketler daha büyük bir indirimden yararlanabilmektedir. Ayrıca, Ar-Ge faaliyetlerinde çalışan personel için %80–%95 düşük bir stopaj vergisi oranı bulunmaktadır. Buna ilave olarak, devlet teşvikleri gelir olarak kabul edilmemektedir. Türkiye Teknoloji Geliştirme Bölgeleri bünyesinde de artırılmış teşvikler bulunmaktadır. Örneğin bu teşviklerden biri, Ar-Ge harcamalarından elde edilen tüm gelirlerin, 2013 yılında kadar gelir vergisi ve kurumlar vergisinden muaf tutulmasıdır. Geliştirme Bölgelerinde kıstaslara uyan teşekküllerde çalışan personel için ilave vergi teşvikleri de bulunmaktadır. Son olarak, Türkiye kıstaslara uyan buluşlardan ve yazılımlardan elde edilen gelirden alınan vergiyi %50 oranında düşüren bir patent box (kutucuğu) türünde teşvik sunmaktadır.⁴³¹

⁴³⁰ U.S. Chamber of Commerce's Global Innovation Policy Center, 2019, **a.g.e.**, s. 205.

⁴³¹ U.S. Chamber of Commerce's Global Innovation Policy Center, 2019, **a.g.e.**, s. 205.

Ancak bunlara rağmen, ABD Ticaret Odasının 2019 Raporunda, Türkiye'nin KOBİ'ler için büyük çapta bir teşvik sunmadığını kaydedilmektedir. KOBİ'lere özel düşürülmüş harçlar veya hızlandırılmış gözden geçirme mekanizması bulunmamaktadır. Eylül 2018'de TÜRKPATENT, yerel işletmelerin teknolojik gelişmelerini ve Ar-Ge çalışmalarını desteklemek için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından başlatılan bir destek paketinin parçası olarak patentler, markalar ve tasarımlar için aldığı birçok ücreti %25 oranında düşürmüştür. Ancak bu indirimler genel indirimdir ve KOBİ'lere özel indirim bulunmamaktadır. Teknoloji geliştirme merkezleri ve sanal inkübatörlere ilave olarak, teknik yardım ve destek hizmetleri, fikri mülkiyet maliyetleri için maddi yardım veren KOSGEB tarafından sağlanmaktadır. En son yayınladığı faaliyet raporunda belirtildiği gibi TÜRKPATENT, KOBİ'ler tarafından fikri mülkiyet haklarının etkin kullanımını sağlamak için 2007 yılından beri KOBİ'lere özel destek programı da yürütmektedir.⁴³²

Türk mevzuatı ve uygulamasının fikri mülkiyet hakları alanında AB mevzuatı ve uygulaması ile uyum derecesini belirlemek için genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmeye göre; Türkiye, sınai mülkiyet alanındaki mevzuatında yüksek derecede bir uyuma ulaşmıştır ve telif alanında da bu yüksek derecedeki uyumun gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Hâlâ bir dezavantaj olarak duran ve yapılması gereken husus, fikri mülkiyet haklarının uygulanmasıdır. Bu şekilde, fikri mülkiyetin tüm unsurlarında yeterli bir uyum seviyesine ulaşılabacaktır.

AB'nin 2018 yılında üçüncü ülkelerdeki fikri mülkiyet haklarının korunması ve uygulanması üzerine hazırladığı raporda, Türkiye'nin fikri mülkiyet haklarının korunması hususunda ilerleme kaydettiği belirtilmektedir. Olumlu gelişmelerin son iki yılda kaydedilmiş olması özellikle ön plana çıkmaktadır. Türkiye, fikri mülkiyet ihlallerine yönelik olarak fikri mülkiyet ihtisas mahkemeleri ve uzmanlaşmış polis teşkilatları kurmuş ve yeni bir SMK'nı yasalaştırmıştır. Ocak 2017'de yasalaşan yeni SMK, idari süreçlerin verimliliğini artırarak, hak sahipleri için yeni yaptırım araçları sunarak ve şeffaflığı artırarak Türkiye'deki mevcut sınai mülkiyet rejimini bir düzene sokma ve modernize etme amacını gütmektedir. Bu reform, Türkiye'nin SMK'nı AB müktesebatına daha yakın hale getirmiştir. TÜRKPATENT, özellikle markalara ilişkin çevrimiçi başvuru ve çağrı merkezi hizmetlerini geliştirmiştir. Türkiye, sahte ilaçların üretimine ve satışına karşı artırılmış tedbirler ve çözümler getirerek, sağlık ve güvenlik

⁴³² U.S. Chamber of Commerce's Global Innovation Policy Center, 2019, **a.g.e.**, s. 205-206.

riskleri yaratabilecek sahte ürün ticaretini azaltma çabalarını artırmıştır. Sınır uygulamaları alanında, gümrük kayıt sistemi ile ele geçirme sayılarının artması sağlanmıştır.⁴³³

Üçüncü ülkelerde fikri mülkiyet haklarının korunmasına ve uygulanmasına ilişkin Raporda AB, iyileştirme ve eylem gerektiren alanlarını ve endişelerini de ifade etmektedir. Bu rapor, AB sınırları içinde yapılan çok sayıda çalışmaya dayanmaktadır. OECD-EUIPO'nun Sahte Mallarda Gerçek Ticaret Yollarının Haritalanması çalışmasına göre Türkiye; deri ürünleri, giyim ve tekstil kumaşları, parfümler, ayakkabılar, gıda ürünleri ve kozmetik ürünleri, oyuncaklar, oyunlar ve spor malzemeleri gibi bazı sektörlerde önemli bir sahte ürün üreticisi olarak görünmektedir ve söz konusu ürünlerin AB'ye sevk edilmesinde kullanılan ana yöntem karayolu kaçakçılığıdır. Aynı zamanda Türkiye, neredeyse yalnızca AB'ye sahte parfümeri, optik, fotoğraf makinesi ve tıbbi cihazlar ihraç eden bölgesel bir üretici konumundadır. Ayrıca, Türkiye AB'ye gönderilen sahte elektronik malzemeler ve oyuncakların aktarma yeri olarak da rol oynamaktadır. Sadece turistik bölgelerde değil, aynı zamanda Ankara ve diğer büyük şehirlerde de sahte ve korsan ürünler satılmaktadır.⁴³⁴

Rapor, ihtisas mahkemelerinin sayısının artırılmasıyla fikri mülkiyet sisteminde muhtemel iyileştirmelerin olabileceğini öngörmektedir. Özellikle Bursa, Gaziantep, Konya ve Antalya gibi sanayi kentlerinde daha fazla ihtisas mahkemesi kurulması, verimli bir fikri mülkiyet uygulaması vazgeçilmez olacaktır. Gümrük uygulamalarına ilişkin olarak, hak sahiplerinin şikâyetleri ile ilgilenen gümrüklerin çevrimiçi hizmetleri kayda değer bir şekilde iyileşmiştir. Ancak bununla birlikte, sahte ürünlerin tespitine yönelik risk analizi teknikleri uygulanmamakta ve gümrükler, aktarılan ürünlere karşı yasal işlem başlatmamaktadır.⁴³⁵

AB paydaşları, telif hakkı alanında, Türkiye'nin meslek birlikleri sisteminin asgari şeffaflık, hesap verebilirlik ve iyi yönetim standartlarını uygulamadığını belirtmektedir. Meslek birliklerinin tarife belirleme sistemi şeffaf gibi görünmüyor. Birçok meslek birlikleri, telif ücretlerini hak sahiplerine dağıtmamakta ve bazıları ise onları temsil etmek için gerekli yetkiye sahip değildir. Dahası, Türk meslek birliklerindeki üyelik kriterleri, ulusal ve yabancı birlikler arasında ayırım yapmakta ve yabancı birliklerin tam üyelik almasına izin vermemektedir.

⁴³³ European Commission, **Commission Staff Working Document: Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries**, Brussels, 2018, s. 20-21.

⁴³⁴ OECD, EUIPO, **Mapping the Real Routes of Trade in Fake Goods**, Paris: OECD Publishing, 2017, s. 64-67.

⁴³⁵ European Commission, Report on the protection..., **a.g.r.**, s. 21.

Üçüncü ülkelerde fikri mülkiyet haklarının korunmasına ve uygulanmasına dair rapora göre, Türkiye'de kötü niyetli kayıtlarına yönelik çerçeveyi, Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Türk Medeni Kanunu ve Temyiz Mahkemesi içtihatları belirlemiştir. Ancak, AB paydaşları bu yasal çerçevenin pratikte çalışmadığını ve Türkiye'de kötü niyetli kayıtların hâlâ yaygın olduğunu bildirmektedir. İhtisas fikri mülkiyet hakları mahkemelerinin kararları bu alanda daha tatmin edici olsa da, hâlâ iyileştirilmesi gereken bir alan bulunmaktadır. Ayrıca AB paydaşları, özellikle ilk derece mahkemeleri tarafından arama ve el koyma emirlerinin alınmasında zorluklar yaşandığını da bildirmektedir. Arama veya el koyma emri çıkarmanın zor olmasının nedenlerinden biri, Türkiye'deki bazı mahkemelerinin, özellikle de ilk derece mahkemelerinin fikri mülkiyet konusundaki bilgi eksikliğidir. Diğer bir engel ise, hak sahiplerinin yüksek seviyede kanıt sağlaması gerekesidir.⁴³⁶

Mevcut durumu iyileştirmek için, müdahil tarafların, yani Türkiye ve AB'nin uyum sürecine aktif bir şekilde katılmasını öngören bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Bu kapsamda, AB ve Türkiye, fikri mülkiyet çalışma grubunun toplantılarını yılda bir defa olmak üzere yapmaya devam etmektedir. Bu çerçevede, AB ve Türkiye devam etmekte olan yasal gelişmeleri ele almayı, gümrük ve yürütmeye yetkili makamlar ve idari ve adli organlar tarafından yapılması gereken uygulamalar konusunda tecrübe paylaşımında bulunmayı amaçlamaktadır. AB, Türkiye'nin fikri mülkiyet yasalarını AB müktesebatıyla uyumlu hale getirmesine yardımcı olma taahhüdünde bağlı kalmalıdır. Bu nedenle AB, Türk tarafıyla yakın temas halinde bulunmaktadır. AB-Türkiye Gümrük Birliğinin modernizasyonu çerçevesinde, fikri mülkiyet hakları rejimi mevcut meydan okumalara cevap verebilecek şekilde güncellenmelidir.

Türkiye'nin ulaşmak için çaba gösterdiği bir hedef olan AB standartları ile yüksek seviyede uyum sağlamayı başarma, birkaç aşamada gerçekleşen bir süreçtir. Mevzuatın uyum derecesi analiz edildiğinde, daha önce birkaç kez belirtildiği gibi, hâlihazırda yüksek seviyede bir uyum bulunmaktadır ancak bu uyum, telif hakkı alanında öngörülen değişikliklerin kabul edilmesi ile daha da üst sıralara çıkacaktır. Başarılı bir uyum için en büyük meydan okuma fikri mülkiyet haklarının uygulanmasıdır. Bu nedenle, uyum seviyesine dair yapılan analiz uygulamaya vurgu yapmaktadır. Bu, söz konusu alan üzerine yapılan araştırmalar yardımıyla mevcut duruma teşhis konulmasını ve tespit edilen eksikliklerin giderilmesi için muhtemel çözümlerin bulunmasını içerir.

⁴³⁶ European Commission, Report on the protection..., **a.g.r.**, s. 21-22.

Fikri varlıkların gayri maddi doğası onları, özellikle ürün sahteciliği ve dijital korsanlık yoluyla hırsızlığa karşı hassas kılmaktadır. Bu yasadışı faaliyetler, Türkiye'nin yasal ürün ekonomisini zaafa uğratmakta ve "kayıt dışı ekonomiye" zemin hazırlamaktadır. Söz konusu kayıt dışı ekonomi; hayati kamu hizmetleri için gerekli olan gelirden devleti mahrum etmekte, binlerce meşru işi alt üst etmekte, yatırımları baltalamakta, yasaların uygulanması için yapılan harcamaları artırmakta ve tüketicileri tehlikeli ve etkisiz ürünlere maruz bırakmaktadır. Genel itibarıyla, fikri mülkiyet hırsızlığının bir ülkenin ekonomik büyümesini, vatandaşlarının sağlık ve güvenliğini ve kamu düzeni ve güvenliğini etkileyen ciddi olumsuz etkileri olabilir.⁴³⁷

Türk hükümeti, sahtecilik ve korsanlıkla mücadele etme niyetini açıkça belirtmiş ve fikri mülkiyet haklarına sağlanan korumayı önemli ölçüde güçlendirmiştir. Ancak bununla birlikte, bu meydan okumanın üstesinden gelmek için önemli ölçüde daha fazla çalışma ve kaynağın tahsis edilmesi gerektiği görülmektedir.

Sahtecilik ve korsancılıkla mücadele için uygun kaynakların tahsis edilmesi ve önceliklerin belirlenmesindeki temel meydan okuma, sahtecilik ve korsancılığın büyüklüğü ve ekonomik ve sosyal etkilerinin boyutu hakkında iyi bilgiler geliştirmektir.

Sahte ve korsan ürünler devletler için daha yüksek harcama ve daha düşük gelir anlamına gelmektedir. Devlet, tüketicilerin meşru satın almalarından kayıt dışı ekonomiye kaymasının bir sonucu olarak kıymetli satış vergileri, kurum vergileri ve bordro vergilerini kaybetmektedir. Devletler, fikri mülkiyet hakları ihlallerine karşı yaptırım faaliyetlerine duyulan ihtiyaç nedeniyle daha yüksek maliyetlerle karşı karşıya kalmakta ve sahtecilik ve korsanlık nedeniyle işlerini kaybedenler için ise daha yüksek sosyal güvenlik ödenekleri ile karşı karşıya kalmaktadır.⁴³⁸

Daha yüksek vergilerin maliyeti ve hatalı veya düşük kaliteli sahte ürünler için boşa harcanan para dışında, sahte ve korsan ürün tüketiminin tüketiciler için ölüm veya ağır yaralanma gibi sonuçları olabilir. Sahte ürünlerin bir düzenlemeye tabi olmadığı aşikârdır ve bu

⁴³⁷ BENDINI, Roberto, MENDONÇA, Susana, **In-Depth Analysis: Re-Communicating the EU's IPR Strategy for Third Countries**, Brussels: Policy Department, Directorate-General for External Policies of European Union, 2015, s. 5

⁴³⁸ ROFFE, Pedro, "Intellectual property, development concerns and developing countries", **International Economic Law, Globalization and Developing Countries**, ed. Julio FAUNDEZ ve Celine TAN, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, 2010, s. 317.

ürünler sıklıkla hatalı veya tehlikeli olabilirler (örneğin özellikle sahte gıda maddeleri ve tıbbi ilaçlar).⁴³⁹

Sahtecilik yasa dışı bir şekilde yürütülmektedir, bu nedenle sahteciliğin kesin olarak hangi seviyede olduğunu ve verdiği zararı tahmin etmek oldukça güçtür. Yasadışı faaliyet gösteren işletmeler, faaliyetleri hakkında her hangi bir devlet kurumuna hiçbir bilgi raporlamamaktadır. Bu nedenle, yasadışı işletmelerin faaliyetlerinin boyutu ile ilgili ölçümler (yasa dışı toplam satışlar veya bu işletmeler tarafından kazanılan gelirler gelir vb.) dolaylı yöntemler kullanılarak yapılmak zorundadır.

AB'nin fikri mülkiyet haklarının gümrüklerde uygulanmasına dair 2017 Raporu, Türkiye'nin, ürün ihlalinde menşe ülke olmak bakımından ilk üç sıradaki ülkelerden biri olduğunu ve başta giyim (hazır giyim) olmak üzere bazı ürün kategorileri için ise lider menşe ülke konumunda olduğunu ortaya koymuştur. Bu rapora göre, Çin, AB'ye gelen ve bir veya daha fazla fikri mülkiyet hakkını ihlal ettiğinden şüphelenilen ürünler için ana menşe ülke olma konumunu devam ettirmektedir. Belirli ürün kategorileri bakımından, diğer bazı ülkeler başlıca menşe ülke olarak ön plana çıkmaktadır: alkollü içecekler için Moldova Cumhuriyeti; diğer içecekler için ABD; giyim için Türkiye; cep telefonları ve aksesuarları, mürekkep kartuşları ve tonerler, CD/ DVD'ler ve etiketler, yapışkanlı etiket, çıkartmalar için Hong Kong ve Çin ve son olarak ilaçlar için Hindistan.⁴⁴⁰

Ayrıntılı olarak analiz edildiğinde rapor, el konulan mallardan en üst sıralarda olanları belirtmektedir. Bu mallar şunlardır: el konulan malların %24'ünü oluşturan gıda maddeleri, onun ardından oyuncaklar (%11), sigaralar (% 9), “diğer ürünler” (%9) ve kıyafetler (%7). Böylece, 2016'dan beri gıda maddeleri ve sigara, ürün kategorisi sıralamasında yer değiştirmiş ve kıyafetler ise ambalaj malzemesinin yerine alarak ilk beş içine girmiştir. Ekspres kurye ve karayolu taşımacılığı hariç tüm taşımacılık sektörlerindeki el koyma sayısı azalmıştır. İkiisi birlikte kurye ve posta trafiği hâlâ tüm el koymaların %76'sını oluşturmuştur. Posta ve ekspres kurye trafiği kategorilerinde el koyulan malların türü esas olarak e-ticaret yoluyla sipariş edilen tüketici ürünleridir. Örneğin ayakkabılar, giysiler, çantalar ve saatler. Bununla birlikte, miktar bakımından ambalaj malzemeleri, ilaçlar ve etiketler hâlâ ilk beşteki yerini korumaktadır.

⁴³⁹ GHIDINI, Gustavo, **Innovation, Competition and Consumer Welfare in Intellectual Property Law**, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, s. 19.

⁴⁴⁰ European Commission, **Report on the EU Customs Enforcement of Intellectual Property Rights: Results at the EU border 2017**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, s.6.

Ürünlerde %27'lik bir düşüğe rağmen, deniz trafiği hâlâ en büyük sektör olmaya devam etmektedir. Bu düşüş, sahte sigaraya el koyma sayılarında meydana gelen bir azalmadan ağır bir şekilde etkilenmektedir. Günlük kullanım için üretilen ürünleri ve tüketicilerin sağlığı ve güvenliği için potansiyel tehlikeli arz edebilecek ürünler (örneğin yiyecek ve içecek, vücut bakım ürünleri, ilaçlar, elektrikli ev eşyaları ve oyuncaklar ile ilgili şüpheli marka ihlalleri) el konulan toplam mal miktarının % 43,3'ünü oluşturmuştur (2015 yılındaki %25.8 ve 2016 yılındaki %34.2'lik oranlarla kıyaslandığında ikinci art arda gelen yıl için önemli bir artış). Gümrük tarafından başlatılan el koyma işlemlerinin % 79'unda, mal sahibi ve hak sahibinin mutabık kalması üzerine ürünler imha edilmiştir. El koyma işlemlerinin %10'unda, ihlali belirlemek için bir dava açılmış ve %0,2'sinde ise el konulan mallar cezai işlemlerin bir parçası olarak ele alınmıştır. El konulan malların % 74'ü ya imha edilmiş ya da mahkeme sürecine tabi tutulmuştur. Ancak bununla birlikte, el konulan malların %24'ü hak sahibi tarafından kendisine gönderilen bildirimle yanıt verilmediği için (%11) veya malların nihayetinde orijinal mallar olduğu anlaşıldığı için (%13) veya herhangi bir ihlal durumunun olmadığı için (%0,2) serbest bırakılmıştır.⁴⁴¹

Menşe ülke söz konusu olduğunda, 2017 raporu Çin'in, fikri mülkiyet haklarını ihlal ettiğinden şüphe edilen ve el konulduktan sonra serbest bırakılmayan malların geldiği ana menşe ülke (% 73) olduğunu belirtmektedir. Daha önceki yıllarda olduğu gibi, Hong Kong, Çin, Türkiye, Vietnam ve Hindistan "ilk yedideki" yerini korumaktadır. Suriye, büyük miktarda gıda maddesine (şekerleme) el konulması nedeniyle bu yıl ilk beşe girmiştir. Maddi değer bakımından menşe ülkeler bağlamında, ülkelerin sıralaması ve listesi önceki yıllara göre değişmiştir. Değeri yüksek lüks mallara el konulması nedeniyle maddi değer bakımından menşe ülkeler listesinde Hong Kong ve Çin listenin en üstünde yer almaktadır. Daha önceki yıllarda olduğu gibi, Çin, Hindistan ve Birleşik Arap Emirlikleri de maddi değer bakımından en üst sıradaki menşe ülkelerdendir. Singapur ve Tayland ise ilk altıyı tamamlamaktadır.⁴⁴²

AB'nin fikri mülkiyet haklarının gümrüklerde uygulanmasına dair 2017 yılı Raporunu EUIPO ve Europol'ün daha ayrıntılı bir analizi takip etmektedir. Bu ayrıntılı rapor sayesinde 2017 Avrupa Birliğinde Sahtecilik ve Korsanlık Durum Raporu hazırlanmıştır. EUIPO ve Europol tarafından hazırlanan söz konusu durum raporu bir kez daha, AB'deki fikri mülkiyet

⁴⁴¹ European Commission, Report on the EU Customs Enforcement..., **a.g.r.**, s. 6.

⁴⁴² European Commission, Report on the EU Customs Enforcement..., **a.g.r.**, s. 15.

hakları ihlallerinin temel yararlanıcıları arasında olan uluslararası suçlularla mücadelenin önemini vurgulamaktadır. Bu rapora göre, 2015 yılında dosya yükü bakımından dış sınırlardaki (AB dışı) el koyma istatistiklerinde en yüksek üçüncü menşe ülke Türkiye'dir. Söz konusu yılda, Türkiye fikri mülkiyet haklarını ihlal eden ve sevk edilen 4217 malın menşe ülkesi olmuştur. Bunların % 37'si Bulgaristan sınırında ele geçirilmiştir. Bunlardan biri hariç hepsi karayolunda yakalanmıştır ve genellikle büyük miktarlarda ihlal ürünü ile karşılaşmıştır. Bu da şunu göstermektedir ki; eğer sevkiyatların bir kısmı durdurulmamış olsaydı, asıl niyet daha sonra daha geniş bir dağıtım yapmak olacaktı.⁴⁴³

2017 Durum Raporu ayrıca şunu ifade etmiştir ki; Türkiye'nin menşe ülkesi olduğu fikri mülkiyet haklarını ihlal eden malların yakalandığı 864 olayın meydana geldiği Belçika ile Türkiye arasında da bir ilişki olacakmış görünmektedir. Antwerp, Brüksel, Gent ve Ostend geçmişte de büyük miktarda ihlal içeren konsinye edilen malların giriş noktaları olarak tespit edilmiş ve sık sık Belçika'nın yıllık bazda sürekli olarak çok sayıda rücu bildirmesinin sebebi olarak belirtilmiştir. Türkiye'den gelen ve Belçika tarafından kaydedilen konsinye edilen malların neredeyse tümü ya hava yoluyla (%45) ya da posta yoluyla (%51) gelmiştir, geri kalanı ise karayolu taşımacılığı olarak kayda girmiştir. Dahası, Türkiye'den gelen ve Belçika'nın el koyduğu 373 giysi vakasının 310'u beş veya daha az kalem ürün içermekteydi ve bu durum söz konusu malların kişisel ihraç malları olduğunu ve büyük oranda e-ticaret ile alındıklarını göstermektedir.

Türkiye ile ilgili AB çapında dış sınır ele geçirme verilerinin daha detaylı analiz edilmesi şunu ortaya çıkarmıştır: 2015 yılında AB genelinde yalnızca 18 denizde yakalama rapor edilmiştir ve Bulgaristan sınırından geçen karayolu trafiği hariç olmak üzere, fikri mülkiyet haklarını ihlal eden mallara ilişkin ele geçirmeleri vakalarının hava yolu (ya geleneksel uçakla taşından yük ya da posta yolu ile) ile gerçekleşmesi daha muhtemeldir. Birim kalem sayısı bakımından, hazır giyim kıyafetleri, Türk menşeli el koyma vakalarında her zaman en üst sırada yer almaktadır, ancak Türkiye aynı zamanda kıyafet gönderdiği ülkelere yüksek miktarlarda sahte etiket, yapışkan etiket ve çıkartma da göndermiştir. Bu en sık olarak Belçika, Bulgaristan, Almanya ve İtalya'da görülmüştür ve bu durum, malların Türkiye'de üretildiği ve nihai ürünün ise AB içinde bir araya getirildiğinin ve ürünlerin ve etiketlerin ayrı ayrı sevk edildiğinin bir göstergesidir. Türk menşeli el koyma vakalarında mallar gittikçe daha düşük miktarda sevk

⁴⁴³ EUIPO, **2017 Situation Report on Counterfeiting and Piracy in the European Union**, Alicante, 2017, s. 20.

edilmekte ve daha sık olarak yakalanmaktadır. Çoğunluğu ise küçük paketler halinde gönderilmektedir.⁴⁴⁴

AB ayrıca fikri mülkiyet hakkı ihlallerini üretim ülkesi bakımından da takip etmektedir. Bu maksatla, EUIPO, 2018'den itibaren Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ile ilgili bir Sentez Raporu hazırlamaktadır. Bu rapor, EUIPO tarafından yapılan araştırmanın bulgularını bir araya getirmektedir ve bu rapor ile AB içindeki fikri mülkiyet hakkı ihlallerinin boyutu, kapsamı ve ekonomik sonuçları, Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ile ilgili Avrupa Gözlemevi vasıtasıyla ele alınmaktadır. Bu rapora göre, pazar payları Çin'den önemli ölçüde düşük olmasına rağmen Hindistan, Tayland, Türkiye, Malezya ve Pakistan önemli sahte ürün üreticileri olarak belirtilmiştir. Özellikle Türkiye, bu ürünleri AB'ye karayolu ile taşıyan önemli bir sahte deri eşya, gıda maddesi ve kozmetik üreticisi olarak ifade edilmiştir. El koyma verileri, Türkiye'nin Bulgaristan ve Belçika gibi ülkelere yapılan sahte hazır giyim, etiket, yapışkan etiket ve çıkarma ticaretinde ana menşe ülke olduğunu ortaya koymuştur. İşte tam burada suç çeteleri sahte malları ve beraberindeki etiketleri AB genelinde taşıma, depolama ve dağıtım için bir araya getirmektedir.⁴⁴⁵

Sahte ve korsan mallar alanında, 2019'da OECD ve EUIPO tarafından yayınlanan "Sahte ve Korsan Mallar Ticaretindeki Eğilimler Raporu" başlıklı yeni bir rapor bulunmaktadır. Bu rapor, küresel sahtecilik faaliyetleri ile ilgili 2014-2016 dönemine ait istatistikî bilgiler ve bunun yanı sıra en çok etkilenen ülke ve sektörlerin sıralamasını vermektedir.

Bu rapor, 2014-2016 yılları arasında uluslararası ticaret statüğü ve ihlal ürünlerin gümrükte ele geçirilmesi üzerine yapılan çalışmalara dayanmaktadır. Markaların, tasarımların, patentlerin ve telif haklarının ihlal edilmesine ele almaktadır. Raporda verilen rakamlar, yurt içinde üretilen ve tüketilen sahte ürünleri veya internet üzerinden dağıtılan korsan ürünleri içermemektedir.

2019 Raporu, 2016 yılı gümrük el koyma verilerine dayanarak, dünya genelinde ithal edilen sahte ürünlerin değerinin 509 milyar ABD Doları olduğunu ifade etmektedir. Sahte mal ticareti, dünya ticaretinin %3,3'ünü oluşturmakta ve geçmiş yıllara kıyasla artmıştır. 2016 yılında el koymaların en önemli kısmını oluşturan ürünler ayakkabı, giyim ve deri eşyalar olmuştur.⁴⁴⁶

⁴⁴⁴ EUIPO, 2017 Situation Report..., a.g.r., s. 20.

⁴⁴⁵ EUIPO, **Synthesis Report on IPR Infringement 2018**, Alicante, 2018, s. 25.

⁴⁴⁶ OECD, EUIPO, **Trends in Trade in Counterfeit and Pirated Goods: Illicit Trade**, Paris: OECD Publishing, 2019, s. 45.

2019 Raporunun dayandığı analizlere göre, Türkiye'nin önemli bir deri eşya, gıda maddeleri ve kozmetik üreticisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'nin, Çin ve Hong Kong'dan sonra sahte ve korsan mal ele geçirme olaylarında üçüncü büyük menşe ekonomisi olduğuna dikkat çekilmiştir. Türkiye, 2014 ve 2016 yılları arasında sahte ve korsan ürünlerde dördüncü büyük menşe ekonomidir. Daha önce 2011-2013 yılları arasında üçüncü büyük ekonomiydi, ancak Birleşik Arap Emirlikleri Türkiye'nin önüne geçti. Türkiye, sahte ürünleri ihraç etme eğilimi bakımından altıncı sıradadır. Söz konusu eğilim, sahte ve korsan ürün ihracatının o ekonominin ticaretindeki payı dikkate alınarak hesaplanır. Bir önceki Raporda, Türkiye Hong Kong ve Çin'den sonra üçüncü sırada yer almıştı, ancak bu raporda Birleşik Arap Emirlikleri, Fas ve Pakistan'ın daha fazla eğilime sahip olduğu belirtilmiştir. Türkiye, Avrupa Birliği'ne giren sahte mallarda en büyük üçüncü menşe ekonomidir. Rapor, Birleşik Arap Emirlikleri, Fas ve Pakistan gibi ülkelerin sahte ve korsan mal ticaretindeki eğilimlerini artırdığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, Türkiye'de sahte ürün imalatı ve ihracatı önceki yıla göre artmıştır. Türkiye, büyük ticaret yollarının üzerinde olması nedeniyle sahte ve korsan ürünler bakımından en önemli ekonomilerden biri olmaya devam etmektedir.⁴⁴⁷

Bu noktada, Frontier Economics'in raporu analiz edilebilir. Bu rapor, Uluslararası Ticaret Odası ile ortak çalışmanın bir ürünüdür ve sahtecilik ve korsanlığın Türkiye'deki etkilerine dair kapsamlı bir değerlendirme sunar. Söz konusu rapor, hem Türkiye'deki sahteciliğin ve korsanlığın boyutuna dair tahminler geliştirmekte hem de bu tür faaliyetlerin devlete ve tüketicilere zararları açısından ekonomik ve sosyal etkilerini ortaya koymaktadır.

Frontier'in tahminlerine göre, boyutu bakımından, Türkiye'deki sahteciliğin ve korsanlığın toplam ekonomik değeri, her yıl 10,8 milyar Dolardır ve bu miktar Türkiye'nin GSYİH'nin %1'inden daha fazlasına tekabül eder. Her yıl 3,5 ile 4,4 milyar dolar arasında değere sahip sahte ürün Türkiye'ye ithal edilmekte ve Türk tüketicileri tarafından tüketilmektedir. Yurt içi üretim ve tüketim 2,6 ile 5,2 milyar dolar arasında iken, dijital korsanlık ise 400 milyon ile 1 milyar dolar arasında bir değere sahiptir.⁴⁴⁸

Sahte ve korsan ürünlerin üretimi ve tüketimi sadece işletmelere zarar vermekle kalmaz. Aynı zamanda doğrudan sosyal maliyetleri de vardır. Şöyle ki; tüketici harcamalarını meşru ve düzenlemeye tabi olan ekonomiden başka mecralara saptırır; sahtecilik ve korsanlık devletin

⁴⁴⁷ OECD, EUIPO, Trends..., **a.g.e.**, s. 39-41.

⁴⁴⁸ Frontier Economics, **The economic and social impacts of counterfeiting and piracy in Turkey**, London: Frontier Economics Ltd, 2011, s. 4.

vergi gelirlerini azaltır ve sosyal güvenlik harcamalarını arttırır, meşru işleri yok eder ve tüketicileri tehlikeli ve düzenlemeye tabi olmayan ürünlere maruz bırakır. Sahtecilik ve korsanlığın devletlere ve topluma verebileceği ekonomik zararları değerlendirirken, göz önünde bulundurulması gereken iki tür etki vardır:

- Vergi ve sosyal güvenlik etkileri - pek çok sahte ürün meşru ekonomi dışında satılmaktadır ve bu nedenle satış vergilerine tabi değildir. Buna ilave olarak, yasalara uygun bir şekilde ürünler üreten firmalar daha düşük kar elde etmekte ve bu nedenle de devlete daha düşük vergi ödemektedir (örneğin daha düşük satış ve kurumlar vergileri). Azalan istihdam ve maaşlar, işçiler tarafından ödenen gelir vergisinin daha düşük olmasına yol açacaktır. Son olarak, sahte ürünlerin yarattığı işsizliğin bir neticesi olarak hükümet daha yüksek sosyal güvenlik ödemeleriyle karşı karşıya kalacaktır.
- İstihdam - eğer yasalara uygun bir şekilde ürün üreten firmaların satışları düşerse ve karlarını sahte ürünlere kaptırırlarsa, bu durum muhtemelen istihdamın azalmasına neden olacaktır.

Frontier, çalışmalarında bu etkileri de incelemiştir ve Türkiye'nin ulusal ekonomisi düzeyindeki analiz, sahte ve korsan ürünlerle ilgili olarak şu sonuçları ortaya koymuştur:

- Devlete 2,4 milyar dolarlık doğrudan zarara yol açıyor;
- 135.000 işin yok olmasına neden oluyor.⁴⁴⁹

Raporda, tüketicilerin düzenlemeye tabi olmayan böylesi tehlikeli ürünlere maruz kalmasından kaynaklanan potansiyel maliyetler de ele alınmıştır. Ne yazık ki, her yıl birçok tüketici sahte ürün tüketimi sonucunda hayatını kaybetmektedir. Özellikle kaygılandırıcı ürünler, sahte ilaçlar, alkol, yiyecek ve içeceklerdir.

Yaşamın değeri ve engelsiz bir yaşamın değerine dair küresel verileri kullanan Frontier, Türkiye'deki tüketicilerin ölüm ve yaralanma bakımından maruz kaldığı potansiyel maliyetlerin yıllık 340 milyon dolar olabileceğini tahmin etmiştir. Güvenli olmayan sahte ürünlere maruz kaldıktan sonra tedaviye ihtiyacı olanların bakımı için gerekli sağlık hizmetleri bu maliyete dâhil değildir.⁴⁵⁰

Son olarak, YASED tarafından yaptırılan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre; fikri mülkiyet haklarının korunması alanında kaydedilen küçük gelişmeler bile, doğrudan yabancı

⁴⁴⁹ Frontier Economics, a.g.e., s. 5

⁴⁵⁰ Frontier Economics, a.g.e., s. 5

yatırımlarda önemli artışlara neden olabilmekte ve bunun da ihracat, istihdam ve milli gelir üzerindeki olumlu zincirleme etkileri olabilmektedir.⁴⁵¹

Türkiye'nin fikri mülkiyet rejimini daha da iyileştirmesinin zamanı gelmiştir. Türkiye, fikri mülkiyetinin ekonomik ve toplumsal değerini ortaya koymak için, son on yıl boyunca, çeşitli eylemlerle fikri mülkiyet hakları uygulama rejiminde iyileştirmeler gerçekleştirmiştir. Bu eylemlerden bazıları şunlardır: Gümrük Birliği Anlaşmasına katılım, AB katılım süreci, AB Üye Devlet Hükümetleri ile Eşleştirme projeleri, Türkiye Stratejik Ekonomik ve Ticari İşbirliği. İstekli uluslararası ticaret ortaklarla bu programlara katılım, Türkiye'nin fikri mülkiyet hakları rejimini daha da iyileştirmesi için altın bir fırsat yaratmıştır. Ve bu çabalar iyi sonuçlar vermiştir. Örneğin AB Fikri Mülkiyet Hakları Uygulama Araştırması; kamuoyunda daha iyi bir farkındalık olduğu, eğitilmiş görevlilerin ve hakimlerin sayısında bir artış kaydedildiği ve yeni bazı fikri mülkiyet mevzuatının getirildiği tespitine ulaşılmıştır. Türkiye'nin AB mevzuatına uyumunu değerlendiren AB'nin 2018 İlerleme Raporunda, fikri mülkiyet alanında Türk mevzuatının AB müktesebatı ile genel uyumunun nispi olarak yüksek olduğu belirtilmiştir. Türkiye, üç büyük şehirde ihtisas fikri mülkiyet hakları mahkemeleri kurarak, kamuoyundaki farkındalığı artırarak ve fikri mülkiyet hakları eğitimi girişimlerinde bulunarak somut bir ilerleme kaydetmiştir.⁴⁵²

Türkiye'nin AB'ye katılma hedefi, mevcut fikri mülkiyet hakları uygulamalarını geliştirmek için çeşitli faaliyetlere yol açmıştır. Türkiye ve AB, fikri mülkiyet haklarıyla ilgili olan 7'nci faslı Haziran 2008'deki müzakereye açmıştır. Her iki taraf da bu konudaki yükümlülüklerindeki ilerlemeyi sürekli olarak değerlendirmektedir. "Korsanla mücadele" kısa vadeli öncelikler arasındadır. Bu nedenle, Türkiye'nin en son Ulusal Programı korsanlığa vurgu yapmakta ve Kültür ve Turizm Bakanlığında; fikri mülkiyet haklarını takip etmek ve korumak için ortak bir veri tabanı oluşturmasını, 81 İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinde görev yapan personele bandrol ve sertifika uygulaması ile korsanla mücadele konularında eğitim vermesini ve korsanlıkla mücadeleye yönelik spot filmler hazırlatmasını istemektedir.

Her ne kadar icra ve uygulama hâlâ sorunlu olarak raporlanmış olsa da, genel itibarıyla mevzuatın AB müktesebatı ile uyumu nispeten yüksektir. Türkiye'nin AB ile fikri mülkiyet hakları çalışma grubu oluşturmayı kabul etmeye yönelik kararı, katılım müzakerelerinin kilit unsurlarına hitap eden olumlu bir gelişmedir. Caydırıcı cezai yaptırımları da içeren ve sınai

⁴⁵¹ YASED International Investors Association, **Protection of Intellectual Property Rights in Turkey: Impact on Foreign Direct Investment**, İstanbul: YASED International Investors Association, 2008, s.41

⁴⁵² European Commission, Turkey 2018 Report, **a.g.r.**, s. 69.

mülkiyet haklarını düzenleyen güncellenmiş kritik kanun yasalasmıştır. Fikri mülkiyet hakları alanında faaliyet yürüten kamu kurumları ve fikri mülkiyet haklarını uygulayan ihtisas kurumları arasında daha yakın koordinasyon ve işbirliğinin olması da oldukça önemli olacaktır. Fikri mülkiyet hakkına sahip olanlar, fikri mülkiyet haklarına yönelik kamusal platformlarda daha iyi temsil edilmelidir. Sahte ve korsan ürünlerin tüketici güvenliğine, kamu düzenine ve sağlığa yönelik riskleri hakkında halkın daha fazla bilinçlenmesi de bir öncelik olmalıdır.⁴⁵³

Farklı fikri mülkiyet hakları mahkemeleri arasındaki uygulamalardaki tutarsızlıklar ve TÜRKPATENT ile mahkeme kararları arasındaki uyumsuzluklar devam etmektedir ve güvenilir istatistikler hâlâ mevcut değildir.

Türkiye, fikri mülkiyet hakları mevzuatını da Avrupa Gümrük Birliği Anlaşmasına uygun hale getirmeye kararlıdır. Gümrük Birliği Anlaşması (1/95 sayılı Kararı) fikri mülkiyet haklarına dair aşağıdaki hükümleri içermektedir: (a) Madde 31 açık bir şekilde fikri mülkiyet haklarına ve her iki tarafın bu konuya verdiği öneme atıfta bulunmaktadır, ve (b) Ek 8'in 2'nci maddesi şöyledir: "Türkiye, Avrupa Topluluğunda yürürlükte bulunan koruma düzeylerine eşit koruma düzeylerini sağlamak üzere fikri, sınai ve ticari mülkiyet haklarının etkin bir şekilde korunmasını geliştirmeye devam eder ve bu haklara saygı gösterilmesini sağlayacak uygun tedbirleri alır."⁴⁵⁴

Buna ilave olarak Türkiye, Eşleştirme Projesi olarak adlandırılan girişim ile AB Üye Devlet Hükümetleriyle doğrudan bir ilişki içine girmiştir. Söz konusu projenin amacı, "Türkiye'nin, fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin adli, idari, teknik ve yatırım konularındaki kapasitesini ilgili AB müktesebatına uygun olacak şekilde güçlendirmeye yönelik çabalarına, korsancılıkla mücadeleye özel önem vererek, katkıda bulunmaktadır. Bu girişim kapsamında, Türkiye'nin, teknolojik tedbirlerin ve hak yönetimi bilgilerinin korunmasını güçlendirmeyi amaçlayan değişiklikler yapmak suretiyle, WIPO Telif Hakkı Anlaşması ve WIPO Performans ve Fonogram Antlaşmasını uygulamaya sokan mevzuatını 2011 yılında tamamlaması beklenmektedir. Türkiye ile Katılım Ortaklığının ilkeleri, öncelikleri ve koşulları hakkındaki AB Konseyi Kararı, fikri mülkiyet haklarına ilişkin olarak aşağıdaki ilkeleri ileri sürer: "Kurumlar arasındaki koordinasyonu güçlendirmek de dâhil olmak üzere emniyet, gümrük

⁴⁵³ SULUK, 2023..., a.g.e., s. 51-52.

⁴⁵⁴ World Bank, *Evaluation of the EU-Turkey Customs Union*, Washington, 2014, s. 60.

ve yargının fikri mülkiyet haklarını uygulama kapasitesini geliştirmek; özellikle, marka sahteciliği ve korsanlığın üzerine gitmek.”⁴⁵⁵

Başta AB olmak üzere Türkiye'nin uluslararası ticaret ortakları, Türkiye'nin son yıllarda daha iyi mevzuatları yasalaştırarak ve fikri mülkiyet suçu ile ilgili baskın, tutuklama ve kovuşturma sayısını artırarak ülkenin fikri mülkiyet hakları rejimini iyileştirmek için kaydettiği ilerlemeyi kayda geçirmiştir. Ayrıca Türkiye, üç büyük şehirde ihtisas fikri mülkiyet hakları mahkemeleri kurarak, fikri mülkiyet hakları konularında kamuoyundaki farkındalığı artırarak ve fikri mülkiyet hakları eğitimi girişimlerinde bulunarak ilerleme kaydetmiştir. Ancak bununla birlikte, hâlâ ele alınması gereken bir takım meydan okumalar vardır.

Bu meydan okumalara karşılık verebilmek için Türkiye, fikri mülkiyet haklarının korunması ve uygulanması rejimini iyileştirmek için daha fazla girişimde bulunmalıdır. Bu, belli başlı bir takım yasama ve politikaya dair öneri anlamına gelir:

- Mevzuata dair öneriler, fikri mülkiyetin uygulanmasına ilişkin daha fazla yasal reform gerektiren sorunları ele almaktadır.
- Politika önerileri ise, fikri mülkiyet mevzuatının icrası ve uygulamaya koyulmasını destekleme amacı güden çeşitli tedbirleri, eylemleri ve girişimleri içerir.

Türkiye'de bakanlıklar arası Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu gibi yeni bir fikri mülkiyet merciinin kurulması ilk adımdır ve son derece etkili olduğu değerlendirilmektedir. Bu Kurul, 26 Aralık 2018 tarihinde fikri mülkiyet haklarının uygulanmasından sorumlu tüm kurumlar arasında koordinasyonun güçlendirilmesini sağlayan mercilerden biri olarak Cumhurbaşkanı Genelgesi ile kurulmuştur. Bu önerileri yerine getirmesi için böyle bir kurula göreve verilmesi, tüm bu kurumların desteğini alan stratejik uygulama planları geliştirmek için ilgili kurumlar arasında gerekli koordinasyonu sağlayacaktır.

Karşılaştırmalı analizler sonucunda, Türkiye'nin yasal çerçevede olumsuz bir eğilim gösterdiği bazı hususlar tespit edilmiştir. Türkiye, AB hukukuna daha fazla uyum sağlarken ve fikri mülkiyet haklarının etkin şekilde uygulanmasını sağlarken, yasal çerçeveyi iyileştirmek için aşağıdaki önerilere uymalıdır.

5728 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, yasanın uygulanmasından sorumlu görevliler tarafından fikri mülkiyet haklarına dair re'sen müdahalede bulunmaya izin veren açık dili

⁴⁵⁵ SANTA CRUZ, Maximiliano, **Intellectual Property Provisions in European Union Trade Agreements: Implications for Developing Countries**, Geneva: International Centre for Trade and Sustainable Development, 2007, s. 12.

kaldırmak için değiştirilmiştir. Bu değişiklikten sonra, kanunun uygulanmasından sorumlu bazı memurlar, yasaların kendilerine bu tür bir yetkiyi verip vermediğinden emin olmadıklarını iddia ederek kendi inisiyatifleriyle sokak korsanlığına ve açık korsanlığa baskınlar yapmayı reddetmiştir. Kanun uygulayıcıları tarafında mevzuata dair ortak bir anlayışın olmaması ve bandrol sistemi ile ilgili kuralların karmaşık bir dille ifade edilmesinden dolayı, korsan ürünlere yönelik re'sen baskın yapılmasının çok zor olduğu belirtilmektedir. Korsanla mücadeleye yönelik kural ve prosedürlerin basitleştirilmesi gerekmektedir. Özellikle, FSEK'da yapılmayı bekleyen değişiklik paketinin kabul edilmesi çok kritiktir.⁴⁵⁶

Fiziksel mallarla ilgili olarak, lisanssız yayın ve yasadışı fotokopi de dâhil olmak üzere kitap korsanlığının yaygın olduğu görünüyor. Hem Türkçe hem de ithal kitapların yayıncılarının, kitaplarının orijinal olduğunu kanıtlamak için kitabın her kopyasına yapıştırmak üzere hologram satın almalarını zorunlu kılan bir "bandrol" sistemi mevcuttur. Bandrol sistemi, Polis ve Teftiş Kurulu üyelerinin re'sen baskın ve el koyma yapabilmelerine temel teşkil eden tek unsurdur. Buna rağmen, bu re'sen yetki ile ilgili bile cezai işlemin devam etmesi için hak sahibinin şikâyetinin olması bir zorunluluktur (yasada ilgili suçun şikâyete tabi olduğunu belirten usul değiştirilmediği sürece). Bununla birlikte, bandrol sisteminin korsanlıkla mücadele aracı olarak iyi çalışmadığı görülüyor. Çünkü piyasada sahte bandrollü, çalıntı ve korsan çok sayıda ürün var ve bu durum da bu sistemde korsan kitabı tespit etmeyi zorlaştırıyor.

Ayrıca, sınai mülkiyet haklarının ihlal edilmesi durumunda, kanunu uygulamaktan sorumlu organlarının re'sen baskın yapma yetkisine sahip olmadığı bildirilmiştir. Türkiye'deki mevzuat, sadece telif hakkı ile ilgili böyle bir yetkiyi vermekte ve sınai mülkiyet hakları ile ilgili olarak bu yetkiyi vermemektedir. Bunun bir sonucu olarak, şirketler yasadışı veya sahte ürünleri belirlemek için genellikle kendi başlarına araştırma yapmak zorunda kalmakta ve ancak daha sonra polis baskınları gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, sahtecilik davalarında kanıt toplamak için gerekli teknik araçların çoğu mevcut mevzuat kapsamında mevcut değildir.

AB Komisyonu 7 Aralık 2018 tarihinde Sahtecilik ve Korsanlık İzleme Listesini sunan bir Çalışma Belgesi yayınlamıştır. İzleme Listesi, paydaşlar arasındaki istişarelerinin sonuçlarını yansıtmaktadır. Bu liste, işletmecileri veya sahiplerinin sözde AB dışında ikamet ettiği ve sahtecilik ve korsanlıktan faaliyetlerinde bulunduğu, bu faaliyetleri kolaylaştırdığı ve bunlardan

⁴⁵⁶ ICC-International Chamber of Commerce, Business Action to Stop Counterfeiting and Piracy, **Promoting and Protecting Intellectual Property in Turkey**, Paris, 2011, s. 13-14.

fayda sağladığı bildirilen pazarlara veya hizmet sağlayıcılarına dair örnekler sunar. Maksat, işletmecileri ve sahipleri ve bunların yanı sıra sorumlu yerel icra makamlarını ve hükümetleri bu pazarlarda fikri mülkiyet haklarını ihlal eden mal veya hizmetlerin mevcudiyetini azaltmak için gerekli tedbir almaya ve girişimlerden bulunmaya teşvik etmektir. İzleme Listesi, potansiyel olarak sorunlu pazarlardan ürün satın almanın maruz bıraktığı çevre güvenliğine, ürün güvenliğine ve diğer hususlara dair riskler hakkında tüketici farkındalığını arttırmayı da amaçlamaktadır. İzleme Listesi, online pazarlara odaklanmaktadır; çünkü korsancılık ve sahte ürünlerin dağıtımını giderek artan bir şekilde internet üzerinden yapılmaktadır. İzleme Listesi rapor edilen pazarların ve servis sağlayıcıların geniş kapsamlı ve ayrıntılı bir listesi değildir ve yasal ihlallerin tespitini yapma gibi bir iddiası da yoktur. Listelenen pazarlar ve hizmet sağlayıcılarla bağlantılı ülkelerdeki fikri mülkiyet haklarının korunması ve uygulanma durumuna ilişkin Komisyon hizmetlerinin analizini de yapmaz.⁴⁵⁷

Sahtecilik ve Korsancılık İzleme Listesi'ne göre, AB Komisyonu, Türkiye'de İstanbul'daki Kapalıçarşı'ya odaklanmaktadır. Yayınladığı belgesinde AB Komisyonu, Kapalıçarşı'nın, günde 250.000 ila 400.000 ziyaretçi çeken 61 kapalı caddesi ve 4.000'den fazla mağazası bulunan, İstanbul'un merkezinde yer alan dünyanın en büyük ve en eski kapalı çarşılarından biri olduğunu belirtmektedir. Kapalıçarşı'da, diğerlerinin yanı sıra sahte el çantaları, saatler, kumaşlar, parfümler, deri ürünler ve oyuncaklar fiyatları turistlerin cüzdanlarına göre ayarlanacak şekilde satıldığı iddia edilmektedir. Hem yüksek hem de düşük kaliteli sahte ürünlerin, tüketicileri aldatma niyetinde olan bu mağazalarda satıldığı iddia ediliyor. Ayrıca AB Komisyonu, icra makamlarının piyasadaki dolandırıcı tüccarlara karşı çeşitli baskınlar yaptığını bildirmektedir; ancak hak sahipleri, çoğu zaman sanıkların yalnızca tecil edilmiş cezalara mahkûm edildiğini ve bu tedbirlerin pazardaki sahtecilik seviyesini düşürmek için yeterli olmadığı düşüncesinin hâkim olduğunu bildirmiştir.⁴⁵⁸

Bu noktada yapılması gereken en önemli husus, telif hakkıyla korunan malzemelerin sokaklarda ve halka açık yerlerde satılmasına ve bunun yanı sıra bandrol ihlallerine karşı, yasaya eşlik edecek bir düzenlemenin veya genelgenin yayımlanması ve bununla İçişleri Bakanlığına bağlı olan ve fikri mülkiyet alanında uzmanlaşmış birimlere sokaktaki ve kamuya açık alanlardaki korsanlık için re'sen müdahalede bulunma yetkisi verilmesidir. Yasal belirliliği

⁴⁵⁷ European Commission, **Commission Staff Working Document: Counterfeit and Piracy Watch List**, Brussels, 2018, s. 3.

⁴⁵⁸ European Commission, Watch List, **a.g.e.**, s. 37.

sağlamak için 5846 sayılı kanunun bazı maddelerinde değişikliği öngören kanun taslağının kabul edilmesi için yasal süreç hızlandırılmalıdır. Kanıt toplamak için gerekli teknik araçların mevcudiyeti ile ilgili daha açık kurallar getirecek şekilde kanunun değiştirilmelidir.

Pek çok ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de dijital korsanlık, korsan hosting siteleri ve forumları, mülkiyet hakkı ihlal eden fiziksel ürünlerin online satışları ve yasadışı uçtan uca dosya paylaşımı ve torrentler de dâhil olmak üzere çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Dijital korsanlıkla ilgili olarak, 5846 sayılı FSEK’nın “Ek 4’üncü Maddesi” internet servis sağlayıcısı işbirliği için temel bir yapı sunmaktadır. Kanunların uygulanmasına ilişkin bu sürekli işbirliği memnuniyetle karşılanmaktadır; ancak, asıl mesele internet servis sağlayıcıları hizmetlerini kullanan ve mülkiyet hakkı ihlalinde bulunan kişilerin tespit edilmesidir. Dahası, internet servis sağlayıcıları, korsancılıkla mücadelede işbirliği yapma konusunda giderek daha isteksiz hale gelmektedir (örneğin, davalarda hak sahiplerine fikri mülkiyet verilerini verme konusunda) ve bazen yardım sunmadan önce bir savcılığın veya mahkemenin resmi yazısı veya resmi talebini dahi istemektedirler (diğer yerlerdeki çoğu yayından kaldırma sistemi, uygun bir bildirim gönderilmesi üzerine yapılacak bir rutin yayından kaldırma işlemini içermektedir). 2016’da sunulan ve 2017’de görüşülmekte olan telif hakkına dair mevzuat değişikliklerinde, diğer unsurların yanı sıra, Turizm ve Kültür Bakanlığı bünyesinde Dijital İhlallerle Mücadele Merkezi oluşturulacaktı. Eğer uygulamaya konulsaydı bu yeni merkez, hak sahipleri tarafından yapılacak bildirimleri ele almak için telif hakkı odaklı bir kurum olarak işlev görmeyi amaçlamaktaydı.⁴⁵⁹

AB Komisyonu, Sahtecilik ve Korsancılık İzleme Listesinde, dijital korsanlık alanında, Fullhdfilmizlesene.org isimli sitenin Türkiye’de geniş ve kitlesel biçimde kullanıldığını belirtmiştir. AB belgesinde, Komisyon, Fullhdfilmizlesene.org’un, yetkisiz olduğu iddia edilen film kopyalarına ait linkleri bir araya getiren, kategorilere ayıran, düzenleyen ve dizine ekleyen en popüler bağlantı sitelerinden biri olduğunu belirtmektedir. Söz konusu web sitesi, çeşitli cyberlocker’lardan (dosya depolama ve dosya paylaşım hizmetleri sunan üçüncü taraf bir çevrimiçi hizmeti) gelen içeriklere bağlantılar sağlamak ve düzenli olarak yeni sürümlerle güncellenmektedir. Halen Türkiye’de hosting hizmeti alan Fullhdfilmizlesene.org, kullanıcı kimliğini ve ikametini gizleyen bir domain gizliliği ve proxy hizmeti kullanmaktadır. Linkte bulunan içerik, üçüncü taraf web sitelerinde depolanmakta ve Fullhdfilmizlesene.org, bu içeriği kullanıcıların kaydolmasını gerek kalmadan oynatmaktadır. Bu web sitesinde filmler; tür, yeni

⁴⁵⁹ ICC-International Chamber of Commerce, Business Action..., a.g.e., s. 14.

filmler, en çok önerilen filmler ve en çok izlenen filmler şeklinde sınıflandırılmaktadır. 2017 Nisan ayının başından 2018 Mart ayının sonuna kadar geçen süre içinde Fullhdfilmizlesene.org'un toplam ziyaretçi sayısı 450,9 milyon civarına ulaşmıştır. Söz konusu dönemde dünya genelindeki ortalama sıralaması 1.313'dür.⁴⁶⁰

Dijital korsanlık alanında, internet servis sağlayıcılarının ihlal içeren materyalleri yayından kaldırmaya yönelik bildirimlere uymalarını ve tekrar eden telif hakkı ihlallerinin üzerine gitmeye yönelik etkili ve adil politikaların yürürlükte olmasını sağlamak için telif hakkı yasasının değiştirilmesi özellikle önemlidir. Ayrıca hak sahiplerinin internet ihlalinde bulunanların kimliklerini mahkeme kararları ile uygun bir şekilde elde edebileceklerini açıkça belirtmek önemlidir. Söz konusu değişikliğin, fikri mülkiyet ihlali eylemleri için ağların kullanımını önlemek için internet servis sağlayıcılarını hak sahipleri ile daha aktif işbirliğini teşvik etmesi gerekmektedir. Buna ilave olarak, abonelik sözleşmelerinde tekrar eden ihlallere yönelik bir yaptırım olarak, abonelik sözleşmelerinde, hesap erişim kısıtlamaları ya da şartlar uygunsa sözleşme feshini sağlayan bir madde eklenmesi için söz konusu değişikliğin internet servis sağlayıcılarıyla koordine içinde olması gerekir. Bu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile koordineli olarak uygulanabilir. Ayrıca, hosting hizmeti veren internet servis sağlayıcılarına, korsanlık ve korsanlığa karşı yaptırımlar hakkında bilgi vermeye yönelik olarak bildirim göndermek için Telekomünikasyon Başkanlığı ile birlikte çalışılması gerekmektedir.

WIPO Antlaşmalarının telifli ürünler ile kullanılan teknik tedbirleri koruma gereksinimini yerine getiren Türk kanunu (5846 sayılı Kanunun 72. Maddesi) gereğinden fazla sınırlı olduğu dikkat çekicidir. Her ne kadar 72. madde, 2001/29 sayılı AB Direktifinin 6. maddesinin yürürlüğe sokuyor gibi görünse de, 72. maddenin kapsamı Direktifin istediği koşullardan çok daha dardır. 72. maddenin kapsamını genişletmek için yapılacak bir değişiklik, diğer türlerdeki telifli ürünleri ve teknik tedbirleri etkisiz kılmaya yönelik kullanılan diğer teknikleri kapsamı açısından faydalı olacaktır. Bu maddenin kapsamı, yalnızca bilgisayar programları yerine her türlü telif hakkıyla korunan çalışmaları, performansları ve prodüksiyonları; yalnızca kopyalama (çoğaltma) yerine diğer münhasır hakları; yalnızca üretim, satış için sunum, satış veya elde tutmaya yönelik kullanılan etkisiz kılmaya yönelik teknolojilerin yanında diğer etkisiz kılmaya yönelik faaliyetleri (örneğin, ithalat, dağıtım, kiralama, pazarlama,

⁴⁶⁰ European Commission, Watch List, **a.g.e.**, s. 14.

tanıtım, kaçakçılık ve benzerlerini dâhil edecek şekilde); ve sadece bilgisayar programları ve teknik donanımlar yerine her türlü teknoloji, program, yazılım, sinyal, rozet, marka ve diğer teknik koruma yöntemlerini kapsayacak şekilde genişletilmelidir.⁴⁶¹

Bu noktada, telif hakkı kanununun; etkisiz kılma, etkisiz kılmaya yönelik hizmetler ve etkisiz kılmaya yönelik cihazlarda kaçakçılığa karşı kullanılan teknolojik koruma tedbirlerinin güçlü ve etkin bir şekilde korunmasını içerecek şekilde değiştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, koruma programlarını etkisiz kılmaya yönelik hazırlık faaliyetlerini ele alan 5846 sayılı Kanunun 72. maddesinin, 2001/29 sayılı AB Direktifine uygun olarak, başka türden çalışmaları, hakları, teknik korumaları ve etkisiz kılmaya yönelik faaliyetleri içerecek şekilde kapsamının genişletilmesi önerilmektedir.

Hukuki uygulama usullerinin iyileştirilmesi ve hızlandırılmasına duyulan ihtiyacı göze çarpmaktadır. Bu alandaki temel eksiklik, uzun olduğu değerlendirilen adli usullerin süresidir: nihai bir kararın çıkması ortalama üç ila dört yıl alırken, ihtiyati tedbir kararları bazen üç veya dört ay içinde verilmektedir. İhtisas mahkemelerinin sayısındaki artışta ilerleme kaydedilmiş olmasına rağmen, söz konusu mahkemeler hâlâ kapasitelerine kıyasla çok fazla davayı görmektedir ve bu da yargılama usullerinin çok uzun süreler almasına ve etkililiğini yitirmesine neden olmaktadır.⁴⁶²

Diğer bir eksiklik ise ihtiyati tedbirlerle ilişkilidir. Özellikle patent davalarında olmak üzere fikri mülkiyet hakkı ihlali davalarında ihtiyati tedbir kararının alınması zordur. İhtiyati tedbir kararı alınması ve arama emri çıkarılması için oldukça külfetli delil gereksinimleri bulunmaktadır. AB Uygulama Direktifine uygun olacak şekilde mahkemeler, ihtiyati tedbir kararının verilmesi gerektiği konusunda yeterli derecede bir belirlilik bağlamında kendi gereksinimlerini karşılamak için yalnızca makul şekilde elde edilebilir delilleri istemelidir. Ayrıca, hakimin hukuki ve mesleki uzmanlığının bazı delile dayalı konuları çözmek için yeterli olduğu durumlarda gereksiz yere bilirkişi raporları istenmektedir. Bu yaygın uygulama fikri mülkiyet uygulamalarını çok uzun ve maliyetli kılmaktadır.

Odaklanması gereken en önemli husus, yargılama sürecini hızlandırmak ve mahkemelerin zamanında ve etkili bir şekilde ihtiyati tedbir kararları vermesini sağlamaktır.

⁴⁶¹ ICC-International Chamber of Commerce, Business Action..., **a.g.e.**, s. 15.

⁴⁶² SULUK, 2023..., **a.g.e.**, s. 39-40.

2004/48 EC sayılı AB Uygulama Direktifinin 9. maddesinde belirtilene benzer bir ihtiyati tedbir hükmü getirilmelidir.⁴⁶³

Fikri mülkiyet ceza hukuku alanındaki, özellikle sınai mülkiyet haklarını düzenleyen yasaya ilişkin usullerdeki ve cezai yaptırımlardaki eksikliklerin ve genel anlamda mahkeme kararlarının caydırıcılığındaki eksikliğin ve cezai arama emirlerinde yaşanan sorunların üzerine gidilmelidir. Çoğu ceza davası tecil edilmiş cezalar veya küçük para cezaları ile sonuçlanmakta ve bu da şahısları tekrar suç işleme konusunda cesaretlendirmektedir. Fikri mülkiyet ceza mahkemeleri, ceza 2 yıldan daha az hapis ya da adli para cezasına olması durumunda cezanın ertelenmesini öngören takdir yetkilerini sanıkları hapsedmemek yönünde kullanma eğilimindedir. Ayrıca, bazı ilçelerde, sulh ceza hakiminin onayını gerektiren yasal prosedürler nedeniyle, suçlulara yönelik yapılacak baskınlar için arama emri çıkarılmasında güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bazı ilçelerde savcılar, bir ceza davası ile sonuçlanabilecek her hangi bir aramayı onaylamak için hakimlerden alınmış bir arama emrini şart koşmaktadır. Bu ilçelerde arama emri başvurularının sulh ceza mahkemelerine yapılması bir zorunluluktur. Bazı durumlarda bu mahkemeler, sadece yapılacak bir baskınla elde edilebilecek somut deliller olmadan arama emri çıkarmaya isteksiz olmaktadır. Dahası, bir arama emri almak için elde mevcut olan delillerin bilirkişi raporlarında yeterince net olmadığı belirtilmekte ve çoğu zaman mahkemeler tarafından kabul edilmemektedir.⁴⁶⁴

Patentleri, faydalı modelleri, tasarımları ve coğrafi işaretleri kapsayan cezai yaptırımlara dair mevzuatın yasalara dâhil edilmesi suretiyle yasal bir süreç oluşturulması gerekmektedir. Cezai hükümlerin doğru uygulanmasını sağlamak için özellikle adli makamlar için eğitim verilmelidir. Fikri mülkiyet suçları için para cezalarının arttırılması özellikle gereklidir. Nihayetinde mahkeme hükümlerinin fikri mülkiyet suçlarında caydırıcılığı sağlaması; af ve tecilli ceza sayısını azaltması (özellikle de tekrar suç işleyenlere karşı); ve bir suçun işlenmiş olabileceğine dair makul mevcut delillere dayanarak arama emirlerini derhal çıkarması önerilmektedir.

Yasal çerçeve, sınır uygulamaları açısından iyileştirilmelidir. Özellikle sınırlarda sağlam bir kontrolün olmaması, kısa miatlar ve merkezi bir gümrük idaresinin bulunmaması gibi

⁴⁶³ European Commission, **Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee: Trade, growth and intellectual property - Strategy for the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries**, Brussels, 2014, s. 14-15.

⁴⁶⁴ ICC-International Chamber of Commerce, **Business Action...**, a.g.e., s. 16-17.

sınırlardaki uygulama usulleri konusundaki eksikliklerin üzerine giderek sınır uygulamalarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Fikri mülkiyet haklarının uygulanmasına dair AB Gümrük 2017 raporuna göre; Türkiye, giyim alanında (hazır giyim) AB sınırlarında mallara el konulması bakımın ilk şüpheli kaynak ülke konumundadır. Türkiye parfüm ve kozmetik, mürekkep kartuşlar ve tonerler, makineler ve aletler, aksesuarlar ve parçalar da dâhil olmak üzere araçlar gibi kategorilerde ikinci sırada yer almaktadır. Bu rapora göre Türkiye şu kategorilerde üçüncü sırada yer almaktadır: giyim aksesuarları (kemer, kravat, şal, şapka, eldiven vb.); cüzdanlar, küçük para çantaları, sigara tabakaları ve bir kişinin cebinde/çantasında taşınabilecek diğer benzer ürünler dâhil de olmak üzere çantalar; oyuncaklar; tekstil ürünleri (havlular, nevresimler, halılar, döşekler vb.) ve ambalaj malzemeleri. Bu nedenle, ihracat kontrolü etkinliğinin iyileştirilmesinin gerektiği aşikârdır.⁴⁶⁵

Hak sahiplerinin, mahkeme kararının kesinleşmesine kadar el koymanın devam etmesini sağlamak için, 10 gün içinde, ihlale konu mallara el koyma işleminin devamına dair mahkemeden karar alması ve ihlal eden şahıslara karşı dava açması gerekmektedir. Söz konusu 10 günlük sürenin kısa bir zaman dilimi olduğu yönünde de kaygılar bulunmaktadır. Bu 10 günlük bu kısa sürenin mahkemeden nihai bir karar almak için yeterli olmadığı aşikârdır. Bu 10 günlük sürenin, mesela, sadece dava açmak için bir kıstas olarak uygulanması uygun olacaktır.

Ayrıca hak sahipleri, her bir el koyma işlemi için ilgili gümrük müdürlüklerine ayrı ayrı başvurularda bulunmak ve teminat yatırmak zorundadır. Bu nedenle, Türk gümrüklerinde ülkenin tüm gümrük yetkililerinin eşzamanlı olarak harekete geçmesini sağlayan merkezi bir örgütlenme eksikliği vardır. Dahası, ele geçirilen malların depolama maliyetlerini kimin karşılayacağı gümrük mevzuatında çok açık değildir. Böyle bir belirsizlik, icra makamları arasında işlemlerin nasıl yürütüleceği konusunda bazı soru işaretlerine neden olmakta ve fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin girişimleri hep aksatmaktadır.⁴⁶⁶

Ayrıca, gümrük mevzuatında bulunan "basitleştirilmiş usuller" (hızlı imha usulü anlamına gelmektedir) bağlamında, hak sahipleri, malların imha edilmesi için mal sahibinin rızasını alabilirler. Bu onayın, ilk el koymanın bildirilmesinden sonraki 10 iş günü içerisinde alınması gerekir (10 iş günü daha uzatılabilir). Bu usul, AB Gümrük Tüzüğündeki usule benzerdir. Ne yazık ki, mal sahibinin sessiz kalması imhaya izin vermek için yeterli değildir.

⁴⁶⁵ European Commission, Report on the EU Customs Enforcement..., **a.g.r.**, s. 20-21.

⁴⁶⁶ World Bank, **a.g.e.**, s. 60

İmhaya yönelik onaylayıcı rızanın bulunmaması durumunda, hak sahibinin hukuk davası başlatması ve 10 (artı 10) gün içinde bir ihtiyati haciz (ihtiyati tedbir) kararı alması gerekir. Aksi takdirde, mallar serbest kalır.

Bu alanda, 10 günlük sürenin mahkemeden nihai kararı almak için değil dava açmak için olduğunu belirtecek şekilde gümrük mevzuatında değişikliğe gidilmesi önerilmektedir. Buna ilaveten, “dava açılması” konusunda, AB 1383/2003/EC sayılı Tüzüğü’nün 5. maddesinde belirtilen hükme benzer bir hükmü gümrük mevzuatına eklemek suretiyle değişiklik yapılması da tavsiye edilmektedir. Ayrıca, “basitleştirilmiş usuller” konusunda, Avrupa Birliği 1383/2003/EC sayılı Tüzüğü’nün 11. maddesinde belirtilen hükme benzer bir hükmü gümrük mevzuatına eklemek suretiyle değişiklik yapılmalıdır. Son olarak, el koyulmuş malların muhafaza maliyetini kimin üstleneceği hususuna da açıklık getirilmelidir.⁴⁶⁷

Sadece yasal çerçeveye odaklanılırsa etkili bir uyum süreci gerçekleştirilemez. Bu şu anlama gelir: Fikri mülkiyet politikasının bir bütün olarak sürekli iyileştirilmesi ve uyumlu hale getirilmesi gerekir.

Her şeyden önce bu, sahtecilik ve korsanlıkla mücadelede emniyet teşkilatı, gümrük ve adliye de dâhil olmak üzere icra makamları arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi anlamına gelir. Mevzuatın uygulanmasında ön plana çıkan önemli bir unsur da icracı makamları arasında ikili veya çoklu işbirliği ve koordinasyondur. Türkiye’de bu işbirliği ve koordinasyona Adalet Bakanlığı, Türk Emniyet Teşkilatı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü ve TÜRKPATENT dâhildir. Bu kurumlar arasında zaten bir işbirliği olmasına rağmen, işbirliği seviyesinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Gümrük yetkilileri hem ulusal kuruluşlarla hem de yabancı gümrük yetkilileri ve uluslararası kuruluşlarla birlikte hareket etmek zorunda olduğundan, küresel sahtecilik ve korsancılıkla etkili bir şekilde mücadele edebilmek için bilhassa sınır tedbirleri söz konusu olduğunda bu tür işbirliği ve koordinasyon yapılarının oluşturulması önem taşımaktadır. Bu tür bir işbirliğini başarmak için seminerler, çalıştaylar ve konferanslar aracılığıyla kanunları uygulamaktan sorumlu kurumlar arasındaki idari işbirliği ve koordinasyonu artırmak gereklidir. Türkiye’deki icracı kurumlar ve uluslararası kuruluşlar veya yabancı hükümetlerin fikri mülkiyet ofisleri arasındaki sınır ötesi işbirliğini iyileştirmek önemlidir. Özellikle, bilgi toplama ve paylaşmaya yönelik hâlihazırdaki teknik araçların geliştirilmesi ve kullanılması sürecine gümrük

⁴⁶⁷ ICC-International Chamber of Commerce, Business Action..., a.g.e., s. 18-19

yetkililerinin ve politika sorumlularının tam katılımını teşvik etmek gereklidir. İhlal şüphesi olan sevkiyatları daha iyi tespit etmek ve teftişe yönelik saptamak için gerekli bilgiler de dâhil olmak üzere yetkili gümrük makamlarıyla bilgi paylaşılması da önemlidir. Gümrüğün risk değerlendirme araçlarının iyileştirmeye ihtiyaç duyduğu göze çarpmaktadır. Örneğin, orijinal ve sahte ürünler arasındaki büyük fiyat farkları göz önünde bulundurulduğunda, fiyatı beyan edilen değerden belirli bir seviye düşük seyreden tüm ithal ürünleri tespit ederek ikaz etmek için bir sistem kurulmalıdır. Bu alanda, fikri mülkiyet haklarının uygulanmasından sorumlu yetkili makamlar arasındaki iç koordinasyonun teşvik edilmesi ve bunların gerçekleştirdiği ortak faaliyetlerin kolaylaştırılması gereklidir. Fikri mülkiyet haklarının uygulanmasından sorumlu yetkili mercilerin, şüpheli ürünler, üretim tesisleri, dağıtım güzergâhları ve kilit satış noktaları hakkında gerçek zamanlı ikaz bilgileri de dâhil olmak üzere mevzuatın uygulanmasına ilişkin konularda hızlı bir şekilde bilgi alışverişi yapabilmesi için teknik altyapının geliştirilmesi ve çevrimiçi ağların geliştirilmesine ilişkin ihtiyaca özel önem verilmelidir. Koruma ve soruşturma için kullanılan teknik araç ve sistemler üzerine araştırma yapma ve bu araç ve sistemlere ilişkin bilgileri hazır bulundurmaya dair ihtiyaç oldukça fazladır (orijinal ürünü sahte üründen ayırt etmek için kullanılan takip ve izleme sistemleri de dâhil). Ayrıca, fikri mülkiyet hakları ihlallerinin kapsamı ve etkisi ve bu tür ihlallere ilişkin ulusal mahkeme içtihatları hakkında bilgi toplamak, bilgiyi saklamak ve analiz etmek için veri tabanları geliştirmeye ve devlet yetkililerinin ve özel hak sahiplerinin bilgiye erişimini iyileştiren sistemler oluşturmaya da ihtiyaç vardır. Son olarak, el kitapçıları ve kılavuzlar şeklinde fikri mülkiyet haklarının uygulanmasına ilişkin belgeler yayınlanmalı ve bunları icradan sorumlu mercilerin kullanımına sunulmalıdır.⁴⁶⁸

Etkili bir fikri mülkiyet politikası tesis etmek; Türk makamları, hak sahiplerinin birlikleri ve diğer paydaşlar arasında etkili bir diyalog ve işbirliği sağlamak anlamına gelmektedir. Özel sektör ve devlet yetkilileri arasında etkili işbirliğinin tesis edilmesi, sahtecilik ve korsancılıkla mücadelenin kilit unsurudur. Kendi fikri mülkiyetinin korunmasında asıl sorumluluk endüstriye ait olmakla beraber; etkili bir fikri mülkiyet koruma rejiminin tesis edilmesi ve ilgili kanun ve yönetmeliklerin uygulanması konularında hükümetin çok önemli bir rolü vardır. Hak sahipleri, sahte ürünü orijinal üründen ayırt etme konusunda gerekli teknik uzmanlığa sahiptir. Hak

⁴⁶⁸ Commission on Intellectual Property Rights, **Integrating Intellectual Property Rights and Development Policy**, London: Dsprint, 2002, s. 143-145.

sahipleri aynı zamanda ürünlerinin imalatı, dağıtımı ve satışını içeren tedarik zincirini de bilmektedir ve bu sayede hükümetlere, soruşturma ve uygulama konularında yardımcı olabilirler.

Arzu edilen diyalog; Türk yetkililer, hak sahipleri ve ticari fuar organizatörleri, ulaştırma ve lojistik şirketleri, perakendeciler ve ödeme hizmeti sağlayıcıları da dâhil olmak üzere diğer ilgili paydaşlar arasındaki angajmanı kolaylaştıracak danışma grubu gibi resmi veya gayri resmi mekanizmaların kurulmasını ve idamesini teşvik etmek suretiyle başarılabilir. Stratejiler inşa etmek ve başarılı özel sektör stratejilerini teşvik etmek ve yaymak için özel sektörle birlikte işbirliği içerisinde faaliyetler yürütmek de özellikle önemlidir. Sahte ve korsan ürünler için elektronik bilgi paylaşımı ve erken ikaz sistemi inşa etmek için özel sektör paydaşlarıyla işbirliği yapılması, ihmal edilmemesi gereken bir ihtiyaçtır. Bu doğrultuda, ihlal mallarını tespit etmede Gümrüğe yardımcı olmak için ürünlerin numuneleri ve ambalajları hakkında, el konulmadan önceki bilgilere dair hak sahipleriyle bilgi paylaşımı artırılmalıdır. Özellikle, teknolojik koruma tedbirleri ve el koyulan etkisiz kılmaya yönelik araçlar hakkında hak sahipleriyle bilgi paylaşımını artırmak ve bu araçları etkisiz hale getirmek için hak sahiplerine teknolojik korumalarını değiştirme imkânı sağlamak için numune vermek de oldukça önemlidir. İşbirliğini esas alan bir yaklaşımın potansiyelinde fayda sağlamak ve fikri mülkiyet hakları ihlalleriyle mücadelede güçleri birleştirmeye özel önem vermek için hak sahipleri ve diğer paydaşlar arasındaki diyalogu teşvik etmek ve kolaylaştırmak bir ihtiyaçtır. Ortak çıkarlara odaklanmak suretiyle yasal çerçeveyi tamamlayacak gönüllü düzenlemelerin teşvik edilmesine imkân tanınmalıdır. AB'nin Fikri Mülkiyet Hakları İhlallerini izlemeye yönelik kurduğu Avrupa Gözlemevi örneğini takip ederek, Türkiye'de de Sahtecilik ve Korsancılık Gözlemevi gibi bir yapının kurulması gündeme alınmalı ve ilgili hükümet ve endüstri paydaşları ve diğer paydaşlardan temsilciler bu yapıya üye olarak tahsis edilmelidir. Bu tür bir gözlemevi, ulusal yetkililer ve diğer paydaşların temsilcileri arasında karşılıklı yardım amacıyla güçlerin birleştirildiği ve koalisyonların oluşturulduğu bir platform işlevi görebilir. Etkili politika önerilerinin hayata geçirilmesinde yardımcı olmak ve Türk kamu görevlilerine politika, hukuk ve hukukun uygulanması hususlarında destek vermek, böyle bir gözlem merkezinin görev ve faaliyetleri arasında olabilir.⁴⁶⁹

Diğer politikalarda olduğu gibi ve fikri mülkiyet politikasında da, fikri mülkiyete ilişkin idari ve teknik kapasite geliştirme çabalarını genişletmek de gereklidir. Türkiye'nin fikri

⁴⁶⁹ ICC-International Chamber of Commerce, Business Action..., a.g.e., s. 21.

mülkiyet haklarını korumadaki etkililiği büyük ölçüde o hakları uygulama kapasitesine bağlıdır. Bu nedenle, daha iyi mevzuat ve daha güçlü hukuki uygulama için yapılması gerekenlere ilave olarak, bilgi birikimini geliştirecek, eğitimi artıracak, beceri kapasitelerini ve yetkinlikleri geliştirecek yöntemlerin de hayata geçirilmesi gerekmektedir.⁴⁷⁰

Fikri mülkiyet sisteminin idari kapasitesini güçlendirme temel hedefini başarmaya yönelik olarak; fikri mülkiyet haklarını korumak için kamu ve özel sektörün en iyi uygulamaları hakkındaki bilgi birikimini artırmaya ihtiyaç vardır. Bu; kullanıma hazır çevrimiçi bir envanter temin etmek ve uluslararası düzeyde organize edilen ve sunulan ilgili eğitim programlarını ve girişimleri sağlamak suretiyle fikri mülkiyet haklarının uygulanmasında görev alan kişilerin uzmanlıklarını artırmak anlamına gelmektedir. Bu hedefe ulaşmak büyük oranda, emniyet teşkilatı, savcılıklar ve gümrük yetkilileri gibi yasaları uygulamaktan sorumlu mercilerin, WIPO, İnterpol, Europol ve UNICRI (Birleşik Milletler Bölgelerarası Ceza ve Adalet Araştırma Enstitüsü)'dan gelen fikri mülkiyet uygulama uzmanları tarafından düzenlenen seminerlere katılması gibi bir bakış açısıyla uluslararası kuruluşlarla işbirliğini genişletmeye bağlıdır.⁴⁷¹ Bu uygulama seminerleri, Türkiye'deki icracı merciler arasında daha sürdürülebilir bilgi akışı ve öğrenim sağlayacaktır. Bu noktada, fikri mülkiyet haklarının işleyişini ve uygulanmasını desteklemek için yurt içinde daha çok program organize etmeye ve yabancı hükümetlerle teknik yardım projelerine katılarak uluslararası seviyede sunulan fonlardan en iyi şekilde faydalanmaya da ihtiyaç olduğu vurgulanmalıdır. Belki de en fazla dikkati çeken husus, İstanbul, Ankara ve İzmir dışındaki illerde fikri mülkiyet ihtisas mahkemelerinin ve savcılıklarının sayısının artırılmasına; Bursa, Gaziantep, Antalya gibi sınai ve ticari faaliyetlerin yoğun ve nüfusun yüksek olduğu illerde polis teşkilatındaki emniyet birimlerinin sayısının artırılmasına ve bu birimlerde çalışan personelin, sahtecilik ve korsancılığın farklı türlerine dair soruşturma yöntemleri konusunda eğitilmesine duyulan ihtiyaçtır.⁴⁷²

Yüksek seviyede uyumu başarmaya yönelik olarak uygun bir temel oluşturmak için Türkiye'nin fikri mülkiyet politikasında yerine getirmesi gereken en önemli sosyal hedeflerden biri; sahtecilik ve korsancılık ve bunlarla ilişkili ekonomik ve sosyal zararlara dair halkın ve siyasilerin farkındalığını artırmaktır.

⁴⁷⁰ BURRELL, Robert, "Trade Mark Bureaucracies", **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**, ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2008, s. 97.

⁴⁷¹ European Commission, Trade, growth and intellectual property..., **a.g.s.**, s. 17-19.

⁴⁷² ICC-International Chamber of Commerce, Business Action..., **a.g.e.**, s. 22.

Sahtecilik ve korsancılık ve bunların getirdiği ekonomik ve sosyal zararlar konusunda kamuoyundaki ve siyasilerdeki farkındalığın artırılması gereklidir. Tüketicilerin, hak sahiplerinin ve hükümet yetkililerinin sahtecilik sorununun farkında olması, ekonomik ve sosyal etkilerini anlaması ve sahtecilik ve korsancılıkla mücadelede ilgili tarafların neler yapabileceklerini bilmesi önem arz etmektedir.

Böyle bir hedefe, fikri mülkiyet haklarına saygılı davranmanın önemi ve bu hakların ihlalinin doğurduğu zararlar konusunda kamuoyu bilinci oluşturma ve güçlendirmeye yönelik tedbirlerin alınmasını teşvik etmek suretiyle ulaşılabilir. Bunların tamamı, sosyal ağlar gibi yeni iletişim mecralarının kullanılması ve yalnızca kanunların uygulanması üzerine bir web sitesinin tasarlanması ve geliştirilmesi de dâhil olmak üzere kanunların uygulanmasıyla ilgili faaliyetlere yönelik kapsamlı bir iletişim stratejisi geliştirmeyi içerir. Toplum ve karar vericileri sahtecilik ve korsancılığın zarar ve maliyetleri konusunda eğitecek ulusal çapta farkındalık oluşturma kampanyalarının geliştirilmesi ve fikri mülkiyet konusunda nelerin tehlike altında olduğunu anlamaları için özellikle gençlerin farkındalığının artırılması hiç bir surette ihmal edilmemesi gereken bir ihtiyaçtır. Bu hedefe ulaşmak için küresel olarak test edilmiş farkındalık modellerinin Türkiye'nin ihtiyaçlarına göre uyarlanması için uluslararası kuruluşlarla çalışmaya ihtiyaç vardır.⁴⁷³

Sahtecilik ve korsancılıkla mücadele münferit olarak başarılamayacak önemli ancak zor bir görevdir. Fikri mülkiyet haklarının korunması yalnızca Türk yetkililerin bir önceliği olarak kalmamalı; bilakis, toplumun tüm kesimleri tarafından paylaşılan bir hedef olarak görülmelidir. Sonuç olarak, bu ekonomik ve sosyal sorunla mücadelede daha yaratıcı ve etkili yöntemler geliştirmek için Türk devlet yetkililerinin, uluslararası hükümet kuruluşlarının, endüstrinin ve hatta tüketicilerin daha yakın bir çalışma içinde olması gerekmektedir.

Fikri mülkiyet alanında kayda değer bir ilerlemenin elde edilebilmesi için, Türk ve Avrupa toplumunda fikri mülkiyetin anlaşılması gerekmektedir. Bu konuda ilerleme sağlamak için fikri mülkiyet stratejisi oluşturulmalı ve çözülmesi gereken net hedefler kurumsal aktörler tarafından tanımlanmalıdır. Yaratıcılık ve yenilikçilik hem Türkiye'de hem de Avrupa'da, iş kollarını ve ekonomik büyümeyi gelecekte güvence altına almak adına, bugün hiçbir zaman olmadığından daha fazla bir öneme sahiptir. Bu amaçların temelinde fikri mülkiyet hakları kapsamında korunan yenilikçilerin, tasarımcıların ve yenilikçilerin ilham ve fikirleri vardır. Bu

⁴⁷³ REICHMAN, Jerome H., **a.g.m.**, s. 135.

haklar yaratıcılığın uygun bir şekilde karşılanmasını sağlamaya yardımcı olmaktadır ve dolayısıyla gelecekteki kalkınma, araştırma ve ekonomik ilerlemenin yönlendirilmesine yardımcı olan vazgeçilmez unsurlardır.

Türkiye'nin fikri mülkiyet haklarıyla ilgili ihtiyacı, üst politika gereklerine göre kaliteli katkı gösterebilecek bir araç olarak, sistemin mevcut durumdan daha ileriye gitmesidir. Fikri mülkiyet hakların korunması ve kullanılması için etkili, genele dağılmış ve toplumun kabul ettiği bir sistemi oluşturulması hakların ve ürünlerin kalkınma sürecine katkısını artıracaktır. Bu doğrultuda aşağıdaki ilerlemeler hedeflenmektedir:

- İhtiyaçlara göre mevzuat ve uygulamanın düzenlenerek, haklarının etkili şekilde uygulanması. Fikri mülkiyet, dünyada değişim ve gelişime tabi olan canlı bir alandır. Bu değişim Türkiye'deki sistemin de güncellenmesini gerektirmektedir. Bu konudaki mevzuat AB'nin uygulamaları ve uluslararası sözleşmelerden esinlenilerek hazırlanmıştır. 5846 sayılı FSEK uluslararası sözleşmeler, gelişmelere uyum sağlama ve korsanla mücadele gibi ihtiyaçlarla değiştirilmiştir. AB ile uyum elde edilmesi ve sorunların çözülmesi için gündemde olan değişiklikler vardır.⁴⁷⁴
- Fikri mülkiyet hakların etkili şekilde denetlenip korunması için yargı, gümrük ve kolluk hizmetleri ve ilgili diğer birimlerde yeterli beşeri ve kurumsal kapasite yaratılması. Bu konudaki kanunların yaptırımlarına yönelik çeşitli kurumlar vardır. Uyuşmazlıklar uzmanlık gerektirdiği için bu tip davaların eğitimli hâkimlerce görülmesini gerekmede, ilgili mevzuatta ihtisas mahkemelerinin kurulmasını öneren bölümler bulunur. Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının hizmet öncesi aldıkları eğitimde, Fikri ve Sınai Haklar İhtisas Mahkemelerinde görevlendirilecek hakim ve Cumhuriyet savcılarının eğitiminde ve ihtisas mahkemelerinde görev yapan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının hizmet içi eğitiminde sistematik bir eğitim programı mevcuttur. Taklit ve korsanla mücadele konusunda gümrük ve emniyet teşkilatları ve il denetim komisyonları, iletişime geçmek zorunda oldukları hak sahipleri ve marka temsilcileriyle iletişim problemi yaşamaktadır. Yeterli sürede işlem yapılamayınca ürünlerin ticaret alanından çıkartılamamaktadır. Taklit ve korsan endüstrisinin ülke ekonomisindeki hacmi ve olumsuz etkilerinin anlaşılabilmesi ve doğru önlemlerin alınması için sektörel problemlerin analiz edildiği resmi raporlar oluşturulması gereklidir.

⁴⁷⁴ Türk Patent Enstitüsü, Ulusal Fikri..., a.g.s., s. 16-18.

- Fikri hakların ticarileştirilmesine yönelik sistemlerin daha kolay işler hale getirilmesi için piyasadaki algının ve değer oluşturma altyapısının güncellenmesi. Hakkın ticarileştirilmesi; üniversite ve araştırma kurumları tarafından çeşitli araçların kullanımıyla mümkün kılınmaktadır. Çeşitli finans kurumları, teknoloji ve Ar-Ge yatırımlarındaki riske rağmen düşük getiri alınması olasılığı sebebiyle bu alanlara kaynak aktaramamaktadır. Bu alanda alternatif olabilecek sermaye modellerine bakıldığında, bu modellerin uygulamalarında teknolojik yatırımların Ar-Ge süreçlerini destekleyemediği görülmektedir. Telif haklarının ekonomik bir değer olarak ölçülmesi de aynı derecede önemlidir. Telif hakları, eser sahiplerinin haklarının korunmasında ve kültürün geleceğe miras bırakılmasında, yasal yönüyle ele alınmış ama artık ekonomik yönüyle de önemli hale gelmiştir. Yatırımcılar için cazip olan ve telif hakları korunan sinema, müzik ve bilişim “kültür endüstrileri” durumuna gelince, ekonomide çok önemli bir yer tutmaya başlamışlardır. Hakların korunmasına yönelik uygulamalar, kültür endüstrilerinin oluşması ve gelişmesindeki rolünün anlaşılmasıyla daha da gelişmiş ve bu yöndeki çalışmalar ön plana çıkmıştır. Kültür endüstrisinin ekonomik çağının belirlenmesi ve endüstrilerin göstergelerinin anlaşılması, gerekli uygulamaların kararlaştırılması açısından önemlidir.
 - Haklar sistemi hakkındaki toplumsal bilgi seviyesi yükseltilerek, fikre ve bilgiye saygının daha fazla olduğu bir toplum haline gelmesi. Toplumda bu bilincin pekiştirilmesi, hedef kitlelerin çeşitliliğini de farketmeyi gerekli kılar. Bu sebeple bu amaca yönelik aktiviteler hedef kitlenin ihtiyaçları gözetilerek güncellenmeli, hem farkındalık sağlamaya yönelik etkinlikler yapılırken, hem de belirli bir bilinç seviyesine erişilen yerlerde direkt yenilik potansiyelinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmelidir. Bu alandaki bilimsel çalışmaları desteklemek de son derece önemlidir. Toplumun her kesimine ulaşmak ve halkın dikkatini çekmek için de etkinlikler düzenlenmeli, herkeste fikri mülkiyet bilinci oluşturmak için adımlar atılmalıdır.⁴⁷⁵
- AB’ye gelince, stratejik hedefler olarak odaklanılan konular şunlardır:
- Operasyonel etkinliğin artırılması. Operasyonel etkinliği artırmanın ilk hedefi güçlü bir operasyonel mükemmellik stratejisi kurmaya bağlıdır. AB’deki fikri mülkiyet otoriteleri kalitenin hiç bitmeyen bir mücadele olduğunu ve her alanda faaliyetlerin geliştirmesi

⁴⁷⁵ Türk Patent Enstitüsü, Ulusal Fikri..., a.g.s., s. 16-18.

gerektiğinin farkındadır. Ancak, bazı alanlarda mevcut yasal çerçevede elde edilebilecek azami seviyeye hemen hemen ulaşılmıştır. Bu da, sürekli daha iyiye gitme çabasından vazgeçmeden, idarelerin ne yaptığını incelemekten ziyade nasıl yaptığına odaklanmak anlamına gelmektedir. Bu açıdan operasyonel mükemmellik düşüncesi aynı zamanda idarelerin faaliyetlerinin verimliliğini de ölçmek anlamına gelmektedir. Bütün bunlar birlikte değerlendirildiğinde AB'nin fikri mülkiyet yetkilileri doğru şeyleri doğru zamanda uygun maliyetle yapacaktır. Bu şekilde çevreye etkisi olabildiğince az olan, ancak kullanıcıların hayatlarını olabildiğince basitleştiren sistemler/süreçler/yaklaşımlar geliştirilecektir. Bu hedefe ancak personelin üst düzey katılımı ile kullanıcı odaklı ve daha yüksek bir verimlilik hedefi ile ulaşılabilir.

- Fikri mülkiyet sistemine erişimin ve fikri mülkiyet bilgisinin artırılması. AB fikri mülkiyet ofislerinin fikri mülkiyet sistemi için önemli bir yasal rolü bulunmaktadır ancak, tarafsız ve tutarlı inceleme görevlerinin yerine getirilmesinde bu bir bahane olmamalıdır. Fikri mülkiyet sistemi ancak, avukatlar, denetçiler, kullanıcılar veya toplumun üyeleri gibi tüm paydaşların fikri mülkiyet sisteminin toplumdaki rolü, önemi ve işleyişi hakkında ortak bir görüşe sahip olduğu zaman geliştirilebilir. Sistemin KOBİ'ler gibi kullanıcılar için daha erişilebilir ve anlaşılır hale getirilmesi, fikri mülkiyet haklarının korunması açısından masraflı hatalardan kaçınmaları için kritik öneme sahiptir. Benzer bir şekilde eğer sisteme değer verilmesi ve 21. yüzyıla uygun kalması isteniyorsa gençler de dahil olmak üzere, halkın tüm üyelerine önemli bir paydaş muamelesi gösterilmesi gerekmektedir.⁴⁷⁶

Küresel etkisi olan bir ağ yaklaşımının kurulması. Üçüncü hedef olan küresel etki yaratan bir ağ yaklaşımının kurulması, ticaretteki artan küreselleşmenin doğrudan bir sonucudur. Tescil sistemleri AB içerisinde daha verimli ve etkili bir hale gelmiştir, ancak kullanıcıların erişiminin artması ve fikri mülkiyetin öneminin daha iyi anlaşılmasıyla artık yeterli olmayacaktır. Fikri mülkiyet haklarının yoğun olarak kullanıldığı endüstrilerin AB ekonomisi açısından önemi, genellikle fikri mülkiyet haklarının bir arada kullanıldığı durumlardır. Kullanıcılar bu hakların aynı zamanda AB'nin dışında da geçerli olmasına ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle, bugüne kadar iç pazara odaklanan birçok KOBİ'ler de dahil olmak üzere Avrupa'daki şirketler büyümek

⁴⁷⁶ ACQUAH, Daniel Opoku, **Intellectual property, developing countries and the law and policy of the European Union: towards postcolonial control of development**, Helsinki: IPR University Center, 2017, s. 34.

için gelişmekte olan pazarlara daha fazla ilgi göstereceklerdir. Bu da, ağ yaklaşımının ve AB tarafından desteklenen diğer mevcut ağların küresel bir kapsamda uygulanmasının ciddi bir fayda sağlayacağını göstermektedir.

5.2 Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki Fikri Mülkiyet Kurumlarının Uygulamalarının Karşılaştırılması

İki fikri mülkiyet sistemini yani Türkiye ve AB'nin sistemlerini kıyaslarken, değerlendirmeyi sadece yasal bir kapsamda sınırlı tutmak mümkün değildir. Bu kıyaslama daha kapsamlı olmalı, sistemin önemli kurumlarındaki fikri mülkiyet uygulamalarının kıyaslanması gerekmektedir. Fikri mülkiyet haklarının kullanılmasının karşılaştırılması için tescil edilebilen fikri mülkiyet hak sayısı incelenir.

Türkiye içerisinde TÜRKPATENT'in markalar, tasarımlar, patentler ve coğrafi işaretler alanlarındaki uygulamaları incelenirken, AB içerisinde tüm fikri mülkiyet haklarından sorumlu olan tek bir kurum bulunmamaktadır, bundan ziyade bu sorumluluk bazı hükümetlerarası kurumlar ve AB kurumları arasında paylaştırılmıştır. Bu durum şu anlama gelmektedir, sadece AB'ye üye 28 ülke için marka ve tasarım alanında yalnızca EUIPO'nun uygulamaları, patent alanındaki EPO'nun uygulamaları, ve coğrafi işaretler alanında Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü'nün uygulamaları incelenecektir. Uygulamaların karşılaştırılması yapılırken zaman aralığı olarak 2010'dan 2018'e kadar olan süre göz önüne alınmıştır.

5.2.1 Marka İstatistikleri

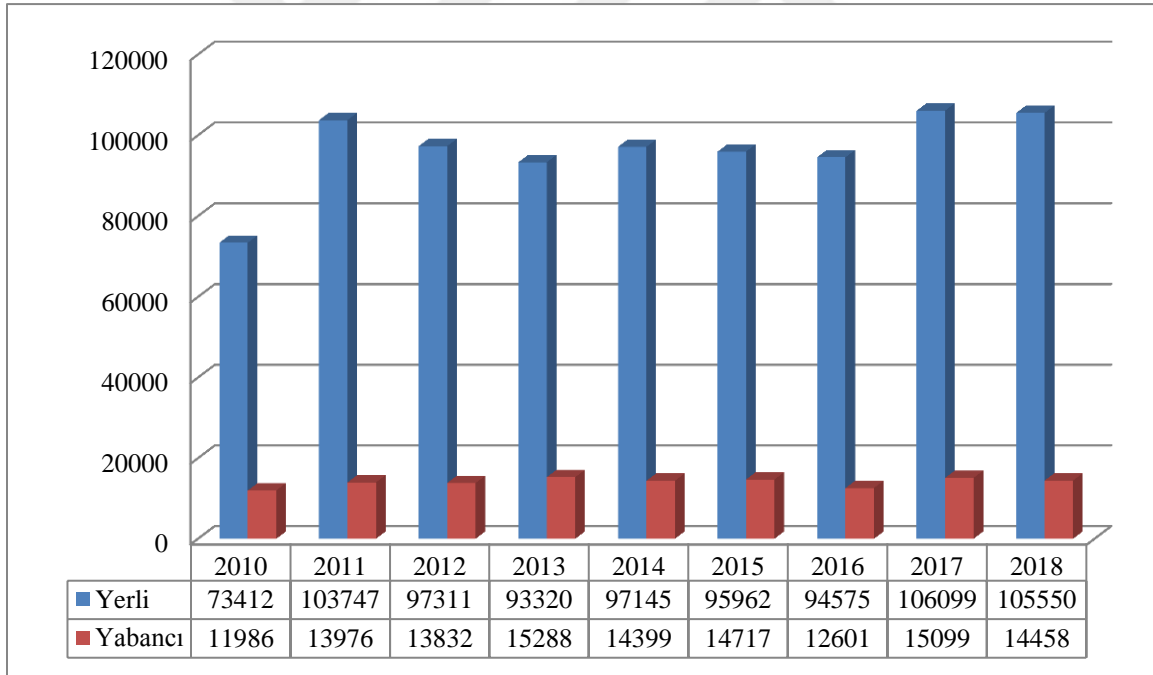
Hem Türkiye hem de Avrupa çerçevelerinde fikri mülkiyet haklarının en yaygını marka hakkıdır. Marka alanındaki uygulamaların karşılaştırılması, genel olarak TÜRKPATENT ve EUIPO'nun markalar alanındaki verilerinin karşılaştırılması yoluyla yapılır. Bu karşılaştırmayı yaparken, başvuruların ve tescillenen markaların sayısı açısından illerin ve ülkelerin tescil sürecine katılımının detaylı bir analizi yapılmıştır.

Tablo 5.1. Türkiye’de Marka Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yerli	Yabancı			Toplam	Artış oranı
	Sayı	Sayı	Madrid Protokolü Başvuruları	Toplam		
2010	73412	4083	7903	11986	85128	-
2011	103747	4724	9252	13976	117723	38,29%
2012	97311	4731	9101	13832	111143	-5,58%
2013	93320	4869	10419	15288	108608	-2,28%
2014	97145	4936	9463	14399	111544	2,70%
2015	95962	5033	9684	14717	110679	-0,78%
2016	94575	4785	7816	12601	107176	-3,17%
2017	106099	4614	10395	15099	121108	13,00%
2018	105550	4776	9682	14458	120008	-0,91%

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.1. Türkiye’de Marka Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı



Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

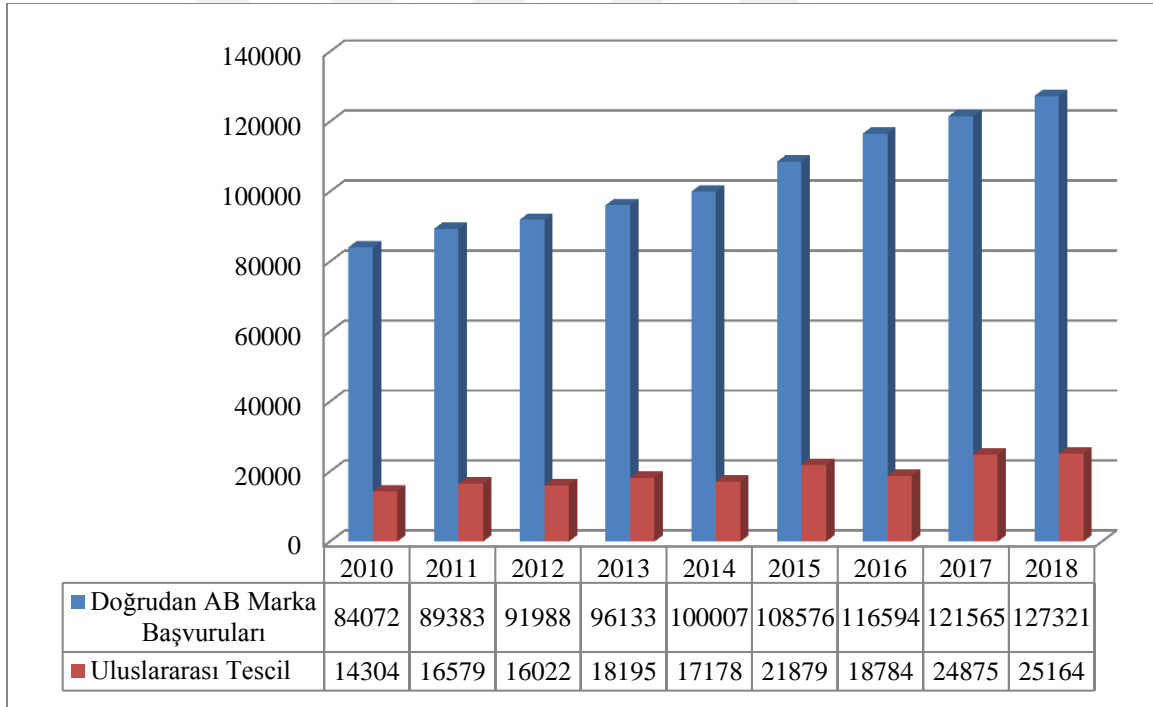
2010-2018 döneminde TÜRKPATENT’e yapılan başvurularda sabit bir eğilim gözlenmektedir. Yeni başvuru sayısındaki en büyük artış 2011 ve 2017 yıllarında kaydedilmiştir. Yerli ve yabancı başvurular arasında yerli başvuru yoğun olmak üzere büyük bir fark vardır.

Tablo 5.2. AB’de Marka Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Doğrudan AB Marka Başvuruları	Uluslararası Tescil	Toplam	Artış oranı
2010	84072	14304	98376	-
2011	89383	16579	105962	7,71%
2012	91988	16022	108010	1,93%
2013	96133	18195	114328	5,85%
2014	100007	17178	117185	2,50%
2015	108576	21879	130455	11,32%
2016	116594	18784	135378	3,77%
2017	121565	24875	146440	8,17%
2018	127321	25164	152485	4,13%

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.2. AB’de Marka Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı



Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Aynı inceleme döneminde EUIPO’ya yapılan başvuru sayısına bakıldığında, başvuruların yıldan yıla sürekli arttığı görülmektedir. EUIPO’ya yapılan başvuruların menşe bakımından büyük bir fark bulunduğu, yerli başvuruların yabancı başvurulardan fazla olduğu görülmektedir.

Ayrıca başvuruların Türkiye’nin farklı illerine göre de analizi yapılmıştır. En çok başvuru yapılan iller (ilk 15) ve en az başvuru yapılan iller (son 5) belirlenmiştir. En fazla başvuru

yapılan ve en az başvuru yapılan illerin belirlenmesinde referans olarak geçen yıl, yani 2018 yılı alınmıştır.

Tablo 5.3. Türkiye’de Marka Başvurularının İllere Göre Dağılımı (İlk 15)

	İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	İstanbul	37150	53161	50030	47021	49028	46187	44782	49683	49076
2	Ankara	5588	8630	7261	7370	7682	7579	7440	8536	8412
3	İzmir	4339	6088	5868	5541	5938	6638	6546	7060	6663
4	Bursa	3051	4174	4031	3940	4185	4179	4348	4847	4815
5	Antalya	2363	2838	2646	2697	3057	3071	2978	3443	3611
6	Gaziantep	2126	2560	2897	2971	2954	2804	3439	3496	3303
7	Konya	1692	2683	2442	2747	2496	2450	2548	2852	2781
8	Kocaeli	1394	1801	1743	1511	1544	1718	1940	2408	2399
9	Adana	1180	1803	1609	1622	1433	1535	1475	1757	1798
10	Mersin	926	1281	1075	997	1224	1325	1368	1412	1609
11	Kayseri	929	1627	1315	1264	1256	1435	1320	1517	1422
12	Denizli	866	1473	1334	1217	1212	1344	1340	1548	1357
13	Muğla	640	751	806	763	991	1088	1054	1035	1272
14	Eskişehir	581	908	792	752	937	826	780	830	1269
15	Hatay	500	781	798	763	848	900	887	970	972

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.4. Türkiye’de Marka Başvurularının İllere Göre Dağılımı (Son 5)

	İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Hakkari	19	22	22	23	37	25	18	22	23
2	Iğdır	31	28	131	34	31	24	25	30	19
3	Tunceli	4	15	11	12	17	22	5	15	9
4	Ardahan	11	6	4	6	12	10	24	14	9
5	Bayburt	5	14	10	11	10	8	5	13	8

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Beklendiği üzere marka başvurusunun çoğu İstanbul’dan yapılmıştır. Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya gibi diğer iller başvuru sayısı açısından ilk 5 içerisinde. İlk 15 içerisinde 5 ila 15. sıralar arasında Gaziantep, Konya, Kocaeli, Adana, Mersin, Kayseri, Denizli, Muğla, Eskişehir ve Hatay yer almaktadır. En az başvuru yapılan iller arasında Hakkari, Iğdır, Tunceli, Ardahan ve son olarak da Bayburt bulunmaktadır. Marka tescili ihtiyacını ve kuşkusuz endüstriyel kalkınma bilincini yansıtan, iller arasında bir dengesizlik olduğu söylenebilir.

AB içerisinde üye ülkeler tarafından EUIPO’ya yapılan başvuru sayısının bir analizi yapılmıştır.

Tablo 5.5. AB’de Marka Başvurularının Üye Ülkelere Göre Dağılımı

	AB Üye Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Avusturya	2529	2607	2847	2905	2895	2948	3129	3357	3486
2	Belçika	1885	1827	1748	1933	2063	2238	2292	2602	2594
3	Bulgaristan	370	430	491	446	664	646	687	737	730
4	Kıbrıs	285	400	416	424	439	618	698	714	665
5	Çek Cumhuriyeti	652	744	918	861	898	1006	1106	1093	1263
6	Almanya	18201	19841	19919	19775	18628	20345	20448	21862	22021
7	Danimarka	1259	1332	1364	1423	1509	1744	1906	2223	2207
8	Estonya	159	190	234	254	308	355	373	466	677
9	İspanya	7733	7935	7979	8441	8708	9335	9812	10078	10376
10	Finlandiya	962	992	1044	1054	1030	1372	1633	1630	1604
11	Fransa	6992	7414	7329	7382	7479	7883	7861	8600	8805
12	Birleşik Krallık	8760	9504	10241	10857	11738	12542	11595	11121	11239
13	Yunanistan	382	414	449	707	773	768	907	920	1005
14	Hırvatistan	23	47	41	125	126	131	163	179	169
15	Macaristan	376	348	349	463	518	541	579	670	653
16	İrlanda	820	810	836	1065	1048	1103	1170	1170	1162
17	İtalya	7950	8070	8043	8698	9253	9971	11813	11347	12969
18	Litvanya	101	136	210	254	221	269	316	399	428
19	Lüksemburg	915	1057	1026	1148	1206	1200	1327	1174	1255
20	Letonya	118	102	117	116	158	158	161	212	216
21	Malta	157	177	246	378	373	428	445	512	687
22	Hollanda	3762	3912	3980	3853	4000	4537	4722	4898	4999
23	Polonya	1751	1921	2127	2730	3204	3662	3616	3810	3879
24	Portekiz	881	993	981	1079	1271	1331	1516	1807	1867
25	Romanya	411	643	562	461	582	638	732	854	887
26	İsveç	2073	2313	2261	2447	2581	2895	3270	3434	3381
27	Slovenya	209	147	201	268	349	298	352	393	384
28	Slovakya	185	269	272	278	327	366	448	423	449

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

AB üye ülkeler arasında bir fark olması beklenmektedir. 22021 başvuru ile Almanya başvuru sayısında liderdir ve bunu takip eden ilk 5 ülke ise İtalya (12969), Birleşik Krallık (11239), İspanya (10376) ve Fransa’dır (8805). Üye devletler içerisinde en az başvuru yapılan ülkeler (1000 başvurunun altındakiler) Romanya (887), Bulgaristan (730), Malta (687), Estonya (677), Kıbrıs (665) Macaristan (653), Slovakya (449), Litvanya (428), Slovenya (384), Letonya (216) ve Hırvatistan’dır (169). Bu sıralamalar 2018 yılının verilerine göre yapılmıştır. Üye

ülkeler içerisindeki imalat ve hizmet sektöründeki farklı gelişim seviyeleri, marka alanına da yansımıştır.

Türkiye'deki marka başvurularının sayısı, başvuruların kökenine göre analiz edilmiştir. Yapılan toplam başvuru sayısında en büyük pay 15 ülkeye aittir. Bu sıralamalar 2018 yılının verilerine göre yapılmıştır.

Tablo 5.6. Marka Başvurularının TÜRKPATENT'e Başvuran Ükelere Göre Dağılımı (İlk 15)

	Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Türkiye	73142	103747	97311	93316	97145	95962	94575	106099	105550
2	ABD	2095	2528	2527	2761	2531	2803	2361	2756	2433
3	Almanya	1956	2528	2332	2413	2182	2242	1891	2180	2188
4	Çin	625	788	746	917	726	852	856	1254	1379
5	Fransa	860	970	967	1082	849	853	791	968	994
6	İtalya	809	933	855	919	874	880	687	968	851
7	İsviçre	1094	1125	990	1052	1245	1146	783	946	840
8	Birleşik Krallık	563	681	661	857	746	824	623	739	746
9	Japonya	395	420	489	573	544	558	453	533	494
10	Kore	165	228	274	221	268	233	351	316	400
11	Hollanda	445	455	454	570	527	473	410	374	398
12	İspanya	205	310	258	338	327	275	317	330	322
13	Rusya Federasyonu	138	173	233	224	231	187	110	235	251
14	Avusturya	255	270	273	343	234	218	202	243	221
15	İsveç	169	149	208	217	188	198	167	210	170

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Yerli başvuru sayısının yabancı başvurulara göre çok daha yüksek olduğu göz önüne alındığında, TÜRKPATENT'e en çok başvuru yapan ülkenin Türkiye olması beklenmektedir. TÜRKPATENT'e en fazla başvuru yapan ikinci ülke 2433 başvuru ile ABD ve üçüncü ülke ise 2188 başvuru ile Almanya'dır. İlk beş ülke içerisinde Çin (1379) ve Fransa da (994) bulunmaktadır. Toplam başvuru sayısında en fazla paya sahip olan diğer 10 ülke ise İtalya, İsviçre, Birleşik Krallık, Japonya, Kore, Hollanda, İspanya, Rusya Federasyonu, Avusturya ve İsveç'tir. Bu liste, Türkiye'nin diğer ülkelerle olan ticari ilişkilerinin ve aynı zamanda diğer ülkelerin ürünlerini ve hizmetlerini Türkiye pazarına sokma konusundaki ilgisinin bir göstergesidir.

AB içerisinde de benzer bir karşılaştırma yapılmıştır. En çok başvurunun yapıldığı ilk 10 ülke analiz parametresi olarak alınmıştır. Bu ülkelerin payı ayrıca, EUIPO'ya yapılan başvuru sayısında Türkiye'nin payı ile karşılaştırılmıştır.

Tablo 5.7. Marka Başvurularının EUIPO'ya Başvuran Ükelere Göre Dağılımı (İlk 10)

	Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Almanya	18201	19841	19919	19775	18628	20345	20448	21862	22021
2	A.B.D.	12852	13874	14059	14850	14373	16921	15460	16680	17388
3	Birleşik Krallık	8760	9504	10241	10857	11738	12542	11595	11121	11239
4	İtalya	7950	8070	8043	8698	9253	9971	11813	11347	12969
5	İspanya	7733	7935	7979	8441	8708	9335	9812	10078	10376
6	Fransa	6992	7414	7329	7382	7479	7883	7861	8600	8805
7	Çin	1358	1772	1978	2151	2732	4167	8004	12189	13462
8	Hollanda	3762	3912	3980	3853	4000	4537	4722	4898	4999
9	İsviçre	3594	3902	3505	4039	4241	4015	3752	4245	4250
10	Avusturya	2529	2607	2847	2905	2895	2948	3129	3357	3486
	Türkiye	230	356	416	600	623	767	687	809	775

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

EUIPO'ya yapılan başvuru sayısında AB lideri Almanya'dır ve ABD ikinci sırada gelmektedir. İlk beş ülke içerisinde Birleşik Krallık, İtalya ve İspanya vardır. En çok başvuru yapılan ülkeler içerisinde AB üyesi olmayan ülkeler ABD, Çin ve İsviçre'dir. EUIPO'ya yapılan marka başvuru sayısı toplamında Türkiye küçük bir paya sahiptir. 2016 ve 2018 yıllarında bazı salınımlar gözlenmiş olsa da, 2010-2018 döneminde başvuru sayısında düzenli bir artış eğilimi vardır.

Markanın fikri mülkiyet hakkı olarak kullanılmasının tam ve doğru bir analizini yapabilmek için, şüphesiz bu hakkın tescil sayısının da analiz edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, öncelikle tescil eden kurumlar olarak TÜRK PATENT ve EUIPO tarafından sağlanan genel verilerin bir analizi yapılmalıdır.

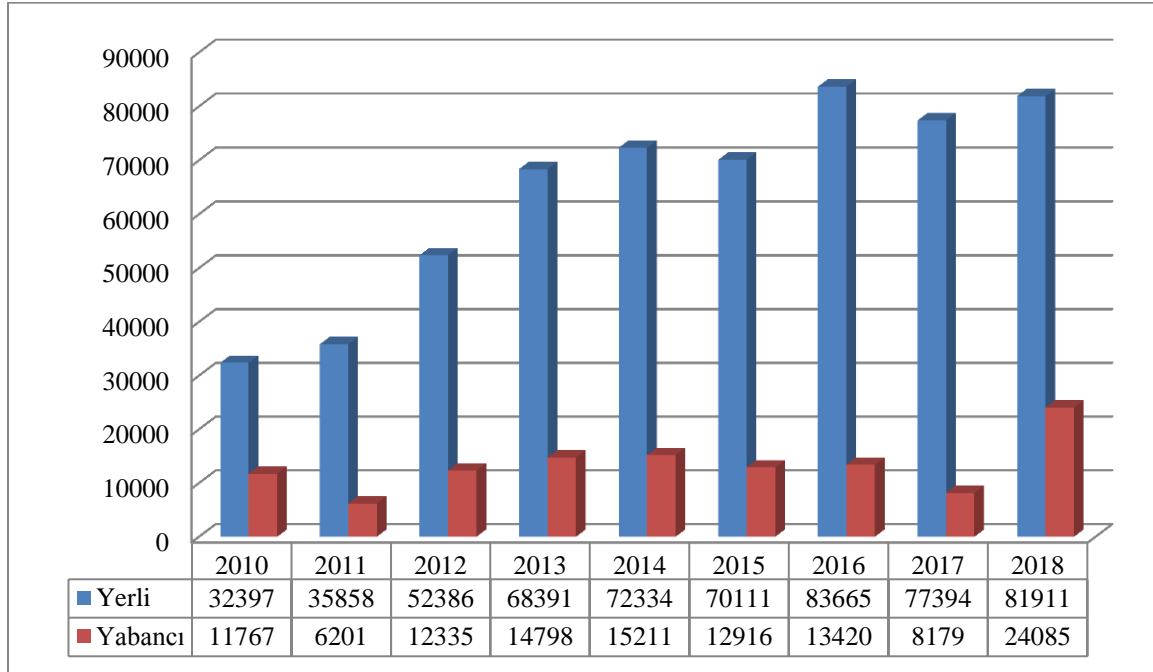
Tablo 5.8. Türkiye'de Marka Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yerli	Yabancı		Toplam	Toplam	Artış oranı
	Sayı	Sayı	Madrid Protokolü Başvuruları			
2010	32397	2806	8961	11767	44164	-
2011	35858	2788	3413	6201	42059	-4,77%

2012	52386	3680	8655	12335	64721	53,88%
2013	68391	4287	10511	14798	83189	23,53%
2014	72334	4829	10382	15211	87027	5,24%
2015	70111	4901	8015	12916	83027	-5,16%
2016	83665	5646	7774	13420	97085	16,93%
2017	77394	4709	3470	8179	85573	-11,86%
2018	81911	4348	19737	24085	105996	23,87%

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.3. Türkiye’de Marka Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı



Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

TÜRKPATENT tarafından 2010 yılında tescillenen marka sayısı 2018 yılındaki sayı ile karşılaştırıldığında, tescillenen markalar sayısında büyük bir artış olduğu görülmektedir. Tescillenen marka sayısındaki en büyük artış 2012, 2013, 2016 ve 2018’de kaydedilmiştir. En büyük düşüş ise %11,86 ile 2017 yılında gözlenmiştir. Başvuru sayısında olduğu gibi Türkiye’de tescillenen yerli markaların sayısı yabancı markaların sayısından fazladır.

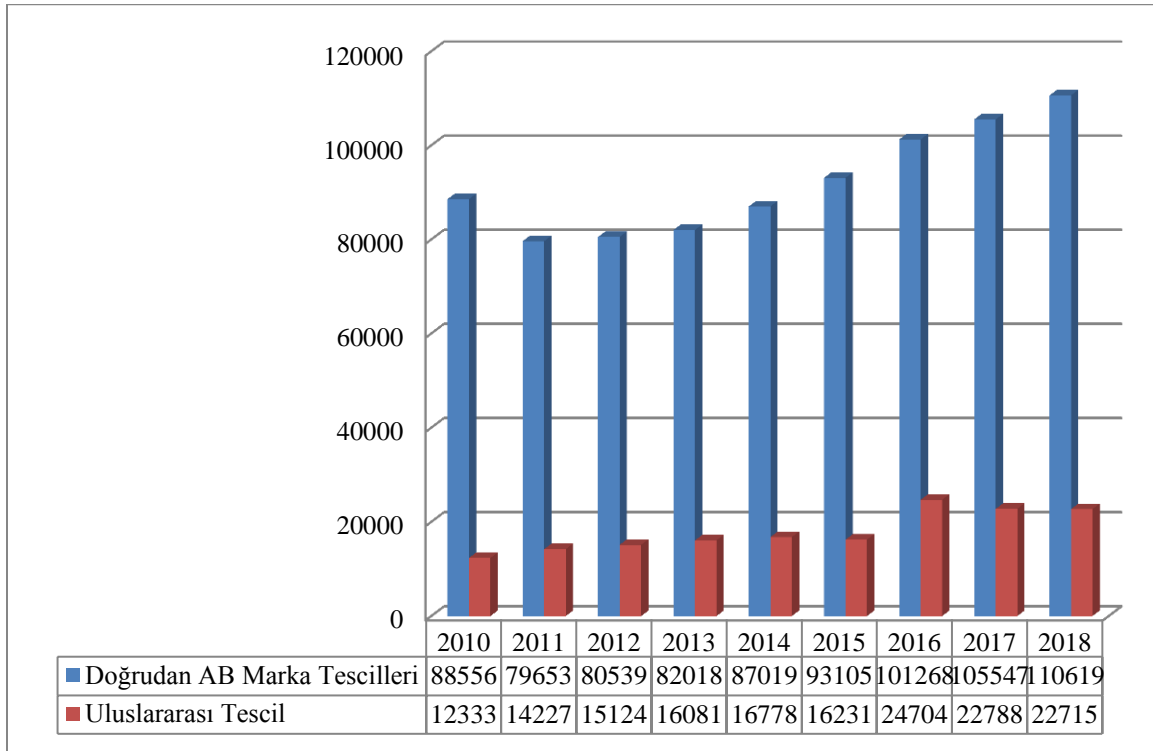
Tablo 5.9. AB’de Marka Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Doğrudan AB Marka Tescilleri	Uluslararası Tescil	Toplam	Artış oranı
2010	88556	12333	100889	/

2011	79653	14227	93880	-6,95%
2012	80539	15124	95663	1,90%
2013	82018	16081	98099	2,55%
2014	87019	16778	103797	5,81%
2015	93105	16231	109336	5,34%
2016	101268	24704	125972	15,22%
2017	105547	22788	128335	1,88%
2018	110619	22715	133334	3,90%

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.4. AB’de Marka Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı



Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Avrupa açısından tescillenen marka sayısında artış gözlenmektedir. 2011 yılı haricinde kalan yıllarda EUIPO’nun tescil ettiği marka sayısında belirgin bir artış vardır. Tescillenen yerli ve yabancı marka sayısı arasında büyük bir fark olma eğilimi, EUIPO açısından da geçerlidir.

TÜRKPATENT tarafından tescillenen markaların analizindeki bir sonraki adım, Türkiye’de tescillenen marka sayısının Türkiye’nin farklı illerinin payı ile karşılaştırılmasıdır. İl paylarının sıralaması 2018 yılına ait son verilere göre yapılmıştır.

Tablo 5.10. Türkiye’de Marka Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (İlk 15)

	İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	İstanbul	16906	18532	26516	35857	37639	35798	40212	36570	38324
2	Ankara	2460	2782	4114	5403	5316	5358	6411	6087	6520
3	İzmir	1931	2146	3234	4102	4361	4323	5928	5398	5460
4	Bursa	1111	1329	2113	2749	2902	2925	3722	3546	3861
5	Antalya	894	1191	1517	1776	1939	2019	2501	2409	2672
6	Gaziantep	819	938	1290	1710	2236	1984	2512	2631	2606
7	Konya	950	845	1554	1761	2026	1960	2369	2233	2399
8	Kocaeli	629	767	1076	1205	1316	1203	1593	1867	1914
9	Adana	497	574	892	1178	1149	1057	1230	1267	1442
10	Denizli	388	421	700	1023	1034	979	1243	1115	1212
11	Kayseri	463	470	728	1084	975	1023	1260	1097	1131
12	Mersin	398	406	626	774	744	862	1200	1055	1094
13	Muğla	322	296	392	534	569	648	928	789	831
14	Eskişehir	329	279	504	636	630	695	829	586	807
15	Hatay	223	264	380	514	566	576	748	689	728

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.11. Türkiye’de Marka Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (Son 5)

	İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Hakkari	18	10	10	11	24	29	21	20	16
2	Iğdır	10	17	7	13	16	24	17	24	14
3	Tunceli	6	2	4	9	10	10	14	5	9
4	Bayburt	1	2	4	6	11	4	5	8	7
5	Ardahan	4	5	8	1	4	9	8	14	5

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tescillenen en fazla marka sayısının görüldüğü il yine İstanbul’dur. Başvuru sayısında olduğu gibi, tescillenen marka sayısında da ilk beş il içerisinde Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya bulunmaktadır. 2018 yılında en çok marka tescil edilen 15 ilin listesi Gaziantep, Konya, Kocaeli, Adana, Denizli, Kayseri, Mersin, Muğla, Eskişehir ve Hatay ile tamamlanmaktadır. 2018 yılında tescil edilen marka sayısının en az olduğu iller Hakkari, Iğdır, Tunceli, Bayburt ve Ardahan’dır. Diğer unsurların yanında, iller arasındaki fikri mülkiyetin yaygınlığını gösteren tescillenen marka sayısı da illerin ekonomik gelişimi hakkında bilgi vermektedir.

AB içinde de benzer bir analiz yapılmıştır, ancak kıyaslama iller arasında değil, üye ülkeler arasında yapılmıştır.

Tablo 5.12. AB’de Marka Tescillerinin Üye Ülkelere Göre Dağılımı

	AB Üye Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Avusturya	2599	2332	2599	2456	2570	2548	2716	2949	2946
2	Belçika	1969	1711	1610	1737	1803	1989	2162	2322	2380
3	Bulgaristan	323	292	334	332	493	501	532	649	571
4	Kıbrıs	317	283	353	305	401	448	558	641	562
5	Çek Cumhuriyeti	586	607	705	701	775	807	985	967	947
6	Almanya	18638	17362	18175	17548	17229	17087	18608	19217	19189
7	Danimarka	1294	1192	1197	1296	1283	1508	1638	1684	1657
8	Estonya	133	175	186	190	244	293	305	369	514
9	İspanya	8137	7281	6837	7093	7498	8028	8680	8865	9064
10	Finlandiya	975	892	938	989	972	1089	1336	1568	1440
11	Fransa	7454	6890	6869	6839	6947	7166	7812	7864	8040
12	Birleşik Krallık	9268	8514	8827	9370	10297	10966	11375	10208	9918
13	Yunanistan	461	349	373	466	583	622	690	713	850
14	Hırvatistan	29	21	37	63	128	85	149	146	162
15	Macaristan	310	312	273	334	410	453	464	549	553
16	İrlanda	976	752	677	867	1023	1003	1042	1058	965
17	İtalya	8432	7786	7156	7853	8194	8854	10697	10052	11642
18	Litvanya	131	105	143	183	199	230	272	315	396
19	Lüksemburg	958	912	956	909	1137	1049	1263	1125	1137
20	Letonya	73	107	89	103	128	146	133	173	171
21	Malta	159	148	161	256	368	351	387	386	562
22	Hollanda	4345	3724	3630	3496	3669	3805	4305	4259	4346
23	Polonya	1824	1536	1563	1862	2197	2588	2910	3135	3215
24	Portekiz	1098	854	788	826	914	1126	1228	1487	1540
25	Romanya	392	350	390	314	446	504	538	659	674
26	İsveç	2101	2088	2160	2102	2280	2590	2861	3194	3056
27	Slovenya	199	173	162	180	274	298	301	302	362
28	Slovakya	213	172	224	215	274	299	346	373	397

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Farklı gelişim düzeylerine paralel olarak, EUIPO tarafından tescillenen marka sayısı ile ölçülen fikri mülkiyetin yaygınlığı AB üye ülkeler içerisinde farklılık göstermektedir. Marka tescili için yapılan başvurularda görülen eğilim, EUIPO tarafından tescillenen marka sayısında da benzer şekildedir. AB’de tescillenen marka sayısı göz önüne alındığında, Almanya yine birinci sırada (19189), ardından İtalya (11642), Birleşik Krallık (9918), İspanya (9064) ve Fransa (8040) gelmektedir. Tescillenen marka sayısının en az olduğu ülkeler, AB’ye en son üye olan ülkelerdir. Bu ülkelerde 2018 yılında tescillenen marka sayısı 600’den azdır. Bu ülkeler

içerisinde Bulgaristan, Kıbrıs, Malta, Macaristan, Estonya, Slovakya, Litvanya, Slovenya, Letonya ve Hırvatistan bulunmaktadır.

Marka uygulamasının analizi, ülkelerin ayrı ayrı toplam tescilli marka sayısındaki payı, iki ana kurum olan TÜRKPATENT ve EUIPO verileri karşılaştırılarak tamamlanmıştır.

Tablo 5.13. Marka Tescillerinin TÜRKPATENT’e Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 15)

	Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Türkiye	32397	35858	52389	68389	72334	70111	83665	77394	81911
2	Almanya	2496	940	2322	2608	2560	1850	1874	975	4192
3	A.B.D.	1589	1290	2052	2577	2644	2636	2784	1976	3516
4	Çin	526	235	722	798	883	666	696	485	2125
5	Fransa	1010	426	876	1126	1045	754	816	402	1840
6	İtalya	846	420	822	977	915	733	731	392	1673
7	İsviçre	1104	520	1121	1233	1113	1059	967	496	1625
8	Birleşik Krallık	475	290	552	662	820	693	747	418	1160
9	Japonya	340	249	395	455	578	555	538	291	829
10	Hollanda	439	227	430	1	558	449	423	242	681
11	İspanya	228	101	258	310	314	293	255	179	557
12	Kore	127	99	194	257	244	234	250	219	513
13	Avusturya	285	96	266	306	332	221	167	107	464
14	Rusya Federasyonu	147	51	153	224	236	185	161	65	387
15	İsveç	147	78	142	193	225	164	194	105	344

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Yerli marka başvurusunun yabancı başvurulara kıyasla oldukça fazla olma eğiliminden dolayı, TÜRKPATENT tarafından tescil edilen marka sayısında Türkiye'nin lider olması beklenmektedir. 2018 yılında ikinci sırayı Almanya almış ve ABD üçüncü olmuştur. Burada başvuru sayısı açısından ABD'nin Almanya'dan önde olma durumu değişmiştir. Başvuru sayısı ile aynı olarak Çin ve Fransa ilk beşte yer almıştır. İlk 15 içerisinde yer alan diğer ülkeler ise İtalya, İsviçre, Birleşik Krallık, Japonya, Hollanda, İspanya, Kore, Avusturya, Rusya Federasyonu ve İsveç'tir. Türkiye pazarına gösterilen ilgi, hali hazırdaki tescilli marka sayısı açısından anlaşılabilir.

AB açısından bu analiz, en yüksek tescilli marka sayısına sahip 10 ülke ile EUIPO'daki toplam tescilli marka sayısındaki Türkiye'nin payı karşılaştırarak yapılmıştır.

Tablo 5.14. Marka Tescillerinin EUIPO'ya Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 10)

	Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Almanya	18638	17362	18175	17548	17229	17087	18608	19217	19189
2	A.B.D.	12787	12220	12705	12843	13106	13539	16001	14807	14692
3	Birleşik Krallık	9268	8514	8827	9370	10297	10966	11375	10208	9918
4	İtalya	8432	7786	7156	7853	8194	8854	10697	10052	11642
5	İspanya	8137	7281	6837	7093	7498	8028	8680	8865	9064
6	Fransa	7454	6890	6869	6839	6947	7166	7812	7864	8040
7	Hollanda	4345	3724	3630	3496	3669	3805	4305	4259	4346
8	İsviçre	3166	3476	3452	3636	3665	3767	4125	3903	3696
9	Çin	1127	1464	1673	1781	2290	3277	6156	9808	12348
10	Avusturya	2599	2332	2599	2456	2570	2548	2716	2949	2946
	Türkiye	185	243	304	458	576	550	787	668	767

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2010 ile 2018 yılları arasındaki dönemde EUIPO tarafından tescil edilen marka sayısında lider ülke Almanya'dır. Almanya'nın hemen arkasında ABD, Birleşik Krallık, İtalya ve İspanya gelmektedir. İlk 10 ülke içerisindeki diğer ülkeler ise Fransa, Hollanda, Avusturya (AB üye ülkeler) ve İsviçre ve Çin'dir (AB üyesi olmayan ülkeler). Türkiye, en fazla tescilli marka sayısına sahip ilk 10 ülkenin gerisinde olmasına rağmen, 2018 yılında 767 tescilli marka sayısı ile 11 AB üye ülkenin önünde yer almaktadır.

5.2.2 Tasarım İstatistikleri

Tasarımın bir fikri mülkiyet hakkı olarak tescil edilmiş veya edilmemiş olabileceği gerçeğinden yola çıkarak, tasarım uygulamasının analizi başvuru sayısının ve tescilli tasarım sayısının incelenmesi ile yapılmıştır. Türkiye'de tasarım tescili işlemlerinin yürütüldüğü kurum TÜRKPATENT'dir, AB'de ise EUIPO'dur.

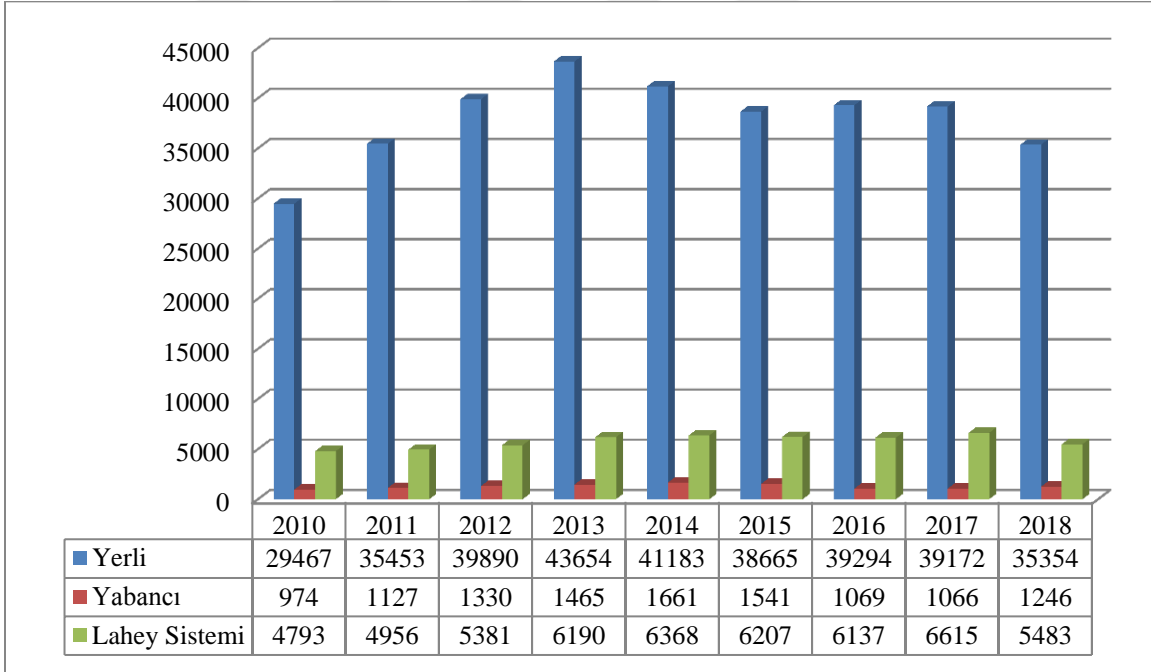
Analize öncelikle TÜRKPATENT'e yıllık olarak yapılan tasarım başvuruları sayısı üzerine genel verilerin karşılaştırılmasıyla başlanmıştır. Bu analizde, doğrudan TÜRKPATENT'e yapılan yerli ve yabancı tasarım başvuruları ile Lahey Sistemi'nin sonucu olarak yapılan başvurular arasındaki fark da ele alınmıştır. Bu kategorilerde dosya sayısı ile tasarım sayısı arasında bir ayırım yapılmıştır. Bir başvuru içerisinde birden fazla tasarım bulunabileceğinden dolayı böyle bir farklılık meydana gelmektedir.

Tablo 5.15. Türkiye’de Tasarım Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yerli		Yabancı		Lahey Sistemi		Toplam			
	Dosya sayısı	Tasarım sayısı	Dosya sayısı	Tasarım sayısı	Dosya sayısı	Tasarım sayısı	Dosya sayısı	Artış oranı	Tasarım sayısı	Artış oranı
2010	6567	29467	405	974	998	4793	7970	/	35234	/
2011	7524	35453	465	1127	1093	4956	9082	13,95%	41536	17,89%
2012	7864	39890	559	1330	1160	5381	9583	5,52%	46601	12,19%
2013	8209	43654	573	1465	1339	6190	10121	5,61%	51309	10,10%
2014	8393	41183	635	1661	1268	6368	10296	1,73%	49212	-4,09%
2015	8291	38665	605	1541	1322	6207	10218	-0,76%	46413	-5,69%
2016	8371	39294	469	1069	1381	6137	10221	-0,03%	46500	0,19%
2017	8533	39172	476	1066	1218	6615	10227	0,06%	46853	0,76%
2018	7630	35354	422	1246	1150	5483	9202	-10,0%	42083	-10,2%

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.5. Türkiye’de Tasarım Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı



Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Genel olarak, 2010 yılına göre kıyaslandığında tasarım başvurularının sayısı 2018’de artmıştır. Bu dönemde tasarım için yapılan başvuru sayısı zaman zaman artmıştır, ama en büyük azalma %10,2 ile geçen yıl gözlenmiştir. Başvuruların kökenine ilişkin olarak yurt içi başvurular, yabancı başvurulara ve Lahey Sistemi’nin sonucu olarak yapılanlara göre fazladır. Yabancı

tasarımcılar TÜRKPATENT'e bir vekil aracılığıyla doğrudan başvuru yapmaktansa, Lahey Sistemi'ni tercih etmektedirler.

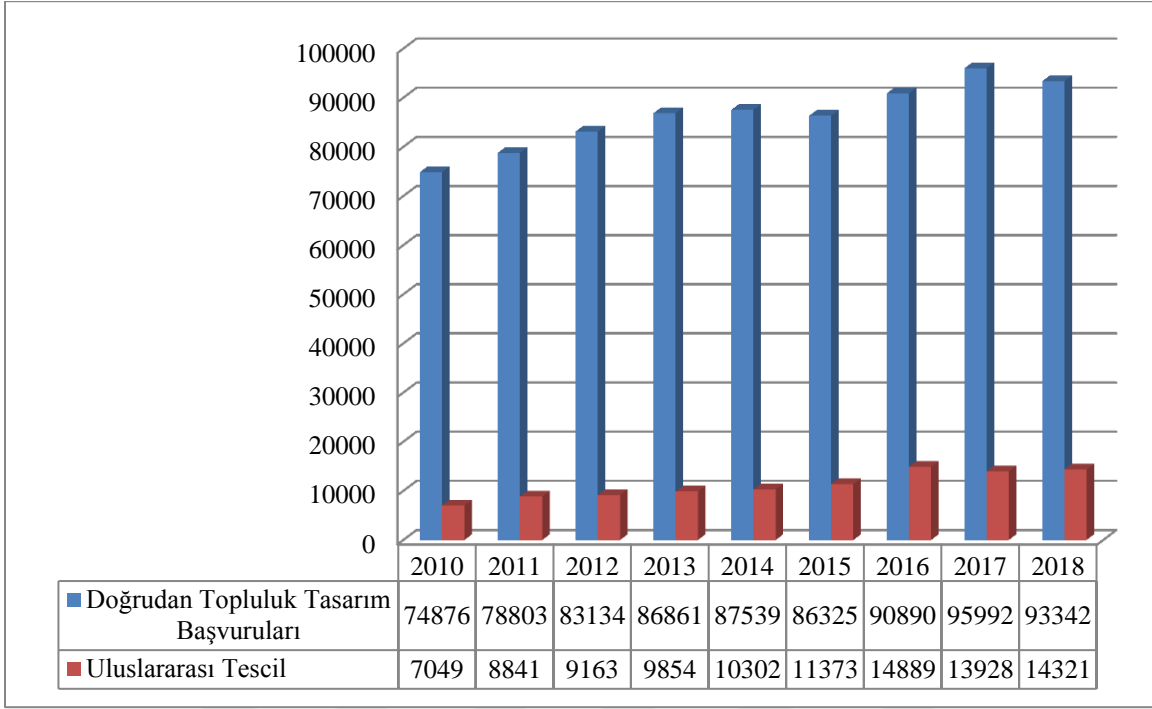
Tasarım başvuruları açısından aynı dönemde içerisindeki EUIPO verilerinin karşılaştırılmasıyla benzer bir analiz yapılmıştır. EUIPO'ya yapılan doğrudan tasarım başvuruları ile uluslararası tesciller arasında bir sınıflandırma vardır. Uluslararası tesciller ifadesi Lahey Sistemi'nin kapsamına girmektedir.

Tablo 5.16. AB'de Tasarım Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Doğrudan Topluluk Tasarım Başvuruları		Uluslararası Tescil (Lahey Sistemi)		Toplam			
	Dosya	Tasarım	Dosya	Tasarım	Dosya	Artış oranı	Tasarım	Artış oranı
2010	20307	74876	1457	7049	21764	/	81925	/
2011	21310	78803	1846	8841	23156	6,40%	87644	6,98%
2012	22504	83134	1906	9163	24410	5,41%	92297	5,31%
2013	23197	86861	1937	9854	25134	2,96%	96715	4,79%
2014	23702	87539	2002	10302	25704	2,27%	97841	1,16%
2015	22653	86325	2376	11373	25029	-2,63%	97698	-0,15%
2016	24608	90890	3846	14889	28454	13,68%	105779	8,27%
2017	26064	95992	3545	13928	29609	4,06%	109920	3,91%
2018	26308	93342	3610	14321	29918	1,04%	107663	-2,05%

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.6. AB’de Tasarım Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı



Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euiipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2010 yılında yapılan tasarım başvurularının sayısının 2018 yılında yapılanlarla karşılaştırıldığında, benzer şekilde EUIPO açısından da artış eğilimi görülmektedir. 2015 yılında küçük bir azalma gözlenmiştir ve 2018 yılında da tasarım sayısı ile ilgili olarak negatif bir salınım görülmektedir. Ayrıca EUIPO'ya yapılan doğrudan başvuruların yabancı başvurulara göre, yani Lahey Sistemi ile yapılan başvurulara göre oldukça fazla olduğunu belirtmekte fayda vardır.

Türkiye'nin farklı illerinden yapılan tasarım başvuruları da incelenmiştir. Araştırma parametresi olarak dosya sayısından ziyade tasarım sayısı kullanılmıştır. İlk 15 ilin sıralaması geçen yılki, yani 2018 yılının verilerine göre yapılmıştır. Tasarım başvuruları açısından en az ilginin olduğu iller iki tabloya yerleştirilmiştir. Bu sınıflandırma ilgili yılda yapılan tasarım başvuruları dikkate alınarak yapılmıştır.

Tablo 5.17. Türkiye’de Tasarım Başvurularının İllere Göre Dağılımı (İlk 15)

	İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	İstanbul	15726	17949	18965	17703	17290	15296	15849	15790	14998
2	Kayseri	1051	1454	1679	4287	2986	2938	4727	3420	3729

3	Bursa	2348	2798	3014	3648	4396	3387	3407	3476	3146
4	Ankara	1799	2250	2614	2770	2654	2921	2596	3291	2635
5	Gaziantep	1923	2738	4017	5079	4320	4534	4095	3333	2451
6	İzmir	1579	1684	2098	2450	2329	2245	1931	2294	1518
7	Konya	596	710	890	1423	1678	1451	1270	1790	1348
8	Kütahya	432	496	703	757	528	452	632	471	592
9	Kocaeli	427	650	594	441	625	451	457	652	591
10	Denizli	289	455	587	383	342	480	488	471	424
11	Aydın	102	83	110	234	51	104	194	94	364
12	Antalya	139	232	445	171	279	454	346	503	343
13	Mersin	73	139	155	71	90	187	136	108	273
14	Adana	149	277	307	305	276	279	196	224	254
15	Tekirdağ	100	225	179	252	143	171	196	382	245

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.18. Türkiye’de Tasarım Başvurularının İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2010-2014

Tasarım sayısı	2010	2011	2012	2013	2014
0	Ağrı Artvin Bartın Bayburt Bingöl Bitlis Gümüşhane Hakkari İğdır Kars Kastamonu Muş Siirt Sivas Tunceli Van Yozgat	Ağrı Artvin Bingöl Bitlis Hakkari Kars Muş Siirt Tunceli Yozgat Bayburt Şırnak İğdır	Artvin Bingöl Bitlis Gümüşhane Hakkari Kars Muş Siirt Tunceli Van Yozgat Bayburt Şırnak Ardahan İğdır	Artvin Bingöl Bitlis Çankırı Erzincan Hakkari Kars Muş Sinop Tunceli Yozgat Bayburt Şırnak Ardahan İğdır	Artvin Bingöl Bitlis Gümüşhane Kars Muş Siirt Tunceli Yozgat Bayburt Şırnak Kilis
1	Adıyaman Edirne Erzincan Kırıkkale Çankırı	Adıyaman Gümüşhane Ardahan	Rize Karabük	Siirt Van	Erzincan İğdır
2	Mardin Ordu Osmaniye Sinop Tokat	Mardin Kırıkkale Karabük Kilis Osmaniye	Ağrı Kırıkkale Sinop	Kastamonu	Hakkari Mardin Sinop Kırıkkale Bartın
3	Ardahan Elazığ Kırşehir	Ordu Sinop Şanlıurfa	Kilis	Kırıkkale Kilis	Ağrı

	Kilis	Van			
4-5	Bilecik (5) Karabük (5)	Elazığ (4) Erzincan (4) Rize (4)	Burdur (4) Kırşehir (5)	Ağrı (4)	Adıyaman (5) Malatya (5) Tokat (5) Batman (5) Karabük (5)

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.19. Türkiye’de Tasarım Başvurularının İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2015-2018

Tasarım sayısı	2015	2016	2017	2018
0	Adıyaman Bingöl Bitlis Erzincan Hakkari Kars Muş Tunceli Yozgat Kırıkkale Ardahan Karabük	Bingöl Bitlis Hakkari Kars Tokat Yozgat Bayburt Kırıkkale Şırnak Ardahan Iğdır	Artvin Bingöl Bitlis Elazığ Gümüşhane Van Bayburt Ardahan	Artvin Bitlis Gümüşhane Hakkari Kars Muş Sinop Tunceli Kırıkkale Ardahan Iğdır
1	Ağrı Artvin Siirt Iğdır	Gümüşhane Muş Siirt	Kars Tunceli Bartın Iğdır	Bingöl Elazığ Siirt Uşak Bayburt
2	Mardin Şırnak	Artvin Kastamonu	Ağrı Siirt Şırnak	Rize Aksaray Karabük
3	Kastamonu Rize Sinop Osmaniye	Tunceli Karabük	Hakkari Kastamonu Muş Yozgat Karabük	Bolu Batman Bartın
4-5	Van (4) Bartın (4) Kilis (4) Bilecik (5) Elazığ (5)	Ağrı (4)	Bolu (4) Ordu (4) Nevşehir (5) Uşak (5)	Ağrı (4) Yozgat (4)

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tasarım başvuruları açısından en çok ilginin görüldüğü il İstanbul’dur. 2018 verilerine göre ilk beş içerisindeki diğer iller Kayseri, Bursa, Ankara ve Gaziantep’tir. Bu beş ilin ardından İzmir, Konya, Kütahya, Kocaeli, Denizli, Aydın, Antalya, Mersin, Adana ve Tekirdağ

gelmektedir. İllerin gelişmişlik düzeyi arasındaki farklılık, tasarım başvuru sayısındaki verilere de yansımıştır. Sadece 2018 yılında 11 ilde herhangi bir tasarım başvurusu yapılmamıştır (Artvin, Bitlis, Gümüşhane, Hakkari, Kars, Muş, Sinop, Tunceli, Kırıkkale, Ardahan ve Iğdır). 2018 yılında yılda 1 ila 5 başvuru sayısı olan 13 il bulunmaktadır.

Tasarımın AB içerisinde kullanımı, AB üye ülkelerin EUIPO'ya yaptığı tasarım başvuruları açısından incelenmiştir.

Tablo 5.20. AB’de Tasarım Başvurularının Üye Ülkelere Göre Dağılımı

	AB Üye Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Avusturya	2063	2350	2465	2330	2375	2216	2380	2233	2161
2	Belçika	1271	1610	1289	1048	1117	1025	1117	1013	1205
3	Bulgaristan	148	177	415	883	1015	878	558	590	479
4	Kıbrıs	39	48	33	60	46	29	102	49	63
5	Çek Cumhuriyeti	578	746	1020	641	739	819	608	1665	748
6	Almanya	18128	18305	19905	18905	19748	17566	19338	21268	18200
7	Danimarka	1107	1402	1582	1443	1508	1732	1655	1676	1575
8	Estonya	57	94	112	140	68	109	110	233	170
9	İspanya	3923	3846	4047	3394	3585	3367	4089	3384	3653
10	Finlandiya	692	670	836	956	944	869	688	772	706
11	Fransa	7012	6465	7091	74444	6204	5829	6044	6130	6081
12	Birleşik Krallık	4994	5425	5160	5810	6014	6301	6243	6617	5816
13	Yunanistan	122	90	109	223	156	267	279	249	206
14	Hırvatistan	4	2	12	24	39	87	36	96	37
15	Macaristan	185	152	133	149	176	142	218	234	242
16	İrlanda	271	238	143	232	262	297	199	377	457
17	İtalya	10305	10245	9095	8718	9172	9964	11838	9618	10344
18	Litvanya	35	42	51	47	91	69	115	104	115
19	Lüksemburg	195	338	556	741	570	715	400	261	401
20	Letonya	76	102	32	27	73	90	41	49	92
21	Malta	4	13	26	207	179	336	157	180	98
22	Hollanda	2198	2372	2441	2242	2232	1961	2680	2883	2557
23	Polonya	2385	2973	3140	3385	4274	4620	4554	4332	4073
24	Portekiz	869	948	1195	925	1049	974	1106	812	1020
25	Romanya	121	151	154	187	148	215	324	571	415
26	İsveç	1461	1469	1536	1964	1722	1601	1777	1647	1501
27	Slovenya	146	181	129	153	175	143	152	147	141
28	Slovakya	109	174	137	227	215	141	125	237	206

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

AB üye ülkeler içerisinde tasarım için yapılan başvuru sayısındaki farklılığın kaynağı, bu ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyleri arasındaki farklılıklardır. Lider olarak Almanya yine önde gelmektedir, onu hemen ardından İtalya, Fransa ve Birleşik Krallık izlemektedir. 2018 yılında tasarım için en fazla başvuru yapan ilk 5 ülke içerisinde, tasarım alanındaki önemli oyuncularını geride bırakarak Polonya da girmiştir. Tasarım başvuru sayısının en düşük olduğu (300 başvuru altı) üye ülkeler Macaristan, Yunanistan, Slovakya, Estonya, Slovenya, Litvanya, Malta, Letonya, Kıbrıs ve Hırvatistan'dır.

Bir fikri mülkiyet hakkı olan tasarıma gösterilen ilgi, TÜRKPATENT'e yapılan başvuruların menşesi açısından da incelenmiştir. 2018 yılındaki veriler kullanılarak tasarım için en fazla başvuru yapan ülkeler listelenmiştir.

Tablo 5.21. Tasarım Başvurularının TÜRKPATENT'e Başvuran Ünelere Göre Dağılımı
(İlk 15)

	Üneler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Türkiye	29467	35453	39890	43654	41183	38665	39294	39172	35354
2	A.B.D.	168	172	250	228	207	212	191	200	214
3	Belçika	0	2	10	0	1	60	24	122	143
4	İtalya	82	205	184	250	300	170	110	59	142
5	Almanya	115	169	235	249	350	279	214	211	129
6	Çin	20	0	0	5	5	12	21	28	97
7	Fransa	105	100	143	70	85	112	72	42	78
8	Birleşik Krallık	100	70	153	140	154	55	36	66	67
9	Danimarka	0	0	2	0	1	10	41	23	64
10	Japonya	30	30	11	130	95	150	92	80	63
11	İspanya	75	11	90	46	93	133	15	11	59
12	Hollanda	130	200	78	138	100	141	57	52	34
13	Avusturya	27	1	5	6	5	14	9	8	25
14	İsviçre	40	70	54	50	57	55	17	6	10
15	Kore	32	20	22	1	7	15	23	7	9

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

TÜRKPATENT'e yapılan tasarım başvuru sayısı açısından, yerli başvuruların baskınlığı Türkiye'yi diğer ülkelere göre oldukça öne taşımaktadır. En fazla başvuru yapan ilk 5 içerisindeki diğer ülkeler ABD, Belçika, İtalya ve Almanya'dır. İlk 15 içerisindeki diğer ülkeler ise Çin, Fransa, İngiltere, Danimarka, Japonya, İspanya, Hollanda, Avusturya, İsviçre ve Kore'dir. Türkiye topraklarında tasarımlarını korumaya en çok ilgi gösteren ülkeler, markalarının korunmasını başvuru yapan ülkelerle hemen hemen aynıdır.

Ülkelerin tasarım korumasına olan ilgileri, farklı ülkeler tarafından EUIPO'ya yapılan başvuru sayısı ile de analiz edilmiştir.

Tablo 5.22. Tasarım Başvurularının EUIPO'ya Başvuran Ükelere Göre Dağılımı (İlk 10)

	Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Almanya	18128	18305	19905	18905	19748	17566	19338	21268	18200
2	İtalya.	10305	10245	9095	8718	9172	9964	11838	9618	10344
3	A.B.D	5559	5782	7223	7703	8225	8219	8886	10060	10940
4	Fransa	7012	6465	7091	74444	6204	5829	6044	6130	6081
5	Birleşik Krallık	4994	5425	5160	5810	6014	6301	6243	6617	5816
6	Çin	1364	2068	2685	4025	4359	6075	5404	8484	8879
7	İspanya	3923	3846	4047	3394	3585	3367	4089	3384	3653
8	Polonya	2385	2973	3140	3385	4274	4620	4554	4332	4073
9	Japonya	2372	3197	2930	2609	2688	2266	2186	2518	2603
10	Hollanda	2198	2372	2441	2242	2232	1961	2680	2883	2557
	Türkiye	218	287	205	339	360	242	159	169	203

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euiipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2010-2018 döneminde EUIPO'ya yapılan toplam başvuru sayısına göre, en fazla başvuru yapan ülke Almanya, hemen ardından ise İtalya, ABD, Fransa ve Birleşik Krallık gelmektedir. Tasarım için en fazla başvuru yapan 10 ülke içerisinde AB üyesi olmayan ülkelerden ABD'ne ek olarak, Çin ve Japonya yer almaktadır. En çok başvuru yapan 10 ülke içerisindeki diğer ülkeler İspanya, Polonya ve Hollanda gibi diğer AB üye ülkeleridir. Türk tasarımcıların tasarımlarını AB topraklarında koruma başvurusu, markalara olan başvurudan daha azdır. 2018 yılında 203 tasarım başvurusu yapılmıştır.

Bir fikri mülkiyet hakkı olan tasarıma yapılan başvurunun tam bir resmi, tescilli tasarım sayısı için de benzer bir veri analizinin yapılmasıyla elde edilebilir. 2010 yılından 2018'e kadar olan dönemde TÜRK PATENT ve EUIPO'nun tescil uygulamaları incelenmiştir.

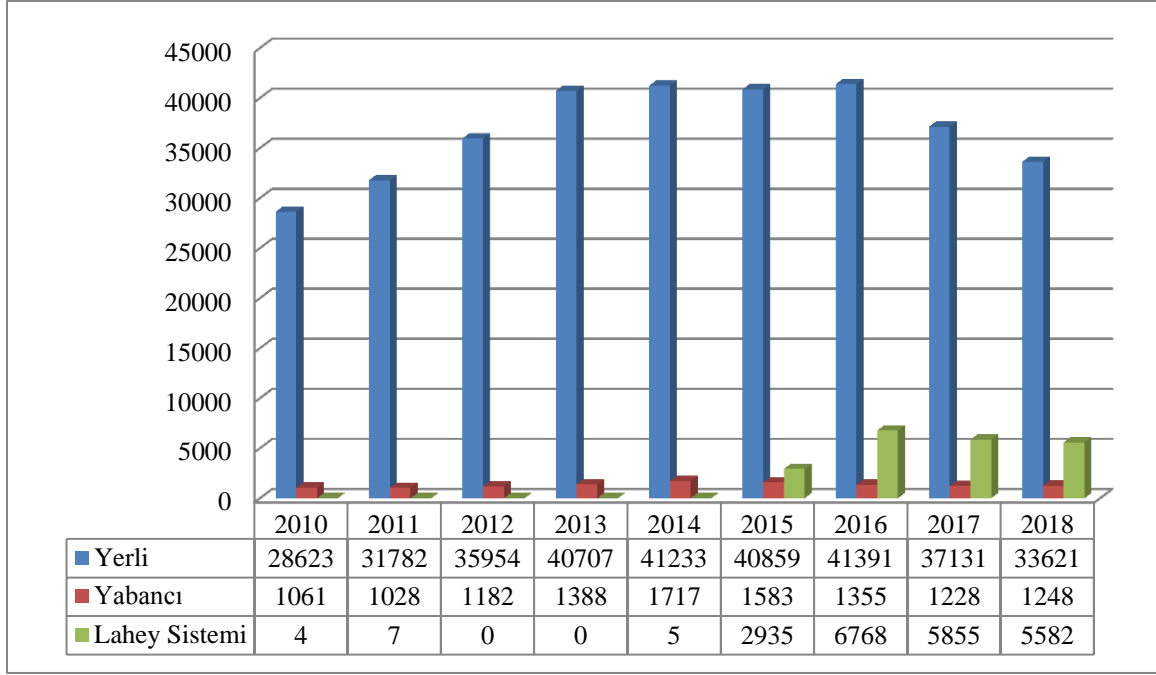
Tablo 5.23. Türkiye'de Tasarım Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yerli		Yabancı		Lahey Sistemi		Toplam			
	Dosya sayısı	Tasarım sayısı	Dosya sayısı	Tasarım sayısı	Dosya sayısı	Tasarım sayısı	Dosya sayısı	Artış oranı	Tasarım sayısı	Artış oranı
2010	6360	28623	481	1061	1	4	6842	/	29688	/
2011	6915	31782	433	1028	1	7	7349	7,41%	32817	10,54%
2012	7274	35954	493	1182	0	0	7767	5,69%	37136	13,16%
2013	7811	40707	582	1388	0	0	8393	8,06%	42095	13,35%
2014	7609	41233	656	1717	2	5	8267	-1,50%	42995	2,04%

2015	8574	40859	651	1583	657	2935	9882	19,54%	45377	5,64%
2016	8801	41391	563	1355	1452	6768	10816	9,45%	49514	9,12%
2017	8072	37131	551	1228	1268	5855	9891	-8,55%	44214	-10,7%
2018	6996	33621	452	1248	1073	5582	8521	-13,8%	40451	-8,51%

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.7. Türkiye’de Tasarım Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı



Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2010 ve 2018 yılları ayrı ayrı analiz edildiğinde toplam tescilli tasarımların sayısının arttığı görülmektedir. Ancak araştırma döneminde içerisinde 2017 ve 2018 yıllarında toplam tescilli tasarım sayısında bir düşüş olduğu gözlenmektedir. Yerli tasarım başvuru sayısının yabancı başvurulara göre oldukça yüksek olduğu göz önüne alındığında, tescilli tasarımların çoğunun yerli kökenli olması beklenmektedir. Lahey Sistemi üzerinden tescil edilen tasarımların durumu ilgi çekicidir. Araştırma dönemi içerisinde 2010-2014 yıllarında bu sistemin çok az kullanıldığı gözlenmiştir, ancak 2015 yılında yüksek bir toparlanma görülmüş ve bu eğilim sonraki yıllarda da devam etmiştir.

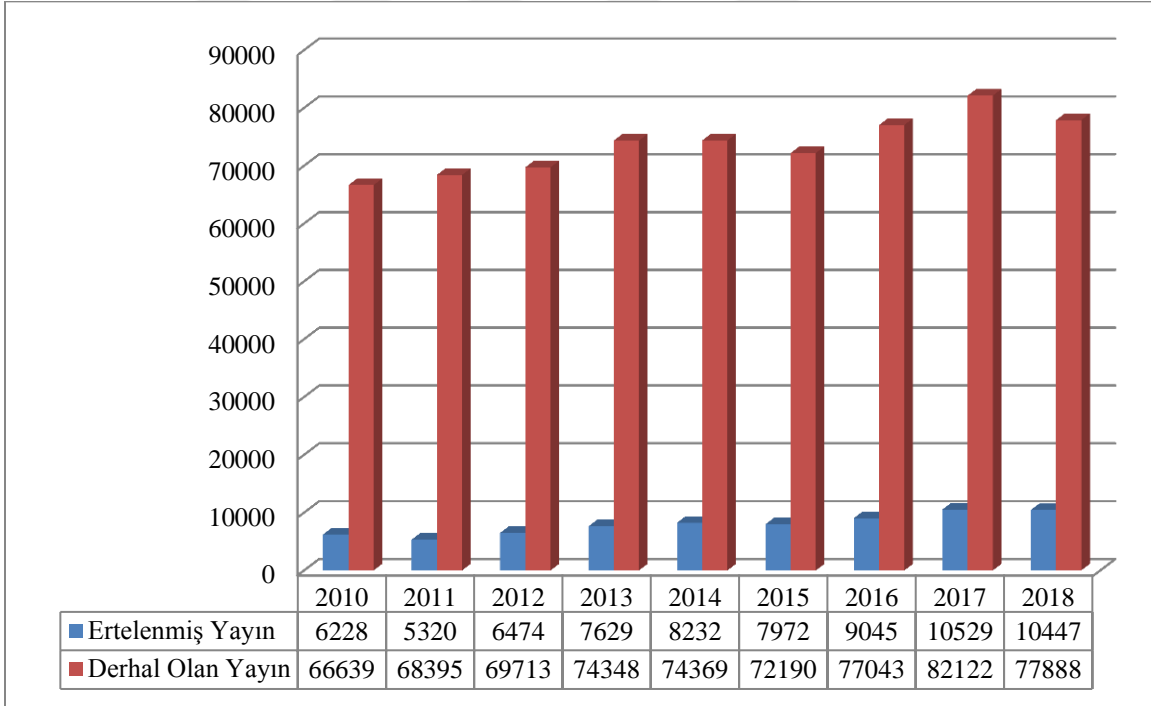
EUIPO tarafından tescil edilen tasarımların genel bir analizinde, ertelenmiş yayınlar ile hemen yayınlanmış olan tesciller arasında bir ayırım yapılmıştır.

Tablo 5.24. AB’de Tasarım Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Topluluk Tasarım Tescil			Artış oranı
	Ertelenmiş Yayın	Derhal Olan Yayın	Toplam	
2010	6228	66639	72867	/
2011	5320	68395	73715	1,16%
2012	6474	69713	76187	3,35%
2013	7629	74348	81977	7,60%
2014	8232	74369	82601	0,76%
2015	7972	72190	80162	-2,95%
2016	9045	77043	86088	7,39%
2017	10529	82122	92651	7,62%
2018	10447	77888	88335	-4,66%

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.8. AB’de Tasarım Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı



Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Genel resme bakıldığında tescilli tasarımların sayısında bir artış olduğunu göstermektedir, ancak 2018 yılında tescilli tasarımlardaki azaltma eğilimi EUIPO’da da görülmektedir. Tescilin yayınlanması ile ilgili olarak, büyük bir çoğunluk tasarımın hemen yayınlanmasını gerektirmektedir.

Türkiye’deki tescilli tasarım sayısının analizi, tescilli tasarımların illere göre dağılımı açısından da yapılmıştır. 2018 verilerine göre en fazla tescilli tasarım sayısına sahip 15 ilin bir listesi yapılmıştır. Bu liste en düşük tasarım sayısına sahip illerin listesi ile desteklenmiştir.

Tablo 5.25. Türkiye’de Tasarım Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (İlk 15)

	İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	İstanbul	15196	16269	17727	17833	16603	16339	16678	15085	13904
2	Kayseri	1170	1277	1459	1892	2995	3123	4645	3443	3294
3	Bursa	2515	2414	2972	3031	4391	3965	3654	3515	3140
4	Gaziantep	1760	2398	3155	5133	4320	4381	3960	3698	2699
5	Ankara	1721	1997	2406	2848	2657	2971	2812	2807	2517
6	İzmir	1625	1487	1875	2424	2328	2354	2257	2065	1464
7	Konya	589	635	685	1283	1686	1558	1435	1621	1365
8	Kütahya	430	535	479	804	528	539	568	481	586
9	Kocaeli	461	393	691	336	599	457	564	631	539
10	Denizli	327	446	443	423	342	518	529	371	428
11	Antalya	82	260	166	443	279	377	495	367	373
12	Tekirdağ	99	141	197	218	142	144	210	261	321
13	Sakarya	259	194	379	311	206	216	294	244	272
14	Adana	92	231	298	294	281	250	246	211	246
15	Mersin	64	136	116	72	90	114	207	117	230

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.26. Türkiye’de Tasarım Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2010-2014

Tasarım sayısı	2010	2011	2012	2013	2014
0	Ağrı Artvin Bartın Bayburt Bingöl Bitlis Gümüşhane Hakkari İğdır Kars Kastamonu Kırıkkale Muş Osmaniye Siirt Şırnak Tunceli Van Yozgat	Adıyaman Ağrı Artvin Bingöl Bitlis Hakkari Kars Muş Tunceli Van Yozgat Bayburt Şırnak İğdır	Artvin Bingöl Bitlis Erzincan Gümüşhane Hakkari Kars Muş Siirt Tunceli Yozgat Bayburt Şırnak Ardahan İğdır Osmaniye	Ağrı Artvin Bingöl Bitlis Hakkari Kars Muş Sinop Tunceli Van Yozgat Bayburt Şırnak Ardahan İğdır	Artvin Bingöl Bitlis Gümüşhane Kars Muş Siirt Tunceli Yozgat Bayburt Şırnak Ardahan Kilis

1	Adıyaman Edirne Elazığ Erzincan Ordu Sinop Çankırı	Gümüşhane Siirt Ardahan Kilis	Rize	Siirt Kırıkkale	Erzincan İğdır
2	Mardin Tokat	Kırklareli Mardin Rize Şanlıurfa Karabük	Ağrı Sinop Zonguldak Karabük	Kastamonu Uşak Kilis	Hakkari Mardin Sinop Kırıkkale Bartın
3	Ardahan Karabük Kırşehir Kilis	Erzincan Kırıkkale	Van Aksaray Kilis	/	Ağrı
4-5	Bilecik (4) Sivas (5)	Ordu (4) Sinop (4) Yalova (4) Osmaniye (4) Çorum (5)	Burdur (4) Elazığ (4) Kırşehir (4) Kırıkkale (5)	/	Adıyaman (5) Malatya (5) Tokat (5) Batman (5) Karabük (5)

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.27. Türkiye’de Tasarım Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2015-2018

Tasarım sayısı	2015	2016	2017	2018
0	Adıyaman Artvin Bingöl Bitlis Çankırı Gümüşhane Hakkari Kars Muş Tunceli Yozgat Bayburt Kırıkkale Ardahan Osmaniye	Ağrı Bingöl Bitlis Hakkari Kars Siirt Tokat Tunceli Yozgat Kırıkkale Şırnak Ardahan İğdır	Artvin Bingöl Gümüşhane Kars Tunceli Van Yozgat Bayburt Ardahan	Artvin Bingöl Bitlis Gümüşhane Hakkari Kars Muş Sinop Tunceli Ardahan İğdır
1	Ağrı Erzincan Siirt İğdır	Muş	Bitlis Niğde Bartın İğdır	Elazığ Siirt Bayburt Kırıkkale
2	Kastamonu Mardin Ordu	Artvin	Ağrı Şırnak Karabük	Rize Uşak Aksaray

	Şırnak Bartın Karabük			Karabük
3	Sinop	Kastamonu Mardin Karabük Kilis	Hakkari Kastamonu Muş Siirt	Bolu Erzurum Tokat Batman Şırnak Bartın
4-5	Kilis (4)	/	Elazığ (4) Giresun (4) Ordu (4) Uşak (4) Kırıkkale (4)	Yozgat (4) Ağrı (5)

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tescilli tasarımların sayısı açısından, en çok tescilli tasarım sayısına sahip il olarak İstanbul öne çıkmaktadır. 2018 yılında en fazla tescilli tasarıma sahip ilk 5 içerisindeki diğer iller Kayseri, Bursa, Gaziantep ve Ankara'dır. Bu sıralama tasarım başvurusu sıralaması ile aynıdır. En fazla tescilli tasarımlara sahip ilk 15 içerisindeki diğer iller ise İzmir, Konya, Kütahya, Kocaeli, Denizli, Antalya, Tekirdağ, Sakarya, Adana ve Mersin'dir. Diğer taraftan 2018 verilerine göre Türkiye'de tescilli tasarımı olmayan 11 il bulunmaktadır (Artvin, Bingöl, Bitlis, Gümüşhane, Hakkari, Kars, Muş, Sinop, Tunceli, Ardahan ve Iğdır). Çok az sayıda tescilli tasarımı bulunan (tescilli tasarım sayısı 1-5 arası olan) 16 il vardır. Bu şehirler Elazığ, Siirt, Bayburt, Kırıkkale, Rize, Uşak, Aksaray, Karabük, Bolu, Erzurum, Tokat, Batman, Şırnak, Bartın, Yozgat ve Ağrı'dır.

EUIPO tarafından tescilli tasarımların listesi AB üye ülkelere göre de analiz edilmiştir.

Tablo 5.28. AB'de Tasarım Tescillerinin Üye Ülkelere Göre Dağılımı

	AB Üye Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Avusturya	1906	2323	2387	2302	2343	2041	2282	1990	2167
2	Belçika	1250	1493	1119	1072	1057	974	1051	1045	1151
3	Bulgaristan	105	153	300	646	1192	817	489	570	482
4	Kıbrıs	39	52	31	53	52	27	104	43	44
5	Çek Cumhuriyeti	602	637	943	641	710	799	558	1594	778
6	Almanya	17616	17776	18257	18863	18491	16922	18680	20582	18052
7	Danimarka	1020	1278	1365	1403	1534	1529	1648	1614	1442
8	Estonya	46	99	106	138	64	104	113	225	160
9	İspanya	4067	3500	3602	3318	3569	3135	3553	3509	3557

10	Finlandiya	693	678	845	871	977	798	735	717	774
11	Fransa	6838	6611	6605	6754	6100	5541	5905	5995	6230
12	Birleşik Krallık	4790	5089	5125	5703	5591	6296	5893	6357	5674
13	Yunanistan	109	83	92	193	146	236	226	200	239
14	Hırvatistan	4	2	4	26	32	65	36	58	81
15	Macaristan	186	142	128	110	185	114	240	215	231
16	İrlanda	321	193	198	207	250	298	187	310	433
17	İtalya	10296	10148	9150	8261	8789	9733	11690	9688	9960
18	Litvanya	33	45	47	47	85	69	109	96	121
19	Lüksemburg	206	342	517	716	575	621	453	311	391
20	Letonya	83	106	30	24	70	78	53	51	88
21	Malta	2	10	22	205	170	337	137	190	43
22	Hollanda	2335	2211	2365	2098	2203	1975	2479	2774	2498
23	Polonya	2317	2749	2858	3224	3782	4155	4214	4159	3835
24	Portekiz	861	879	1185	937	915	815	1057	823	937
25	Romanya	95	150	129	171	143	209	291	505	433
26	İsveç	1409	1387	1539	1867	1654	1488	1830	1568	1488
27	Slovenya	127	161	129	114	152	163	146	144	137
28	Slovakya	96	179	128	197	160	185	102	216	203

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2018 verileri analiz edildiğinde, AB üye ülkeleri içerisinde tescilli tasarım sayısında lider Almanya'dır. En yüksek başvuru sayısına sahip olan üye ülkelerle karşılaştırıldığında, herhangi değişiklik olmamıştır. İtalya, Fransa, Birleşik Krallık ve Polonya yine en fazla tescilli tasarım sayısına sahip ilk 5 üye ülke arasındadır. Başvuru sayısının bir yansıması olarak, en düşük tescilli tasarım sayısına sahip üye ülkelerde bir değişiklik bulunmamaktadır. En düşük tescilli tasarım sayısına sahip (300'den az) bu üye ülkeler grubunda şu ülkeler bulunmaktadır: Macaristan, Yunanistan, Slovakya, Estonya, Slovenya, Litvanya, Letonya, Hırvatistan, Kıbrıs ve Malta. AB içerisindeki farklı ekonomik gelişim düzeyleri ve sanayi merkezlerinin yerleşimi, tescilli tasarım durumunda doğru bir şekilde yansıtılmaktadır.

Tasarım uygulamasının analizindeki son husus TÜRKPATENT ve EUIPO tarafından tescil edilen tasarımların kökenlerine göre listelenmesidir.

Tablo 5.29. Tasarım Tescillerinin TÜRKPATENT'e Başvuran Ükelere Göre Dağılımı (İlk 15)

	Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Türkiye	28623	31782	35954	40707	41233	40859	41391	37280	33708
2	Almanya	85	121	129	282	198	263	242	1915	1516
3	İsviçre	43	28	37	16	42	58	35	1324	1174
4	İtalya	187	125	180	188	190	151	81	606	751

5	Fransa	66	61	48	54	68	45	68	654	617
6	A.B.D.	185	205	200	220	320	415	265	462	511
7	Yunanistan	4	1	7	12	8	22	0	5	488
8	Belçika	10	15	57	129	58	15	99	149	175
9	Birleşik Krallık	70	48	42	14	105	101	84	165	166
10	Hollanda	55	65	44	52	54	33	66	167	161
11	Lüksemburg	1	0	0	6	0	5	4	21	126
12	Japonya	100	120	92	122	106	116	84	222	114
13	İsveç	50	35	61	13	60	45	84	100	101
14	Çin	10	7	15	23	28	45	26	23	97
15	Danimarka	9	5	17	0	90	40	70	51	88

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tescil edilen tasarım başvuruları sayısı açısından, yurt içi tescillerin yurt dışı tescillerine göre oldukça fazla olması TÜRKPATENT tarafından tescil edilen tasarım açısından Türkiye'yi diğer ülkelere göre lider pozisyona yerleştirmektedir. 2018 verilerine göre ilk beş ülke sıralaması, en çok tasarım başvurusuna sahip ilk beş ülke sıralamasına göre değişmiştir. Almanya ikinci sırada yer almakta ve ilk beş içerisindeki diğer ülkeler de İsviçre, İtalya ve Fransa'dır. TÜRKPATENT tarafından 2018 yılında en fazla tescilli tasarıma sahip 15 ülke içerisinde ABD, Yunanistan, Belçika, Birleşik Krallık, Hollanda, Lüksemburg, Japonya, İsveç, Çin ve Danimarka yer almaktadır.

Tescilli tasarımlarla ilgili olarak aynı analiz EUIPO uygulamaları için de yapılmıştır. Bu analiz ilaveten Türkiye'yi ve Türkiye'nin genel tescilli tasarım sayısına katılımını içermektedir.

Tablo 5.30. Tasarım Tescillerinin EUIPO'ya Başvuran Ükelere Göre Dağılımı (İlk 10)

	Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Almanya	17616	17776	18257	18863	18491	16922	18680	20582	18052
2	İtalya.	10296	10148	9150	8261	8789	9733	11690	9688	9960
3	A.B.D	5049	6014	6385	7845	7859	7861	8475	10174	10341
4	Fransa	6838	6611	6605	6754	6100	5541	5905	5995	6230
5	Birleşik Krallık	4790	5089	5125	5703	5591	6296	5893	6357	5674
6	Çin	1260	1897	2495	3783	4488	5777	5120	8216	8691
7	İspanya	4067	3500	3602	3318	3569	3135	3553	3509	3557
8	Polonya	2317	2749	2858	3224	3782	4155	4214	4159	3835
9	Japonya	2190	3137	2868	2656	2637	2303	2127	2500	2618
10	Hollanda	2335	2211	2365	2098	2203	1975	2479	2774	2498
	Türkiye	237	247	190	356	355	193	197	165	197

Kaynak: EUIPO, Official Statistics, <https://euipo.europa.eu/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2010 yılından 2018'e kadar olan dönemde EUIPO tarafından tescil edilen tasarım sayısına göre, Almanya ilk sırada ve hemen ardından İtalya, ABD, Fransa ve Birleşik Krallık gelmektedir. En fazla tescilli tasarıma sahip 10 ülke içerisinde üye olmayan ülkeler olarak Çin ve Japonya ve üye ülkeler olarak İspanya, Polonya ve Hollanda yer almaktadır. 2010-2018 dönemindeki yıllar içerisinde Türkiye'de dalgalanmalar görülmektedir. En yüksek tescilli tasarım sayısı 2013 ve 2014 yıllarında kaydedilmiştir. 2018 verilerine göre Türkiye, tescilli tasarım sayısı bakımından AB üyesi 7 ülkenin önünde yer almıştır.

5.2.3 Patent İstatistikleri

Önde gelen fikri mülkiyet haklarından biri olarak patent kullanımının analizi, tescil süreciyle ilgili verilerin karşılaştırılmasıyla ortaya çıkarılmaktadır. Tescil süreci Türkiye'de TÜRK PATENT aracılığı ile gerçekleştirilmekte iken, AB içerisinde halihazırda sadece patent tescili süreci için özelleşmiş bir kurum bulunmamaktadır. Bu nedenle AB'de patent istismarı uygulaması, AB üye ülkelerin Avrupa patentinin EPO nazarında kullanımının analizi yoluyla yapılmaktadır. Türkiye EPO'nun tam üyesi olduğundan, EPO uygulamalarının AB üye ülkeler ile Türkiye arasındaki patent seviyesi ile ilgili bilgi sağlaması açısından özel bir önemi bulunmaktadır.

Analizin başlangıç noktası olarak, 2010-2018 arasındaki dönemde patent başvurusu sayısı göz önüne alınmıştır. TÜRK PATENT'e yapılan başvurular ile ilgili olarak yerli ve yabancı başvuru ayrımı yapılmıştır. Yerli ve yabancı başvuru kategorilerinde, başvurunun TÜRK PATENT'e doğrudan yapılan bir başvuru sonucu mu yoksa PCT veya EPC sistemlerinin kullanılması sonucu mu olduğu konusunda bir ayırım bulunmaktadır.

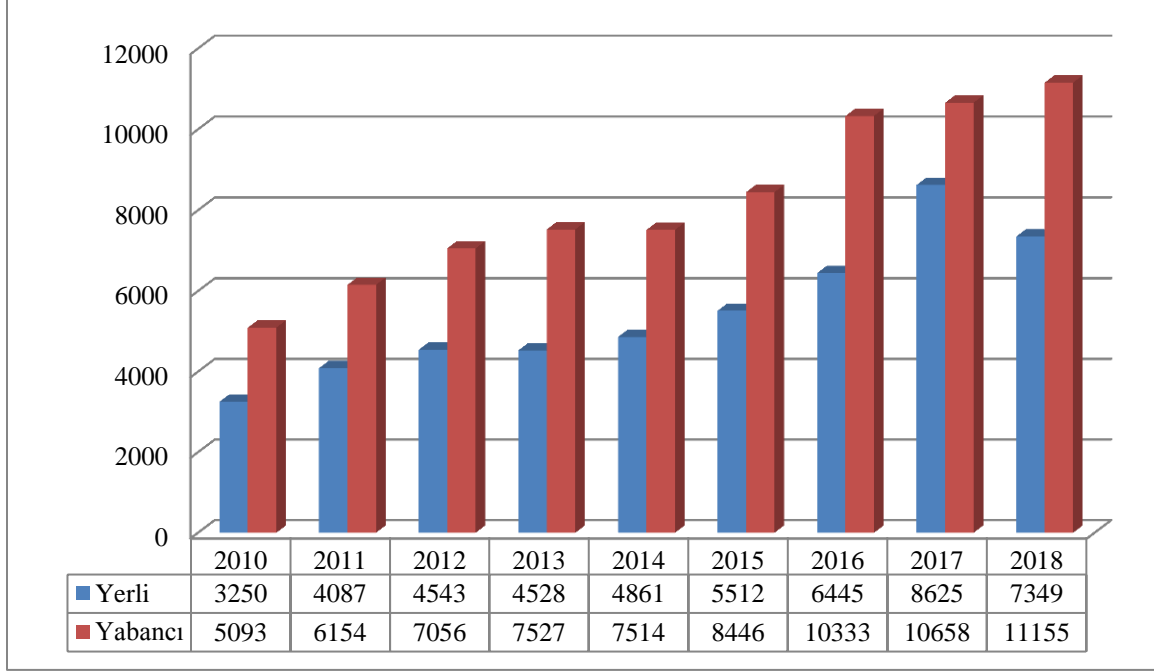
Tablo 5.31. Türkiye'de Patent Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yerli				Yabancı				Genel toplam	Artış oranı
	TÜRK PATENT	PCT	EPC	Toplam	TÜRK PATENT	PCT	EPC	Toplam		
2010	3120	60	70	3250	77	100	4916	5093	8343	/
2011	3962	43	82	4087	120	100	5934	6154	10241	22,75%
2012	4360	74	109	4543	78	154	6824	7056	11599	13,26%
2013	4345	54	129	4528	95	175	7257	7527	12055	3,93%
2014	4654	112	95	4861	149	183	7182	7514	12375	2,65%
2015	5302	50	160	5512	251	238	7957	8446	13958	12,79%

2016	6153	88	204	6445	407	211	9715	10333	16778	20,20%
2017	7994	181	450	8625	202	178	10278	10658	19283	14,93%
2018	7114	42	193	7349	137	173	10845	11155	18504	-4,04%

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.9. Türkiye’de Patent Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı

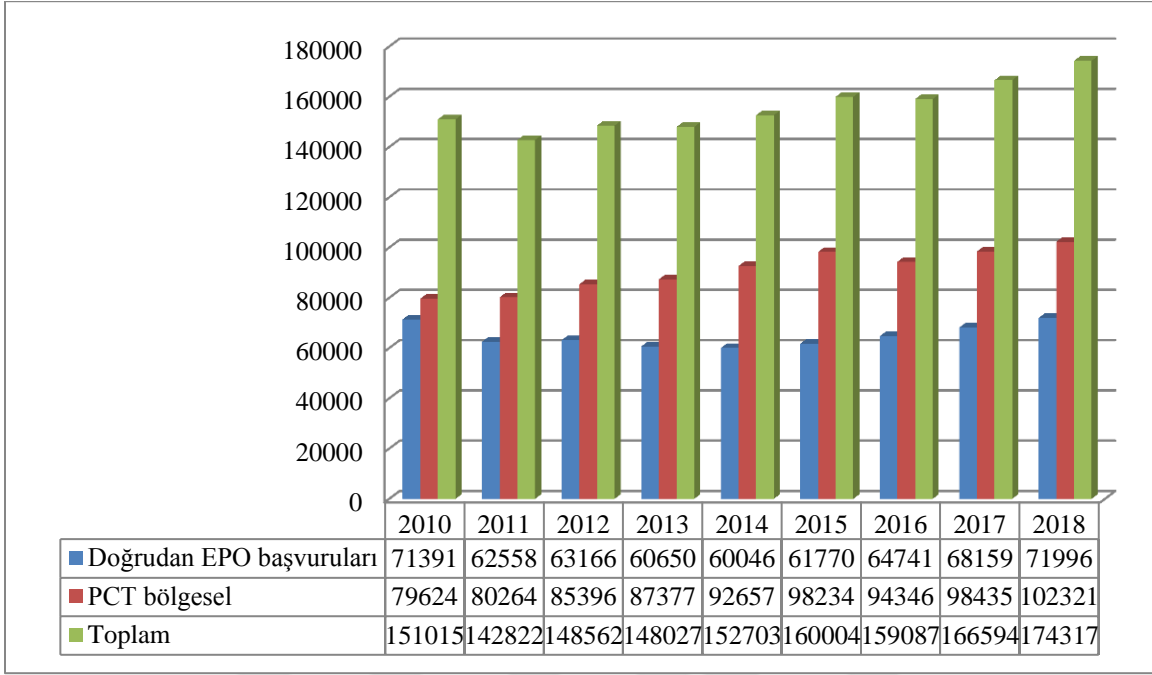


Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Analiz edilen dönemde, başvuru sayısında düşüşün gözlemlendiği 2018 yılı dışında, patent başvuru sayısında düzenli bir artış gözlenmiştir. Bu düşüş genellikle, kaynağından bağımsız olarak yurt içi başvurulardaki düşüşün bir sonucudur. Patenti, analiz edilen diğer fikri mülkiyet haklarından (marka ve tasarım) ayırt eden unsur yabancı patent başvuru sayısının yerli patent başvuru sayısından daha fazla olmasıdır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye topraklarında kökeni yabancı olan patentlerin korunmasına daha fazla bir talebin olduğu ve bu durumun Türkiye’deki mevcut inovasyonun gelişim düzeyi hakkında da bilgi verdiği söylenebilir.

Aynı zaman diliminde EPO’ya yapılan başvuru sayısının da analizi yapılmıştır. Doğrudan yapılan başvurular ile PCT sisteminin sonucu olarak yapılan başvurular arasında bir ayrım vardır.

Şekil 5.10. EPO’da Patent Başvurularının Yıllara Göre Dağılımı



Kaynak: EPO, Official Statistics, <https://www.epo.org/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2010 ve 2018 yıllarında EPO’ya yapılan başvurular karşılaştırıldığında, başvuru sayısının zamanla arttığı görülmektedir. Ancak incelenen dönemde bazı yıllarda zaman zaman düşüşler olmuştur. Bu düşüşler, PCT sisteminin sonucu olarak yapılan başvuru sayısının, doğrudan EPO’ya yapılan başvuru sayısından yüksek olduğu dönemlerdedir.

Patent başvuru sayısının analizinde sonraki aşama ise, TÜRKPATENT’e yapılan başvuru sayısının illere göre analizinin yapılmasıdır. 2018 yılının verilerine göre başvuru sayısının en yüksek olduğu 15 il sıralanmıştır. Ayrıca 2010 ile 2018 döneminde en az başvurular yapılan iller de belirtilmiştir.

Tablo 5.32. Türkiye’de Patent Başvurularının İllere Göre Dağılımı (İlk 15)

	İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	İstanbul	1370	1582	1939	1831	2108	2399	3096	3795	3342
2	Ankara	328	417	569	562	596	636	738	823	931
3	Bursa	244	530	288	316	316	440	494	440	440
4	Kocaeli	120	195	225	275	168	209	233	343	294
5	İzmir	158	223	264	265	275	289	281	305	289
6	Manisa	246	246	106	77	65	63	96	1206	236
7	Konya	133	135	144	153	199	163	130	178	186
8	Sakarya	29	60	57	79	137	148	137	142	143

9	Gaziantep	26	33	51	73	94	184	184	172	142
10	Antalya	50	54	74	67	63	67	72	83	98
11	Kayseri	73	55	70	55	88	63	88	88	93
12	Eskişehir	27	44	57	68	88	135	62	76	92
13	Tekirdağ	89	113	143	102	93	71	109	96	92
14	Mersin	15	12	23	35	15	32	27	37	88
15	Adana	30	36	50	51	47	33	57	53	78

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.33. Türkiye’de Patent Başvurularının İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2010-2014

Patent sayısı	2010	2011	2012	2013	2014
0	Ağrı Artvin Bingöl Bitlis Erzincan Kars Mardin Siirt Tunceli Bayburt Batman Şırnak Bartın Ardahan İğdır	Ağrı Artvin Bitlis Hakkari Kars Muş Siirt Tunceli Van Yozgat Bayburt Bartın Ardahan İğdır Kilis	Ağrı Artvin Erzincan Kars Muş Siirt Sinop Tunceli Van Şırnak Ardahan İğdır	Ağrı Mardin Muş Siirt Sinop Şırnak Ardahan İğdır	Ağrı Bingöl Tunceli Bartın İğdır
1	Amasya Çankırı Hakkari Şanlıurfa Kırıkkale Kilis	Amasya Bingöl Çankırı Diyarbakır Erzincan Rize Sinop Şırnak Karabük Gümüşhane Ardahan	Bitlis Giresun Hakkari Bayburt Batman Bartın	Artvin Bingöl Erzincan Hakkari	Bitlis Kars Kırşehir Mardin Muş Aksaray Bayburt Ardahan Kilis
2	Adıyaman Bilecik Burdur Muş Sinop Karaman	Adıyaman Kastamonu Kırşehir Karaman Kırıkkale Batman	Amasya Bilecik Yozgat	Bitlis Tunceli Bartın Osmaniye	Artvin Çankırı Erzincan
3	Giresun Kırşehir Van Yozgat	Burdur Edirne Erzurum Mardin Ordu	Zonguldak Aksaray	Bilecik Kastamonu Ordu Yozgat	Burdur Hakkari Nevşehir Siirt Şanlıurfa

		Aksaray Düzce			Batman Osmaniye
4	Çanakkale Diyarbakır Edirne Kastamonu Rize Karabük Osmaniye Düzce	Bilecik Çanakkale Uşak	Adıyaman Bingöl Çankırı Diyarbakır Nevşehir Uşak Karaman Kırıkkale Kilis	Çankırı Kırşehir Van Batman	Van Karaman Kırıkkale Yalova
5	Niğde Tokat Trabzon Uşak Zonguldak	Giresun Tokat	Kırşehir Mardin Rize Karabük	Afyon Kırklareli	Afyon Niğde Uşak Zonguldak

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.34. Türkiye’de Patent Başvurularının İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2015-2018

Patent sayısı	2015	2016	2017	2018
0	Muş Sinop Ardahan Iğdır	Bingöl Muş Iğdır	Ağrı Bingöl Hakkari Kars Bayburt Ardahan	Erzincan Hakkari Siirt Ardahan
1	Amasya Artvin Erzincan Kars Siirt Bayburt Şırnak Kilis	Ağrı Amasya Bitlis Hakkari Tunceli Şırnak Bartın Ardahan	Artvin Gümüşhane Muş Tunceli Bartın Iğdır Kilis	Ağrı Bingöl Çankırı Muş Bayburt Kilis
2	Ağrı Bingöl Hakkari Mardin Ordu Tunceli Bartın	Artvin Çankırı Mardin Siirt Bayburt Batman Osmaniye	Amasya Çankırı Kırşehir Nevşehir Sinop Şırnak	Kırşehir Mardin
3	Bitlis Çankırı Kırşehir Karabük	Kırşehir Kilis	Mardin Yozgat Kırıkkale Osmaniye	Bitlis Kars Tunceli Batman
4	Niğde Osmaniye	Bilecik Erzincan Kars	Niğde Batman	Bolu Gümüşhane Yozgat

		Niğde Kırıkkale Karabük		Karaman Iğdır
5	Adıyaman Gümüşhane Nevşehir Şanlıurfa Yalova	Giresun Sinop Uşak Van	Bilecik Siirt	Adıyaman Burdur Sinop

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Daha önce analiz edilmiş olan fikri mülkiyet haklarındaki gibi, en çok başvuru yapılan il İstanbul'dur. İstanbul dışındaki en çok başvurunun yapıldığı ilk beş il listesinde Ankara, Bursa, Kocaeli ve İzmir yer almaktadır. En fazla başvurunun yapıldığı 15 ilin içerisinde ayrıca Manisa, Konya, Sakarya, Gaziantep, Antalya, Kayseri, Eskişehir, Tekirdağ, Mersin ve Adana bulunmaktadır. İller arasındaki teknolojik gelişim düzeyi farklılığı, başvuru sayısının analizinde özellikle belirgin olan faktördür. 2010 yılından 2018'e kadar olan dönemde, başvuru yapılmayan il sayısının azalması şeklinde olumlu bir eğilim vardır. 2018 yılında hiç bir patent başvurusu yapılmayan il sayısı 4'e düşmüştür (Erzincan, Hakkari, Siirt ve Ardahan). Ancak çok az sayıda başvuru yapılan (1-5) il sayısı hala yüksektir (20 il).

AB üye ülkeleri tarafından EPO'ya yapılan patent başvurularının sayısı incelenmiş ve aynı kuruma Türkiye'nin yaptığı başvuru sayısı ile karşılaştırılmıştır.

Tablo 5.35. EPO'da Patent Başvurularının AB Üye Ülkelere Göre Dağılımı

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Avusturya	1744	1734	1874	1993	1964	1989	2024	2209	2292
2	Belçika	2045	2014	1886	1882	1927	2041	2211	2152	2360
3	Bulgaristan	11	16	13	23	34	33	20	32	32
4	Kıbrıs	49	55	56	41	44	39	36	49	51
5	Çek Cumhuriyeti	167	162	140	151	167	213	189	206	242
6	Almanya	27328	26202	27249	26510	25633	24807	24932	25539	26734
7	Danimarka	1817	1782	1605	1942	1983	1920	1855	2089	2390
8	Estonya	27	28	41	41	38	32	43	54	46
9	İspanya	1430	1404	1544	1504	1471	1518	1574	1671	1776
10	Finlandiya	1617	1548	1851	1894	2182	1993	1796	1797	1728
11	Fransa	9575	9617	9897	9835	10614	10760	10484	10619	10317
12	Birleşik Krallık	5381	4746	4716	4587	4764	5051	5175	5321	5736
13	Yunanistan	83	78	79	68	95	91	75	102	120
14	Hırvatistan	17	18	19	10	12	9	16	10	14
15	Macaristan	107	96	105	103	114	97	107	95	120

16	İrlanda	637	653	609	566	622	614	727	660	801
17	İtalya	1078	3970	3744	3706	3649	3986	4154	4360	4399
18	Litvanya	9	14	19	22	24	39	26	24	37
19	Lüksemburg	420	393	449	429	454	425	556	533	455
20	Letonya	32	28	25	80	8	30	11	14	12
21	Malta	31	30	24	43	62	94	74	69	51
22	Hollanda	5965	5627	5067	5852	6874	7147	6860	7043	7140
23	Polonya	205	246	383	372	482	566	393	446	534
24	Portekiz	81	81	76	95	113	141	157	150	220
25	Romanya	14	20	35	33	28	30	31	52	47
26	İsveç	3590	3638	3518	3674	3873	3839	3547	3783	4050
27	Slovenya	131	129	108	135	125	118	113	98	99
28	Slovakya	25	43	35	29	26	47	44	41	50
	AB toplam	63616	64372	65167	65620	67382	67669	67230	69218	71853
	Türkiye	283	371	397	377	403	477	523	911	572

Kaynak: EPO, Official Statistics, <https://www.epo.org/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Genel eğilim AB'ye üye 28 ülkenin başvuru sayısının 2016 yılındaki küçük bir düşüş haricinde, giderek arttığı yönündedir. Patent başvurusu sayısının listesi tüm AB üyesi ülkelerde aynı değildir. Başvuru sayısı sıralaması, her bir üye devletin teknolojik ve endüstriyel gelişimine karşılık gelmektedir. 2018 yılında başvuru sayısında lider ülke 26374 başvuru ile yine Almanya olmuştur. İlk beş içerisinde Fransa (10317), Hollanda (7140), Birleşik Krallık (5736) ve İtalya (4399) yer almaktadır. Lider ülkeler sıralamasının dışında, 100 başvurudan az başvurunun yapıldığı ülkeler listesinde 10 ülke yer almaktadır. Bu ülkeler: Slovenya, Kıbrıs, Malta, Slovakya, Romanya, Estonya, Litvanya, Bulgaristan, Hırvatistan ve Letonya'dır. Türkiye, bir EPO üyesi ülke olarak AB üye ülkelerine kıyasla lider ülkelerden geride kalmıştır, ancak 2018 yılındaki 572 patent başvurusu ile AB üyesi 16 ülkenin önündedir. Türkiye, Polonya (534), Lüksemburg (455), Çek Cumhuriyeti (242), Portekiz (220), Yunanistan (120), Macaristan (120) ve en düşük başvuru sayısına sahip 10 üye ülkeden daha iyidir.

Başvuru sayısı, başvuruların menşe ülkesi açısından da analiz edilmiştir. TÜRK PATENT'e en yüksek başvuru yapan ülkelerin karşılaştırması yapılmıştır.

Tablo 5.36. Patent Başvurularının TÜRK PATENT'e Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 15)

	Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Türkiye	3250	4087	4543	4528	4861	5512	6445	8625	7349
2	Almanya	1300	1583	1823	1799	1849	2046	2400	2444	2370
3	A.B.D.	762	941	1175	1286	1308	1557	1977	2029	1918
4	Fransa	456	462	482	504	510	596	680	674	756
5	İsviçre	413	525	552	659	614	665	798	744	749

6	İtalya	428	492	499	555	558	649	753	675	718
7	Japonya	189	309	380	414	373	406	489	504	691
8	Hollanda	224	316	386	485	448	501	655	626	663
9	Birleşik Krallık	229	232	233	255	278	249	317	340	417
10	İsveç	115	143	165	185	185	223	308	349	341
11	Avusturya	111	137	165	171	195	227	277	261	294
12	Belçika	148	164	186	155	155	188	241	262	275
13	Kore	59	59	94	87	93	125	145	235	252
14	Çin	24	63	98	129	135	94	148	219	225
15	İspanya	88	89	87	79	99	123	136	178	156

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

TÜRKPATENT'e yapılan başvuru sayısı bakımından lider ülke Türkiye'dir ve 2018 yılı verilerine göre en fazla başvuru yapan ilk beş ülke içerisinde Almanya, ABD, Fransa ve İsveç yer almaktadır. Patentlerini Türkiye topraklarında korumaya azami ilgi gösteren diğer ülkeler ise İtalya, Japonya, Hollanda, Birleşik Krallık, İsveç, Avusturya, Belçika, Kore, Çin ve İspanya'dır. TÜRKPATENT'e en çok başvuru yapan 15 ülke içerisinde 9'u AB üye ülkelerdir.

EPO'ya yapılan başvuruların menşesine dair de bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.37. Patent Başvurularının EPO'ya Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı

Yıl	EPO Üye Ülkeleri	A.B.D.	Japonya	Çin	Kore	Diğerler	Toplam	Artış oranı
2010	74634	39508	21626	2061	4732	8454	151015	/
2011	72060	35050	20418	2542	4891	7861	142822	-5,4%
2012	73146	35268	22490	3751	5721	8186	148562	4,0%
2013	73575	34011	22405	1075	6333	7628	148027	-0,4%
2014	75585	36668	22118	4680	6166	7486	152703	3,2%
2015	76194	42597	21421	5728	6407	7657	160004	4,8%
2016	76038	40032	20943	7092	6687	8295	159087	-0,6%
2017	78493	42463	21774	8641	6457	8766	166594	4,7%
2018	81468	43612	22615	9401	7296	9925	174317	4,6%

Kaynak: EPO, Official Statistics, <https://www.epo.org/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2018 yılındaki başvurularda en büyük pay toplam 174317 başvurunun 81468'i ile EPO üyelerine aittir. Hemen ardından ABD, Japonya, Çin ve Kore gelmektedir.

Türkiye ve AB'deki patent tescili uygulamasının analizi, tescil edilen toplam patent sayısının da uygun bir yansıtılmasıyla tamamlanmış olarak kabul edilebilir. Başvurularda olduğu gibi, tescilli patent sayısı için de TÜRKPATENT ve EPO verileri karşılaştırılmıştır.

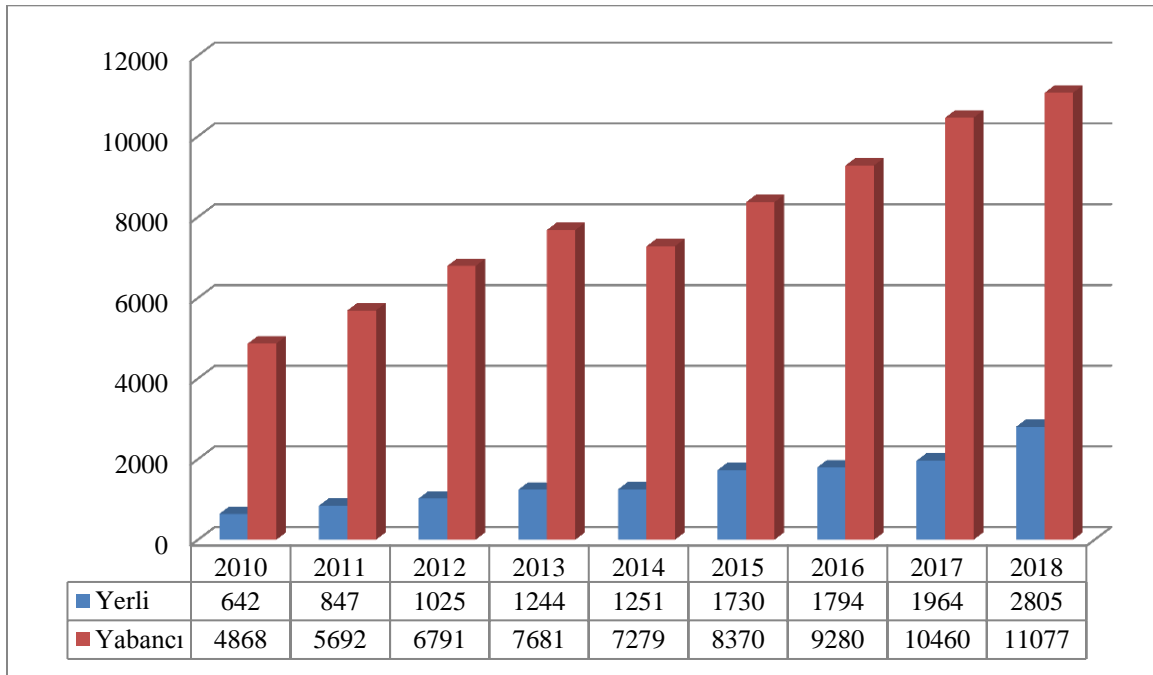
TÜRKPATENT tarafından tescil edilen patent sayısı, yerli ve yabancı patentleri birbirinden ayrılması ile patentlerin kökenine göre analiz edilmiştir. Bu kategoriler, TÜRKPATENT'e yapılan doğrudan yapılan başvuruların sonucunda veya PCT veya EPC sistemine yapılan başvuruların sonucunda tescillenen patentlerin ayrımını içermektedir.

Tablo 5.38. Türkiye’de Patent Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yerli				Yabancı				Genel toplam	Artış oranı
	TÜRK PATENT	PCT	EPC	Toplam	TÜRK PATENT	PCT	EPC	Toplam		
2010	507	66	69	642	83	110	4675	4868	5510	/
2011	714	59	74	847	56	67	5569	5692	6539	18,68%
2012	879	44	102	1025	28	53	6710	6791	7816	19,53%
2013	1068	33	143	1244	43	68	7570	7681	8925	14,19%
2014	1141	34	76	1251	40	66	7173	7279	8530	-4,43%
2015	1471	96	163	1730	33	123	8214	8370	10100	18,41%
2016	1563	48	183	1794	64	91	9125	9280	11074	9,64%
2017	1713	44	207	1964	47	96	10317	10460	12424	12,19%
2018	2258	39	208	2805	197	88	10792	11077	13882	11,74%

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.11. Türkiye’de Patent Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı

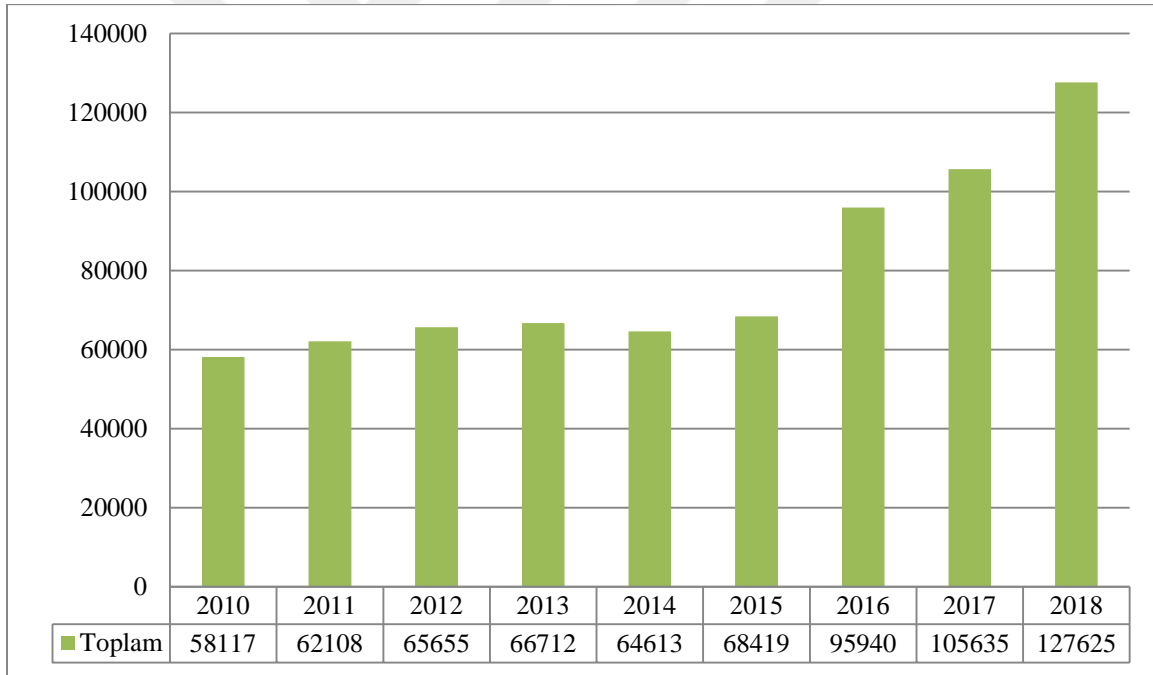


Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tescilli patent sayısında bir düşüşün yaşandığı 2014 yılı haricinde, Türkiye'deki tescilli patent sayısı sürekli artmaktadır. Yabancı başvuru sayısının yerli başvuru sayısına göre daha yüksek olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, tescillenen yabancı patent sayısının, tescillenen yerli patent sayısından daha yüksek olması beklenmektedir. Yerli ve yabancı patentler arasındaki bu sıralama, yerli ekonominin yabancı etmenlere teknolojik bağımlılığını yansıtmaktadır. Diğer taraftan bu durum yenilikçi yerli sanayinin ve teknolojik gelişmelerin teşvik edilmesi için sergilenen çabaların bir işaretidir.

Tescilli patent sayısı bakımından EPO'nun faaliyetleri, başvurunun menşesine ilişkin bir ayırım yapılmaksızın, toplam tescilli patent sayısı göz önüne alınarak ölçülmüştür.

Şekil 5.12. EPO'da Patent Tescillerinin Yıllara Göre Dağılımı



Kaynak: EPO, Official Statistics, <https://www.epo.org/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

EPO bünyesinde tescil edilmiş patent sayısı sürekli artmaktadır. TÜRKPATENT'deki durumun benzeri olarak, bir önceki yıla göre 2014 yılında EPO'da da tescilli patent sayısında bir düşüş vardır.

TÜRKPATENT ve EPO tarafından tescil edilen patent sayısındaki artış, hem Türkiye hem de EPO'ya üye devletler açısından olumlu bir sinyaldir. Bu artış, artan bir inovasyon seviyesini, teknolojik ve endüstriyel kalkınmayı ve bilimsel kalkınmayı göstermektedir.

Tescilli patent sayısının analizinde, Türkiye’deki illere göre patent dağılımının da analizi yapılmıştır. En fazla patente sahip 15 il tespit edilmiş ve ayrıca en az sayıda patente sahip iller de belirlenmiştir. Bu sıralamalar 2018 yılı verilerine dayanarak yapılmıştır.

Tablo 5.39. Türkiye’de Patent Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (İlk 15)

	İller	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	İstanbul	314	417	490	540	639	842	956	1111	1478
2	Ankara	71	78	96	109	116	186	214	200	282
3	Bursa	38	74	112	173	136	131	94	129	186
4	İzmir	34	31	42	59	52	86	96	77	135
5	Kocaeli	27	29	54	74	50	104	66	72	109
6	Konya	13	39	28	37	38	42	45	52	81
7	Sakarya	5	13	14	13	18	20	27	41	61
8	Tekirdağ	15	15	17	24	23	58	35	34	54
9	Gaziantep	9	6	7	10	6	13	20	23	47
10	Eskişehir	9	6	8	17	12	27	24	26	45
11	Manisa	31	48	56	55	44	59	19	37	38
12	Kayseri	6	13	7	17	9	19	24	9	28
13	Antalya	5	8	6	15	9	23	13	12	26
14	Mersin	4	2	5	4	5	7	6	2	13
15	Adana	8	6	10	8	8	8	18	10	13

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.40. Türkiye’de Patent Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2010-2014

Patent sayısı	2010	2011	2012	2013	2014
0	Adıyaman Ağrı Amasya Bingöl Bitlis Bolu Çankırı Edirne Erzincan Hakkari Isparta Kars Kastamonu Kırklareli Kırşehir Kütahya Kahramanmaraş Mardin Muş	Adıyaman Ağrı Amasya Bingöl Bitlis Bolu Çanakkale Diyarbakır Erzincan Giresun Gümüşhane Hakkari Kars Kastamonu Kırşehir Kahramanmaraş Mardin Muş Niğde	Ağrı Amasya Artvin Bingöl Bitlis Bolu Çankırı Diyarbakır Erzincan Gümüşhane Hakkari Kars Kastamonu Kütahya Muğla Rize Trabzon Tunceli Şanlıurfa	Adıyaman Ağrı Amasya Artvin Bitlis Diyarbakır Erzincan Hakkari Kars Mardin Muş Siirt Sivas Tokat Tunceli Şanlıurfa Van Yozgat	Adıyaman Ağrı Amasya Artvin Bitlis Bingöl Bitlis Çankırı Diyarbakır Erzincan Hakkari Kars Kırşehir Mardin Muş Ordu Siirt Sinop Tokat Tunceli

	Nevşehir Niğde Rize Siirt Tunceli Van Yozgat Aksaray Bayburt Karaman Batman Şırnak Bartın Ardahan İğdır Yalova Karabük Kilis Osmaniye	Ordu Siirt Tokat Tunceli Şanlıurfa Yozgat Aksaray Bayburt Karaman Kırıkkale Batman Şırnak Bartın Ardahan İğdır Yalova Kilis Osmaniye Düzce	Van Aksaray Bayburt Karaman Kırıkkale Batman Şırnak Bartın Ardahan İğdır Yalova Karabük Kilis Osmaniye	Aksaray Bayburt Karaman Batman Ardahan İğdır Karabük Kilis	Yozgat Zonguldak Aksaray Bayburt Kırıkkale Batman Şırnak Bartın Ardahan İğdır Karabük Kilis Osmaniye
1	Burdur Çorum Diyarbakır Elazığ Erzurum Giresun Gümüşhane Malatya Samsun Sinop Sivas Tokat Şanlıurfa Kırıkkale Düzce	Bilecik Burdur Çankırı Edirne Elazığ Erzurum Isparta Kırklareli Nevşehir Sinop Sivas Van Karabük	Adıyaman Bilecik Çanakkale Elazığ Kırşehir Muş Niğde Ordu Siirt Sinop Sivas Tokat Uşak Yozgat Yalova Karabük	Bingöl Bolu Burdur Çanakkale Çankırı Elazığ Giresun Kastamonu Kırşehir Malatya Kahramanmaraş Nevşehir Rize Sinop Trabzon Kırıkkale Bartın Osmaniye	Afyon Bolu Burdur Çanakkale Elazığ Erzurum Gümüşhane Hatay Kahramanmaraş Nevşehir Rize Trabzon Van Karaman
2	Balıkesir Çanakkale Hatay Muğla Ordu Trabzon Uşak	Balıkesir Hatay Mersin Muğla Uşak	Aydın Balıkesir Giresun Hatay Kahramanmaraş Mardin Nevşehir Zonguldak	Bilecik Edirne Gümüşhane Hatay Kırklareli Kütahya Niğde Ordu Uşak Zonguldak Şırnak Düzce	Kırklareli Muğla Niğde Sivas
3	Aydın	Aydın	Afyon	Afyon	Balıkesir

	Bilecik Zonguldak	Çorum Rize	Burdur Çorum Edirne Malatya Samsun	Isparta Muğla Yalova	Bilecik Edirne Kastamonu Kütahya Malatya Uşak Yalova
4	Afyon Mersin	Malatya Samsun Trabzon Zonguldak	Denizli Erzurum Isparta Kırklareli	Balıkesir Mersin	Çorum Denizli
5	Antalya Sakarya	Afyon Denizli	Mersin	Aydın Çorum	Aydın Giresun Mersin Şanlıurfa Düzce

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.41. Türkiye’de Patent Tescillerinin İllere Göre Dağılımı (Son 5) 2015-2018

Patent sayısı	2015	2016	2017	2018
0	Ağrı Amasya Artvin Bingöl Bitlis Erzincan Hakkari Kars Mardin Muş Ordu Rize Siirt Sinop Tunceli Uşak Van Yozgat Aksaray Bayburt Karaman Batman Şırnak Ardahan İğdir Yalova Karabük Kilis	Ağrı Artvin Bingöl Bitlis Burdur Çankırı Erzincan Gümüşhane Hakkari Mardin Muş Niğde Siirt Sinop Tunceli Van Bayburt Şırnak Bartın İğdir	Artvin Çanakkale Çankırı Çorum Erzincan Gümüşhane Hakkari Kars Kırşehir Muş Niğde Siirt Sinop Tokat Tunceli Şanlıurfa Van Bayburt Karaman Batman Şırnak Ardahan İğdir Kilis Düzce	Ağrı Artvin Bingöl Bitlis Kars Muş Tunceli Bayburt Bartın Ardahan İğdir

	Osmaniye			
1	Adıyaman Bolu Diyarbakır Erzurum Giresun Gümüşhane Hatay Kırşehir Kahramanmaraş Nevşehir Niğde Sivas Tokat Zonguldak Karaman Kırıkkale Bartın Düzce	Adıyaman Bolu Çorum Diyarbakır Kırşehir Tokat Trabzon Şanlıurfa Kırıkkale Ardahan Karabük Kilis Osmaniye	Ağrı Amasya Bitlis Bolu Burdur Erzurum Mardin Muğla Ordu Zonguldak Aksaray Kırıkkale Osmaniye	Amasya Bilecik Çanakkale Hakkari Kırşehir Mardin Ordu Siirt Zonguldak Şırnak Kilis
2	Çorum Edirne Kastamonu Muğla	Afyon Bilecik Çanakkale Kars Kahramanmaraş Ordu Sivas Uşak Yozgat Zonguldak Aksaray Batman	Bilecik Bingöl Giresun Mersin Kastamonu Nevşehir Yozgat Yalova Karabük	Bolu Erzurum Şanlıurfa Van Batman Karabük Osmaniye
3	Bilecik Çanakkale Çankırı Kütahya Şanlıurfa	Erzurum Giresun Nevşehir Yalova	Diyarbakır Elazığ Sivas Bartın	Çankırı Diyarbakır Edirne Giresun Gümüşhane Malatya Nevşehir Niğde Sinop Sivas Yozgat Kırıkkale Düzce
4	Aydın Balıkesir Trabzon	Balıkesir Edirne Elazığ Isparta Kütahya Malatya	Kahramanmaraş Rize Samsun Uşak	Adıyaman Burdur Erzincan Muğla Rize Uşak

		Rize		Aksaray Yalova
5	Afyon	Amasya Hatay Muğla Karaman	Afyon Balıkesir Denizli Edirne Kütahya	Çorum Elazığ Kastamonu Samsun Karaman

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

İstanbul, tescilli patent sayısının en fazla olduğu ildir. Patent alanında İstanbul ile diğer illerin arasında büyük bir fark vardır. Bu durum İstanbul'daki endüstriyel, teknolojik ve insani kapasite yoğunluğunun yüksek olmasının bir sonucudur. İlk beş il içerisinde Ankara, Bursa, İzmir ve Kocaeli bulunmaktadır. Bu durum başvuru sayısının karşılaştırılmasındaki ile aynı sonuçtur. 2018 yılında en fazla patent alan diğer 15 il Konya, Sakarya, Tekirdağ, Gaziantep, Eskişehir, Manisa, Kayseri, Antalya, Mersin ve Adana'dır. Türkiye'de illerin arasındaki dengesiz gelişme, illerin patent sayısına da yansımıştır. Tescilli patenti bulunmayan il sayısının azalması yönünde olumlu bir gelişme vardır. 2018 yılında tescilli patenti olmayan sadece 11 il (Ağrı, Artvin, Bingöl, Bitlis, Kars, Muş, Tunceli, Bayburt, Bartın, Ardahan ve Iğdır) bulunmaktadır. Bu rakam incelenen dönem içerisindeki en düşük rakamdır. Bununla birlikte tescillenen patent sayısı az olan il sayısı halen yüksektir. 2018 yılında tescillenen patent sayısı az sayıda olan (1 ila 5) 44 il vardır.

AB üye devletleri ile ilgili olarak EPO tarafından tescil edilen patent sayısının karşılaştırılmasıyla benzer bir analiz yapılmıştır. Burada, AB üye devletlerinin tescilli patent sayısı ile tescilli Türk patent sayısı doğrudan karşılaştırılmıştır.

Tablo 5.42. EPO'da Patent Tescillerinin AB Üye Ülkelere Göre Dağılımı

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Avusturya	671	737	796	837	891	1040	1370	1465	1655
2	Belçika	643	701	743	736	723	873	1114	1215	1373
3	Bulgaristan	3	8	5	5	7	7	11	22	18
4	Kıbrıs	18	21	13	17	26	14	30	19	28
5	Çek Cumhuriyeti	45	56	56	67	66	74	95	123	126
6	Almanya	12550	13576	13315	13425	13086	14114	18728	18813	20804
7	Danimarka	515	592	565	608	599	698	1033	1076	1141
8	Estonya	7	6	5	9	8	9	10	19	21
9	İspanya	392	381	405	395	467	511	752	805	964
10	Finlandiya	679	589	669	665	633	744	1081	1230	1543

11	Fransa	4540	4802	4804	4910	4728	5426	7032	7325	8610
12	Birleşik Krallık	1851	1946	2020	2064	2072	2094	2931	3116	3827
13	Yunanistan	16	29	31	30	23	22	39	36	47
14	Hırvatistan	10	5	11	7	7	6	5	6	6
15	Macaristan	58	46	38	50	41	38	62	59	66
16	İrlanda	155	181	192	187	254	270	286	439	500
17	İtalya	2287	2286	2237	2353	2274	2476	3207	3111	3446
18	Litvanya	1	3	5	5	10	11	16	21	15
19	Lüksemburg	131	166	186	176	222	229	287	429	457
20	Letonya	8	11	7	5	13	8	16	14	12
21	Malta	17	25	23	22	21	20	38	34	53
22	Hollanda	1726	1819	1711	1883	1703	1991	2784	3201	3782
23	Polonya	44	45	80	95	108	151	180	216	226
24	Portekiz	28	26	30	26	22	46	59	68	90
25	Romanya	3	2	3	2	4	9	19	13	9
26	İsveç	1460	1489	1572	1789	1705	1936	2661	2903	3537
27	Slovenya	33	42	38	52	51	65	80	92	76
28	Slovakya	12	3	13	5	11	11	15	18	28
	AB toplam	27903	29593	29573	30425	29775	32893	43941	45888	52460
	Türkiye	89	95	134	144	136	218	269	298	289

Kaynak: EPO, Official Statistics, <https://www.epo.org/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2010 ve 2018 yılları ayrı ayrı karşılaştırıldıklarında, AB üyesi 28 ülke içerisinde EPO tarafından tescil edilen toplam patent sayısı artmaktadır. Ancak incelenen dönem içerisinde, patent sayısındaki genel artış eğilimini bozmayan bazı negatif salınımlar vardır. 2018 yılına ait verilerin karşılaştırarak sıralandığı analiz sonucunda AB lideri 20.804 tescilli patenti olan Almanya'dır. En fazla sayıda patente sahip AB üyesi 5 ülkenin diğerleri ise Fransa, İngiltere, Hollanda ve İsveç'tir. Ekonomik gelişim seviyesindeki dengesizlikler ve sonuç olarak farklı teknolojik ve endüstriyel gelişim seviyeleri, 12 AB üyesi ülkede (Portekiz, Slovenya, Macaristan, Malta, Yunanistan, Slovakya, Kıbrıs, Estonya, Bulgaristan, Litvanya, Letonya, Romanya ve Hırvatistan) tescil edilen patent sayısının 100'den az olmasına neden olan faktörlerdir. Tescilli 289 Avrupa patenti ile Türkiye, 14 AB üyesi ülkenin (Polonya, Çek Cumhuriyeti ve tescil edilen Avrupa patent sayısı 100'den az olan 12 üye ülke) önünde yer almaktadır. Bu veriler, Türkiye'nin patentler alanında birçok AB üyesi ülkenin önünde yer aldığını, ancak liderlerin de gerisinde kaldığını göstermektedir.

Analizin son aşaması, TÜRK PATENT ve EPO tarafından tescil edilen patentlerin menşesi ile ilgilidir. 2010 ile 2018 yılları arasındaki dönemde bu kurumlara en fazla patent tescil ettiren ülkeler arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. Sıralama 2018 verilerine göre yapılmıştır.

Tablo 5.43. Patent Tescillerinin TÜRKPATENT’e Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı (İlk 15)

	Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Türkiye	642	847	1025	1244	1251	1730	1794	1964	2805
2	Almanya	1277	1440	1797	1934	1808	2072	2244	2412	2377
3	A.B.D.	719	857	1125	1288	1257	1389	1538	1940	2000
4	İsviçre	413	495	518	701	600	684	745	739	748
5	Fransa	422	439	487	506	511	617	631	703	734
6	İtalya	406	476	494	582	540	668	704	708	689
7	Japonya	166	280	367	399	344	361	445	472	679
8	Hollanda	225	287	396	480	466	507	632	622	665
9	Birleşik Krallık	214	232	230	254	274	259	309	331	403
10	İsveç	107	132	156	193	178	240	282	347	349
11	Avusturya	115	135	161	175	178	242	255	261	291
12	Belçika	139	155	177	175	150	200	231	256	274
13	Kore	52	59	71	73	78	99	119	215	258
14	Çin	23	42	75	86	114	137	109	204	225
15	İspanya	85	82	71	84	96	124	121	179	166

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.turkpatent.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2018 yılında TÜRKPATENT tarafından tescil edilen patent verisine göre patent sayısında lider ülke Türkiye’dir. Türkiye’nin hemen sonrasında Almanya, ABD, İsviçre ve Fransa yer almaktadır. 2018 yılında tescilli patent sayısı en fazla olan ilk 15 ülke listesindeki diğer ülkeler İtalya, Japonya, Hollanda, Birleşik Krallık, İsveç, Avusturya, Belçika, Kore, Çin ve İspanya’dır. AB üyesi ülkelerin TÜRKPATENT tarafından tescil edilen en fazla patenti bulunan ilk 15 ülke arasında yer alması nedeniyle, AB üyesi ülkelere patentlerini Türkiye bölgesinde korumaya ilişkin yoğun bir ilginin olduğu söylenebilir. İlk 15 ülke arasında AB üyesi 9 ülke vardır.

Diğer taraftan, EPO tarafından tescil edilen toplam patent sayısında ülkelerin paylarına ilişkin benzer bir analiz yapılmıştır.

Tablo 5.44. Patent Tescillerinin EPO’ya Başvuran Ülkelere Göre Dağılımı

Yıl	EPO Üye Ülkeleri	A.B.D.	Japonya	Çin	Kore	Diğerler	Toplam	Artış oranı
2010	30699	12512	10568	432	1390	2498	58117	/
2011	32580	13391	11650	513	1424	2550	62108	6,9%
2012	32625	14703	12856	791	1785	2895	65655	5,7%
2013	33608	14880	12135	941	1989	3159	66712	1,6%
2014	33042	14384	11120	1186	1891	2990	64613	-3,1%
2015	36552	14955	10574	1406	1993	2939	68419	5,9%

2016	48727	21939	15395	2513	3210	4156	95940	40,2%
2017	50680	24960	17660	3180	4435	4720	105635	10,1%
2018	57906	31136	21343	4831	6262	6147	127625	20,8%

Kaynak: EPO, Official Statistics, <https://www.epo.org/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

EPO tarafından tescil edilen patent sayısındaki en büyük pay EPO üyesi ülkelere aittir (toplam 38 üye ülke). Tescil edilen patent sayısına göre bunu ABD, Japonya ve Kore izlemektedir. Son yıllarda EPO tarafından tescil edilen çok sayıda patenti bulunan ülkelere birisi olarak Çin, öne çıkmaktadır.

5.2.4 Coğrafi İşaretler İstatistikleri

Fikri mülkiyet haklarının korunması alanındaki faaliyetler, Türkiye ve AB topraklarındaki coğrafi işaretlerin korunma altına alınması açısından da incelenmiştir. Coğrafi işaretlerin korunma altına alınmasını incelerken, TÜRK PATENT tarafından (Türkiye'deki) yapılan ve Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü tarafından (AB'de) yapılan coğrafi işaret başvuruları ve tescil sayıları verileri kullanılmıştır. Analiz, 31 Mart 2019 da dahil olmak üzere coğrafi işaret sayısının son durumunu içermektedir.

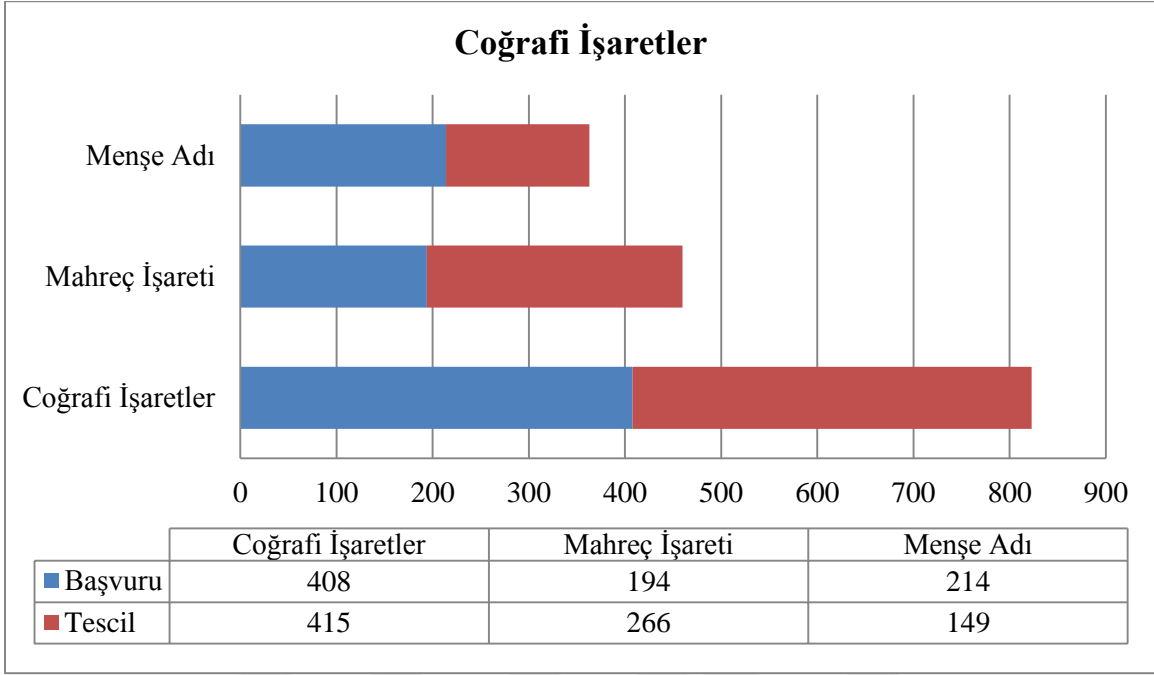
İlk olarak analizde Türkiye'deki coğrafi işaretlerin korunmasına ilişkin veriler sunulmaktadır. Burada, yapılan başvurular ile tescil edilen coğrafi işaretler arasında bir ayırım yapılmıştır. Ek olarak, coğrafi işaretler mahreç işareti ve menşe adı kısımlarını da içermektedir. Geleneksel ürün adları, özel bir koruma kategorisini temsil etmektedir.

Tablo 5.45. Türkiye'de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adları Tescili ve Başvurusu Sayıları

	Mahreç İşareti	Menşe Adı	Coğrafi İşaretler	Geleneksel Ürün Adları
Başvuru	194	214	408	0
Tescilli	266	149	415	0
Toplam	460	363	823	0

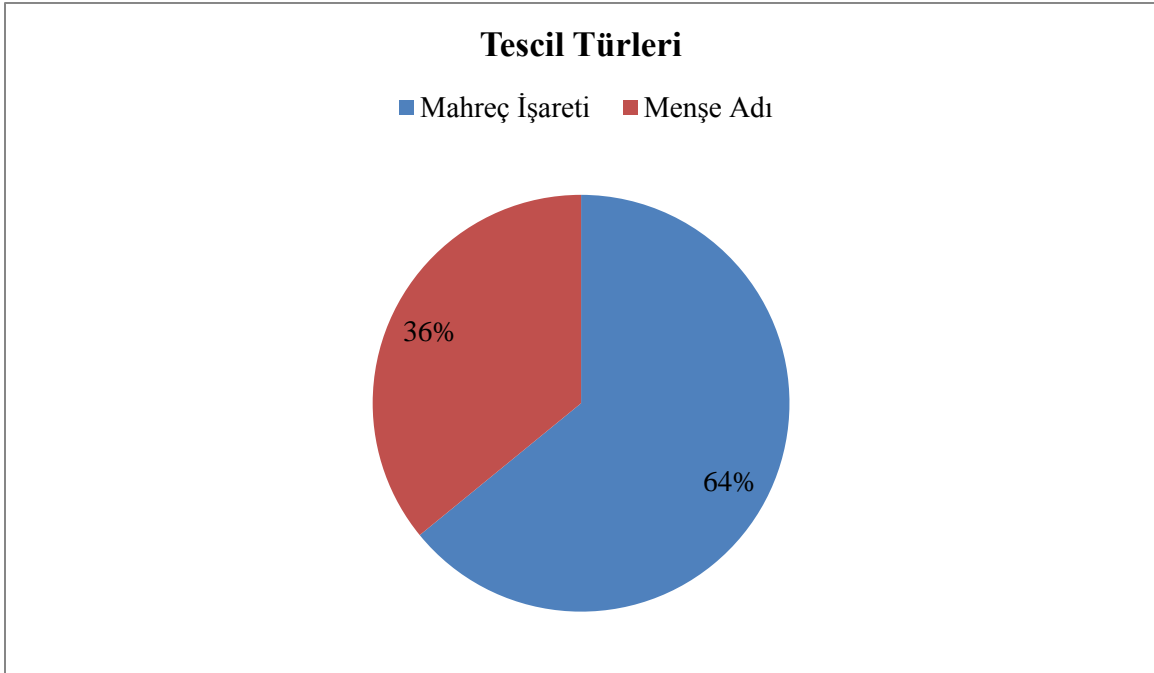
Kaynak: TÜRK PATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.ci.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.13. Türkiye’de Coğrafi İşaret Tescili ve Başvurusu Sayıları



Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.ci.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.14. Türkiye’de Coğrafi İşaret Tescil Türleri

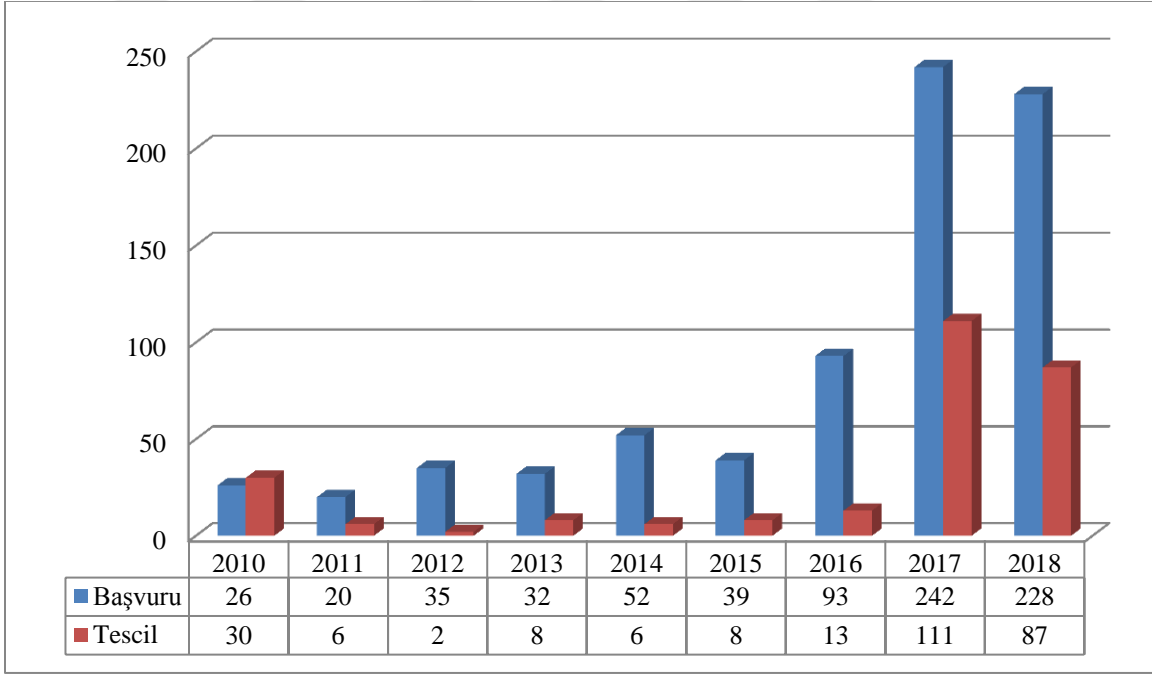


Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.ci.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Mevcut durum Türkiye’de şu anda toplam 415 coğrafi işaret bulunduğunu göstermektedir. Tescilli tüm coğrafi işaretlerin 266’sı veya %64’ü mahreç işareti, 149’u veya %36’sı menşe adıdır. Türkiye’deki başvuru sayısına bakıldığında, halihazırda coğrafi işaretler için 408 başvuru bulunmaktadır. Bu başvuruların 194’ü mahreç işareti, 214’ü menşe adıdır. 31 Mart 2019 tarihi itibariyle Türkiye’de geleneksel ürün adları için başvuru ve tescil işlemi yapılmamıştır.

Coğrafi işaretler için başvuru ve tescil sayısındaki değişimler yıllık olarak izlenmiş ve zaman aralığı olarak 2010’dan 2018 yılına kadar olan süre kabul edilmiştir.

Şekil 5.15. Türkiye’de Coğrafi İşaret Tescili ve Başvurusu Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

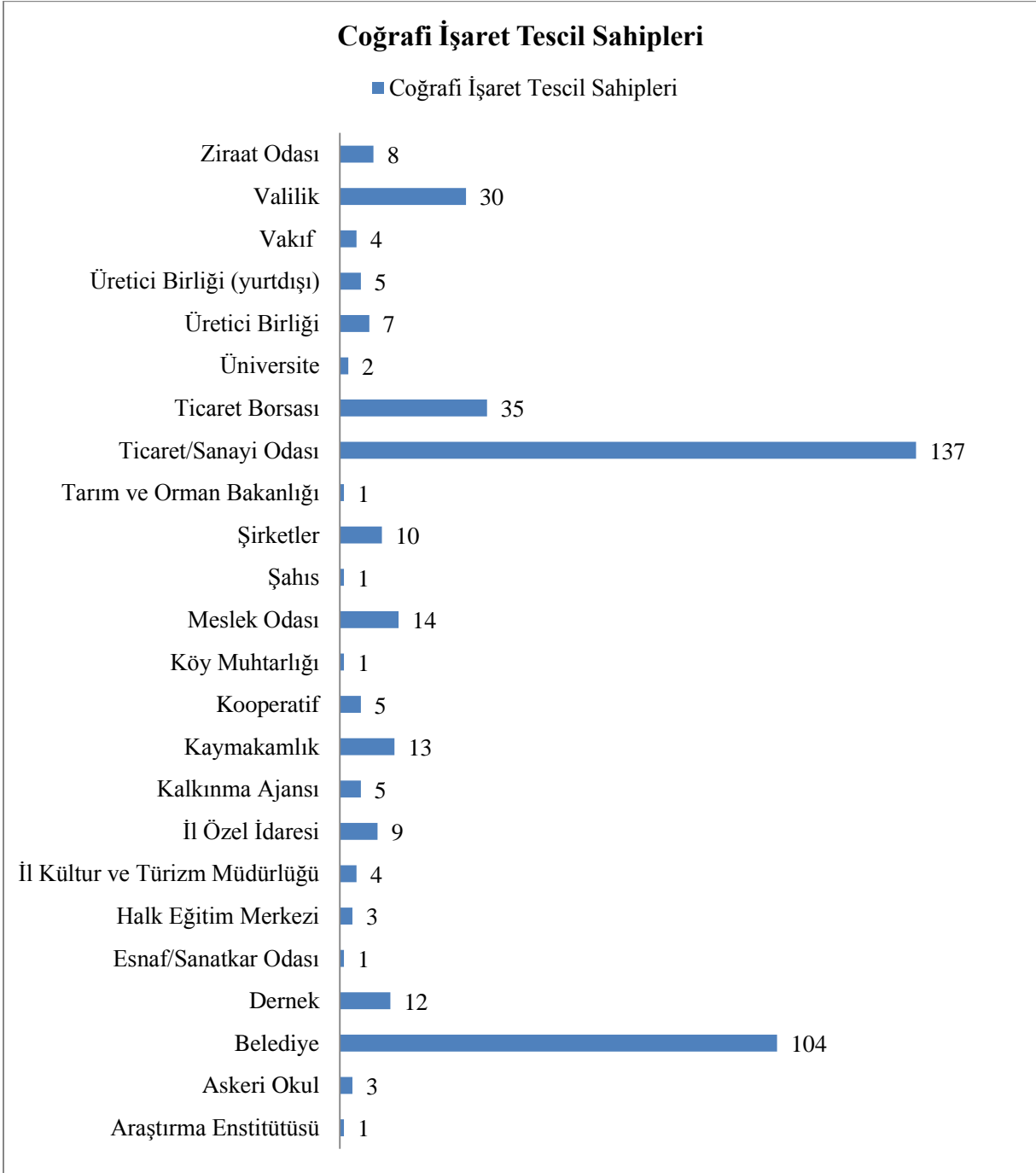


Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.ci.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

2010 yılından sonra tescilli coğrafi işaretlerin sayısında bir düşüş görülmektedir. Tescilli coğrafi işaretin az sayıda olduğu bu dönem 2017’de sona ermektedir. Geçen 2 yılda, bu sınıftaki fikri mülkiyet haklarının korunmasına olan ilgi oldukça artmıştır. Artan bu ilgi, hem dikkat çekici bir biçimde artan başvuru sayısında hem de artan tescil sayılarında görülebilir.

İncelemede coğrafi işaretlerin sahipleri açısından da bir analiz bulunmaktadır. Bu analiz, hak sahipleri içerisinde coğrafi işaretlerin korunmasına olan ilginin bir ölçüsüdür.

Şekil 5.16. Türkiye’de Coğrafi İşaret Tescil Sahipleri



Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.ci.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Coğrafi işaretlerin korunmasına yönelik en büyük ilginin, 137 coğrafi işaretin tescili ile ticari ve sınai odaları arasında olduğu söylenebilir. Coğrafi işaret sahipleri listesinde ikinci

sırada, 104 tescilli coğrafi işaret ile belediyeler gelmektedir. Bu tür fikri mülkiyet haklarına ticari borsaları ve valilik tarafından ilgi gösterilmektedir.

Diğer fikri mülkiyet haklarında yapıldığı gibi, coğrafi işaretlerin korunmasında illere göre ilgi de analiz edilmiştir.

Tablo 5.46. Türkiye’de Coğrafi İşaret Başvuruları ve Tescillerinin İllere Göre Dağılımı

İller	Başvuru			Tescil			Genel Toplam		
	Mahreç İşaret	Menşe Adı	Toplam	Mahreç İşaret	Menşe Adı	Toplam	Mahreç İşaret	Menşe Adı	Genel Toplam
Adana	10	5	15	1	/	1	11	5	16
Adıyaman	1	3	4	1	2	3	2	5	7
Afyon	5	2	7	7	4	11	12	6	18
Ağrı	/	1	1	1	/	1	1	1	2
Aksaray	3	5	8	2	/	2	5	5	10
Amasya	/	/	/	1	3	4	1	3	4
Ankara	1	2	3	9	3	12	10	5	15
Antalya	4	2	6	2	5	7	6	7	13
Ardahan	1	1	2	1	1	2	2	2	4
Artvin	1	1	2	2	/	2	3	1	4
Aydın	8	4	12	4	2	6	12	6	18
Balıkesir	/	2	2	6	5	11	6	7	13
Bartın	6	/	6	1	/	1	7	/	7
Batman	/	1	1	1	/	1	1	1	2
Bayburt	3	2	5	2	/	2	5	2	7
Bilecik	2	4	6	1	/	1	3	4	7
Bingöl	1	1	2	1	/	1	2	1	3
Bitlis	3	/	3	1	/	1	4	/	4
Bolu	6	13	19	2	1	3	8	14	22
Burdur	/	3	3	2	1	3	2	4	6
Bursa	/	6	6	4	5	9	4	11	15
Çanakkale	1	2	3	1	3	4	2	4	6
Çankırı	3	1	4	1	/	1	4	1	5
Çorum	/	2	2	3	/	3	3	2	5
Denizli	5	1	6	3	4	7	8	5	13
Diyarbakır	3	3	6	2	2	4	5	5	10
Düzce	1	4	5	4	1	5	5	5	10
Edirne	6	/	6	3	1	4	9	1	10
Elazığ	1	2	3	/	4	4	1	6	7
Erzincan	/	3	3	1	2	3	1	5	6
Erzurum	2	7	9	6	3	9	8	10	18
Eskişehir	2	/	2	3	1	4	5	1	6
Gaziantep	7	17	24	18	4	22	25	21	46
Giresun	8	2	10	/	3	3	8	5	13
Gümüşhane	3	3	6	4	/	4	7	3	10
Hakkari	/	/	/	3	/	3	3	/	3

Hatay	1	3	4	5	/	5	6	3	9
Iğdır	1	/	1	1	1	2	2	1	3
Isparta	1	1	2	3	2	5	4	3	7
İstanbul	/	/	/	1	/	1	1	/	1
İzmir	2	9	11	9	7	16	11	16	27
Kahramanmaraş	6	3	9	10	2	12	16	5	21
Karabük	1	6	7	2	2	4	3	8	11
Karaman	1	/	1	/	1	1	1	1	2
Kars	/	/	/	2	4	6	2	4	6
Kastamonu	8	8	16	5	3	8	13	11	24
Kayseri	1	4	5	5	6	11	6	10	16
Kilis	/	/	/	2	/	2	2	/	2
Kırıkkale	/	2	2	1	1	2	1	3	4
Kırklareli	1	2	3	1	/	1	2	2	4
Kırşehir	/	/	/	2	/	2	2	/	2
Kocaeli	5	1	6	5	1	6	10	2	12
Konya	3	5	8	4	3	7	7	8	15
Kütahya	/	2	2	3	/	3	3	2	5
Malatya	4	3	7	1	4	5	5	7	12
Manisa	1	5	6	7	5	15	8	10	18
Mardin	/	3	3	5	1	6	5	4	9
Mersin	1	5	6	4	6	10	5	11	16
Muğla	4	11	15	4	3	7	8	14	22
Muş	1	2	3	2	/	2	3	2	5
Nevşehir	/	1	1	/	2	2	/	3	3
Niğde	2	1	3	2	/	2	4	1	5
Ordu	/	3	3	3	1	4	3	4	7
Osmaniye	/	1	1	/	1	1	/	2	2
Rize	4	2	6	4	/	4	8	2	10
Sakarya	1	2	3	3	/	3	4	2	6
Samsun	5	1	6	9	/	9	14	1	15
Şanlıurfa	2	3	5	24	3	27	26	6	32
Siirt	1	1	2	3	1	4	4	2	6
Sinop	3	3	6	3	1	4	6	4	10
Şırnak	/	/	/	1	/	1	1	/	1
Sivas	24	5	29	4	3	7	28	8	36
Tekirdağ	4	/	4	/	1	1	4	1	5
Tokat	1	1	2	4	3	7	5	4	9
Trabzon	2	/	2	6	2	8	8	2	10
Tunceli	/	1	1	1	1	2	1	2	3
Uşak	/	/	/	2	1	3	2	1	3
Van	1	2	3	4	2	6	5	4	9
Yalova	/	2	2	1	/	1	1	2	3
Yozgat	/	/	/	4	/	4	4	/	4
Zonguldak	4	2	6	/	1	1	4	3	7
Yurtdışı	/	2	2	/	5	5	/	7	7

Kaynak: TÜRKPATENT, Resmi İstatistikler, <https://www.ci.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Türkiye toprakları içerisinde en fazla tescilli coğrafi işaretin bulunduğu il Şanlıurfa'dır (27). Tescilli coğrafi işaretin en fazla olduğu diğer iller ise Gaziantep (22), İzmir (16) ve Manisa'dır (15). Diğer fikri mülkiyet haklarının değerlendirilmesinde iller içerisinde lider olan İstanbul, coğrafi işaretler alanında en az tescilli coğrafi işarete sahip (1) illerden biridir. Coğrafi işaret için mevcut başvuru sayısı analiz edildiğinde 29 başvuru ile Sivas'ın coğrafi işaretin korunmasına büyük ilgi gösterdiği görülmektedir. Hemen ardından Gaziantep (24), Bolu (19), Kastamonu (16), Adana (15) ve Muğla (15) gelmektedir. Türkiye içerisinde bugüne kadar yabancı kökenli 5 coğrafi işaret tescil edilmiştir ve 2 coğrafi işaretin de korunması başvurusu bulunmaktadır.

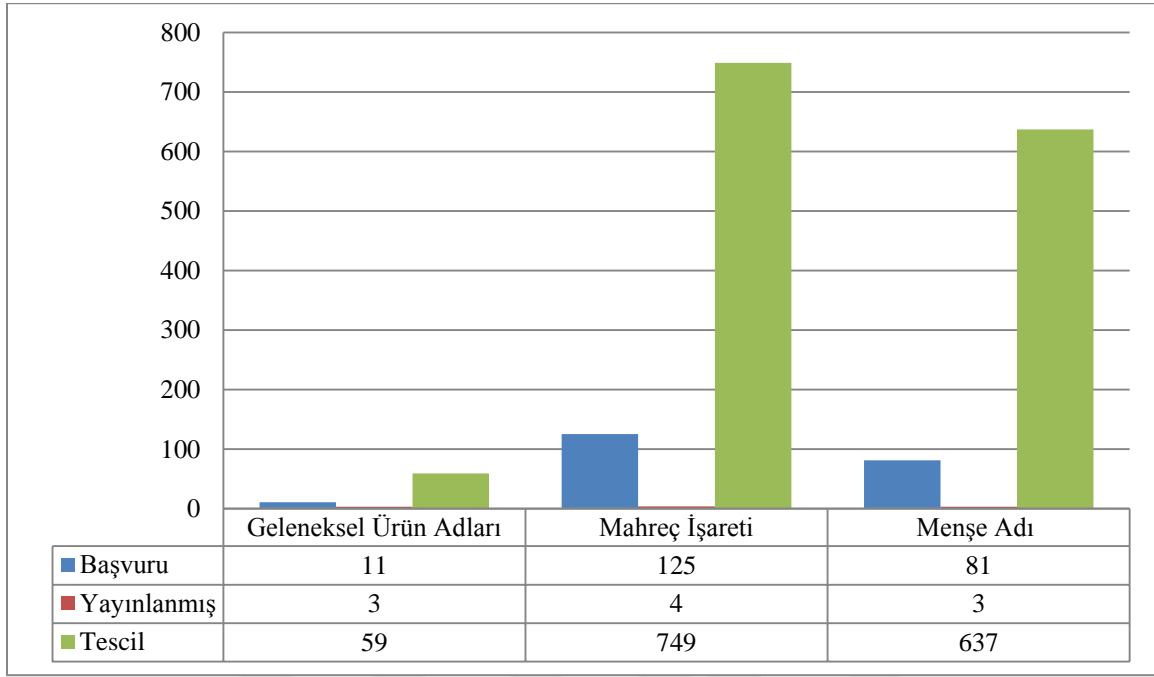
AB bölgesinde coğrafi işaretlerin korunması, Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü verileri ile incelenmiştir. Analizin sınıflandırılması, başvurular, yayınlanan başvurular ve tescilli coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adlarına göre yapılmıştır.

Tablo 5.47. AB'de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adları Tescili ve Başvurusu Sayıları

	Menşe Adı	Mahreç İşareti	Geleneksel Ürün Adları	Toplam
Başvuru	81	125	11	217
Yayınlanmış	3	4	3	10
Tescil	637	749	59	1445
Toplam	721	878	73	1672

Kaynak: European Commission, General Directorate of Agriculture and Rural Development, Official Statistics, Official Statistics, <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Şekil 5.17. AB’de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adları Tescili ve Başvurusu Sayıları



Kaynak: European Commission, General Directorate of Agriculture and Rural Development, Official Statistics, Official Statistics, <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.48. AB Üye Ülkelerinin Toplam Tescilli Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adlarının Sayılarının Oranı

	Menşe Adı	Mahreç İşareti	Geleneksel Ürün Adları	Toplam
Tescil	637	749	59	1445
AB Üye Ülkeler Toplam	629	731	59	1419
Oranı	98,7%	97,5%	100%	98,2%

Kaynak: European Commission, General Directorate of Agriculture and Rural Development, Official Statistics, Official Statistics, <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

AB bölgesinde 1445 coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı bulunmaktadır. Toplam tescil sayısının 1419’u veya %98,2’si AB üyesi ülkelere aittir. AB bölgesinde tescil edilmiş mahreç işareti sayısı menşe adı sayısından daha fazladır. Bu sıralama başvuru sayısında da görülmektedir. AB içerisinde geleneksel ürün adları açısından bakıldığında, bu türdeki fikri mülkiyet haklarının korunması faaliyeti de dikkat çekici boyuttadır. Şimdiye kadar 59 geleneksel ürün adı tescil edilmiş ve koruma için 11 başvuru yapılmıştır. Tescil edilen 59 geleneksel ürün adının tamamı AB üyesi devletlerden gelmiştir.

Coğrafi işaretlerin ve geleneksel ürün adlarının korunmasında AB üyesi ülkelere göre de bir analiz yapılmıştır. Bu analiz içerisinde Türkiye'nin coğrafi işaretlerini AB bölgesinde koruma faaliyetlerinin de bir analizi bulunmaktadır. Verilerin genel bir analizi ile aynı verilerin ilgili kategorilere dağılımına göre ayrıntılı bir analizi yapılmıştır.

Tablo 5.49. AB'de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adları Başvuruları ve Tescillerinin Üye Ülkelere Göre Dağılımı – Genel Analiz

	Başvuru	Yayınlanmış	Tescil	Toplam
Avusturya	/	3	16	19
Belçika	4	1	19	24
Bulgaristan	1	/	7	8
Kıbrıs	3	1	5	9
Çek Cumhuriyeti	1	/	34	35
Almanya	5	/	91	96
Danimarka	1	1	7	9
Estonya	1	/	/	1
İspanya	29	1	196	226
Finlandiya	/	/	10	10
Fransa	42	/	249	291
Birleşik Krallık	11	/	72	83
Yunanistan	7	/	107	114
Hırvatistan	9	/	21	30
Macaristan	16	/	15	31
İrlanda	3	/	7	10
İtalya	28	2	299	329
Litvanya	3	/	7	10
Lüksemburg	2	/	4	6
Letonya	/	/	6	6
Malta	/	/	/	/
Hollanda	2	/	15	17
Polonya	6	/	41	47
Portekiz	5	/	139	144
Romanya	5	/	5	10
İsveç	5	/	8	13
Slovenya	2	/	25	27
Slovakya	2	/	19	21
AB Üye Ülkeler Toplam	193	9	1419	1621
Türkiye	15	/	3	18

Kaynak: European Commission, General Directorate of Agriculture and Rural Development, Official Statistics, Official Statistics, <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

Tablo 5.50. AB’de Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adları Başvuruları ve Tescillerinin Üye Ülkelere Göre Dağılımı – Detaylı Analiz

	Başvuru			Yayınlanmış			Tescil		
	Menşe Adı	Mahreç İşaret	GÜA	Menşe Adı	Mahreç İşaret	GÜA	Menşe Adı	Mahreç İşaret	GÜA
Avusturya	/	/	/	/	1	2	10	5	1
Belçika	/	4	/	1	/	/	3	11	5
Bulgaristan	1	/	/	/	/	/	/	2	5
Kıbrıs	/	3	/	1	/	/	1	4	/
Çek Cumhuriyeti	/	1	/	/	/	/	6	23	5
Almanya	/	5	/	/	/	/	12	79	/
Danimarka	/	1	/	/	1	/	/	7	/
Estonya	/	1	/	/	/	/	/	/	/
İspanya	12	17	/	1	/	/	102	90	4
Finlandiya	/	/	/	/	/	/	5	2	3
Fransa	21	21	/	/	/	/	104	144	1
Birleşik Krallık	2	7	2	/	/	/	27	41	4
Yunanistan	4	3	/	/	/	/	76	31	/
Hırvatistan	4	5	/	/	/	/	11	10	/
Macaristan	3	11	2	/	/	/	6	8	1
İrlanda	1	2	/	/	/	/	3	4	/
İtalya	15	12	1	/	1	1	167	130	2
Litvanya	/	3	/	/	/	/	1	4	2
Lüksemburg	/	2	/	/	/	/	2	2	/
Letonya	/	/	/	/	/	/	1	2	3
Malta	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Hollanda	/	2	/	/	/	/	6	5	4
Polonya	1	1	4	/	/	/	8	23	10
Portekiz	4	1	/	/	/	/	64	74	1
Romanya	/	5	/	/	/	/	1	4	/
İsveç	3	2	/	/	/	/	3	3	2
Slovenya	/	1	1	/	/	/	9	13	3
Slovakya	/	1	1	/	/	/	2	10	7
AB Üye Ülkeler Toplam	71	111	11	3	3	3	629	731	59
Türkiye	7	8	/	/	/	/	2	1	/

Kaynak: European Commission, General Directorate of Agriculture and Rural Development, Official Statistics, Official Statistics, <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/>, (Erişim Tarihi: 31.03.2019).

AB bölgesinde coğrafi işaretlerin korunmasında lider ülke, koruma altına alınmış 299 coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı ile İtalya’dır (167 menşe adı, 130 mahreç işareti ve 2

geleneksel ürün adı). İtalya'yı, Fransa (249), İspanya (196), Portekiz (139) ve Yunanistan (107) izlemektedir.

Diğer fikri mülkiyet haklarının korunmasında lider olan Almanya, koruma altına alınmış 91 coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı ile AB içerisinde yalnızca 6. ülkedir. AB düzeyinde tescilli coğrafi işareti ve geleneksel ürün adı bulunmayan iki üye ülke Estonya ve Malta'dır. Koruma altına alma amaçlı başvurulara bakıldığında, 42 başvuru ile lider ülke Fransa'dır. Başvuru sayısına göre sonraki ülkeler İspanya (29), İtalya (28), Macaristan (16) ve Birleşik Krallık'tır (11). İlginç bir şekilde, bazı üye ülkeler aynı coğrafi işareti veya geleneksel ürün adlarını kendi aralarında paylaşmaktadırlar. Bu durumdaki Çek Cumhuriyeti ve Slovakya 4 geleneksel ürün adını, Hırvatistan ve Slovenya da 1 menşe adını paylaşmaktadır.

Türkiye'nin coğrafi işaretlerini AB bölgesinde koruma altına alma faaliyetine bakıldığında, ikisi menşe adı (Malatya Kayısı, Aydın İnciri) ve biri mahreç işareti (Antep Baklavası) olmak üzere Türkiye'nin şu ana kadar 3 tescilli coğrafi işaretinin olduğu görülmektedir. Türkiye ayrıca 15 coğrafi işaretin daha koruma altına alınması için başvuruda bulunmuştur. Bunların 7'si menşe adı (Milas Zeytinyağı, Aydın Kestanesi, Edremit Yeşil Çizik Zeytini, Bayramiç Beyazı, Antep Fıstığı, Taşköprü Sarımsağı, Giresun Tombul Fındığı) iken, 8'i mahreç işaretidir (Afyon Sucuğu, Afyon Pastırması, İnegöl Köfte, Kayseri Pastırması, Kayseri Sucuğu, Kayseri Mantısı, Antep Lahmacunu, Antakya Künefesi). Türkiye, kendi ürünlerinin ve üretim prosedürlerinin orijinalliğini ve özgünlüğünü korumak için bu alanda daha fazla faaliyet göstermelidir. Türkiye'nin komşu ülkelerinin (AB üyesi ülkeler) aslında Türkiye kaynaklı coğrafi işareti koruma altına alma girişimlerinin artmasından dolayı, Türkiye'nin bu tür faaliyetleri artmalıdır.⁴⁷⁷

5.3 Fikri Mülkiyet ve Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

Gayri maddi bir varlık olarak fikri mülkiyet, iş dünyasının küresel ekonomi ile rekabet edebilmesi için önemli bir faktördür. Fikri mülkiyet yenilik için yapılan yatırımın geri dönüşünün güvence altına alınmasında ilk sıradaki yöntemdir ve özellikle de faaliyetlerini uluslararası boyuta taşıyan KOBİ'lerle ilgilidir. Her ne kadar KOBİ'lerin zamanı ve kaynakları sınırlı olsa da fikri mülkiyetin faaliyetleri açısından ne kadar değerli olabileceğini bilmeleri

⁴⁷⁷ SULUK, KARASU, NAL, a.g.e., s. 348.

açısından önem arz etmektedir. Sadece yeniliklerini rakiplerden koruma açısından değil, lisans anlaşmaları veya fikri mülkiyet satışları yoluyla fikri mülkiyet varlıkları KOBİ’ler için önemli bir gelir kaynağı ve aynı zamanda yatırımcıların dikkatini çeken önemli bir faktör olabilir. Fikri mülkiyet hakkı ihlalleri işletmeler açısından en yaygın sorunlardan biridir ve herhangi bir şirket üzerinde ciddi bir etkisi olabilir. İş, gelir, itibar ve rekabet avantajı kaybına neden olarak, KOBİ’leri hem yurtdışında hem de kendi iç pazarlarında etkileyebilir.

KOBİ’ler açısından fikri mülkiyetin anlamını incelemeye önce, KOBİ kavramının açıklanmasında fayda vardır. Türkiye ve Avrupa açısından bu terimin ifade ettiği manalar açısından farklılıklar vardır. Türkiye içerisinde Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin tanımı üzerinde yapılabilecek değişikliğe dair yönetmelik 24 Haziran 2018 tarih 2018/11828 karar Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda KOBİ tanımından “Yıllık net satış hasılatı” ve “Mali bilanço” üst limiti 40 milyon TL’den 125 milyon TL’ye yükseltilmiş, yıllık çalışan personel sayısı üst limiti 250 çalışan olarak bırakılmıştır. 2003/361/EC sayılı tüzük kapsamında AB’de 1 Ocak 2005’te yürürlüğe girmiş KOBİ tanımı çalışan sayısı kriterleri, yıllık ciroları, bilançosu ve bağımsızlık durumudur. Bu yasalar altında KOBİ’ler şu şekilde tanımlanmaktadır:

Tablo 5.51. Türkiye’de KOBİ Tanımı

Ölçek	Çalışan sayısı		Yıllık Ciro (TL)		Yıllık Bilanço (TL)
Mikro İşletme	<10	ve	≤ 1 Milyon	veya	≤ 1 Milyon
Küçük İşletme	<50		≤ 25 Milyon		≤ 25 Milyon
Orta Büyüklükteki İşletme	<250		≤ 125 Milyon		≤ 125 Milyon

Kaynak: KOSGEB, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018, Ankara, 2015, s. 27.

Tablo 5.52. AB’de KOBİ Tanımı

Ölçek	Çalışan sayısı		Yıllık Ciro (€)		Yıllık Bilanço (€)
Mikro	<10	ve	≤ 2 Milyon	veya	≤ 2 Milyon
Küçük	<50		≤ 10 Milyon		≤ 10 Milyon
Orta	<250		≤ 50 Milyon		≤ 43 Milyon

Kaynak: KOSGEB, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018, Ankara, 2015, s. 27.

Türkiye’deki tanıma göre KOBİ’ler, bilanço, istihdam ve ciro bazında mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler olarak ayrılmaktadır. AB tanımındaki gibi, işletme, personel sayısı

eşğini karşılamalıdır, ancak ciro veya bilanço bazında da karşılamayı seçebilir. İstihdam kriteri AB tanımına uygundur. Türkiye, mevzuatı içerisinde tek bir KOBİ tanımı kullanmaktadır, ancak Türkiye İstatistik Kurumu bazı çalışmalarda, 10'dan daha az çalışanı olan firmaları mikro işletme, 10'dan fazla ancak 50'den az çalışanı olan firmaları küçük işletme ve 50 ila 250 çalışanı olan firmaları da orta ölçekli işletme olarak da tanımlanmaktadır.⁴⁷⁸

Fikri mülkiyet sisteminin amaçları, KOBİ'lerin kendi yeniliklerini ve yaratıcılıklarını korumak için fikri mülkiyetten yararlanmalarında yardımcı olmaktır. Fikri mülkiyet hakları KOBİ'ler için temel ticari unsurlardır. Ancak çeşitli nedenlerle, az sayıdaki birkaç KOBİ tescil yaptırmaktadır. Ayrıca, haklarını korumak ve uygulamak için uygun kaynak ve bilgiden yoksun olan KOBİ'ler, fikri mülkiyet hak ihlallerinden ciddi bir şekilde zarar görebilirler. Büyümeyi ve yenilenmeyi desteklemek için fikri mülkiyet haklarını KOBİ'lerin hizmetine sunma amacıyla bir eylem planı oluşturma konusunda yetkililer ile işbirliğinin yapılacağı bir bilgilendirme platformuna ihtiyaç vardır. Fikri mülkiyetin ulusal ve uluslararası arenalarda artan önemi de, fikri mülkiyetin öğretilme şekli ve neyin öğretileceği açısından önemli yansımaları olmuştur.

Verimli, iyi tasarlanmış ve dengeli fikri mülkiyet sistemi, inovasyon ve büyümeye yatırımın teşvik edilmesinde kilit bir öneme sahiptir. Fikri mülkiyet hakları, şirketlerin, yaratıcıların ve mucitlerin bilgi ve yaratma konusundaki yatırımlarından geri dönüş elde etmelerinin ana yollarından biridir. Fikri mülkiyet sistemleri inovasyon döngüsünü yönlendirmeye yardımcı olur. İnovasyon döngüsü, bilgiye ve materyallere erişimin ardından toplumda kabul edilmeyi ve bilgi ve materyallerin erişilebilir alana geri dönüşünü temel alan bireysel yaratıcı eylemleri içerir.

Fikri mülkiyet, ekonomik gelişmede destekleyici bir faktördür. Mikroekonomik düzeyde, patent, telif hakkı ve benzeri fikri mülkiyet koruma türleri, yenilikçi ve yatırımcıların piyasaya yeni bir ürün getirmek için gereken zaman ve para yatırımını geri kazanmaları için bir yol sağlar. Makroekonomik düzeyde fikri mülkiyet, yerli inovasyonu ve doğrudan yabancı yatırımı teşvik ederek ekonomik kalkınmayı teşvik eder. Fikri mülkiyet sistemi ayrıca, Türkiye'nin gelişmiş dünyanın ekonomik faaliyetlerine katılabileceği bir çerçeve oluşturmaktadır.

Farklı teknoloji sektörlerindeki büyük çok uluslu şirketler birbirleriyle rekabet etmek ve daha küçük veya yeni rakiplerin pazara giriş limitlerini yükseltmek için büyük fikri mülkiyet portföyleri oluşturmaktadır. Özellikle patentlerin pahalı olmasından dolayı küçük şirketler büyük

⁴⁷⁸ KOSGEB, **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018**, Ankara, 2015, s. 25.

patent portföyleri oluşturmayı göze alamamaktadır. Yanına yaklaşılmayacak derecede yüksek olan dava maliyetlerinden dolayı küçük rakiplerin durumu daha da zorlaşmaktadır. Büyük şirketlerin küçük şirketlere göre avantajları sadece fikri mülkiyet haklarıyla sınırlı değildir. Büyük şirketler daha fazla ve daha iyi bir reklam kampanyasının maliyetini karşılayabilir, nitelikli çalışanları kendine kolayca çekebilir ve düşük finansman maliyetlerini düşürebilir. Bu açıdan maliyet konusu, fikri mülkiyet için olduğu kadar sosyal güvenlik maliyetleri veya karşılığında sermaye yatırımı gerektiren çevresel düzenlemeler için de geçerlidir. Büyük işletmeler daha fazla fikri mülkiyet hak bedellerini karşılayabilirler, ancak bunun yanında daha fazla fikri mülkiyet haklarına ihtiyaç duymaktadırlar ve başkaları tarafından yapılmış ve tescil edilmiş hakları kullandıklarında da daha fazla ücreti ödemek durumundadırlar. Bu maliyetler işletmenin büyüklüğüyle orantılıdır ve bu nedenle işletmenin daha büyük veya daha küçük olması bir avantaj veya dezavantaj değildir. Ancak kendi iç teknolojisini rakipleri tarafından ele geçirilmesinden koruduğu zaman, fikri mülkiyet hakkı küçük bir işletme için gerekli olabilir. Kuşkusuz bir KOBİ'nin fikri mülkiyet haklarını daha büyük bir rakibe karşı uygulaması kolay değildir. Ancak fikri mülkiyet hakları olmadan, KOBİ'ler teknolojilerinin başkaları tarafından çalınmasına engel olma şansları bulunmamaktadır.⁴⁷⁹

Birçok alanda KOBİ'lerin yeniliklere katkısı dikkate değer seviyededir ve her geçen gün artmaktadır. Klasik iktisat teorisi ve deneysel çalışmalar, büyük şirketlerin ne kadar büyük bir yenilik kaynağı olduğunu, Ar-Ge'ye tahsis etmek için küçük firmalara kıyasla daha fazla bütçe ayırabileceklerini, yenilikçi faaliyetlerle ilgili riskleri daha iyi göğüsleyebileceklerini, daha iyi ölçek ekonomileri ve dolayısıyla yenilik maliyetlerinin daha düşük olacağını göstermektedir. Büyük şirketlerin Ar-Ge çalışması dikkat çekici bir biçimde daha fazla olsa da, yenilik konusunda KOBİ'ler bu durumun kendilerine özgü avantajlarından yararlanabilir ve bazı durumlarda belirli türdeki veya çeşitli şekillerdeki yeniliklere kendi sektöründeki büyük firmalara kıyasla daha fazla katkıda bulunabilirler.

KOBİ'ler fikri mülkiyet haklarını birçok açıdan büyük şirketlere göre daha geniş bir kapsamda kullanmalıdırlar. Ekonomistlerin başlangıçta büyük firmaların KOBİ'lere kıyasla daha yenilikçi olması gerektiğini düşünmeye yönlendiren faktörler, benzer şekilde KOBİ'lerin fikri mülkiyet sisteminden yararlanma ve faydalanmasının daha az olası olduğunu düşündürmektedir. Fikri mülkiyet haklarının elde edilmesinin ve yürürlüğe konmasının maliyetli olabileceği

⁴⁷⁹ GREENHALGH, ROGERS, a.g.e., s. 153.

düşüncesi, KOBİ'lerin yenilik çalışmalarından uygun dönüşüm alabilmeleri için fikri mülkiyet haklarını kullanma becerisi açısından büyük firmalara göre dezavantajlı oldukları varsayımına neden olmuştur. Cesaret verici olan durum, küçük firmaların yeniliklerine karşı patent almak için büyük firmalara göre daha az istekli olmalarıydı. Ancak KOBİ'lerin fikri mülkiyet kullanımının başlangıçta varsayılandan daha kapsamlı ve çeşitli olduğu ortaya çıkmıştır. Aslında KOBİ'lerin büyük işletmelere kıyasla yenilik potansiyelinin daha fazla olması, patentler, markalar ve tasarımlar için başvuru yapma olasılıkları arttırmaktadır. KOBİ'ler fikri mülkiyet haklarını sadece yeniliklerini ve pazarlarını korumak için değil, yatırım fonu oluşturmak, işbirliği yapmak ve teknolojilerini lisanslamak için de kullanırlar. KOBİ'ler, araştırma amaçlı yatırımlarını ve küresel tedarik zincirinde rekabet etme kabiliyetlerini korumak için fikri mülkiyet haklarını kullanmaktadırlar, aynı zamanda yatırım çekmek, yenilikçi uygulamalarını ve buluşlarını lisanslamak ve işbirliği içerisinde çapraz lisanslama amacıyla fikri mülkiyet haklarını her geçen gün daha detaylı bir şekilde kullanmaya başladıkları görünmektedir.⁴⁸⁰

Fikri mülkiyet haklarını kullanan KOBİ'ler, kullanmayan KOBİ'lere kıyasla daha başarılıdır. Farklı bir şekilde ifade etmek gerekirse, fikri mülkiyet haklarının kullanımı ile ticari performans arasında bir bağlantı bulunmaktadır. Ciro ve kar artışı gösterme ihtimali, fikri mülkiyet hakları portföyünün büyüklüğüyle artmaktadır.

Fikri mülkiyet hakları konusunda KOBİ'lerin farkındalığının artmış olmasına rağmen, özellikle de fikri mülkiyet kazanımı açısından, bu fırsatların kullanımında ve çeşitli alanlarda bazı farklılıklar bulunmaktadır. Büyük şirketler fikri mülkiyet kazanımı açısından kendi stratejilerini geliştirmekte ve fikri mülkiyet fırsatlarını belirlemek ve kazanımlarını devam ettirmek için özel hizmetler veren şirketler ile birlikte çalışmaktadırlar. KOBİ'ler açısından bu durum böyle değildir. Teknolojik gereksinimleri karşılama stratejisi genellikle tanımlanmamış, fikri mülkiyet konuları ve faydaları ile ilgili yeterince farkındalık gelişmemiş ve fikri mülkiyetin belirlenmesinde ve kazanımında kullanılacak insan kaynakları eksikliği bulunmaktadır. Kamu politikasının KOBİ'lere fikri mülkiyet sürecine makul maliyetlerle dahil olma yollarını göstermesinin gerekli olduğu ortadadır. Bu açıdan politikanın hedefleri şunlar olmalıdır:

- KOBİ'lere dış fikri mülkiyeti belirleme ve edinme araçları sağlamak. Bu politikanın nihai amacı KOBİ'leri dış fikri mülkiyet edinmeye teşvik etmek ve bu kazanımı rekabet

⁴⁸⁰ ICC-International Chamber of Commerce, **Intellectual Property: Powerhouse for Innovation and Economic Growth**, Paris, 2011, s. 18-20

edebilme kabiliyetini geliştirme amacıyla, pazara sürüm sürelerini azaltmak ve/veya iç Ar-Ge eksikliklerini tamamlama amacıyla kullanmalarını sağlamaktır. Temel olarak hedef endüstriyel ortamlara ve araçlara erişimin kolaylaştırılmasıdır.

- KOBİ destek araçlarına farkındalığı artırmak ve KOBİ'lere yeniliğe açık olma ile ilgili araçları sağlamak. Endüstriyel ortamların rolü, teknolojik taleplerden başlayarak KOBİ'lerin dış fikri mülkiyet satın almalarına yardımcı olma açısından önemlidir. Bu politika kendilerini tanımlamasına yardımcı olacak, sermayelendirme uygulaması sayesinde KOBİ'lere araç, eğitim, doğru uygulamalar ve gelişme sağlayacaktır.
- Dış fikri mülkiyetin önemine yönelik KOBİ'lerin farkındalığını arttırmak. KOBİ'ler, pazara sürüm süresi ve yenilik kapasiteleri bakımından dış fikri mülkiyet edinimi yoluyla kazanabilecekleri faydaların yeterince farkında değildirler. Bu politika, diğer eylemleri tamamlayıcı olarak farkındalığı artıracak eylemleri içermelidir.

Buradaki temel fikir, dış fikri mülkiyetin KOBİ'lere inovasyon ve geliştirme süreci ve ürünler konusunda yardımcı olabileceği, mevcut fikri mülkiyet ve bilginin firmalar tarafından yeterince etkili bir şekilde kullanılmadığı ve fikri mülkiyet ihlali ile mücadele ederken potansiyel kullanıcıların talebi ile çok az program ve işlemin başlatıldığıdır.⁴⁸¹

Dolayısıyla teknoloji açısından iyi işleyen pazarlar, ülkeler ve KOBİ'ler için son derece yararlı olabilir. Teknoloji pazarlarının avantajları hem KOBİ'ler hem de ülkeler için ve özellikle gelişmekte olan ülkeler için daha da artabilir. Bu pazarların büyük ve teknolojik ve ekonomik olarak gelişmiş bölgelerde ortaya çıkma ihtimali doğal olarak yüksek olduğu için, gelişmekte olan ülkelerin artık gelişen teknoloji pazarlarına odaklanmaları gerekmemektedir. Bunun yerine, şirketlerinin (büyük şirketlerin ve KOBİ'lerin) bu unsurlara daha etkin bir şekilde katılımını sağlayabilecek gelişmekte olan kurumlara odaklanabilirler. Teknoloji açısından iyi işleyen pazarlar, nispeten düşük fiyatlı teknolojileri sağlayarak gelişmekte olan ülkelerde yatırım ve büyümeyi teşvik edebilirler. Teknoloji pazarlarının varlığında, fikri mülkiyet hakları, teknoloji ve teknolojik hizmet alışverişi için yapılan sözleşmelerin veriminin artırılması açısından ilave rol oynayabilir. Diğer taraftan şirketlerin özellikle de KOBİ'lerin, fikri mülkiyet haklarından nasıl yararlanacağı konusunda seçenekleri bulunmaktadır. Sadece bir şirket açısından ihlal olduğunda, özellikle de ürünlerinin sınırlı bir coğrafi dağılıma sahip olduğu durumlarda, zamanla sınırlı olan

⁴⁸¹ DELEARDE, Philippe, OUVRY, Séverine, **Exploitation of IP for Industrial Innovation**, Karlsruhe: Inno AG, 2015, s. 54-55

bir tekel hakkı kullanarak geri dönüş elde etmek doğal olarak pek iyi bir seçenek değildir. Bu yüzden şirketler, üretimleri kendileri ile doğrudan rekabet içinde olmayan diğer şirketlerden fikri mülkiyet hakkı varlıklarını elde etmenin yollarını arayabilirler. Aynı zamanda bazı şirketler bu varlıklarla ilgili sözleşmeleri alıp satarak fikri mülkiyet hakkı getirilerini çoğaltma konusunda tecrübe kazanabilirler. Bunlar maddi varlıklar için piyasalardaki olağan faaliyetlerdir ve maddi olmayan varlıklar için piyasalarda benzer kar arama faaliyetinin de görülmesi beklenmektedir.⁴⁸²

Avrupa’da KOBİ’lerin fikri mülkiyet alanına katılımı ile ilgili durum, KOBİ’lerin fikri mülkiyet haklarını neden tescil ettirdiklerini ya da ettirmediklerini, tescil ettirenlerin ne tür problemlerle karşılaştıklarını ve bu problemlerin etkili bir şekilde çözümlenmesine için düşüncelerinin ne olduğuna dair daha fazla bilgi ve kanıt sağlayan, KOBİ fikri mülkiyet sıralama tablosu adı verilen bir çalışma yoluyla izlenebilir. Avrupa’daki KOBİ’lerin çoğunluğu kendilerini yenilikçi olarak görmektedir. KOBİ’ler yeniliklerini hem resmi fikri mülkiyet hakları yoluyla hem de alternatif koruma önlemleri ile koruyabilirler. KOBİ’lerin korunma ihtiyaçları için daha uygun yöntemleri seçme eğiliminde olmaları şaşırtıcı bir durum değildir.

Avrupa’daki KOBİ’lerin birçoğu için en önemli koruma önlemi alan adı tescili, hemen sonrasında da marka tescili gelmektedir. Bununla birlikte şirketlerin fikri mülkiyet varlıkları için en etkili koruma stratejisini uygulayabilmeleri için, yeniliklerini koruma yolları, bunlardan kaynaklanan faydalar ve bunlarla ilgili süreçler hakkında ileri düzeyde bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Birçok KOBİ, koruma kararlarını almalarını sağlayacak olan bu bilgilere sahip değildir.⁴⁸³

Fikri mülkiyet haklarını tescil ettirmeyi seçen şirketlerin büyük bir çoğunluğu, artan itibar veya güvenilirlik imajı, uzun vadeli iş olanaklarının artırılması ve ciro artışı gibi olumlu etkiler bildirmektedir. Her ne kadar firmaların resmi fikri mülkiyet haklarının tescili yoluyla fikri mülkiyet haklarını koruma altına almayı tercih etmelerinin birçok farklı nedeni olmasına rağmen (örneğin itibar kazanımları), KOBİ’ler için en önemli amaç kopyalamaya karşı korunmadır. Bu durum, şaşırtıcı bir şekilde neredeyse her üç KOBİ’den birinin ihlal edildiğini bildirdiği güncel bir meseledir. Bu olay, farklı boyutlardaki birçok başarılı yenilikçiyi etkilemektedir, ancak ihlalden en çok muzdarip olduklarını bildiren orta ölçekli şirketlerdir. Bu yüzden koruma

⁴⁸² ARORA, Ashish, FOSFURI, Andrea, GAMBARDELLA, Alfonso, “Markets for Technology, Intellectual Property Rights, and Development”, **International Public Goods and Transfer of Technology Under a Globalized Intellectual Property Regime**, ed. Keith E. MASKUS ve Jerome H. REICHMAN, Cambridge University Press, New York, 2005, s. 327.

⁴⁸³ European Commission, **Annual Report on European SMEs 2017/2018**, Luxembourg, 2018, s. 53.

prosedürlerini basitleştirmek ve daha verimli ve daha uygun maliyetli hale getirmek oldukça önem arz etmektedir. Bazıları için, özellikle de küçük şirketler için pahalı ve karmaşık olan adli prosedürler, bu şirketlerin varlıklarını aktif olarak savunmalarına engel olan önemli bir caydırıcı faktör olabilir. Fikri mülkiyet haklarının, büyük şirketler tarafından daha küçük meslektaş şirketleri fikri mülkiyet haklarını ihlal etmekle suçlama yoluyla korkutmak amaçlı kullanılan bir araç olabileceğine dair bazı kanıtlar bulunsa da, KOBİ'lerin nispeten küçük bir bölümü ihlal ile suçlandığını bildirmiştir.⁴⁸⁴

Avrupa'daki KOBİ'lerin birçoğu kendilerini yenilikçi bulmaktadır, ancak gerçekte son yıllardaki en yüksek yenilik seviyesi fikri mülkiyet haklarını tescil ettirenler arasındadır. Bu durum daha yenilikçi olan KOBİ'lerin bu yeniliklerini korumak için fikri mülkiyet haklarını tescil ettirme ihtimalinin daha yüksek olması durumunu yansıtır olabilir. KOBİ'lere göre bir şirketin yenilikçi faaliyetler yoluyla rekabet avantajı elde etme kabiliyeti açısından en önemli olduğu bildirilen ilk üç önlem internet alan adları, ticari sırlar ve markalardır. KOBİ'lerin yeniliklerini koruma altına almamasının ilk üç nedeni ise yeniliklerin korunmasında hiçbir fayda görmemek, yeniliklerin nasıl korunacağına dair bilgi eksikliği ve prosedürlerin maliyetidir.

Bir fikri mülkiyet hakkı tescil ettirmiş olan KOBİ'ler "fikri mülkiyet hakları" terimine daha aşınadır ve KOBİ ne kadar büyük ise bu terime o kadar fazla aşınadır. Sektör analizi, genel olarak fikri mülkiyet haklarını tescil ettirmeyen KOBİ'lerin terime pek aşına olmayan, ulaştırma ve inşaat sektöründeki KOBİ'ler olduğunu göstermektedir. Fikri mülkiyet haklarını tescil ettiren ve finans sektöründe aktif olan KOBİ'ler, terime oldukça aşına olduklarını göstermektedirler. Haklarını tescil ettiren KOBİ'lerin fikri mülkiyet hak tescili prosedürleri hakkında bilgi alma adına kullandıkları kaynaklar ise şirket dışında özel danışmanlık, internet ve ulusal fikri mülkiyet ofisleridir.⁴⁸⁵

KOBİ'ler genellikle alternatif koruma önlemleri kullanmaktadır, sonrasında ise ulusal marka ve AB marka tescili gelmektedir. Fikri mülkiyet hakkı tescilinin KOBİ'ler tarafından önemli kabul edildiği iki önemli aşama bir ürünün, sürecin veya hizmetin icat edilmesi ve pazarlanması/ticarileştirilmesidir. KOBİ'lerin fikri mülkiyet haklarını kaydetmesinin ilk üç nedeni ise KOBİ'lerin ürün veya hizmetlerinin başkaları tarafından kopyalanmasını engellemek, daha iyi yasal kesinlik ve KOBİ'nin değerini ve imajını arttırmaktır. KOBİ'lerin neredeyse yarısı

⁴⁸⁴ İktisadi Kalkınma Vakfı, **Avrupa 2020 Stratejisi**, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2014, s. 96-97

⁴⁸⁵ EPO, EUIPO, **Intellectual property rights intensive industries and economic performance in the European Union**, 2. b, Munich: EPO Graphic Design, 2016, s. 8

fikri mülkiyet hak tescili sırasında herhangi bir zorluk yaşamamıştır; bununla birlikte zorluklar yaşandığında karşılaşılan en yaygın sorun prosedürün maliyeti ve süresidir.

Avrupa’da KOBİ’lerin fikri mülkiyet varlıklarını korumalarına yardımcı olmak için en etkili destek önlemlerinin, işlemlerin basitleştirilmesi ve kısaltılması ve fikri mülkiyet hakları veri tabanlarına daha iyi erişim olduğu görülmektedir. Daha az önemli olan, ancak yine de genel olarak orta derecede etkili olduğu düşünülen önlemler ise, maliyetlerin azaltılması veya finansal destek ve de KOBİ’lere bilgi, rehberlik ve destek hizmetleri verilmesidir. KOBİ’lerin fikri mülkiyet haklarını tescil ettirmemesinin üç ana nedeni ise fikri varlıklarının yeterince yenilikçi olmadığını düşünme, fikri mülkiyet haklarının nasıl tescil edileceğine dair bilgi eksikliği ve fikri mülkiyet haklarının korunmasından herhangi bir fayda görülmeyeceğine dair inançtır.

KOBİ’ler fikri mülkiyet haklarını, yeterli korumaya sahip olduklarından emin olduklarında, yasal işlem yapmak daha kolay olduğunda ve sürecin daha anlaşılır ve erişiminin daha kolay olduğunda tescil ettireceklerdir. Bu sonuçlar, KOBİ’lerin fikri mülkiyet haklarını tescil ettirmeye teşvik etmek için tek bir çözümün öne çıkmadığını, bundan ziyade bir kısım değişikliklerin birlikte gerekli olabileceğini göstermektedir. Benzer bir önem, sürecin iyileştirilmesine (anlaşılabilirlik, erişim ve maliyet) ve daha güvenilir hale getirilmesine (yeterli koruma, önlem alma kolaylığı) verilmiştir. Belirlenen KOBİ’nin büyüklüğü, yeri, endüstrisi, cirosu, stratejisi gibi dikkate alınması gereken birçok farklı faktör bulunmaktadır.

Fikri mülkiyet haklarını tescil ettiren KOBİ’lerin çoğunluğu bunun işletmelerinde “çok olumlu” veya “olumlu” bir etkisi olduğuna inanmaktadır. Fikri mülkiyet haklarının tescil edilmesinin ilk üç olumlu sonucu ise artan itibar ya da güvenilirlik imajı, uzun vadeli iş olanaklarının artırılması ve ciro artışıdır.

KOBİ’lerin neredeyse üçte biri ihlale maruz kaldığını bildirmektedir. Bu oran KOBİ’nin büyüklüğü ile artmaktadır. En çok ihlal edilen üç fikri mülkiyet hakkı markalar, patentler ve tasarımlardır. Fikri mülkiyet haklarının ihlal edildiğine dair KOBİ’lerin rapor ettiği en önemli sonuçlar ise ciro kaybı, itibarın zedelenmesi veya rekabet üstünlüğünün kaybıdır. Fikri mülkiyet hakkı ihlali çatışmalarını çözmede en sık adı geçen metotlar ikili müzakereler ve sonrasında mahkeme prosedürüdür. KOBİ’nin büyüklüğü, fikri mülkiyet haklarının ihlali ile mücadele ihtimali ve kullanılan yöntem ile güçlü bir şekilde bağlantılıdır. Her ne kadar mahkeme işlemlerinin başlatılma olasılığı KOBİ’nin büyüklüğü ile birlikte artsa da, engeller açısından önemli bir fark görülmemektedir. KOBİ’lerin, fikri mülkiyet hakkı ihlali çatışmasını çözmek için

mahkeme prosedürlerinden kaçınmasının temel nedenleri yüksek maliyetler ve uzun prosedürlerdir. Mahkeme prosedürlerini iyileştirmek adına KOBİ'ler tarafından belirtilen en önemli çözümler fikri mülkiyet hakları davalarına özel prosedürler ve mekanizmalar ile birlikte süreçlerin daha hızlı, daha basit ve daha ucuz olmasıdır.⁴⁸⁶

Fikri mülkiyet haklarını tescil ettirenler, işleri üzerinde çok olumlu veya olumlu bir etkisi olduğuna inanmaktadırlar. Tescil işlemi için bir KOBİ'nin olumsuz veya çok olumsuz bir etkisi olduğunu beyan etmesi çok nadir bir durumdur. Mikro ve küçük ölçekli KOBİ'lerin, fikri mülkiyet haklarının işleri üzerinde bir etkisi olmadığını söyleme olasılığı yüksek iken, orta ölçekli KOBİ'ler açısından olumlu bir etki yaratma olasılığı daha yüksektir. Bu sonuçlar, fikri mülkiyet haklarının işletmeler üzerindeki doğrudan olumlu etkisinin (ciro, karlılık veya istihdamın artması) olabileceğini, ancak daha çok dolaylı bir katkısının (itibar artışı, beklentiler veya fırsatlar) olacağını göstermektedir. Mikro ölçekli işletmelerin istihdam veya cirodaki artış veya pazar payının artması gibi olumlu etkilerden bahsetme olasılığı daha düşüktür. Analiz sonuçları bazı sektörlerdeki farklılıkları da göstermektedir. Taşımacılık sektöründeki şirketler fikri mülkiyet haklarının itibar artışı şeklinde bir katkısı olduğu belirtilmiştir, ancak finans sektöründekilerin fikri mülkiyet haklarının ciro veya pazar payında artışa neden olduğunu söyleme ihtimali daha düşüktür.⁴⁸⁷

KOBİ'ler tarafından fikri mülkiyet kullanımının tüm resminin anlaşılması, Türkiye'deki durum da analiz edilmesiyle mümkündür. Türkiye, KOBİ politikalarına yönelik aktif bir yaklaşım izlemeye devam etmektedir. Türkiye'nin detaylı bir KOBİ stratejisi ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından koordine edilen geniş kapsamlı destek hizmetleri bulunmaktadır. Devlet tarafından e-hizmetlerin geliştirilmesi KOBİ'lerin çalışma ortamını iyileştirmiştir, ancak şirket kayıt prosedürleri hala hantaldır ve son zamanlarda işletme kayıt ücretleri de artmıştır.

İş geliştirme hizmetleri ve sağlayıcılarının çeşitliliği ve kapsamı bakımından bölgedeki en gelişmiş ekonomi halen Türkiye'dir. Faydalı AB uygulamaları sayesinde yüksek düzeyde bir politikanın oluşması sağlandığından süreç son yıllarda gelişme kaydetmiştir. Mevcut hizmetlerin bağımsız değerlendirilmesi halen en büyük sıkıntıdır. Bir yenilik stratejisinin uygulanması konusunda Türkiye önemli ilerleme kaydetmiştir. Bölgesel yetkililer ve kurumlarla işbirliği

⁴⁸⁶ EUIPO, **Intellectual Property (IP) SME Scoreboard 2016**, Alicante, 2016, s. 8.

⁴⁸⁷ EPO, EUIPO, Intellectual property..., **a.g.e.**, s. 22.

yaparak, yenilikçi KOBİ'lerin doğrudan desteklenmesi için önemli finansal araçlar ve programlar uygulamaya konulmuştur.⁴⁸⁸

İnovasyon sıralamasındaki İnovasyon Endeksi, Türkiye'nin genel olarak geliştiğini göstermektedir. Türkiye'nin Ar-Ge konusundaki brüt harcaması 2005'ten bu yana sürekli olarak artmaktadır. Araştırma ve geliştirme konusundaki brüt harcama, ağırlıklı olarak birkaç orta ila yüksek teknolojili üretim endüstrilerine ve bilgi sektörüne yoğunlaştırılmıştır, ancak işletme Ar-Ge'si açısından bazı iyileştirmeler yapılabilir. İnovasyon sıralamasına göre, Türkiye'deki KOBİ'ler AB'deki ortalamanın altında olarak, her yıl bir ürün veya süreç yeniliği ortaya koymuştur. Ancak, Türkiye'deki KOBİ'ler, AB'deki KOBİ'lere kıyasla daha fazla pazarlama veya örgütsel inovasyon başlatmıştır.

Türkiye, inovasyon stratejisinin uygulanmasında kayda değer ilerleme sağlamış ve bölgede en iyi performans gösteren oyuncu olmuştur. Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi, ulusal Ar-Ge ve inovasyon kapasitelerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu stratejinin başlıca hedefi, endüstriyel yapıyı ileri teknoloji sanayiye doğru yükseltmek ve Türkiye'nin araştırma kapasitesini arttırmaktır. Strateji içerisinde KOBİ inovasyonuna özel bir önem verilmektedir. Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi ve Eylem Planı ve birkaç sektör merkezli plan, bu hedeflenen yaklaşımı desteklemekte ve iş sektörünün önceliğinin önemine işaret etmektedir. Türkiye ayrıca, çalışma gruplarının oluşturulması yoluyla KOBİ'lerle ilişkileri geliştiren iki yeni stratejik plan kabul etmiştir: Türkiye Kamu-Üniversite-Sanayi İşbirliği Stratejisi ve Biyoteknoloji Stratejisi. Türkiye Kamu-Üniversite-Sanayi İşbirliği Stratejisi Eylem planı akademi cephesi ile yenilikçi KOBİ'leri birbirine bağlayan çalışmalar yapmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, nanoteknoloji ve yazılım sektörü üzerine yeni bir stratejik plan hazırlanmaktadır.⁴⁸⁹

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, yenilik politikalarının geliştirilmesinden sorumlu ana kurumdur. Politika oluşturma sürecinin koordinasyonu TÜBİTAK tarafından desteklenmektedir. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunda paydaşlarla politika istişareleri gerçekleştirilmektedir. TÜBİTAK, KOBİ inovasyon politikalarını ile birlikte, yenilik politikalarının ve stratejilerinin uygulanmasında başlıca sorumlu olan kurumdur. KOBİ inovasyonu ile ilgili diğer uygulama

⁴⁸⁸ KOSGEB, 2018 Yılı KOSGEB Faaliyet Raporu, Ankara, 2018, s. 28

⁴⁸⁹ KOSGEB, KOBİ Stratejisi..., a.g.s., s. 76-78.

ajansları ise KOSGEB, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, TÜRKPATENT ve Ticaret ve Sanayi Odası'dır.⁴⁹⁰

Hükümet, üniversiteleri ve araştırma merkezlerini yenilikçi KOBİ'lerle bağlayan destek hizmetleri sunmaktadır. Örnekler arasında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Sanayi Tezleri Destek Programı (SAN-TEZ) ve TÜBİTAK'ın Üniversite-Sanayi İşbirliği Destek Programı sayılabilir.

Kuluçka merkezleri, bilim ve teknoloji parkları, teknoloji transfer ofisleri ve teknoloji geliştirme bölgeleri gibi kurumsal destek hizmetleri Ulusal Yenilik Stratejisinde vurgulanmakta veya ilgili yasalar ile tanımlanmaktadır. Teknoloji geliştirme bölgeleri binlerce yenilikçi KOBİ'ye ev sahipliği yapmakta ve teknoloji geliştirme bölgeleri altında kurulan teknoloji transfer ofisleri aracılığı ile yasal olarak teknoloji transferi ve kuluçka merkezi hizmetleri sunmakla yükümlüdür. İl ve bölge düzeyinde çok sayıda kuluçka merkezi kurulmuş ve finans sektörü için inovasyon teknolojilerini desteklemeye yönelik çalışmaların başlatılması amacıyla İstanbul'da tematik bir teknoloji parkı açılmıştır. TÜBİTAK, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, KOSGEB ve bölgesel kalkınma ajansları, teknoloji transfer ofislerini, teknoloji parklarını ve kuluçka merkezlerini finanse etmek için destek ve hibe programları sunmaktadır. Hükümet bu hedeflere ulaşma adına önemli bütçe harcamaları yapmaktadır.⁴⁹¹

Ulusal Yenilik Stratejisi içerisinde KOBİ'lerin ulusal yenilik sistemi içerisindeki önemli rolüne açıkça vurgu yapılmaktadır. Strateji içerisinde, teknoloji geliştirme bölgelerinde kurulan KOBİ'lerde çalışan personel için kurumlar vergisi muafiyeti ve gelir vergisi muafiyeti gibi çeşitli teşvikler önerilmektedir. Ayrıca KOSGEB ve TÜBİTAK, KOBİ'lerin Ar-Ge ve inovasyon faaliyetleri için özel destek programları uygulamaktadır. Uygulanan finansman programları içerisinde Ar-Ge İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı ve KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı yer almaktadır. Türkiye'deki KOBİ'ler, TÜBİTAK'ın Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Ar-Ge ve İnovasyon Finansman Programları kapsamında sağlanan fondan da yararlanabilir. Avrupa Yatırım Fonu ve KOSGEB de Türkiye'de büyümeyi ve inovasyonu teşvik etmek için yeni bir fon kurmuştur. Bu fon KOBİ'ler de dahil olmak üzere yenilikçi şirketlerin finansmana erişimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Son olarak, örneğin özel teşvik programları yoluyla yenilikçi KOBİ'leri doğrudan desteklemek için önemli finansal araçlar ve programlar uygulamaya konulmuştur.

⁴⁹⁰ Devlet Planlama Teşkilatı, **a.g.r.**, s. 35.

⁴⁹¹ KOSGEB, KOBİ Stratejisi..., **a.g.s.**, s. 88.

5.4 Fikri Mülkiyet Kültürü

Fikri mülkiyet yasaları, başlı başına bir amaç olarak görülmemelidir, bundan ziyade yenilik, yaratıcılık, teknolojik kapasite ve kalkınmayı teşvik etmek için ülkelerin kullanabilecekleri olası araçlardan biri olarak görülmelidir. Fikri mülkiyet haklarına yalnızca ekonomik yönden değil aynı zamanda kültürel bir bakış açısıyla da bakmak önemlidir. Bu durum Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin yalnızca ekonomik kalkınmayı teşvik etmekle kalmayıp aynı zamanda yerel kültürü teşvik eden ve yerel inovasyonu artıran fikri mülkiyet sistemleri tasarımlarını gerektirmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler açısından, yalnızca hak sahibi odaklanan fikri mülkiyet yasalarının gerekli olduğu görüşünün ötesine geçilmesi önem arz etmektedir. Bunu sağlamak için sadece fikri mülkiyet hak sahiplerini desteklemeyen, aynı zamanda kullanıcılara ve halka da eşit derecede önem veren, daha dengeli bir bakış açısı sunan fikri mülkiyet hakkı sistemi benimsenmelidir. “Daha güçlü fikri mülkiyet yasaları” tasarlamaktan ziyade, hem fikri mülkiyet sahiplerinin hem de toplumlarının ihtiyaçlarına karşılık verebilecek uygun yasalara sahip olmak daha önemlidir. Teknoloji transferi, halk sağlığı ve çevre ile ilgili olanlar olmak üzere fikri mülkiyet yasalarının kamu yararını gözeten politika hedeflerini destekleyecek şekilde yapılandırılması gerekmektedir.⁴⁹²

Fikri mülkiyet başlı başına her zaman dünya çapında genel ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olmuştur, ancak bu yeni zorluklar artan bir şekilde birbirine küresel olarak bağlanmış ulusal ve bölgesel fikri mülkiyet sistemlerinin nasıl birleşeceğine dikkat çekmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin teknolojik gelişmelere katılmalarını ve bunlardan faydalanmalarını sağlamak amacıyla ulusal, bölgesel ve uluslararası seviyelerde uyumlu eylemler gerektiğinden zorlukları aşmak için sunulan yeni yaklaşımlar da aynı şekilde küreselleşmiştir.

Toplumun kilit bir özelliği olarak fikri mülkiyet kültürüne daha bütüncül bir yaklaşım sergileyebilmek için, toplumun her kademesi ile temaslar ve ortaklıklar kuran geniş bir platform gerekmektedir. Bu durum yalnızca ilgili bakanlıkların hükümet düzeyindeki politika yapıcılar ve

⁴⁹² SOYAK, Alkan, “Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları: Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve GOÜ’ler Açısından Önemi”, **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi**, Y. 2005, C. 1, S. 1, (2005), s. 1-2.

ulusal fikri mülkiyet teşkilatıyla değil, aynı zamanda ilgili diğer bakanlıklarla, ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla, farklı gelişmişlik seviyelerindeki iş çevreleriyle, fikri mülkiyetin tasarlayıcılarıyla birlikte tarım, halk sağlığı ve çevrenin korunması gibi meselelerle ilgilenen sivil toplum gruplarının yanı sıra, daha geniş sorunlara ve ilgi alanlarına farkındalığı arttırmak için genel halkla sürekli ve artan temaslar yapılması gerektiği anlamına gelmektedir.⁴⁹³

Temel yasalar tasarlanmış ve etkili bir şekilde uygulanıyor olsa da, faydalanmaları için yapıldığı kişiler tarafından bilinmediği ve kullanılmadığı sürece, hiçbir fikri mülkiyet sistemi ekonomik ve teknolojik kalkınmaya etkili bir şekilde katkıda bulunamaz. Fikri mülkiyet sistemi, ticaretle uğraşanların, üreticilerin, sanayicilerin, araştırmacıların, iş adamlarının ve tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuştur. Potansiyel kullanıcıların ve yararlanıcıların listesi sonsuzdur, ayrıca herhangi bir ekonomi içerisindeki sektörel sınırlar çerçevesinde fikri mülkiyetin etkili bir şekilde kullanılmasından elde edilebilecek faydalar da sınırsızdır.

Asıl mesele fikri mülkiyet hak sahipleri ve kullanıcılar arasında olduğu gibi, potansiyel fikri mülkiyet hak sahipleri ve potansiyel fikri mülkiyet kullanıcılar arasında, hükümet içinde ve özel sektörde, fikri mülkiyetin mahiyeti hakkında farkındalığı teşvik etmek ve fikri mülkiyet sisteminin ulusal çıkarlara ve kalkınmadaki ulusal hedeflerine daha iyi hizmet etmesini sağlamak amacıyla temel unsurlarının ticaret ve sanayi için nasıl geliştirilebileceği ve başarıyla faydalanabileceğini göstermektedir.

Ekonomi, tarıma odaklı olandan (19. yüzyıl) sanayi odaklı olana (20. yüzyıldan) ve de fikir odaklı olana (21. yüzyıldan) evrimleştiği için, ekonomiyi artık fikirler ve yeni icatlar yönlendirecektir. Buluş yapmayı özendirici güçlü bir fikri mülkiyet sistemi ve buluş sahiplerine (ve onların yatırımcılarına) fikri mülkiyet haklarını uygulama ve tescilleme konusunda makul olanaklar sağlayan bir adli sistem olmadan, fikir akışı ve fikri mülkiyet kültürü oluşturma çabası hızlı bir şekilde yok olmaya mahkumdur.⁴⁹⁴

Ekonomik açıdan gelişmiş her toplumda, fikri mülkiyet haklarının varlığına ilişkin farkındalığı arttırmanın bir aracı olarak, inovasyonu teşvik etmek ve buluş sahiplerini katkılarından dolayı ödüllendirmek için bir tür fikri mülkiyet sistemi vardır. Ancak fikri mülkiyet hakları uygulanmadıkları takdirde değersizdir ve uygulaması da masraflıdır. Bu nedenle fikri

⁴⁹³ NIRO, Raymond P., “Who Benefits from Patent Enforcement?”, **Making Innovation Pay: People Who Turn IP into Shareholder Value**, ed. Bruce BERMAN, John Wiley & Sons, New Jersey, 2006, s. 115.

⁴⁹⁴ CHAUDHRY, Peggy, ZIMMERMAN, Alan, **Protecting Your Intellectual Property Rights: Understanding the Role of Management, Governments, Consumers and Pirates**, New York: Springer Science+Business Media, 2013, s. 45.

mülkiyet haklarının uygulanmasını engelleyen bariyerleri ortadan kaldırmak, her bir toplumun temel amacı olmalıdır.

Tam bir fikri mülkiyet kültürünün inşası, çok fazla olan sahte ve korsan ürün varlığından dolayı engellenmektedir. Bu ürünler modern toplumdaki farkındalığı ve fikri mülkiyetin değerini azaltan en büyük faktörleri temsil etmektedir. Uluslararası taklit ve korsan ürün ticareti dünya ticaretinin yaklaşık %2,5'ini temsil etmektedir. Bu durum hak sahiplerinin, hükümetlerin ve kayıtlı ekonominin bir bütün olarak ciddi ekonomik ve sosyal kayıplardan muzdarip olduğunu göstermektedir. Bu rakamlar aynı zamanda bu ticaretin arkasındaki olası suç örgütleri tarafından toplanan finansal gelirler hakkında bir fikir vermektedir. Sahte ve korsan ticareti, modern ve bilgi temelli bir ekonomi için büyük bir tehdittir.

İnovasyona dayalı küresel bir ekonomide sahtecilik ve korsanlık bir sorundur. Fikri mülkiyet, firmaların rekabetçi pazarlarda başarılı olmalarına yardımcı olan önemli bir unsurdur. Makroekonomik düzeyde fikri mülkiyetin korunması ve uygulanması, uzun vadeli ekonomik büyümeye katkıda bulunacak olan yeniliğin başlıca itici güçlerinden biridir. Fikri mülkiyetin temel ekonomik önemi göz önüne alındığında, sürdürülebilir fikri mülkiyet temelli iş türlerine yönelik bir tehdit olarak sahtecilik ve korsanlık doğrudan hedef alınmalıdır.

Lüks ve işletmeler arası ticari ürünlerden, yaygın tüketici ürünlerine kadar geniş bir ürün yelpazesi bu durumdan etkilenmektedir. Fikri mülkiyeti sayesinde hak sahiplerine ekonomik değer katana ve fiyat farklı yaratan herhangi bir ürün, sahtecilerin hedefi haline gelmektedir. Fikri mülkiyet koruması altındaki her ürün sahte olabilir. Tüm pazar dilimleri risk altındadır. Sahteciler ve korsan ürün satanlar potansiyel tüm pazar dilimlerini hedefleyerek karlarını en üst düzeye çıkarmaktadırlar.

Sahte ve korsan ürün ticareti, küresel ve dinamik bir meseledir. Son zamanlarda, fikri mülkiyet haklarını ihlal eden ürün pazarları son zamanlarda daha da küreselleşmiş ve küresel eğilimlerden etkilenir hale gelmiştir. Sahte ve korsan ürünler tüm kıtalardaki hemen hemen tüm ekonomilerden kaynaklansa da, orta gelirli ve gelişmekte olan ekonomiler bu alanda daha önemli oyuncular olma eğilimindedir. Sahte ve korsan ürünlerdeki ticari rotalar karmaşıktır ve taşıma noktaları dinamik değişikliklere tabidir. Genellikle posta ile veya ekspres servislerle yapılan küçük gönderilerin payı artmaktadır. Küçük sevkiyatlar kaçakçılar açısından da tespit edilmekten kaçınmanın ve yaptırım riskini azaltmanın bir yoludur. Bu durum da, gümrük kontrollerinin ve el koyma maliyetlerini yükseltmekte ve icra makamlarına yeni zorluklar sunmaktadır. Bu kadar

büyük hacimli el koyma işlemlerini imha işlemlerini çevre dostu bir şekilde yönetmek, gümrük faaliyetlerine önemli bir yük ve vergi mükellefleri için de maliyete neden olmaktadır.⁴⁹⁵

Bu meselenin çözümü için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır, ancak bu şekilde ülkeler, bireysel olarak ve işbirliği içerisinde politika ve uygulama çözümleri tasarlayabilirler. Sahte ve korsan ticaretinin büyüklüğü, kapsamı ve gidişatı hakkındaki bilgiler, hükümetlerin ve hak sahiplerinin karşılaştığı zorlukların doğasını anlama açısından kritik öneme sahiptir. Kaliteli ve etkili bir fikri mülkiyet sistemi oluşturmaya ek olarak, farkındalık ve fikri mülkiyet kültürünün oluşturulması, sahte ve korsan mallarla mücadelenin artırılması için yönelik resmi olmayan mekanizmalardan biridir.

AB içerisinde, Avrupalı vatandaşlar arasında özellikle de genç nüfusa yönelik fikri mülkiyet farkındalığını ve kültürünü ölçen anketler vardır. Avrupalı vatandaşlar, fikri mülkiyet kavramını her geçen gün daha fazla anladıklarını düşmektedir. Fikri mülkiyet haklarını korumanın önemi giderek artmaktadır, çünkü neredeyse tüm vatandaşlar yenilikçilerin, yaratıcıların ve sanatçıların haklarını koruyabilmeleri ve emeklerinin karşılığını alabilmeleri için fikri mülkiyetin önemli olduğuna inanmaktadır. Ancak vatandaşların fikri mülkiyet korumasını sadece büyük şirketler ve ünlü sanatçılar gibi “seçkin” sınıf ile ilişkilendirme eğiliminden dolayı, fikri mülkiyet vatandaşlar için halen büyük ölçüde soyut bir kavramdır. Birçok Avrupalı, bu grupların fikri mülkiyetten en fazla yararlanan kesim olduğuna inanmaktadır. Aynı zamanda, kendileri gibi tüketicilerin fikri mülkiyetten çok daha az yararlandıklarını düşünmektedirler. Avrupalılar, sahte ürün satın alma konusundaki olumsuz yaklaşımları ile paralel olarak, fikri mülkiyeti temel bir değer olarak görmektedirler. Birçok Avrupalı hiçbir nedenin kendilerine sahte mal almayı haklı çıkaramayacağını belirtmektedir. Bununla birlikte, sahteciliğe olumsuz bakış halen yüksek olsa da, özellikle sahte mal satın alma nedenleri fiyat ve erişilebilirlik olduğunda, sahte mala yönelik eğilim artmaktadır.⁴⁹⁶

Telif hakkı ihlali davranışının genel olarak kabul edilebilirliği azalmaktadır, ancak yasadışı bir şekilde çevrimiçi içerik elde etmenin kişisel kullanım için yapıldığında kabul edilebilir olduğu inancı ve Avrupalıların yasal bir alternatifi olmadığına yasadışı kaynaklardan çevrimiçi içerik elde etmenin kabul edilebilir olduğunu ifade etmesi, tüketim ihtiyaçlarının yasal

⁴⁹⁵ OECD, EUIPO, **Trade in Counterfeit and Pirated Goods: Mapping the Economic Impact**, Paris: OECD Publishing, 2016, s. 11.

⁴⁹⁶ EUIPO, **European Citizens and Intellectual Property: Reception, Awareness, and Behaviour**, Alicante, 2017, s. 7.

endişelerin önüne geçtiğini göstermektedir. Avrupalıların yaklaşık üçte biri, yasal olarak veya yasadışı olarak, yalnızca yasal kaynakları kullanarak, yalnızca illegal kaynakları kullanarak ve ücretli yasal ve illegal kaynakların bir karışımını kullanarak telif hakkı içeriğine çevrimiçi olarak erişmektedir. Yasal kaynakların kullanımını artarken, çevrimiçi içeriğin yasallığı konusunda da farkındalık oluşmaktadır; ancak neyin yasal ya da yasadışı sunulduğu açısından belirsizliğin arttığı görülmektedir.

AB'deki gençler arasında, dijital içeriğe ulaşmak için yasadışı kaynakların kullanılması ile sahte ürünlerin satın alınması arasında önemli davranışsal farklılıkların olduğu ortaya çıkmıştır. Her on kişiden biri sahte ürünleri bilinçli olarak çevrimiçi satın aldığını bildirmesine rağmen, önemli bir çoğunluk sahte ürün satın almakla ilgilenmemektedir. Bundan ziyade, sahte ürünler almaktan kaçınmaya çalışmakta ve sahte ürünleri orijinallerinden nasıl ayırt edileceği konusunda bilgilendirilmeye açıktırlar. Dijital içerik konusunda ise Avrupalı gençlerin tamamen farklı düşündüğü ortaya çıkmıştır. Her dört kişiden biri, geçtiğimiz yıl dijital içeriğe erişmek için kasten yasadışı kaynakları kullandığını itiraf etmiştir. Gençlerin eriştiği en popüler dijital içerik müziktir, neredeyse tüm gençler bu içeriği kullanmakta veya indirmektedir. Ancak yasadışı kaynakları kullanan gençlerin sadece yarısı bunu müzik içeriğine erişmek için yapmaktadır. En çok erişilen ikinci içerik filmler/dizilerdir. Ancak bunun yasadışı kaynakları kullananların eriştiği dijital içerik olması daha olasıdır. En çok erişilen üçüncü içerik oyunlardır, ancak sadece küçük bir kesim oyunlara erişim için bilinçli olarak yasadışı kaynak kullanmaktadırlar. Bunun nedeni oyunların sadece bir defalık kullanımlardan ziyade, daha uzun bir süre boyunca oynanmasıdır.⁴⁹⁷

Bazı gençler fikri mülkiyet kavramına aşina olsa bile, davranışlarında bunu pek dikkate almazlar. Bazı gençler için, dijital içeriğe ulaşma amacıyla yasadışı kaynakların kullanılması günlük yaşamlarına yerleşmiş bir olgudur. Gençleri dijital içeriğe erişmek ya da sahte ürünler satın almak için yasadışı kaynaklara iten faktörler içerisinden gençlerin karar vermesini sağlayan asıl unsur fiyattır. Bununla beraber gençlere yasadışı kaynakları kullanmayı veya sahte mal satın almayı bırakmak için ne yapılabileceği sorulduğunda belirttikleri en önemli koşul bir içerik veya ürünün uygun fiyatlı olarak meşru kaynaklardan temin edilebilmesidir. Dijital içerikle ilgili olarak, mevcut eğilimler yasal kaynak kullanımına geçişi destekleyebilir. Gençler, Spotify ve Netflix gibi kullanımı kolay yasal içerik çözümlerini uygun bulduklarını açıkça belirtmiştir.

⁴⁹⁷ EUIPO, **Intellectual Property and Youth - Scoreboard 2016**, Alicante, 2016, s. 13.

Gençlerin fiziksel ürünleri çevrimiçi satın alma veya dijital içeriğe erişme kararlarına yönlendiren en önemli faktörlerden biri fiyat olmasına rağmen, kalite, güven ve güvenlik de diğer önemli hususlardır. Bu faktörler yalnızca ürün satın alırken veya içeriğe erişirken önemli değildir, aynı zamanda gençlerin yasal kaynakları seçmesini de etkileyebilmektedir. Gençleri düşük kalitede olduğu düşünülen sahte ürünleri satın almaktan alıkoyan en önemli unsur kalite faktörüdür. Dürüstlük ve güven de önemli bir rol oynamaktadır. Gençler, ödeme yöntemlerine, satıcının güvenilir olmasına ve sitenin genel olarak güvenli olmasına büyük önem vermektedir. Ayrıca gençler için virüslerden ve kötü amaçlı yazılımlardan kaçınmak da her zaman önemli bir unsurdur ve virüs veya kötü amaçlı yazılım riskini kayda değer şekilde azalttığında yasal kaynaklar kullanmaya meyillidirler. Bu faktörler gençlerin meşru satıcıları ve güvendikleri kaynakları seçmelerinin nedenleridir. Seçeneklerin kalitesi ve kaynakların güvenliğinin yanı sıra cezalandırma olasılığı da gençlerin kararını yasal seçeneklere yöneltme potansiyeline sahiptir; neredeyse her on gençten birine göre bu faktör ürünlere ve içeriklere ulaşırken yasadışı kaynakları kullanmayı bırakma nedeni olarak gösterilmektedirler.⁴⁹⁸

Gençler, fikri mülkiyetle ilgili iletişimi sağlamanın en iyi yolu olarak birçok seçenek içerisinden üç temsilciyi belirlemişlerdir: yerel sanatçılar, gerçek tüketiciler ve okullar. İletişim açısından Avrupalı gençler, sahtecilik ve korsanlıktan zarar gören sanatçılar ve tüketiciler ile ilgili gerçek hikayeleri dinlemeyi tercih etmektedirler.

Türkiye’de fikri mülkiyet kültürünün yerleşmesindeki en büyük engellerden biri ticaretteki taklit ve korsan mallardır. Bu nedenle, sahte ve korsan ürünlerin ticaretinin bir suç olduğu bilincinin artırılması, bu tür ticaretin boyutunun belirlenmesi, varlığının sebeplerinin belirlenmesi ve problemlerin tanımlanması gerekmektedir. Sebepler ve problemler tanımlandıktan sonra, daha fazla dikkat çekmek için uygun çözümler önerilmeli ve halka sunulmalıdır.

Bu alandaki en önemli mesele, sahte ve korsan mal ticaretiyle uğraşan kişilerin %75’inin üretim ve bilişim sektörünü dolaylı olarak olumsuz yönde etkileyen işportacılar olmasıdır. Üst düzey eğitime sahip kişilerin de sahte ve korsan ürünler kullanıyor olması Türkiye için özel bir sorundur. Ancak bunların büyük çoğunluğu, bu tür sahte ürünlere ulaşma nedeni olarak orijinal ürün fiyatını belirtmektedir. Buna rağmen sahte ve korsan mal kullanmanın olumsuz sonuçları hakkında Türk vatandaşlar yüksek bir farkındalığa sahiptir. Oldukça küçük ihmal edilebilir bir

⁴⁹⁸ EUIPO, Intellectual Property and Youth..., a.g.e., s. 115.

kısım, bu tür ürünlerin kullanımının fikirlere ve kişilere zarar vermeyeceğini düşünmektedir. Büyük çoğunluk, sahte ve korsan ürünlerin ekonominin zayıflamasına neden olduğunu, dış yatırıma engel teşkil ettiğine, vergi kaçırmaya neden olduğunu, üretimin azalmasına, yeniliklerin azalmasına ve yenilikçilerin ve sanatçıların emeğinin karşılığında yeterli bedel almasına engel olduğuna ve Türkiye'nin AB'ye yönelik isteklerine engel teşkil ettiğinin farkındadır. Sahte ve korsan ürünlerin olumsuz etkilerine dair büyük bir farkındalık ile beraber aynı zamanda sahte ve korsan ürünlerin büyük oranda kullanımları, orijinal ürünlerin vatandaşlarla makul fiyatlarla nasıl sunulabileceğine dair alternatif yolların bulunması gerektiğini göstermektedir. Türk vatandaşlarına göre sahte ve korsan mal ticaretini azaltmak için alınacak en uygun önlem orijinal ürünlerin fiyatlarını düşürmektedir. Buna ek olarak, ikincil derecede önlemler şunlardır: polis uygulamalarında artış, cezalarda artış, bilinçlendirme kampanyalarının yapılması ve eğitimin her aşamasında fikri mülkiyetin yer verilmesi.⁴⁹⁹

Türkiye'de halen az gelişmiş olan fikri mülkiyet kültürünün nedeni, yüksek orandaki sahte ve korsan mal ticaretidir. Bu yüksek seviyedeki ticaretin azaltılması için bazı adımlar atılmalıdır. Bu adımların yalnızca devlet kurumları ve organları tarafından değil, aynı zamanda zincirdeki son halka olan vatandaşlar da dahil olmak üzere sivil sektör tarafından atılması gerekmektedir. Devletin buradaki rolü, fikri mülkiyet hak sahipleri ve kullanıcıları için teşvik edici bir vergi sistemi oluşturmak ve yetkileri güçlendirerek fikri mülkiyet haklarının uygulanmasında güvenilir ve adil bir sistem sağlamaktır. Fikri mülkiyet hak sahipleri, ürünlerini son kullanıcılara ek maliyetler oluşturmadan ulaştırmanın yollarını aramalıdır. Bu açıdan fikri mülkiyet hak sahiplerinin sunduğu yaratıcılık, yenilik ve güvenilirlik ödülü ile yaratıcılık, yenilik ve güvenilirlik vaat eden bu ürünler için tüketicilerin ödemesi gereken bedel arasında bir dengenin kurulmasını gerekmektedir. Fikri mülkiyetin uygun şekilde değerlendirildiği bir ortam oluşturmak için sivil toplumun seviyesi buna uygun hale getirilmelidir. Son olarak, son tüketiciler olan vatandaşların, gelirleri ne kadar düşük olursa olsun sahte ve korsan ürünlerin kullanımında, ödemelerin nereye gittiğinin kontrol edilmediği ve dolayısıyla bu ödemelerin yasadışı faaliyetler için destek ve finans kaynağı olabileceği konusunda farkındalık geliştirmeleri gerekmektedir. Konunun büyüklüğü göz önüne alındığında, dünya çapında en yüksek katma değerli faaliyetleri ve inovasyon potansiyeli gibi uzun vadede ekonomik büyümenin kaynaklarını

⁴⁹⁹ OECD, EUIPO, Trade in..., a.g.e., s. 82.

etkileyen bu olgunun kapsamı ve geleceğe etkileri hakkında, politikaya yön verenler ve diğer idarelerle birlikte özel sektör ve vatandaşlar da bilinçli olmalıdırlar.⁵⁰⁰

Her ne kadar çok kısımlı bir olgu olsa da, fikri mülkiyet kültürünün meydana getirilmesi kamu otoriteleri ve organları olan politika yapıcılar tarafından başlatılmalıdır. AB ve Türkiye'deki kamu otoriteleri, toplum içerisinde bir fikri mülkiyet kültürü oluşturmanın temeli olarak, inovasyon ve yaratıcılığı destekleyen ve fikri mülkiyet haklarını koruyan bir çerçeve sunarak rol oynamaktadır. Kamu otoritelerinin ellerinde, uluslararası kuruluşlar ile çalışmak veya ikili anlaşmalar yapmak, fikri mülkiyetin korunması ve uygulaması yeterliliğini takip etmek ve raporlamak, ve bazı fikri mülkiyet hakkı sorunlarını ele alma için diğer ülkelerle işbirliği yapmak gibi çeşitli 'araçları' bulunmaktadır.

Türkiye'de fikri mülkiyetin ekonomik potansiyeline ve inovasyon, büyüme ve istihdam için kilit bir faktör olma rolüne odaklanılmalıdır. Daha üst düzeyde bir fikri mülkiyet kültürü yaratmanın en hızlı yolu fikri mülkiyet hakları arasında doğrudan bir bağlantı kurulmasını sağlamak ve gelişme, inovasyon, iş kolları ve yeni ürün ve hizmetlerin üretilmesini sağlamaktır.⁵⁰¹ Dolayısıyla aşağıdaki adımlar atılmalıdır:

- Paydaş katılımının artırılması. Paydaşlarla birlikte fikri mülkiyetin rolü ve önemi ile fikri mülkiyet ihlallerinin sonuçları hakkında daha geniş kapsamlı diyalogların yapılması gerekmektedir. Bu yüzden Türkiye'nin fikri mülkiyet hak ihlalleri konusunda hedeflerini ve yenilik sahiplerini desteklemek için fikri mülkiyet hakkı uygulamalarının ve çevrenin geliştirilmesini görüşmek için, sadece hak sahipleri ile değil, aynı zamanda kamu otoriteleri ve sivil toplum arasındaki bağlantının artırılmasına ihtiyaç vardır.
- Daha iyi veri sağlanması. Fikri mülkiyet hak ihlallerinin ölçüsü ve etkisi gibi bazı veriler, kayıt dışı bir mesele olduğundan ve genellikle hak sahiplerinin ayrıntıları ifşa etme konusundaki isteksizliğinden dolayı elde edilmesi güç verilerdir. Kanıta dayalı politika oluşturmanın teşvik edilmesi ve fikri mülkiyetin rolünü ve fikri mülkiyet hak ihlallerinin etkisini daha kesin olarak ölçülebilmesi için hala üzerinde çalışılması gereken alanlar bulunmaktadır. Verilerin geliştirilmesi, politika tartışmalarının bilgili bir şekilde

⁵⁰⁰ SEMİZ, Özgür, "Bir Kamu Politikası Analizi: Türkiye'de Korsanla Mücadele Odaklı Fikri Haklar Politikası", **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, C. 9 S. 2009/4, Ankara, (2009), s. 23.

⁵⁰¹ TEKİN, Gökmen, "Türkiye'de Fikri Mülkiyet Kültürünün Yerleşmesine Yönelik Korsan Yayıncılığın Etkileri", (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji (Sosyal Antropoloji) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006, s. 87-89.

yapılması ve bilinçlendirme çabaları açısından politikaya yön verenler için önem arz etmektedir.

- AB mevzuatı ile uyum. Büyümeye ve ticarete katkıda bulunan tüketiciler ve sanayi için basit ve öngörülebilir bir çerçeve oluşturmasını sağlayan uyumlaştırmanın belirgin faydaları vardır. Ayrıca fikri mülkiyet hakları mevzuatının uyumluluğu AB ile müzakereleri kolaylaştırmaktadır. Bunun yanı sıra bazı fikri mülkiyet hakları alanlarındaki uyumsuzluk, çeşitli fikri mülkiyet meselelerini müzakereler yoluyla çözüme olanağını zorlaştırabilir veya sınırlandırabilir.
- Türkiye'deki fikri mülkiyet haklarının korunması ve uygulanmasının iyileştirilmesi. Kurumsal yetkileri güçlendirerek mevcut kaynaklara odaklanılmalıdır. Fikri mülkiyet hakları ve diğer politikalar arasında daha iyi bir tutarlılığın sağlanmasını hedeflemek önem arz etmektedir.

5.5. Fikri Mülkiyet Eğitimi

Fikri mülkiyet kültürünün gelişimi, kuşkusuz fikri mülkiyet eğitimi ile yakından ilgilidir. Bu yüzden fikri mülkiyete gelecekteki bakış açısının geliştirilmesi adına en önemli hedef, sistemdeki tüm katılımcıların eğitimlerinin artırılması olmalıdır. Üniversiteler tarafından fikri mülkiyet kaynaklarına yerli bir içerik oluşturulmasını sağlamak için fikri mülkiyet eğitimine ve araştırmalara finansal destek da dahil olmak üzere yeterli politik önem ve destek verilmelidir.

Öncelikle fikri mülkiyet eğitimi, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, ülkenin kalkınma politikaları ile üst dereceden desteklenmelidir. Bu nedenle fikri mülkiyet eğitimi kapsamında bir kalkınma politikası oluştururken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- kalkınma kapsamında fikri mülkiyet eğitimi ve araştırmalarında devlet desteğinin artırılmasının üst düzey politikalarla teşvik edilmesi ve desteklenmesi;
- fikri mülkiyet eğitimi ve araştırmalarında (fikri mülkiyet kütüphaneleri) kullanılacak mevcut ve ilgili belgelerin toplamasını ve yayılmasını sağlamak için kurumsal temeller (örneğin fikri mülkiyet araştırma merkezleri) ve daha etkili mekanizmalar oluşturulması;
- fikri mülkiyetin disiplinler arası yapısının geliştirilmesi ve bu sürece ekonomi, işletme, mühendislik, bilim ve teknoloji, kültür, çevre ve sosyoloji gibi diğer ortakların dahil edilmesi;

- ulusal boyuttaki görüşme ve politika oluşturma süreçlerini desteklemek için fikri mülkiyet araştırmalarının ulusal önem verilen stratejik bir bakış açısıyla yürütülmesi;
- yaratıcılığa saygı duyan ve fikri mülkiyet ihlallerini engellemeye çalışan bir kültürün yerleşmesini sağlamak amacıyla fikri mülkiyet eğitime erken bir aşamada başlanması;
- fikri mülkiyet eğitimi ve araştırmalarını arttırmak için çeşitli yeni ve farklı finansman kaynaklarının araştırılması;
- fikri mülkiyet üzerine araştırma yapanlara çalışmalarını yayınlama fırsatlarının sağlanması;
- ortak zeminler bularak fikri mülkiyet sisteminin daha da geliştirilmesi amacıyla ortak araştırmaların yapılması;
- mühendisler ve işletme yöneticileri gibi farklı hedef gruplarının ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş farklı fikri mülkiyet eğitimi modellerinin geliştirilmesi; ve
- üniversitelerin uluslararası işbirliği yapmasını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi.⁵⁰²

Fikri mülkiyet onlarca yıldır, fikri mülkiyet alanındaki uzmanlıklarını fikri mülkiyet şirketlerinde çalışarak veya fikri mülkiyetle ilgili sorunları olan tarafları temsil ederek edinmiş az sayıdaki uzman avukata özel bir alan olmuştur. Her geçen gün daha fazla bilgi temelli bir hale gelen dünya ekonomisindeki küreselleşmesinin hızlanmasıyla birlikte, fikri mülkiyet son birkaç on yıldır ticaretle ilgili bir mesele haline gelmiştir.

Yenilikçi ve yaratıcı faaliyetlerden elde edilen sonuçların genellikle bir tür fikri mülkiyet koruması olması, ve giderek daha fazla bilgi temelli bir hale gelen ekonomi içerisinde, başarı için en önemli faktörlerden birinin iyi işleyen bir fikri mülkiyet düzenlemesi olmasından dolayı, fikri mülkiyet bilgisi ve farkındalığı artık sadece avukatlar ve teknik uzmanlarla sınırlı bir alan olmaktan çıkmıştır. İşletme, hukuk, güzel sanatlar, mühendislik, fen bilimleri ve gazetecilik gibi birçok farklı disiplinden öğrenciler fikri mülkiyet eğitiminden yararlanabileceğinden, farklı öğretim programları müfredatlarında fikri mülkiyete yer vermelidir.⁵⁰³

⁵⁰² ALLMAN, Larry, SINJELA, Mpazi, TAKAGI, Yo, "Recent Trends and Challenges in Teaching Intellectual Property", **Teaching of Intellectual Property: Principles and Methods**, ed., Yo TAKAGI, Larry ALLMAN ve Mpazi SINJELA, Cambridge University Press, New York, 2008, s. 3-4.

⁵⁰³BADER, Martin A., **Intellectual Property Management in R&D Collaborations**, Heidelberg: Physica-Verlag, 2006, s. 14-15

Telif hakkı ve yaratıcılık alanında, milyonlarca internet kullanıcısının sadece şu anda potansiyel bir telif hakkı ve bağlantılı haklarla ilgili eser sahibi olduğu gerçeğini göz önüne alınmalıdır. Popülaritesi her geçen gün artan “YouTube” web sitesi buna en önemli örneklerden biridir. Bu web sitesi, çok sayıdaki kullanıcının kendi oluşturdukları, telif hakkı koruması kapsamına giren video kliplerini yayınlamasına izin vermektedir. Patent ve yenilik alanında, fikri mülkiyetini korumak için uğraştığı projeye ilgili olarak bir patent vekilinin buluşun özündeki bilim ve teknolojiyi anlaması gerekmektedir. Bununla birlikte Ar-Ge laboratuvarında çalışan bilim insanının da, fikri mülkiyet ve bilimsel çalışmalarından ortaya çıkabilecek fikri mülkiyet haklarına ilişkin benzer bir farkındalığa sahip olması gerekmektedir.

Fikri mülkiyet bilgisinin farklı seviyelerdeki işletmeler, hükümet, yaratıcılık ve yenilik faaliyetleri ve diğer paydaşlar için gerekli olduğu yeni nesil fikri mülkiyet sorunu, fikri mülkiyet eğitiminde ele alınacak en açık ve en etkili yolun bu çeşitlenen ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde disiplinler arası bir tutum olduğunu göstermektedir. Her geçen gün daha iyi eğitim almış ve daha fazla sayıda fikri mülkiyet uzmanlarına ve fikri mülkiyet çalışanlarına duyulan ihtiyacın merkezinde bu durum vardır.

Birçok ülke fikri mülkiyet yasalarını ve ulusal fikri mülkiyet politikalarını modernize etmek için dinamik bir yaklaşım benimsemiş olma da, fikri mülkiyet eğitimini güncelleme ve geliştirme yaklaşımı çoğu zaman yavaş kalmaktadır. Ulusal eğitim sisteminden sorumlu olan yetkililerin ve akademik çevrenin bu konuyla daha yakından ilgilenmesi umulmaktadır. Aynı zamanda, yönetim kararlarının ve genel politikaların belirlenmesindeki fikri mülkiyet haklarına daha fazla yer veren sanayi ve şirketlerde değişikliklerin seviyesi ve niteliği çok daha hızlıdır. Bazı özel kuruluşlar, gelişmekte olan ülkelerde fikri mülkiyet kurslarına ve programlarına mali katkılar sağlayarak fikri mülkiyet eğitimine aktif bir şekilde katılmakta ve desteklemektedir. Fikri mülkiyet haklarına disiplinler arası bir yaklaşım için fikri mülkiyet varlıklarının yönetiminde farklı ve gerçek deneyimlerden faydalanılması gerektiğinden, özel sektörün fikri mülkiyet eğitimine katılımının sağlanması güncel gereksinimlerin karşılanmasına katkıda bulunabilir.⁵⁰⁴

Fikri mülkiyet eğitici kitlesinin belirli bir sayıya ulaşması ve bu süreçte yakalanacak ivme, diğer üniversiteleri bu atılmış olan adımlardan yararlanmaya teşvik edecektir. Ulusal fikri

⁵⁰⁴ YILMAZ, İlhan, “Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Eğitimi”, “Türkiye’de ve Dünya’da Sınai Mülkiyet Koruması” Uluslararası Konferansı 24-25 Haziran 1997, Türk Patent Enstitüsü, İstanbul, 1997, s. 290-292.

mülkiyet ofisinde fikri mülkiyet haklarının tescilinden sorumlu devlet personeli için bir eğitim merkezi oluşturulması ve sonrasında bu eğitim merkezinin ulusal bir fikri mülkiyet akademisi veya eğitim merkezine (fikri mülkiyet uygulayıcılarına da eğitim programları sunabilecek şekilde) genişletilmesi, aynı zamanda fikri mülkiyet kaynağı olan kişiler ve çalışma tecrübesi seviyesinde fikri mülkiyet bilgisi bulunanlar aracılığıyla fikri mülkiyet eğitimine katkıda bulunacaktır.

Türkiye'nin bu alanda geliştirdiği temel bir kurumsal kabiliyet vardır. Fikri Mülkiyet Akademisi yürürlüğe giren SMK ile kuruldu. Akademi; Yürütme Kuruluna bağlı olarak faaliyet gösteren Sınai Mülkiyet Hakları Eğitim Merkezi ve Telif Hakları Eğitim Merkezinden oluşmaktadır. Sınai Mülkiyet Hakları Eğitim Merkezi, TÜRKPATENT bünyesindeki bir merkez olarak; Telif Hakları Eğitim Merkezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak çalışacaktır. Fikri Mülkiyet Akademisi, telif haklarına ve sınai mülkiyet haklarına yönelik eğitim, danışmanlık, araştırma ve koordinasyon aktiviteleriyle ilgili olan, Akademi Yürütme Kurulu tarafından kabul görmüş, eğitim ve öğretim planı ve yıllık çalışma programları kapsamındaki aktivitelere dair işlemleri yapmak, Fikri Mülkiyet Akademisinin kuruluş amacıdır. Akademi, özel sektör ve uluslararası kuruluş ve kişilere eğitim programları, planlar, ulusal ve uluslararası çapta kurslar, sempozyumlar, seminerler, konferanslar düzenler ve organize eder. Akademinin Yürütme Kurulu; biri sınai mülkiyet hakları diğeri telif hakları konusunda uzman iki öğretim üyesi, bir patent ya da marka vekili, telif hakları üzerine çalışan bir sektör temsilcisi, Yargıtayın ilgili daire üyeleri arasından belirlediği bir üye, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun bu konuyla alakalı dairesinin belirlediği fikri ve sınai haklar hukuk veya ceza mahkemelerinde görev yapan bir hâkim, TÜRKPATENT temsilcisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü temsilcisi, olacak şekilde toplam sekiz üyeden oluşur.⁵⁰⁵

Araştırma ve yeniliği teşvik etmede, fikri mülkiyet alanında eğitim başlıca bir faktördür. Ekonomi ve toplum sağlığı için araştırma ve yenilik vazgeçilmez bir unsurdur. İş kollarını, büyümeyi ve yatırımı artırma politikalarının merkezinde bu unsurlar yer almakta ve ayrıca bütün bu acil sorunlarla başa çıkmak için bilgi ve çözümler sunmaktadırlar. Fikri mülkiyet alanında eğitim, yeni yönetim ve finansman modellerini destekleyen “bilgi saç ayağının” üç unsurunun (eğitim, araştırma ve yenilik) birbirleriyle entegrasyonunda etkili olmaktadır.

⁵⁰⁵ Türk Patent ve Marka Kurumu, 2018 Yılı..., **a.g.r.**, s. 71.

Türkiye 2000’li yılların başından beri Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri için devamlı artan bir devlet finansmanı sağlayarak, bilime, teknolojiye ve yeniliğe yapılan yatırımlara verdiği önemi göstermiştir. Bilime, teknolojiye ve yeniliğe yönelik artan siyasi vaatler, kalkınma planına da yansımaktadır. Bu sayede uzun vadeli bir bakış açısı oluşturulmakta ve yenilikçi üretim ve istikrarlı büyümenin yapı taşları olan bilim, teknoloji ve yeniliği geliştirilmektedir. Böylece ihtiyaç odaklı araştırma kapasitesini arttırmak için, mevcut araştırma kapasitesinden daha fazla verim alınabilmekte ve artan bilim, teknoloji ve yenilik performansının değerlendirilebileceği stratejik odak noktaları belirlenebilmektedir.⁵⁰⁶

Türkiye’de Ar-Ge oranı her geçen gün artmakta ve bu durum yıllık ortalama büyüme oranlarına yansımaktadır. Kamudaki Ar-Ge oranının azalmış olmasına ve ekonomik krize rağmen, iş dünyasında artan Ar-Ge oranı ile beraber tüm sektörlerde Ar-Ge harcamaları artmıştır. Türkiye’deki ticari Ar-Ge oranı halen AB ortalamasının oldukça altında olsa da, yıllık ortalama büyüme oranı ile birlikte pozitif yönde bir yakalama süreci içerisinde.⁵⁰⁷

Türkiye’deki araştırma ve yenilik sistemi, KOBİ’lerdeki yenilikçilik ve iş dünyası tarafından finanse edilen kamu Ar-Ge harcamaları haricinde, tüm alanlarda halen AB ortalamasından geridedir. Öte yandan, birçok göstergeye göre ortalama yıllık büyüme oranları sürekli artmaktadır. En zayıf sektörler insan kaynakları, patentler ve kamu-özel ortaklı bilimsel yayınlardır. Türkiye’nin araştırma ve yenilik sistemindeki göreceli gücü, bilimsel üretimlerin kalitesinde tersine dönerek azalmıştır.

Türkiye, enerji, inşaat ve inşaat teknolojileri ve otomobil sektöründe güçlü bir teknolojik uzmanlaşmaya (patent sayısına göre ölçülmüştür) ve aynı zamanda gıda, tarım ve balıkçılık, inşaat, güvenlik, sağlık ve biyoteknolojide güçlü bir bilimsel uzmanlaşmaya sahiptir. Bilim ve teknoloji alanındaki uzmanlık ortaklığına gıda, tarım ve balıkçılık, inşaat ve bir dereceye kadar enerji eklenebilir.

Bilimdeki uzmanlaşma ile teknolojiadaki uzmanlaşma arasındaki nispeten sınırlı ilişki, teknoloji aracılığıyla sanayiye yapılan bilgi transferinin oldukça sınırlı olduğunu, aynı zamanda

⁵⁰⁶ ADIGÜZEL, Muhittin, **Bilgi Toplumu ve Küreselleşme Bağlamında Küresel Rekabet Ortamı**, Ankara: Nobel, 2011, s. 127-128.

⁵⁰⁷ OĞURLU, Yücel, **Hukuk, İdare/Yönetim ve Sosyo-Kültürel Alanda Perspektif Kodları – 1**, İstanbul: Çınaraltı Yayın, 2017, s. 243-244.

ülkenin daha tutarlı bir endüstriyel uzmanlaşmaya yön verecek olan teknolojik faaliyetler için yabancı yatırımlardan halen yeterince yararlanamadığını göstermektedir.⁵⁰⁸

Türkiye ekonomisi bilgi-yoğunluğunun düşük olduğu bir ekonomidir. En çok bilimsel makale sağlık alanında üretilmekte, bunu gıda, tarım ve balıkçılık, bilgi ve iletişim teknolojileri, malzeme ve sosyo-ekonomik bilimler izlemektedir.

Türkiye 2013'ten beri devlet dışı aktörlerin geniş ve aktif bir katılımını içeren bilim, teknoloji ve yenilik politikasını hazırlamak ve uygulamak için stratejisi daha fazla tabandan tepeye olan bir yaklaşım benimsemiştir. Bu süreç içerisinde hem özel sektör hem de akademi dünyası, Ar-Ge ihtiyaçlarını daha detaylı ve etkili bir şekilde tanımlamış ve destek mekanizmaları daha fazla hedefe yönelik olan bir yapıya getirilmiştir.

Ulusal inovasyon ve girişimcilik sistemi hedefleri yenilenmiştir, bu hedef artık Türkiye'nin 2023 yılına kadar dünyanın ilk 10 ekonomisi içerisine girmesidir. Hedefler şunlardır: Ar-Ge yoğunluğunu artırmak; iş dünyasında Ar-Ge yoğunluğunu artırmak; tam zamanlı eşdeğer araştırmacıların sayısını artırmak; iş dünyasındaki tam zamanlı eşdeğer araştırmacı sayısını artırmak.

Türkiye, İnovasyon Birliği'nin oluşturulmasıyla ilgili AB örneğini izlemelidir. İnovasyon Birliği'nin⁵⁰⁹ başlangıç noktası, tüm üye devletlerde mükemmel, modern bir eğitim sistemi oluşturmaktır. Avrupa, dünyanın pek çok yerine kıyasla iyi bir temel eğitim sistemine sahip olsa da, bazı üye devletlerde fen öğretimi ile ilgili önemli zayıflıklar devam etmektedir. Dahası, AB inovasyonuna göre, hayatın hemen hemen her kesiminde günler gerekli olduğundan, okulların tüm gençlerin bu zorlukla başa çıkmaya hazır olmalarını sağlamalıdır.

Avrupa yenilik göstergelerine göre Türkiye düşük bir performans sergilemektedir. Türkiye'nin patent alanındaki nispeten düşük performansı şu sebeplere bağlanabilir; Türkiye'nin ekonomik yapısı, nispeten büyük tarım ve düşük teknoloji sektörü (tekstil), büyük uluslararası üretim şirketlerinin Türkiye'de sınırlı sayıda olması ve motorlu taşıt üreticileri de dahil olmak üzere, üretim tesisleri Türkiye'de bulunmasına rağmen araştırma ve patent faaliyetleri merkez ülkede bulunan uluslararası şirketlerdeki iş dağılımı. Türkiye, tarım, inşaat ve turizm sektörlerindeki istihdamın önemi ile kısmen işaret edildiği üzere, bilgi yoğunluklu faaliyetlerde

⁵⁰⁸ European Commission, **Research and Innovation Performance in the EU: Innovation Union Progress at Country Level**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, s. 331.

⁵⁰⁹ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, **Europe 2020 Flagship Initiative: Innovation Union**, 2010, s. 8-9.

oldukça düşük bir paya sahiptir. Turizmin (bireysel ve iş seyahatleri hizmet ihracatının yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır) ve bilgi yoğunluklu olarak sınıflandırılmayan taşımacılık hizmetlerinin (karayolu yük taşımacılığı) yüksek payı, bilgi yoğunluklu hizmet ihracatının düşük oranlarda kalmasının nedenidir. Bununla birlikte Türkiye, akıllı politikalar ve Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine daha fazla yatırım yapma yoluyla yenilikçi kabiliyetini arttırmaya kararlıdır.⁵¹⁰



⁵¹⁰ European Commission, Research and..., a.g.e., s. 365.

SONUÇ

Küreselleşme ve teknolojiadaki gelişmelerin ortaya çıkardığı yeni meydan okumalara karşı koymada, Türkiye Cumhuriyeti ve AB oyunun dışında kalmamak veya daha kötüsü oyunu kaybetmemek için en uygun fikri mülkiyet stratejilerini uygulamak zorundadır. Yaratıcılığı, inovasyonu ve rekabetçiliği teşvik eden ve bunların korunmasını garanti eden stratejilerin oluşturulması her ikisi için de özel önem arz etmektedir. Dolayısıyla sonuç olarak, 21. yüzyılda modern küresel toplumun teknolojik kazanımlarının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik stratejiler ve sağlam bir fikri mülkiyet sistemi inşa etmek için fikri mülkiyete olan ihtiyaç kuşkusuz önemlidir.

Türkiye ve AB'nin fikri mülkiyet sistemlerinin karşılaştırılmasından şu genel sonuç çıkarılabilir: Türkiye, fikri mülkiyet yasasını uluslararası standartlar ve AB standartları ile büyük oranda uyumlu hale getirmiştir. Ayrıca incelendiğinde Türk mevzuatı, sınai mülkiyet alanında modern bir mevzuat olarak değerlendirilebilir ve telif hakkı alanında ise olası bir ilerleme potansiyeli mevcuttur. Bu genel sonuç, Türkiye ve AB fikri mülkiyet sistemleri arasında yüksek seviyede uyum olduğunu ileri süren bu tezin temel hipotezini teyit etmektedir.

Türkiye ve AB sistemleri arasındaki yüksek seviyedeki uyum, karşılıklı ticaret ilişkileri bakımından olumlu bir özellik olarak değerlendirilmektedir. Ancak bununla birlikte, yüksek seviyedeki uyumun sadece sınai mülkiyet alanında başarılı olmuş olduğu sonucu da geçerliliğini korumaktadır. Fikri mülkiyet alanında tam bir uyumu başarmak için odak noktası telif hakkı alanına kaydırılmalıdır. Bu alanda, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısının kabul edilmesi tavsiye edilmektedir. Kanun tasarısı hazırlığının bu safhasında, Türk politikacılar ve kanun yapıcılar gelişim teorisine özel önem vermelidir. Fikri mülkiyet, artık sadece mucitlerin ve fikri yaratıcıların menfaati için kullanılan bir araç olarak görülemez. Aksine eğitim, inovasyon, yaratıcılık ve sağlık gibi geniş bir yelpazede birçok konuda insanların hayatını etkilediği için insanların çoğu için önem arz etmektedir.

Bu analizden yola çıkılarak şu sonuca varılabilir: Türkiye; mucitlerin, işletmelerin ve genel olarak toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek bir fikri mülkiyet sistemi inşa etmeye

odaklanmalıdır. Yapılması gereken, toplumsal değer (bir bütün olarak toplum için iyi olan) ve kişisel değer (belirli ekonomik aktörler, bireyler ve şirketler için iyi olan) arasında bir denge tesis eden fikri mülkiyet sistemi inşa etmektir. Gerekli denge tesis edilmeye çalışılırken, söz konusu sistemin doğru anlaşılmasına yönelik ihtiyaç ortaya çıkar. Türkiye'nin başarmaya çalıştığı gerekli denge, fikri mülkiyetin getirdiği kişisel imtiyazların tam ve açık bir şekilde tanımlanmasında yatar. Söz konusu fikri mülkiyetlerin kendisi bir sonuç değil, bilakis ekonomik ve sosyal insan haklarının yerine getirilmesi suretiyle daha büyük bir toplumsal menfaati geliştirmek için bir araçtır. Bu süreçte Türkiye, en uygun koruma seviyesini karşılamayı amaç edinmelidir. Fikri mülkiyet için tesis edilecek en uygun seviye, ulusal sosyal ve ekonomik çıkarlar arasında karşılıklı bir ödünleşmedir ve fayda ve maliyet dengesi farklı durumlarda oldukça değişkenlik arz etmektedir.

Türkiye'de fikri mülkiyet konusunda karşılaşılan en büyük sorun uygulamadır. Yapılan analizden şu sonuç çıkarılabilir: Türkiye, uygun bir koruma sağlayan kanunları çıkarmıştır, ancak uygulamada bu kanunlar düzgün bir şekilde tatbik edilmemektedir.

Türkiye, fikri mülkiyet paydaşlarının homojen, adil ve etkin bir yasal uygulama sisteminden faydalanmalarını kolaylaştıracak adımlar atmalıdır. Bu adımlar, adli kolaylıkların ve yargısal olarak hakkın sukutu konularının daha fazla geliştirilmesine yönelik faaliyetleri ve önerileri içermektedir. Ayrıca, Türkiye sınırları içinde, aracılarla gönüllü olarak anlaşmaya varmak gibi fikri mülkiyet ihlalleriyle mücadele etmek için endüstrinin ortaya koyduğu girişimlerin desteklemesine yönelik tedbirlere ve sahteciliğe karşı tedarik zincirlerinin daha iyi korunması için atılacak adımlara ihtiyaç vardır. Kanunları uygulamaya koymaktan sorumlu yetkililerin fikri mülkiyet haklarını uygulamaya yönelik kapasitelerinin güçlendirilmesi için girişimlerde bulunulmalıdır. Türkiye'de, fikri mülkiyet hakkı ihlalleriyle küresel olarak mücadele etmeye yönelik gayretleri güçlendirmek için, iyi uygulamaları teşvik etmek ve diğer ülkelerle işbirliğini güçlendirmek suretiyle tedbir alınmasına ihtiyaç vardır.

Türkiye'de fikri mülkiyet hakları konusunda uzmanlaşmış hâkimlerin bulunması, fikri mülkiyet sisteminin bilhassa olumlu bir özelliği olarak ön plana çıkmaktadır. Yargısal uzmanlaşmanın mevcudiyetinin, önemli avantajlara, özellikle de daha yüksek seviyede yasal belirliliği sağlayan daha hızlı, daha etkin ve tutarlı kararların alınmasına katkı sağladığı açıktır. Ancak bununla birlikte, Türkiye çapında tüm illerde konuşlu olmayan sınırlı kaynakların bulunması kayda değerdir. Bu durum, adli uygulamaların uyumunda sorun teşkil etmektedir. Bu

nedenle, fikri mülkiyet haklarının uygulanmasına dair verilen mahkeme kararlarında şeffaflığın artırılması önerilebilir. Bu husus, bilgi alışverişi ve fikri mülkiyet uygulayıcıları arasındaki müzakere için önemli bir ön koşuldur.

Türkiye'nin, yargı sisteminin uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik tedbirler almanın yanı sıra alternatif uyuşmazlık çözüm araçları geliştirmeye odaklanması tavsiye edilir. Arabuluculuk ve tahkim gibi alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmalarının kullanımı, fikri mülkiyetin uygulanmasına yönelik alternatif bir yol olarak işlev görebilir. Şu anda, fikri mülkiyet uyuşmazlıklarının çözülmesi için bu mekanizmalar nadiren kullanılmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'deki uygulayıcıların, alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmalarının avantajlarını vurgulayarak, uygulamada daha fazla kullanılmaları yönünde girişimde bulunmaya ihtiyacı vardır.

Fikri mülkiyet haklarına yönelik ihlallere karşı mücadele, hem toplumsal hem de bireysel tüm paydaşları içeren, sadece kanunların uygulanması için değil aynı zamanda fikri mülkiyet konusunda artırılmış farkındalık inşa etmek için ortaya konulan müşterek bir çaba olmalıdır. Bu alan, Türkiye'nin gelecekte sağlam ve etkin bir fikri mülkiyet sistemi inşa etme gayesiyle odaklanması gerektiği alandır. Sahte ve korsan ürünlerin değeri ve etkisi, suç örgütlerinin kaynağı ve bu örgütlerin bu ürünleri aktarmak için kullandıkları rotalara ilişkin çok sayıda bilginin var olması, etkin tedbirler alınmasına katkı sunan ana unsurlardan sadece biridir. Sahtecilik ve korsanlık, daha çok küresel tedbirler alınmasını gerektiren küresel sorunlardır. Küresel tedarik zincirleri boyunca fikri mülkiyet hakkı ihlallerini önlemek için Türkiye'nin sınırları içinde alınan tedbirlere, uluslararası ve bölgesel (AB) gayretler eşlik etmelidir.

Uluslararası standartlar ve AB standartları bakımından ulaşılan uyum derecesi, Türkiye'nin inşa etmeye çalıştığı etkin fikri mülkiyet sistemini oluşturmaya yönelik bileşenlerden sadece biridir. Küresel ekonomik ve politik koşullarda söz konusu etkin sistemi inşa etme süreci önemlidir, ancak bu süreç karmaşık ve tartışmalı olma özelliğini de korumaktadır. Nasıl bir fikri mülkiyet sisteminin, değişik gelişim seviyelerinde Türkiye'nin ihtiyaçları ve gereksinimlerine daha iyi cevap vereceğine dair yürütülen çalışmalar devam etmektedir ve bu süreç Türk kamu yönetim sistemi için en temel meydan okumadır.

Bu temel hedefe ulaşmak için Türk fikri mülkiyet kurumları (telif hakkı ve sınai mülkiyet ofisleri gibi), Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılayacak bir şekilde yapılandırılmalı ve ülkenin gelişme kaydetmesine yardımcı olmalıdır. Bu devlet kurumları sadece yabancı şirketlerin fikri

mülkiyet haklarını desteklemek için çalışmamalı, bunun yanı sıra fikri mülkiyet haklarının tesciline dair portföylerini de artırmalıdır. Ayrıcı buna ilave olarak bu kurumlar, yerel kültür ve geleneksel bilgiyi korumak isteyenler başta olmak üzere yerel buluş sahipleri ve mucitlerle yakın bir çalışma içinde olmalıdır. Bu husus, fikri mülkiyetin yerli ekonominin yararına nasıl kullanılacağına dair söz konusu kurumlar tarafından halka eğitim verilmesini gerektirir. Ayrıca bu kurumlar, uluslararası fikri mülkiyet sistemlerinin koşulları altında azami fayda elde etmek için uygulanması gereken uygun politikalar hakkında hükümetlere tavsiyelerde bulunmalıdır.

TÜRKPATENT'in, kullanıcıların ihtiyaçlarını (örneğin; hız, kullanım kolaylığı, paranın karşılığı) karşılayan hizmetler sunmak için sürekli bir çaba içinde olduğu sonucuna ulaşılabilir. TÜRKPATENT'in ulaşmayı amaçladığı hedef, kullanıcıların kullandığı hizmetlerin kalitesini artırmak ve mevcut araçların hazır bulunuşluklarını artırmaya yönelik çalışmak ve tescilli fikri mülkiyet haklarına dair bilgilere doğrudan kullanıcı erişimini geliştirmek için yeni araçlar oluşturmaktır.

Genel olarak, şöyle bir sonuç çıkarılabilir: İyi işleyen ve dengeli bir fikri mülkiyet sistemi, ekonomik kalkınmanın temel itici güçleri olan inovasyon ve yaratıcılığı teşvik etmek için anahtar konumundadır. Genel küreselleşme sürecinin bir parçası olarak, son yıllardaki Türk ekonomisi, bilgiye dayalı ekonomiler yaratma eğilimine bir istisna değildir. Türkiye'nin bilgiye dayalı ekonomideki başarısı, teşebbüs bilgisini teşvik eden, endüstri ve araştırma kurumlarının aralarındaki bağları güçlendiren ve fikri mülkiyet alanında hizmet sunmak için gerekli iş gücünü geliştiren bir sisteme bağlıdır. Başarılı bir sistem inşa etmek, fikri mülkiyetin ulusal kalkınma çerçevesine uygun bir şekilde entegre edilmesi ve geniş anlamdaki ulusal fikri mülkiyet politikalarının ve stratejilerinin ilgili ulusal politikalarla ilişkilendirilmesi anlamına gelmektedir. Türkiye'de, ulusal fikri mülkiyet stratejisinin gelişiminde pozitif bir eğilim olduğu kayda değerdir. Ulusal düzeyde fikri mülkiyetin oluşturulmasını, geliştirilmesini, yönetilmesini ve korunmasını teşvik etmek ve kolaylaştırmak için hükümet tarafından formüle edilen ve uygulanan tedbirlerin sürekli olarak teklif edilmesi suretiyle bu pozitif eğilim takip edilmelidir. Bu doküman, fikri mülkiyete dair tüm gelişim politikalarını ve bunların uygulamasını ortaya koymalıdır ve söz konusu uygulama ulusal çerçevede koordineli bir şekilde yürütülmelidir.

Fikri mülkiyet stratejisi önemlidir; çünkü bu strateji Türkiye'nin fikri mülkiyetin bir sonucu olarak ekonomik değer üretme kabiliyetini güçlendirir. Türkiye'nin; insan sermayesi, üniversiteler, araştırma kurumları ve girişimci işletmeler bakımından sermaye ve zenginlik

yaratma üzerine daha yoğun bir şekilde odaklanmaya ihtiyacı vardır. Bu nedenle, fikri mülkiyet stratejisinin hedefi; zamanla tüm ulusal paydaşların araştırma, inovasyon, yeni teknolojiler ve yaratıcı işlerin sonuçlarını beraberce oluşturmasını, sahiplenmesini ve kullanmasını temin edecek bir plan sunmak olmalıdır.

Türk fikri mülkiyet sisteminde daha büyük bir başarı elde etmek için, bir sürece ihtiyaç vardır ve bu da birkaç adımdan oluşmaktadır. İlk olarak yapılması gereken sektörel politikaların güçlendirilmesidir. Türkiye’de fikri mülkiyetin gelişimine ilişkin konular bir takım sektörel politikalara entegre durumdadır. Bir yandan, bilim ve teknoloji gelişim politikası, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bilim ve teknoloji geliştirmenin bir yolu olarak üniversiteler ve araştırma kurumları tarafından sürekli olarak fikri mülkiyet haklarının güçlendirilmesini ve ticarileşmesini talep etmektedir. Diğer yandan tarım politikası ise ülkede daha yüksek kalitede gıda güvenliğini teşvik ve temin etmeyi amaç edinmektedir. Ticaret politikası, yerel olarak üretilen ürünlerin uluslararası pazarlara erişimini geliştirmek için coğrafi işaretler ve markaların kullanımına yönelik ana esasları içermektedir. Türkiye’nin kalkınma gündeminde bu tür politikaların var olması, farklı politikaların ve hedeflerin tek bir ulusal stratejide birleştirmesine ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Atılması gereken ikinci adım, uzun vadeli ulusal kalkınma gündeminin tanımlanmasıdır. Türkiye, günlük olarak hazırlanmış bir uzun vadeli kalkınma gündemini formüle edecek bir süreç takip etmek zorundadır. Böyle bir gündemin gerçekleştirilmesi için fikri mülkiyet sistemi şüphesiz faydalı bir araç olarak görülmelidir. Türkiye’deki fikri mülkiyet sisteminin başarılı bir şekilde işlevini yerine getirmesi için atılması gereken üçüncü adım, en iyi uygulamaların ve tecrübelerin tanımlanmasıdır. Fikri mülkiyet sistemini ve altyapısını güçlendirmeyi amaçlayan bir ülke olarak Türkiye, kendisini bölgesel ve uluslararası ticaret ortakları için bir kıstas olarak konumlandırmayı amaçlayacak en iyi uygulamaları uyumlu hale getirmek zorundadır. Dördüncü adım, uluslararası ticaret yükümlülüklerini yerine getirmektir. Bu anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerini temel olarak yerine getirdiği göz önüne alındığında Türkiye, fikri mülkiyet haklarının daha büyük çapta modernize edilmesi ve uygulamaya konulması üzerine yoğunlaşabilir. Bu anlaşmalar, mevcut durumda fikri mülkiyet kültürünün ve farkındalığının gelişimi için canlandırıcı bir işlev görebilir. Türkiye’deki fikri mülkiyet sisteminin başarılı bir şekilde uygulanmasına yönelik atılması gereken beşinci ve sonuncu adım ise, sistemdeki kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi yönünde tedbirlerin alınmasıdır. Fikri mülkiyet alanında faaliyet gösteren kurumların bu alanda

ortaya çıkan sorunlardan sorumlu olduğu gerçeğinden hareketle; söz konusu kurumların beşeri, teknik ve eğitim kapasitelerinin sürekli gelişme ve ilerleme içinde olması bir zorunluluktur. Bu, sadece kurumların güçlendirilmesinin Türkiye'nin fikri mülkiyet sisteminin güçlendirilmesine katkı sunacağı gerçeğinden dolayı değil, aynı zamanda toplumda artırılmış fikri mülkiyet kültürü, ilgisi ve farkındalığı oluşturulmasına katkı sunmak bakımından da gereklidir.

Fikri mülkiyet sisteminin bir bütün olarak etkinliğinin artırılmasını başarmak için Türkiye, fikri mülkiyet sistemindeki tüm paydaşlar arasında bir işbirliği ağı inşa etmeye odaklanmalıdır. Bu işbirliği ağının hedefi, fikri mülkiyetin gelişim süreci için bir alan hazırlamak olmalıdır ve ulusal seviyede sistemin etkin bir şekilde işlemeden sorumlu ana kurumlar arasında yapılacak toplantıları da kapsamalıdır. İşbirliği gayretlerini yönlendirecek bir kuruluş veya organın olması da istenen bir durumdur. Türkiye'de fikri mülkiyet alanında koordineli bir yaklaşımdan sorumlu olan bir organın bulunması iyi bir durumdur. Bu organ, Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kuruludur. Söz konusu kurumlar arası işbirliği yapıları, yargı erkinin bu işbirliğine nasıl dahil edilebileceğini araştırmalıdır. Yargı erki, fikri mülkiyet haklarının uygulanmasında önemli ve kilit rol oynayan bir unsurdur. Ancak buna rağmen yargı erki, kurumlar arası işbirliği yapılarında rol almamaktadır. Yargı erkinin katılımı, güçler ayrılığı ve yargının bağımsızlığı gibi hassas konularda kaygılara neden olabilir.

Türkiye'deki mevcut iş birliği ağı; fikri mülkiyet alanındaki ilgili devlet kurumları, üniversiteler ve araştırma kurumları, KOBİler, buluş sahipleri ve mucitler, yasal uygulayıcılar ve sivil toplum örgütleri gibi diğer kritik paydaşlarla sürekli toplantıları da kapsamaktadır. Türk fikri mülkiyet politikasında yapılması gereken esas iyileştirme ve geliştirme gayretleri, devlet kurumları ve yerli endüstri arasında etkin bir iletişim tesis edilmesine yönlendirilmelidir. Politikacılar ve uygulanmadan sorumlu kurumların, özel sektörle iletişimde iyileştirmeler yapmaya ihtiyacı vardır. Onların görüşleri ve bunun yanı sıra fikri mülkiyet alanındaki yerli endüstrinin ve uygulayıcıların oluşturduğu derneklerin görüşleri, teknik desteği yapılandırma yardımcı olabilir. Bu gruplardan her hangi birinin kaygılarını dikkate almamak, sistemin etkinliği için ortaya konulan gayretleri ve yapılan reformları aksatabilir veya geciktirebilir. Türkiye'de, bireysel paydaşlara katılım için imkân sunan bir iş birliği türü tasarlanmalıdır. Bireysel paydaşlar, özellikle hak sahipleri ve tüketiciler, genellikle fikri mülkiyet haklarının ihlal edilmesinden en fazla doğrudan etkilenen taraflardır. Dolayısıyla, fikri mülkiyet haklarının

uygulanmasıyla ilişkili iş birliği de dâhil olmak üzere her hangi bir sürece muhtemelen önemli katkı sunabilirler.

Fikri mülkiyet alanındaki paydaşlar arasındaki iş birliği ağı, mümkün olan en üst seviyede siyasi istekliliği temin etmeye yardımcı olmalıdır. Fikri mülkiyet alanında Türkiye'nin kurmak için uğraştığı böyle bir ağın işlev görme derecesi, bu çerçevede yapılan ulusal istişarelerin bir sonucu olarak ölçülebilir. Ulusal istişarelerin maksadı, fikri mülkiyet sisteminin onaylanmasına ve bu alanda gelecekte atılacak ulusal adımların formüle edilmesine paydaşların aktif olarak katılım sağlamalarını mümkün kılmaktır. Nihai hedef, Türkiye'nin fikri mülkiyet sisteminde geniş bir yelpazede paydaşların bulunmasını sağlamak ve fikri mülkiyet haklarının uygulanmasında etkinliği artırmaktır.

Türkiye'deki fikri mülkiyet sistemi, toplumdaki fikri mülkiyet farkındalığının artırılmasına odaklanmadığı sürece işlevini yerine getiremeyecektir. Ayrıca, Türkiye için önemli olan bir diğer husus, fikri mülkiyetin bir gelişim bakış açısıyla algılanmasıdır. Bu şu anlama gelmektedir: Fikri mülkiyet; işletmelerin, tüketicilerin ve genel anlamda toplumun ihtiyaçlarını dikkate alacak dengeli bir şekilde sisteme yansıtılmalıdır.

Fikri mülkiyete dayalı endüstrilerin kültürel ve ekonomik etkilerini değerlendirecek çalışmaların yapılması Türkiye için bilhassa önemlidir. Bu tür çalışmalar, farklı sektörlerin ihtiyaçlarının ve bu sektörlerin fikri mülkiyet sistemi tarafından nasıl teşvik edilebileceği hususunun Türk politikacılar tarafından anlaşılmasına yardımcı olmalıdır. Bu çalışmalar, ülkenin ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarına uygun fikri mülkiyet yasalarının geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Türkiye, sağlıklı büyüme odaklı bir ekonomi olarak kabul edilmektedir ve fikri mülkiyet sistemi böyle bir ekonominin sadece tek bir bileşenidir. Bu nedenle, sağlam bir eğitim sistemini barındıran uygun bir yapı inşa etmek ve diğer değişkenler arasında ekonomik büyümeyi sağlamak için fikri mülkiyet korumasının artırılmasına gayret sarf etmek Türkiye'nin odağında olmalıdır. Türkiye'nin tüm bileşenlerin birbirine entegre olduğu bir fikri mülkiyet sistemi geliştirmesi önerilir.

Türkiye'nin gelecekteki hedefinin, ulusal çerçevede fikri mülkiyet sisteminin geliştirilmesinin teşvik edilmesi üzerine odaklama olması beklenir. Sistem, fikri mülkiyet haklarını barındıran ürünlerin ve eserlerin artan bir şekilde üretilmesine katkı sunacak bir şekilde tasarlanmalıdır. Bu ise, inovatif ve yaratıcı endüstrileri destekleyen yapı ve politikaların

oluşturulmasıyla ilişkilidir. Sistem, fikri mülkiyetin ticarileşmesini teşvik etmelidir ve bu ise böyle bir ticarileşmeyi özendirerek yapı ve politikaların desteklenmesi anlamına gelmektedir. Gelecekte Türkiye'nin fikri mülkiyet sisteminin, fikri mülkiyet haklarının uygulanması için alınacak tedbirlere daha fazla dikkat etmesi özel öneme sahiptir. Bu; öncelikle etkili hukuk, idare ve/veya ceza muhakemeleri usullerinin ve kanun yollarının oluşturulması suretiyle bu hakların ihlal edilmesi durumunda etkin olarak korunması için fikri mülkiyet haklarının uygulanmasına yönelik mekanizmalar oluşturmak anlamına gelmektedir.



KAYNAKÇA

- ACQUAH, Daniel Opoku. **Intellectual property, developing countries and the law and policy of the European Union: towards postcolonial control of development.** Helsinki: IPR University Center. 2017.
- ADIGÜZEL, Muhittin. **Bilgi Toplumu ve Küreselleşme Bağlamında Küresel Rekabet Ortamı.** Ankara: Nobel. 2011.
- AKSU, Mustafa. **Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması.** İstanbul: Beta Basım Yayın. 2006.
- ALLEA Standing Committee on Intellectual Property Rights. **The Future Patent System of the European Union.** Amsterdam. 2011.
- ALLMAN, Larry, SINJELA, Mpazi, TAKAGI, Yo. “Recent Trends and Challenges in Teaching Intellectual Property”. **Teaching of Intellectual Property: Principles and Methods.** ed., Yo TAKAGI, Larry ALLMAN ve Mpazi SINJELA. Cambridge University Press. New York. 2008. ss. 1-13.
- APLIN, Tanya, DAVIS, Jennifer. **Intellectual Property Law: Text, Cases, and Materials.** 2. b. Oxford: Oxford University Press. 2013.
- ARIKAN, Ayşe Saadet. “Avrupa Topluluğu’nda Fikri-Sınai Mülkiyet Hakları ve Son Gelişmeler”. **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi.** C. 7. S.1 (Güz 2007). ss.149-173.
- ARNULL, Anthony. **The European Court of Justice.** Oxford: Oxford University Press. 2015.
- ARORA, Ashish, FOSFURI, Andrea, GAMBARDELLA, Alfonso. “Markets for Technology, Intellectual Property Rights, and Development”. **International Public Goods and Transfer of Technology Under a Globalized Intellectual Property Regime.** ed. Keith

- E. MASKUS ve Jerome H. REICHMAN. Cambridge University Press. New York. 2005. ss. 321-337.
- ARUP, Christopher. **The World Trade Organization Knowledge Agreements**. Cambridge: Cambridge University Press. 2008.
- ASKEW, Lee Ann. "The ECJ, the ICJ and Intellectual Property: Is Harmonization the Key". **Tulsa Journal of Comparative and International Law**. C. 7. S. 2. (1999). ss. 375-412.
- ATEŞ, Mustafa. "Bir 'Engelli İstisnası' Mi Yoksa 'İstisnai Bir Engel' Mi?: FSEK Ek Madde 11 Üzerine Eleştirel Bir İnceleme". **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**. C. 9. S. 2009/2. Ankara. (2009). ss. 23-51.
- ATEŞ, Mustafa. "Fikri Haklar ve Bağlantılı Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye". **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**. C. 6. S. 2006/1. Ankara. (2006). ss. 15-54.
- ATKINSON, Benedict, FITZGERALD Brian. **A Short History of Copyright: The Genie of Information**. Cham: Springer International Publishing. 2014.
- AUSTIN, Graeme W. "Tolerating Confusion about Confusion: Trademark Policies and Fair Use". **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**. ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS. Edward Elgar Publishing. Cheltenham. 2008. ss. 368-404.
- BADER, Martin A. **Intellectual Property Management in R&D Collaborations**. Heidelberg: Physica-Verlag. 2006.
- BAINBRIDGE, David. **Intellectual Property**. 5. b. Country Harlow: Pearson Education. 2003.
- BARTON, John H. "Issues Posed by a World Patent System". **International Public Goods and Transfer of Technology Under a Globalized Intellectual Property Regime**. ed. Keith E. MASKUS ve Jerome H. REICHMAN. Cambridge University Press. New York. 2005. ss. 617-635.

BEEBE, Barton. “The Semiotic Account of Trademark Doctrine and Trademark Culture”. **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**. ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS. Edward Elgar Publishing. Cheltenham. 2008. ss. 42-65.

BENDINI, Roberto, MENDONÇA, Susana. **In-Depth Analysis: Re-Communicating the EU's IPR Strategy for Third Countries**. Brussels: Policy Department, Directorate-General for External Policies of European Union. 2015.

BEYLEVELD, Deryck, BROWNWORD, Roger, LLEWELYN, Margaret. “The Morality Clauses of the Directive on the Legal Protection of Biotechnological Inventions: Conflict, Compromise and the Patent Community”. **Pharmaceutical Medicine, Biotechnology and European Law**. ed. Richard GOLDBERG ve Julian LONBAY. Cambridge University Press. Cambridge. 2000. ss. 157-185.

BIRON, Laura. “Public Reason, Communication and Intellectual Property”. **New Frontiers in the Philosophy of Intellectual Property**. ed. Annabelle LEVER. Cambridge University Press. New York. 2012. ss. 225-261.

BİÇER ÖZÇELİK Zeynep, ÖZÇELİK Cenk. “Türkiye’de Smaî Mülkiyet Hakları”. **Mühendis ve Makina Dergisi**. C.53. S. 629. (2012). ss. 14-19.

BOLAT AKIN, Tuba, “Patent Koruması ve Sınai Kalkınmaya Etkilerinin Türkiye ve Ülkeler Bazında İrdelenmesi”, (T.C. Türk Patent Enstitüsü, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), Ankara, 2014.

BOMHARD, Verena von. “ Proceeding Relating to EUTMs”. **European Trade Mark Law**. ed. Annette KUR ve Martin SENFTLEBEN. Oxford University Press. Oxford. 2007. ss. 567-625.

BOUCHOUX, Deborah E. **Intellectual Property for Paralegals: The Law of Trademarks, Copyrights, Patents, and Trade Secrets**. 3. b. New York: Delmar, Cengage Learning. 2009.

BOZBEL, Savaş. **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**. İstanbul: On İki Levha. 2012.

- BOZBEL, Savaş. **Fikri Mülkiyet Hukuku**. İstanbul: On İki Levha. 2015.
- Brodies, “Brexit and Intellectual Property - Brodies Brexit guide”, <https://brodies.com/brexit-group>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).
- BUCCAFUSCO, Christopher, MASUR Jonathan. “Intellectual Property Law and the Promotion of Welfare”. **Coase-Sandor Working Paper Series in Law and Economics**. The University of Chicago Law School. Chicago. 2017. ss. 1-25.
- BURRELL, Robert. “Trade Mark Bureaucracies”. **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**. ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS. Edward Elgar Publishing. Cheltenham. 2008. ss. 95-132.
- CALBOLI, Irene. “Overlapping Rights: the Negative Effects of Trademarking Creative Works”. **The Evolution and Equilibrium of Copyright in the Digital Age**. ed. Susy FRANKEL ve Daniel GERVAIS. Cambridge University Press. Cambridge. 2014. ss. 52-81.
- CEBE, Rohat, SUÇİN, Hayrettin. “Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Kısa Tarihçesi ve Eser Üreticileri Açısından Önemi”. **Rast Müzikoloji Dergisi**. C. II. S. 1. Tokat. (2014). s.120-127.
- CHAUDHRY, Peggy, ZIMMERMAN, Alan. **Protecting Your Intellectual Property Rights: Understanding the Role of Management, Governments, Consumers and Pirates**. New York: Springer Science+Business Media. 2013.
- Commission on Intellectual Property Rights. **Integrating Intellectual Property Rights and Development Policy**. London: Dsprint. 2002.
- Community Plant Variety Office. **Annual report 2017**. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2018.
- CORNISH, W. R. “The Free Movement of Goods I: Pharmaceuticals, Patents and Parallel Trade”. **Pharmaceutical Medicine, Biotechnology and European Law**. ed. Richard GOLDBERG ve Julian LONBAY. Cambridge University Pres. Cambridge. 2000. ss. 11-25.

Court of Justice of the European Union. **Annual Report 2018 –Judicial Activity**. Luxembourg. 2019.

Court of Justice of the European Union. **The Court of Justice: Composition, Jurisdiction and Procedures**. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2010.

CRAIG, Paul, DE BURCA, Grainne. **EU Law Text, Cases, and Materials**. 6. b. Oxford: Oxford University Press. 2015.

ÇELİK, Abdullah. **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Çoğaltma ve Yayma Haklarının İhlali - İhlalin Sonuçları**. Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2011.

ÇETİN, Hüyla. “Fikri ve Sınai Haklarında Yaptırımların Yeknesaklığı”. **Avrupa Birliği ve Türkiye’de Sınai Haklarda Son Gelişmeler Tebliğler**. Ankara. 2003. ss. 63-75.

ÇİFÇİ, Işıl. “Türkiye’de ve Dünyada Faydalı Model Koruması”. (T.C. Türk Patent Enstitüsü, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Ankara. 2001.

ÇİFTÇİ, Ahmet, KIRGIL, Sevinç. **Türk Fikri Haklar Mevzuatı İçtihatlı - Uluslararası Mevzuat Dahil**. Ankara: Adalet. 2016.

DALYAN, Şener. **Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması**. Ankara: Seçkin. 2009.

DAVIS, Jennifer. “Protecting the Common: Delineating a Public Domain in Trade Mark Law”. **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**. ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS. Edward Elgar Publishing. Cheltenham. 2008. ss. 345-368.

DE SCHOUTHEETE, Philippe. “The European Council”. **The Institutions of the European Union**. ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON. Oxford University Press. Oxford. 2012. ss. 43-68.

DE WERRA, Jacques. **Specialised Intellectual Property Courts-Issues and Challenges**. Strasbourg: The Center for International Intellectual Property Studies (CEIPI). 2016.

- DELEARDE, Philippe, OUVRY, Séverine. *Exploitation of IP for Industrial Innovation*. Karlsruhe: Inno AG. 2015.
- DENİZ, Ilgaz. “Turkey Aims at Full Harmonisation with the EU Acquis Communautaire in Intellectual Property as a Requirement of Membership”. **Euro-Mediterranean Integration: The Mediterranean’s European Challenge**. ed. Peter G. XUEREB. S. III. European Documentation and Research Centre. Malta. 2002. ss.364-393.
- DERELİGİL, Ersin. “Protecting and enforcing IP rights in Turkey”. **IP Value**. 2014. <https://www.iam-media.com/protecting-and-enforcing-ip-rights-turkey>. (Erişim Tarihi: 30.04.2019), ss. 142-147.
- DERİS, Aydın, CAN, Okan, “Turkey- New IP Code”, <http://www.mondaq.com/turkey/x/684248/Trademark/Anticipated+Changes+Pave+Way+To+New+IP+Environment> (Erişim Tarihi: 30.04.2019), ss. 128-132.
- Devlet Planlama Teşkilatı. **Fikri Haklar Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. Ankara. 2000.
- DG SANCO. **Evaluation of the Community Plant Variety Right Acquis - Final Report**. London: GHK Consulting. 2011.
- DREW, Ian, WATAL, Aparna. “Brexit and European Union trade marks”, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=3120541a-89d7-4ba4-83d2-249a68509754>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).
- EPO, EUIPO. **Intellectual property rights intensive industries and economic performance in the European Union**. 2. b. Munich: EPO Graphic Design. 2016.
- EPO. **Annual report of the Boards of Appeal 2017**. Munich. 2018.
- EPO. **Patent Litigation in Europe: An overview of national law and practice in the EPC contracting states**. 4. b. Munich: European Patent Academy. 2016.
- EPO. **Unitary Patent Guide: Obtaining, Maintaining and Managing Unitary Patents**. Munich: European Patent Academy. 2017.

ERDİL, Engin. **İçtihatlı ve Gerekçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2004.

ESO European Sources Online. **Information Guide: Court of Justice of the European Union**. Cardiff: Cardiff University Press. 2013.

EU Agencies Network. **The EU Agencies Working for You**. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2016.

EUIPO. **2017 Situation Report on Counterfeiting and Piracy in the European Union**. Alicante, 2017.

EUIPO. **Annual Report 2017**. Alicante. 2018.

EUIPO. **European Citizens and Intellectual Property: Reception, Awareness, and Behaviour**. Alicante. 2017.

EUIPO. **Intellectual Property (IP) SME Scoreboard 2016**. Alicante. 2016.

EUIPO. **Intellectual Property and Youth - Scoreboard 2016**. Alicante. 2016.

EUIPO. **IP Enforcement Case-Law Collection on the Balance Between the Right of Information and Fundamental Rights in the European Union**. Alicante: European Union Intellectual Property Office. 2018.

EUIPO. **Press Dossier**. Alicante. 2018.

EUIPO. **Recent European Case-Law on the Infingement and Enforcement of Intellectual Property Rights**. Alicante: European Union Intellectual Property Office. 2018.

EUIPO. **Specialised IP Rights Jurisdictions in the Member States**. Alicante. 2018.

EUIPO. **Strategic Plan 2020**. Alicante. 2016.

EUIPO. **Synthesis Report on IPR Infringement 2018**. Alicante. 2018.

EUIPO. **Work Programme 2019**. Alicante. 2018.

European Commission. **Annual Report on European SMEs 2017/2018**. Luxembourg. 2018.

- European Commission. **Commission Staff Working Document: Counterfeit and Piracy Watch List.** Brussels. 2018.
- European Commission. **Commission Staff Working Document: Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries.** Brussels. 2018.
- European Commission. **Commission Staff Working Document: Turkey 2018 Report.** Strasbourg. 2018.
- European Commission. **Commission Staff Working Document: Turkey 2019 Report.** Brussels. 2019.
- European Commission. **Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee: Trade, growth and intellectual property - Strategy for the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries.** Brussels, 2014.
- European Commission. **Legal Review on Industrial Design Protection in Europe.** Brussels. 2016.
- European Commission. **Report on the EU Customs Enforcement of Intellectual Property Rights: Results at the EU border 2017.** Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2018.
- European Commission. **Research and Innovation Performance in the EU: Innovation Union Progress at Country Level.** Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2014.
- European Commission. **Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market.** Brussels. 2013.
- European Commission. **The ABC of EU law.** Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2017.
- European Commission. **The European Union What It Is and What It Does.** Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2018.

- European IPR Helpdesk. **Fact Sheet: Intellectual property in Biotechnology**. Luxembourg. 2014.
- European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights. **Work Programme 2018**. Alicante. 2018.
- European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights. **Annual Report 2017**. Alicante. 2018.
- FILITZ Rainer, HENKEL Joachim, OHNEMUS Jörg. “Digital Design Protection in Europe: Law, Trends, and Emerging Issues”. **Discussion Paper No. 17-007**. Center for Economic Policy Research (CEPR). London. 2017. ss. 1-20.
- FIRTH, Alison. “Signs, Surfaces, Shapes and Structures – the Protection of Product Design under Trade Mark Law”. **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**. ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS. Edward Elgar Publishing. Cheltenham. 2008. ss. 498-523.
- FISHER, Matthew. **Fundamentals of Patent Law: Interpretation and Scope of Protection**. Portland: Hart Publishing. 2007.
- FISHER, William. “Theories of Intellectual Property”. **New Essays in the Legal and Political Theory of Property**. ed. Stephen R. MUNZER. Cambridge University Press. Cambridge. 2001. ss. 168-199.
- FOSTER, Nigel. **Blackstone's EU Treaties & Legislation 2016-2017**. 27. b. Oxford: Oxford University Press. 2016.
- FOSTER, Nigel. **EU Law Directions**. 6. b. Oxford: Oxford University Press. 2018.
- Frontier Economics. **The economic and social impacts of counterfeiting and piracy in Turkey**. London: Frontier Economics Ltd. 2011.
- GANGJEE, Dev S. “Spanish Champagne: An Unfair Competition Approach to GI Protection”. **Intellectual Property at the Edge: The Contested Contours of IP**. ed. Rochelle

- COOPER DREYFUSS ve Jane C. GINSBURG. Cambridge University Pres. Cambridge. 2014. ss. 105-130.
- GANGJEE, Dev. **Relocating the Law of Geographical Indications**. Cambridge: Cambridge University Press. 2012.
- GEORGE, Alexandra. **Constructing Intellectual Property**. New York: Cambridge University Press. 2012.
- GERLACH, Carsten. "Copyright". **Key Aspects of German Business Law: A Practical Manual**. 3. b. ed. Michael WENDLER, Bernd TREMML, Bernard BUECKER. Springer. Berlin. 2006. ss. 187-203.
- GHIDINI, Gustavo. **Innovation, Competition and Consumer Welfare in Intellectual Property Law**. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. 2010.
- GOLLIN, Michael A. **Driving Innovation: Intellectual Property Strategies for a Dynamic World**. Cambridge: Cambridge University Press. 2008.
- GOWERS, Andrew. **Gowers Review of Intellectual Property**. London: The Stationery Office. 2006.
- GREENHALGH, Christine, ROGERS, Mark. **Innovation, Intellectual Property, and Economic Growth**. New Jersey: Princeton University Press. 2010.
- GÜN, Mehmet. "Türk Patent Enstitüsü'nün Yapısı ve Yargısal Denetimi". **İstanbul Barosu Dergisi. Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Özel Sayısı**. Özel Sayısı 4. İstanbul. 2007. ss. 225-232.
- GÜNDOĞDU, Gökmen. **Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı ve Korunması**. İstanbul: Beta, 2006.
- GÜNEŞ, İlhami. "Gümrüklerde Fikri Mülkiyet Hakkının Korunması". **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**. Y. 5. S. 18. (2014). ss. 419-442.
- GÜNEŞ, İlhami. "Marka Tescilinde Kazanılmış Ayırt Edicilik Özelliği". **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**. Y. 4. S. 15. (2013). ss. 325-336.

GÜRKAYNAK, Gönenç, YILMAZ, İlay, YEŞİLAŞTAY, Burak. “Turkey: Evaluation of the European Commission's Conclusions in the 2018 Report on Intellectual Property Law in Turkey”

<http://www.mondaq.com/turkey/x/726512/Trademark/Evaluation+of+the+European+Commissions+Conclusions+in+the+2018+Report+on+Intellectual+Property+Law+in+Turkey> (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

HAYES-RENSHAW Fiona. “The Council of Ministers”. **The Institutions of the European Union**. ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON. Oxford University Press. Oxford. 2012. ss. 68-96.

HIRST, Alastair. “The Role of the Government Authorities in the Enforcement of Intellectual Property Rights”. **WIPO Workshop on the Enforcement of Intellectual Property Rights for Judges**. World Intellectual Property Organization – WIPO. 1999. ss. 1-7.

HODSON, Dermot. “Managing the Euro: the European Central Bank”. **The Institutions of the European Union**. ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON. Oxford University Press. Oxford. 2012. ss. 199-219.

HUNT, David, NGUYEN, Long, RODGERS, Matthew. **Patent Searching: Tools & Techniques**. New Jersey: John Wiley & Sons. 2007.

ICC-International Chamber of Commerce, Business Action to Stop Counterfeiting and Piracy. **Promoting and Protecting Intellectual Property in Turkey**. Paris. 2011.

ICC-International Chamber of Commerce. **Intellectual Property: Powerhouse for Innovation and Economic Growth**. Paris. 2011.

ILARDI, Alfredo. **The New European Patent**. Oxford: Hart Publishing. 2015.

International Chamber of Commerce. **Intellectual Property: Source of innovation, creativity, growth and progress**. Paris: International Chamber of Commerce. 2005.

ISAAC, Belinda. “The Free Movement of Goods II: Pharmaceuticals, Trade Marks and Parallel Imports”. **Pharmaceutical Medicine, Biotechnology and European Law**. ed. Richard

- GOLDBERG ve Julian LONBAY. Cambridge University Pres. Cambridge. 2000. ss. 25-45.
- ISIKO ŠTRBA, Susan. **International Copyright Law and Access to Education in Developing Countries: Exploring Multilateral Legal and Quasi-Legal Solutions**. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers. 2012.
- IT IP Law Group Europe. IP & IT Litigation in Europe: a Legal Guide for Foreign Lawyers. <https://www.itiplg.eu/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).
- İktisadi Kalkınma Vakfı. **2018 Yılı Türkiye Raporu İKV Özeti**. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı. 2018.
- İktisadi Kalkınma Vakfı. **Avrupa 2020 Stratejisi**. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları. 2014.
- İktisadi Kalkınma Vakfı. **Küresel Boyutta Sınai Mülkiyet Hakları ve Türkiye'nin AB'ye uyumu**. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları. 2007.
- İNANKUL, Hakan, DOĞAN, Kadir Caner. "Modern Devlet ve Türk Polis Teşkilatı Üzerine Bir İnceleme". **Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**. Ordu. 2016. ss.176-205.
- JACOBS, Francis G. "The Court of Justice in the Twenty-First Century: Challenges Ahead for the Judicial System?". **The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-law**. ed. António VITORINO. Hague. T.M.C. Asser Press. 2013. ss. 49-61.
- JAEGER, Thomas. "IP Enforcement Provisions in EU Economic Partnership Agreements". **EU Bilateral Trade Agreements and Intellectual Property: For Better or Worse?**. ed. Josef DREXL, Henning Grosse RUSE-KHAN ve Souheir NADDE-PHLIX. Springer. Berlin. 2014. ss. 189-209.
- JEFFERY, Charlie, ROWE, Carolyn. "Social and Regional Interests: the Economic and Social Committee and the Committee of Regions". **The Institutions of the European Union**.

- ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON. Oxford University Press. Oxford. 2012. ss. 359-382.
- JÄNICH, Volker Michael. “The Territorial Dimension of Intellectual Property Law”. **Economic Law as an Economic Good: Its Rule Function and its Tool Funktion in the Competition of Systems**. ed. Karl M. MEESEN. Sellier European Law Publishers. Munich. 2009. ss. 213-221.
- KAHRAMAN, Uğur Hakan. “Entegre Devre Topografyası Ve Korunması”. http://www.turkhukusitesi.com/makale_1727.htm (Erişim Tarihi: 30.04.2019)
- KAMINA, Pascal. **Film Copyright in the European Union**. Cambridge: Cambridge University Press. 2004.
- KARAHAN, Sami vd. **İçtihatlı-Notlu Marka Hukuku Mevzuatı**. Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2016.
- KARAKATSANIS, George, LAFFAN, Brigid. “Financial Control: the Court of Auditors and OLAF”. **The Institutions of the European Union**. ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON. Oxford University Press. Oxford. 2012. ss. 241-265.
- KATHER, Peter. “Patent Law as an Investment Factor?”. **Economic Law as an Economic Good: Its Rule Function and its Tool Function in the Competition of Systems**. ed. Karl M. MEESEN. Sellier European Law Publishers. Munich. 2009. ss. 221-233.
- KAYIHAN, Şaban, ESKİ, Mehmet. **Uluslararası Ekonomi Hukuku**. C. I. Kocaeli: Umuttepe Yayınları. 2015.
- KAYIHAN, Şaban. “Fikri Mülkiyet Hakkının Uluslararası Alanda Düzenlenişi”. **3rd International Congress on Entrepreneurship**. Kyrgyzstan – Turkey Manas University. Bishkekö Kyrgyzstan. 2011. ss. 132-136.
- KAYIHAN, Şaban. “Yargıtay Kararları Işığında Tanınmış Marka”. **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**. C.VII. S.1 –2. Haziran 2003. Erzincan. ss. 423-448.

- KELEMEN, R. Daniel, MAJONE, Giandomenico. “Managing the Europeanization: the European Agencies”. **The Institutions of the European Union**. ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON. Oxford University Press. Oxford. 2012. ss. 219-241.
- KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru. “Sınai Mülkiyet Kanunu”. **Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**. Y.1., C.19. Ankara. (2017). ss. 15-33.
- KINGSTON, William. “An Agenda for Radical Intellectual Property Reform”. **International Public Goods and Transfer of Technology Under a Globalized Intellectual Property Regime**. ed. Keith E. MASKUS ve Jerome H. REICHMAN. Cambridge University Press. New York. 2005. ss. 653-662.
- KIRK, Ewan. **EU Law**. 5. b. Harlow: Pearson Education Limited. 2017.
- KOÇ ÇELİK, Nefise. **Tasarımların Ulusal ve Uluslararası Tescili ve Korunması**. Ankara: Adalet, 2009.
- KOSGEB. **2018 Yılı KOSGEB Faaliyet Raporu**. Ankara. 2018.
- KOSGEB. **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018**. Ankara. 2015.
- KULA, Erhun, OZOGUZ, Selin. “Development of Intellectual Property Rights in Turkey and Its Implications for the Turkish Economy”. **Intellectual Property, Innovation and Management in Emerging Economies**. ed. Ruth TAPLIN ve Alojzy Z. NOWAK. Routledge. New York. 2010. ss. 125-142.
- KUR, Annette, DREIER, Thomas. **European Intellectual Property Law, Text, Cases and Materials**. Cheltenham: Edward Elgar. 2013.
- KUR, Annette. “Fundamental Concerns in the Harmonization of (European) Trademark Law”. **Trademark Law and Theory: A Handbook of Contemporary Research**. ed. Graeme B. DINWOODIE ve Mark D. JANIS. Edward Elgar Publishing. Cheltenham. 2008. ss. 151-177.

- LAMPING, Matthias. "Intellectual Property Harmonization in the Name of Trade". **TRIPS plus 20 From Trade Rules to Market Principles**. ed. Hanns ULLRICH vd. Springer-Verlag. Berlin. 2016. ss. 313-358.
- LEVER, Annabelle. "Introduction: Philosophy of Intellectual Property – Incentives, Rights and Duties". **New Frontiers in the Philosophy of Intellectual Property**. ed. Annabelle LEVER. Cambridge University Press. New York. 2012. ss. 1-33.
- LEWIS, James A. **Intellectual Property Protection Promoting Innovation in a Global Information Economy: A Report of th CSIS Techology and Public Program**. Washington: The CSIS Press. 2008.
- LUCCHI, Nicola. **Digital Media & Intellectual Property: Management of Rights and Consumer Protection in a Comparative Analysis**. Berlin: Springer. 2006.
- LUGINBUEHL, Stefan. "The Relationship Between Regional (Patent) Judiciary Systems in Europe and International Conventions – Smooth Coexistence or Confusion?". **Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future**. ed. Josef DREXL ve Annette KUR. Hart Publishing. Oregon. 2005. ss. 101-129.
- MANTROV, Vadim. **EU Law on Indications of Geographical Origin: Theory and Practice**. Cham: Springer International Publishing. 2014.
- MATTSSON, Niklas. "The Future Patent System of the European Union". **China Intellectual Property**. C. 1. S. 2/2014. Beijing. (2014). ss. 72-75.
- MAZZIOTTI, Giuseppe. **EU Digital Copyright Law and the End-User**. Berlin: Springer. 2008.
- METZGER, Axel. "Community Rights & Conflict of Laws: Community Trademark, Community Design, Community Patent – Applicable Law for Claims of Damages". **Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future**. ed. Josef DREXL ve Annette KUR. Hart Publishing. Oregon. 2005. ss. 215-229.
- MOENS, Gabriël, TRONE, John. **Commercial Law of the European Union**. Berlin: Springer Science+Business Media. 2010.

- NART, Serdar. “Rekabetin Korunması Kapsamında Fikrî ve Sınaî Hakların Sınırları”. **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. C. 11. S. 1. 2009. ss. 113-146.
- NAYLOR, Matthew, “Withdrawal of the UK from the EU (“Brexit”): Implications for IP Rights”, <https://mewburn.com/resource/withdrawal-of-the-uk-from-the-eu-brexit-implications-for-ip-rights/>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).
- NIRO, Raymond P. “Who Benefits from Patent Enforcement?”. **Making Innovation Pay: People Who Turn IP into Shareholder Value**. ed. Bruce BERMAN. John Wiley & Sons. New Jersey. 2006. ss. 105-125.
- NORMAN, Helen. **Intellectual Property Law Directions**. 2. b. Oxford: Oxford University Press. 2014.
- NOYAN, Erdal. **Patent Hukuku**. Ankara: Adalet. 2015.
- ODMAN BOZTOSUN, Ayşe. **İslahçı Hakkı**. Ankara: Seçkin. 2006.
- OECD, EUIPO. **Mapping the Real Routes of Trade in Fake Goods**. Paris: OECD Publishing. 2017.
- OECD, EUIPO. **Trade in Counterfeit and Pirated Goods: Mapping the Economic Impact**. Paris: OECD Publishing. 2016.
- OECD, EUIPO. **Trends in Trade in Counterfeit and Pirated Goods: Illicit Trade**. Paris: OECD Publishing. 2019.
- OECD. **National Intellectual Property Systems, Innovation and Economic Development with perspectives on Colombia and Indonesia**. Paris: OECD Publishing. 2014.
- Office for Harmonization in the Internal Market. **Guide to Protection of Intellectual Property Rights in Turkey**. Alicante. 2014.
- Office for Harmonization in the Internal Market. **Multiannual Plan 2014-2018: European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights**. Alicante. 2014.

- OĞURLU, Yücel. **Hukuk, İdare/Yönetim ve Sosyo-Kültürel Alanda Perspektif Kodları – 1.** İstanbul: Çınaraltı Yayın. 2017.
- OĞUZ, Arzu. “Bir Sınai Hak Türü Olarak Coğrafi İşaret Koruması”. **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi.** Y. 2009. C. 5. S. 19. (Ekim 2009). ss. 567-581.
- OĞUZ, Arzu. “Genel Hatıryla Telif Hakları ve Korunması”. **Bilişim ve Fikri Mülkiyet Seminarsı.** Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğı. Ankara. 2006. ss. 1-22.
- OHLY, Ansgar. “Introduction: The Quest for Common Principles of European Intellectual Property Law – Useful, Futile, Dangerous?”. **Common Principles of European Intellectual Property Law.** ed. Ansgar OHLY. Mohr Siebeck. Tübingen. 2012. ss. 3-15.
- OLWAN, Rami, FITZGERALD, Brian. “IP and Development: A Road Map for Developing Countries in the Twenty-First Century”. **Copyright Perspectives: Past, Present and Prospect.** ed. Brian FITZGERALD ve John GILCHRIST. Springer International Publishing. Heidelberg. 2015. ss. 85-97.
- ORTAN, Ali Necip. **Avrupa Patent Sistemi.** C. I Avrupa Patent Antlaşması. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. 1991.
- ORTAN, Ali Necip. **Avrupa Patent Sistemi.** C. II Lüksemburg Antlaşması/Patent İşbirliğı Antlaşması/Strasburg Antlaşması. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. 1992.
- ÖZER, Fatma. **Sınai Mülkiyet Kanunu Neler Getirdi?.** Ankara: Seçkin. 2017.
- ÖZKÖK, Başak. **Tanınmış Markanın Kullanılması Zorunluluğı ve Kullanılmaması Nedeniyle Kısmen İptali.** Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2015.
- ÖZMEN, Remzi. **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu.** 17. b. Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2016.
- PARRY, Bronwyn. “Geographical Indications: not all ‘champagne and roses’”. **Trade Marks and Brands: An Interdisciplinary Critique.** ed. Lionel BENTLY, Jennifer DAVIS, ve Jane C. GINSBURG. Cambridge University Press. New York. 2008. ss. 361-381.

- PEKDİNÇER, Tamer, GİRAY, Eda, BAŞ, Kadir. **Gerekçeli, Notlu ve İçtihatlı 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ve İlgili Mevzuat**. İstanbul: On İki Lehva. 2017.
- PETERSON, John, “The College of Commissioners”. **The Institutions of the European Union**. ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON. Oxford University Press. Oxford. 2012. ss. 96-124.
- PETERSON, John, SHACKLETON, Michael, “The EU Institutions: an Overview”. **The Institutions of the European Union**. ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON. Oxford University Press. Oxford. 2012. ss. 1-20.
- PINAR, Hamdi. **Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi Ve Türkiye**. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası. 2004.
- PINOYOSINWAT, Jumpol. “A Model for Specialized Intellectual Property Court in Developing Countries”. (Waseda University, Faculty of Law, Yayınlanmamış Doktora Tezi). Tokyo. 2010.
- POPP, Eugen. “Trademark Protection in Germany and Europe”. **Key Aspects of German Business Law: A Practical Manual**. 3. b. ed. Michael WENDLER, Bernd TREMML, Bernard BUECKER. Springer. Berlin. 2006. ss. 377-437.
- PRESSMAN, David. **Patent It Yourself**. 7. b. Berkeley: Nolo Press. 1999.
- PRIFTI, Viola. **The Breeder’s Exception to Patent Rights: Analysis of Compliance with Article 30 of the TRIPS Agreement**. Cham: Springer International Publishing. 2015.
- QUINTO, David W., SINGER, Stuart H. **Trade Secrets: Law and Practice**. Oxford: Oxford University Press. 2009.
- RAMALHO, Ana. **The Competence of the European Union in Copyright Lawmaking: A Normative Perspective of EU Powers for Copyright Harmonization**. Cham: Springer International Publishing. 2016.

- RAU, Manfred. “Almanya’da ve Avrupa’da Patent Marka ve Tasarım Vekilliği”. **“Türkiye’de ve Dünya’da Sınai Mülkiyet Koruması” Uluslararası Konferansı 24-25 Haziran 1997**. Türk Patent Enstitüsü. İstanbul. 1997. ss. 225-264.
- REICHMAN, Jerome H. “Intellectual Property in the Twenty-First Century: Will the Developing Countries Lead or Follow?”. **Intellectual Property Rights**. ed. Mario CIMOLI vd. Oxford University Press. Oxford. 2014. ss. 111-185.
- ROFFE, Pedro. “Intellectual property, development concerns and developing countries”. **International Economic Law, Globalization and Developing Countries**. ed. Julio FAUNDEZ ve Celine TAN. Edward Elgar Publishing Limited. Cheltenham. 2010. ss. 307-331.
- ROSATI, Eleonora. **Copyright and the Court of Justice of the European Union**. Oxford: Oxford University Press. 2018.
- ROTHMAN, Jennifer E. “Copyright, Custom, and Lessons from the Common Law”. **Intellectual Property and the Common Law**. ed. Shyamkrishna BALGANESH. Cambridge University Press. New York. 2013. ss. 230 – 252.
- RUPPRECHT, Kay. “The PCT and the Enforcement of Patents in Europe”. **Key Aspects of German Business Law: A Practical Manual**. 3. b. ed. Michael WENDLER, Bernd TREMML, Bernard BUECKER. Springer. Berlin. 2006. ss. 329-377.
- SANDERSON, Jay. “Reconsidering plant variety rights in the European Union after Monsanto v Cefetra BV”. **European Intellectual Property Review**. C. 34. S. 6. (2012). ss. 387-394.
- SANTA CRUZ, Maximiliano. **Intellectual Property Provisions in European Union Trade Agreements: Implications for Developing Countries**. Geneva: International Centre for Trade and Sustainable Development. 2007.
- SCORDMAGLIA, Vincenzo. “European Intellectual Property within a Broader Institutional Context”. **12th EIPIN Congress 2011**. Strasbourg. 2011. ss. 1-12.

SEMİZ, Özgür. “Bir Kamu Politikası Analizi: Türkiye’de Korsanla Mücadele Odaklı Fikri Haklar Politikası”. **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**. C. 9. S. 2009/4. Ankara. (2009). ss. 9-40.

SEVILLE, Catherine. **EU Intellectual Property Law and Policy**. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited. 2009.

SGANGA, Caterina. “EU Copyright Law Between Property and Fundamental Rights: A Proposal to Connect the Dots”. **Balancing Copyright Law in the Digital Age: Comparative Perspectives**. ed. Roberto CASO ve Federica GIOVANELLA. Springer-Verlag. Berlin. 2015. ss. 1-27.

SHACKLETON, Michael, “The European Parliament”. **The Institutions of the European Union**. ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON. Oxford University Press. Oxford. 2012. ss. 124-148.

SHARMA, Vakul. **Information Technology Law and Practice**. New Delhi: Universal Law Publishing. 2005.

SHI, Wei. **Intellectual Property in the Global Trading System: EU-China Perspective**. Berlin: Springer. 2008.

SHORTHOSE, Sally. “Brexit: English Intellectual Property law implications”. **Bird & Bird**. <https://www.twobirds.com/en/news/articles/2016/uk/brexit-english-intellectualproperty-law-implications>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

SHUIBHE, Niam Nic. “The Court of Justice of the European Union”. **The Institutions of the European Union**. ed. John PETERSON ve Michael SHACKLETON. Oxford University Press. Oxford. 2012. ss. 148-173.

SINGH, Kshitij Kumar. **Biotechnology and Intellectual Property Rights: Legal and Social Implications**. New Delhi: Springer. 2015.

SOYAK, Alkan. “Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları: Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve GOÜ’ler Açısından Önemi”. **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi**. Y. 2005. C. 1. S. 1. (2005). ss. 11-30.

- STORZ, Ulrich, vd. **Biopatent Law: European vs. US Patent Law**. Heidelberg: Springer. 2014.
- Suluk & Kenaroğlu Avukatlık Bürosu. **Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler**. İstanbul: MÜSİAD. 2011.
- SULUK, Cahit, KARASU, Rauf, NAL, Temel. **Fikri Mülkiyet Hukuku**. Ankara: Seçkin. 2017.
- SULUK, Cahit, KENAROğLU, Yasemin. **Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler**. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası. 2012
- SULUK, Cahit, ORHAN, Ali. **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku: Genel Esaslar Fikir ve Sanat Eserleri**. C. 2. İstanbul: Arıkan Yayıncılık. 2005.
- SULUK, Cahit. “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenikler”. **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**. C. 4. S. 1. Ankara. (2018). ss. 91-110.
- SULUK, Cahit. “AB ve Türk Hukukunda Faydalı Modellerin Korunması (II)”. **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**. Y.2. C. 2. S.2002/2 (2002). ss. 27-46.
- SULUK, Cahit. “Basics of the new Turkish Industrial Property Law”. **Journal of Intellectual Property Law & Practice**. C. 13. S. 6. (2018). ss. 492-503.
- SULUK, Cahit. **2023 Vizyonu Işığında Türk Sınai Mülkiyet Raporu**. MÜSİAD Araştırma Raporları. İstanbul: Mavi Ofset. 2014.
- SULUK, Cahit. **Avrupa Topluluğu Hukukunda Tasarımların Korunması, Topluluk Tasarımı (Community Design)**. Ankara: Seçkin. 2002.
- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Mdrlğu. **Fikri ve Sınai Hakların Gümrüklerde Korunmasına İlişkin E-Başvuru Rehberi**. Ankara. 2014.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. **2015-2019 Dönemi Stratejik Planı**. Ankara. 2015.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. **2018 Yılı İdare Faaliyet Raporu**. Ankara. 2019.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. **2018 Yılı Performans Programı**. Ankara. 2018.

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü. **Bitki Islahçı Hakları Raporu – 2018**. Ankara. 2019.

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. **2018 Yılı İdare Faaliyet Raporu**. Ankara. 2019.

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. **2018 Yılı Performans Programı**. Ankara. 2018.

TEKİN, Gökmen. “Türkiye’de Fikri Mülkiyet Kültürünün Yerleşmesine Yönelik Korsan Yayıncılığın Etkileri”. (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji (Sosyal Antropoloji) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara, 2006.

TEKİNALP, Ünal, ÇAMOĞLU, Ersin. **Sınai Mülkiyet Kanunu**. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2017.

TEKİNALP, Ünal. “Sınai Mülkiyet Kanunu’nun Öne Çıkan Yenilikleri”. **6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu 9-10 Mart 2017**. Ed. ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. Ankara. 2017. ss. 5-83.

TEKİNALP, Ünal. **Fikri Mülkiyet Hukuku**. 5. b. İstanbul: Vedat Kitapçılık. 2012.

TOMKOWICZ, Robert. **Intellectual Property Overlaps: Theory, strategies and solutions**. Oxon: Routledge. 2012.

TORREMANS, Paul. **Holyoan and Torremans Intellectual Property Law**. 7. b. Oxford: Oxford University Press. 2013.

TRAUB, Florian, CLAY, Andrew. “How would Brexit Affect IP Rights?”. 2016. <http://www.squirepattonboggs.com/insights/publications/2016/05/how-would-abrexit-affect-ip-rights>. (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

Türk Patent Enstitüsü. **Entegre Devre Topoğrafyaları**. Ankara. 2012.

Türk Patent Enstitüsü. **Ulusal Fikri Haklar Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2015-2018)**. Ankara. 2014.

Türk Patent ve Marka Kurumu. **2018 Yılı Faaliyet Raporu**. Ankara. 2019.

Türk Patent ve Marka Kurumu. **2019 Yılı Performans Programı**. Ankara. 2019.

- Türk Patent ve Marka Kurumu. **Coğrafi İşaretler Başvuru Kılavuzu**. Ankara. 2017.
- Türk Patent ve Marka Kurumu. **Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adları**. Ankara. 2017.
- Türk Patent ve Marka Kurumu. **Entegre Devre Topoğrafyaları Başvuru Kılavuzu**. Ankara. 2016.
- Türk Patent ve Marka Kurumu. **Marka Başvuru Kılavuzu**. Ankara. 2017.
- Türk Patent ve Marka Kurumu. **Patent Faydalı Model Başvuru Kılavuzu**. Ankara. 2017.
- Türk Patent ve Marka Kurumu. **Patent/Faydalı Model**. Ankara. 2017.
- Türk Patent ve Marka Kurumu. **Stratejik Planı 2018-2022**. Ankara. 2018
- Türk Patent ve Marka Kurumu. **Tasarım Başvuru Kılavuzu**. Ankara. 2017.
- Türk Patent ve Marka Kurumu. **Tasarım**. Ankara. 2017.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. **Türkiye Patent ve Marka Vekilleri Meclisi Sektör Raporu (2010)**. Ankara. 2011.
- TÜYSÜZ, Mustafa. **Fikri Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Yeni Bitki Çeşitleri Üzerindeki Islahçı Hakkı**. Ankara: Yetkin Yayınları. 2007.
- U.S. Chamber of Commerce's Global Innovation Policy Center. **Inspiring Tomorrow: U.S. Chamber International IP Index**. 6. B. Washington: U.S. Chamber of Commerce. 2018.
- U.S. Chamber of Commerce's Global Innovation Policy Center. **Inspiring Tomorrow: U.S. Chamber International IP Index**. 7. B. Washington: U.S. Chamber of Commerce. 2019.
- UK Intellectual Property Office. **Intellectual property rights in Turkey**. Newport: Crown copyright. 2017.
- UPC Preparatory Committee, EPO Select Committee. **An Enhanced European Patent System**. Stockholm: Elanders. 2014.

VALLETTI, Tommaso M., SZYMANSKI Stefan. “Parallel Trade, International Exhaustion and Intellectual Property Rights: A Welfare Analysis”. **The Journal of Industrial Economics**. C. 54. S. 4. (Aralık 2006), ss. 499-526.

WILLEMS, Jan. “The EPLA Project and the Forthcoming Community Patent System – A Model for IP in General?”. **Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future**. ed. Josef DREXL ve Annette KUR. Hart Publishing. Oregon. 2005. ss. 87-101.

WIPO - World Intellectual Property Organization. **Understanding Industrial Property**. 2. b. Geneva: World Intellectual Property Organization. 2016.

WIPO-World Intellectual Property Organization. **Intellectual Property Needs and Expectation of Traditional Knowledge Holders: WIPO Report on Fact-Finding Missions on Intellectual Property and Traditional Knowledge**. Geneva. 2001.

WIPO-World Intellectual Property Organization. **The Enforcement of Intellectual Property Rights: A Case Book**. 3. b. Geneva. 2012.

WIPO-World Intellectual Property Organization. **WIPO Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use**. 2. b. Geneva. 2008.

World Bank. **Evaluation of the EU-Turkey Customs Union**. Washington. 2014.

YALÇINER, Uğur Gürşad, DURUKAN, Cansu, ERTAN, Aslı. “Legal Framework for Intangible Assets in Turkey”. **WP5/26 Search Working Paper, Science and Technology Policies Research Centre, Middle East Technical University**. Ankara. 2013. ss. 1-30.

YALÇINER, Uğur. “Sınai Mülkiyet Mevzuatında Neden KHK’lar? KHK’lar Nasıl Doğdu? Türkiye’de Patent ve Marka Vekilliğinin Geçmişi, Bugünü ve Geleceği”. **6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu 9-10 Mart 2017**. Ed. ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. Ankara. 2017. ss. 97-112.

YALÇINER, Uğur. “Türk Patent Enstitüsü, Türkiye’deki Yeni Mevzuat Çalışmaları ve Uluslararası Anlaşmalara Katılım Konusundaki Gelişmeler”. **Sınai Mülkiyet Korunması**

- ve Türkiye'deki Gelişmeler Hakkında Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) Sempozyumu 19-20 Haziran 1995.** Türk Patent Enstitüsü. Ankara. 1995. ss. 1-17.
- YALÇINER, Uğur. "Türk Patent Enstitüsü'nün Geçmişi ve Geleceği". **"Marka Koruması" Uluslararası Sempozyumu 24-25 Haziran 1998.** Türk Patent Enstitüsü. İstanbul. 1998. ss. 25-62.
- YALÇINER, Uğur. "Türk Sınai Mülkiyet Sisteminin Geçmişi, Bugünü ve Yarını". **"Türkiye'de ve Dünya'da Sınai Mülkiyet Koruması" Uluslararası Konferansı 24-25 Haziran 1997.** Türk Patent Enstitüsü. İstanbul. 1997. ss. 11-39.
- YASED International Investors Association. **Protection of Intellectual Property Rights in Turkey: Impact on Foreign Direct Investment.** İstanbul: YASED International Investors Association. 2008.
- YAŞAR, İbrahim. "Türk Sınai Mülkiyet Sistemindeki Temel Yenilikler ve Kurumsal Kapasite". **6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu 9-10 Mart 2017.** Ed. ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. Ankara. 2017. ss. 89-92.
- YAVAN, Nuri. **Fikri Sınai Mülkiyet Hakları ve Başvuru Süreçleri.** Konya: KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı. 2018.
- YILMAZ, İlhan. "Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Eğitimi". **"Türkiye'de ve Dünya'da Sınai Mülkiyet Koruması" Uluslararası Konferansı 24-25 Haziran 1997.** Türk Patent Enstitüsü. İstanbul. 1997. ss. 281-296.
- YÜCE, Özden. **Fikri ve Sınai Haklar Hukukunda Entegre Devre Topografyaları.** İstanbul: On İki Levha, 2010.
- ZIRNSTEIN, Elizabeta, "Harmonization and Unification of Intellectual Property in the EU", 2005 <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/961-6486-71-3/293-306.pdf>, (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

ZUALLCOBLEY, Rohazar Wati vd. **Study on Specialized Intellectual Property Courts.**
International Intellectual Property Institute (IPI) and the United States Patent and
Trademark Office. Washington. 2012.

